

R O C Z N I K KOLBUSZOWSKI

NR 8 • ROK 2005

REGIONALNE TOWARZYSTWO KULTURY
IM. J. M. GOSLARA W KOLBUSZOWEJ

ROCZNIK KOLBUSZOWSKI

Nr 8

ROK 2005

KOLBUSZOWA 2005

REDAKCJA:
Zarząd Regionalnego Towarzystwa
im. J.M. Goslara

REDAKTOR WYDANIA
mgr Barbara Szafraniec

REDAKTOR GRAFICZNY:

Jarosław Hrycyszyn

PROJEKT OKŁADKI
Abakus

WYDAWCA:
Regionalne Towarzystwo Kultury
im. Juliana Macieja Goslara

ISSN - 0860-4585

Nakład: 350 egz.
Skład, łamanie i druk: "ABAKUS",
36-100 Kolbuszowa, ul. J. Wiktora 21, tel. 017/ 270 230

Spis treści

WSTĘP	9
1. STUDIA I MATERIAŁY	11
- Historia regionu XV – XVIII w.	13
• Marian Piórek, <i>Proces osadnictwa w południowo – zachodniej części Puszczy Sandomierskiej od XV – XVIII wieku (okolice Kolbuszowej)</i>	13
• Marian Piórek, <i>Zanim powstało miasto Kolbuszowa: chrzty, śluby, imiona i nazwiska mieszkańców parafii kolbuszowskiej w latach 1640 – 1700</i>	41
2. ARTYKUŁY	139
- Sylwetki	141
• Halina Dudzińska, <i>Wspomnienie o kapitanie Władystawie Wiśniowskim</i>	141
• Halina Dudzińska, <i>Rodzina Pomorskich we wspomnieniach</i>	161
• Halina Dudzińska, <i>Wspomnienie o pani Jadwidze z Winiarskich Ozimkowej</i>	165
• Halina Dudzińska, <i>Oficerowie – Ofiary zbrodni katyńskiej</i>	169
• Halina Dudzińska, <i>Wspomnienia o drodze życiowej Franciszki z Chodorowskich Dudzińskiej</i>	178
- Historia Samorządu	187
• Zbigniew Lenart, <i>Samorządowy powiat kolbuszowski w I kadencji (1999 – 2002)</i>	187
- Oświata	231
• Jolanta Lenart, <i>Liceum Ogólnokształcące im. Janka Bytnara w Kolbuszowej na przełomie XX i XXI wieku (1999– 2003)</i>	231
• Halina Dudzińska, <i>Spis nauczycieli pracujących w powiecie kolbuszowskim w roku 1924</i>	293
• Zbigniew Lenart, <i>Pięć lat Ośrodka Akademickiego w Weryni – Kolbuszowej (2000 – 2005)</i>	298
3. Z WARSZTATU NAUCZYCIELA – KONSPEKTY LEKCJI EDUKACJI REGIONALNEJ	311
- Barbara Szafraniec, <i>Wstęp</i>	313
- Ewa Kłeczek, Anna Sitko, <i>Kolbuszowanie na przełomie XIX i XX wieku</i>	314
- Śpiewak Helena, Barbara Kania-Dziedzic, <i>Walory przyrodniczo-historyczne powiatu kolbuszowskiego</i>	317
- Halina Kubiak, Robert Maciąg, <i>Czy znasz swój region?</i>	324
- Barbara Górka – Starzec, Edward Dudziak, <i>Plan wycieczki rowerowej na trasie: Niwiska – Kamionka – Ocieka – Blizna – Niwiska</i>	327

- Barbara Górka – Starzec, <i>Jak to drzewiej bywało... nasze rodzinne tradycje bożonarodzeniowe i karnawałowe</i>	331
- Marzena Zięba, Anna Babula, Beata Gajos, <i>Śladami przeszłości po Nowej Dębie</i>	333
- Anna Babula, Beata Gajos, Marzena Zięba, <i>Kardynał Adam Kozłowiecki – zakonnik, więzień, misjonarz</i>	340
- Halina Drałus, Małgorzata Miąso, <i>Struktura i działania ZWZ-AK w powiecie kolbuszowskim</i>	352
- Stanisława Maciąg, Władysława Stój, Małgorzata Pasierb, Renata Zawartka, Agnieszka Pustkowska, <i>Nasze dziedzictwo - wycieczka po Raniżowie</i>	363
- Stanisława Maciąg, Władysława Stój, Małgorzata Pasierb, Renata Zawartka, Agnieszka Pustkowska, <i>Przydrożne kapliczki i krzyże w mojej miejscowości</i>	367
- Władysława Stój, <i>Zwyczaje związane z odpustem parafialnym. święta kościelne w mojej miejscowości</i>	370
- Bożena Salach, Bożena Janus, Agata Świętek, <i>Osobliwości i zabytki naszej miejscowości (Werynia)</i>	373
- Anna Wilk, <i>Historia i zabytki Cmolasu</i>	375
- Anna Wilk, <i>Ślady archeologiczne i dzieje osadnictwa regionu</i>	378
- Grażyna Wołowicz, Anna Matwijec, <i>Zwyczaje i obrzędy związane z zapustami w mojej miejscowości dawniej i dziś</i>	381
- Grażyna Pełka, Barbara Szafraniec, <i>Ciemna noc okupacji w powiecie kolbuszowskim – część I</i>	385
- Grażyna Pełka, Barbara Szafraniec, <i>Ciemna noc okupacji w powiecie kolbuszowskim – część II</i>	389
- Grażyna Pełka, Barbara Szafraniec, <i>Oni walczyli o wolność</i>	393
- Grażyna Pełka, Barbara Szafraniec, <i>Pierwsze dni wolności. Radość z wyzwolenia, czy ponowna okupacja?</i>	397
4. SPRAWOZDANIA, RECENZJE	399
- Sprawozdanie z czteroletniej kadencji Zarządu Regionalnego Towarzystwa Kultury im. J. M. Gosłara w Kolbuszowej (IX 2001 – X 2005).....	401
- Wojciech Mrocza, <i>Recenzja pracy Mariana Piórka „Przezviska i nazviska mieszkalców parafii kolbuszowskiej w latach 1640-1700”</i>	439
- Ks. Sławomir Zych, <i>Recenzja pracy Mariana Piórka „Przezviska i nazviska mieszkalców parafii kolbuszowskiej w latach 1640-1700”</i>	442
- Prof.dr hab. Irena Swaczyna, <i>Recenzja książki Stefana Sienickiego pt. "Meble Kolbuszowskie"</i>	443
5. Z ŻAŁOBNEJ KARTY	449
- Halina Dudzińska, <i>Droga życiowa Wiesławy Stawickiej (1924-2005).</i>	451

Wstep

Od redakcji

Oddajemy naszym Czytelnikom kolejny, VIII „Rocznik Kolbuszowski”. Pomimo trudności udało się dotrzymać terminu wydania. Mamy nadzieję, że nasz „Rocznik” będzie ukazywał się nadal systematycznie.

Na jego zawartość składają się prace regionalistów. Marian Piórek ukazuje procesy osadnicze w naszym regonie oraz publikuje wyniki swoich wieloletnich badań nad księgami parafialnymi. Halina Dudzińska ukazuje sylwetki Kolbuszowian. Zbigniew Lenart omawia pierwszą kadencję reaktywowanego powiatu kolbuszowskiego. Jolanta Lenart przybliża dzieje kolbuszowskiego liceum w latach 1999 - 2003. Czynni nauczyciele dzielą się swoimi doświadczeniami warsztatowymi przy realizacji edukacji regionalnej, publikując konspekty lekcji. Zarząd Regionalnego Towarzystwa Kultury im. J.M. Goslara przedstawia sprawozdanie z ostatniej kadencji, która pod wieloma względami obfitowała w nowe wyzwania, przed którymi stanęło nasze Towarzystwo. Recenzja prof. dr hab. Ireny Swaczyny omawia nieprzemijające wartości, jakie dla naszego regionu ma książka Stefana Sienickiego "Meble kolbuszowskie" z roku 1936 i którą RTK wznowiło w 2004 w formie reprintu. Recenzje Wojciecha Mroczy i ks. Sławomira Zycha są zapowiedzią publikacji Mariana Piórka.

Rocznik kończy przypomnienie sylwetki Wiesławy Stawickiej, członka założyciela naszej Organizacji oraz wieloletniego jej działacza.

Zapraszamy do lektury.

Barbara Szafraniec

Rozdział I

Studia i materiały

Historia regionu XV-XVIII w.

PROCES OSADNICTWA W POŁUDNIOWO – ZACHODNIEJ CZĘŚCI PUSZCZY SANDOMIERSKIEJ OD XV – XVII WIEKU (OKOLICE KOLBUSZOWEJ)

A. Środowisko geograficzno - historyczne

Pod względem geograficzno - historycznym okolice Kolbuszowej należały do Puszczy Sandomierskiej. Termin ten znany był już w okresie staropolskim i określał zasoby leśne starostwa sandomierskiego oraz w części pilzneńskiego, województwa sandomierskiego.

Mapka nr 1. Schematyczna mapa powiatu kolbuszowskiego (1972).

Wielu historyków starało się określić granice Puszczy Sandomierskiej. W okresie międzywojennym próbę wstępnych ustaleń podjęła Maria Dobrowolska, zaś po drugiej

wojnie światowej m. in.: Franciszek Kotula, Józef Półciwarteł, Krzysztof Ruszel i wielu innych. Duże rozbieżności dotyczyły szczególnie określenia granic południowo – wschodnich obszarów Puszczy Sandomierskiej.

Kolbuszowa i otaczające ją tereny należą do południowo - zachodniej części puszczy. Współczesny krajobraz tego regionu ukształtował się, jako konsekwencja procesów przyrodniczych i działalności człowieka, na przestrzeni tysięcy lat.

„W pierwotnych warunkach, kiedy ludność nie знаła potężnych wynalazków umysłu, przyroda wyciskała na jej życiu piętno bardzo mocne. Człowiek bowiem, wyposażony w słabe narzędzia, zdany był na jej kaprysy i wykorzystywał przede wszystkim te bogactwa, do których wstęp sama mu otwierała. Szczególnie silny wpływ na gęstość zaludnienia w XIV w. wywarły: rozmieszczenie gleb, ukształtowanie pionowe, układ sieci wodnej i rozmieszczenie lasów”¹.

Tereny te są częścią Kotliny Sandomierskiej i wyodrębnionego z niej Płaskowyzu Kolbuszowskiego, zwanego inaczej Wierzchowiną Kolbuszowsko - Raniżowsko – Sokołowską. Pod względem geologicznym jest to tzw. Zapadlisko Przedkarpacie, powstałe na przedpolu piętrzących się i nasuwających od południa gór Karpat.

Mapka nr 2. Formy powierzchni ziemi (morflogia) Kotliny Sandomierskiej wg Lancewicza i J/ Kondrackiego (patrz: K. Ruszel, *Studia nad kulturą Puszczy Sandomierskiej*, Rzeszów 1978, s. 22)

¹ T. Ladenberger, *Zaludnienie Polski na początku panowania Kazimierza Wielkiego*, Lwów 1930, s. 53.

Płaskowyż Kolbuszowski zajmuje środkową część Kotliny Sandomierskiej i stanowi falistą wyżynę, ograniczoną ze wszystkich stron dolinami małych rzek. Powierzchnię Wierchowiny tworzą płaskie rozległe garby o różnej wysokości, w granicach od 200 do 260 metrów nad poziomem morza. Dokładniej jest to obszar górnego dorzecza rzeki Łęg i jego dopływu Przyrwy.² O wysokości tych garbów informuje tabela nr 1.

Tabela 1

Wzniesienia na Płaskowyżu Kolbuszowskim.³

Lp.	Nazwa miejscowości	Wysokość (n.p.m.)
1	2	3
1	Niwiska	260
2	Werynia	259
3	Przedbórz	258
4	Kłapówka	258
5	Komorów	256
6	Ostrowy Tuszowskie	254
7	Widelka	253
8	Hadykówka	250
9	Przyłęk	247
10	Kupno	243
11	Bukowiec	240
12	Woła Ranżowska	236
13	Brzostowa Góra	232
14	Lipnica	231

Średnia wysokość Płaskowyżu Kolbuszowsko - Sokołowskiego wynosi 248 metrów n.p.m. Źródła małych rzek, dopływów *Tuszymy*⁴ wpadającej do rzeki Wisłoki i *Przyrwy*⁵, wpadającej w rejonie Wilczej Woli do Łęgu,⁶ znajdują się na wysokości 259-260 m. n.p.m.

² Nazwa rzeki Przyrwa pochodzi – „co przerwa, wyrwa, nowe koryto rzeki, powstałe skutek przedarcia się przez groblę, nasyp. W nazwach wód bieżących chodzi o potoki, które przerwały tamę, urwały brzeg”; patrz – J. Rieger, *Nazwy wodne dorzecza Sanu*, Wrocław – Warszawa – Kraków 1969, s. 132 – 133.

³ M. Januszewski, *Monografia społeczno – gospodarcza powiatu kolbuszowskiego*, Kolbuszowa 1938, mnps, Archiwum Historyczne Muzeum Kultury Ludowej w Kolbuszowej.

⁴ Rzeka Tuszyma bierze swój początek na obszarze leśnym Poręby Kępieńskie.

⁵ Początek rzeki Przyrwa znajduje się na obszarze Zarębki – Dubas.

⁶ Wcześniejsza jej nazwa to Trześń – Trześnia.

Mapka 3. Wzniesienia na Płaskowyżu Kolbuszowskim
(wg ustaleń M. Januszewski, *Monografia społeczno-gospodarcza powiatu kolbuszowskiego, mmps, Kolbuszowa 1938 r.*)

Stosunki hydrograficzne, na pograniczu staropolskiego powiatu pilzneńskiego i sandomierskiego, zmieniały się często w minionym okresie historycznym. Było na tym terenie dużo małych rzek i stawów. Najważniejszą jednak rolę odgrywały rzeki żeglowne takie, jak: *San*, *Wisłoka* i *Wisła*⁷ oraz na pewnym odcinku rzeka *Lęga*. Stanowiły one główne wodne arterie komunikacyjne. Spławiano nimi drzewo, produkty gospodarki rolnej i inne artykuły przemysłu puszczańskiego do Gdańska. Zbiorniki wodne typu stawy, bajora przy rzekach, miały na celu magazynowanie wody na okres suszy oraz służyły do hodowli ryb. Rzeki i bliskość wody stanowiły główny czynnik sprzyjający powstawaniu osad leśnych w tej okolicy.

Tereny te, według podziału *fizyczno – geograficznego*, położone są w tzw. Prowincji Karpat i Podkarpacia, Podprowincji północnego Podkarpacia,

⁷ Józef Burszta, Z badań nad spławem w dorzeczu środkowej Wisły w drugiej połowie XVIII wieku, [w:] „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”, t. XXIII, nr 1, Warszawa 1975, s. 23 – 36.

Makroregionie Kotliny Sandomierskiej, Mezoregionie Płaskowyżu Kolbuszowskiego.⁸

W innym systemie regionalizacji *przyrodniczo - leśnej* teren powiatu kolbuszowskiego położony jest w VI Krainie Małopolskiej, Dzielnicy Wysoczyzn Sandomierskich, Mezoregionie Płaskowyżu Kolbuszowskiego.⁹

W podziale *geomorfologicznym* okolice te zaliczane są do następujących jednostek: strefa Alpejska, prowincja Kotliny Podkarpackie Zachodnie, makroregion Kotlina Sandomierska, mezoregion Wysoczyzny Centralne, region Wysoczyzna Kolbuszowska.¹⁰

W układzie klasyfikacji *klimatyczno - rolniczej* te okolice zostały wliczone do dzielnicy sandomiersko - rzeszowskiej, tzw. jednostki mezotermicznej Kotliny Sandomierskiej wraz z Pogórzem Dynowskim, gdzie np. w Kolbuszowej średnia roczna temperatura powietrza wynosi 7,1 stopni C.

Gleby w całej puszczy, pod względem jakości, były bardzo zróżnicowane. Przeważały tutaj jednak gleby bagienne, piaszczyste i gdzieś tam znajdowały się płaty urodzajnych glin dyluwialnych, m. in. na Wierzchowinie Kolbuszowsko - Raniżowskiej. „...*Bagna, mokradła i trzęsawiska pokryte lasem bagiennym, złożonym z karłowatej sosny bagiennej, przerośniętej wierzbą i olchą, charakteryzowały krajobraz tej części puszczy. Bagnisty bór zarastający piasek pozostał niemal nietknięty przez osadnictwo.*”¹¹

Wielu historyków potwierdza, że bogactwem puszczy były pokłady rudy darniowej, które zadecydowały o rozwoju hutnictwa żelaza na tych terenach, m. in. pisali o tym: Cz. Kuźniar ir. Krajeński,¹² B. Zientara,¹³ M. Skowroński.¹⁴ Puszczański przemysł hutniczy był ściśle związany z rozwojem osadnictwa i gospodarki folwarczno - pańszczyźnianej.

⁸ J. Kondracki, *Geografia fizyczna Polski*, Warszawa 1980, s. 257 – 258.

⁹ W. Mrocza, Lipnica, wieś królewska, lasowiacka, moja ziemia rodzinna, Kolbuszowa 1997, s. 5.

¹⁰ Tamże.

¹¹ J. Muszyńska, *Gospodarstwo folwarczne...*, dz. cyt., s. 11.

¹² Cz. Kuźniar ir. Krajeński, *Torfy i rudy darniowe w powiatach ropczyckim, mieleckim, kolbuszowskim i rzeszowskim*, [w:] „*Posiedzenia Naukowego Państwowego Instytutu Geologicznego*” nr 32, Warszawa 1932, s. 13 – 16.

¹³ B. Zientara, *Dzieje małopolskiego hutnictwa żelaznego XIV – XVII wieku*, Warszawa 1954, s. 3, 272.

¹⁴ M. Skowroński, *Hutnictwo żelaza i szkła w Puszczy Sandomierskiej*, [w:] „*Biuletyn*” Muzeum Regionalnego w Kolbuszowej, Kolbuszowa 1968, s. 57; tegoż autora – *Hutnictwo żelaza w Puszczy Sandomierskiej*, [w:] *Tradycje hutnicze w Puszczy Sandomierskiej. Materiały z sesji popularno – naukowej*, Stalowa Wola 1970, s. 65.

Mapka nr 4. Huty szkła i kuźnice w okolicy Kolbuszowej od XVI do XVIII wieku.

Cechą charakterystyczną tych okolic było też stosunkowo duże zalesienie, ulegające stopniowemu zmniejszeniu w wyniku kolonizacji i rozwoju gospodarki leśnej.

W okresie późnego średniowiecza sieć drożna i komunikacja, w tej części puszczy, była słabo rozwinięta. Wyrażna poprawa nastąpiła dopiero na początku XVI i XVII wieku.

Interesujące dla badań regionu są także nazwy miejscowości i obiektów fizjograficznych spotykane w okolicy, a należące i położone na obszarze obecnej gminy Kolbuszowa. Informuje o tym tabela nr 2.

Tabela 2

Urzędowe nazwy miejscowości i obiektów fizjograficznych w gminie Kolbuszowa, wg podziału administracyjnego z roku 1965.¹⁵

Nazwy wsi - miasta	Nazwy części wsi - miasta	Obiekty fizjograficzne	
		Nazwy	Ilość
1	2	3	4
1. <u>KOLBUSZOWA</u>	-	Błonie - pole, pastwiska Gać - łąka Górka Weryńska - pole, wzniesienie Kłodnicówka - pole, stawy Nil - rzeka Pasternik - pole	6
2. <u>KOLBUSZOWA DOLNA</u>	Dubas Strona Majdańska Strona Mielecka Zarebki	Błonie - pastwisko Chójki - lasek Góra - pole Księży - las Nil - rzeka Pod Dąbrówką - pole, łąki, Pod Dubasem - pole, łąki Potoki - łąki Sonna - rów Zwierzchnik - las	10
3. <u>NOWA WIEŚ</u>	Borek Za gościńcem	Krokiew - las Zagórze - las	2
4. <u>ŚWIERCZÓW</u>	-	Dział - pole Głęboki Potok - las Stawiska - łąki Wątoka - pole, Załuże - pole Zażoga - pole	6
5. <u>ZAREBKI</u>	-	Badunia - pole Nil - rzeka Podstawie - pole Przyrwa - rzeka Rędziny - pole	5
6. <u>KŁAPÓWKA</u>	Dół Góra	Borki - lasek Granice - łąki Pod Łakami - stawy	3
7. <u>KOLBUSZOWA GÓRNA</u>	Chałupki Dół Góra Kalimborek Słomianka Wojków	Bory - zagajnik Bukowiec - pole Doły - potoki, łąki Działy - potoki, łąki Łęg - rzeka Nil - rzeka Potoki - Zagajnik Skotnia - łąka Ścieżki - pole	9

¹⁵ Urzędowe nazwy miejscowości i obiektów fizjograficznych, 59. Powiat kolbuszowski, Urząd Rady Ministrów, Biuro do Spraw Prezydów Rad Narodowych 1965.

MARIAN PIÓREK, *HISTORIA REGIONU...*

8. <u>WERYNIA</u>	Dół Dwór Góra Górka Kolonja Podlesie Pole Rejowiec	Chmielarnia - pole Dworzysko - las Działy - pole Grabowiec - pole Hektary - pole Kuznie - łąki Lisie Górki- las Łysa Góra - wzniesienie Ługi - łąki, mokradła Maziarnia - pole Potoki - las, mokradła Sikornik - zagajnik, pole Stawy - stawy Średnie Pole - pole Zwierzyniec- las	15
9. <u>KUPNO</u>	Majdan Zagrody	Granica - pole Działy - wzniesienie, pole Piaski - pole Potoki – łąki Przykopy Sośniny - pastwiska Stawiska - łąki Tuszymka - rzeka	7
10. <u>POREBY KUPIENSKIE</u>	Karczunki Koło Leśnictwa Mośkówka Zabłocie Mikoska	Cypel - łąki, pola Mośkówka - łąki Porębski - las Stawy – stawy Wielka Łąk - łąki Zabłocie - las Zubrowa Góra - wzniesienie, las	7
11. <u>WIDELKA</u>	Dworzysko Dymarka Górki Leszcze Majdan Mała Widelka Podgórze Tatary Wielka Widelka	<i>Bachorzec</i> - nieużytki Badunia - łąki Bór - las Działy - pole Dymarka -las Gościńce - pole Granica - łąki Mały Potok – łąka Pańskie - pole Przestępy - pole Skworce - łąki Sośnina - las Średnia Łąka - łąki Widelka - łąki Wisina - łąki	15
12. <u>BUKOWIEC</u>	Mazury	Bielica - pole Bór - zagajnik Kamieniec - pole Ług – pole Olszyna - pole Stawisko- pole Tłok- pole	7

13. <u>DOMATKÓW</u>	Brzezówka Wola Domatkowska Zagranica Zarzecze	Bór – las Granica - pole Pod Brzezówką – pole Potoki - łąki Wolański - las Za Olszyną - pole	6
14. <u>HUTA PRZEDBORSKA</u>	Kąty Kmiecie Za Działem Zalesie	Działy – pole	1
15. <u>PRZEDBÓRZ</u>	Budy Dworskie Pola Malców Olszowiec Podlesie Przymiarki	Badunie – pola Bór - las Cisówka - las Działy - pole Granice – pole Ługi - pastwiska Morgi - las Ogrody - pole Olszyny - pole Piaski - pole Tuszymka - rzeka Wisy - pastwisko	10

W gminie Kolbuszowa, w roku 1965, w 15 miejscowościach (w tym miasto Kolbuszowa) znajdowało się 109 obiektów fizjograficznych, charakteryzujących jej współczesny krajobraz (pola, lasy, pastwiska, łąki, zagajniki, wzniesienia, nieużytki i rzeki). Wiele z tych nazw wyraża znaczenie sięgające jeszcze okresu staropolskiego.

Tabela 3

Wyjaśnienie nazw miejscowości należących do parafii kolbuszowskiej i znajdujących się w jej sąsiedztwie.¹⁶

Lp.	Nazwa osady	Wyszczególnienie – uzasadnienie
1	2	3
1	Brzezówka	<i>nazwa topograficzna</i> - od „lasu brzozowego”
2	Bukowiec	<i>nazwa topograficzna</i> - od „lasu bukowego”, od buków
3	Domatków	<i>nazwa kulturowa</i> - od domów pasterskich „wołoskich”
4	Huta k/ Przedborza	<i>nazwa kulturowa</i> - „od huty szkła”
5	Kolbuszowa	<i>nazwa dzierżawcza</i> - od nazwiska sołtysa Mikołaj Kolbuski (<i>Kolbe</i> , <i>Kolbusz</i>)

¹⁶ Alicja Orzechowska, Nazwy miejscowe dawnego powiatu pilzneńskiego oraz prawobrzeżnej części dawnych powiatów sandomierskiego i wiślickiego, Wrocław 1975; Władysław Makarski, Nazwy miejscowości dawniej Ziemi Przemyskiej, Lublin 1999, s. 27 – 327; Stanisław Rospond, Słownik etymologiczny miast i gmin PRL, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk – Łódź 1984; W. Mroczka, Lipnica..., dz. cyt., s. 24 – 25; M. Karaś, Nazwy miejscowe byłego powiatu strzyżowskiego, [w:] Studia nad dziejami Strzyżowa i okolic, Rzeszów 1980; M. Skowroński, O Weryni w przeddzień jubileuszowej fety, [w:] „Ziemia Kolbuszowska” nr 12/96, grudzień 2003, s. 20, 21; M. Piórek, Pięć wieków Weryni, Kolbuszowa 2004r.; P. Miodunka, Rola dworu..., dz. cyt., s. 11-25.

MARIAN PIÓREK, *HISTORIA REGIONU...*

6	Kupno	<i>nazwa topograficzna</i> - „teren pagórkowaty, porośnięty drzewami”; <i>nazwa kulturowa</i> od zakupienia tych terenów
7	Przedbórz	<i>nazwa topograficzna</i> - „bór, przedborze czyli miejsce przed borem
8	Świerczów	<i>nazwa topograficzna</i> - „od lasu świerkowego”, świerków; <i>nazwa dzierżawcza</i> od nazwiska Śwircz
9	Werynia	<i>nazwa topograficzna</i> - od słowa „Wyżyna”. Jej kolejność występowania jest następująca: 1503r. - de Wyrinya, 1504r. - Wyrzynie, 1508r. Wyryna, Wirzynia, 1510r. - Wyrinya, 1513r. - Wyrinia, 1519r. - Werynia, 1526r. - Werynia, 1529r. - Wyryna, 1530r. - Virimia lub Wyrznija, 1538r. - Wyrynie, 1546r. Virzynija, Werynia, 1552r. -Werynya, 1576r. - Wirimia, 1581r. - Vyrinina, 1585r. - Vyrinia, 1591r. - Wyrimia, 1629r. - Wyrinya
10	Wola Domatkowska	<i>nazwa kulturowa</i> - <i>wolami</i> - określano od pierwszej połowy XIII w. takie wsie, które korzystały z pewnych swobód. Były to nieraz osady przyleśne, gdyż w zamian za karczunek leśny mieszkańcy korzystali z wolnizny na okres do 20 lat - osada z uwolnieniem danin. Drugi człon od nazwy Domatków
11	Wola Smarkulowska	<i>nazwa kulturowa</i> - jak wyżej: „osada z uwolnieniem danin na lat kilkanaście”, drugi człon od nazwy Smarkulów
<i>Spoza parafii</i>		
12	Cmolas	<i>nazwa topograficzna</i> - oznaczała gęsty, ciemny las; 1506r.-„Czmołasz, 1529r. - Czmołyas, 1530r. - Čmolas
13	Dzikowiec	<i>nazwa topograficzna</i> - od przymiotnika „dziki”, miejscowość położona na uboczu, na terenach słabo zaludnionych i zalesionych dzikimi drzewami; dzikowina - pustkowie wśród lasów w gęszczy zadrzewione, ziemia opuszczona, nieuprawna; od „ <i>lasu Dżgowiec</i> ”
14	Hucisko	<i>nazwa kulturowa</i> - „od huty szkła
15	Kłapówka	<i>nazwa kulturowa</i> - od kłapania dzików, których w tej okolicy było wiele
16	Kosowy	<i>nazwa dzierżawcza</i> - od ptaka Kosa; <i>topograficzna</i> od kosa - oznaczająca krzywy kształt jakiegoś obiektu naturalnego, np. doliny, łąki
17	Lipnica	<i>nazwa topograficzna</i> - od „lasu lipowego”
18	Mechowiec	<i>nazwa topograficzna</i> - od „mchu”, którego było dużo w okolicznych lasach.
19	Niwiśka	<i>nazwa topograficzna</i> - „ <i>niwa</i> ” tj. miejsce, gdzie była i jest nowina, rola nowo skopana pod uprawę
20	Ostrowy Tuszowskie	pierwszy człon <i>nazwa topograficzna</i> - „od ostrów (wyspa) - pole między smugami, łąkami; wzniesienie na łące lub polu; pole wśród lasu”; drugi człon <i>dzierżawcza</i> od nazwy wsi „Tuszów”
21	Przyłęk	<i>nazwa topograficzna</i> - miejsce przy łęku, tj. skrócie, nizinie nadrzecznej, moczarowatej
22	Raniżów	<i>nazwa dzierżawcza</i> - od nazwiska „Ramisch - Ramiż”; ptaka Ramiż - nazwa gwarowa remiz; <i>topograficzna</i> - miejsce, gdzie niedźwiedzie miód pobierały (nazwa z j. niemieckiego)
23	Siedlanka	<i>nazwa kulturowa</i> - „od siodło”; Siedlanów, Siedlanka
24	Trześń	<i>nazwa topograficzna</i> - trześń = czereśnia
25	Trzęsówka	<i>nazwa topograficzna</i> - od trzęsawiska = trzęsawica, bagno trzęsące się pod nogami
26	Widelka	<i>nazwa dzierżawcza</i> - od nazwy rzek: Małej i Wielkiej Widelki
27	Zapole	<i>nazwa topograficzna</i> - od „ <i>za polem</i> ” ornym

Na 27 nazw miejscowości zaprezentowanych w tabeli nazwę topograficzną ma - 16, tj. 59,26 %, kulturową - 7, tj. 25,92 %, dzierżawczą - 4, tj. 14, 82 %; w tym w dwóch przypadkach można było określić jako topograficzno - kulturową - 1 i topograficzno - dzierżawczą - 2.

W tym rejonie Puszczy Sandomierskiej większość istniejących wsi i przysiółków nosi nazwy topograficzne (fizjograficzne), których pochodzenie związane było od początku z lasem i borami, gospodarką leśną i hutniczą oraz z bogactwem zwierza, występującego na tych terenach.

W celu lepszego poznania tych okolic warto przytoczyć współczesną charakterystykę administracyjno - gospodarczą gminy.

Gmina Kolbuszowa położona jest w północnej części województwa podkarpackiego, w odległości 30 km od Rzeszowa. Sąsiaduje z gminami: Cmolas, Dzikowiec, Niwiska, Głogów Małopolski, Sędziszów Małopolski i Świlcza. Pod względem administracyjnym obejmuje 13 sołectw, są to: *Bukowiec*, *Domatków*, *Huta Przedborska*, *Kłapówka*, *Kolbuszowa Dolna*, *Kolbuszowa Górna*, *Kupno*, *Nowa Wieś*, *Poreby Kupieńskie*, *Przedbórz*, *Świerczów*, *Werynia*, *Widelka*, *Zarębki* i miasto *Kolbuszowa*.¹⁷ W roku 1996 w gminie zamieszkiwało 24.014 mieszkańców, a ogólna powierzchnia wynosiła 17.059 ha.

Tabela 4

Użytki rolne w gminie Kolbuszowa w 1995r.¹⁸

Wyszczególnienie	Ogółem (ha)	w tym:			
		grunty orne	łąki trwałe	pastwiska	sady
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>
Użytki rolne	11.626	7.237	2.465	1.866	58
Lasy i grunty leśne	3.715				

Na terenie gminy przeważają gleby V i VI klasy.

Tabela 5

Struktura obszarowa gospodarstw rolnych w gminie Kolbuszowa, w 1995r.¹⁹

Struktura - wymiar (ha)	1,1 - 1,99	2,00 - 4,99	5,00 - 9,99	10,00 - 19,99	20,00 - 49,99
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>
ilość gospodarstw	601	1.472	657	46	4

¹⁷ Miejscowości podkreślone stanowią obecnie siedzibę parafii.

¹⁸ Gmina Kolbuszowa, [w:] „Biuletyn Informacyjny – Handlowy”, nr 12, grudzień 1995,

¹⁹ Tamże.

Ogółem na terenie gminy było 2.779 gospodarstw, zaś średnia powierzchnia gospodarstwa wynosiła 4,18 ha użytków rolnych.

Największą powierzchnię uprawy zajmowały zboża, gdzie średnia plonów czterech podstawowych zbóż wynosiła 24 q/ha. Następną grupą to ziemniaki. W grupie roślin pastewnych dominowały: burak i kukurydza.

B. Kolonizacja Puszczy Sandomierskiej w rejonie Weryni, Kolbuszowej i okolicy od XIV do XVII wieku.

Tereny południowo - zachodniej części Puszczy Sandomierskiej, do czasów panowania w naszym kraju Kazimierza Wielkiego (połowa XIV w.), określane były jako „*stan dziewiczy*,” czyli nie naruszone przez działalność człowieka.

U progu tworzenia się zrębów państwowości polskiej (od IX - X wieku), okolice te wchodziły w skład terytorium plemiennego Wiślan, które następnie zostało podbite przez państwo wielkomorawskie. Po likwidacji go przez Węgrów, Wiślanie (Łędzianie) rządili się samodzielnie. Dopiero w X wieku cała Małopolska, wraz z omawianym terenem, znalazła się w granicach państwa polskiego pod panowaniem Piastów.²⁰ W późniejszym okresie południowo - zachodnią część dzielnicę sandomierskiej, pod względem administracyjnym, przynależała do kasztelanii wiślickiej.²¹ W drugiej połowie XV wieku, po utworzeniu powiatów w wyniku reformy administracyjnej państwa, obszar ten należał do powiatów pilzneńskiego i sandomierskiego, województwa sandomierskiego.²² Taki podział istniał aż do rozbiorów. Granica ta przebiegała między wsiami: Niwiska, Kolbuszowa, Werynia (powiat pilzneński), a Przyłęk, Dzikowiec - Raniszów - Ossówka (Zielonka) - powiat sandomierski, osadami powstałymi w XV - XVI wieku.

Granica województwa sandomierskiego i ruskiego przebiegała niedaleko od tych miejscowości: „*Za Mrowłą granica biegła w kierunku wschodnim krótkim odcinkiem rzeki tej samej nazwy, lewego dopływu Wisłoka, ale już na wysokości Rudnej Wielkiej raptownie skręcała na północny zachód wzdłuż Osiny (lewego dopływu Mrowli), a po ok. 3 km na północny wschód dolną Rogoźnicą – dopływem Osiny, potem na wschód od Zabajówki, poniżej Głowowa (Głogowa) - powiat pilzneński w kierunku północnym, by przeciąć trudną w tych stronach do przebycia puszcę, która rozgraniczała ziemie polskie od ruskich (w pełnym średniowieczu istnieć tam mogły przesieki).*”

Powyżej gruntów wsi Wola Zielonka (Ossówka - Zielonka) - pow. sandomierski granica woj. i pow. sandomierskiego skręcała na wschód (Las

²⁰ H. Łowmiański, *Początki Polski*, T. III, Warszawa 1967, s. 117 – 137 i in.

²¹ *Atlas Historyczny Polski. Województwo Sandomierskie w II poł. XVI wieku*, cz. I, Mapy, Plany, Warszawa 1993, s. 37 – 38.

²² Tamże, s. 47; S. Arnold, *Podziały administracyjne województwa sandomierskiego do końca XVIII w.* [w:] „*Pamiętnik Świętokrzyski*”, 1930r., s. 61 – 62.

Turza), a pod wsią *Górno* (Sandomierskie) - na południowy wschód, obejmując klinem wieś *Dolega* (pow. sandomierski), od której znów biegła na północny wschód...".²³ „Pod względem lesistości Małopolska stała w XIV wieku na drugim miejscu, nieznacznie ustępując Mazowszu. Do największych należały Puszcz karpackie, a wśród nich Puszcza Sandomierska w widłach Wisły i Sanu”.²⁴ Obszary te w okresie średniowiecza i czasów nowożytnych pokryte były w całości lasami. Dowodem na to są nazwy dawnych osad leśnych, m. in.: Bukowiec, Cisów Las, Cmolas, Dąbrówka, Dęba, Dzikowiec, Lipnica, Mechowiec, Poręby Dymarskie, Poręby Kupieńskie, Przedbórz, Świerczów, Turza, Zarębki i wiele innych.²⁵ W wykazach poborowych z okresu panowania króla Stefana Batorego „...odbijają się najwyraźniej te cechy znamionujące wielkie pustkowia leśne południowej części województwa sandomirskiego, mianowicie w tej znacznej względnie liczbie „leśnych osadników” i wsi łowieckich, a w tak uderzająco niewielkiej liczbie wsi rolnych”.²⁶ Potwierdzeniem tego stanu rzeczy jest dokumentacja źródłowa z XVI wieku.

W dniu 19 stycznia 1354r. Kazimierz Wielki nadał majątność rzeszowską Janowi Pakosławicowi ze Stróżysk w powiecie wiślickim. Włość ta rozciągała się na północy i sięgała poza późniejszy Sokołów (Las Turza).²⁷ W roku 1515 potwierdzone zostało zezwolenie króla Kazimierza Jagiellończyka, z dnia 25 lutego 1456r., na wolne polowanie na wszystkie zwierzęta w lasach: „*Ramischowskyje, Wolskye, Idzykowyecz i Volne*”.²⁸ Potwierdza to inne źródło, z roku 1519, informujące o gajach znajdujących się w pobliżu wsi Raniżów,²⁹ Padew i Tuszów.³⁰ Dokument z roku 1528 dotyczy rozgraniczenia dóbr Tuszów i Jaślany od miasta Mielec i wsi Wojśław, Cyranka, Chorzółów, Chrzastów, Wola Chrzastowska, Cmolas i Trzęsówka. Granica biegła m. in. przez tzw. goły bór i „*silvam nigram dictam Gost*” („las ciemny narzucający się gościom”).³¹ Deputat - delegat, wizytator biskupi, który przemierzał ten obszar w 1565r., rozpoczął

²³ Atlas Historyczny..., dz. cyt., s. 37 – 38.

²⁴ T. Ladenberger, Zaludnienie Polski..., dz. cyt., s. 55.

²⁵ Urzędowe nazwy miejscowości..., dz. cyt., s. 16; Franciszek Bujak, Studia nad osadnictwem..., dz. cyt., s. 143; F. Persowski, Studia nad pograniczem..., dz. cyt., s. 23; J. Rieger, Nazwy wodne..., dz. cyt., s. 21, 31, 85, 126, 175; A. Orzechowska, Nazwy miejscowe..., dz. cyt., s. 65.

²⁶ Źródła Dziejowe, T. XIV, Polska XVI wieku pod względem geograficzno – statystycznym opisana przez Adolfa Pawińskiego, Małopolska, T. III, Warszawa 1886, s. 57.

²⁷ J. Półciwarteł, Latyfundium Rzeszowskie, [w:] Dzieje Rzeszowa, T. I, pod red. F. Kyrka, Rzeszów 1994, s. 551 – 552.

²⁸ *Matricularum Regni Poloniae, Summaria, excussis codicibus, aui in Chartophylacio Maximo Varsoviensi asservantur contextit indi cesque adiecit Theodorus Wierzbowski Pars IV Sigismundi I Regis tempora complectens (1507 – 1548) volumen 3-um Acta cancelarium {1507 – 1548} Warszawa 1910, s. 151; 2615. Sandomiria, dominica Catharinae / 25 nov. 1515; Matricularum regni Poloniae ... Pars IV Sigismundi I regis tempora complectens (1507 – 1548) volumen 3 – um Acta vicecallarium (1533 – 1548) Supplement, s. 4101, Warszawa 1915: 896. Cracoviae, f. 4 post Reminiscere / 25 febr./ 1456.*

²⁹ Wymieniony jest także Bór Dzikowiec; patrz: W. Mrocza, Lipnica..., dz. cyt., s. 16 - 17

³⁰ MS 4, nr 3096, cyt. Za: S. Mateszew, Zarys..., dz. cyt., s. 73.

³¹ Archiwum książąt Lubartowiczów – Sanguszków w Sławucie (AS) V, nr 178, Lwów 1897; MS, T. V, cz. 2, wyd. I. Płocki, A. Rymarski, I. Sułkowska, Warszawa 1961; S. Mateszew, Zarys dziejów osadnictwa, [w:] Mielec, Dzieje miasta i regionu, T. I, pod red. F. Kyrka, Mielec 1984, s. 73.

Nad rzeką Łęg, już w XIV wieku, położone były osady łowieckie Kazimierza Sprawiedliwego: Przyszów, Raniżów i Dłotowa, a później Wola Raniżowska - lokowana w 1366r. przez Kazimierza Wielkiego, w lesie zwanym Dłotowa.³⁵ Tutaj już od dawna docierali mieszkańcy wsi położonych blisko Sandomierza. Właścicielka Wielowśi - Dzierżka (żona Rafała z Tarnowa) uzyskała, w roku 1375, od królowej Elżbiety przywilej przyznający jej „prawo wrębu” w lasach królewskich, położonych na południe od tej miejscowości. Prawo to nie wynikało tylko dla nich z racji wiernej służby królowej, ale także „z jakichś dawniejszych roszczeń do owych lasów, odziedziczonych po poprzednich pokoleniach dziedziców Wielowśi.”³⁶

W XV wieku ten puszczański rejon nie był jeszcze w całości osadzony przez napływową ludność.³⁷ Na południe od tych obszarów lokowano wsie: Borek k/ Sędziszowa (1344r.) i Mrowlę (aż trzykrotnie w latach 1347 - 1367).³⁸ Podobny proces kolonizacji przebiegał w dolinie Wisły i Wisłoki. W okresie od XI do XII w. powstały tutaj osady m.in. Przecław, Mielec, Złotniki, w XIII w. Wojsław i Rzochów,³⁹ a w XIV w. Podole k/ Przecławia i inne.⁴⁰

Trzeba podkreślić, że w dawnych czasach, dostęp do puszczy od strony Wisły był bardzo utrudniony przez „wielki obszar mokradeł, bagien i trzęsawisk.”⁴¹ Bagnistość tego terenu była jednym z wielu czynników utrudniających rozwój wczesnego osadnictwa.

Dane z lustracji królewskich starostwa sandomierskiego z roku 1569 oraz Inwentarzowe z lat 1578 i 1586 wymieniają łowców. Informuje o tym tabela nr 6.⁴²

Tabela 6

Stan łowiecki w Puszczy Sandomierskiej od XIV - XVI wieku.

Lp.	Miejscowość	Ilość łowców
1	2	3
1	Chmielów	34
2	Grębów	5
3	Jaślany	4

³⁵ Kodeks Małopolski, T. III, s. 200, DCCXCIV; AGAD, Dział XVIII, 69, f. 288 n; K. Skowroński, Z dziejów osadnictwa..., dz. cyt., s. 136; J. Wójtowicz, Charakterystyka fonetyczna..., dz. cyt., s. 11-12; A. Orzechowska, Nazwy miejscowe..., dz. cyt., s. 82; J. Muszyńska, Gospodarstwo folwarczne..., dz. cyt., s. 18.

³⁶ W. Dworzaczek, Leliwici Tarnowscy. Z dziejów możnowładztwa małopolskiego, wiek XIV-XV, 1971, s. 97-98.

³⁷ F. Persowski, Studia..., dz. cyt., s. 23.

³⁸ J. Kurtyka, Osadnictwo średniowieczne, Początki osady i miasta, [w:] Dzieje Rzeszowa, T. I, pod red. F. Kuryka, Rzeszów 1994, s. 136-137.

³⁹ Anna Bardecka, Lokacje miast małopolskich za Władysława Łokietka (1306 - 1333), [w:] „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej” nr 3/1983, s. 335 - 343.

⁴⁰ S. Mateszew, Zarys..., dz. cyt., s. 89 - 97.

⁴¹ J. Rawski, Krótki rys historyczny północnej części Puszczy Sandomierskiej, [w:] Prace i materiały z badań etnograficznych Muzeum Okręgowe w Rzeszowie (Tarnobrzeskie), Rzeszów 1968, s. 20.

⁴² Tamże, s. 23; Zbiór Dokumentów Małopolskich, pod red. Kuraś - Sułkowska, T. 4, nr 958, s. 108; K. Skowroński, Z dziejów osadnictwa..., dz. cyt., s. 136; w tabeli w poz. 11 podana liczba dotyczy Raniżowa w XIV w.

4	Mokrzyszów	20
5	Padew	4
6	Plawo	2
7	Przyszów	4
8	Sobów	2
9	Sokolniki	2
10	Wola Raniżowska	2
11	Raniżów	9
-	O g ó ł e m	88

Mapka nr 6. Osady łowieckie w dolinie Łęgu (XIV – XVI wiek).

W drugiej połowie XVI wieku - jak wynika z tabeli i mapki - ogółem w królewskiej Puszczy Sandomierskiej było zatrudnionych 88 łowców. Łowczy - mimo, że urząd ten był tytularny - w starostwie sandomierskim, jeszcze w XVI wieku, zajmował wysoką pozycję w hierarchii urzędniczej. Jego zadaniem było zorganizowanie i przeprowadzenie łowów dla władcy lub jego dworu. Prze-

bywali tutaj m. in. nasi monarchowie: *Kazimierz Wielki*,⁴³ *Władysław Jagiełło*, *Kazimierz Jagiellończyk*, *Stefan Batory* (informuje o tym tabela nr 7). Osada Przyszów wraz z zamkiem oraz mała osada myśliwska Raniżów stanowiła bazę wypadową w głąb puszczy.⁴⁴

Tabela 7

Królewskie łowy w XIV - XVI wieku w Puszczy Sandomierskiej.⁴⁵

Nazwisko monarchy	Rok polowania
1	2
Kazimierz Wielki	1358, 1368
Władysław Jagiełło	1389 - 1433
Kazimierz Jagiellończyk	1448
Stefan Batory	1578, 1585

W procesie każdej kolonizacji bardzo istotną rolę odgrywały szlaki komunikacyjne. Interesująco to zagadnienie ocenił T. Ladenberger:⁴⁶ „Z obszarami o gęstym zaludnieniu łączą się niemal drogi handlowe. Zależność jest tu bopólną, nie tylko szlaki handlowe szukają ziem ludnych, wśród których podróżuje się bezpiecznie i wygodniej, lecz także komunikacja i handel stanowią dla ludności poważną siłę atrakcyjną, otwierając jej szersze widoki zarobków. Na obszarze Małopolski silny związek i współzależność jednych od drugich objawia się nie tylko w samych kierunkach, lecz nawet w sile napięcia obu zjawisk”⁴⁷. Pierwotne poruszanie się po puszczy dokonywało się wzdłuż rzek. Tutaj znajdowały się obok ich koryta utarte drogi. Zapewne najstarszym traktem w tym rejonie było połączenie dwóch królewskich osad myśliwskich *Przyszowa* z *Raniżowem*, położonych nad Łęgiem, w centrum Puszczy Sandomierskiej.

Z czasów panowania króla Kazimierza Wielkiego mamy ślady istnienia w tej okolicy innych gościńców, przecinających środek tego masywu leśnego. Głównym i zarazem ważnym grodem obronnym, a następnie miastem średniowiecznym był Sandomierz. Do niego i od niego właśnie prowadziły główne i pomocnicze szlaki handlowe⁴⁸, z południa na północ i ze wschodu na zachód

⁴³ Król ten ustanowił w puszczy dwa stany myśliwskie, w Przyszowie – Stan I i w Raniżowie – Stan II; Rezerwat łowiecki zwany inaczej regalia – był to prawnie zastrzeżony teren na polowanie tylko na użytek królewski.

⁴⁴ M. Piórek, Raniżów – historyczna osada myśliwska i bartnicza z XIV wieku, [w:] „Ziemia Kolbuszowska” nr 4/11, 1995; tegoż autora; Król Władysław Jagiełło w Puszczy Sandomierskiej, [w:] „Ziemia Kolbuszowska,” nr 5/12 1995; W. Puzio, Królewski „Trakt Piastowski”, [w:] „Wieści Raniżowskie” nr 7/77 z r. 2003, s.6-7.

⁴⁵ Zbiór Dokumentów Małopolskich..., dz. cyt., T. 4, nr 959, s. 108; ks. Wilhelm Gaj – Piotrowski, Królewski zamek w Przyszowie, Tuchów – Stalowa Wola 1998, s. 80-82; wg. tegoż autora był w Przyszowie 12 razy; Biblioteka Polskiej Akademii Nauk w Krakowie, rkps, sygn. 486, s. 412.

⁴⁶ T. Ladenberger, Zaludnienie..., dz. cyt., s. 57.

⁴⁷ Tamże.

⁴⁸ Andrzej Gruszczycki, Bastionowe zamki w Małopolsce, Warszawa 1962, s. 13.

ziem polskich, przecinające tutejsze bory i lasy. Jednym z nich był „szlak nadwiślański” z Miechocina przez Chmielów, las Dęba,⁴⁹ późniejsze osady Komorów - Raniżów do Sanu i Kolbuszowa - Werynia - Głogów (dawniej Głowów) – Rzeszów. Zdaniem licznych historyków i językoznawców, właśnie tą drogą szła kolonizacja południowej części Puszczy przez Sandomierzaków, a następnie Mazurów z Mazowsza.⁵⁰ Jeszcze w drugiej połowie XIX w. część lasu wsi Lipnica, położonego na zachód od drogi do Wilczej Woli, nazywano Mazowieckim Borem.⁵¹ Według W. Mroczi⁵² zachodnia część wsi Lipnica, od drogi do Wilczej Woli w kierunku przysiółka Zagrody, została osadzona przez osadników z Mazowsza. Podobnie twierdzi F. Kotula: „Rzeszowiacy mieszkają na południe od Lasowiaków. Ciekawe, że zarówno północni Rzeszowiacy (Kolbuszowa - Raniżów - Kamień) uważają się za Mazurów. Nie tak dawno jeszcze mieszkańcy wschodniej Małopolski ludzi „od Rzeszowa” (i to w szerokim promieniu) nazywali nie inaczej jak Mazurami”.⁵³ Obok ludności wołoskiej kolonizatorami byli także Mazurzy, którzy osiedlili się większą grupą na terenie już wcześniej założonej wsi Ossówki - Zielonki.⁵⁴ Na przełomie XIV i XV w. utarty został szlak komunikacyjny z Ropczyc i Sędziszowa, przez tereny późniejszego Przedborza, Bukowca, Kolbuszowej, Weryni i Raniżowa w kierunku wschodnim do Leżajska i dalej na wschód.⁵⁵ Na początku XVI wieku znane były także połączenia drogowe z Mielca do Cmolasu, z Ocieki do Weryni, z Cmolasu do Weryni.⁵⁶ Wielu historyków potwierdza tezę, że ruch osadniczy na tym terenie zaczyna się dopiero za panowania króla Kazimierza Wielkiego, a szczególnie po przyłączeniu ziemi ruskiej do państwa polskiego. Pogranicze to w XIV wieku było położone blisko tutejszych okolic (późniejszych osad Weryni i Kolbuszowej), bo zaledwie 15 - 20 kilometrów na wschód do już znanego wówczas masywu leśnego o nazwie „Las Turza”. Z tej strony granica wscho-

⁴⁹ Zbiór Dokumentów Małopolskich, (dalej ZDM}, pod red. Stanisława Karasia, cz. I, dokumenty z lat 1257 – 1420, Wrocław – Warszawa – Kraków 1962, nr 306, s. 388: „Miechocin, 1 lipca 1414r., Paweł z Miechocina i Mikołaj z Machowa czternastu imiennie wyszczególnionym kmieciom nadają dziedzicznie las zwany Dęba...”; M. Dobrowolska, Osadnictwo Puszczy Sandomierskiej między Wisłą i Sanem, Kraków 1931, s. 15; Jan Baszanowski, Z dziejów handlu polskiego w XVI – XVIII wieku, Handel wołami, nr 59, Gdańsk 1977, s. 173 – 176.

⁵⁰ J. Wójtowicz, Charakterystyka fonetyczna..., dz. cyt., s. 6; teje autorki, O cechach mazowieckich..., dz. cyt., s. 373 i Atlas gwarowy dawnej Puszczy Sandomierskiej, [w:] „Rocznik Przemyski”, T. 12/1968, s. 355; M. Karaś, Z problematyki gwar mieszanych i przejściowych, [w:] „Język Polski”, XXXVI, Z. 4, s. 292; K. Ruszel, Studia nad kulturą ludową..., dz. cyt., s. 50;

⁵¹ Mapa katastralna wsi Lipnica z r. 1853, AH MKL w Kolbuszowej, nr inw. 376; patrz W. Mrocza, Lipnica..., dz. cyt., s. 17.

⁵² Tamże.

⁵³ F. Kotula, Z Sandomierskiej Puszczy..., dz. cyt., s. 10.

⁵⁴ AKMK Ep.10, Misseliorum Zielonka pro Ecclesiae Raniszoviensi decretum /11 VII 1689), s. 352 – 353; patrz L. Rosół, Monografia parafii Raniżów (1409 – 1850), praca magisterska. PAT – WT, Kraków 1987, s. 17.

⁵⁵ J. Półwiartek, Kształtowanie się społeczności miasta Kolbuszowej na przełomie XVIII i XIX wieku, [w:] Ojczyzna bliższa i dalsza, Studia Historyczne ofiarowane F. Kyrkowi w sześćdziesiątą rocznicę urodzin, red. J. Chrobaczyński, A. Jureczko i M. Śliwa, Kraków 1993, s. 633; tegoż autora: Majętność kolbuszowska w XVI – XIX w. – rozległość i gospodarka dworska, [w:] Zeszyty Naukowe WSP w Rzeszowie. Z. 28/1998, Historia 7, s. 75.

⁵⁶ Archiwum Sanguszków [AS] V, nr 99, 103, 106, 129, 179; P. Miodunka, Rola..., dz. cyt.

dnia była otwarta i nowo zakładanym osadom groziło największe niebezpieczeństwo. Stąd nadciągały niszczące najazdy Rusinów i groźne Tatarów, po których zostawały tylko zgłiszcza. Nie docierały jednak tutaj najazdy ludów bałtyckich Jadrzyngów i Litwinów.

Małopolska, a w tym Puszcza Sandomierska, w porównaniu z ziemiami wschodnimi Rzeczypospolitej była znacznie spokojniejsza. W roku 1524 najazd turecki dotarł jednak do granic województwa krakowskiego.⁵⁷ Dopiero w połowie XVII wieku dotknęły ją zniszczenia wojny szwedzkiej i najazdu Rakoczego, także toczyły się na tym terenie wojny domowe, jak np. rokosz Zebrzydowskiego (1606 - 1607),⁵⁸ rokosz Lubomirskiego (1665 - 1666) i najazdy tatarskie.⁵⁹ Okolice te od XV do XVII wieku broniły przed sąsiadami dwory obronne i zamki bastionowe w Baranowie k/ Sandomierza, Łańcucie, Przecławiu, Rzeszowie i Sandomierzu.⁶⁰

Jednym z ważnych czynników decydujących o dalszym procesie zasiedlania Puszczy Sandomierskiej, była wzmożona działalność gospodarcza szlachty, trwająca od połowy XV do XVII wieku. Przejawem tego było tworzenie na dobrych glebach zrębów gospodarki folwarczno - pańszczyźnianej. Właściciele dóbr poszukiwali ciągle nowych źródeł dochodowości. Z chwilą powstawania na tym terenie folwarków, szlachta szukała zysku przede wszystkim w handlu zbożem. Przykładem takim może być produkcja zboża w latyfundium rodziny Lubomirskich, w drugiej połowie XVII w., m. in. w rejonie *Kolbuszowej, Rzemienia i Tuszowa*.⁶¹

Na przełomie XV i XVI stulecia zarysował się w puszczy wyraźny podział własności. Obok królewskich, które obejmowały największy obszar, część puszczy należała już do Ligęzów z Przecławia, Tarnowskich z Tarnowa i Mieleckich z Mielca. Ich dobra położone były na południowo - zachodnich obrzeżach puszczy. Do króla nadal należały tereny między Pławem nad Wisłoką, Jaślanami i lasem Dębą oraz duże obszary leżące na wschód od linii Grębów - Komorów⁶² - Raniżów, aż do doliny Sanu i na południe od Ropczyc.⁶³ Na początku XVI wieku włości Tarnowskich rozciągały się 10 kilometrowym pasem na wschód od rzeki Wisłoki, od Rzochowa aż po Werynię, a ich północną granicę stanowiła linia łącząca Wojsław, Przyłęk i Kolbuszowę.⁶⁴ Akcja ko-

⁵⁷ Historia Polski, T. I, cz. II pod red. H. Łowmiańskiego, Warszawa 1950, s. 206 - 208; Księga dochodów beneficjów diecezji krakowskiej z roku 1529 (tzw. Liber Retaxationum), pod red. Zofii Leszczyńskiej - Skrętowej, Wrocław - Warszawa - Kraków 1968, s. 3.

⁵⁸ Z. Guldén, Zniszczenia gospodarcze w królewskich sandomierskich w dobie rokoszu Zebrzydowskiego [1606-1609], [w:] „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej” XXX/1982, Z. 3-4, s. 335 - 343.

⁵⁹ A. Gruszczyński, Bastionowe..., dz. cyt., s. 14.

⁶⁰ Tamże, s. 18, 247, 250.

⁶¹ Norman Davies, Boże igrzysko. Historia Polski, T. I. Od początków do roku 1795, Kraków 1992, s. 348.

⁶² AGAD, Dział XVIII, 29, f. 43: wzmianka o Lasach Komorowskich i powtórnej lokacji wsi Komorów.

⁶³ M. Dobrowolska, Osadnictwo Puszczy Sandomierskiej między Wisłą i Sanem, Kraków 1931, s. 15; S. Inglot, Kolonizacja wewnętrzna, a napływ Niemców do Polski od XVI - XVIII w., Kraków 1945.

⁶⁴ Źródła Dziejowe, T. XIV, Polska XVI wieku pod względem geograficzno - statystycznym opisana przez Adolfa Pawińskiego, Małopolska, T. III, Warszawa 1886, s. 88; M. Maciąga, Rys geograficzno - historyczny

lonizacyjna zwrócona była na najżyźniejsze tereny puszczy, wybierano przede wszystkim płaty glin rozrzucone wśród wydmy piaszczystych. Proces ten aktywnie przebiegał w południowej jej części, natomiast gorzej było w jej północno-środkowym odcinku.

Dokładniej informują o tym tabele nr 8 i 9.

Tabela 8

Początki osadnictwa w okolicach Weryni i Kolbuszowej w XIV i XV wieku.⁶⁵

Nazwa osady	Rok lokalizacji	Czyja własność?	Uwagi
1	2	3	4
Borek k/Sędziszowa	1346	-	-
Mrowla	1347-1367	-	lokacja 2/3 - krotna
Raniżów	przed 1366	królewsczyzny	-
Wola Raniżowska	1366	królewsczyzny	-
Ocieka	1431	Tarnowskich z Rzochowa i Rzemienia	-
Cmolas	przed 1459	Mieleckich z Mielca	-
Ruda nad Tuszyną	1459	-	-
Werynia	po 1459	Tarnowskich	pierwsza wzmianka źródłowa 1504r.
Kolbuszowa	po 1459	Tarnowskich	pierwsza wzmianka źródłowa 1508r.
Trzęsówka	przed 1504	Mieleckich	-
Przewrotne	1554	-	-
Lipnica	1559	królewsczyzny	-
Niwiska	1565	Tarnowskich	-
Dzikowiec	1566	królewsczyzny	lokacja w 1566r.
Zielonka	1569	królewsczyzny	-
Trzeźń	przed 1576	Tarnowskich	-
Mechowiec- Zarudzie	przed 1578	Mieleckich	-
Przyłęk	ok. 1578	Mieleckich	-
Świerczów	przed 1581	Tarnowskich	-

kieleckiego. Prace i materiały z badań etnograficznych w Kieleckiem, Rzeszów 1970, s. 42; K. Ruszel, *Studia...*, dz. cyt., s. 48.

⁶⁵ Tabelę tę opracowano na podstawie dwóch opracowań książkowych: M. Skowroński, *Powiat...*, dz. cyt. s. 25-26 i M. Piórek, *Szkice...* dz. cyt., s. 17 - 31; *Cmolas* - Anna Dunin - Wąsowiczowa, *Mapa...*, dz. cyt., s. 105, przypis 81: Cmolas i Las Rudnik [Zarudzie] otrzymał Sebastian Mielecki, ojciec Hieronima, w wyniku podziału dziedzictwa wr. 1548 [MRPS V, nr 85]; wg. Rejestrów z lat 1578, 1589 i 1591 wsie te należały do Hieronima Mieleckiego [Małopolska XVI, s. 202; ASK 0 I, 51, k. 874, 875; ASK 0 I, 51, k. 768, 769; natomiast w roku 1579 pobór z nich opłacał Andrzej Leszczyński [ASK 0 I. 10, k. 843 v.]; *Trzęsówka* - Anna Dunin - Wąsowiczowa, *Mapa własności ziemskiej*, [w:] *Atlas...*, dz. cyt., s. 105, przypis - Wieś ta, wymieniona wśród wsi dziedzicznych Mieleckich 1548 [Akt podziału dóbr, MRPS V, nr 85] oraz w akcie rozgraniczenia dóbr królewskich od posiadłości Stanisława Mieleckiego w roku 1528 [AS, nr 178, s. 210], w rejestrze poboru z 1589 wyjątkowo, zapewne omyłkowo, oznaczona została jako „regalis” (królewski, książęcy) ASK 0 I, 10, k. 843; ASK 0 I, 51, k. 769.

Przedbórz	1593	dobra szlacheckie	-
Komorów	1599	królewsczyzny	lokacja 2/3 - krotna

Tabela 9

Osadnictwo w okolicach Kolbuszowej i Weryni w XVII i XVIII wieku⁶⁶.

Nazwa miejscowości	Rok lokalizacji	Czyja własność?	Uwagi
1	2	3	4
Kosowy 3/	przed 1616	dobra szlacheckie	-
Siedlanka (Siedlanow)	przed 1616	dobra szlacheckie	-
Zarębki	przed 1616	dobra szlacheckie	-
Huta k/ Przedborza	1627	dobra szlacheckie	-
Kupno	przed 1629	królewsczyzny	tenuta bratkowicka
Widelka (Widelki)	przed 1629	królewsczyzny	tenuta bratkowicka
Bukowiec	1640	dobra szlacheckie	-
Kłapówka	1643	dobra królewskie	tenuta bratkowicka 1/
Jagodnik	przed 1662	dobra szlacheckie	-
Toporów	przed 1662	królewsczyzny	-
Hucisko k/ Niwisk	ok. 1664	dobra szlacheckie	-
Zapole k/ Niwisk	ok. 1664	dobra szlacheckie	-
Huta Komorowska	ok. 1674	królewsczyzny	-
Mazury	przed 1676	królewsczyzny	klucz raniżowski
Wilcza Wola- Ruda	przed 1676	królewsczyzny	klucz raniżowski
Majdan	ok. 1711	królewsczyzny	klucz raniżowski
Kopcie	1718	królewsczyzny	klucz raniżowski
Kolbuszowa Dolna	ok. 1720	dobra szlacheckie	-
Kolbuszowa Górna	ok. 1720	dobra szlacheckie	-
Jaciska - Nowa Wieś	1727	dobra szlacheckie	-
Leszcze	1731	dobra szlacheckie	-
Poręby Dymarskie	1741	dobra szlacheckie	-
Rusinów	przed 1744	królewsczyzny	klucz raniżowski
Staniszewskie	przed 1744	królewsczyzny	klucz raniżowski
Brzostowa Góra	przed 1744	królewsczyzny	klucz raniżowski
Krzątka	przed 1747	królewsczyzny	Ekonomia Sandomierska
Poręby Kupieńskie	ok. 1749	królewsczyzny	klucz bratkowicki
Wola Rusinowska	1764	królewsczyzny	Ekonomia Sandomierska
Domatków	przed 1764	dobra szlacheckie	- 1/
Wola Domatkowska	przed 1764	dobra szlacheckie	- 1/
Hadykówka	ok. 1767	dobra szlacheckie	- 2/

Wyjaśnienie:

1. - miejscowości te powstały wcześniej, informuje o tym tabela.

⁶⁶ Anna Dunin – Wąsowiczowa, Charakter i wielkość osiedli, [w:] Atlas..., dz. cyt., s. 84; M. Skowroński, Powiat..., dz. cyt., s. 25-26.

2. - Hadykówka lokowana została w roku 1750; patrz: J. Półciwarteł, *Majętność kolbuszowska...*, dz. cyt., s.81.
3. Anna Dunin - Wąsowiczowa, *Mapa własności ziemskiej*, (w:) *Atlas...*, dz. cyt., s. 105, przypis 82 - Kosów (Kossowy, Kosowy) i Trześnik nie występują w rejestrach z lat siedemdziesiątych XVI w. Wr. 1589 (ASK O I, 51, k. 875) odnotowano je jako własność Hieronima Mieleckiego, przy czym druga z tych wsi określona została jako „noviter locata” w rękach tegoż Mieleckiego odnotowano je następnie wr. 1591 (ASK O I, 51, k. 769).

K. Ruszel⁶⁷ błędnie umieścił w czasie, niektóre wsie położone na terenie południowo-zachodniej części Puszczy Sandomierskiej, a mianowicie: Ranizów i Wola Ranizowska – w wieku XV (powinno być XIV w. - 1366r.).

Tabela 10

Pogłówny we wsiach parafii kolbuszowskiej w XVII w.⁶⁸

Lp.	Miejscowość	Rok	Ilość pogłównego
1	2	3	4
1	Bukowiec	1674	23
2	Domatków	1674	29
3	Kłapówka	1674	24
4	Kupno	1629 1674	15 hort.in agris 52
5	Widelka	1674	136
6	Huta k/Przedborza	1627	-
7	Przedbórz	1664	-

Wyjaśnienie: *pogłówny* - podatek nakładany na ogół lub określone grupy mieszkańców, płacony „od głowy” w okresie staropolskim; *Hortulus in agris* - zagrodnik, właściciel chałupy z kawałkiem ziemi.

Z tabeli nr10 wynika, że największą wsią była Widelka (Widelki: Większa i Mała). Na jej terenie mieszkało 136 osób. Liczba ta została wykazana w rejestrze podatkowym.

⁶⁷ K. Ruszel, *Studia nad kulturą ludową...*, dz. cyt., s. 39.

⁶⁸ *Bukowiec* – A. Pawiński, *Małopolska*, T. IV, s. 57 a: w rejestrze pogłównego. 1674, powiat pilzneński, parafia Wyrnina – „Bukowiec, głów 23”. *Kłapówka* – tamże, „Kłapówka, głów 24”; *Domatków* – tamże, „Dodatków, głów 29”; *Kupno* – tamże „Kupno, głów 52” i Z. Guldon, Lech Stępkowski, Z. Trawicka: *Rejestr poborowy powiatu pilzneńskiego 1629*, Kieleckie Studia Historyczne, WSP Kielce, Kielce 1977, s. 247: „Kupno, regalis – hort. 15 in agris – fl. 12; *Huta k/Przedborza* - Lustracja województwa sandomierskiego 1660 – 1664, cz. II, pod red. Henryk Oprawko i Kamila Schuster, Wrocław – Gdańsk 1977, s. 187: „1627 – ta wieś ma granice z Sędziszowem JMP podstolego koronnego, a z inszych stron zachodzą granice na kształtanią sandomirską należące...”; tamże: „Z tej huty płaci hutnik annuatim po fl. 300. Opowiadał p. podstarośći robczycki, iż ob defectum drzewa na popły do roboty szkła, nie może długo trwać takowa huta. Tedy my habita ratione, że ten procent nie może być ustawiczny i trwały...”. *Przedbórz* – Lustr. woj. Sandomierskiego 1660 – 1664..., dz. cyt., s. 187: „Ta wieś jest dziedziczna JPM Stanisława Zareby, sędziego ziemskiego woj. Sieradzkiego, zostaje in contiguitate starostwa robczyckiego i grunta ku tej wsi starostwa należące zachodzą ograniczone”. *Widelka* – tamże, s. 57a „Widelka, głów 136”. Z. Gulden..., dz. cyt. s. 247 „Widelka – regalia – hort. 13 in agris – fl. 10/12”.

Na tym terenie jako pierwsze osady leśne zostały lokowane na przełomie XV i XVI w. Werynia i Kolbuszowa. Powstały na obszarze dawnych królewskich, które przejęto drogą dzierżawy, a następnie z nadania królewskiego dla Tarnowskich z Tarnowa. Ród rycersko – szlachecki, herbu „Leliwa”, zapoczątkował Jan Feliks Tarnowski - dziedzic klucza rzemieńskiego; w roku 1460 - kasztelan biecki, w 1480r. - wojewoda lubelski.⁶⁹ Zasiedlił te tereny ludnością pochodzącą z wcześniej lokowanych wsi z dorzecza Wisłoka, tj. z okolic Dębicy i Rzochowa.

Proces prywatyzacji puszczy poprzedził, przeprowadzony przez królewskie komisje w połowie XV i na początku XVI wieku, podział wpływów i ustalenie własności. Granice dóbr królewskich i prywatnych wyznaczyły kopce (m. in. w Weryni). Panowie Mieleccy z Mielca, Tarnowscy z Rzochowa i Rzemienia, Jakubowscy, Ulińscy z Ulanowa i Górna oraz Opalińscy z Leżajska i Sokołowa⁷⁰ popierali w dużym stopniu samorządną, żywiołową ofensywę chłopską ze wsi lokowanych wcześniej. Chłopi ruszyli na „*terenów dziewicze*” po barcie, wypas owiec i bydła, ścinę drzew, a przede wszystkim na polowania mając przyzwolenie i opiekę feudalną.

Rozdawnictwo i zastawy dóbr królewskich przez Jagiellonów, znacznie uszczuplały dobra królewskie w Puszczy Sandomierskiej. Często dochodziło do pomniejszania tych dóbr, szczególnie na obszarach zalesionych, m. in. poprzez tzw. *awulsy*, tj. odrywanie od majątków królewskich mniejszych lub większych kawałków ziemi, a także całych wsi przez szlachtę, osiadłą już od dawna w najbliższym sąsiedztwie. Następstwem tej grabieży było włączenie tych zawłaszczonych terenów do swych dóbr dziedzicznych. Mimo wydania, przez króla Aleksandra wr. 1504, statutu ograniczającego ten proceder, zjawisko to nadal trwało. Jeszcze w roku 1569 zanotowano kilkanaście nowych takich zawłaszczeń w królewskich położonych w widłach Wisły i Sanu.⁷¹ Przykładem takim była na naszym terenie Wola Raniżowska (Wola Ramiszowska): „*opowiadali poddani z tej wsi, iż Pan Gnoiński odejmuje puszczy Króla Jmci i barci {...} i Pan Pileczki puszczy króla Jmci tym poddanym broni i wolej sadzić nie dopuszcza, odejmując puszczy na mile wszcz, a na trzy mile wzdłuż. KJMci {...} także się też Ramiszowianie skarżyli jako Wola Ramiszowska, a najwięcej na pana Pileckiego powiedając, iż wielką szkodę czyni w zwierzu z tej tam puszczy.*”⁷² Okres ten w całej Polsce charakteryzuje się pogonią za bogactwem m.in. poprzez zakładanie licznych folwarków i czerpanie zysków z produkcji zbożowej i hodowlanej. Tutaj znajdowały się nieźle warunki do prowadzenia działalności gospodarczej, gdyż ułatwiały w zbyciu tej produkcji liczne drogi wodne, poprzez takie rzeki spławne, jak: Wisła, San i ich dopływy: Wisłok, Łęg i Wisłoka. Także mieszkańcy wsi dostarczali do ich brzegów towary leśne, takie jak: drewno, klepka, wańczos, smoła, popiół, węgiel drzewny, dzie-

⁶⁹ W. Dworaczek, Leliwici Tarnowscy, Warszawa 1971, s. 208.

⁷⁰ AGAD, Dział XVIII, 29, f. 30 i AGAD, Dział XVIII, 69, f. 305; AGAD, Dział XVIII, sygn. 31/1611r., s. 77 – 79; przykładem złego traktowania osadników sąsiedniej wsi Ossówka (dobra królewskie – lokacja 1559) był właściciel Sokołowa. Powtórna lokacja Ossówki – Zielonki nastąpiła w drugiej połowie XVI w. w kluczu przyszowskim, a mianowicie w roku 1578. M. Piórek. Z dziejów wsi Zielonka, [w:] „Ziemia Kolbuszowska” nr 1/97, styczeń 2004, styczeń 20-21.

⁷¹ W. Pałuki, Przynależność własnościowa osad, [w:] Atlas..., dz. cyt., 89.

⁷² Tamże; patrz: AGAD, Dz. XVIII nr 29, f. 27 – 27v.

gieć, aby następnie wywieźć je do Gdańska.⁷³ Na tym terenie powstają wsie łańcuchówki, które umożliwiają wyzyskiwanie dużych leśnych gruntów pod uprawę roślin i hodowlę zwierząt. Osady te miały od 20 do 40 km kwadratowych powierzchni.⁷⁴ W roku 1558 Wola Lipnica,⁷⁵ zaś w 1559 – Lipnica zostały lokowane przez sołtysa z Woli Raniżowskiej, Jędrzeja Konarzewskiego, na mocy przywileju wydanego przez króla Zygmunta Augusta.⁷⁶ W kilka lat później, bo w roku 1566, tenże sam osadźca lokuje wieś o nazwie Wola Dzikowiec.⁷⁷ W następnym roku 1567 stwierdza się, że: „...*tam w tym Dzikowcu dopiero się jeden chłop począł budować przy gruntach panów Rzemieńskich.*”⁷⁸ Z tabel nr 8, 9 wynika, że większość osad leśnych powstałych w XVI i XVII wieku była wynikiem przemyślanej kolonizacji południowo - zachodniej części Puszczy Sandomierskiej, z uwagi na rolnictwo i przemysł leśny. Świadczą o tym informacje źródłowe potwierdzające zajęcia ludności o charakterze pozarolniczym, m.in.: bartnictwo, łowiectwo, zbieractwo runa leśnego, hutnictwo żelaza i szkła,⁷⁹ oraz przemysł drzewny.

⁷³ Ryszard Szczygieł, Lokacja Florianowa na tle urbanizacji środkowego i wschodniego Roztocza w XVI wieku i pierwszej połowie XVII wieku, [w:] „Rocznik Lubaczowski”, T. V, Lubaczów 1994, s. 8.

⁷⁴ M. Dobrowolska, Osadnictwo Puszczy Sandomierskiej między Wisłą i Sanem, Kraków 1931, s. 19.

⁷⁵ AGAD, Dz. XVIII, 31, f. 80 n; J. Muszyńska, Gospodarstwo..., dz. cyt., s. 22.

⁷⁶ Tamże; Lustracja 1564 – 1565, wyd. pod red. W. Ochmańskiego, Wrocław 1963, s. 137; W. Witttyg, Nieznana szlachta polska i jej herby, Kraków 1908, s. 231: „Pajowski h. Puchała, Stanisław, w roku 1553 opłaca pobór ze wsi Ramiszowa, Ramiszowskiej Woli, Lipnicy, Woli i Dzikowca, woj. (i pow.) sandomierskie”; W. Mrocza, Lipnica..., dz. cyt., s. 15 „Lokacja Lipnicy w 1559r. polegała na przekształceniu dwóch leśnych osad Lipnicy i Woli wymienionych już w 1553r. w jedną wieś zorganizowaną w myśl prawa niemieckiego”.

⁷⁷ Dokument lokacyjny wsi Dzikowiec w oryginale znajduje się w zbiorach Biblioteki im. Ossolińskich we Wrocławiu; AGAD, Dz. XVIII, 68, p. 33; patrz: M. Piórek, Szkice..., dz. cyt., s. 31.

⁷⁸ AGAD, sygn. 29, Lustracje, Dział XVIII.

⁷⁹ Benedykt Zientara, Dzieje małopolskiego hutnictwa żelaznego (XIV – XVII w.), Warszawa 1954, s. 89 i 95; M. Skowroński, Hutnictwo żelaza w Puszczy Sandomierskiej, {w:] Tradycje hutnicze w Puszczy Sandomierskiej, Stalowa Wola 1970, s. 51 – 73; J. Muszyńska, Gospodarstwo folwarczne..., dz. cyt., s. 21 – 22;

Mapka nr 7. Parafie istniejące w okolicy Kolbuszowej w XVI – XVII w.

Proces osadnictwa w XVII i XVIII wieku rozwijał się w dalszym ciągu i schodził na niżej położone tereny, a mianowicie w szerokie doliny rzeczne, gdzie gleby były znacznie gorsze do uprawy. Powstają nowe osady: Kupno, Widelka, Kłapówka, Świerczów, Bukowiec, Przedbórz, Domatków, Wola Domatkowska, Niwiska, Trześń, Siedlanka, Kosowy.⁸⁰ Zakładane były, w oparciu o własne surowce, także huty szkła, m. in.: w Niwiskach, Hucie Przed-borskiej, Widelce i Hucie Komorowskiej.

W wielu przypadkach lokacje nowo zakładanych osad leśnych nie udały się na tym terenie. Po kilku latach znikwały albo zostały wchłonięte przez dynamicznie rozwijające się sąsiednie wsie. Informuje o tym tabela nr 11.

⁸⁰ J. Wójtowicz, *Charakterystyka...*, dz. cyt., s. 12.

Tabela 11

Nieudane lokacje (zaginione wsie, karczmy, folwarki i ich nazwy)
w południowo - zachodniej części Puszczy Sandomierskiej⁸¹.

Nazwa parafii i osady	Rok, wiek lokacji	Udokumentowanie źródłowe
1	2	3
<i>Cmolas</i>		
Brzoza	1727,1738	W. Kowalski, Uposażenie..., dz. cyt., s.266,283-284
Przywóz	1738	Tamże
Syczek	1604	Tamże
<i>Dzikowiec</i>		
Wola Lipnica	1553, 1558,1559	Wiktor Wittyg, Nieznana szlachta polska i jej herby, Kraków 1908, s. 231; AGAD w Warszawie, Dz. XVIII, 31, f. 270; Lustracja woj. sandomierskiego 1564-1565, wyd. Wład. Ochmański, Wrocław 1983, poz. 200, s.137.
Łęg	1748	W. Kowalski, Uposażenie..., dz. cyt. , s.345
Przywóz	1727	Tamże
<i>Kolbuszowa</i>		
Wola Smarkułowska (Smarkułów")	II poł. XVII w.	W. Kowalski, Dzieje parafii ... , dz. cyt. s.24-25
Zagranice		W. Kowalski, Uposażenie..., dz. cyt., s.346
Malczów	1748	Tamże; księgi chrztów i ślubów parafii kolbusz.
Podsobnie	XVII-XVIII	W. Kowalski, Uposażenie..., dz. cyt. s. 268
Poducie	1694-1738	Tamże
Wola Brzezowska	1764	Tamże
Zaurlica	17641676	Tamże
<i>Ostrowy Tuszowskie</i>		
Sławogóra	1566	W. Kowalski, Uposażenie..., dz. cyt., s. 348

⁸¹ Osada Brzoza jest często błędnie utożsamiana z Trzęsówką. Położona był na pograniczu parafii Cmolas – Niwiska. Dzisiaj Trzęsówka składa się z wielu przysiółków; Brzoza to być może późniejsza Dąbrówka lub Kłodziny; Osada Przywóz była wsią sporną między parafią Cmolas i Dzikowiec; Karczma Syczek znajdowała się na terenie parafii Cmolas; Wola Lipnica – około roku 1559 nadał król przywilej na założenie tej wsi w starostwie sandomierskim nadający 1 ½ łana roli wójtowi; Osada Łęg ujęta została w notatce wizytacji biskupiej; Przywóz – osada o tej nazwie występuje także w parafii Cmolas; prawdopodobnie chodzi tu o osadę na pograniczu parafii Cmolas i Dzikowiec (późniejszą Dymarkę; Wola Smarkułowska zwana inaczej Smarkułów – próba lokacji tej wsi (nieudana) w II poł. XVII w. została przeprowadzona na terenie Domatków – Wola Domatkowska i była to prawdopodobnie późniejsza Brzozówka; Zagranice – nieznana osada na terenie parafii Kolbuszowa; Malczow, Malców – osada folwarczna przy drodze Przedbórz – Kupno i Poręby Kupieńskie; Podsobnie, Poducie, Wola Brzozowska, Zaurlica – folwarki na terenie parafii Kolbuszowa; Sławogóra – utożsamiana jest ze wsią Ostrów (Ostrowy Tuszowskie); Tuszówka (na obszarze wsi Ostrowy Tuszowskie) – osada trudna do umiejscowienia; Widelka Mniejsza i Widelka Większa – występuje w dokumentach jako Widelki, obecnie wieś Widelka; Ossówka – została lokowana w 1569r., przestała istnieć i ponownie lokowano na jej miejsce osadę o nazwie Zielonka. Dłotowa – na jej miejsce lokowano w 1366r. wieś Wolę Ranizowską.

Tuszówka	1646	Tamże.
		<i>Przewrotne</i>
Widelka Mniejsza i Widelka Większa	XVII w.	W. Kowalski, Uposażenie..., dz. cyt. s. 349
		<i>Raniżów</i>
Ossówka	1569	Archiwum Kurii Metropolitarnej w Krakowie (AKKM), Acta Episcopalia (AEP.) 35, Ad junctio novae villae Ecclesiae in Ranizov (8. VI. 1602), s. 392 v.; Lustracja woj. sandomierskiego 1660-1664, cz. II, Wrocław 1977, s. 137-141.
Dłotowa	II poł. XIV	J. Luciński, Majątki ziemskie panującego w Małopolsce do 1385r., Poznań 1967 (mapa i wykaz miejscowości; W. Mrocza, Lipnica..., dz. cyt. s.12.; W. Mrocza, Lipnica..., dz. cyt., s.12-13.

Wiek XVI i pierwsza połowa XVII stulecia charakteryzowały się dla Polski dobrą koniunkturą gospodarczą. Handel przeżywał swój największy rozwój, szczególnie z zagranicą. Dominował eksport zboża na rynki zachodnioeuropejskie. Dzięki temu zjawisku i dynamicznemu wzrostowi demograficznemu pomyślnie także rozwijał się rynek lokalny, w którym dużą rolę odgrywały miasta.

Tabela 12

Lokacje miast w Puszczy Sandomierskiej i na jej obrzeżach od XIII do XVII wieku.⁸²

Miejscowość	Rok lokacji
1	2
Sandomierz	1243 (1286)
Połaniec	1264
Nowe Miasto Korczyn	1264
Tarnów	1330
Pilzno	1354
Dębica	1358
Ropczyce	1362
Rzochów	1408
Przeclaw	1419
Mielec	1457
Sędziszów	1483
Baranów	1544
Sokołów	1569
Głowów (Głogów)	1570
Tarnobrzeg	1593
Kolbuszowa	1690 - 1700
Rozwadów	1727

⁸² Tabelę opracowano na podstawie pracy: Maria Bogucka, Henryk Samsonowicz, Dzieje miast i mieszczaństwa w Polsce przedrozbiorowej, Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk, Łódź 1986, s. 86 – 87, 336, 347.

Z tabeli wynika, że na terenie Puszczy Sandomierskiej i na jej obrzeżach, w okresie XIII - XVII wieku, zostało lokowanych 16 miast i miasteczek (Rozwadow w XVIII w.); z tego w okresie średniowiecza - 11, zaś u progu czasów nowożytnych 5/6.

Mapka nr 8. Miasta w Puszczy Sandomierskiej i na jej obrzeżach od XIII – XVIII w.

We wsi Kolbuszowa w latach osiemdziesiątych XVII wieku - *zanim powstało miasto* - odbywały się na placu obok dworu targi, przynajmniej raz w tygodniu, w których uczestniczyła szlachta i okoliczni chłopci, przywożąc na zbytnie produkty spożywcze i wyroby rzemiosła. Miejscowa ludność uczestniczyła także w jarmarkach organizowanych w pobliskich miastach w celu większej wymiany handlowej (np. słynne jarmarki jarosławskie).

Te czynniki zadecydowały, że właściciele dóbr kolbuszowskich Lubomirscy, w drugiej połowie XVII wieku (w latach 1690 - 1700), postanowili lokować nowe miasteczko w środku Puszczy Sandomierskiej, pod nazwą Kolbuszowa.⁸³

⁸³ Nazwa miasteczka przeszła z dotychczasowej nazwy wsi Kolbuszowa, której osadzący był Mikołaj Kolbuski (Kolbe) na przełomie XV i XVI wieku (pierwsza data ukazała się w 1500r.) Nazwisko „Kolbe” znane było na dworze Tarnowskich, a to miano nosiła mieszczańska rodzina nobilitowana („nobilitas”), mieszkająca od XV wieku w Sandomierzu. Z niej rekrutowali się osadnicy – sołtysi w XVI wieku; patrz: A. Janeczek, Osadnictwo pogranicza polsko – ruskiego. Województwo bełskie od schyłku XIV do początku XVII w., Warszawa 1993, s. 152, przypis 73, 153; W. Mroczka, Lipnica..., dz. cyt., s. 22, 25.

Zanim powstało miasto Kolbuszowa

CHRZTY, ŚLUBY, IMIONA I NAZWISKA MIESZKAŃCÓW PARAFII KOLBUSZOWSKIEJ W LATACH 1640 - 1700.

Chrzcziny każdego dziecka należą w Kościele rzymsko - katolickim do najważniejszych sakramentów religijnych. Do tej uroczystości każda rodzina katolicka przywiązywała ogromną uwagę. Księgi kościelne parafii kolbuszowskiej, od 1640 roku, notują imiona i nazwiska ludzi uczestniczących w tym obrzędzie. Rodzicami chrzestnymi były osoby obojga płci. Zapisy informują o chrzestnych i miejscu ich zamieszkania. Księgi te stanowią źródło nie tylko bogatego materiału onomastycznego, lecz także zawierają informacje o strukturze społecznej poszczególnych wsi parafii kolbuszowskiej. Miana te wskazują na zawody, godności, zajęcia ludności i piastowanie urzędu, a także informują o istnieniu młyna, karczmy, kramu, garncarza oraz o innych rzemiosłach, a od końca XVII wieku również dworu (w języku łac. „aula”).

Interesujące są wiadomości o istnieniu przy parafii w Kolbuszowej szkoły parafialnej, w której stanowisko rektora (rectora) pełnił Gregorius Klausowic, od 1640 i wcześniej. Był on osobą ogólnie znaną wśród tutejszych parafian, gdyż występuje często jako ojciec chrzestny (rector scholae). Księgi kościelne zawierają też nazwiska kolejnych księży - plebanów, administratorów parafii.

Celem tego artykułu jest przedstawienie i analiza danych o mieszkańcach tutejszej okolicy, zaczerpniętych z ksiąg kościelnych (chrztów i ślubów) parafii kolbuszowskiej z lat 1640 – 1700, a więc z okresu przed nadaniem Kolbuszowej praw miejskich.

Do tej pory nie ukazała się żadna szczegółowa publikacja omawiająca to zagadnienie w całości. Wzmianki na ten temat można znaleźć w publikacjach Kazimierza Skowrońskiego oraz w pracy magisterskiej Zofii Gul, która pisała przed laty o nazwiskach mieszkańców tylko wsi Kolbuszowa.

Lata 1640 – 1650
CHRTY

Tabela 1

Ilość osób objęta sakramentem chrztu w kolbuszowskiej parafii w latach 1640 - 1650.¹

Lp.	Miejscowość	1640	1641	1642	1643	1644	1645	1646	1647	1648	1649	1650	Razem
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	Kolbuszowa	25	62	50	54	55	52	38	48	38	45	39	506
2	Bukowiec	4	2	7	6	-	5	5	3	10	8	5	55
3	Domatków	2	1	-	11	12	8	2	10	5	17	6	74
4	Huta	-	-	-	-	-	-	-	3	-	1	1	5
5	Kupno	12	20	24	22	15	24	22	23	20	27	14	223
6	Przedbórz	17	31	24	16	24	24	34	21	27	22	23	263
7	Świerczów	1	7	8	6	4	4	7	2	3	4	4	50
8	Werynia	14	25	24	23	25	20	23	24	20	25	28	251
9	Wola	7	8	10	6	1	-	3	1	1	2	2	41
10	Wola Smarkulowska	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
11	Spoza parafii	4	-	-	7	1	1	1	1	-	2	3	24
-	Ogółem	86	156	151	151	137	138	135	136	124	153	125	1492

Wyjaśnienie: dane liczbowe w roku 1648 obejmują tylko okres od miesiąca kwietnia.

Tabela 1 informuje, że w latach 1640 - 1650 nie było jeszcze osady o nazwie *Wola Smarkulowska*. Osada przemysłowa *Huta* koło Przedborza, związana z hutnictwem szkła, pojawiła się w księgach kościelnych w roku 1647.

Do najbardziej dynamicznie rozwijających się wsi pod względem demograficznym należały:

1. Kolbuszowa (506 chrztów, tj. 33,9%),
2. Przedbórz (263 chrzty, tj. 17,6%),
3. Werynia (251 chrztów, tj. 16,9%),
4. Kupno (chrztów 223, tj. 14,9%).

Pozostałe osady dopiero zaczęły się organizować, a mianowicie:

1. Domatków (74 chrzty, tj. 5%),
2. Bukowiec (55 chrztów, tj. 3,7%),
3. Świerczów (50 chrztów, tj. 3,3%),
4. Wola k/ Domatkowa (41 chrztów, tj. 2,7%),
5. Huta k/ Przedborza (5 chrztów, tj. 0,3%).

Średnio na parafię rocznie, w ciągu niespełna 11 lat, przypadało 136 chrztów.

¹ Liber Baptisatorum ecclesio prop. Kolbuszoviensis ab Anno 1640 mensi Aprilis ad a 1663 mensum Maius, T. I, s. 1 - 103, Arch. Parafii w Kolbuszowej. Księgi chrztu i ślubów prowadzone były oddzielnie, ale były wspólne dla mieszkańców całej parafii.

Spoza parafii ochrzczono 24 dzieci tj. 1,7% z następujących miejscowości: **Cmolas** - 1, **Czarna** - 1, **Dzikowiec** - 2, **Głogów** - 1, **Kłapówka** - 5, **Kopytów** - 1, **Lipnica** - 2, **de Poręcze** - 2, **de Prusia** - 1, **de Suleczów** - 1, **Widelki** - 7.²

Dane te świadczą o licznych kontaktach mieszkańców tych miejscowości z kolbuszowską parafią. Interesujący jest zapis z dnia 7 kwietnia 1650 r., o chrzcie *Anny*, której rodzicami byli Grzegorz i Anna Smith z **Prus (de Prusia)**, a której chrzestnymi byli mieszkańcy wsi Kolbuszowa - Samuel Gronkowic i Katarzyna Piaseczka oraz z dnia 29 kwietnia 1640 r., gdzie matką chrzestną *Jakuba*, syna Mateusza i Reginy Myśliwiec, była Anna Piech z **Bochni**.

Tabela 2

Zestawienie zbiorcze. Ilość osób ochrzczonych w latach 1640-1650, według płci.³

Lp.	Nazwa miejscowości	Chrzty		
		razem	chłopcy	dziewczęta
1	2	3	4	5
1	Kolbuszowa	506	223	283
2	Bukowiec	55	25	30
3	Domatków	74	36	38
4	Huta k/ Przedborza	5	3	2
5	Kupno	223	109	114
6	Przedbórz	263	138	125
7	Świerczów	50	23	27
8	Werynia	251	127	124
9	Wola k/ Domatkowa	41	21	20
10	Wola Smarkulowska	-	-	-
11	Spoza parafii	24	13	11
-	Razem	1492	718	774

Z przytoczonych danych w tabeli 2 wynika, że w liczbie ochrzczonych 1492 osób (być może nie tylko dzieci) było 718 płci męskiej, tj. 48,12%, zaś płci żeńskiej 774, tj. 51,88%.

Na podstawie przytoczonych źródeł nie można stanowczo stwierdzić, że chrzczono tylko małe dzieci. Nie można wykluczyć, że chrzest wówczas przyjmowały osoby w różnym wieku, szczególnie osadzeni na tym terenie jeńcy wojenni - niechrześcijanie (Tatarzy, Turcy) i inni. Zadanie umacniania i rozwoju wiary katolickiej spoczywało również na ówczesnych panach feudalnych. Powyższe dane można - *moim zdaniem* - przyjąć za wiarygodne do przeprowadzenia badań nad dziejami parafii i osadnictwa na tym terenie.

² Tamże; wyjaśnienie – obowiązywały wówczas inne nazwy miejscowości: Kopytów (Kopytowo) – nazwa folwarku w Widelce (dawniej: Widelki); Głogów (dawniej: Głowów).

³ Tamże.

MARIAN PIÓREK, ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...

Tabela 3

Szczegółowe zestawienie uczestniczących ludzi w sakramencie chrztu spoza parafii Kolbuszowa.

Data	Imię nadane na chrzcie	Imię i nazwisko rodziców	Miejscowość rodziców	Imię i nazwisko rodziców chrzestnych
1	2	3	4	5
<u>1640 r.</u>				
29.04	Jakub	Mateusz Myśliwiec i Regina	Kolbuszowa	Anna Piech z Bochni.
20.05	Jan	Błażej Kasiak i Anna	Cmolas	Katarzyna Witkowa z Cmolasu
<u>1642 r.</u>				
09.02	Walenty	Mateusz Młynarz i Zofia	de Poręcze	Grzegorz Rektor i Zofia Kramarka z Kolbuszowej
10.07	Dominik	Andrzej Gosniowski i Katarzyna (szlachta)	Kolbuszowa	? Durocki i Anna Zabierzona
25.11	Katarzyna	Albert Ciupak i Katarzyna	Kłapówka	Grzegorz Rektor Szkoły i Zofia Gutowa z Kłapówki
10.12	Lucjan	Piotr Bieleń i Anna	Kłapówka	Piotr Urbanek z Kolbuszowej i Krystyna Matuska z Kłapówki
<u>1643 r.</u>				
25.03	Albert	Albert Drozd i Katarzyna	Głowów	Albert Stanis z Kolbuszowej Agnieszka Świętkowa z Weryni
23.04	Grzegorz	Andrzej Zawaczki i Regina	Dzikowiec	Grzegorz Rektor Szkoły Zofia Zawaczka z Dzikowca
	Zofia	Jan Panek i Regina	Lipnica	Albert Kilian i Anna Brzajkowa z Lipnicy.
31.05	Zofia	Sebastian Sołtysik i Zofia	Widółki	Jakub Staszatczyk i Anna Jeziowna, oboje z Widółki
24.08	Bartłomiej	Mateusz Trefno i Anna	Widółki	Grzegorz Rektor i Zofia Liberzyna z Widółki
26.10	Szymon	Albert Sasik i Anna	Widółki	Sebastian Sołtysik z Widółki i Dorota Rzepczyna z Kopytowa
11.11	Tobiasz	Jan Watraski i Ewa	Widółki	Mateusz Bańczyk z Kolbuszowej i Zofia Swagulina z Widółki
<u>1644 r.</u>				
25.10	Ewa	Marcin Brudny i Katarzyna	Dzikowiec	Jakub Siwek i Zofia Słosarka, oboje z Dzikowca
<u>1647 r.</u>				
16.02	Zofia	?	Lipnica	Błażej Zawaczki i Krystyna Filiska, oboje z Lipnicy
<u>1648 r.</u>				
19.01	Sebastian	Przybełło alias Safraniec i Regina	Widółki	Albert Czyż z miasta Przecław i Elżbieta Sychterka z Kolbuszowej
02.09	Augustyn	Marcin Mazurek i Anna	de Suleczow	Albert Kantor i Agnieszka Wakulina z Kolbuszowej.

MARIAN PIÓREK, ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...

19.10	Jadwiga	Jan Brzesik i Agnieszka	Kłapówka	Piotr Urbanek z Kolbuszowej i Jadwiga Dziokowna z Kłapówki
<u>1649 r.</u>				
17.06	Joanna	Piotr Czniczernik i Zofia	Czarna	Walenty Marek z Domatkowa i Elżbieta Baiorka z Przedborza
23.10	Elżbieta	Marcin Plesik i Zofia	de Poręcze	Grzegorz Rektor Szkoły i Zofia Hycowna z Kupna
<u>1650 r.</u>				
16.02	Mateusz	Walenty ? i Zofia	Kopytow	Mateusz Bańka i Anna Drabka, oboje z Kolbuszowej
07.04	Anna	Grzegorz Smith i Anna	de Prusia	Samuel Gronkowic i Katarzyna Piaseczka z Kolbuszowej

Wyjaśnienie: w tabeli *pytajnik* oznacza, że wyraz nie został odczytany.

Księga chrztów prowadzona była systematycznie i wedle ustalonego porządku. Zgodnie z istniejącymi wówczas przepisami i zaleceniami kościelnymi, wpisy redagowane były w języku łacińskim. Nazwiska i nazwy miejscowości mają formę polską.

Zapisy były prowadzone bardzo starannie, pisane gęsim piórem na papierze i dobrze do tej pory zachowane. Nieczytelność wyrazów stanowi 5%.

Tabela 4

Dzieci nieślubne we wsi Kolbuszowa.

Rok	Ilość dzieci
1	2
1640	-
1641	4
1642	3
1643	2
1644	4
1645	2
1646	3
1647	-
1648	-
1649	1
1650	1
R A Z E M	20

W ciągu lat 1640 - 1650 we wsi Kolbuszowa urodziło się 20 dzieci nieślubnych. Średnio na każdy rok przypadało 2 dzieci.

MARIAN PIÓREK, ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...

Tabela 5

Udział szlachty w uroczystości religijnej chrztu we wsi Kolbuszowa, w latach 1640 – 1650.

Rok	Imię dziecka	Rodzice	Rodzice chrzestni
1	2	3	4
1640	<i>Stanisław</i>	Stanisław Stolarz i Jadwiga	<i>Teofila Gosniowska</i>
	<i>Zuzanna</i>	Jakub Mazurek i Zofia	<i>Teofila Gosniowska</i>
	<i>Anna</i>	Jakub Piórko i Barbara	<i>Teofila Gosniowska de Gosnionie</i>
1641	<i>Anna</i>	Stanisław Zych i Elżbieta	<i>Anna Sadowska z Weryni</i>
	<i>Marina</i>	Piotr Rymarz i Agnieszka	<i>Samuel Gronkowicz i Teofila Gronkowiczowna</i>
	<i>Zuzanna</i>	Walenty Miczałek i Katarzyna	<i>Katarzyna Gronkowiczowna</i>
	<i>Piotr</i>	Grzegorz Gancarz i Zofia	<i>Marina Gronkowiczowna</i>
	<i>Baltazar</i>	Adam Woźnica i Agnieszka	<i>Katarzyna Gronkowiczowna</i>
	<i>Kasper</i>	Albert Zagorzyc Kantor i Anna	<i>Anna Sadowska z Weryni</i>
1642	<i>Baltazar</i>	Grzegorz Klausowicz Rektor Szkoły i Zofia	<i>Genowefa Gronkowiczowna</i>
	<i>Marina</i>	Krzysztof Czuriło i Agnieszka	<i>Marina Gronkowiczowna</i>
	<i>Marina</i>	Krzysztof Solarczyk i Anna	<i>Marina Gronkowiczowna</i>
1643	<i>Katarzyna</i>	Jakub Marek i Zofia	szlachcianka <i>Stelczykowna</i>
	<i>Anna</i>	Adam Woźnica i Dorota	<i>Katarzyna Gronkowiczowna</i>
	<i>Jan</i>	Stanisław Stolarz i Jadwiga	<i>Genowefa Gronkowiczowna</i>
1644	<i>Anna</i>	Mikołaj Bykowski i Elżbieta	<i>Zuzanna Grodzka</i>
1645	<i>Dominik</i>	Albert Kantor i Anna	<i>Zuzanna Grodzka</i>
1648	<i>Joanna</i>	Jakub Kramarz i Zuzanna	<i>Zofia Malicka de Malinie</i>
1649	<i>Jakub i Stanisław</i>	Albert Częstkowicz alias Młynarz Kolbuszowski	<i>Zuzanna Grodzka - urzędniczka kolbuszowska</i>

Tabela 6

Wzmianki o miejscowościach nie należących do parafii kolbuszowskiej.

Rok	Miejscowość
1	2
1640	Gosnionie
1641	Przeclaw
1643	Głogów (Głowów)
1645	Radomyśl
	Lubzina
	Górki
1648	Malinie
1649	Książnice
	Trebowla
	Wiśnicz

Imiona chrzestne

Tabela 7

Wieś Kolbuszowa. Imiona nadane na chrzcie w latach 1640 – 1650.

Lp.	Imiona	Ilość	Procent
1	2	3	4
1	Abraham	1	0,19
2	Adam	7	1,38
3	Agata	8	1,58
4	Agnieszka	12	2,35
5	Albert	7	1,38
6	Aleksander	1	0,19
7	Ambroży	2	0,39
8	Anastazja	1	0,19
9	Andrzej	4	0,78
10	Aniela	2	0,39
11	Anna	16	3,16
12	Apolonia	3	0,59
13	Antoni	1	0,19
14	Antonia	1	0,19
15	Baltazar	3	0,59
16	Barbara	2	0,39
17	Bartłomiej	2	0,39
18	Benedykt	4	0,78
19	Błażej	7	1,38
20	Brigida	2	0,39
21	Cecylia	3	0,59
22	Daniel	1	0,19
23	Dominik	2	0,39
24	Dorota	6	1,11
25	Elżbieta	25	4,94
26	Ewa	16	3,16
27	Felicja	5	0,98
28	Felicjan	1	0,19
29	Felicjana	2	0,39
30	Filip	3	0,59
31	Franciszek	3	0,59
32	Franciszka	1	0,19
33	Gabriel	2	0,39
34	Garincha	1	0,19
35	Gertruda	2	0,39
36	Grzegorz	3	0,59
37	Helena	2	0,39
38	Ignacy	2	0,39
39	Jacenty	2	0,39
40	Jadwiga	8	1,58
41	Jakub	17	3,55

MARIAN PIÓREK, ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...

42	Jan	7	1,38
43	Janina	1	0,19
44	Joanna	7	1,38
45	Józef	5	0,98
46	Józefa	1	0,19
47	Karol	1	0,19
48	Kasper	4	0,78
49	Katarzyna	18	3,75
50	Kazimierz	4	0,78
51	Klemens	1	0,19
52	Krystyna	4	0,78
53	Krzysztof	8	1,58
54	Łazarz	6	1,11
55	Łucja	4	0,78
56	Łukasz	9	1,77
57	Magdalena	20	3,95
58	Małgorzata	5	0,98
59	Marcin	6	1,11
60	Marek	3	0,59
61	Marina, Marinam	25	4,94
62	Marta	18	3,75
63	Mateusz	11	2,37
64	Michał	3	0,59
65	Mikołaj	5	0,98
66	Melchior	2	0,39
67	Paweł	7	1,38
68	Piotr	10	1,97
69	Rafael	1	0,19
70	Regina	7	1,38
71	Sebastian	2	0,39
72	Stanisław	12	2,56
73	Stefan	8	1,58
74	Szymon	3	0,59
75	Teofil	1	0,19
76	Teofila	1	0,19
77	Teresa	5	0,98
78	Tomasz	3	0,59
79	Walenty	6	1,11
80	Wawrzyniec	3	0,59
81	Wieżyczysław	1	0,19
82	Wincenty	2	0,39
83	Urszula	2	0,39
84	Vita (Wit)	2	0,39
85	Zofia	18	3,75
86	Zuzanna	11	2,37
-	R A Z E M	479	94,65

W okresie 10 lat (11), tj. w latach 1640 – 1650, na ogólną ilość 506 chrztów we wsi Kolbuszowa, odczytano 479 imion, tj. 94,65%, nie odczytano 27 - tj.

MARIAN PIÓREK, ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...

5,35%. Do najbardziej popularnych imion należały: *Elżbieta* - 25, *Marinam* (Marina) - 25, *Magdalena* - 20, *Katarzyna* - 18, *Zofia* 18, *Jakub* - 17, *Anna* - 16, *Ewa* - 16, *Agnieszka* - 12, *Stanisław* - 12, *Zuzanna* - 11. Do najmniej używanych należały: *Anastazja*, *Antoni*, *Antonia*, *Aleksander*, *Abraham*, *Felicja*, *Felicjan*, *Daniel*, *Garincha*, *Józefa*, *Janina*, *Karol*, *Klemens*, *Rafael*, *Teofila*, *Teofil*, *Wien-czysław*.⁴

Tabela 8

Wieś Bukowiec. Imiona nadane na chrzcie w latach 1640 – 1650

Lp.	Imiona	Ilość	Procent
1	2	3	4
1	Adam	1	1,81
2	Agata	1	1,81
3	Agnieszka	1	1,81
4	Aniela	1	1,81
5	Anna	6	10,09
6	Cyprian	1	1,81
7	Elżbieta	5	9,09
8	Ewa	1	1,81
9	Jadwiga	1	1,81
10	Jan	1	1,81
11	Janina	1	1,81
12	Katarzyna	2	3,63
13	Krzysztof	1	1,81
14	Łucja	1	1,81
15	Łazarz	1	1,81
16	Barbara	1	1,81
17	Bartłomiej	1	1,81
18	Benedykt	2	3,63
19	Błażej	1	1,81
20	Dominika	1	1,81
21	Fabian	1	1,81
22	Felicjan	1	1,81
23	Gertruda	1	1,81
24	Magdalena	3	5,45
25	Małgorzata	1	1,81
26	Marcin	2	3,63
27	Marek	2	3,63

⁴ Rafał T. Prinke, *Poradnik Genealoga Amatora*, Warszawa 1992, s. 105 podaje zlatynizowane formy niektórych imion przetłumaczone z języka łacińskiego na język polski: *Adalbertus* – Wojciech, *Agnes* – Agnieszka, *Amadeusz* – Bogumił, *Andreas* – Andrzej, *Bartholomeus* – Bartłomiej, *Basileus* – Bazyli, *Blasius* – Błażej, *Carolus* – Karol, *Casimirus* – Kazimierz, *Christophorus* – Krzysztof, *Gaius* – Wit, *Gasparus* – Kasper, *Georgius* – Jerzy, *Gregorius* – Grzegorz, *Hedwig* – Jadwiga, *Hyacinthus* – Jacek, *Ignatius* – Ignacy, *Johannes* – Jan, *Josephus* – Józef, *Laurentius* – Wawrzyniec, *Lodovicus* – Ludwik, *Lucas* – Łukasz, *Marcus* – Marek, *Margaritha* – Małgorzata, *Martinus* – Marcin, *Mathias* – Maciej, *Mathaeus* – Mateusz, *Michael* – Michał, *Nikolaus* – Mikołaj, *Paulus* – Paweł, *Petrus* – Piotr, *Sigismund* – Zygmunt, *Kimon* – Szymon, *Sophia* – Zofia, *Valentinus* – Walenty, *Venceslaus* – Wacław; patrz: J. St.. Bystroń. *Księga imion w Polsce ...*, dz. cyt.

MARIAN PIÓREK, ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...

28	Marta	1	1,81
29	Metody	1	1,81
30	Paweł	1	1,81
31	Piotr	1	1,81
32	Stefan	1	1,81
33	Wawrzyniec	1	1,81
34	Vita (Wit)	2	3,63
35	Zofia	1	1,81
36	Zuzanna	2	3,63
-	R A Z E M	54	98,19

Z tabeli wynika, że we wsi Bukowiec, w latach 1640 –1650, odbyło się 55 chrztów, w tym jedno imię nie zostało odczytane, tj. 1,81%. Wieś dopiero zaczęła się zaludniać, a dzieciom na chrzcie nadano 36 różnych imion. Najczęściej nadawanymi imionami były: *Anna* - 6, *Elżbieta* -5 i *Magdalena* - 3.

Tabela 9

Wieś Domatków. Imiona nadane na chrzcie w latach 1640 - 1650.

Lp.	Imiona	Ilość	Procent
1	2	3	4
1	Adam	1	1,35
2	Agata	4	5,40
3	Agnieszka	1	1,35
4	Albert	1	1,35
5	Andrzej	1	1,35
6	Ambroży	1	1,35
7	Barbara	1	1,35
8	Barnaba	1	1,35
9	Benedykt	2	2,70
10	Błażej	1	1,35
11	Brigida	1	1,35
12	Cecylia	1	1,35
13	Daniel	2	2,70
14	Elżbieta	2	2,70
15	Ewa	8	10,80
16	Fabian	1	1,35
17	Felicja	3	4,05
18	Filip	1	1,35
19	Franciszek	3	4,05
20	Galum	1	1,35
21	Grzegorz	2	2,70
22	Helena	1	1,35
23	Jakub	1	1,35
24	Jan	1	1,35
25	Joanna	1	1,35
26	Katarzyna	1	1,35
27	Klemens	1	1,35

MARIAN PIÓREK, ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...

28	Krzysztof	1	1,35
29	Magdalena	5	6,75
30	Małgorzata	1	1,35
31	Marcin	1	1,35
32	Marek	1	1,35
33	Marta	2	2,70
34	Mateusz	2	2,70
35	Michał	1	1,35
36	Mikołaj	3	4,05
37	Paweł	1	1,35
38	Regina	1	1,35
39	Sebastian	1	1,35
40	Stanisław	1	1,35
41	Szymon	1	1,35
42	Tomasz	1	1,35
43	Wieżysław	1	1,35
44	Wawrzyniec	1	1,35
45	Urszula	2	2,70
-	R A Z E M	74	100,00

We wsi Domatków, w latach 1640 – 1650, ochrzczone zostały 74 osoby, a zostało nadane 45 imion. Do najbardziej popularnych należały: *Ewa* - 8, *Magdalena* - 5, *Agata* – 4 oraz *Felicja*, *Franciszek* i *Mikołaj* po - 3.

Tabela 10

Wieś Huta k/Przedborza. Imiona nadane na chrzcie w latach 1640-1650

Lp.	Imiona	Ilość	Procent
1	2	3	4
1	Anna	1	20
2	Bartłomiej	1	20
3	Benedykt	1	20
4	Grzegorz	1	20
5	Zofia	1	20
-	R A Z E M	5	100,00

W nowopowstającej osadzie przemysłowej Hucie k/ Przedborza, w okresie 1640 – 1650, było tylko 5 chrztów i nadano 5 różnych imion.

Tabela 11

Wieś Kupno. Imiona nadane na chrzcie w latach 1640 – 1650

Lp.	Imiona	Ilość	Procent
1	2	3	4
1	Adam	4	1,79
2	Agata	4	1,79
3	Agnieszka	8	3,58
4	Albert	3	1,34
5	Andrzej	8	3,58
6	Aniela	2	0,89
7	Anna	8	3,58
8	Antoni	1	0,44
9	Augustyn	1	0,44
10	Barbara	5	2,24
11	Barnaba	2	0,89
12	Bartłomiej	2	0,89
13	Bernard	1	0,44
14	Błażej	3	1,34
15	Cecylia	2	0,89
16	Cyprian	2	0,89
17	Dorota	4	1,79
18	Elżbieta	5	2,24
19	Ewa	6	2,69
20	Felicja	4	1,79
21	Felicjan	1	0,44
22	Filip	1	0,44
23	Florian	1	0,44
24	Franciszek	1	0,44
25	Gabriel	1	0,44
26	Galum	1	0,44
27	Grzegorz	4	1,79
28	Jadwiga	9	4,47
29	Jakub	2	0,89
30	Jan	2	0,89
31	Jerzy	1	0,44
32	Joanna	2	0,89
33	Józef	3	1,34
34	Katarzyna	5	2,24
35	Kazimiera	1	0,44
36	Kazimierz	1	0,44
37	Klemens	2	0,89
38	Krystyna	3	1,34
39	Krzysztof	4	1,79
40	Lucjan	1	0,44
41	Ludwik	1	0,44
42	Łazarz	3	1,34

MARIAN PIÓREK, ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...

43	Łucja	3	1,34
44	Łukasz	5	2,24
45	Magdalena	5	2,24
46	Marcin	1	0,44
47	Marek	2	0,89
48	Marina	4	1,79
49	Marta	3	1,34
50	Mateusz	7	3,13
51	Melchior	3	1,34
52	Michał	2	0,89
53	Mikołaj	3	1,34
54	Paweł	2	0,89
55	Piotr	3	1,34
56	Regina	3	1,34
57	Sebastian	4	1,79
58	Stanisław	1	0,44
59	Stefan	2	0,89
60	Tomasz	5	2,24
61	Walenty	4	1,79
62	Wawrzyniec	2	0,89
63	Wincenty	1	0,44
64	Wieżysław	1	0,44
65	Urban	4	1,79
66	Urszula	1	0,44
67	Zachariasz	1	0,44
68	Zofia	14	6,27
69	Zuzanna	6	2,69
-	R A Z E M	218	97,80

We wsi Kupno, na 223 imion nadanych na chrzcie, odczytano 218, tj. 97,80%. Największą popularnością cieszyły się: *Zofia* -14, *Jadwiga* - 9, *Anna*, *Agnieszka* po 8, *Mateusz* - 7, *Ewa*, *Zuzanna* po 6, *Barbara*, *Elżbieta*, *Katarzyna*, *Magdalena*, *Tomasz* po 5.

Tabela 12

Wieś Przedbórz. Imiona nadane na chrzcie w latach 1640 – 1650

Lp.	Imiona	Ilość	Procent
1	2	3	4
1	Abraham	1	0,38
2	Adam	3	1,14
3	Agata	2	0,76
4	Agnieszka	5	1,90
5	Aleksander	2	0,76
6	Andrzej	4	1,52
7	Anna	10	3,80
8	Apolonia	2	0,76
9	Antonina	1	0,38
10	Augustyn	1	0,38

MARIAN PIÓREK, ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...

11	Baltazar	1	0,38
12	Barbara	1	0,38
13	Barnaba	1	0,38
14	Bartłomiej	1	0,38
15	Błażej	6	2,28
16	Brigida	1	0,38
17	Dorota	3	1,14
18	Eliasz	1	0,38
19	Elżbieta	8	3,04
20	Ewa	20	7,60
21	Fabian	3	1,14
22	Felicja	1	0,38
23	Felicjan	1	0,38
24	Franciszek	3	1,14
25	Gertruda	1	0,38
26	Grzegorz	3	1,14
27	Jacenty	1	0,38
28	Jadwiga	5	1,90
29	Jakub	8	3,04
30	Jan	3	1,14
31	Joachim	1	0,38
32	Joanna	4	1,52
33	Józef	3	1,14
34	Józefa	1	0,38
35	Juda	1	0,38
36	Justyna	3	1,14
37	Katarzyna	6	2,28
38	Kazimierz	6	2,28
39	Klemens	4	1,52
40	Krystyna	3	1,14
41	Krzysztof	6	2,28
42	Lucjan	1	0,38
43	Ludwik	1	0,38
44	Łazarz	3	1,14
45	Łucja	2	0,76
46	Łukasz	4	1,52
47	Magdalena	10	3,80
48	Małgorzata	5	1,90
49	Marcin	3	1,14
50	Marina	6	2,28
51	Marta	8	3,04
52	Mateusz	1	0,38
53	Melchior	2	0,76
54	Mikołaj	2	0,76
55	Paweł	3	1,14
56	Piotr	7	2,66
57	Regina	1	0,38
58	Samuel	1	0,38
59	Stanisław	9	3,42

MARIAN PIÓREK, ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...

60	Stefan	4	1,52
61	Szymon	1	0,38
62	Tomasz	6	2,28
63	Tribunia	1	0,38
64	Walenty	7	2,66
65	Wiktoria	1	0,38
66	Wincenty	2	0,76
67	Urban	1	0,38
68	Urszula	1	0,38
69	Vita (Wit)	4	1,52
70	Zofia	14	5,22
71	Zuzanna	8	3,04
-	R A Z E M	263	100,00

We wsi Przedbórz na chrzcie, w latach 1640 – 1650, 263 dzieciom nadano 71 imion. Najpopularniejszymi były: *Ewa* - 20, *Zofia* - 14, *Anna* - 10, *Magdalena* - 10.

Tabela 13

Wieś Świerczów. Imiona nadane na chrzcie w latach 1640 – 1650

Lp.	Imiona	Ilość	Procent
1	2	3	4
1	Adam	1	2,00
2	Agnieszka	4	8,00
3	Albert	3	6,00
4	Aniela	1	2,00
5	Anna	1	2,00
6	Benedykt	1	2,00
7	Błażej	1	2,00
8	Cecylia	1	2,00
9	Elżbieta	1	2,00
10	Ewa	4	8,00
11	Felicja	2	4,00
12	Grzegorz	1	2,00
13	Jadwiga	1	2,00
14	Jakub	1	2,00
15	Joanna	1	2,00
16	Kasper	1	2,00
17	Katarzyna	2	4,00
18	Kazimierz	2	4,00
19	Krystyna	1	2,00
20	Krzysztof	2	4,00
21	Lucjan	1	2,00
22	Łucja	1	2,00
23	Magdalena	2	4,00
24	Małgorzata	1	2,00
25	Marcin	3	6,00

MARIAN PIÓREK, ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...

26	Marinam	1	2,00
27	Melchior	1	2,00
28	Mikołaj	1	2,00
29	Paweł	1	2,00
30	Piotr	1	2,00
31	Stefan	1	2,00
32	Tomasz	1	2,00
33	Walenty	1	2,00
34	Urban	1	2,00
35	Zofia	1	2,00
-	R A Z E M	50	100,00

We wsi Świerczów na 50 chrztów, w latach 1640 – 1650, nadano 35 różnych imion; z tego największą popularność zdobyły: *Agnieszka* i *Ewa* po 4, *Albert* 3.

Tabela 14

Wieś Werynia. Imiona nadane na chrzcie w latach 1640 – 1650

Lp.	Imiona	Ilość	Procent
1	2	3	4
1	Adam	1	0,39
2	Agata	4	1,59
3	Agnieszka	9	3,59
4	Albert	7	2,78
5	Aleksander	2	0,79
6	Andrzej	5	1,99
7	Aniela	2	0,79
8	Anna	11	4,38
9	Apolonia	1	0,39
10	August	1	0,39
11	Baltazar	2	0,79
12	Barbara	1	0,39
13	Bartłomiej	1	0,39
14	Bartolomeusz	1	0,39
15	Brygida	1	0,39
16	Cecylia	3	1,19
17	Celina	1	0,39
18	Cyprian	1	0,39
19	Daniel	1	0,39
20	Dorota	1	0,39
21	Elżbieta	10	3,98
22	Ewa	12	4,78
23	Felicja	2	0,79
24	Felicjan	1	0,39
25	Felicjana	2	0,79
26	Filip	1	0,39

MARIAN PIÓREK, ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...

27	Franciszek	3	1,19
28	Gabriel	3	1,19
29	Grzegorz	3	1,19
30	Jadwiga	7	2,78
31	Jakub	6	2,39
32	Jan	2	0,79
33	Janina	1	0,39
34	Joachim	1	0,39
35	Joanna	2	0,79
36	Józef	2	0,79
37	Józefa	1	0,39
38	Kasper	4	1,59
39	Katarzyna	5	1,99
40	Kazimierz	7	2,78
41	Krystyna	4	1,59
42	Krzysztof	4	1,59
43	Lucjan	1	0,39
44	Łucja	3	1,19
45	Łukasz	2	0,79
46	Maciej	1	0,39
47	Magdalena	9	3,59
48	Małgorzata	2	0,79
49	Marcin	2	0,79
50	Marek	1	0,39
51	Marianna	1	0,39
52	Marina	1	0,39
53	Marta	5	1,99
54	Mateusz	6	2,39
55	Melchior	1	0,39
56	Michał	4	1,59
57	Mikołaj	4	1,59
58	Paweł	4	1,59
59	Paula	1	0,39
60	Piotr	3	1,19
61	Regina	4	1,59
62	Sebastian	2	0,79
63	Stanisław	3	1,19
64	Stefan	6	2,39
65	Szymon	2	0,79
66	Tomasz	7	2,78
67	Walenty	7	2,78
68	Wawrzyniec	3	1,19
69	Wieżyczysław	1	0,39
70	Wincenty	2	0,79
71	Wiktor	1	0,39
72	Urban	3	1,19
73	Vita (Wit)	2	0,79
74	Zuzanna	8	3,18
-	R A Z E M	243	96,82

MARIAN PIÓREK, ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...

We wsi Werynia, na 251 chrztów, nadano 74 różne imiona. W ośmiu przypadkach (3,18%) nie udało się ich odczytać. Do najbardziej popularnych należały: *Ewa* - 12, *Anna* - 11, *Elżbieta* -10, *Zuzanna* - 8, *Walenty* - 7.

Tabela 15

Wieś Wola Domatkowska. Imiona nadane na chrzcie w latach 1640 – 1650

Lp.	Imiona	Ilość	Procent
1	2	3	4
1	Adam	1	2,43
2	Agata	2	4,87
3	Andrzej	1	2,43
4	Cecylia	1	2,43
5	Elżbieta	3	7,31
6	Ewa	2	4,87
7	Fabian	1	2,43
8	Grzegorz	2	4,87
9	Jan	2	4,87
10	Kazimierz	1	2,43
11	Klara	1	2,43
12	Krystyna	1	2,43
13	Krzysztof	1	2,43
14	Łukasz	2	4,87
15	Magdalena	1	2,43
16	Marcin	2	4,87
17	Marinam	2	4,87
18	Marta	1	2,43
19	Mateusz	2	4,87
20	Piotr	3	7,31
21	Regina	1	2,43
22	Stefan	1	2,43
23	Szymon	1	2,43
24	Urban	1	2,43
25	Zofia	3	7,31
26	Zuzanna	2	4,87
-	R A Z E M	41	100,00

We wsi Wola Domatkowska, podczas 41 chrztów, nadano 26 różnych imion. Najliczniejsze były: *Elżbieta* i *Zofia* po 3.

Tabela 16

Imiona nadane na chrzcie w latach 1640 – 1650 dzieciom spoza parafii

Lp.	Imiona	Ilość	Procent
1	2	3	4
1	Albert	1	4,16
2	Anna	2	8,32
3	Augustyn	1	4,16
4	Bartłomiej	1	4,16
5	Dominik	1	4,16
6	Elżbieta	1	4,16
7	Ewa	2	8,32
8	Grzegorz	1	4,16
9	Jadwiga	1	4,16
10	Jan	1	4,16
11	Joanna	1	4,16
12	Katarzyna	1	4,16
13	Lucjan	1	4,16
14	Mateusz	1	4,16
15	Sebastian	1	4,16
16	Szymon	1	4,16
17	Tobiasz	1	4,16
18	Walenty	2	8,32
19	Zofia	5	20,83
-	R A Z E M	22	91,68

Mieszkańcom spoza parafii udzielono 24 chrztów. Nadano 19 różnych imion, przy czym 2 nie udało się odczytać (8,32%).

Śluby.

W tabelach została wymieniona tylko ta miejscowość, z której pochodził „pan młody”, a nie „pani młoda”.

Tabela 16

Związki małżeńskie zawarte w parafii Kolbuszowa, w latach 1641 - 1650⁵

Miejscowość	1640	1641	1642	1643	1644	1645	1646	1647	1648	1649	1650	Razem
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Kolbuszowa	5	16	7	10	5	4	10	15	11	4	4	91
Bukowiec	-	1	2	-	-	-	1	1	-	1	2	8
Domatków	-	-	-	1	1	-	-	-	-	3	6	11
Huta	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1

⁵ Liber Copulatorum ecclesia prop. Kolbuszoviensis ab a. 1640 mene Julio 1675, T. I, s. 1-31, Akta parafii w Kolbuszowej.

MARIAN PIÓREK, *ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...*

Kupno	4	2	6	4	4	5	4	9	2	4	1	45
Przedbórz	3	4	8	4	2	2	4	2	3	4	4	40
Świerczów	-	-	2	-	-	1	-	-	1	1	-	5
Werynia	-	4	4	5	3	1	4	6	2	10	4	43
Wola Domatkowska	1	-	1	1	-	2	-	-	-	-	-	5
Ogółem	13	27	30	25	15	15	23	33	19	27	22	249

Wyjaśnienie: Dane ujęte są dopiero od lipca 1640 r.

Najwięcej związków małżeńskich zawarto w Kolbuszowej - 91 (36,55%), Kupnie - 45 (18%), Weryni - 43 (17,33%) i Przedborzu - 40 (16%). Potwierdzałoby to tezę, że te miejscowości były już dobrze rozwinięte, zaś takie osady, jak: Do-matków - 11(4,42%), Bukowiec - 8 (3,30%), Świerczów -5 (2%), Wola Do-matkowska - 5 (2%), Huta - 1 (0,40%) dopiero zaczęły się rozwijać gospodarczo.

Tabela 17

Związki małżeńskie mieszkańców Weryni, zawarte z osobami pochodzącymi z innych miejscowości, w latach 1640 - 1650.

Data	Małzonkowie - wyszczególnienie	Świadkowie - wyszczególnienie
1	2	3
<u>1641 r.</u>		
02.05	Wawrzyniec Białas z Kłapówki i Agnieszka Kariowna z Weryni	Stanisław Kinka z Kłapówki
<u>1644 r.</u>		
17.05	Stanisław Świaderek z Kupna i Regina Białasowna z Weryni	Jan Mańka i Albert Posmyk, obaj z Weryni
<u>1645 r.</u>		
30.07	Jakub Lepik z Kupna i Regina Jagielonka z Weryni	Stanisław Bartkowicz z Kupna i Albert Kłeczek z Weryni
11.09	Szymon Frezełko z Kupna i Krystyna Farasiowna z Weryni	Tomasz Staroń i Stanisław Bartkowicz, obaj z Kupna
<u>1646 r.</u>		
10.01	Wawrzyniec Wróblak z Kupna i Marina Kraiowna z Weryni	Stanisław Bartkowicz i Grzegorz Niezgoda z Kupna
?	Wincenty Urbanek z Kolbuszowej i Agnieszka Dziokowna z Weryni	Kasper Gola i Szymon Zawora, obaj z Kolbuszowej
<u>1647 r.</u>		
15.01	Albert Rzepka z Kolbuszowej i Zofia Mytychówna z Weryni	Paweł Gola i Wawrzyniec Posłuszny, obaj z Kolbuszowej
10.02	Szymon Małodobry z Kupna i Katarzyna Kraiowna z Weryni	Jakub Kret i Grzegorz Niezgoda, obaj z Kupna
27.02	Stanisław Woszczarek z Kolbuszowej i Katarzyna Chrzapłowna z Weryni	Jan Kagat z Weryni
11.03	Szymon Piątek z Kupna i Katarzyna Dobkowna z Weryni	Tomasz Staroń z Kupna
<u>1648 r.</u>		
23.02	Jan Frankowicz z Kupna i Zofia	Albert Małodobry z Kupna i Łukasz

MARIAN PIÓREK, ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...

	Mazurówna z Weryni	Tęczka z Kłapówki
23.02	Stanisław Rzepczyk z Głowowa i Jadwiga Kozłowszcionka z Weryni	Jan Mysorowic i Stanisław Kreptowic, obaj z Głowowa
<u>1649 r.</u>		
?	Maciej Łyzień z Przewrotnego i Zofia Głowionka z Weryni	Maciej Sołtys i Błażej Pastuszek, obaj z Przewrotnego
<u>1650 r.</u>		
30.10	Andrzej Żmuda z Mechowca i Regina Starczowna z Weryni	Grzegorz Karczmarsz i Wit Kwaśnik, obaj z Mechowca

Wyjaśnienie: znak (?) oznacza, że dany wyraz lub data nie została odczytana.

Z informacji zawartych w tabeli 17 wynika, że na tym terenie (przykład z Weryni), gdzie krzyżowały się interesy króla i panów możnych „dyscyplina Feudalna” była łamana. W ciągu lat 1640 – 1650, w 14 przypadkach, „panie młode” pochodziły właśnie z Weryni i podobnie było w pozostałych miejscowościach.

Ówczesnym zwyczajem świadkami na ślubie byli tylko mężczyźni. W każdej przedstawionej tutaj wsi była jedna osoba, która występowała jako świadek kilka razy. Świadczyło to o jej autorytecie w danym środowisku lokalnym.

Tabela 19

Związki małżeńskie zawarte przez mieszkańców pochodzących spoza parafii, w latach 1640 - 1650 (dane liczbowe).

Miejscowość	1641	1642	1643	1644	1645	1646	1647	1648	1649	1650
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Cmolasz	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Cierpisz	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Czarna	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-
Dzikowiec	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Głowów	-	-	-	1	-	-	-	1	1	-
Goleszów	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Górki	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Izdebnik	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Kłapówka	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Liski	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Mechowiec	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Mrowla	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Niedźwiada	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Niwiska	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pelkinie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Przeclaw	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Przewrotne	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Pustelniki	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-

Raniżów	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Ruda	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Siedlanów	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Styków	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Trzęsówka	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Widelki	2	1	-	-	2	-	1	-	2	-
Wierczany	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-
Żochów	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Ogółem	6	1	2	5	6	1	3	3	9	7

Wyjaśnienie: Cmolasz - Cmolas, Siedlanów - Siedlanka, Widelki - Widelka, Wierczany - Wiercany. W roku 1640, od lipca do grudnia, nie zanotowano ślubu spoza parafii. W 1645 r. nie ujęto miesiąca stycznia - pismo nieczytelne.

W latach 1641 – 1650, w parafii kolbuszowskiej, odbyło się 43 śluby, w których uczestniczyli przedstawiciele z 26 miejscowości (jeden z małżonków albo ktoś ze świadków), informuje o tym tabela – 19. Najwięcej, bo aż 9, było z Widelki, zaś z Czarnej, Głogowa i Kłapówki po 3. Na te tereny, na przełomie XVI i XVII wieku, przenikali ludzie m.in. z sąsiednich wsi, w celach kolonizacyjnych. Tutaj znajdowali godne warunki do zagospodarowania się.

Nazwiska mieszkańców.

A). Powstanie nazwiska.

Onomastyka nie stanowi odrębnej dyscypliny naukowej, jest częścią językoznawstwa. Zajmuje się badaniem pewnej części języka, a mianowicie analizą nazw własnych w najszerszym tego słowa znaczeniu, tzn. nazw Geograficznych (miast, wsi, osad, ulic, placów, pól, łąk itp.), nazw osobowych (nazwisk, imion, przydomków, przezwisk, nazw plemiennych), wreszcie nazw zwierząt. Dzieli się na działy takie jak: toponimia, hydronimia, antroponimia, zoonimia itp.

Informacje onomastyczne wykorzystałem w tej pracy jedynie w celu uzupełnienia wiedzy historycznej, dotyczącej przeszłości tego regionu.

Historyk - genealog czy regionalista, interesuje się najbardziej antroponimią, czyli nazwami osobowymi.

Nazwisko, czyli nazwa rodowa, stanowi wspólne miano dla całej rodziny, dzieci biorą je zazwyczaj po ojcu a żona po mężu.⁶ W naszym odczuciu językowym: „Nazwisko to dziedziczne określenie człowieka, które przechodzi z ojca - rzadko z matki - na dziecko, z męża na żonę, określenie, którym w specyficzny sposób interesują się instytucje społeczne i państwowe”⁷. Pojawiło się

⁶ M. Szymczak, Słownik języka polskiego, Warszawa 1978, s. 308.

⁷ K. Rymut, Nazwiska..., dz. cyt., s. 7.

stosunkowo dość późno i to nie we wszystkich warstwach społecznych równocześnie. Szlachta zaczęła używać nazwisk na przełomie XV i XVI wieku, lud dopiero w XVIII w.⁸ Piotr Skarga w XVI wieku już mówił, że ludzi obzrucano obelżywymi nazwiskami, a w XIX w. Karol Szajnocha pisał m.in., że miasta mają swoje nazwiska.

Zdaniem innego badacza - nazwiska upowszechniły się najpierw wśród bogatych kupców, a następnie u zamożniejszej szlachty. Proces ten przechodził dalej na biedniejszą szlachtę i mieszczaństwo, zaś najpóźniej na chłopów, Żydów i proletariat miejski.⁹ Proces kształtowania się nazwisk, rozpoczęty jeszcze u progu czasów nowożytnych, zakończył się dopiero na przełomie XVIII i XIX wieku.¹⁰ Rycerstwo, a następnie szlachta, była przypisana do herbów, które zostały już spisane w XV wieku, prawdopodobnie przez Jana Długosza, a w późniejszych okresach m. in. przez Paprockiego i Niesieckiego. Przynależność do herbu nie oznaczała jeszcze, że jest się szlachcicem. Osoba będąca w tym stanie musiała pochodzić od ojca szlachcica. Pochodzenie społeczne matki nie było tutaj brane pod uwagę. Z chwilą, gdy szlachcic stawał się obywatelem miasta (mieszczaninem) tracił szlachectwo (tak stanowiło prawo szlacheckie I Rzeczypospolitej Szlacheckiej).

Ostatecznie urzędowe ustalenie nazwisk na terenie Galicji, nastąpiło pod zaborem austriackim, na początku XIX wieku. Wiek XVII nie stanowił odrębnego okresu w rozwoju nazwisk chłopskich.

Głównym źródłem do przedstawienia mian mieszkańców w parafii kolbuszowskiej, w XVII wieku (od 1640 r.), są zachowane księgi chrztów i ślubów (*brak ksiąg zgonów - nieczytelne*). Przed tą datą obowiązek prowadzenia ksiąg parafialnych spoczywał na parafii rzechowskiej k/ Mielca, gdzie zachowały się tylko szczątki zapisów z XVI wieku.

Zgromadziłem około 10 tys. różnych informacji, dotyczących mieszkańców parafii kolbuszowskiej i okolicznych miejscowości, z lat 1640 – 1700. Ich badania zakończyłem z jednej strony umownie na roku 1700, a z drugiej na powstaniu miasta Kolbuszowa na „surowym korzeniu”, w latach 1690 - 1700.

Marek Górny stwierdził: „...iż choć księgi metrykalne powstawały niejako obok chłopów - wszak nie oni dokonywali w nich zapisów - to przecież proboszczowie nie tworzyli wpisywanych przez siebie przezwisk i nazwisk ad hoc. Rejestrowali tylko owe nomina propria „na gorąco”, zgodnie z ich codziennym użyciem. Księgi metrykalne można więc uznać za jeden z nielicznych bezpośrednich przekazów chłopskich z tamtego okresu”.¹¹ Zdaniem tego badacza: „...Metryki parafialne są źródłem dotyczącym zjawisk indywidualnych (chrzty,

⁸ W. Taszycki, *Polskie nazwy osobowe*, Kraków 1924, s. 9; tenże autor, *Najdawniejsze polskie imiona osobowe*, Kraków 1925, s. 9; A. Wyczański, *Uwarstwienie społeczne w Polsce XVI...*, dz. cyt., s. 70

⁹ S. Grzybowski, *Nazwisko i jego stałość jako elementy identyfikacji osoby w dawnym prawie polskim*, [w:] „*Onomastica*”, Wrocław 1957, s. 496.

¹⁰ J. Matuszewski, *Ewolucja nazwisk polskich*, [w:] „*Rozprawy Komisji Językowej ŁTN*” 16, 1970, s. 193; M. Górny, *Przezwiska i nazwiska...*, dz. cyt., s. 10.

¹¹ M. Górny, s. 13.

śluby, pogrzeby) występujących w skali masowej. Jest to wielką i zarazem podstawową ich zaletą. Ta masowość powoduje jednak, że badacze rzadko do nich sięgają, bo choć znają odpowiednie metody ich wykorzystania, zniechęca ich do zajęcia się nimi obawa, iż nakład pracy znacznie przewyższy wartość osiągniętych wyników.”¹² Na tę sprawę także zwrócił uwagę W. Kula,¹³ a w zakresie nazewnictwa osobowego S. Reczek,¹⁴ który stwierdził m. in.:” Gdy idzie o akta dawniejsze, z okresu XVI - XVIII w., to stanowią one źródło nie tylko do leksykalnych zestawień poszczególnych grup nazwenniczych, lecz zawierają one także cenny materiał do obserwacji poszczególnych etapów powstawania nazwisk i kryją zapewne niejedną ciekawą szczegół tego procesu, który dotąd mógł ująć uwagi badaczy”.¹⁵ Tak czy inaczej nazwiska chłopskie, w XVII wieku rozwijały się dość szybko. Każdy mieszkaniec osady leśnej na tym terenie mógł otrzymać przezwisko, jako dodatek do imienia nadanego mu na chrzcie. Znacznie ułatwiało to komunikatywność w danej społeczności wiejskiej.

B). Metoda odczytywania nazwisk.

W zasadzie odczytywanie zapisów metrykalnych stanowi dla historyka, szczególnie regionalisty, pewną trudność. Imiona były zapisywane w wersji łacińskiej lub polskiej. Natomiast tekst (jako otoczka nazwiska) był pisany tylko w języku łacińskim.

Forma zapisu nazwiska przedstawiała się następująco:

Tabela 20

Forma zapisu nazwiska.

Nazwisko	Żona	Córka	Syn
Białas	Białasowa	Białasowna	Białasek
Kowal	Kowalowa	Kowalowna	Kowalik
Marut	Marutowa	Marutowna	Marutek
Mytych	Mytychowa	Mytychowna	Mytysek
Piórko	Piórkowa	Piórkowna	Piórek
Rozmus	Rozmusowa	Rozmusowna	Rozmusek
Żmuda	Żmudowa	Żmudowna	Żmudek

Wyjaśnienie: Formy nazwisk żon i dzieci mogą być różne, w zależności od regionu i odmian gwarowych. Często forma nazwiska oznaczająca pierwotnie syna stawała się dziedziczna w jednej lub kilku liniach rodziny, np. Pióro - Piórko - Piórek – Piórkowic - Piórkowski itp.

¹² Tamże, s. 15.

¹³ W. Kula, Problemy i metody historii gospodarczej, Warszawa 1983, s. 359.

¹⁴ S. Reczek, Ze studiów nad onomastyką..., dz. cyt., s. 320.

¹⁵ Tamże, s. 322; M. Górny, Przewiska..., dz. cyt., s. 22.

W księgach kościelnych XVII wieku występują bardzo znaczne różnice w zakresie ortografii, szczególnie w przypadku nazwisk obco brzmiących lub polskich zapisywanych przez księdza innej narodowości.

Przy odczytywaniu nazwisk, najlepszym wskaźnikiem jest zastanowienie się jak brzmią one w wymowie i jakie warianty pisowni mogą wchodzić w rachubę. Najczęściej zmiany zachodzą w samogłoskach, ale również spółgłoski ulegają pewnym przesunięciom, np. z bezdźwięcznych w dźwięczne i odwrotnie: p-b, t-d, s-z, sz-ż, c-dz, cz-dź lub zanikają. Takim przykładem jest zanik „r” w nazwisku, np. „Kaczmarz” od „Karczmarza”, „Gancarz” od „Garncarza” itp.

Obok imion, nazwisk i dat, ważnymi elementami zapisu metrykalnego są tytuły, określenia pokrewieństwa (rodziców chrzestnych, świadków ślubu). Takich wzmianek w tych księgach nie spotykamy, za wyjątkiem takich słów, jak: „Generosus” - urodzony (właściciel jednej wsi), „nobilis” - szlachetny (właściciel części lub dzierżawca) czy „magnificus” - wielmożny (urzędnik grodzki lub ziemski). W miarę upływu czasu przesuwiała się relacja tytułatury do rzeczywistej struktury społecznej. Pod koniec XVIII wieku każdy szlachcic, nawet najbiedniejszy, był co najmniej „urodzony”, a mieszczanin „sławetny” (fama-tus/famosus). Pojawiają się wśród szlachty takie pojęcia, jak: dziedzic – haeres, possessor, dzierżawca - tenutarius, possessor, ekonom/rządca – economus, administrator, pisarz - scriba, notarius.

Wśród chłopów w XVII w. nie było jeszcze informacji o ich pozycji społecznej, czy zamożności.

C. Nazwiska z lat 1640 - 1650.

Tabela 21

Wieś Kolbuszowa. Nazwiska mieszkańców z lat 1640 – 1650.

Lp.	Nazwisko – <i>pisownia obecna</i>	Nazwisko – <i>pisownia stara, pierwszy zapis (rok).</i>	Częstość występowania miana
1	2	3	4
1	Babel	Babel - 1640	7
2	Bachota	Bachota - 1642	1
3	Bachut	Bachut - 1646	1
4	Balcerz	Balcerz - 1650	1
5	Bajacek	Baiacek - 1644	2
6	Bałaczek	Bałacek - 1646	1
7	Baławierz	Baławierz - 1641	3
8	Bańczyk	Banczyk - 1640	8
9	Bańka	Bańka - 1640	9
10	Baran	Baran - 1643	1
11	Barwierczyk	Barwierczyk - 1642	5

MARIAN PIÓREK, ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...

12	Barwierz	Barwierz - 1644	1
13	Bartusik	Bartusik - 1642	1
14	Bąk	Bąk - 1645	2
15	Bajak	Baiak - 1650	1
16	Bednarz	Bednarz - 1647	1
17	Betlka	Betlka - 1640	3
18	Belek	Belek - 1643	1
19	Betlej	Betlej - 1643	1
20	Belska	Belska - 1648	1
21	Białaczek	Białaczek - 1641	2
22	Białek	Białek - 1643	5
23	Białas	Białas - 1642	1
24	Bijkowski	Bijkowski - 1644	1
25	Blat	Blat - 1650	1
26	Bobrek	Bobrek - 1641	2
27	Borkowic	Borkowic - 1650	1
28	Borys	Borys - 1648	1
29	Brych	Brych - 1641	3
30	Brudny	Brudny - 1641	2
31	Brudniarek	Brudniarek - 1647	1
32	Burdelnik	Burdelnik - 1641	4
33	Byczek	Byczek - 1648	2
34	Burmistrz	Burmistrz - 1643	1
35	Chudy	Chudy - 1641	2
36	Ciupaczek	Ciupaczek - 1647	1
37	Czaczatka	Czaczatka - 1647	1
38	Czapiga	Czapiga - 1640	7
39	Czuriłło	Czuriłło - 1641	4
40	Czuriłka	Czuriłka - 1641	1
41	Czurit	Czurit - 1640	1
42	Czyżowicz	Czyżowicz - 1640	11
43	Częstkowicz	Częstkowicz - 1649	1
44	Częstek	Częstek - 1650	1
45	Diabolek	Diabolek - 1645	1
46	Dobczek	Dobczek - 1643	1
47	Drab	Drab - 1640	9
48	Drabik	Drabik - 1640	2
49	Dragan	Dragan - 1644	1
50	Draus	Draus - 1646	1
51	Drausek	Drausek - 1643	2
52	Drezno	Drezno - 1640	8
53	Duda	Duda - 1647	1
54	Dudek	Dudek - 1647	1
55	Dwornik	Dwornik - 1640	3
56	Dubas	Dubas - 1643	3
57	Farasiek	Farasiek - 1645	1
58	Frankowic	Frankowicz - 1642	1
59	Franek	Franek - 1641	7
60	Fudalej	Fudalej - 1640	11

MARIAN PIÓREK, *ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...*

61	Gancarz	Gancarz - 1641	2
62	Gawlik	Gawlik - 1641	4
63	Gawozyt	Gawozyt - 1641	1
64	Gawrił	Gawrił - 1643	3
65	Gawriłow	Gawriłow - 1643	1
66	Gawrzył	Garzył - 1644	5
67	Gawrzytek	Gawrzytek - 1648	1
68	Gąsior	Gąsior - 1642	5
69	Godkowska	Godkowska - 1642	1
70	Gola	Gola - 1641	9
71	Golka	Golka - 1640	4
72	Golek	Golek - 1642	1
73	Golonka	Golonka - 1641	2
74	Golonek	Golonek - 1646	1
75	Golczyk	Golczyk - 1646	1
76	Gęsik	Gęsik - 1647	1
77	Gołabek	Gołabek - 1641	1
78	Gosniowska	Gosniowska - 1640	2
79	Gorzelany	Gorzelany - 1643	3
80	Grodzki	Grodzki - 1644	3
81	Gronkowicz	Gronkowicz - 1640	5
82	Grądeka	Grądeka - 1648	1
83	Grzybek	Grzybek - 1641	6
84	Grządziel	Grządziel - 1640	4
85	Grządzielik	Grządzielik - 1650	1
86	Guz	Guz - 1645	1
87	Guziczek	Guziczek - 1641	2
88	Guzik	Guzik - 1640	6
89	Hajduk	Hajduk - 1644	2
90	Hanus	Hanus - 1642	3
91	Hanusek	Hanusek - 1640	2
92	Hot	Hot - 1649	1
93	Hubasz	Hubasz - 1641	1
94	Jakubczyk	Jakubczijk - 1650	1
95	Janda	Janda - 1646	4
96	Jadaamka	Jadaamka - 1647	1
97	Jeżowska	Jerzowska - 1649	1
98	Jeż	Jeż - 1642	1
99	Jodłowska	Jodłowska - 1640	5
100	Jopek	Jopek - 1641	8
101	Kabała	Kabała - 1645	4
102	Kantor	Kantor - 1640	11
103	Kantorek	Kantorek - 1649	1
104	Karchut	Karchut - 1641	2
105	Kargol	Kargol - 1641	2
106	Karczmarz	Karczmarz - 1640	1
107	Kasuba	Kasuba - 1641	1
108	Kasper	Kasper - 1648	1
109	Kędra	Kędra - 1648	1

MARIAN PIÓREK, ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...

110	Kędzior	Kędzior - 1647	1
111	Kidak	Kidak - 1643	4
112	Kidaczek	Kidaczek - 1641	3
113	Kielarek	Kielarek - 1642	1
114	Kiełbasa	Kiełbasa - 1650	1
115	Kitrys	Kitrys - 1641	3
116	Kitrysek	Kitrysek - 1640	4
117	Klausowic	Klausowic - 1641	8
118	Kłęczek	Kłęczek - 1641	3
119	Kłęk	Kłęk - 1642	6
120	Kłoc	Kłoz - 1649	1
121	Kłubek	Kłubek - 1641	7
121	Kłęczek	Kłęczek - 1650	1
122	Kmieć	Kmieć - 1649	1
123	Kmiotek	Kmiotek - 1646	1
124	Knapik	Knapik - 1644	1
125	Kołodziej	Kołodziej - 1641	5
126	Koń	Koń - 1643	6
127	Konik	Konik - 1640	1
128	Kowal	Kowol - 1644	1
129	Koza	Koza - 1648	1
130	Kozdroń	Kozdroń - 1644	1
131	Kozioł	Kozioł - 1641	1
132	Koziołek	Koziołek - 1641	5
133	Kozłowski	Kozłowski - 1640	8
134	Krasoń	Krasoń - 1640	10
135	Kramarz	Kramarz - 1641	9
136	Kraj	Kraj - 1642	2
137	Kret	Kret - 1644	1
138	Kroczek	Kroczek - 1641	7
139	Krupa	Krupa - 1645	1
140	Kucharz	Kucharz - 1643	1
141	Kuczmucek	Kuczmucek - 1647	2
142	Kurdek	Kurdek - 1647	2
143	Kuśnierz	Kuśnierz - 1643	4
144	Lenantes	Lenantes - 1645	1
145	Lenart	Lenart - 1641	9
146	Lenarcik	Lenarcik - 1640	3
147	Lizoń	Lizoń - 1640	4
148	Lynik	Linijk - 1644	1
149	Łazarz	Łazarz - 1643	1
150	Łopuch	Łopuch - 1649	1
151	Łopusek	Łopusek - 1642	4
152	Łuchnierzcyk	Łuchnierzijk - 1647	1
153	Łyżeń	Łijżeń - 1640	8
154	Łyżnik	Łijżnik - 1641	6
155	Mach	Mach - 1641	6
156	Machlarczyk	Machlarczijk - 1641	1
157	Madej	Madej - 1644	1

MARIAN PIÓREK, ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...

158	Małejczyk	Małejczyk - 1641	2
159	Magurak	Magurak - 1642	1
160	Małeczka	Małeczka - 1641	6
161	Marek	Marek - 1643	1
162	Mazur	Mazur - 1640	8
163	Mazurek	Mazurek - 1640	9
164	Marchewka	Marchewka - 1641	5
165	Materka	Materka - 1648	1
166	Michałek	Michałek - 1648	1
167	Miczek	Miczek - 1640	8
168	Miczalek	Miczalek - 1641	3
169	Młynarz	Młynarz - 1640	7
170	Mysliwiec	Mysliwiec - 1642	3
171	Mysliwy	Mysliwy - 1641	1
172	Mysiek	Mysiek - 1641	4
173	Migatek	Migatek - 1648	1
174	Nadobny	Nadobny - 1649	1
175	Nadoleń	Nadoleń - 1643	1
176	Narajowski	Narajowski - 1642	1
177	Nędza	Nędza - 1641	4
178	Niepsuj	Niepsuj - 1641	7
179	Nowacek	Nowacek - 1643	1
180	Nowak	Nowak - 1647	2
181	Ogonek	Ogonek - 1641	8
182	Opionka	Opionka - 1640	1
183	Ostrowska	Ostrowska - 1644	1
184	Ozimek	Ozimek - 1644	1
185	Pajacek	Pajacek - 1641	1
186	Pasidło	Pasidło - 1641	4
187	Pastusik	Pastusik - 1642	2
188	Pączyk	Pączyk - 1642	1
189	Pądo	Pądo - 1640	4
190	Pądzik	Pądzik - 1641	5
191	Pęztka	Pęztka - 1642	1
192	Piórko	Piórko - 1640	2
193	Piórek	Piórek - 1650	1
194	Pinczowska	Pinczowska - 1647	1
195	Płaczek	Płaczek - 1647	1
196	Półciowicz	Półciowicz - 1640	9
197	Polek	Polek - 1641	7
198	Posłuszny	Posłuszny - 1641	7
199	Porczek	Porczek - 1643	7
200	Praczka	Praczka - 1642	1
201	Prorok	Prorok - 1644	1
202	Protas	Protas - 1644	1
203	Psitek	Psitek - 1643	6
204	Ptak	Ptak - 1647	1
205	Ptasek	Ptasek - 1647	1
206	Pydłka	Pydłka - 1641	1

MARIAN PIÓREK, ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...

207	Rados	Rados - 1641	1
208	Relak	Relak - 1640	3
209	Rektor	Rektor - 1641	9
210	Rod	Rod - 1650	1
211	Rolak	Rolak - 1646	2
212	Rodek	Rodek - 1641	2
213	Rokos	Rokos - 1641	7
214	Rokosek	Rokosek - 1641	6
215	Rodak	Rodak - 1645	1
216	Ros	Ros - 1648	1
217	Ropczyk	Ropczijk - 1642	1
218	Rosa	Rosa - 1641	5
219	Rozmus	Rozmus - 1640	1
220	Rzepa	Rzepa - 1640	4
221	Rzepka	Rzepka - 1643	3
222	Rzepczyk	Rzepzijk - 1642	2
223	Rzepczyk	Rzepczijk - 1642	2
224	Rzepnik	Rzepnik - 1647	1
225	Rzeźnik	Rzeźnik - 1647	4
226	Rymarz	Rijmarz - 1641	1
227	Sadowska	Sadowska - 1640	1
228	Safinek	Safinek - 1647	1
229	Safranek	Safranek - 1647	1
230	Sajdacek	Sajdacek - 1641	5
231	Sajdak	Sajdak - 1642	6
232	Seliga	Seliga - 1645	2
233	Seliska	Seliska - 1642	1
234	Semer	Semer - 1640	2
235	Semarek	Semarek - 1640	1
236	Siciński	Siciński - 1642	1
237	Sielka	Sielka - 1642	2
238	Siesczyk	Siesczijk - 1642	1
239	Sietczyk	Sietczijk - 1642	3
240	Sieraczki	Sieraczki - 1650	1
241	Sitko	Sitko-1640	10
242	Skowronek	Skowronek - 1643	1
243	Słosarczyk	Słosarczijk - 1641	1
244	Słoń	Słoń - 1642	3
245	Słoniowski	Słoniowski - 1643	1
246	Solarz	Solarz- 1643	2
247	Solarczyk	Solarczijk - 1641	9
248	Sołczyn	Sołczijn - 1650	1
249	Srodoniek	Srodoniwek - 1645	1
250	Stawarz	Stawarz - 1646	1
251	Stanisz	Stanisz - 1640	11
252	Staw	Staw - 1640	2
253	Stopa	Stopa - 1641	2
254	Stolarz	Stolarz - 1640	10
255	Stojka	Stojka - 1642	1

MARIAN PIÓREK, ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...

256	Strączek	Strączek - 1644	4
257	Stryczek	Strijczek - 1649	1
258	Stypa	Stijpa - 1650	1
259	Swierczek	Swierczek - 1641	3
260	Swagula	Swagula - 1643	1
261	Swierczowski	Swierczowski - 1643	4
262	Świątek	Świątek - 1646	4
263	Swiec	Swiec- 1648	1
264	Surzyka	Surzijka - 1640	1
265	Sucharzepa	Sucharzepa - 1641	1
266	Susterczyk	Susterczijk- 1642	1
267	Surmac	Surmac - 1642	1
268	Suwczynek	Suwczijnek - 1644	1
269	Skibka	Skibka - 1644	1
270	Sychterz	Sijchterz - 1645	6
271	Sypuła	Sijpuła - 1640	4
272	Szuryłka	Szurijłka- 1642	1
273	Terebik	Terebik - 1650	1
274	Tkac	Tkac - 1647	1
275	Tomzionka	Tomzionka - 1648	1
276	Trela	Trela - 1644	2
277	Turcki	Turcki - 1648	1
278	Turek	Turek - 1641	8
279	Waczerka	Waczerka - 1647	1
280	Wakula	Wakula - 1640	10
281	Wakutka	Wakutka - 1641	4
282	Warzecha	Warzecha - 1641	7
283	Warzeska	Warzeska - 1645	1
284	Wakuta	Wakuta - 1644	2
285	Wąsik	Wąsik - 1640	7
286	Węgrzyn	Węgrzijn - 1641	2
287	Witkowican	Witkowican - 1646	1
288	Witkowic	Witkowic - 1642	2
289	Wiktor	Wiktor - 1644	3
290	Wiktorek	Wiktorek - 1648	1
291	Wilczę	Wilczę - 1644	3
292	Wilk	Wilk - 1640	10
293	Wilczak	Wilczak - 1650	1
294	Wilczek	Wilczek- 1646	3
295	Wiercioch	Wiercioch- 1646	1
296	Wierzień	Wierzień - 1647	2
297	Wosczarek	Wosczarek - 1649	1
298	Wosczak	Wosczarek - 1642	7
299	Wojtowicz	Wojtowicz - 1642	2
300	Wlazło	Wlazło - 1643	1
301	Wojt	Wojjt - 1643	1
302	Woś	Woś - 1640	6
303	Wołowczyk	Wołowczijk - 1640	4
304	Wołowiec	Wołowiec - 1640	3

MARIAN PIÓREK, ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...

305	Woźnica	Woźnica - 1641	2
306	Wosciarek	Wosciarek - 1647	1
307	Wojcik	Wojcik - 1648	1
308	Wroński	Wroński - 1649	1
309	Urbanek	Urbanek - 1640	10
310	Urbanik	Urbanik - 1641	9
311	Zachariasek	Zachariasek - 1640	2
312	Zacek	Zacek - 1640	5
314	Zagorzyc	Zagorzyc- 1641	1
315	Zawora	Zawora - 1640	7
316	Zabczyk	Zabczyk - 1640	1
317	Zięba	Zięba - 1642	4
318	Ziębka	Ziębka - 1643	3
319	Zychowicz	Zijchowicz - 1641	2
320	Zych	Zijch - 1641	5
321	Zydaczek	Zijdaczek - 1646	1
322	Zygo	Zijgo - 1642	3
323	Zytak	Zijtak - 1640	5
324	Żmuda	Žmuda - 1648	1
325	<i>Ethiopsis</i>	<i>Ethiopsis</i> - 1643	1
326	<i>Koleczko</i>	<i>Koleczko</i> - 1643	1

Wyjaśnienie: rubryka - 4 dotycząca ilości zapisów nazwiska określa ile razy było zapisane miano w księdze chrztów i ślubów z lat 1640-1650.

Tabela 22

Wieś Bukowiec. Nazwiska mieszkańców z lat 1640 – 1650.

Lp.	Nazwisko – pisownia obecna	Nazwisko - pisownia stara, pierwszy zapis (rok)	Częstość występowania miana
1	2	3	3
1	Ajga	Aijga - 1649	1
2	Bednarz	Bednarz - 1642	1
3	Bajor	Baior - 1641	2
4	Bezar	Bezar - 1640	1
5	Buczek	Bucek - 1649	2
6	Decz	Decz - 1641	2
7	Diabolek	Diabolek - 1642	2
8	Drezno	Drezno - 1640	10
9	Franczę	Franczę - 1647	3
10	Franek	Franek - 1645	1
11	Frankowic	Frankowic- 1645	1
12	Frażeń	Frażeń - 1642	1
13	Gancarz	Gancarz - 1640	1
14	Hipka	Hipka - 1640	1
15	Hyczko	Hijczko- 1640	2
16	Kaczor	Kaczor - 1647	1

MARIAN PIÓREK, ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...

17	Kagat	Kagat - 1646	1
18	Kędzior	Kędzior - 1645	3
19	Klubek	Klubek - 1648	3
20	Kozioł	Kozioł - 1640	2
21	Kret	Kret - 1641	3
22	Królik	Królik - 1649	1
23	Marchew	Marchew - 1642	1
24	Maziarz	Maziarz - 1643	1
25	Mazur	Mazur - 1647	1
26	Miturka	Miturka - 1648	1
27	Nokieć	Nokieć - 1640	1
28	Nizio	Nizio - 1649	1
29	Obaczka	Obaczka - 1640	1
30	Pasek	Pasek - 1648	2
31	Pasik	Pasik - 1642	4
32	Piętek	Piętek - 1645	1
33	Porcek	Porcek - 1649	2
34	Puns	Puns - 1642	1
35	Pydlek	Pydlek - 1640	8
36	Rzasa	Rzasa - 1642	7
37	Rzaska	Rzaska - 1641	3
38	Rokosek	Rokosek - 1645	2
39	Rokosz	Rokosz - 1647	4
40	Rzeźniczek	Rzeźniczek - 1645	1
41	Serolik	Serolik - 1645	1
42	Skwirut	Skwirut - 1640	9
43	Skwirutek	Skwirutek - 1640	3
44	Stypa	Stypa - 1647	1
45	Stypka	Stypka - 1643	3
46	Surdej	Surdej - 1646	1
47	Surdejczyk	Surdejczyk - 1642	1
48	Swagula	Swagula - 1640	9
49	Warnuk	Warnuk - 1650	1
50	Wilk	Wilk - 1641	3

Tabela 23

Wieś Domatków. Nazwiska mieszkańców z lat 1640 – 1650.

Lp.	Nazwisko – <i>pisownia obecna</i>	Nazwisko – <i>pisownia stara, pierwszy zapis (rok).</i>	Częstość występowania miana
1	2	3	4
1	Bajor	Baior - 1650	1
2	Bajok	Baijok - 1649	1
3	Barnas	Barnas - 1649	2
4	Barnasiek	Barnasiek - 1644	2
5	Bartos	Bartos - 1644	1
6	Bączek	Bączek - 1647	3

MARIAN PIÓREK, ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...

7	Bąk	Bąk - 1647	2
8	Białas	Białas - 1649	1
9	Błaś	Błaś - 1650	1
10	Brzoska	Brzoska - 1650	1
11	Cebula	Cebula - 1649	1
12	Cudo	Czudo - 1649	1
13	Depa	Depa - 1644	2
14	Diabolek	Diabolek - 1643	1
15	Drab	Drab - 1640	7
16	Drasięka	Drasięka - 1644	1
17	Draus	Draus - 1644	4
18	Dryja	Drija - 1649	1
19	Grab	Grab - 1648	2
20	Grabowczyk	Grabowczijk- 1643	1
21	Grabowy	Grabowij - 1644	3
22	Gawrzyłow	Gawrzyłow - 1650	1
23	Hyczko	Hijczko - 1643	1
24	Jazda	Jazda - 1649	1
25	Jazdzik	Jazdzik - 1649	1
26	Kłoz	Kłoz - 1648	1
27	Kłozik	Kłozik - 1650	1
28	Kłeczek	Kłeczek - 1649	1
29	Kostoj	Kostoj - 1645	1
30	Kostojczyk	Kostoiczijk - 1644	3
31	Krniek	Krniek - 1644	1
32	Kroczek	Kroczek - 1644	3
33	Kruzel	Kruzel - 1643	4
34	Kulas	Kulas - 1650	1
35	Madejczyk	Madejczijk - 1643	1
36	Murha	Murha - 1643	1
37	Marek	Marek - 1640	5
38	Maziarz	Maziarz - 1644	1
39	Paczyna	Paczijna - 1645	2
40	Pałko	Pałko - 1645	1
41	Patkoń	Patkoń - 1643	2
42	Piszek	Piszek - 1643	4
43	Pirozek	Pirozek - 1649	1
44	Pokrywka	Pokrywka - 1649	1
45	Riserko	Riserko - 1644	1
46	Remis	Remis - 1645	1
47	Rębis	Rębis - 1648	2
48	Salach	Salach - 1649	1
49	Safin	Safin - 1643	5
50	Safinek	Safinek - 1650	1
51	Sczwanek	Sczwanek - 1643	3
52	Skora	Skora - 1647	3
53	Skwirut	Skwirut - 1644	2
54	Skwirutek	Skwirutek - 1643	1
55	Slachta	Slachta - 1643	1

56	Słuska	Słuska - 1650	1
57	Sostak	Sostak - 1642	5
58	Sostacek	Sostacek - 1643	2
59	Sypuła	Sijpuła - 1643	3
60	Warzecha	Warzecha - 1643	1
61	Wiączek	Wiączek - 1647	2
62	Wilczek	Wilczek - 1641	3
63	Wilk	Wilk - 1642	6
64	Wrobel	Wrobel - 1644	2
65	Zaczek	Zaczek - 1644	4
66	Zuber	Zuber - 1640	1

Tabela 24

Wieś Huta k/ Przedborza. Nazwiska mieszkańców z lat 1640 – 1650.

Lp.	Nazwisko – <i>pisownia obecna</i>	Nazwisko – <i>pisownia stara, pierwszy zapis (rok).</i>	Częstość występowania miana
1	2	3	4
1	Andzel	Andzel - 1647	1
2	Draczek	Draczek - 1650	1
3	Haręża	Haręża - 1647	1
4	Hutnik	Hutnik - 1646	1
5	Malarz	Malarz - 1646	4
6	Pekalka	Pekalka - 1646	1
7	Sieńko	Sieńko - 1650	1
8	Syniec	Sijniec - 1650	1
9	Swiec	Swiec - 1650	1
10	Zielonka	Zielonka - 1650	1

W osadzie o nazwie Huta koło Przedborza, która powstała w latach trzydziestych XVII wieku, w nowo założonej hucie szkła zatrudniono rzemieślników pochodzenia czeskiego. Takie nazwiska istniały już wcześniej w Niwiskach (pierwsza połowa XVI w.), a następnie w Widelce (w XVII- XVIII w.), gdzie także był rozwinięty przemysł szklarski. Świadczy to, że ten rodzaj rzemiosła był przekazywany dziedzicznie (z ojca na syna). Wiele tych nazwisk dotrwało do naszych czasów.

MARIAN PIÓREK, ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...

Tabela 25

Wieś Kupno. Nazwiska mieszkańców z lat 1640 – 1650.

Lp.	Nazwisko – <i>pisownia obecna</i>	Nazwisko – <i>pisownia stara, pierwszy zapis (rok).</i>	Częstość występowania miana
1	2	3	4
1	Badura	Badura - 1643	1
2	Bajor	Baior - 1647	2
3	Bajorek	Baiorek - 1640	1
4	Bania	Bania - 1641	2
5	Bartkowic	Bartkowic - 1640	9
6	Borek	Borek - 1649	1
7	Bursa	Bursa - 1646	3
8	Bursak	Bursak - 1643	2
9	Burseczka	Burseczka - 1641	1
10	Cisek	Cisek - 1642	3
11	Cisoń	Cisoń - 1645	5
12	Cosin	Cosin - 1644	1
13	Curolik	Curolik - 1640	1
14	Czepa	Czepa - 1648	1
15	Decz	Decz - 1646	1
16	Dęsik	Dęsik - 1640	7
17	Dęso	Dęso - 1640	7
18	Diabełek	Diabełek - 1646	2
19	Drab	Drab - 1642	2
20	Drabek	Drabek - 1643	1
21	Drezło	Drezło - 1641	1
22	Drozd	Drozd- 1649	1
23	Durak	Durak - 1641	6
24	Dzierlatka	Dzierlatka - 1649	2
25	Franek	Franek - 1641	6
26	Franczyk	Franczijk - 1649	1
27	Franczę	Franczę - 1650	1
28	Frączyk	Frączijk - 1649	1
29	Frezelko	Frezelko - 1642	2
30	Frezło	Frezło - 1641	8
31	Głab	Głab - 1650	1
32	Główka	Główka - 1643	1
33	Gołobczyczyk	Gołobczijczyk- 1640	1
34	Grodoniek	Grodoniek - 1641	1
35	Gutek	Gutek - 1646	1
36	Jop	Jop- 1643	1
37	Kaczorek	Kaczorek- 1640	6
38	Kaczor	Kaczor - 1645	1
39	Kabałka	Kabałka - 1646	3
40	Kasper	Kasper - 1647	2

MARIAN PIÓREK, ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...

41	Kitrysek	Kitrijsek - 1644	1
42	Klich	Klich - 1647	1
43	Knap	Knap - 1640	5
44	Knapik	Knapik - 1649	1
45	Koń	Koń - 1647	1
46	Kołodziejczyk	Kołodziejczijk - 1640	7
47	Kolis	Kolis - 1641	1
48	Kochanek	Kochanek - 1641	3
49	Kozioł	Kozioł - 1640	7
50	Kozdroniek	Kozdroniek - 1641	5
51	Kozdroń	Kozdroń - 1645	4
52	Krawiec	Krawiec - 1640	4
53	Krasoń	Krasoń - 1646	3
54	Kosmek	Kosmek - 1642	1
55	Krecik	Krecik - 1644	1
56	Kret	Kret - 1640	9
57	Lafanek	Lafanek - 1642	1
58	Lep	Lep - 1640	3
59	Lepik	Lepik - 1642	3
60	Lepka	Lepka - 1642	1
61	Lepion	Lepion - 1649	1
62	Lisoniak	Lisoniak - 1641	1
63	Łach	Łach - 1640	2
64	Łagowczyk	Łagowczijk - 1647	1
65	Łapuch	Łapuch - 1643	3
66	Łopata	Łopata - 1644	1
67	Łopusek	Łopusek - 1642	1
68	Makusek	Makusek - 1647	2
69	Małodobry	Małodobrij - 1641	7
70	Małodobrzyk	Małodobrzijk - 1650	1
71	Maś	Maś - 1640	2
72	Mendig	Mendik- 1540	3
73	Masik	Masik -1647	3
74	Marzec	Marzec - 1649	1
75	Mazur	Mazur - 1643	2
76	Mędrak	Mędrak - 1641	3
77	Mędracek	Mędracek - 1648	1
78	Miazga	Miazga - 1641	10
79	Mitura	Mitura - 1645	1
80	Najduch	Naijduch - 1642	2
81	Niezgoda	Niezgoda - 1642	8
82	Niezgodka	Niezgodka - 1640	1
83	Nieprzymka	Nieprzjmka - 1641	1
84	Nogieć	Nogieć - 1641	3
85	Nowak	Nowak - 1648	1
86	Nowacek	Nowacek - 1642	5
87	Pastuła	Pastuła - 1640	6
88	Piątek	Piątek - 1647	1
89	Pitak	Pitak - 1640	9

MARIAN PIÓREK, ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...

90	Pleszczyk	Pleszczijk - 1647	1
91	Polek	Polek - 1640	1
92	Połciowicz	Połciowicz - 1641	8
93	Porsurek	Porsurek - 1645	1
94	Porzuczek	Porzuczek - 1643	3
95	Przywara	Przijwara - 1640	6
96	Retak	Retak - 1642	1
97	Relak	Relak - 1645	1
98	Rod	Rod - 1644	2
99	Rodek	Rodek - 1642	2
100	Rokosek	Rokosek - 1642	3
101	Rojzer	Rojzer - 1641	1
102	Rzepczyk	Rzepczijk - 1642	1
103	Rzepa	Rzepa - 1642	1
104	Rzepka	Rzepka - 1641	5
105	Rzeźnik	Rzeźnik - 1647	1
106	Safraniec	Safraniec - 1643	1
107	Safran	Safran - 1645	1
108	Sajdak	Sajdak - 1648	1
109	Sęczek	Sęczek - 1643	1
110	Serafin	Serafin - 1646	2
111	Serafinek	Serafinek - 1640	4
112	Smoleń	Smoleń - 1649	1
113	Skrodosz	Skrodosz - 1643	3
114	Sowka	Sowka - 1640	1
115	Sołtys	Sołtys - 1649	2
116	Sołtysik	Sołtysik - 1643	5
117	Srodonek	Srodonek - 1646	3
118	Srodon	Srodon - 1646	1
119	Staroń	Staroń - 1643	6
120	Sufnar	Sufnar - 1640	5
121	Sufnarek	Sufnar - 1642	2
122	Szczepanek	Szczepanek - 1647	1
123	Świadro	Świadro - 1642	5
124	Świaderek	Świaderek - 1643	5
125	Świaderko	Świaderko - 1642	4
126	Trela	Trela - 1641	1
127	Tracz	Tracz - 1645	1
128	Turek	Turek - 1642	2
129	Watrasek	Watrasek - 1640	2
130	Wawro	Wawro - 1645	1
131	Wawrzynek	Wawrzijnek - 1647	2
132	Warzeszka	Wawrzeszka - 1646	1
133	Wąsik	Wąsik - 1642	1
134	Węgrzyn	Węgrzijn - 1640	5
135	Węgrzynek	Węgrzijnek - 1641	7
136	Wieloch	Wieloch - 1643	1
137	Wiktor	Wiktor - 1645	3
138	Winiarz	Winiarz - 1647	2

MARIAN PIÓREK, ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...

139	Wróbel	Wrobel - 1641	6
140	Wroblík	Wrobel - 1646	1
141	Urbanek	Urbanek - 1644	1
142	Zach	Zach - 1650	1
143	Ząbek	Ząbek - 1640	5
144	Ząbczyk	Ząbczyk - 1641	5
145	Zioło	Zioło - 1644	1
146	Zuber	Zuber - 1640	6

Tabela 26

Wieś Przedbórz. Nazwiska mieszkańców z lat 1640 – 1650.

Lp.	Nazwisko – <i>pisownia obecna</i>	Nazwisko – <i>pisownia stara, pierwszy zapis (rok).</i>	Częstość występowania miana
1	2	3	4
1	Bajok	Baijok - 1641	1
2	Bajor	Baior - 1640	4
3	Bajorek	Baiorek - 1643	1
4	Baryczka	Barijczka - 1641	8
5	Bąk	Bąk - 1642	5
6	Białasek	Białasek - 1641	2
7	Białas	Białas - 1645	3
8	Biało	Biało - 1640	1
9	Błas	Błas - 1648	1
10	Bład	Bład - 1650	1
11	Bob	Bob - 1641	1
12	Bobek	Bobek - 1649	1
13	Bryk	Brijk - 1640	6
14	Byczek	Bijczek - 1641	4
15	Chłopek	Chłopek - 1641	2
16	Cisek	Cisek - 1646	3
17	Cudo	Cudo - 1643	2
18	Cegła	Cegła - 1647	3
19	Cygan	Cijgan - 1642	2
20	Cyganek	Cijganek - 1647	1
21	Diabeł	Diabeł - 1641	1
22	Diabełek	Diabełek - 1641	1
23	Draus	Draus - 1640	9
24	Drausek	Drausek - 1641	3
25	Dryja	Drija - 1644	3
26	Dziembek	Dziembek - 1640	1
27	Dziewit	Dziewit - 1641	7
28	Dziewitek	Dziewitek - 1641	2
29	Frączek	Frączek - 1645	1
30	Garczon	Garczon - 1645	1
31	Gdula	Gdula - 1642	3
32	Godek	Godek - 1642	3

MARIAN PIÓREK, ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...

33	Gurdak	Gurdak - 1641	1
34	Haręża	Haręża - 1648	1
35	Jaboz	Jaboz - 1650	1
36	Janczura	Janczura - 1642	5
37	Janczurlyn	Janczurlijn - 1642	2
38	Janczuryn	Janczurijn - 1645	1
39	Janguszyn	Janguszijn - 1641	1
40	Jarczurka	Jarczurka - 1641	1
41	Jaron	Jaron- 1642	2
42	Jewiak	Jewiak - 1642	1
43	Jopek	Jopek - 1642	1
44	Kardak	Kardak - 1643	1
44	Kasuba	Kasuba- 1648	1
45	Kędzior	Kędzior - 1642	1
46	Kiełb	Kiełb - 1640	2
47	Kiełbik	Kiełbik - 1644	3
48	Knot	Knot - 1646	2
49	Kloz	Kloz - 1645	4
50	Knapik	Kanpik - 1648	1
51	Knotek	Knotek - 1648	1
52	Kołaczek	Kołaczek - 1641	3
53	Kostojczyk	Kostoiczijk - 1641	1
54	Koza	Koza - 1641	7
55	Knotek	Knotek - 1642	2
56	Kowal	Kowal - 1642	3
57	Kotar	Kotar - 1647	1
58	Kotman	Kotman - 1645	1
59	Kosman	Kosman - 1649	1
60	Kozioł	Kozioł - 1650	1
61	Kruczek	Kruczek - 1642	6
62	Królik	Królik - 1642	2
63	Krupa	Krupa - 1645	3
64	Krzysiek	Krzysiek - 1649	1
65	Kroczek	Kroczek - 1649	1
66	Książek	Książek - 1640	3
67	Kurdaczek	Kurdaczek - 1641	4
68	Kurdek	Kurdek - 1644	2
69	Kulas	Kulas - 1644	1
70	Kucza	Kucza- 1644	4
71	Kundacz	Kundacz - 1644	1
72	Lafan	Lafan - 1640	10
73	Lafanek	Lafanek - 1642	4
74	Łagowski	Łagowski - 1642	1
75	Łyczko	Łijczko - 1641	3
76	Madura	Madura - 1640	8
77	Madurka	Madurka - 1640	1
78	Machler	Machler - 1648	1
79	Machlawczyk	Machlawczijk - 1640	3
80	Masia	Masia - 1640	6

MARIAN PIÓREK, ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...

81	Maziarz	Maziarz - 1644	1
82	Maziarczyk	Maziarczijk - 1642	2
83	Matussek	Matussek - 1646	1
84	Mazur	Mazur - 1646	1
85	Miazga	Miazga - 1644	4
86	Mogła	Mogła - 1646	1
87	Mors	Mors - 1646	1
88	Mucha	Mucha - 1647	1
89	Nędza	Nędza - 1644	1
90	Niedźwiedź	Niedźwiedź - 1640	4
91	Niedźwiedka	Niedźwiedka - 1642	1
92	Niedźwiadek	Niedźwiadek - 1649	1
93	Nieczkarz	Nieczkarz - 1641	1
94	Nowak	Nowak - 1647	1
95	Opiewit	Opiewit - 1642	2
96	Osmoch	Osmoch - 1643	1
97	Osniak	Osniak - 1641	2
98	Pad	Pad - 1641	1
99	Pajdo	Pajdo - 1645	1
100	Pądzik	Pądzik - 1641	1
101	Pałkoń	Pałkoń - 1643	2
102	Piekarz	Piekarz - 1643	1
103	Pokrywka	Pokrijwka - 1645	1
104	Popielarczyk	Popielczijk - 1649	1
105	Proczek	Proczek - 1640	5
106	Pryszek	Pryszek - 1641	4
107	Pryszcz	Pryszcz - 1643	6
108	Przekorska	Przekorska - 1646	1
109	Remis	Remis - 1643	1
110	Rozmus	Rozmus - 1640	3
111	Rozmusek	Rozmusek - 1641	3
112	Sabatka	Sabatka - 1642	1
113	Samek	Samek - 1640	7
114	Sabat	Sabat - 1641	9
115	Sarama	Sarama - 1641	4
116	Samczyk	Samczijk - 1644	2
117	Safin	Safin - 1649	1
118	Sęczek	Sęczek - 1641	4
119	Szczęchowicz	Szczęchowicz - 1640	1
120	Szczwanek	Szczwanek - 1641	2
121	Szerba	Szerba - 1650	1
122	Semerek	Semerek - 1641	2
123	Semer	Semer - 1649	1
124	Serafin	Serafin - 1645	1
125	Sieniec	Sieniec - 1650	1
126	Sitarz	Sitarz - 1640	3
127	Sitko	Sitko - 1648	2
128	Skóra	Skóra - 1640	6
129	Slusarz	Slusarz - 1640	1

MARIAN PIÓREK, ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...

130	Slachcic	Slachcic - 1641	1
131	Słoń	Słoń - 1643	1
132	Słonina	Słonina - 1644	1
133	Soźniak	Soźniak - 1648	1
134	Stolarz	Stolarz - 1646	1
135	Stypa	Stypa - 1645	4
136	Surmek	Surmek - 1648	1
137	Swagula	Swagula - 1640	1
138	Swierczek	Swierczek - 1643	3
139	Tabczarz	Tabczarz - 1649	1
140	Turek	Turek - 1646	1
141	Wakula	Wakula - 1644	1
142	Wakutka	Wakutka - 1640	1
143	Węgiel	Węgiel - 1648	1
144	Wilczę	Wilczę - 1648	2
145	Wieloch	Wieloch - 1640	9
146	Wojtowicz	Wojtowicz - 1643	6
147	Urbanek	Urbanek - 1641	1
148	Zawisza	Zawisa - 1650	1
149	Zięba	Zięba - 1640	2
150	Zioło	Zioło - 1640	10
151	Żmuda	Zmuda - 1641	9
152	Żmudka	Zmudka - 1640	2
153	Zycek	Zycek - 1640	1

Tabela 27

Wieś Świerczów. Nazwiska mieszkańców z lat 1640 – 1650.

Lp.	Nazwisko – <i>pisownia obecna</i>	Nazwisko – <i>pisownia stara, pierwszy zapis (rok).</i>	Częstość występowania miana
1	2	3	4
1	Babel	Babel - 1641	1
2	Barnas	Barnas - 1641	5
3	Burmistrz	Burmistrz - 1648	1
4	Gola	Gola - 1647	2
5	Jandzik	Jandzik - 1647	1
6	Kęderka	Kęderka - 1645	1
7	Kolasa	Kolasa - 1642	3
8	Kotula	Kotula - 1646	3
9	Kotulka	Kotulka - 1643	1
10	Kurdek	Kurdek - 1643	1
11	Kuśnierz	Kuśnierz - 1642	2
12	Lada	Lada - 1641	5
13	Ladzik	Ladzik - 1641	3
14	Madejczyk	Madejczyk - 1647	1
15	Madura	Madura - 1641	5
16	Maziarz	Maziarz - 1643	1

MARIAN PIÓREK, ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...

17	Koziołek	Koziołek - 1647	1
18	Miczałek	Miczalek - 1641	6
19	Miczutek	Miczutek - 1642	3
20	Ogonek	Ogonek - 1641	2
21	Pączek	Początek - 1641	3
22	Piłatek	Piłatek - 1645	1
23	Piletek	Piletek - 1642	2
24	Rokos	Rokos - 1642	1
25	Rokoszek	Rokoszek - 1642	2
26	Rzepa	Rzepa - 1649	1
27	Rzepczyk	Rzepczijk - 1645	2
28	Smoleń	Smoleń - 1640	2
29	Smoleniek	Smoleniek - 1646	1
30	Surdel	Surdel - 1646	1
31	Szwaja	Swaja - 1648	1
32	Wakula	Wakula - 1643	2
33	Wąsik	Wąsik - 1648	1

Tabela 28

Wieś Werynia. Nazwiska mieszkańców z lat 1640 – 1650.

Lp.	Nazwisko – <i>pisownia obecna</i>	Nazwisko – <i>pisownia stara, pierwszy zapis (rok).</i>	Częstość występowania miana
1	2	3	4
1	Augustynek	Augustynek - 1641	6
2	Bebłacz	Bebłacz - 1641	1
3	Bebło	Bebło - 1648	2
4	Belczarek	Belczarek - 1641	4
5	Belczarz	Belczarz - 1641	5
6	Białasz	Białasz - 1641	5
7	Białaszek	Białaszek - 1641	2
8	Blacik	Blacik - 1642	5
9	Błat	Błat - 1642	4
10	Boboniek	Boboniek - 1642	4
11	Bolejarek	Bolejarek - 1641	1
12	Burdka	Burdka - 1640	1
13	Burdz	Burdz - 1642	1
14	Cebula	Cebula - 1641	3
15	Chrząpik	Chrząpik - 1647	2
16	Chrzap	Chrzap - 1647	2
17	Chrząstka	Chrząstka - 1650	1
18	Chmielowiec	Chmielowiec - 1646	2
19	Chudoba	Chudoba - 1648	1
20	Czapiga	Czapiga - 1641	6
21	Czapinek	Czapinek - 1640	1
22	Dobek	Dobek - 1641	8
23	Draus	Draus - 1645	1
24	Drausek	Drausek - 1643	4
25	Dwornik	Dwornik - 1647	2

MARIAN PIÓREK, ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...

26	Dzik	Dzik - 1643	1
27	Dziok	Dziok - 1641	2
28	Faras	Faras - 1641	10
29	Farasiek	Farasiek - 1640	2
30	Franek	Franek - 1644	1
31	Fryszak	Frijstak - 1650	1
32	Gąsior	Gąsior - 1643	1
33	Głowa	Głowa - 1641	6
34	Głowiś	Głowiś - 1646	1
35	Główka	Główka - 1643	2
36	Godek	Godek - 1642	2
37	Huba	Huba - 1640	10
38	Hubka	Hubka - 1640	10
39	Hiczapi	Hiczapi - 1646	1
40	Jagięło	Jagięło - 1641	6
41	Janda	Janda - 1649	1
42	Jantos	Jantos - 1644	6
43	Jantosek	Jantosek -	8
44	Jopek	Jopek - 1650	1
45	Juda	Juda - 1643	1
46	Judas	Judas - 1643	4
47	Kagat	Kagat - 1641	10
48	Kardyś	Kardys - 1640	10
49	Kardysiek	Kardijsiej - 1646	2
50	Karget	Karget - 1640	1
51	Karol	Karol - 1643	1
52	Kielaczek	Kielacek - 1642	1
53	Klęk	Klęk - 1643	1
54	Kłeczek	Kłeczek - 1641	10
55	Kłoda	Kłoda - 1642	6
56	Kłodka	Kłodka - 1644	6
57	Kłodzik	Kłodzik - 1644	5
58	Knapik	Knapik - 1650	1
59	Koń	Koń - 1640	3
60	Kowal	Kowal - 1642	5
61	Kozal	Kozal - 1650	1
62	Kozicki	Koziczki - 1650	1
63	Kozłowski	Kozłowski - 1641	5
64	Kraj	Kraij- 1641	10
65	Kraik	Kraijk - 1640	6
66	Kret	Kret - 1649	1
67	Król	Krol - 1641	5
68	Królik	Krolik - 1642	2
69	Kuczyk	Kuczijk - 1642	1
70	Kusfiet	Kusfiet - 1644	1
71	Kuznal	Kuznal - 1641	2
72	Liszak	Liszak - 1642	1
73	Małodobry	Małodobrij - 1643	1
74	Mańczak	Manczak - 1642	4
75	Mańka	Manka - 1641	8
76	Marcik	Marcik - 1642	3
77	Marek	Marek - 1642	5

MARIAN PIÓREK, ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...

78	Mazur	Mazur - 1645	6
79	Mazurek	Mazurek - 1642	3
80	Michałek	Michałek - 1643	2
81	Miczalek	Miczalek - 1643	1
82	Mytych	Mijtjich - 1640	11
83	Mytysek	Mijtjisek - 1641	3
84	Noga	Noga - 1642	3
85	Olkusek	Olkusek - 1640	3
86	Olkusz	Olkusz - 1646	1
87	Ogrerit	Ogrerit - 1643	1
88	Paluch	Paluch - 1642	2
89	Palusek	Palusek - 1641	2
90	Pasidło	Pasidło - 1640	1
91	Pasciaszek	Pascziaszek - 1649	1
92	Piecuch	Piecuch - 1641	5
93	Piórko	Piórko - 1640	1
94	Piórkowic	Piórkowic - 1641	1
95	Płaczek	Płaczek - 1647	1
96	Plaza	Plaza - 1647	1
97	Posłuszny	Posłuszny - 1645	1
98	Posmyk	Posmijk - 1640	11
99	Pristaczek	Prijstaczek - 1649	1
100	Przetak	Przetak - 1640	1
101	Przywoźniczek	Przijwoźniczek - 1650	1
102	Rosmyk	Rosmijk - 1644	1
103	Rzepa	Rzepa - 1650	1
104	Rzepka	Rzepka - 1641	7
105	Sadowski	Sadowski - 1640	4
106	Sczur	Sczur - 1645	1
107	Sek	Sek - 1642	2
108	Siekiera	Siekiera - 1641	7
109	Skóra	Skóra - 1643	1
110	Skrzat	Skrzat - 1641	2
111	Staroniek	Staroniek - 1650	1
112	Staroń	Staron - 1649	2
113	Staw	Staw - 1640	1
114	Starczyk	Starczijk - 1641	8
115	Starzec	Starzec - 1641	7
116	Stolarczyk	Stolarczijk - 1649	1
117	Strzelec	Strzelec - 1642	2
118	Świątek	Świątek - 1640	11
119	Wakula	Wakula - 1650	1
120	Warzecha	Warzecha - 1640	11
121	Warzeszka	Warzeszka - 1647	3
122	Węglik	Węglik - 1650	1
122	Wróbel	Wrobel - 1641	2

Tabela 29

Wieś Wola Domatkowska. Nazwiska mieszkańców z lat 1640 – 1650.

Lp.	Nazwisko – <i>pisownia obecna</i>	Nazwisko – <i>pisownia stara, pierwszy zapis (rok).</i>	Częstość występowania miana
1	2	3	4
1	Barnasik	Barnasik - 1650	1
2	Batkoń	Batkoń - 1641	1
3	Bijok	Bijok - 1642	1
4	Brzoza	Brzoza - 1640	1
5	Cebula	Cebula - 1641	2
6	Drab	Drab - 1641	2
7	Drabka	Drabka - 1642	1
8	Draus	Draus - 1642	2
9	Dryja	Drija - 1646	1
10	Drycz	Drijcz - 1641	1
11	Grab	Grab - 1641	1
12	Grabowczyk	Grabowczijk - 1641	1
13	Hiejko	Hijejko - 1642	1
14	Jazda	Jazda - 1640	1
15	Kostój	Kostoj - 1640	6
16	Kostójczyk	Kostojczijk - 1650	1
17	Krawiec	Krawiec - 1640	1
18	Kruczek	Kruczek - 1641	1
19	Krużel	Krużel - 1642	2
20	Marek	Marek - 1640	6
21	Mazur	Mazur - 1640	1
22	Pacyna	Pacijna - 1640	2
23	Piszek	Piszek - 1642	2
24	Pisak	Pisak - 1642	1
25	Pokrywka	Pokrijwka - 1642	1
26	Safin	Safin - 1640	2
27	Safinek	Safinek - 1642	1
28	Szlachta	Slachta - 1642	1
29	Sostaczek	Sostaczek - 1642	1
30	Sunan	Sunan - 1642	1
31	Wiącek	Wiacek - 1648	1
32	Żaczek	Zaczek - 1641	1

Tabela 30

Nazwiska mieszkańców pochodzących spoza parafii Kolbuszowa z lat 1640 – 1650.

Lp.	Nazwa miejscowości	Nazwisko <i>pisownia nowa, pierwszy zapis (rok).</i>	Częstość występowania miana
1	2	3	4
1	Bochnia	Piech - 1640	1
2	Boreczek	Zięba - 1644	1
3	Cmolasy	Kasiak - 1640	1
		Sumereczka - 1645	1
		Witek - 1640	1
4	Cierpisz	Kwarta - 1650	1
		Sitka - 1647	1
		Żądlik - 1650	1
5	Czarna	Berecik - 1647	1
		Bednarczyk - 1645	1
		Czapka - 1648	1
		Cznozernik - 1649	1
		Ferecik - 1647	1
		Stopka - 1647	1
		Wnuczek - 1648	1
6	Dzikowiec	Brudny - 1644	1
		Kaczorek - 1643	1
		Zawadzki - 1643	1
		Siwek - 1644	1
		Ślusarz - 1644	1
		Zawadzki - 1643	1
		Zuba - 1641	1
7	Głogów	Drozd - 1643	1
		Kozak - 1641	2
8	Goleszów	Serdecik - 1641	1
9	Górki	Bancik - 1645	1
		Kostera - 1644	1
		Kramarz - 1645	1
		Wiącek - 1644	1
10	Izdebnik	Gąsior - 1650	1
		Gąsiorek - 1650	1

MARIAN PIÓREK, ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...

		Szwaja - 1645	1
11	Kłapówka	Białas - 1641	1
		Bieleń - 1642	1
		Brzesik - 1648	1
		Ciupak - 1642	1
		Ciupaczek - 1641	1
		Dziok - 1648	1
		Gut - 1642	1
		Kiszka - 1641	1
		Matusek - 1642	1
		Safraniec - 1641	3
		Staw - 1649	1
		Tęcza - 1641	5
		Tęczka - 1644	2
12	Gwiazdów	Derski - 1643	1
13	Kopytowo	Rzepa - 1643	1
		Ziajk - 1645	1
14	Krasnobrot	Pękalka - 1646	1
15	Książnice	Napinaj - 1649	1
16	Kosowy	Stodolczyk - 1645	1
17	Lipnica	Brzajek - 1643	1
		Flis - 1647	1
		Kilian - 1643	1
		Panek - 1643	1
18	Liski	Jakubowicz - 1646	1
19	Lubzina	Gorecki - 1645	1
20	Malinie	Malicki - 1648	1
21	Medynia	Hutnik - 1646	1
22	Mechowiec	Karczmarz - 1650	1
		Kwaśnik - 1650	1
		Żmuda - 1650	1
23	Mokre	Barnas - 1643	1
24	Mrowła	Głębek - 1649	1
25	Niedźwiada	Wiktor - 1643	1
26	Niwiska	Maziarz - 1641	2
27	Ocieka	Kowal - 1650	1
28	Olesno	Węglorz - 1648	1
29	Pełkinie	Terebik - 1650	1
30	Pilzno	Kitecki - 1646	1
31	Poręcze	Młynarz - 1640	2
32	Prusy	Smith - 1650	1
33	Przeclaw	Częstek - 1650	1
		Czyż - 1641	8
		Giz - 1644	1
		Lafan - 1647	1
		Sczwanek - 1647	1
34	Przewrotne	Łyzień - 1649	1
35	Pustelniki	Pawłowski - 1644	1

MARIAN PIÓREK, ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...

36	Ranizów	Kierszyk - 1645	1
		Turek - 1645	1
37	Ruda	Skoczek - 1649	1
38	Radomyśl	Kramarz - 1645	1
39	Sędziszów	Kalis - 1650	1
		Sydłowic - 1648	2
40	Sulechów	Mazurek - 1648	1
41	Siedlanka	Koza - 1645	1
		Jezoński - 1643	1
		Stodolczyk - 1645	1
42	Semsona	Uranzli - 1650	1
43	Straszęcin	Zagorski - 1646	1
44	Spiż	Episki - 1648	1
45	Trzciana	Sarat - 1648	1
46	Trzęsówka	Gąsior - 1650	1
		Gąsiorek - 1650	1
		Szwaja - 1645	1
47	Trembowła	Olszowski - 1649	1
48	Trześć	Smolias - 1640	1
		Rzepa - 1641	1
49	Tuszów	Masiczki - 1644	1
50	Wadowice	Staroń - 1642	2
51	Widelka	Bigda - 1642	1
		Cieśla - 1641	1
		Cieślik - 1642	1
		Dudzik - 1640	1
		Gawlik - 1649	1
		Jeż - 1643	1
		Libera - 1643	1
		Łopusek - 1649	1
		Markowic - 1647	1
		Przybełk - 1641	1
		Przybyło - 1642	3
		Rajczyk - 1642	2
		Safranec - 1642	3
		Sagan - 1641	1
		Sasik - 1643	1
		Sielcza - 1642	1
		Skoblik - 1645	1
		Sołtysik - 1641	8
		Staszałcik - 1643	1
		Swagula - 1643	1
		Trefno - 1643	1
		Watrasek - 1643	1
		Watrasik - 1640	1
		Wilk - 1645	1
		Witek - 1642	1
		Zygo - 1642	2
52	Wiewióra	Wiewiórski - 1641	1

MARIAN PIÓREK, ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...

53	Wiercany	Gunia - 1649	1
		Pazdan - 1649	1
		Przeczański - 1648	1
		Tobiaszek - 1649	1
54	Wiśnicz	Bartuzel - 1646	1
		Praczka - 1649	1
55	Wolica	Stopa - 1640	1
56	Zarębki	Dubak - 1640	1
		Swagula - 1645	1
57	Żochów	Butka - 1650	1
		Dubasek - 1647	1
		Jeleńczyk - 1647	1
		Lichonowicz - 1650	1
		Matusek 1647	1

Wyjaśnienie - nazwy miejscowości i niektórych nazwisk.¹⁶

Głogów - Głowów,

Goleszów - wieś k/ Mielca

Gwiazdowo - wieś na Mazurach,

Kopytowo - wieś k/ Krosna; być może folwark k/ Widelki,

Krasnobród - wieś k/ Zamościa,

Liski - wieś k/ Sokala,

Mokre - wieś k/ Zamościa, a także k/ Pilzna,

Oleśno (Oleschno) - wieś k/ Dąbrowy, na lewym brzegu rzeki Brenia,

Pustelniki - wieś k/ Brzeska,

Siedlanka - Siedlanów,

Sulechów - wieś k/ Krakowa,

Trembowla - miasto k/ Tarnopola,

Widelka - Widelki,

Wiewiórka - wieś k/ Pilzna; Wyewyorka, Mokre, Woliya właściciel

Jan Tarnowski, między Dębicą a Zassowem,

Wadowice - wieś k/ Mielca,

Wiercany - wieś nad Bystrzycą k/ Ropczyc.

Pozostałe miejscowości występujące w tej tabeli są bardziej znane.

Niektóre nazwiska pochodzące (bez zmiany brzmienia i pisowni) od imion: *Augustyn* (łac. Augustinus), *Gawel* (łac. Fallus), *Juda* (łac. Iuda, Juda), *Lubomirski* (łac. Lubomirus), *Marut* (Marufa, łac. Maruthas), *Serafin* (łac. Seraphinus, Seraphim), *Urban* (łac. Urbanus).

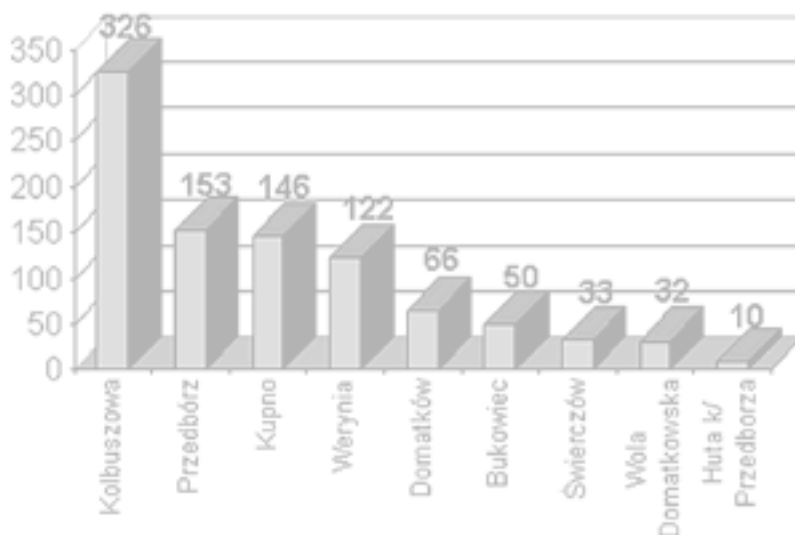
¹⁶ Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego..., dz.. cyt., T. 1-15; Słownik imion, pod red. Wanda Janowowa, Aldona Skarbek, Bronisława Zbijowska i Janina Zbiniowska, Wrocław – Warszawa – Kraków 1991, s.2 – 288.

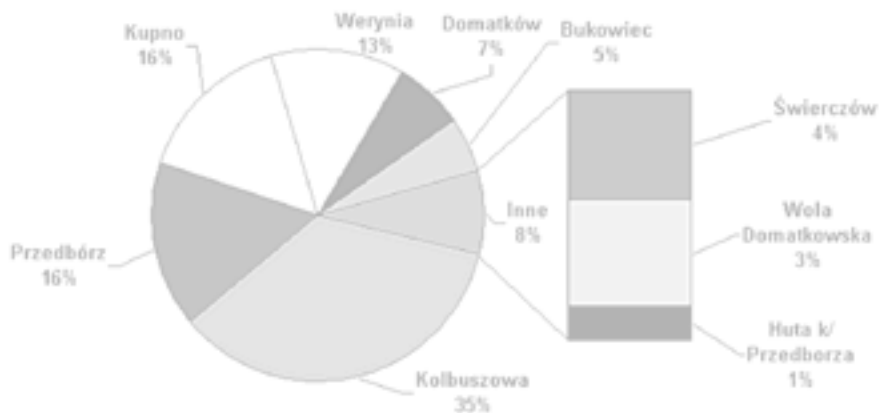
Tabela 31

Zestawienie zbiorcze. Ilość nazwisk odzyskana ze źródeł.

Lp.	Miejscowość	Miejsce sklasyfikowania	Ogółem	
1	2	3	4	5
1	Kolbuszowa	1	326	34,75%
2	Bukowiec	6	50	5,33%
3	Domatków	5	66	7,04%
4	Huta k/ Przedborza	9	10	1,07%
5	Kupno	3	146	15,57%
6	Przedbórz	2	153	16,30%
7	Świerczów	7	33	3,52%
8	Werynia	4	122	13,01%
9	Wola Domatkowska	8	32	3,41%
-	R A Z E M		938	100%
10	Spoza parafii		141 -	

Zestawienie zbiorcze. Ilość nazwisk odzyskana ze źródeł

Ze zbiorczego zestawienia w tabeli 31 (tabele 21-31) i załączonych wykresów wynika, że ze źródeł kościelnych odzyskano 938 nazwisk z lat 1640 – 1650 w parafii kolbuszowskiej. Były to tylko nazwiska mieszkańców, którzy uczestniczyli w uroczystości chrztu i ślubu (5% nie odczytano). Nie były to wszystkie nazwiska. Największą osadą była wieś *Kolbuszowa* - 326, *Przedbórz* - 153, *Kupno* - 146, *Werynia* - 122, *Domatków* - 66, *Świerczów* - 33, *Wola Domatkowska* - 32 i *Huta* - 10. Spoza parafii w tych uroczystościach brało udział 141 osób reprezentujących 57 miejscowości, z których było najbliżej do kolbuszowskiego kościoła. Osoby z bardziej oddalonych miejscowości uczestniczyły w uroczystościach raczej z racji bliskiego pokrewieństwa. Stanowi to dowód, że wielu osadników z tutejszych osad leśnych pochodziło właśnie z tamtych stron.

Lata 1651 - 1660 Chrzty¹⁷

Tabela 32

Chrzty w latach 1651 - 1660.

Lp.	Miejscowość	1651	1652	1653	1654	1655	1656	1657	1658	1659	1660	Razem
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1	Kolbuszowa	34	10	45	39	47	33	30	31	35	38	342
2	Bukowiec	-	5	2	8	5	2	3	5	3	6	39
3	Domatków	11	1	4	3	1	-	-	1	-	-	21
4	Huta	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	3
5	Kupno	13	7	16	23	25	24	4	11	9	12	144

¹⁷ Tabele opracowano na podstawie: Liber Baptisatorum ecclesio prop. Kolbuszoviensis ab Anno 1640 mensi Aprilis Ada 1663 mensum Maius, T. I, s. 1-103. Akta Parafii w Kolbuszowej; od 4.07 – 31. 12. 1652 nie prowadzono zapisów w księdze chrztu z uwagi na chorobę plebana.

MARIAN PIÓREK, ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...

6	Przedbórz	11	8	18	23	24	12	24	16	20	12	168
7	Świerczów	2	1	4	2	6	2	4	3	6	1	31
8	Werynia	15	9	16	25	20	18	6	14	13	15	151
9	Wola k/Domatkowa	1	1	3	11	7	9	6	4	6	6	54
10	Wola Smarkulowska	-	-	-	-	-	-	1	2	1	-	4
11	Spoza parafii	1	1	3	-	3	1	23	-	-	1	32
-	Ogółem	89	45	111	134	138	101	101	87	93	91	899

Dane zawarte w tabeli 32 informują, że w dalszym ciągu największa liczba osób ochrzczonych była we wsi: Kolbuszowa - 342 (34,58%), Przedbórz - 168 (16,99%), Werynia - 151 (15,28%) i Kupno - 144 (14,56%). W pozostałych osadach było: Wola Domatkowska - 54 (5,46%), Bukowiec - 39 (3,94%), Świerczów - 31 (3,13%), Domatków - 21 (2,12%), Huta - 3 (0,30%). Średnia roczna ilość chrztów w parafii Kolbuszowa wynosiła 87. W 1657 r. pojawiła się w tej okolicy nowa osada pod nazwą *Wola Smarkulowska* - 4 (0,40%). Spoza parafii zostało ochrzczonych 32 osoby (3,24%).

W marcu 1657 r. doszło do niszczącego najazdu wojsk księcia Jerzego II Rakoczego (Węgrzy i Tatarzy) na te tereny. Ucierpieli mieszkańcy i takie parafie, jak: Cmolas, Dzikowiec, Kolbuszowa, Przewrotne i Raniżów.¹⁸ Zagony tych wojsk nie dotarły jedynie do wsi Przedbórz i Huta, schowanych w głębi borów Puszczy Sandomierskiej.

Tabela 33

Zestawienie zbiorcze. Ilość osób ochrzczonych w latach 1651 – 1660, według płci.

Lp.	Nazwa miejscowości	Chrzty				
		razem	chłopcy		dziewczęta	
			Ilość	%	Ilość	%
1	2	3	4	5	6	7
1	Kolbuszowa	342	175	57,17	167	48,83
2	Bukowiec	39	16	41,03	23	58,97
3	Domatków	21	6	28,57	15	71,43
4	Huta k/ Przedborza	3	1	36,67	2	63,33
5	Kupno	144	69	47,92	75	52,08
6	Przedbórz	168	72	42,86	96	57,14
7	Świerczów	31	17	54,84	14	45,16

¹⁸ Zapiski na ten temat znajdują się w księgach parafialnych i w następujących opracowaniach: K. Wolski, Lichotęcie po wojnach szwedzkich w dorzeczu średniego Sanu, [w:] „Przegląd Historyczny”, T. XLVIII średniego z roku 1957. Wypisy i teksty źródłowe do historii regionalnej województwa rzeszowskiego (kl. X), Rzeszów 1958, s. 19; K. Skowroński, Gdy Kolbuszowa stawała się..., dz. cyt.: od 19 lutego do 29 marca (1657 r.) „po krwawym spustoszeniu Siedmiogrodzian, Kozaków, Węgrów oraz innych heretyków”, patrz: ks. K. Szkaradek, ks. S. Zych, Kościoły parafii Cmolas w czasach staropolskich, [w:] „Ziemia Kolbuszowska” nr 7/91, lipiec 2003, s. 12.

MARIAN PIÓREK, *ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...*

8	Werynia	151	72	47,68	79	52,32
9	Wola Domatkowska	54	20	37,04	34	62,96
10	Wola Smarkulowska	4	3	75,00	1	25,00
11	Spoza parafii	32	19	59,38	13	40,52
-	O g ó ł e m	989	470	47,52	519	52,48

Na ogólną liczbę 989 osób ochrzczonych (tabela 33) na płęć męską przypadało 470, tj. 47,52%, a na płęć żeńską 519, tj. 52,48%, czyli o prawie 5% więcej. W latach 1651 – 1660, w kolbuszowskiej parafii, poddawało się obrzędowi świętego sakramentu chrztu średnio 96 osób rocznie.

Śluby

Tabela 34

Związki małżeńskie zawarte w parafii Kolbuszowa w latach 1651 - 1660.¹⁹

Lp.	Miejscowość	1651	1652	1653	1654	1655	1656	1657	1658	1659	1660	Razem
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	14
1	Kolbuszowa	5	6	17	15	9	8	4	4	9	4	81
2	Bukowiec	2	-	3	1	1	-	-	-	1	-	8
3	Domatków	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
4	Huta	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5	Kupno	3	2	2	7	3	3	1	3	5	1	30
6	Przedbórz	3	-	6	1	1	6	2	2	1	1	23
7	Świerczów	-	-	5	-	-	-	-	-	-	3	8
8	Werynia	3	1	4	3	2	3	1	4	4	6	31
9	Wola Domatkowska	-	-	-	2	1	4	-	-	1	3	11
10	Wola Smarkulowska	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	3
-	Ogółem	16	9	37	30	17	24	8	15	22	18	196

Z tabeli 34 wynika, że w ciągu lat 1651 - 1660 w kościele parafialnym w Kolbuszowej, zawarto 196 związków małżeńskich, co średnio rocznie wyniosło ok. 20 ślubów. W kolejności Kolbuszowa - 81 (41,35%), Werynia - 31 (15,85%), Kupno - 30 (15,31%), Przedbórz - 23 (11,73%), Wola Domatkowska - 11 (5,61%), Bukowiec - 8 (4,09%), Świerczów - 8 (4,09%), Wola Smarkulowska - 3 (1,53%), Domatków - 1 (0,51%). W nowo zakładanej osadzie przemysłowej, Hucie k/ Przedborza, nikt z mieszkańców w tym okresie nie zawarł ślubu.

¹⁹ Liber Copulatorum ecclesiae prop. Kolbuszoviensis ab. A. 1640 mense Julio 1675, T. I, s. 32 – 54, Akta parafii Kolbuszowa.

Tabela 35

Związki małżeńskie mieszkańców pochodzących spoza parafii zawarte w latach 1651 - 1660.

Lp.	Miejscowość	1651	1652	1653	1654	1655	1656	1657	1658	1659	1660	Razem
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	14
1	Dzikowiec	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	2
2	Lipnica	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
3	Mechowiec	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
4	Siedlanka	-	1	-	-	1	2	1	-	-	-	5
5	Trzeźń	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
6	Widelka	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	2
7	Zarębki	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
8	Barna	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
9	Bratkowice	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
10	Czarna	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
11	Głogów	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
12	Kochanówka	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
13	Kopytowo	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
14	Mielec	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
15	Mogiela	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
16	Przewrotne	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
17	Raków	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
18	Strazów	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
19	Usiatyn	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
20	Żochów	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
-	Ogółem	2	2	6	1	2	6	2	-	-	6	27

Wyjaśnienie: brak danych od lipca do grudnia 1652; dane niepełne z 1657 r. i od stycznia do czerwca oraz grudnia 1658 r.

W kościele parafialnym w Kolbuszowej związki małżeńskie zawierali również mieszkańcy z innych parafii. W uroczystościach tych uczestniczyli świadkowie z 20 miejscowości (tabela 35).

Nazwiska²⁰

Zofia Gul przeanalizowała 622 nazwiska (z lat 1640 – 1663) mieszkańców wsi Kolbuszowa (na podstawie księgi chrztów) i określiła ich pochodzenie pod względem semantycznym; informuje o tym tabela 36.

Tabela 36

Semantyczne pochodzenie nazwisk kolbuszowskich z lat 1640 -1663.

Lp.	Grupa – wyszczególnienie	Ilość
1	2	3
1.	Miana od imion chrzestnych	139
2.	Nazwiska odmiejskowe	49
3.	Topografia	14
4.	Nazwy etniczne i pochodne od nich	11
5.	Flora	49
6.	Miana od nazw światła zwierzęcego	78
7.	Anatomia	35
8.	Potrawy i napoje	9
9.	Nazwiska od zawodów	73
10.	Ludowe miana oznaczające osoby działające	13
11.	Abstracta	25
12.	Zjawiska natury	3
13.	Nazwiska od nazw narzędzi i przedmiotów	50
14.	Inne nazwy z otaczającego świata przedmiotów	9
15.	Materiały	3
16.	Cechy zewnętrzne lub wewnętrzne człowieka	49
17.	Terminologia rodzinna	5
18.	Miana odzwierciedlające stosunki społeczne	6
19.	Inne zakresy znaczeniowe	25
20.	Nazwiska szlacheckie i historyczne	4
21.	Nazwiska o niejasnych podstawach	13
-	O g ó ł e m	662

Najliczniejszą grupę – 139 (21%) - stanowią miana pochodzące od imion chrzestnych, co wiązało się z ówczesną tradycją religijną i przyjętym naze-wnictwem ludowym. Na drugim miejscu nazwiska pochodzące od fauny, czyli świata zwierzęcego - 78 (11,78%), następnie od zawodów - 73 (11,03%), od

²⁰ Pierwszym, który podjął próbę analizy kolbuszowskich nazwisk był dr K. Skowroński w art.: Kolbuszowskie „przytutki” – nazwiska i przydomki ..., dz. cyt., s. 70-96. Charakteryzuje on nazwiska mieszkańców Kolbuszowej i okolicznych wsi na przestrzeni od XIV – XVIII wieku. W roku 1981 próbę dokładnej analizy nazwisk kolbuszowskich XVII wieku od strony językowej podjęła Zofia Gul (z d. Gil) w pracy magisterskiej zatytułowanej „Nazwiska mieszkańców Kolbuszowej w zapisach metrykalnych XVII wieku”, napisanej i obronionej pod kierunkiem doc. dr Stefana Reczka na WSP w Rzeszowie. Autorka w badaniach nad nazwiskami oparła się tylko o księgę metrykalną „Liber Baptisatorum” T. I z lat 1640 – 1663. Interesująco przedstawia zagadnienie grup znaczeniowych nazwisk mieszkańców w latach 1640 – 1663 i tabelę w rozdziale IV Semantyka, s. 28-42.

nazw narzędzi i przedmiotów - 50 (7,55%), w trzech przypadkach źródłami są nazwiska odmiejskowe, flora czyli świat roślinny i terminologia rodzinna - po 49 (po 7,40%), anatomia człowieka - 35 (5,29%), abstrakta (rzeczowniki astrakcyjne) i inne zakresy znaczeniowe po 25 (3,78%). Bardzo ciekawą grupę stanowią nazwiska szlacheckie i historyczne - 4 (0,60%) i nazwiska o niejasnych podstawach - 13 (1,96%). Do tej ostatniej grupy należą nazwiska pochodzenia litewskiego, węgierskiego, tatarskiego i innych narodowości np.: Babeł, Bunar, Dec, Filis, Frezłó, Kagat, Kiemla, Kardis, Fudalej, Pydłtak, Semer, Swaguła, Surdel, Surdej, Kostuj itp. Świadczy to - co potwierdzają historycy: J. St. Bystron, M. Dobrowolska, Fr. Kotula czy K. Skowroński - o zasiedleniu tych terenów jeńcami wojennymi, szczególnie w dobrach Tarnowskich. J. St. Bystron ocenił tych mieszkańców w następujący sposób: „Na południe od Sandomierza, w puszczy pomiędzy widłami Wisły i Sanu, gromadziły się luźne grupy włościków i zbiegów ze wszystkich stron, kolonizując powoli ogromną Puszcę Sandomierską; ludzie ci, wśród których dość było również jeńców wojennych z najrozmaitszych krajów, trudnili się karczowaniem lasów lub chodzili na flis”.²¹ Pisz dalej: „...jednym z bardziej charakterystycznych rysów stosunków osadniczych Puszczy Sandomierskiej było różne pochodzenie (często nawet etniczne) przybywających tu lub osadzonych przymusowo jeńców wojennych mieszkających się z podstawowym trzonem ludności pochodzącej z Mazowsza”. Tak było w przypadku wsi Widelka, gdzie część wsi mieszkańcy nazywają Tatary.

Marek Górny²² w swojej rozprawie onomastycznej podzielił nazwiska w następujący sposób:

A. Miana od nazw własnych:

1. powstałe od imion:

a/ powstałe od imion słowiańskich;

b/ powstałe od imion chrześcijańskich;

c/ powstałe od imion biblijnych;

d/ powstałe od imienia muzułmańskiego, np. Turek.

2. od nazw etnicznych i regionalnych;

3. od nazw miejscowości.

B. Miana od nazw pospolitych:

4. od nazw topograficznych;

5. oznaczające zajęcie, zawód, stan społeczny itp.;

6. odczasownikowe wykonawców czynności;

7. od wytworów rąk ludzkich (ruchomości);

8. od nazw pokarmów;

9. ze świata zwierzęcego;

10. ze świata roślinnego;

²¹ J. S. Bystron, Polskie grupy etniczne, Kalendarz IKC na rok 1938, s. 66; F. Kotula, Z Sandomierskiej..., dz. cyt., s.16-17; K. Skowroński, Kolbuszowskie „przytutki”..., dz. cyt., s.73; K. Ruszel, Studia..., dz. cyt., s. 50.

²² M. Górny, Przewiska..., dz. cyt., s. 26-66.

11. od nazw części ciała;
12. bezpośrednio opisujące zewnętrzną;
13. bezpośrednio oznaczające cechę wewnętrzną;
14. od nazw zjawisk meteorologicznych,
15. inne.

C. Miana niejasne i obce

16. niejasne
17. obce.

Lata 1661 – 1670
Chrzty

Tabela 37

Ilość osób objęta sakramentem chrztu w parafii kolbuszowskiej w latach 1661 - 1670.²³

Lp.	Miejscowość	1661	1662	1663	1664	1665	1666	1667	1668	1669	1670	Razem
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1	Kolbuszowa	25	37	11	20	51	38	48	42	41	45	358
2	Bukowiec	5	2	-	-	2	4	6	1	7	1	28
3	Domatków	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4	Huta	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5	Kupno	12	7	4	4	7	19	12	4	13	17	99
6	Przedbórz	8	13	4	10	10	18	14	13	17	17	124
7	Świerczów	4	5	1	1	3	6	4	3	6	1	34
8	Werynia	13	7	6	9	11	18	11	13	12	14	114
9	Wola Domatkowska	9	4	6	10	4	7	4	7	6	15	72
10	Wola Smarkulowska	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
11	Spoza parafii	2	1	-	-	-	-	2	3	5	5	18
-	Ogółem	78	76	32	54	88	110	101	86	107	115	847

Wyjaśnienie: Dane zawarte w tabeli 37 są niepełne; brak zapisów od maja do końca grudnia 1663 r.

Największą liczbę chrztów w ciągu lat 1661 - 1670 ma wieś Kolbuszowa – 358, tj. 42,27%, natomiast pozostałe: Przedbórz – 124, tj. 14,64%, Werynia – 114, tj. 13,46%, Kupno – 99, tj. 11,69%, Wola Domatkowska – 72, tj. 8,50%, Świerczów – 34, tj. 4,01%, Bukowiec – 28, tj. 3,30%; spoza parafii było – 18, tj.

²³ Liber Baptisatorum ecclesio prop. Kolbuszoviensis ab Anno 1640 mensi Aprilis ada 1663 mensum Maius, T. I, s. 1-184 i Liber Baptisatorum ecclesio prop. Kolbuszoviensis ab Anno 1664 mense Februar ada 1679 mense Junium, T. 2, s. 1 – 43, Akta parafii w Kolbuszowej.

2,13%. Brak danych ze wsi: Domatków, Huta i Wola Smarkulowska. W parafii Kolbuszowa średnia roczna ilość chrztów wyniosła ok. 80.

Tabela 38

Zestawienie zbiorcze. Ilość osób ochrzczonych w parafii kolbuszowskiej, w latach 1661 – 1670, wg płci.

Lp.	Nazwa miejscowości	Chrzty		
		razem	chłopcy	dziewczęta
1	2	3	4	5
1	Kolbuszowa	358	202	156
2	Bukowiec	28	11	17
3	Kupno	99	52	47
4	Przedbórz	124	62	62
5	Świerczów	34	16	18
6	Werynia	114	60	54
7	Wola Domatkowska	72	36	36
8	Spoza parafii	18	10	8
-	Razem	847	449	398

Z tabeli 38 wynika, że w stosunku do poprzedniego okresu znacznie zwiększyła się liczba ochrzczonych chłopców - o 6%. Na 847 osób ochrzczono 449 (53,01%) dzieci płci męskiej, zaś 398 (46,9%) płci żeńskiej.

Śluby.

Tabela 39

Związki małżeńskie zawarte w parafii kolbuszowskiej, w latach 1661 - 1670.²⁴

Lp.	Miejscowość	1661	1662	1663	1664	1665	1666	1667	1668	1669	1670	Razem
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	14
1	Kolbuszowa	4	8	5	13	19	10	5	9	9	5	87
2	Bukowiec	-	-	2	1	-	-	1	1	2	-	7
3	Domatków	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
4	Huta	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5	Kupno	1	1	5	3	7	3	1	4	7	2	34
6	Przedbórz	-	1	3	5	5	1	3	1	2	5	26
7	Świerczów	1	-	-	1	-	-	-	2	-	-	4
8	Werynia	1	4	5	3	3	5	-	2	3	6	32
9	Wola Domatkowska	1	1	-	3	4	2	3	2	3	1	20

²⁴ Liber Copulatorum ecclesiae prop. Kolbuszoviensis ab a. 1640 mense Julio 1675, T. I, s. 55 – 78.

MARIAN PIÓREK, *ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...*

10	Wola Smarkulowska	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	Ogółem	8	15	20	29	38	21	14	21	26	19	211

Dane zawarte w tabeli 39 informują, że mieszkańcy kolbuszowskiej parafii, w ciągu lat 1661 – 1670, zawarli 211 związków małżeńskich, a to: Kolbuszowa - 87 (41,23%), Kupno - 34 (16,11%), Werynia - 32 (15,17%), Przedbórz - 26 (12,32%), Wola Domatkowska - 20 (9,48%), Bukowiec - 7 (3,32%), Świerczów - 4 (1,90%), Domatków - 1 (0,47%). W Hucie i Woli Smarkulowskiej nie odczytano żadnego ślubu. Trudności demograficzne przeżywają wsie: Domatków i Huta.

Tabela 40

Związki małżeńskie mieszkańców pochodzących spoza parafii kolbuszowskiej, w latach 1661-1670.

Lp.	Miejscowość	1661	1662	1663	1664	1665	1666	1667	1668	1669	1670	Razem
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	14
1	Cmolas	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
2	Niwiska	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
3	Siedlanka	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
4	Trześń	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
5	Trzęsówka	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
6	Widelka	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2
7	Bochnia	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
8	Borek	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
9	Budy	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
10	Cierpisz	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2
11	Czarna	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	2
12	Głogów	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
13	Kamionka	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	2
14	Kańczuga	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
15	Kłęczany	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
16	Mielec	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
17	Mrowla	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
18	Ostrów	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
23	Pogwizdów	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	2
24	Rzeszów	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
25	Sokołów	-	1	-	-	1	-	-	1			3
26	Styków	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
27	Stopnica	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
28	Trzeszno	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
29	Wypychów	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
30	Nie odczytano				4	-	2	-	-	1	-	7
-	Ogółem	1	8	5	4	5	4	-	4	5	3	39

MARIAN PIÓREK, ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...

W latach 1661 -1670 w Kolbuszowej zawarto 39 ślubów małżeńskich spoza parafii, co stanowiło 16,25% ogólnej liczby, z ponad 30 miejscowości (7 zapisów, tj. 17,95%, nie udało się odczytać).

Lata 1671 - 1680

Chrzty

Tabela 41

Ilość osób objęta sakramentem chrztu w parafii kolbuszowskiej, w latach 1671 – 1680.²⁵

Lp.	Miejscowość	1671	1672	1673	1674	1675	1676	1677	1678	1679	1680	Razem
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1	Kolbuszowa	42	33	49	34	-	51	44	28	34	-	315
2	Brzozówka	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	2
3	Bukowiec	5	3	1	4	-	6	2	1	2	-	24
4	Domatków	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5	Huta	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6	Kupno	9	18	7	11	-	7	8	1	5	-	66
7	Przedbórz	10	22	7	7	-	17	12	7	10	-	92
8	Świerczów	3	4	8	1	-	2	1	1	3	-	23
9	Werynia	12	21	11	13	-	20	7	8	11	-	103
10	Wola Domatkowska	8	3	8	3	-	4	4	6	3	-	45
11	Spoza parafii	-	5	3	2	-	1	-	-	-	-	11
-	Ogółem	89	116	94	75	-	108	78	53	68	-	681

Wyjaśnienie: brak zapisów z roku 1664 r.(IX, X i XI); z roku 1675; z XI i XII 1678 r.; z roku 1680.

W dalszym ciągu w tabeli 41 nie znalazły się wsie: *Domatków* i *Huta*. Natomiast po raz pierwszy pojawiła się osada **Brzozówka** (1672 r.). Nie występuje także wieś *Wola Smarkulowska* – nieudana lokacja. Na pierwszym miejscu pod względem liczby ochrzczonych znajduje się nadal największa wieś *Kolbuszowa* - 315 chrztów, tj. 46,26%, następnie *Werynia* – 103, tj. 15,12%, *Przedbórz* – 92, tj. 13,51%, *Kupno* – 66, tj. 9,69%, *Wola Domatkowska* – 45, tj. 6,61%, *Bukowiec* – 24, tj. 3,52%, *Świerczów* – 23, tj. 3,38% oraz *Brzozówka* – 1, tj. 0,15%. *Spoza parafii* było 11, tj. 1,62%, chrztów. Średnia roczna ilość chrztów w parafii wyniosła 70.

²⁵ Liber Baptisatorum ecclesio pro Kolbuszoviensis ab Anna 1664 mense Februar ada 1679 mense Junium, T. II, s. 43-87, Akta parafii Kolbuszowa.

Tabela 42

Zestawienie zbiorcze. Ilość osób ochrzczonych w parafii kolbuszowskiej, w latach 1671 – 1680, wg płci.

Lp.	Nazwa miejscowości	Chrzty				
		razem	chłopcy		dziewczęta	
1	2	3	4		5	
1	Kolbuszowa	315	164	52,06%	151	47,94%
2	Brzozówka	2	1	50,00%	1	50,00%
3	Bukowiec	24	12	50,00%	12	50,00%
4	Kupno	66	37	56,06%	29	43,94%
5	Przedbórz	92	55	59,78%	37	40,22%
6	Świerczów	23	13	56,52%	10	43,48%
7	Werynia	103	47	45,63%	56	54,37%
8	Wola Domatkowska	45	25	55,56%	20	44,63%
9	Spoza parafii	11	4	36,36%	7	63,64%
-	Razem	681	358	52,57%	323	47,43%

Na ogólną liczbę 681 chrztów, w okresie 1671 – 1680, w parafii kolbuszowskiej ochrzczono 358 (52,57%) chłopców, oraz 323 (47,43%) dziewcząt.

Śluby.

Tabela 43

Związki małżeńskie zawarte w parafii Kolbuszowa, w latach 1671 - 1675.

Lp.	Miejscowość	1671	1672	1673	1674	1675	Razem
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Kolbuszowa	2	8	8	5	6	29
2	Brzozówka	-	-	-	-	3	3
3	Domatków	-	-	-	-	-	-
4	Huta	-	-	-	-	-	-
5	Kupno	2	2	3	5	3	15
6	Przedbórz	1	8	1	2	4	16
7	Świerczów	-	1	-	1	-	2
8	Werynia	2	6	2	5	5	20
9	Wola Domatkowska	-	2	2	3	2	9
-	Ogółem	7	27	16	21	23	94

W latach 1671 – 1675, we wsiach przynależnych do parafii kolbuszowskiej, odbyło się 94 śluby: *Kolbuszowa* – 29, tj. 30,85%, *Werynia* – 20, tj. 21,28%, *Przedbórz* – 16, tj. 17,02%, *Kupno* – 15, tj. 15,96%, *Wola Domatkowska* – 9, tj.

MARIAN PIÓREK, ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...

9,57%, *Bukowiec* – 3, tj. 3,19% i *Świerczów* – 2, tj. 2,13%. Nie odnotowano żadnego ślubu w *Brzozówce*, *Domatkowie* i *Hucie*.

Tabela 44

Związki małżeńskie mieszkańców pochodzących spoza parafii, w latach 1671 - 1675.

Lp.	Miejscowość	1671	1672	1673	1674	1675	Razem
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Kłapówka	-	-	1	-	-	1
2	Lipnica	-	-	-	1	-	1
3	Cierpisz	-	1	-	-	-	1
4	Gadka	-	-	-	1	-	1
5	Nienadówka	-	-	-	1	-	1
6	Niepołomice	1	-	-	-	-	1
7	Sambor	1	-	-	-	-	1
8	Skrzyszów	-	1	-	-	-	1
9	Nie odczytano	3	-	-	-	-	3
-	Ogółem	5	2	1	3	-	11

Z informacji zawartych w tabeli 44 wynika, że w kościele kolbuszowskim, w latach 1671 – 1675, zawarto 11 związków małżeńskich z 9 osad położonych poza parafią. W kontaktach z mieszkańcami wsi Kolbuszowa pojawiły się nowe miejscowości, znacznie oddalone. W trzech przypadkach nie odczytano nazwisk i miejscowości pochodzenia małżeństw.

Nazwiska.

Tabela 45

Wykaz nazwisk mieszkańców pochodzących spoza parafii Kolbuszowa, którzy zawarli związki małżeńskie z tutejszą ludnością lub uczestniczyli w tych uroczystościach w latach 1640 - 1675.²⁶

Lp.	Miejscowość	Data	Nazwisko i imię osób zawierających związek małżeński i nazwa miejscowości drugiej osoby	Nazwisko i imię świadków
1	2	3	4	5
1	Barna	1651	Wacław Rosolik i Agnieszka Świniuchowna z Przedborza	-
2	Borek	1665	Jan ? i Marina Dziewitowa z Przedborza	-

²⁶ Liber Copulatorum..., dz. cyt. z lat 1640 -1675.

MARIAN PIÓREK, *ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...*

3	Borek	1651	-	Zofia Kozakówna
4	Boreczek	1644	Józef Zięba i Zofia Knanionka z Przedborza	-
5	Bratkowice	1653	-	Andrzej Lotko
6	Budy	1668	Krzysztof Chmielarczyk i Zofia Dwornikowna z Kupna	-
7	Cierpisz	1647	Walenty Sitka i Regina Madurzonka	-
8	Cierpisz	1650	Albert Sitko i Katarzyna Pydtkowa z Bukowca	Albert Kwatta i Sebastian Żądlik
9	Cierpisz	1661	Albert Kwarteczka i Katarzyna Ziółowna z Kolbuszowej	-
10	Cierpisz	1668	-	Wawrzyniec Plinarz
11	Cierpisz	1670	Łukasz Baranik i Elżbieta Wieloska z Przedborza	Albert Młynarz
12	Cmolas	1645	Marcin Surmeczka i Anna Krupionka z Przedborza	-
13	Cmolas	1662	Wincenty Cedziska i Marina Golonka z Kolbuszowej	-
14	Czarna	1645	Tomasz Bednarczyk i Katarzyna Krupionka z Przedborza	-
15	Czarna	1646	Piotr Ferecik i Elżbieta Powroźłowna z Bukowca	Grzegorz Stopka i Jakub Ferecik
16	Czarna	1647	-	Jakub Ferecik
17	Czarna	1648	Walenty Wnuczek i Krystyna Sabatowna z Przedborza	-
18	Czarna	1649	Stanisław Czapka i Regina Krolikowna z Bukowca	-
19	Czarna	1653	Albert Sitko i Agnieszka Mickowna z Kolbuszowej	-
20	Czarna	1658	Marcin Kątnas i Jadwiga Serwanowna	Albert Barnaś
21	Czarna	1662	Jacek Gardzik i Zofia Rolniczonka z Woli	-
22	Czarna	1668	Maciej Dudek i Agnieszka Woelochowna z Przedborza	-
23	Dubas	1674	-	Stanisław Fabianowicz
24	Dzikowiec	1641	-	Albert Zuba
25	Dzikowiec	1643	Jan Koczonek i Zofia Serafinowna z Kolbuszowej	-
26	Dzikowiec	1651	-	Zofia Żywczowna
27	Dzikowiec	1653	Grzegorz Garbarczyk i Ewa Miczałkowna ze	-

MARIAN PIÓREK, ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...

			Świerczowa	
28	Dzikowiec	1655	-	Albert Płaza
29	Dzikowiec	1660	Stanisław Kanic i Ewa Smeidakowna z Kupna	-
30	Dzikowiec	1663	-	Anna Brisiowna
31	Dzikowiec	1664	-	ks. Krzysztof Wyczka, pleban dzikowiecki
32	Gadka	1674	Marcin Wincenczyk i Agnieszka Świerczkowna z Kolbuszowej	? Hubnik
33	Gawłonka	1653	Jan Pehoniek i Jadwiga Semsowna	-
34	Głowów (Głogów)	1643	-	Walenty Josek
35	Głogów	1644	Maciej Wyczka i Dorota Barwierczonka z Kolbuszowej	Albert Kardyszek i Albert Gancarz
36	Głogów	1646	-	Stanisław Bolzerczyk
37	Głogów	1648	Stanisław Rzepczyk i Jadwiga Kozłowszonka z Weryni	Jan Mysorowicz i Stanisław Kreptowicz
38	Głogów	1649	Albert Maik i Zuzanna Nadobnionka z Kolbuszowej i	-
39	Głogów	1652	Stanisław Kłękłowic Jadwiga Lichoniowna z Kolbuszowej	Marcin Góra i Jakub Chmielowiec
40	Głogów	1653	Stanisław Kozak i Zofia Koziółkowna z Kolbuszowej	-
41	Głogów	1669	Albert Szczeponik i Marina Białkowna z Kupna	Maciej Świerczowski
42	Goleszów	1641	Walenty Serdecik i Zofia Kurekowna ?	-
43	Górki	1644	Jan Koster a i Dorota Rosionka z Kolbuszowej	-
44	Izdebnik	1645	Błażej Szwaja i Agnieszka Piórkowna z Kolbuszowej	-
45	Izdebnik	1650	Albert Czech i Regina Piórkowna z Kolbuszowej	Stefan Zagroba
46	Kamionka	1666	Albert Łagowski i ? Bajorka	? Mondecki i ? Piątka
47	Kamionka	1668	-	Feliks Baricka
48	Kamionka	1669	Andrzej Szudniczek i Felicja Dezowna	-
49	Kańczuga	1662	Łukasz Wątrobik i Regina Gawriłowna z Kolbuszowej	-
50	Kłęczany	1662	Maciej Trzeciacek i Zuzanna Chruścielowna z	-

MARIAN PIÓREK, *ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...*

			Widelki	
51	Kłapówka	1641	Wawrzyniec Białas i Agnieszka Krajowna z Weryni	Wawrzyniec Safraniec i Stanisław Kiszka ?
52	Kłapówka	1641	Albert Ciupaczek i Katarzyna Frankowna z Kolbuszowej	-
53	Kłapówka	1644	-	Marcin Brza...? i Łukasz Tęczka z Kłapówki
54	Kłapówka	1646	-	Łukasz Tęczka
55	Kłapówka	1648	-	Łukasz Tęczka
56	Kłapówka	1660	-	Albert Ciupak
57	Kłapówka	1673	Marcin Tęcza i ? Lisakowna z Weryni.	-
58	Kochanówka	1653	Piotr Krzemylk i Regina Borysowna z Kolbuszowej	-
59	Kopytowo	1645	-	Zofia Zajkowna
60	Kopytowo	1653	-	Andrzej Rzepka
61	Kopytowo	1660	Szymon Tokarczyk i Jadwiga Mazurowna z Bukowca	Andrzej Rzepka i Jan Rzepka
62	Kosowy	1645	-	Maciej Stodolczyk
63	Krzemieniec	1654	Łukasz Krzemieniecki i Jadwiga Częstkowna z Kolbuszowej	-
64	Leżajsk	1652	-	Mikołaj Organmistrz
65	Lipnica	1660	Albert Sidor i Anna Fryzłowna z Kupna	-
66	Lipnica	1674	Jan Tęcza i Agnieszka ? z Kolbuszowej	Maciej Kowacek
67	Liski	1646	Paweł Jakubowicz i Regina Bartuzelowa z Wiśnicza	-
68	Malcow	1649	-	Regina Mazurowna i Felicjan Mazurek
69	Malcow	1668	-	Magdalena Wojtowiczowna
70	Malinow	1651	-	Felicjan Mazurek
71	Mechowiec	1650	Andrzej Zmuda i Regina Starcowna z Weryni	Grzegorz Kaczmarz i Wit Kwaśnik
72	Mechowiec	1653	-	Jan Bąk
73	Mechowiec	1655	Wawrzyniec Zumka i Katarzyna Rosconka	-
74	Mielec	1660	Marcin Dubas i Agnieszka Siorkowna z Bukowca	Błażej Rękacik i Jan Szoltys
75	Mielec	1665	Błażej Kramarczyk i Marianna Sajdakowna z Kolbuszowej	-
76	Mogiela	1651	Tomasz Bystrzycki i	-

MARIAN PIÓREK, ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...

			Zofia Kozdrowna de Borek	
77	Mokre	1643	-	Anna Barnasiowna
78	Mrowla	1649	Wawrzyniec Głabek i Zofia Pitagowna z Kupna	-
79	Mrowla	1653	-	Piotr Piotrowski i ? Dombrowski
80	Mrowla	1662	Maciej Czop i Barbara Duraczko z Kupna	-
81	Nieźwiada	1643	Jakub Wiktor i Anna Barnasionka de Mokre	-
82	Nienadówka	1674	Adama Bartosiek i Marta Ptasiowna z Weryni	-
83	Niepołomice	1671	Stanisław Scisłowski i Annna Kolorszonka	-
84	Niwiska	1641	-	Andrzej Maziarz
85	Niwiska	1642	Albert Klesczyk i Agnieszka Dziewitowna z Przedborza	-
86	Niwiska	1648	-	Agnieszka Wojcikowna
87	Niwiska	1663	Bartłomiej Kurgan i Dorota Rokoszowna z Kolbuszowej	-
88	Niwiska	1665	-	Piotr Kolis
89	Olesno	1648	-	Zofia Węglowszczonka
90	Osiek	1652	-	Anna Hinonszczonka
91	Ostrów	1662	Jakub Babiarczyk i Katarzyna Wosiowna z Kolbuszowej	Albert Babiarczyk
92	Pełkinie	1650	Krzysztof Terebik i Ewa Proczkowna z Kolbuszowej	-
93	Pełkinie	1651	-	Regina Piotrowna
94	Pilzno	1646	-	? Kitecki
95	Pogwizdów	1658	-	Tadeusz Kużyna
96	Pogwizdów	1665	Maciej Wojtowczyk i Agnieszka Swagulonka z Weryni	-
97	Pogwizdów	1665	Szymon ? i Anna Mytychowna z Weryni	Albert Samojedny
98	Przeclaw	1650	Jan Częstek i Regina Niedźwiedziowna z Przedborza	-
99	Przewrotne	1649	Maciej Łyżeń i Zofia Głowionka z Weryni	Maciej Sołtys i Błażej Pastusek
100	Przewrotne	1653	Jan Salka i Regina Barnasiowna ze Świerczowa	Albert Czala
101	Przewrotne	1658	-	Błażej Zięba
102	Przewrotne	1660	Adam Kardysik i Zuzanna Posmykowna z	Błażej Zuba, Andrzej Sala i Błażej Sałek

MARIAN PIÓREK, *ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...*

			Weryni	
103	Przewrotne	1673	Krzysztof Pokrywka i Elżbieta Plesowna z Kupna	Stanisław Rzeźnik, Albert Zachwałowicz
104	Pustelniki	1644	Jakub Pawłowski i Agnieszka Wierzyńska z Kolbuszowej	-
105	Raków	1652	Jan Sadurski i Anna Hinszonka z miasta Osiek	-
106	Raniszów	1645	Jan Kierszyk i Zofia Wroblowna z Kupna	Maciej Turek
107	Ruda	1649	Jakub Skoczek i Jadwiga Trelonka z Kolbuszowej	-
108	Rzeszów	1663	Stanisław Fornalowiec i Dorota Niezgódziona z Kupna	-
109	Sambor	1671	Jan ? i Katarzyna Zaworowna z Kolbuszowej	-
110	Sędziszów	1650	-	Marcin Kalis
111	Siedlanka	1645	Stanisław Stodolczyk i Krystyna Ładniowska ze Świerczowa	-
112	Siedlanka	1652	Jakub Stodolczyk i Krystyna Wąsikowna ze Świerczowa	Stanisław Stodolczyk
113	Siedlanka	1655	Marcin Kocacek i Zofia Baczasiowna ze Świerczowa	-
114	Siedlanka	1656	Adam Mazur i Jadwiga Jezowna z Kolbuszowej	Jakub Zająček
115	Siedlanka	1656	Tomasz Padewski i Marina Mazurowna ze Świerczowa	Albert Kapelan i Jan
116	Siedlanka	1657	Szymon Zająček i Dorota Zizowna z Kolbuszowej	Wyzyński Szymon Kapelan
117	Siedlanka	1662	-	Agnieszka Wawrowna
118	Siedlanka	1663	Szymon Padewski i Zofia Kuśnierżowna ze Świerczowa	Andrzej Stoj i Błażej Surowicz
119	Skrzynów	1672	Kazimierz Wolski i Agnieszka Mazurowna z Kolbuszowej	-
120	Sokołów	1662	Stanisław Krzemieniecki i Zofia Jakubczykowna z Kolbuszowej	-
121	Sokołów	1665	Jan ? i Barbara Dęsowna z Kupna	-
122	Sokołów	1668	Bartłomiej Kozanik i Agnieszka Pasiakowna z Kolbuszowej	Maciej Rzeźniczek

MARIAN PIÓREK, *ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...*

123	Stopnica	1668	Albert Chmiel i Zofia Tyluconka z Woli	-
124	Strażów	1657	Andrzej Mazur i Jadwiga Dwornikowna z Kolbuszowej	-
125	Styków	1649	-	Felicjan ?
126	Styków	1653	-	Katarzyna Paczowna
127	Styków	1662	Hieronim Cocharka i Katarzyna Siwiowna z Przedborza	-
128	Trzeszno	1663	Jan Szalaszek i Marina Szewcowna de Wola	-
129	Trześń	1653	Jan Godek i Regina Łijzуска z Kolbuszowej	-
130	Trześń	1654	Tomasz Gwoździk i Barbara Grabowianka z Woli Domatkowskiej	-
131	Trześń	1658	-	Maciej Stodolski
132	Trześń	1664	Błażej Buchnalik i Katarzyna Kowalowna	-
133	Trzęsówka	1645	-	Albert Szwaja
134	Trzęsówka	1650	Albert Gąsiorek i Katarzyna Miczałkowna ze Świerczowa	Albert Szwaja i Walenty Gąsior
135	Trzęsówka	1670	Walenty Misiowic i Zofia Madorzonka ze Świerczowa	-
136	Widelka	1640	Sebastian Watrasik i Zofia Młynarka de Poręcze	-
137	Widelka	1640	Mikołaj Dudzik i Agnieszka Kitrys z Kolbuszowej	-
138	Widelka	1641	Jakub Sołtysik i Anna Frezłowna z Kupna	Wawrzyniec Przybelk i Kasper Sagan
139	Widelka	1642	Sebastian Sołtysik i Zofia Ząbczkowna z Kupna	Grzegorz Zygo, Wawrzyniec Safranec i Albert Rajczyk
140	Widelka	1645	Wawrzyniec Przybelo i Regina Rektorowna z Kolbuszowej	-
141	Widelka	1645	Jan Skoblik i Zofia Ziajkowna de Kopyto	Albert Rajczyk i Grzegorz Zygo
142	Widelka	1646	-	Wawrzyniec Safranec
143	Widelka	1647	Piotr Markowic i Jadwiga Frezłowna z Kupna	-
144	Widelka	1649	Marcin Gawlik i Zofia Frezłowna z Kupna	Jakub Sołtysik
145	Widelka	1649	Jan Łopusek i Regina Wiktorowna z Kupna	Wawrzyniec Safranec
146	Widelka	1653	Wawrzyniec Wrzozz i Zofia Dreznowna z	Wawrzyniec Hutniczek

MARIAN PIÓREK, ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...

			Bukowca	
147	Widelka	1655	-	Jakub Szołtysik
148	Widelka	1656	Walenty Pastuła i Jadwiga Niezgodzianka z Kupna	Łukasz Woźny i Jakub Szołtysik
149	Widelka	1656	Jan Szołtysik i Agnieszka Kozłowna	Jan Przybyło, Adam Gul
150	Widelka	1660	Jakub Wilczek i Anna Chmielowczowna z Kolbuszowej	-
151	Widelka	1662	-	Zuzanna Chruścielowna
152	Widelka	1663	-	Joachim Dwornik
153	Widelka	1667	-	Jan Szołtysik
154	Widelka	1669	Maciej Saj i Agnieszka Małodobrzonka z Kupna	Jan Sołtys, Sebastian Pastuła
155	Widelka	1670	Jakub Wilk i ? Szerakowna z Kolbuszowej	Jan Sołtys
156	Wiercany	1648	Jan Przeczański i Regina Miczkowna z Kolbuszowej	Albert Sarat z Trzciany
157	Wiercany	1649	Szymon Tobiaszek i Agnieszka Lafanowna z Przedborza	Albert Gunia i Paweł Pazdan
158	Wiśnicz	1653	-	Bartłomiej Jakubko i Bartłomiej Jakubowic
159	Wola	1645	Walenty Kleczek i Zofia Madejczonka	Błażej Piszczek
160	Wola	1647	-	Regina Skoczówna
161	Wola	1649	-	Zofia Niziowna
162	Wypychów	1669	Maciej Kruchowski i Ewa Kruźłowna de Wola	-
163	Usiatyn	1656	Jakub Turkosz i Marina Grzegorzowna de Viazdoro in Padew	-
164	Zarębki	1640	-	Marcin Dubak
165	Zarębki	1645	-	Andrzej Swaguła
166	Zarębki	1656	Albert Januszko i Regina Miczałkowna ze Świerczowa	Andrzej Swaguła, Krzysztof Kowal
167	Zarębki	1656	Wawrzyniec Wilczek i Regina Miczałkowna ze Świerczowa	Andrzej Swaguła
168	Żochów	1647	Szymon Dubasek i Ewa Miczałkowna ze Świerczowa	Andrzej Matuszek, Albert Jeleńczyk
169	Żochów	1650	Grzegorz Lichonowiczi Dorota Stoniowszczonek z Kolbuszowej	Albert Butka

Wyjaśnienie: nazwa Malcow (Malczów), poz.68 i 69, to osada folwarczna przy drodze Kupno - Przedbórz (dzisiaj Poręby Kupieńskie albo Kupieńskie Poręby - Przedbórz) w XVII wieku; Kopytowo - osada folwarczna przy drodze na pograniczu Widelki i Kupna w XVII wieku, rozparcelowana na początku XIX wieku.

Z tabeli 45 wynika, że w parafii kolbuszowskiej w latach 1640 – 1675, w trakcie zawierania ślubów w 169 przypadkach osoby (jedno z młodych lub świadków) pochodziły z 76 różnych miejscowości, rozrzuconych na terenie Polski południowo - wschodniej. Stanowi to dowód na liczne kontakty poszczególnych wsi parafii kolbuszowskiej z miejscowościami nawet znacznie od nich oddalonymi.

Lata 1681 - 1690 Chrzty

Tabela 46

Ilość osób objęta sakramentem chrztu w parafii Kolbuszowa, w latach 1680 - 1690.²⁷

Lp.	Miejscowość	1681	1682	1683	1684	1685	1686	1687	1688	1689	1690	Razem
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1	Kolbuszowa	13	58	60	64	80	56	39	55	68	43	536
2	Brzozówka	-	-	1	-	1	1	-	2	-	1	6
3	Bukowiec	-	1	3	2	2	5	7	3	9	3	34
4	Domatków	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5	Huta	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6	Kupno	2	12	14	20	7	16	16	15	25	11	138
7	Przedbórz	5	9	18	18	11	12	24	22	15	13	147
8	Świerczów	1	-	1	2	1	2	2	2	6	8	25
9	Werynia	3	19	17	16	15	21	20	18	16	17	162
10	Wola Domatkowska	2	9	11	9	7	8	17	19	12	19	113
11	Spoza parafii	-	2	1	-	-	-	-	-	2	2	7
-	Ogółem	26	110	126	131	124	121	124	136	153	117	1168

Wyjaśnienia: w tabeli brak danych od stycznia do września 1681 roku oraz ze stycznia 1682 roku.

Dane w tabeli 46 wskazują na dynamiczny wzrost liczby chrztów w poszczególnych miejscowościach parafii kolbuszowskiej, w latach 1680 - 1690. Był to okres pewnej stabilizacji gospodarczej i pokojowej w naszym kraju. Sprzyjała temu ogólna koniunktura w rolnictwie. W osadach należących do

²⁷ Liber Baptisatorum ecclesio prop. Kolbuszoviensis ab Anno 1682 mense Februar ad Anno 1724 mensem Junium, T. III, s. 1-63, Akta parafii Kolbuszowa.

MARIAN PIÓREK, *ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...*

parafii nastąpił przyrost ludności: Kolbuszowa - 536 chrztów, tj. 45,89%, Werynia - 162, tj. 13,86%, Przedbórz - 147, tj. 12,58%, Kupno - 138, tj. 11,81%, Wola Domatkowska - 113, tj. 6,67%, Bukowiec - 34, tj. 2,91%, Świerczów - 25, tj. 2,14%, Brzozówka - 6, tj. 0,51%. Średnia roczna ilość chrztów w parafii kolbuszowskiej wyniosła - 116. Nadal nie było chrztów we wsiach Domatków i Huta.

Tabela 47

Zestawienie zbiorcze. Ilość osób ochrzczonych w parafii kolbuszowskiej, w latach 1681 - 1690, wg płci.

Lp.	Nazwa miejscowości	Chrzty			
		razem	chłopcy		dziewczęta
1	2	3	4	5	
1	Kolbuszowa	536	264	272	
2	Brzozówka	6	1	5	
3	Bukowiec	34	17	17	
4	Kupno	138	67	71	
5	Przedbórz	147	70	77	
6	Świerczów	25	16	9	
7	Werynia	162	103	59	
8	Wola Domatkowska	113	58	55	
9	Spoza parafii	7	3	4	
-	Razem	1168	559	47,85%	569 52,15%

W latach 1681 - 1690 ochrzczonych zostało więcej osób płci żeńskiej 569 (52,15%), niż męskiej 559 (47,85%).

Śluby

Tabela 48

Związki małżeńskie zawarte w parafii Kolbuszowa, w latach 1681 - 1690.²⁸

Lp.	Miejscowość	1681	1682	1683	1684	1685	1686	1687	1688	1689	1690	Razem
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1	Kolbuszowa	2	7	9	15	10	14	11	19	13	8	108
2	Brzozówka	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
3	Bukowiec	1	2	1	1	-	1	-	6	2	-	14
4	Domatków	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5	Huta	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
6	Kupno	-	4	3	2	4	2	3	7	4	5	34
7	Przedbórz	-	8	5	2	2	5	2	1	3	5	33
8	Świerczów	1	-	1	2	-	-	-	2	1	2	9

²⁸ Liber Copulatorum ecclesiam parochialem Kolbuszoviensem Anno Domini 1681 - 1717, T. II, s. 1-37.

MARIAN PIÓREK, ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...

9	Werynia	-	3	5	6	3	4	7	2	3	4	37
10	Wola Domatkowska	-	2	2	1	1	1	4	7	1	4	23
11	Spoza parafii	2	3	5	5	4	3	1	3	1	1	28
-	Ogółem	6	29	31	34	24	30	29	48	28	29	288

Z tabeli wynika, że w Kolbuszowej w latach 1681-1690 było 108 ślubów, tj. 37,50%; w *Weryni* – 37, tj. 12,85%; w *Kupnie* – 34, tj. 11,81%; w *Przedborzu* – 33, tj. 11,46%; w *Woli Domatkowskiej* – 23, tj. 7,99%; w *Bukowcu* – 14, tj. 4,86%; w *Świerczowie* – 9, tj. 3,13%; w *Brzozówce* – 1, tj. 0,35%; w *Hucie* – 1, tj. 0,35%, natomiast *spoza parafii* – 28, tj. 9,72%. Po dłuższym okresie czasu 1 ślub zawarł mieszkaniec Huty.

Lata 1691 – 1700 Chrzty

Tabela 49

Ilość osób objęta sakramentem chrztu w parafii kolbuszowskiej, w latach 1691 - 1700.²⁹

Lp.	Miejscowość	1691	1692	1693	1694	1695	1696	1697	1698	1699	1700	Razem
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1	Kolbuszowa	45	38	65	41	55	59	61	58	43	40	505
2	Brzozówka	1	-	1	2	1	-	3	1	1	1	11
3	Bukowiec	4	7	6	4	3	10	8	5	8	3	58
4	Domatków	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5	Huta	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6	Kupno	12	9	16	7	16	17	20	13	11	14	135
7	Przedbórz	10	24	16	17	18	22	19	19	8	19	172
8	Świerczów	5	1	7	7	2	9	3	3	7	3	47
9	Werynia	12	19	16	15	18	23	21	19	14	15	172
10	Wola Domatkowska	8	12	17	8	8	12	9	15	6	12	107
11	Spoza parafii	2	-	-	2	3	2	3	1	1	-	14
-	Ogółem	99	110	144	103	124	154	147	134	99	107	1221

W latach 1690 - 1700 w kolbuszowskiej parafii ochrzczono 1221 osób. W *Kolbuszowej* – 505, tj. 41,36%, w *Przedborzu* i *Weryni* po 172, tj. po 14,08%, w *Kupnie* – 135, tj. 11,07%, w *Woli Domatkowskiej* – 107, tj. 8,77%, w *Bukowcu* – 58, tj. 4,76%, w *Świerczowie* – 47, tj. 3,84%, w *Brzozówce* – 11, tj. 0,90% i *spoza parafii* – 14, tj. 1,14%. Średnia roczna ilość chrztów w parafii kolbuszowskiej wyniosła 121 osób. W dalszym ciągu nie było w księgach kościelnych informacji o Domatkowie i Hucie. Od 1690 r. we wsi Kolbuszowa pojawia się wyraz „*aula*”, czyli

²⁹ Liber Baptisatorum ecclesio prop. Kolbuszoviensis ab Anno 1682 mense Februar ad Anno 1724 mensem Junium, T. III, s. 63 – 117, Akta parafii Kolbuszowa.

MARIAN PIÓREK, *ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...*

dwór. Zakończono budowę dworu na „surowym korzeniu”, a właściciele tutejszych dóbr - Lubomirscy zmienili swoją dotychczasową siedzibę i przenieśli się z Weryni.

Tabela 50

Zestawienie zbiorcze. Ilość osób ochrzczonych w latach 1691 – 1700, wg płci.

Lp.	Nazwa miejscowości	Chrzty			
		razem	chłopcy	dziewczęta	
1	2	3	4	5	
1	Kolbuszowa	505	257	248	
2	Brzozówka	11	6	5	
3	Bukowiec	58	37	21	
4	Kupno	135	79	56	
5	Przedbórz	172	87	85	
6	Świerczów	47	19	28	
7	Werynia	172	94	78	
8	Wola Domatkowska	107	54	53	
9	Spoza parafii	14	7	7	
-	Razem	1221	640	52,41%	581 47,59%

W latach 1690 - 1700 w parafii kolbuszowskiej, na ogólną liczbę 1221 osób ochrzczonych, chłopcy stanowili 52,41% (640), zaś dziewczęta 47,59% (581).

Tabela 51

Związki małżeńskie zawarte w parafii Kolbuszowa, w latach 1691 – 1700.³⁰

Lp.	Miejscowość	1691	1692	1693	1694	1695	1696	1697	1698	1699	1700	Razem
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1	Kolbuszowa	2	11	9	19	18	8	5	10	11	15	108
2	Brzozówka	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	2
3	Bukowiec	-	-	-	-	1	1	-	-	-	2	4
4	Domatków	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5	Huta	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6	Kupno	1	2	1	1	-	2	3	2	4	2	18
7	Przedbórz	3	4	1	4	3	6	3	2	2	2	30
8	Świerczów	1	4	-	1	2	1	2	1	-	-	12
9	Werynia	6	5	8	2	8	5	5	7	6	4	56
10	Wola Domatkowska	1	-	2	-	4	6	-	4	5	3	25
11	Spoza parafii	-	1	-	1	3	4	2	1	1	3	16
-	Ogółem	14	27	21	28	39	33	21	27	30	31	271

³⁰ Liber Copulatorum ecclesiam parochialem Kolbuszoviensem Anno D-ni 1681 – 1717, T. II, s. 1-37.

MARIAN PIÓREK, ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...

W latach 1691 - 1700 w parafii kolbuszowskiej doszło do 271 ślubów, z tego w *Kolbuszowej* – 108, tj. 39,85%, w *Weryni* – 56, tj. 20,66%, w *Przedborzu* – 30, tj. 11,07%, w *Woli Domatkowskiej* – 25, tj. 9,23%, w *Kupnie* - 18, tj. 6,64%, w *Świerczowie* – 12, tj. 4,43%, w *Bukowcu* - 4, tj. 1,48%, w *Brzozówce* – 2, tj. 0,74%, *s poza parafii* – 16, tj. 5,90%. W Domatkowie i Hucie nie odczytano żadnego ślubu.

Podsumowanie

Chrzty

Tabela 52

Zestawienie zbiorcze ilości chrztów w parafii Kolbuszowa, w latach 1640 - 1700 (tj. w poszczególnych miejscowościach należących do niej).

Lp.	Miejscowość	Ogółem w latach						Razem	
		1640-50	1651-60	1661-70	1671-80	1681-90	1691-700	Ilość	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Kolbuszowa	506	342	358	315	536	505	2562	40,72
2	Brzozówka	-	-	-	2	6	11	19	0,30
3	Bukowiec	55	39	28	24	34	58	238	3,78
4	Domatków	74	21	-	-	-	-	95	1,51
5	Huta	5	3	-	-	-	-	8	0,13
6	Kupno	223	144	99	66	138	135	805	12,79
7	Przedbórz	263	168	124	92	147	172	966	15,35
8	Świerczów	50	31	34	23	25	47	210	3,34
9	Werynia	251	151	114	103	162	172	953	15,15
10	Wola Domatkowska	41	54	72	45	113	107	432	6,87
11	Wola Smarkulowska	-	4	-	-	-	-	4	0,06
-	Ogółem	1468	957	829	670	1161	1207	6292	100,00

Podsumowując, w latach 1640 – 1700, ilość chrztów w poszczególnych miejscowościach należących do parafii kolbuszowskiej była następująca:

Kolbuszowa – 2562, tj. 40,72%;

Przedbórz – 966, tj. 15,35%;

Werynia – 953, tj. 15,15%;

Kupno – 805, tj. 12,79%;

Wola Domatkowska – 432, tj. 6,87%;

Bukowiec – 238, tj. 3,78%;

Świerczów – 210, tj. 3,34%;

Domatków – 95, tj. 1,51%;

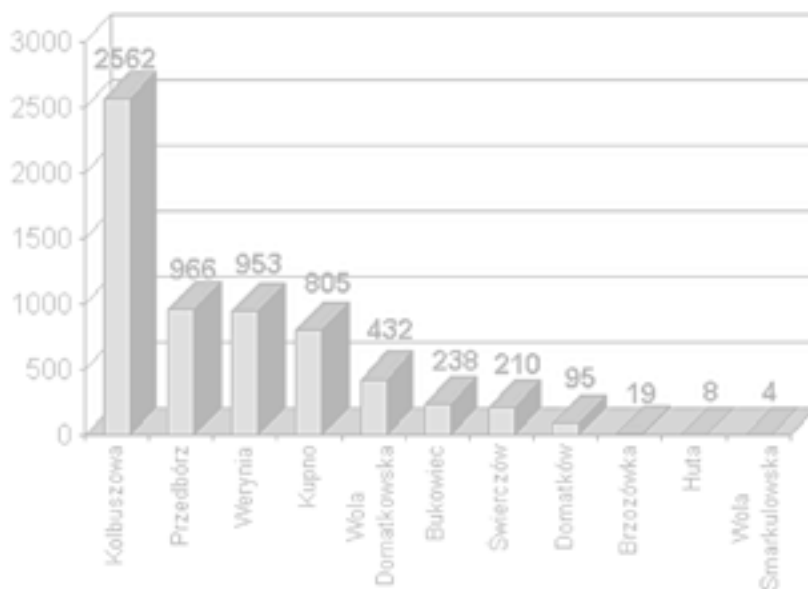
Brzozówka – 19, tj. 0,30%;

Huta – 8, tj. 0,13%;

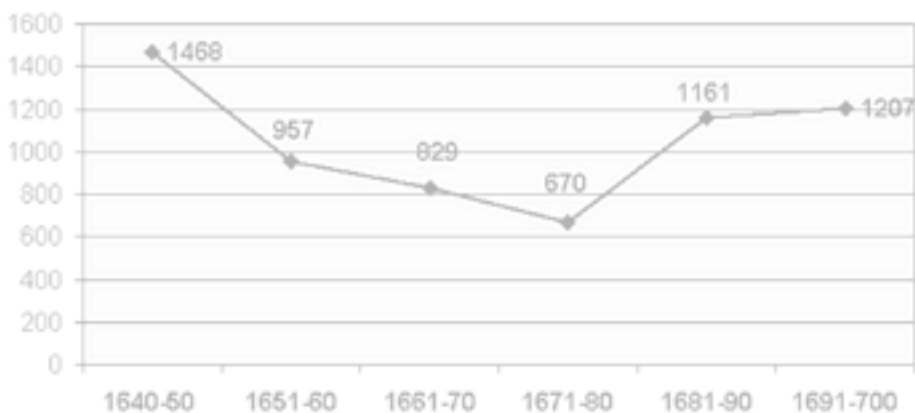
Wola Smarkulowska – 4, tj. 0,06%.

Dane te obrazują przedstawione tabele i wykresy.

Zestawienie zbiorcze chrztów w parafii Kolbuszowa w latach
1640-1700

Zestawienie zbiorcze chrztów w parafii Kolbuszowa w latach
1640-1700, podział wg lat

Imiona

W XVII wieku imię wśród mieszkańców miast i wsi już nie wystarczało. Powstało drugie miano - nazwisko. Opierając się na wspomnianych już księgach chrztu kolbuszowskiej parafii, z lat 1640 – 1650, wyliczyłem 112 różnych nadawanych imion. Zagadnienie to przedstawia następująca tabela.

Tabela 53

Zestawienie zbiorcze imion nadanych na chrzcie świętym w parafii kolbuszowskiej, w latach 1640 - 1650³¹

Lp.	Imiona	Ilość	%	Informacja o patronie
1	2	3	4	5
1	Abraham	2	0,13	Abraham, dawniej Abram, jest wielką postacią Starego Testamentu. W roku 1508 w spisie szlachty sandomierskiej mamy 5 osób tego imienia. Imię to w XVIII w. przestało być używane przez chrześcijan.
2	Adam	19	1,31	Imię praojca rodu ludzkiego, znane z księgi <i>Genesis</i> , przez Żydów nie używane. Znany był zwyczaj nadawania tego imienia dzieciom w rodzinach, w których dzieci umierały lub chorowały.
3	Agata	25	1,72	Święta Agata umęczona na Sycylii ok. roku 250 za cesarza Decjusza jest popularną patronką, zrazu od wybuchu Etny, ognia i pioruna, potem od chorób piersi. W dzień św. Agaty - 5 luty w naszych okolicach święcono sól, używano ją następnie jako lekarstwo na ból zębów.
4	Agnieszka	40	2,76	Święta Agnieszka poniosła śmierć męczeńską w czasie prześladowań za Dioklecjana w r. 304. Miała 13 lat i stała się patronką niewinności i dzieci. Była bardzo popularna w Rzymie, a także i obecnie w Polsce. Jej wielka popularność sprawiła, że warstwy wyższe zaczęły go unikać, jako zbyt częste wśród ludu.
5	Albert	25	1,72	Albert to imię germańskie, używane w domach panujących i arystokratycznych. Sławę imienia rozszerzył Albert zwany Wielkim (1193-1280), dominikanin, nauczyciel św. Tomasza z Akwinu. Z jego postacią wiąże się liczne podania. W Polsce mieszano je powszechnie z Albrechtem i Adalbertem (Wojciechem, którego pisano po łacinie Albertus).
6	Aleksander	5	0,34	Jest kilkunastu świętych tego imienia z pierwszych wieków chrześcijaństwa. Jednym z nich był Aleksander z Hales, franciszkanin,

³¹ Księgi chrztów parafii kolbuszowskiej..., dz. cyt.; J. St. Bystroń, Księga imion ..., dz. cyt.

MARIAN PIÓREK, *ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...*

				uczony teolog i profesor (zm. w r.1245); było 8 papieży tego imienia; Aleksander Newski (1220-1263), patron Rosji, Aleksander Wielki. Popularność jego w Polsce kończy się wraz z upadkiem powstania listopadowego.
7	Ambroży	3	0,20	Św. Ambroży (340 - 397), biskup w Mediolanie, znany uczony teolog i organizator śpiewu kościelnego; jest patronem pszczelarzy. W r. 1580 wśród szlachty sandomierskiej spotyka się tylko jeden raz.
8	Anastazja	1	0.06	Kult św. Anastazji męczenniczki znany był w rzymskich prowincjach naddunajskich. Relikwie świętej leczą ból głowy (25 grudnia). Jest popularne wśród ludności wiejskiej.
9	Andrzej	22	1,51	Wielkim patronem tego imienia jest św. Andrzej apostoł, pierwszy wezwany, który poniósł śmierć męczeńską na krzyżu, pochyło ustawionym. Wg. kronikarzy ruskich miał on przynieść wiarę chrześcijańską do Kijowa i jest patronem Rusi. Poza tym jeszcze są znani: św. Andrzej z Krety (650-730), Andrzej Bobola (1591-1657) i inni. Jest to jedno z najpopularniejszych imion od czasów średniowiecznych aż po czasy współczesne.
10	Aniela	8	0,55	Niektórzy przypuszczają, że imię to należy łączyć z Aniłą Merici, założycielką Urszulanek (1450-1540), beatyfikowaną w r. 1768, kanonizowaną w r. 1807. Wcześniej znana już była błog. Aniela z Foligno z trzeciego zakonu św. Franciszka (1248-1309).
11	Anna	57	3,93	Św. Anna znana jest dopiero z pism Ojców Kościoła i tradycji kościelnej. Była żoną św. Joachima i matką Najświętszej Marii Panny. Kult jej znany najpierw w Kościele wschodnim (cesarz Justynian w połowie VI wieku w Konstantynopolu buduje wielki kościół pod jej wezwaniem), a dopiero do Europy Zachodniej przeszedł po wyprawach krzyżowych. Jest patronką kobiet ciężarnych i rodzących, małżeństwa, opiekunką wdów, sierot, służby i ubogich, a także górników. Przypuszcza się, że jej popularność pozostaje w związku z wzrostem kultu Marii, której imienia jeszcze zazwyczaj nie używano.
12	Antoni	2	0,13	O tym imieniu znanych jest 2 świętych: św. Antoni Pustelnik, zwany także opatem i św. Antoni Padewski (miasto włoskie Padwa). Pierwszy jest patronem broniącym od ognia i zarazy, obrońcą zwierząt domowych (nierogaczny). św. Antoni z Padwy (zm. w r. 1231) - franciszkanin był i jest najpopularniejszym świętym, cieszącym

MARIAN PIÓREK, *ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...*

				się szerokim kultem. Jest patronem rzeczy zgubionych i skradzionych.
13	Antonina (Antonia)	4	0,27	Imię rzadkie, u nas spotykane już w XVII wieku. Pochodne od św. Antoniego Padewskiego.
14	Apolonia	4	0,27	Św. Apolonia poniosła śmierć męczeńską w Aleksandrii ok. r. 248; wedle legendy miano jej wybijać lub wyrwać zęby. W ten sposób została popularną patronką dentystów (skrótowe imię: Polka, Polusia).
15	August	1	0.06	August to imię cesarzy rzymskich. W naszym kraju zjawia się późno. Na naszym terenie znane jest już w XVII wieku.
16	Augustyn	3	020	Św. Augustyn (354-430). Ojciec Kościoła, twórca reguły św. Augustyna na której oparto organizację szeregu zakonów. Jest jednym z największych świętych Kościoła zachodniego (28 sierpnia). Niemniej jednak to imię nie cieszy się u nas większą popularnością.
17	Baltazar	6	0,41	Baltazar jest imieniem jednego z trzech króli, którego hołd złożyli Dzieciątku Bożemu w szopce betlejemskiej. Imię to było nieznane ewangelistom i dawniejszym pisarzom. Podaje dopiero Beda zwany Venerabilis (ok. 673-735), kronikarz anglosaski, benedyktyn. W okresie staropolskim imię to było dość popularne (także używane zdrobniale, jako Balcer). Występuje w spisie szlachty z powiatu pilzneńskiego w r. 1536, a także w spisie ziemian woj. sandomierskiego z lat 1581-1582.
18	Barbara	11	0,75	Św. Barbara cieszy się od wieków dużą popularnością. Powstała o niej w X wieku legenda. Przedstawiona jest w niej jako córka zamożnego Dioskura, który z powodu jej nadzwyczajnej piękności zamyka ją w wieży. Przyjmuje chrystianizm za swoją wiarę i również namawia ojca. Rozgniewany o to, skazuje ją na tortury, a potem własnoręcznie ścina. Jest patronką ludzi, pracujących technicznie: górników, flisaków, artylerzystów, a także pioruna i nagłej śmierci. Imię to występuje wśród frankistek.
19	Barnaba	4	0,27	Św. Barnaba z Cypru, wspomniany w Dziejach Apostolskich, odegrał dużą rolę w pierwszych początkach chrześcijaństwa. Działał jako misjonarz. O tym imieniu zakonnik był towarzyszem św. Wojciecha w wyprawie do Prus. Imię to jest mało znane.
20	Bartłomiej	10	0,69	Św. Bartłomiej był jednym z 12 apostołów, miał być misjonarzem w Indiach. Poniósł śmierć męczeńską odarty ze skóry i ukrzyżowany (24 sierpnia). Jest patronem

MARIAN PIÓREK, *ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...*

				bartników
21	Benedykt	9	0,62	Św. Benedykt de Nursia (w Umbrii) działający w VI w. Jest twórcą zachodniego monachizmu i założycielem klasztoru w Monte Cassino. Z jego imieniem łączy się kilka popularnych błogosławieństw i zaklęć, znany jest też „krzyż św. Benedykta” jako ochrona od czarów i lekarstwo. Imię to znajduje się w r. 1508 w spisie szlachty sandomierskiej.
22	Bernard	1	0,06	Imię germańskie. Nosi je św. Bernard z Clairvaux (1090-1153), wielki święty XII w., cysters, mistyk, organizator wojen krzyżowych. W Europie środkowej jest patronem pszczelarzy. Inny św. to Bernardino Albiceschi z Sieny (1380-1444), twórca franciszkanów - obserwantów czyli bernardynów, kanonizowany w r. 1450. Imię to często uchodzi za obce, a dość często używali go Żydzi.
23	Błażej	19	1,31	Św. Błażej, biskup armeński, umęczony podobno za Dioklecjana z początkiem IV wieku. Miał cudownie ocalić od śmierci chłopca, który połknął ość. Jest patronem gardła (3 luty). W tym dniu w kościele święcono jabłka i gruszki, które następnie spożywano, aby uchronić na cały rok od bólu gardła; zachowywano też łupiny, którymi potem okadzano chorych. W wielu stronach święciło się świececzki, tzw. błażejki, którymi potem okraża się bolące gardło. Był to święty ludowy.
24	Brigida (Brygida)	5	0,34	Św. Brigida, właściwie Birgitta (1303-1373), wielka szwedzka święta, wizjonerka i poetka, założycielka zakonu, została kanonizowana w r. 1391.
25	Cecylia	10	0,69	Św. Cecylia pochodzi ze znanego rzymskiego rodu Cecyliuszów Metellów, żona św. Waleriana, którego nawróciła. Miała ponieść śmierć męczeńską w III w. Rzymie. Obok tej św. tworzy się wyobrażenie o innej Cecylii - niewidomej, patronki muzyków. Relikwie pierwszej ponownie odkryto w r. 1599, co wzmoгло jej popularność.
26	Celina	1	0,06	Wg. Bystronia imię to zjawia się w XIX w. – jak sam twierdzi - pod wpływem francuskim, za pośrednictwem literatury. Okazuje się, że było znane już na naszym terenie w XVII w.
27	Cypriam	3	0,20	Św. Cypriam z Antiochii. Zrazu czarownik, nawrócony przez św. Justyna, został biskupem i zginął śmiercią męczennika w Nokomedii w r. 304. (26 września). Znany jest również św. Cypriam Caecilus, teolog i uczony, pierwszy męczennik w Afryce (zm. 258 r.). Rzadkie imię w Polsce.

MARIAN PIÓREK, *ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...*

28	Daniel	10	0,69	Imię znane w okresie Starego Testamentu. Dawniej dość często używane przez polską ludność chrześcijańską.
29	Dominik	3	0,20	Św. Dominik był założycielem zakonu kaznodziejskiego, zwanego dominikańskim (zm. 1221). Pierwsze klasztory w Polsce powstają w XIII w.
30	Dominika	1	0,06	Pochodne od imienia Dominik.
31	Dorota	11	0,75	Św. Dorota - historycznie nie potwierdzona. Miała pochodzić z rodziny senatorskiej z Kappadocji i ponieść śmierć w czasie prześladowań Dioklecjana. Łączy się z nią legenda o nawróceniu przez nią w czasie męki rycerza Teofila, który ją zrazu wydrwił, ale potem pod wpływem cudu wyznaje publicznie chrystianizm i zostaje na miejscu święty. Znana była w naszym kraju także Dorota z Kwidzyna, czczona przez lud jako patronka Prus. (1347 - 1394). Była to niewiasta pobożna i świętobliwa, prowadziła życie ostre i pustelnicze, słynęła cudami, lecz nie była kanonizowana.
32	Eliasz	1	0,06	Patronem tego imienia jest prorok starotestamentowy Eliasz.
33	Elżbieta	59	4,07	O tym imieniu jest kilka świętych. W naszym kraju mógł być popularny kult św. Elżbiety, matki św. Jana Chrzciciela. Św. Elżbieta węgierska, córka Andrzeja II, króla Węgier, żona landgrafa Turynii, zwanej „matką ubogich”, wsławionej cudami (1207-1231). Kanonizowana w r. 1235.
34	Ewa	67	4,62	Imię pramatki rodu ludzkiego, żona Adama. Imię to cieszyło się przez wieki w Polsce
35	Fabian	8	0,55	Św. Fabian, papież, obrany w r. 236 poniósł śmierć męczeńską w r. 250 (20 stycznia). Przypisują mu założenie wielu kościołów.
36	Felicja	21	1,44	Imię pochodne od Felicjana.
37	Felicjan	5	0,34	Patronem są święci męczennicy (dwaj) z pierwszych wieków chrześcijaństwa.
38	Filip	6	0,41	Jest kilku świętych tego imienia: św. Filip Apostoł (1 maja), św. Filip z Cezarei (6 czerwca), św. Filip Neri - Nereusz (1515 - 1595), asceta i mistyk, założyciel oratorium, kanonizowany w r. 1622. Św. Filip - metropolita moskiewski (zm. 1569).
39	Florian	1	0,06	Pod koniec XII w. (1184r) do Polski przywieziono relikwie św. Floriana, męczennika i złożono je na Wawelu (4 maja). Jest patronem od ognia.
40	Franciszek	13	0,89	O tym imieniu jest kilku świętych. Do nich należy przede wszystkim św. Franciszek z Asyżu (1181-1226), od którego wywodzą się franciszkanie, jedna z największych postaci

MARIAN PIÓREK, *ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...*

				średniowiecza. Św. Franciszek Borgiasz (1510-1572), jezuita, trzeci generał zakonu, beatyfikowany w r. 1624, kanonizowany w 1671 r. Św. Franciszek Salezy (1567-1622), wychowanek jezuitów, biskup Genewy, mistyczny teolog, założyciel salezjanek, kanonizowany w r. 1665.
41	Franciszka	1	0,06	Imię pochodne od Franciszka.
42	Gabriel	6	0,41	Patronem tego imienia jest archanioł Gabriel. W spisie szlachty w r. 1536 w pow. pilzneńskim występuje 2.
43	Gallus (Gaweł)	1	0,06	Św. Gallus był założycielem klasztoru St. Gallen w Szwajcarii. Jest patronem wielu miejsc w Szwabii (16 października). W Niemczech ten dzień był ważnym terminem prac gospodarczych, w którym obowiązywały zakazy.
44	Garincha	1	0,06	Imię obcego pochodzenia (portugalskie lub inne).
45	Gertruda	4	0,27	Imię germańskiego pochodzenia. Nosiła je św. Gertruda z opactwa Nivelles w Brabancji w VII w.; Gertruda z Hackeborn z klasztoru benedyktynek w Helfta i Gertruda z Helfta - zwana Wielką, mistyczka i wizjonerka, której objawienia spisano - obie pochodziły z XIII w.
46	Grzegorz	20	1,38	Imię to nosiło wielu świętych. Wśród nich najważniejszy to św. Grzegorz Wielki, papież (590-604) i pisarz kościelny.
47	Helena	3	0,20	Św. Helena, matka Konstantyna Wielkiego (250-326) nawrócona przez syna na chrześcijaństwo, funduje liczne kościoły, prowadzi akcję dobroczynną, pielgrzymuje do Jerozolimy. Skąd przywozi drzewo Krzyża Świętego. Jest patronką gwoździarzy.
48	Ignacy	2	0,13	Imię to związane jest z kultem św. Ignacego Loyoli. Wcześniej znani byli święci tego imienia, m.in. św. Ignacy z Antiochii - umęczony z początku II w.; św. Ignacy - patriarcha Konstantynopola - nie pozostawili obaj śladu w zasobie imiennym. Dopiero jezuita Ignacy Loyola (zm. 1556), beatyfikowany w 1609 r., kanonizowany w 1622 r.
49	Jacenty	3	0,20	Św. Jacek, dominikanin, organizator pierwszego klasztoru dominikańskiego w Polsce (zm. 1257), jest jednym z pierwszych polskich świętych. Imię to zaczyna być popularne dopiero od XVII w.
50	Jadwiga	34	2,34	Patronką imienia jest św. Jadwiga, żona Henryka, księcia śląskiego, zwanego Brodatym, znana z pobożności i ascezy, wsławiona cudami (zm. 1243) z Trzebnicy; kanonizowana w r.

MARIAN PIÓREK, *ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...*

				1267 (15 października). Z czasem łączy się z czcią św. Jadwigi, królowej polskiej, żony Władysława Jagiełły - kanonizowanej przez papieża Jana Pawła II pod koniec XX wieku.
51	Jakub	35	2,41	Jakub jest imieniem starotestamentowego patriarchy i 2 apostołów. Było bardzo popularne na wsi. Zdrobniale brzmi Kubuś - Kuba.
52	Jan	19	1,31	Jan jest najpopularniejszym imieniem na ziemiach polskich. Świętych o tym imieniu jest bardzo wielu: Jan Chrzcziciel, Jan Ewangelista, Jan Kapistran, Jan z Kęt (zwany Kantym) i św. Jan z Dukli.
53	Janina	3	0,20	Imię pochodne od Jana. J. Bystrzeński twierdzi, że obok Joanny pojawia się dopiero w drugiej połowie XIX w.. Na naszym terenie już znane było w XVII wieku.
54	Jerzy	1	0,06	Św. Jerzy cieszył się ogromną popularnością w okresie starożytności i średniowiecza. Był żołnierzem z Kappadocji i został umęczony za Dioklecjana. Jego kult był rozpowszechniony najpierw na Wschodzie, a później po wyprawach krzyżowych na Zachodzie. Jego postać łącono zazwyczaj z zabójstwem smoka. Od XIII w. jest patronem Anglii.
55	Joachim	2	0,13	Św. Joachim był ojcem Matki Boskiej, małżonek św. Anny, znany z późniejszej tradycji.
56	Joanna	18	1,24	Św. Joanna została nawrócona przez Chrystusa, obecna na Golgocie, znana z ewangelii św. Łukasza (24 maj).
57	Józef	11	0,75	Wielkim patronem tego imienia jest św. Józef, oblubieniec Marii Panny, cieśla z Nazaretu znany z Nowego Testamentu (19 marca).
58	Józefa	6	0,41	Pochodne od św. Józefa.
59	Juda	1	0,06	Znana postać w Nowym Testamencie (Judaszk); Juda - Żyd.
60	Justyna	7	0,48	Św. Justyna - panna i męczenniczka, poniosła śmierć w okresie prześladowań Dioklecjana, ok. r. 304. Kult jej znany był w Padwie i Wenecji (17 października).
61	Karol	1	0,06	Imię to wywodzi się od Karola Wielkiego. Znane było już w średniowiecznej Polsce, który powszechnie jest uważany za świętego. Upowszechniło się po kanonizacji w r. 1610 św. Karola Boromeusza (1538-1584), kardynała, arcybiskupa Mediolanu (4 listopada). Jego kult szerzyli jezuici.
62	Kasper	9	0,62	Kasper jest imieniem jednego z trzech króli, którzy ze Wschodu przybyli i złożyli hołd Dzieciątku w Betlejem.
63	Katarzyna	40	2,76	Imię to bardzo rozpowszechnione w Polsce. Patronką jest św. Katarzyna z Aleksandrii,

MARIAN PIÓREK, *ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...*

				pochodząca ze szlacheckiego rodu, która odmówiła ręki cesarzowi - poganinowi. Znana jest także św. Katarzyna sienieńska, dominikanka (1347-1380), ascetka, wizjonerka, stygmatyczka, autorka pism mistycznych (30 kwietnia); św. Katarzyna Genueńska (1447 - 1510) - 22 marca.
64	Kazimiera	1	0,06	Wg. J. St. Bystronia imię to w formie żeńskiej przyszło do Polski z Francji i używane było dopiero po śmierci Marii Kazimiery - żony króla Jana III Sobieskiego. Okazuje się, że znane było już w naszych stronach w XVII w., czemu zaprzecza wspomniany językoznawca.
65	Kazimierz	22	1,51	Kazimierz to dawniej Kazimir i pochodzi od imienia książąt piastowskich. Kazimierz (1458 - 1484), trzeci z rzędu syn Kazimierza Jagiellończyka zasłynął pobożnością i cudami, a następnie został kanonizowany w r. 1521.
66	Klara	1	0,06	Św. Klara (1193-1253) z Asyżu, założycielka zakonu franciszkanek, zwanych także klaryskami, kanonizowana w dwa lata po śmierci (12 sierpnia).
67	Klemens	8	0.55	Imię licznych papieży, a wśród nich wyróżnia się Klemens I, zwany Romanus, trzeci kolejny następca św. Piotra, umęczony za Trajana (23 listopada).
68	Krystyna	16	1,10	Św. Krystyna, panna i męczenniczka ze szlacheckiego rodu, została umęczona za Dioklecjana. Legenda głosi, że wrzucona do wody z uwiązaniem kołem młyńskim, nie utonęła. Jest patronką młynarzy i żeglarzy (24 lipca).
69	Krzysztof	27	1,86	Św. Krzysztof Christophorus, który miał Chrystusa przenosić przez wodę. Jest to popularny święty, z którym łączą się liczne legendy. Patron rycerzy, żeglarzy i kierowców.
70	Lucjan (Łucjan)	4	0,27	Św. Lucjan z Antiochii został umęczony w r. 312; Lucjan z Samosaty, Syryjczyk z greckim wykształceniem, pisarz i mówca z II wieku.
71	Ludwik	1	0.06	Imię licznych cesarzy rzymsko - niemieckich i królów francuskich. Ludwik IX francuski, organizator wyprawy krzyżowej (zm. 1270) został kanonizowany w r. 1297.
72	Łazarz	12	0,82	Św. Łazarz znany jest z Nowego Testamentu. Jest patronem trędowatych.
73	Łucja (Lucja)	14	0,96	Św. Łucja z Syrakuz, panna i męczenniczka (13 grudnia).
74	Łukasz	23	1,58	Patronem imienia jest św. Łukasz, ewangelista (18 października).
75	Maciej	1	0,06	Patronem tego imienia jest św. Maciej - apostoł (24 luty)

MARIAN PIÓREK, *ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...*

76	Magdalena	61	4,20	Św. Maria Magdalena znana jest z Nowego Testamentu, jako nieodłączna towarzysza Chrystusa, obecna na Golgocie (22 lipca). Bardzo popularne w parafii kolbuszowskiej w XVII w.
77	Małgorzata	15	1,03	Św. Małgorzata, panna i męczenniczka, córka pogańskiego arcykapłana, oskarżona przez własnego ojca, została umęczona w Pizydii (13 lipca).
78	Marcin	20	1,38	Św. Marcin z Tours (316-397 ?), żołnierz z Panonii, ochrzczony w 18 roku, początkowo pustelnik, potem biskup z Tours. Bierze czynny udział w nawracaniu Galii; Znany jest także św. Marcin de Braga z VI w. i Marcin I - papież (649-653), uchodzący za męczennika.
79	Marek	9	0,62	Patronem tego imienia jest św. Marek - ewangelista.
80	Marina (Marianna)	40	2,76	W okresie, w którym nie używano imienia Marii, jako świętego, taje się popularna Marianna (pisana często jako Marina lub Marinam) „służebnica Marii”.
81	Marta	38	2,62	Św. Marta z Betanii znana jest dobrze z Ewangelii. Imię jej było w Polsce znane i używane.
82	Mateusz	30	2,07	Patronem imienia jest św. Mateusz - ewangelista.
83	Melchior	9	0.62	Jest to imię jednego z trzech króli, którzy złożyli hołd Dzieciątku w Betlejem.
84	Metody	1	0.06	Św. Metody, brat św. Cyryla, apostoł Słowian (IX w.)
85	Michał	10	0.69	Michał jest imieniem archanioła, wspomnianego w Biblii, w Starym i Nowym Testamencie. Uważany jest on za ducha opiekuńczego Kościoła i obrońcę wiernych przed wrogiem.
86	Mikołaj	19	1,31	Św. Mikołaj - wyznawca i cudotwórca z IV wieku, arcybiskup z Myra w Licji. Jest jednym z najpopularniejszych świętych i patronem żeglarzy.
87	Paweł	19	1,31	Imię to ma wielkich patronów: św. Pawła - apostoła, św. Pawła z Tebaidy - pierwszego pustelnika i kilku papieży.
88	Piotr	29	2,00	Jest kilku świętych tego imienia, a mianowicie: św. Piotr - apostoł, Piotr z Leksandrii, Piotr Damian i wielu innych.
89	Rafał	1	0,06	Rafał jest imieniem jednego z archaniołów.
90	Regina	13	0,89	Św. Regina - panna i męczenniczka, poniosła śmierć w Burgundii w połowie III wieku za prześladowania Decjusza (7 września).
91	Samuel	1	0,06	Imię starotestamentowe znane z księgi sędziów. O tym imieniu pochodzi także święty z Bretanii (VI w.).

MARIAN PIÓREK, *ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...*

92	Sebastian	10	0,69	Św. Sebastian - dowódca straży cesarza Dioklecjana, poniósł śmierć męczeńską w połowie III w.
93	Stanisław	26	1,79	Św. Stanisław Szczepanowski - biskup krakowski, zabity przez Bolesława Śmiałego w kościele na Skałce. Pierwszy święty z rodu Polaków. Inny św. to Stanisław Kostka (zm. w r. 1568), kanonizowany w r. 1414 - patron młodzieży.
94	Stefan (Szczepan)	23	1,58	Znanych jest dwóch świętych tego imienia, a to: św. Szczepan znany z Dziejów Apostolskich, pierwszy męczennik (26 grudnia), król węgierski (zm. 1038) ochrzczony przez św. Wojciecha, utrwalił chrystianizm na Węgrzech; poza tym imię to nosiło 10 papieży.
95	Szymon	10	0,69	Św. Szymon - apostoł, jest wielkim patronem, zwany Zelotes (28 X); błóg. Szymon z Lipnicy - bernardyn (zm. 1482), dzień (18lipca).
96	Teofil	1	0,06	Imię to ma 3 świętych z dnia(6 lutego, 27 kwietnia i 20 grudnia), wszyscy żyli i działali w początkowym okresie chrześcijaństwa, a to: m.in. św. Teofil, który nawrócił się, patrząc na męczeństwo św. Doroty,
97	Teofila	1	0,06	Pochodne od imienia Teofil.
98	Teresa	5	0,34	Imię to jest związane z kultem św. Teresy od Jezusa - karmelitanka z Avila w Hiszpanii (1515 - 1582), która była wielką wizjonerką i mistyczką.
99	Tobiasz	2	0,13	Imię starotestamentowe.
100	Tomasz	23	1,58	Imię to ma wielkich patronów: św. Tomasza - apostoła, św. Tomasza z Canterbury - arcybiskupa zamordowanego przy ołtarzu w r. 1170, św. Tomasza z Akwinu - dominikanina, jednego z największych teologów i Tomasza z Kempis - augustianina, pisarza mistycznego (1380-1471).
101	Urban	6	0,41	O tym imieniu jest szereg papieży, z których wyróżnia się św. Urban I.
102	Urszula	6	0,41	Św. Urszula - królewna Bretanii, miała ponieść śmierć męczeńską w Kolonii wraz z 11 tysiącami dziewic (w III lub IV w.) - 21 października.
103	Walenty	27	1,86	Imię to ma 2 świętych (14 luty), męczenników. Św. Walenty jest popularnym patronem od padaczki. Słynne „Walentynki” obchodzone wśród młodzieży.
104	Wawrzyniec	10	0,69	Św. Wawrzyniec - diakon rzymski, poniósł śmierć męczeńską za czasów Waleriana w r. 258, spalony żywcem na rozpalonej kracie żelaznej.
105	Więńczysław	4	0,27	-
106	Wiktor	1	0,06	Jest kilku świętych o tym imieniu, a to: św.

				Wiktor - męczennik z Nikomedii (6 marca), św. Wiktor - męczennik z Egiptu lub Syrii (2 listopada) i św. Wiktor - biskup (1 września).
107	Wiktoria	1	0,06	Św. Wiktoria - rzymianka, panna i męczenniczka, poniosła śmierć za prześladowania Decjusza w połowie III w. (23 grudnia).
108	Wincenty	7	0,48	O tym imieniu jest kilku świętych: Wincenty z Saragossy - męczennik (zm. 304 r.); Wincenty z Beauvais - dominikanin i pisarz kościelny (zm. 1264); Wincenty Ferreriusz - dominikanin (zm. 1419), kanonizowany w r. 1455 i Wincenty a Paulo (1581-1660), organizator dobroczynności, kanonizowany w r. 1737.
109	Wit	10	0,69	Św. Wit z Sycylii, wg. legendy męczony za Dioklecjana, cudownie wyszedł cało, aż wreszcie został ścięty (15 czerwca); błog. Wit - dominikanin, biskup Litwy z połowy XIII w.
110	Zachariasz	1	0,06	Imię starotestamentowe i nosił je jeden z papieży (741-752).
111	Zofia	57	3,93	Są trzy męczenniczki tego imienia. Jedna z nich znana i obchodzi swoje święto w dniu 15 maja.
112	Zuzanna	37	2,55	Imię to znane jest ze Starego Testamentu. Oskarżona niesłusznie przez Dawida. Istnieje jeszcze św. Zuzanna, wnuczka papieża Kajusa, umęczona za Dioklecjana.
	R a z e m	1449	100.00	

Podczas **1492** chrztów w całej parafii kolbuszowskiej, w latach 1640 – 1650, nadano **112** różnych imion (w tej liczbie znalazło się 72 imiona męskie tj. 64,28% i 40 żeńskich, tj. 35,72%); z tego odczytano - **1449**, tj. 97,11%, nie odczytano - **43**, tj. 2,89%. Z powyższego zestawienia wynika, że największym uznaniem cieszyły się wśród tutejszej ludności następujące imiona: *Ewa* – 67, tj. 4,62%, *Magdalena* – 61, tj. 4,20%, *Elżbieta* – 59, tj. 4,07%, *Anna* i *Zofia* po 57, tj. po 3,93%, *Agnieszka*, *Katarzyna*, *Marianna* po 40, tj. po 2,76%, *Marta* – 38, tj. 2,62%, *Zuzanna* – 37, tj. 2,55%, *Jakub* – 35, tj. 2,41%, *Jadwiga* – 34, tj. 2,34%, *Mateusz* – 30, tj. 2,07%, *Piotr* - 29, tj. 2,00%, *Krzysztof* i *Walenty* po 27, tj. 1,86%. Procentowe wyniki pozostałych imion pokazuje wyżej zamieszczona tabela.

Zdaniem kilku badaczy z dziedziny onomastyki, np. M. Karplukówny³² i Andrzeja Wyczańskiego,³³ zdaje się wynikać, że „...nastąpiło w ówczesnej Polsce dość duże ujednolicenie preferencji, gdy chodzi o popularność pewnych imion wśród chłopów, ...Jest to zjawisko interesujące z punktu widzenia

³² M. Karplukówna, Z badań nad polskim nazewnictwem osobowym XV i początku XVI wieku, [w:] „Onomastica”, III/ 4-5, 1957, s. 290.

³³ A. Wyczański, Uwarstwienie społeczne w Polsce w XVI wieku, Wrocław ... Gdańsk 1977, s. 72.

ujednocienia kultury, choć może raczej kościelnej niż chłopskiej.”³⁴ Autorzy ci mają rację także w przypadku analizy nadawanych imion w kolbuszowskiej parafii.

Większość przytoczonych tutaj imion ma swoich patronów znanych z Biblii. Niemniej jednak pojawiają się już imiona słowiańskie, jak *Stanisław* - 26 (1,79%), *Wieńczysław* - 4 (0,27%)³⁵ i *Metody* - 1 (0,06%). Imiona te, za wyjątkiem *Wieńczysława*, były już wówczas odnotowane przez władze kościelne w oficjalnym katalogu świętych. Reasumując można stwierdzić, że nadawanie takich, a nie innych imion w parafii kolbuszowskiej wynikało z jednej strony z dużej religijności tutejszego ludu, a z drugiej było to rezultatem duszpasterskiego nadzoru księży.

Śluby

Tabela 54

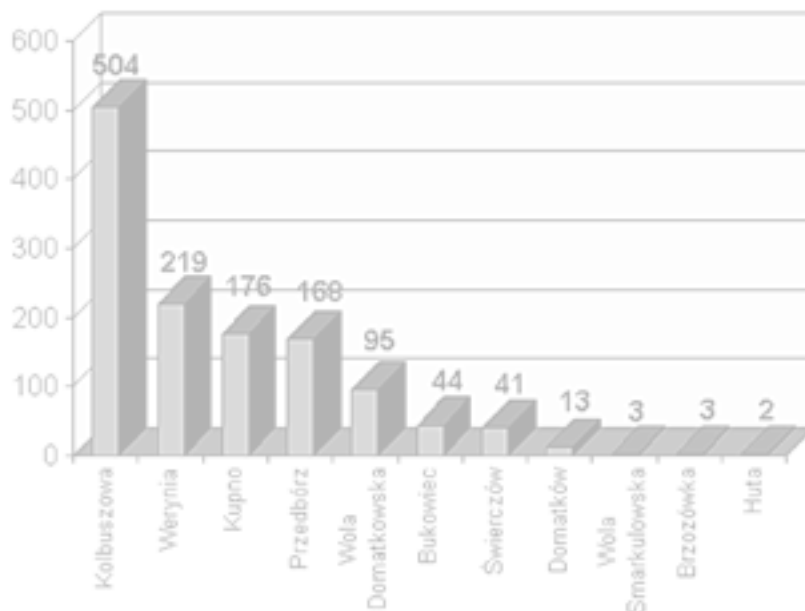
Zestawienie zbiorcze zawartych małżeństw w parafii Kolbuszowa (tj. wsi do niej należących), w latach 1640 – 1700

Lp.	Miejscowość	Ogółem w latach					Razem	
		1640-50	1651-60	1661-75	1681-90	1691-700	Ilość	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Kolbuszowa	91	81	116	108	108	504	39,75
2	Werynia	43	31	52	37	56	219	17,27
3	Kupno	45	30	49	34	18	176	13,88
4	Przedbórz	40	23	42	33	30	168	13,25
5	Wola Domatkowska	5	11	31	23	25	95	7,48
6	Bukowiec	8	8	10	14	4	44	3,47
7	Świerczów	5	8	7	9	12	41	3,23
8	Domatków	11	1	1	-	-	13	1,03
9	Wola Smarkulowska	-	3	-	-	-	3	0,24
10	Brzozówka	-	-	1	2	2	3	0,24
11	Huta	1	-	-	1	-	2	0,16
-	Ogółem	249	196	308	260	255	1268	100,00

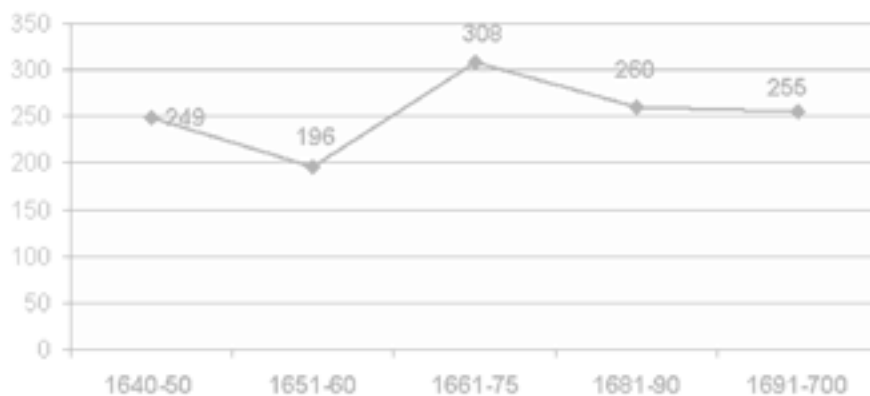
³⁴ Tamże.

³⁵ Tego imienia nie ma w zestawie J. St. Bystronia, co jest w tym wypadku ewenementem.

Zestawienie zbiorcze zawartych związków małżeńskich w parafii Kolbuszowa w latach 1640-1700, wg miejscowości

Zestawienie zbiorcze zawartych związków małżeńskich w parafii Kolbuszowa w latach 1640-1700, wg lat

W całym okresie lat 1640 – 1675, pod względem ilości zawartych małżeństw w parafii kolbuszowskiej, zdecydowanie na pierwszym miejscu była wieś Kolbuszowa – 504 ślubów, tj. 39,75%. O pozostałych informuje tabela 54. Osady takie, jak: Domatków, Huta i Wola Smarkulowska przeżywały kryzys po okresie lokacji, w drugiej połowie XVII wieku. Wieś Wola Smarkulowska istniała tylko kilka lat i trudno dziś zlokalizować, w którym miejscu była zorganizowana. Przypuszcza się, że istniała w rejonie Bukowiec, Domatków, Wola Domatkowska i prawdopodobnie na jej miejscu powstała później Brzozówka.

Dane te obrazują podane wyżej tabele i wykresy.

Tabela 55

Udział szlachty w uroczystościach zawarcia związków małżeńskich w Kolbuszowej, w latach 1640 - 1675.

Rok - data	Małżonkowie - wyszczególnienie	Świadkowie - wyszczególnienie
1	2	3
1644	Jan Lusiński i Katarzyna Gronkowiczowna	Hieronim Dymitrowski
1645	Stanisław Rzepecki i Katarzyna Brzuchowska	Starosta Aleksander Lubomirski, Joachim Borzykowski, Chwatowski i Pagowski
1646	Aleksander Augustyn Maliński i Marina Gronkowiczowna	Andrzej Gosniowski, Joachim Borzykowski
1650, 22 luty	-	Jan Grodzki – starosta sędziszowski
1653	Mateusz Giński i Konstantyna Zygałdówka	Walery Gorski i Kasper Bulasowic
1654	-	Walenty Gorski i Mateusz Gierowski
1671, 29 stycznia	Stanisław Scisłowski z Niepołomic i Anna Kolorszonka	Książę Józef Karol Lubomirski, Jakub Tarnowiecki, Stanisław Buriecki i Franciszek Witeczyński

Tabela 56

Pierwsza wzmianka o miejscowościach zapisana w księdze ślubów parafii Kolbuszowa, w latach 1640 - 1675.

Parafia Kolbuszowa

Lp.	Miejscowość	Rok
1	2	3
1	Kolbuszowa	1640
2	Kupno	1640
3	Przedbórz	1640
4	Wola Domatkowska	1640
5	Werynia	1641
6	Świerczów	1641
7	Bukowiec	1642
8	Domatków	1643
9	Malcow	1649
10	Huta	1650
11	Wola Smarkulowska	1658

Okolice Kolbuszowej

Lp.	Miejscowość	Rok
1	2	3
1	Zarebki	1640
2	Kłapówka	1641
3	Niwiska	1641
4	Widelka	1641
5	Dzikowiec	1641
6	Cmolas	1645
7	Ranizów	1645
8	Izdebnik	1645
9	Trzęsówka	1645
10	Kopytowo	1645
11	Kosowy	1645
12	Siedlanka	1645
13	Mechowiec	1650
14	Trześń	1653
15	Lipnica	1660
16	Dubas	1674

MARIAN PIÓREK, ZANIM POWSTAŁO MIASTO KOLBUSZOWA...

Inne miejscowości

Lp.	Miejscowość	Rok
1	2	3
1	Goleszów	1641
2	Niedźwiada	1643
3	Głogów	1643
4	Mokre	1643
5	Górki	1644
6	Pustelniki	1644
7	Boreczek	1644
8	Czarna	1645
9	Liski	1646
10	Wiśnicz	1646
11	Pilzno	1646
12	Żochów	1647
13	Cierpisz	1647
14	Wiercany	1648
15	Olesno	1648
16	Trzciana	1648
17	Przewrotne	1649
18	Mrowła	1649
19	Styków	1649
20	Ruda	1649
21	Przeclaw	1650
22	Pełkinie	1650
23	Sędziszów	1650
24	Malinów	1650
25	Osiek	1651
26	Leżajsk	1652
27	Mogiela	1651
28	Barna	1651
29	Borek	1651
30	Raków	1652
31	Gawłanka	1653
32	Wiśnicz	1653
33	Kochanówka	1653
34	Bratkowice	1653
35	Krzemieniec	1654
36	Usiatyn	1656
37	Strażów	1657
39	Pogwizdów	1658
40	Kopytowo	1660
41	Kańczuga	1662
42	Kłęczany	1662
43	Ostrów	1662
44	Sokołów	1662
45	Rzeszów	1663
46	Trzeszno	1663

47	Bochnia	1665
48	Borek	1665
49	Mielec	1660
50	Pogwizdów	1665
51	Kamionka	1666
52	Budy	1668
53	Stopnica	1668
54	Wypychów	1669
55	Wiercany	1670
56	Niepołomice	1671
57	Sambor	1671
58	Skrzynów	1672
59	Gadka	1674
60	Nienadówka	1674

Z zestawienia miejscowości (tabela 56 A,B,C) wynika, że parafia kolbuszowska odgrywała dużą rolę w umacnianiu religijności wśród tutejszej społeczności. W latach 1640 - 1675 w obrzędach ślubu uczestniczyło 87 katolików pochodzących spoza parafii (z wielu wsi i miast), a to: 11 należących do tutejszej parafii, 16 z pobliskich osad leśnych i 60 oddalonych o wiele kilometrów od Kolbuszowej. Najbliższe istniejące wówczas parafie znajdowały się w Cmolasie, Dzikowcu, Raniżowie, Głogowie, Rzochowie i Mielcu.

Interesujące dla omawianej tematyki byłoby przeprowadzenie charakterystyki zgonów ludności w parafii kolbuszowskiej, w omawianym okresie. Nie zachowały się jednak księgi zgonów i to stanowi podstawową trudność badawczą tego zagadnienia. Niemniej jednak wiadomo, że klęski żywiołowe docierały w te okolice.

Kronika wydarzeń

A oto przykłady klęsk żywiołowych (*określanych w tamtym okresie, jako klęski elementarne*) z drugiej połowy XVII wieku:³⁶

W latach **1648 - 1649** panująca drożyzna i głód przypisywane były zniszczeniom poczynionym przez szarańczę i hordy kozacko - tatarskie. Trapią wówczas ludność wojna, głód i zaraza. Wymarło wówczas „...tu i ówdzie wiele tysięcy ludzi”.

Lata **1650 - 1652** - „panującą powszechnie klęską jest klęska nieurodzaju i głodu, wynika na skutek częstych wylewów rzek”; „grasują w Małopolsce zaraźliwe choroby, tzw. gorączki, febry, paralize i inne”. Zaraza jest zjawiskiem powszechnym. „Przebiegała wzdłuż i wszerz ziemie polskie jako czarna śmierć”- (nazwa pochodzi od czarnych wrzodów, czyli dymienie silnie występujących na ciele, a zwłaszcza pod pachami). Zaraza ta nawiedziła także

³⁶ Zestawienie wykonano na podstawie pracy Stanisławy Namaczyńskiej, Kronika klęsk elementarnych Polsce i w krajach sąsiednich w latach 1648 – 1696, Lwów 1937, s. 55-98.

miasto powiatowe Pilzno. Rok **1650** (w czasie od 21 I do 21 II) - w związku z wylewem rzeki Wisłoki i innych rzek m. in. *pan Oświęcim* odbywa podróż przez Osiek, **Kolbuszowę**, Rzemień do Krosna „...niecnotliwą bardzo drogą dla przepraw złych i rzek, które na ten czas były pozbierały...”. Podróż była bardzo uciążliwa z powodu: „...złej bardzo miejscami drogi, która się na ten czas psowała dla rozcieczy nadchodzącej.”³⁷ W roku **1651** „... 21 Aprilis. Byliśmy w **Kolbuszowej**. Trzeciego dnia spadł taki śnieg i mróz tak potężny uderzył, że trwał dwa dni, jako wśród zimy”³⁸.

1652 r. - szarańcza „zniszczywszy doszczętnie plony w Polsce, spowodowała głód, z którym zaczęło się szerzyć i morowe powietrze”. W **1654 r.** wybucha zaraza.

1657 r. - klęski „obiegające wzdłuż i wszerz Polskę” - klęska głodu powszechnego. Zniszczenia wojenne poczynione przez najazd Rakoczego, „sprowadzają wygłodzenie kraju, a w dalszym ciągu i zarazę kraju. Zaniósł ją tutaj wojska Rakoczego”.

1659 r. - „powszechnym objawem klęski w Polsce jest nieurodzaj, drożyzna zbóż i głód. Zjawisko to nazwano tyfusem głodowym”. Zaraza morowa wybucha na nowo (także w następnych latach 1660 -1662).

1663 r. - powszechny głód „... ludzie na przednówku żywili się chwastami, pokrzywami, aż w końcu musieli ginąć śmiercią głodową”. „Następstwem tak strasznego głodu była zaraza, która w równej mierze trapiła i zwierzęta”. „Po 13-letnim okresie wielkich zaraz w Polsce (od **1651 - 1663**) następuje od **1664 r.** począwszy okres mniej obfitujący w zarazy”.

Lata **1667 - 1668** charakteryzują się nieurodzajem i drożyzną; **Rok 1667** „przynosi również pomór, który rzecz dziwna pojawia się wśród silnych nawet mrozów i dziesiątkuje ludność”.

1671 r. - zaliczono do lat mokrych i dla rolnictwa wielce nie pomyślnych.

1675 r. - „obfite opady deszczowe miały fatalne skutki dla rolnictwa”. Pojawia się zaraza.

Lata **1684-1685** - są „niepomyślne dla rolnictwa jak i rozwoju gospodarczego. Nieurodzaj jest klęską powszechną”. Powszechnie szerzy się czerwonka.

1690 r. - „to rok strasnej drożyzny i głodu z powodu szarańczy.”

1693 r. - „dotkliwym był dla ukazania się szarańczy.”

1695 r. - nieurodzaj w rolnictwie. Zaraza „szerzy się...na wielu miejscach... Niezwykle zaraźliwa ta choroba objawiała się kurczami mięśni, stąd jej nazwa „kurcze”. Występowała ona na tle głodu i nędzy, toteż szerzy się przeważnie wśród ubogiego ludu, zwłaszcza po wsiach”.

Okres ten bardzo znamienne ocenila wspomniana już wyżej Stanisława Namaczyńska: „Smutny jest obraz Polski tych czasów. Zaraza, nie znajdując nigdzie hamulca, rozprzestrzenia się w szalonym tempie po wszystkich jej

³⁷ Tamże, s. 12, poz. 44. Oświęcim, Diar..., 223.

³⁸ Tamże, s. 15; poz. 63. Oświęcima Diar., 277.

*ziemiach. Medycyna ówczesna bezradną była wobec tak strasznej plagi, gnębiącej ludzkość. Wszelkie środki okazywały się bezowocne i może jedynym środkiem, jaki zabezpieczał przed śmiercią była ucieczka w miejsca ustronne, z dala od ludzi...- Życie publiczne zamierało;...ustawał handel, przemysł, zamykano wszelkie dowozy żywności, miasta otaczano wałami, rowami, palisadami, barykadami, nie wpuszczając do nich nikogo, kto nie mógł wylegitymować się świadectwem urzędu lub pana dziedzicznego danej wsi, że pochodzi z miejsc zdrowych, nie nawiedzonych zarazą”.*³⁹

Mimo wielkich starań i zabiegów medycznych oraz profilaktycznych, zarazy na ziemiach polskich aż do końca XVII wieku były bardzo groźne i czyniły wiele spustoszenia. Prócz dużej śmiertelności wśród ludzi i zwierząt przynosiły one także ruinę materialną miast i wsi. Brakowało rąk do pracy, a pola orne (włóki) leżały odłogiem.

W kulturze duchowej i materialnej tutejszego ludu zaczęły pojawiać się kapliczki oraz krzyże budowane zarówno w środku wsi, jak i na jej obrzeżach. Wynikały one nie tylko z głębokiej wiary tutejszego ludu, ale i z prośb lub dziękczynienia za łaski płynące od Pana Boga w likwidacji tych chorób i żywiołów.

W parafii kolbuszowskiej największą rolę w XVII wieku odgrywała wieś Kolbuszowa, która przez swoich właścicieli przygotowywana była przez lat kilkadziesiąt (po najeździe księcia Jerzego II Rakoczego i szwedzkim) do rangi miasta. Dojrzały tu warunki - jak słusznie stwierdził J. Półciwiarzek - „przeorganizowania wsi Kolbuszowa w prywatne miasto Lubomirskich.”⁴⁰

Wnioski

Cały obszar Puszczy Sandomierskiej, aż do czasów panowania Kazimierza Wielkiego i później w części już ograniczonej przez własność prywatną, był traktowany jako własność królewska.⁴¹ W zakresie łowiectwa były to tereny zastrzeżone dla króla i stanowiły tzw. regalia.

Trzebieenie Puszczy Sandomierskiej, z myślą o założeniu przyszłej osady w okolicy dzisiejszej Kolbuszowej i Weryni, rozpoczęło się już w latach 1370 – 1382 za rządów Ludwika Węgierskiego i jego żony Elżbiety.⁴² Według K. Skowrońskiego⁴³ król Władysław Jagiełło, po swym ożenku z Jadwigą – królową Polski, swatowi swemu

³⁹ S. Namaczyńska, Kronika klęsk..., dz. cyt., s. 99.

⁴⁰ J. Półciwiarzek, Kształtowanie się społeczności miasta Kolbuszowej na przełomie..., dz. cyt., s. 633; tegoż autora: Mieszkańcy miasta Kolbuszowa..., dz. cyt., s. 51-73.

⁴¹ Nazwa „królewsczyzny” zachowała się aż do czasów rozbiorów, tj. XVIII i XIX wieku.

⁴² W. Dworzaczek, Leliwici Tarnowscy..., dz. cyt., s. 97 – 98.

⁴³ Odpis aktu z roku 1566 ze zbiorów Tarnowskich i Sanguszków z Tarnowa i Gumnisk, Archiwum Wawelskie w Krakowie wpisane w księgę powiatu Pilzno, woj. sandomierskie przez Stanisława „na Tarnowie i Rzemieniu”; Biblioteka Jagiellońska w Krakowie, Dział Rękopisów, rkps. Nr akc. 185/52 – Materiały do opracowania mapy historycznej posiadłości Tarnowskich; cyt. za K. Skowroński, Niwiska – osada wśród lasów, [w:] „Biuletyn” Wydziału Kultury PPR w Kolbuszowej, nr 1/1965, s. 149.; M. Piórek, Właściciele ziemscy..., dz. cyt., s. 24.

Jaśkowi z Tarnowa, nadał na własność wielką połąć Puszczy Sandomierskiej, ciągnącą się szerokim pasem na wschód od zamku Rzemień i miasta Rzochów, aż po rzeczkę Wyżynę (Werynię) i Sanę do granic dzisiejszego Dzikowca i Weryni. Jan z Tarnowa był wojewodą krakowskim i w czasie wojny polsko – krzyżackiej (1409 – 1410) wchodził w skład rady wojenno – politycznej, a Jan Długosz pisał o nim jako o „mężu stałego umysłu i niezłomnej wiary.” W czasie bitwy pod Grunwaldem Jan z Tarnowa, wraz ze swoją chorągwią, dopilnował rozbicia beczek z winem w obozie krzyżackim⁴⁴

Dokument z roku 1459 informuje o istnieniu Poręby Małej i Górnej,⁴⁵ zwanej Werynią Większą i Mniejszą,⁴⁶ ale ich nazwy nie zostały usankcjonowane urzędowo. W tej sprawie brak jest szczegółowego udokumentowania źródłowego.

Na przełomie XV i XVI stulecia zarysował się w Puszczy Sandomierskiej podział własności. Obok królewskich, które obejmowały największy obszar, znaczna jej część należała do Ligezów z Przecławia, Tarnowskich z Tarnowa i Mieleckich z Mielca. Nie można zaprzeczyć, że na tym terenie trwał proces „dzikiego” poszerzania swoich dóbr (tzw. awulsy),⁴⁷ o czym świadczą protokoły z rozgraniczeń tych ziem na przełomie XV i XVI wieku.

Przyjmuje się, że osada Werynia powstawała przez kilkadziesiąt lat XV wieku.⁴⁸ Kolbuscy z Sandomierza lokowali wieś, na prawie magdeburskim „na surowym korzeniu”, pod koniec XV wieku, nazywając osadę Werynią i Kolbuszową.⁴⁹ Sugeruje się, pochodzenie nazwy topograficznej Weryni („Wyżyna”) od słowa „wyżyna”, zaś Kolbuszowej (nazwa dzierżawcza) od nazwiska Kolbe – Kolbuski – Kolbuszowa.

Większość historyków przyjmuje, że parafia na terenie wsi Kolbuszowa została erygowana w roku 1523, ale ostatnio ukazały się nowsze publikacje, które informują, że ta placówka kościelna powstała na obszarze Weryni znacznie wcześniej (1510 r.). W latach 1510 -1640 parafia ta raz była samodzielna, a innym razem ze względów finansowych podporządkowana parafii rzochowskiej. Większość zapisów o niej znajdowało się w rzochowskiej księdze wójtowskiej, a od roku 1640 księgi parafialne zostały zaprowadzone w Kolbuszowej.

Wiele osad leśnych w obrębie działania parafii kolbuszowskiej, oczywiście poza Werynią i Kolbuszową, powstało na przełomie XVI i XVII wieku. Ich mieszkańcy pochodzili z wcześniej lokowanych wsi, np. do Cmolasu z okolic Mielca, do Kłapówki, Kupna i Widelki przybyli z rejonu Bratkowic, Głogowa i Przewrotnego; do Bukowca, Domatkowa, Przedborza i Woli Domatkowskiej z rejonu Sędziszowa i starostwa ropczyckiego; do wcześniej lokowanej Weryni, Kolbuszowej i późniejszego Świerczowa z okolic Przecławia, Rzemienia i Rzochowa. Wśród nich byli także jeńcy wojenni (Tatarzy, Turcy, Wołosi),

⁴⁴ Stefan M. Kuczyński, Zawisza Czarny, Katowice 1980, s. 211, 269.

⁴⁵ Według publikacji Kazimierza Skowrońskiego i Macieja Skowrońskiego.

⁴⁶ Według Piotra Miodunki

⁴⁷ Awulsy (od łac. słowa „avulsio” – oderwanie) oderwanie przyległych do prywatnych gruntów ziemi należącej poprzednio do królewskiej.

⁴⁸ Dokument lokacyjny dla Weryni nie zachował się.

⁴⁹ Dokument lokacyjny wsi Kolbuszowa nie zachował się.

koloniści z Litwy i pobliskiej Rusi. Na tym trudnym obszarze możni panowie osiedlali także uciekinierów - „puszcza była dla nich schowkiem.” Z korzyścią dla osadnictwa łamana była „dyscyplina feudalna”. Napłynęło w te okolice także wielu przedstawicieli szlachty zagrodowej.

W drugiej połowie XVII wieku mieszkańcy kolbuszowskiej parafii utrzymywali liczne kontakty (w drugim, trzecim a nawet czwartym pokoleniu) ze swoimi krewnymi, mieszkającymi w oddalonych miejscowościach. Świadczą o tym dane zawarte w tabelach dotyczących chrztów, ślubów oraz zapisy w księgach kościelnych, z jakich miejscowości pochodzili.

W księgach kościelnych z lat 1640 – 1650 spotyka się różnorodność imion i nazwisk chłopskich. Wszystkie nadawane imiona miały świętych patronów i świadczyły o dużej religijności tutejszego ludu. Natomiast miana – nazwiska mieszkańców związane były z codziennymi zajęciami, otoczeniem i przyrodą.

W drugiej połowie XVI wieku w okolicy Kolbuszowej dotarła także reformacja.. Nie zrobiła wielkiego spustoszenia wśród wyznawców religii katolickiej, mimo że właściciel tych dóbr ziemskich rzechowsko – kolbuszowskich był kalwinem. Jego żona i syn, po śmierci głowy rodziny (pod koniec XVI w.), uczynili wiele dobra (poprzez nadania i zbudowanie drugiego kościoła) dla tutejszej parafii. Na początku XVII wieku pojawili się w tym rejonie jezuici.

Wielką rolę w utrwaleniu katolicyzmu i religijności oraz w procesie kolonizacji, na tym terenie, odegrali kolbuszowscy administratorzy parafii i pomocniczy księża, a także kolatorzy: Tarnowscy, Mieleccy, Ociescy, Ratowscy, Lubomirscy i pozostała szlachta.

Ponad dwa wieki trwało zasiedlanie i zagospodarowanie tych obszarów południowo - zachodniej Puszczy Sandomierskiej, zanim Lubomirscy zdecydowali się po najeździe węgierskim i „*potopie szwedzkim*” (po 1660 r.) zorganizować dwór („*aula*”) oraz zbudować miasteczko na „*surowym korzeniu*” o nazwie Kolbuszowa.

(Artykuł został napisany z okazji zbliżającego się jubileuszu 500 – lecia utworzenia parafii w Kolbuszowej)

Rozdział II

Artykuły

Sylwetki

WSPOMNIENIE O KAPITANIE WŁADYSŁAWIE WIŚNIEWSKIM

Władysław Antoni Wiśniowski, przybył do powiatu kolbuszowskiego z Rzeszowa w 1927r., w niecałe dziesięć lat po odrodzeniu Polski, jako młody nauczyciel i podchorąży rezerwy, kandydat na oficera Wojska Polskiego. Był szatynem średniego wzrostu, o wdzięcznym wyglądzie, sympatycznym charakterze i pełnym chęci do pracy dla dobra własnego i ojczyzny. Po przybyciu do Kolbuszowej dostał posadę nauczyciela klas starszych w kolbuszowskiej Szkole Męskiej i zaczął udzielać się w różnych organizacjach. Działająca wówczas Powiatowa Komenda Wychowania Fizycznego Przysposobienia Wojskowego, postarała się o uczynienie go komendantem powiatowym Związku Strzeleckiego, organizacji skupiającej młodzież męską, a z czasem i żeńską, popieraną przez ówczesne władze państwowe.

Jako komendant powiatowy Związku Strzeleckiego, w latach 1929 – 1938, był wysyłany w czasie wakacji na kursy wojskowe i awansowany do stopnia porucznika. Był powszechnie znany i szanowany.

Gdy wybuchła II wojna światowa wziął udział w wojnie obronnej. Po klęsce wrześniowej został współorganizatorem, a następnie jednym z dowódców tajnych, konspiracyjnych organizacji wojskowych w powiecie, utworzonych z inicjatywy Rządu Londyńskiego - Związku Walki Zbrojnej i Armii Krajowej.

Polubił Kolbuszowę i chętnie mieszkałby w niej z rodziną do końca życia, jednak ciężkie, wojenne warunki zmusiły go do jej opuszczenia. Osiedlił się na południowo – zachodnim krańcu ziemi wielkopolskiej, w pobliżu śląskiego miasta Głogów, tam dalej pracował i pozostał już na zawsze.

Poznałam por. Władysława Wiśniowskiego w latach trzydziestych XX wieku, będąc jeszcze dzieckiem. W roku 1932 Władysław Wiśniowski zawarł związek małżeński i wynajął mieszkanie w domu moich Rodziców, Feliksa i Wilhelminy Dudzińskich. On także wprowadził mojego Ojca, rzemieślnika, mającego kontakt od wczesnej młodości z Towarzystwem „Sokół”, do Związku Strzeleckiego, czyniąc go jego aktywnym członkiem. Znajomość, a nawet przyjaźń mojej rodziny z Władysławem Wiśniowskim trwała długie lata. Przeżyliśmy II wojnę światową i bardzo żałowałam, gdy w ciężkich chwilach przy jej końcu państwo Wiśniowscy opuścili Kolbuszowę.

Po ukończeniu studiów na kierunku historia, zostałam nauczycielką w szkole średniej i zainteresowałam się sprawami kolbuszowskiej historii Regionalnej. Poznawałam życiorysy Kolbuszowian, którzy swoją pracą osiągnęli znaczenie w naszym środowisku i dobrze służyli ojczyźnie. Do osób tych zaliczam również Władysława Wiśniowskiego. W tym okresie nie mieszkał on już w Kolbuszowej. Odszukałam go w miejscu, gdzie się osiedlił, w Wielkopolsce i poprosiłam o spisanie wspomnień. Napisał je pracowicie, będąc już w podeszłym wieku. Na ich podstawie powstał ten tekst. Zawiera on życiorys Władysława Wiśniowskiego awansowanego w czasie wojny przez Armię Krajową do stopnia kapitana.

Pragnę również przypomnieć Rodakom dawny Związek Strzelecki i pokazać zdjęcia, które przechowuję już ponad sześćdziesiąt lat. W tej chwili żyje jeszcze kilka Strzelców, ludzi ponad osiemdziesięcioletnich. Może tę moją pracę przeczytają również ludzie młodzi, którym w nowych, trudnych, dzisiejszych czasach tak często brak patriotyzmu.

Władysław Antoni Wiśniowski urodził się 2 kwietnia 1905r., w okolicy Rzeszowa, jako pierwsze dziecko Tomasza, pracownika poczty i Marii z Jagiełłów Wiśniowskich. Jako młodsze rodzeństwo miał brata Stanisława i siostry – Annę i Jadwigę. Przyszedł na świat u schyłku niewoli austriackiej. Cała rodzina zamieszkała w Rzeszowie. Ówczesni nauczyciele byli wielkimi polskimi patriotami, pragnęli odbudowania niepodległej Polski i uczucia swoje przekazywali uczniom. Regularne uczęszczanie do szkoły podstawowej przerwał Władysławowi wybuch I wojny światowej.

Kolbuszowa. Gmach Sokola w II Rzeczypospolitej.

Tomasz Wiśniowski zabrał swoją rodzinę i uciekł na kilka miesięcy do Austrii i tam Władysław, chociaż jeszcze mały, poznał obcy kraj i nauczył się trochę niemieckich słów. W roku 1915 Austriacy wyparli Rosjan z Galicji i uciekinierzy wrócili. Dalsze lata wojny były ciężkie, ubogie w żywność, pełne różnych epidemii i chorób.

W listopadzie 1918r. wojna zakończyła się i równocześnie „wybuchła”, jak mówiono, Polska. Patrioci tworzyli władze polskie. Na gruzach trzech dotychczasowych cesarstw, niemieckiego, austriackiego i rosyjskiego powstały nowe państwa. Wśród nich i II Rzeczypospolita Polska.

Władysław Wiśniowski był patriotą, miał zmysł państwowotwórczy i siedł z sanacyjnym prądem. Chciał zdobyć wykształcenie, pracować i założyć rodzinę. Skończył szkołę powszechną, a w 1926r. rzeszowskie Seminarium Nauczycielskie. Dostał posadę nauczyciela we wsi Domatków, w powiecie kolbuszowskim, leżącej kilka kilometrów na południe od miasta Kolbuszowa. Został nauczycielem w szkole, która jeszcze nie miała swojego budynku i była jednoklasówką.

Powiat kolbuszowski należał wówczas do województwa lwowskiego. Kolbuszowa, siedziba władz powiatowych, miała trzy tysiące mieszkańców w połowie – katolików i w połowie Żydów. W 1926r. posiadała kościół parafialny pod wezwaniem Wszystkich Świętych, Prywatne Gimnazjum, dwie szkoły podstawowe, nazwane wówczas powszechnymi, Starostwo, Urząd Gminny czyli magistrat, Posterunek Powiatowej Komendy Polskiej Policji, dwie kasy pożyczkowe i pocztę. Mieszkańcy – katolicy utrzymywali się z prowadzenia warsztatów rzemieślniczych i uprawiania małych gospodarstw rolnych. Żydzi żyli z handlu i z rzemiosła.

Do roku 1919 powiat kolbuszowski posiadał, oprócz Kolbuszowej, jeszcze trzy miasta, miasto Sokołów, leżące dwadzieścia siedem kilometrów na wschód od Kolbuszowej, miasto Majdan, nazwane Majdanem Królewskim, leżące siedemnaście kilometrów na północ od Kolbuszowej oraz miasto Raniżów, położone w tej samej odległości od Kolbuszowej co i Majdan, bliżej Sokołowa. Majdan i Raniżów straciły w 1919r. prawa miejskie, z powodu zbyt małej liczby mieszkańców. Mieszkańcy ich żyli podobnie jak kolbuszowianie.

Powiat kolbuszowski był biedny, miał ubogą ziemię, a gospodarstwa chłopskie były przeważnie małe. Z uprawy ich żyło ponad

*Ppor Władysław Antoni Wiśniowski –
nauczyciel Szkoły Męskiej i komendant Powiatu
w Związku Strzeleckim w Kolbuszowej
w 1936 r.*

sześćdziesiąt tysięcy chłopów – rolników, skupionych w sześćdziesięciu kilku wsiach.

W powiecie nie było większych zakładów pracy, poza gorzelnią, kilkoma cegielniami, młynami i tartakami, które należały do właścicieli ziemskich.

Biedni rolnicy, w XIX wieku, wyjeżdżali masowo na emigrację zarobkową, głównie do Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej /USA/. Po I wojnie światowej USA ograniczyło liczbę przyjmowanych imigrantów. W czasach II Rzeczypospolitej trochę Polaków wyjeżdżało na roboty do Francji, do Niemiec oraz do Litwy i Łotwy.

Powiat kolbuszowski nie posiadał linii kolejowej. Najbliższe stacje kolejowe były w Sędziszowie, Mielcu i Rzeszowie.

Władysław Wiśniowski przyjechał do Kolbuszowej furmanką, do Domatkowa dotarł na piechotę. Był szatynem, średniego wzrostu, o niebieskich oczach, sympatycznej, wdzięcznej twarzy, kształtnej postaci i przyjemnym, towarzyskim usposobieniu. Na potrzeby szkoły wynajmowano izbę u gospodarza, więc nauczyciel zamieszkał w jej pobliżu. Sprawił sobie rower, co wtedy było nie lada wydatkiem i jeździł na nim do Inspektoratu Oświaty w Kolbuszowej, swojej władzy zwierzchniej. Wstąpił od razu do Związku Nauczycieli Szkół Powszechnych, który szybko zjednoczył się z innym związkiem, tworząc Związek Nauczycielstwa Polskiego /ZNP/. Został też członkiem działającego wówczas Towarzystwa Szkoły Ludowej /TSL/, które starało się podnosić poziom szkół i młodzieży, zwłaszcza wiejskiej.

W tych organizacjach rozpoczął swoją pracę społeczną. W TSL pożyczał książki dla dzieci i udostępniał je swoim uczniom.

Od pierwszych dni pracy, w szkole w Domatkowie, Władysław Wiśniowski postanowił zbudować na jej potrzeby niewielki, drewniany budynek szkolny. Powiedział o tym rodzicom uczniów, poruszył ich ambicję żeby składali pieniądze na ten cel i założyli Komitet Budowy Szkoły. Sam starał się w Kolbuszowej i u inspektora Stefana Tomanka o dotację na budynek zaś w gminie o miejsce pod niego. W ramach zbiórki pieniędzy zorganizował zabawę dla rodziców oraz, z uczniami, amatorskie przedstawienie sztuki pt. „Pilnuj swego”.

Za zebrane z różnych źródeł pieniądze kupił wiosną 1927 r., u jednego rolnika wystawiony na sprzedaż niewielki domek z gankiem. Rodzice uczniów przenieśli go, zestawili, wykończyli i tak do końca roku szkolnego powstała w Domatkowie szkoła. Jednak jej twórcy, Władysławowi Wiśniowskiemu nie dane było w niej pracować, gdyż po pierwszym roku pracy został powołany do odbycia służby wojskowej.

W tym okresie w Kolbuszowej powstała Powiatowa Komenda Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego, która skupiała wokół siebie młodych mężczyzn, zobowiązanych do regularnej służby wojskowej. Znajdowała się ona w domu Grodeckich przy ulicy J. Piłsudskiego, w okolicy sporego zalesionego terenu, mającego w środku boisko sportowe. Po powstaniu hufców WF i PW tam odbywały się ich ćwiczenia. W roku 1929 Jerzy Maria Tyszkiewicz podarował teren z otaczającym lasem miastu Kolbuszowa i władzom miejskim na Stadion, miejsce rozgrywek sportowych.

W lipcu 1927 r., W. Wiśniowski został powołany do odbycia regularnej służby wojskowej. Odbýwał ją w Szkole Podchorążych Piechoty w Gródku Jagiellońskim koło Lwowa i w 17 rzeszowskim pułku piechoty. Tam otrzymał stopień plutonowego – podchorążego i bardzo dobrą opinię. Do Kolbuszowej wrócił z myślą o dalszej pracy w domatkowskiej szkole, jednak inspektor Tomanek powierzył mu pracę nauczyciela w kolbuszowskiej, siedmioklasowej Szkole Męskiej, mieszczącej się przy ulicy Gabriela Narutowicza, w pobliżu Kościoła parafialnego. Kierownikiem jej był Stanisław Przybyło, nauczycielami zaś – ksiądz Wojciech Słonina, katecheta – Maria Przybyłowa, Zofia Gottwaldowa, Jan Leśniewicz, Jan Thau - nauczyciel religii żydowskiej i Jan Wróblewski. Uczył matematyki i fizyki w starszych klasach tej szkoły oraz w Wieczorowej Szkole Doksztalczącej Rzemieślniczo – Handlowej, istniejącej przy Szkole Męskiej. Pracował w tych szkołach do czerwca 1939r. Udzielał się nadal w TSL i ZNP, a oprócz tego komendant powiatowy WF i PW i starosta powiatowy powierzyli mu jeszcze jedno ważne zadanie – założenie w tutejszym powiecie Związku Strzeleckiego. Władysław Wiśniowski wstąpił również do BBWR i w czasie wakacji 1929 r., został skierowany na kurs dowódców kompanii, po ukończeniu którego dostał stopień podporucznika. W ciągu nowego roku szkolnego pracował w szkole i nad założeniem pierwszego w Kolbuszowej oddziału Związku Strzeleckiego. W werbowaniu strzelców pomagała Komenda WF i PW, Starostwo, pan Wnękowski, pracownik miejscowego sądu, pochodzący z Bochni. W hufcach WF i PW młodzież męska musiała służyć obowiązkowo. Przynależność do Związku Strzeleckiego /ZS/ była ochotnicza. W tej organizacji młodzież pogłębiała wiadomości wojskowe, zdobyte w hufcu oraz wiadomości z zakresu wychowania obywatelskiego, a także miała organizowane życie towarzyskie i kulturalne.

Władysław Wiśniowski skończył w czasie wakacji w 1930 r. kurs dla dowódców batalionu i otrzymał stopień porucznika. Zaraz po tym dostał nominację na komendanta powiatowego ZS w Kolbuszowej.

Pierwszy kolbuszowski oddział strzelecki w tym czasie już istniał. Od Komendy WF i PW ZS dostał szare, letnie mundury i stare karabiny do ćwiczeń. Ćwiczenia prowadzili dwaj podoficerowie, oddelegowani z rzeszowskiej siedemnastki, plutonowi – Boczański o nieznanym mi imieniu i Stanisław Żywiec. W Sokołowie instruktorem był sierżant Tomasz Pytko.

Por. Władysław Wiśniowski ożenił się w czasie wakacji 1932 r. z panną Walerią Machówną, rzeszowianką, prawdopodobnie również nauczycielką. Ślub wzięli w mieście Stryj, leżącym za Lwowem. Pierwsze wspólne mieszkanie wynajęli u mojego Ojca, Feliksa Dudzińskiego, w murowanym domu stojącym przy ulicy J. Piłsudskiego, obok kapliczki Św. Jana.

Władysław Wiśniowski w tym czasie dużo pracował ale i dobrze zarabiał. Pani Wiśniowska nie pracowała zawodowo, gospodarowała w mieszkaniu, przygotowywała smakołyki do jedzenia oraz przyjmowała z mężem gości - jego przyjaciół, a nam, dzieciom, wynosiła nieraz przed dom kawalki wspaniałych ciast. Najbliższymi przyjaciółmi młodej pary byli nauczyciele – Gabriel Marek, pochodzący z Porąb Kupieńskich w powiecie kolbuszowskim, p. Wagner, bliżej mi nie znany, pracujący w Majdańszczyźnie.

Oto ich zdjęcie, zrobione w lecie 1934r. na schodach przed wejściem do mieszkania pp. Wiśniowskich, w domu Feliksa Dudzińskiego. Siedzą: pierwsza na niższym schodku p. Waleria Wiśniowska, za nią p. Wagner i Jan Wróblewski. Wyżej – p. Wagnerowa, Władysław Wiśniowski i Gabriel Marek.

Państwo Wiśniowscy krótko mieszkali w domu Feliksa Dudzińskiego, bo zajmowane przez nich mieszkanie było małe. Gdy w 1934r. miało przyjść na świat ich pierwsze dziecko wynajęli mieszkanie w nowo wykończonym domu p. Michała Jadacha, stojącym o trzy domy dalej, bliżej Stadionu. W tym domu mieszkali przez osiem lat. Tam też przyszły na świat ich córeczki, Krystyna i Hania.

Komendant okręgowy i powiatowy Związku Strzeleckiego i komendant każdego oddziału tego Związku posiadał poczet, w skład którego wchodził zastępca komendanta, jego adiutant, oficer broni i inni podoficerowie, także komendanci z oddziałów strzeleckich.

Pierwszym zastępcą komendanta W. Wiśniowskiego został por. Jerzy Januszewski, rodem z Łańcuta, bardzo urodziwy i kulturalny mężczyzna, oddelegowany z rzeszowskiej 17 na kierownika referatu wojskowego w Starostwie. Przywiózł on z sobą do Kolbuszowej ojca, Mariana, też bardzo znaną osobistość.

Pierwsze dwa oddziały Związku Strzeleckiego W. Wiśniowski założył w mieście Kolbuszowa. W późniejszym okresie zakładał oddziały we wsiach powiatu.

Do oddziałów w Kolbuszowej weszli młodzi kolbuszowianie i młodzi mieszkańcy najbliższych wsi - Kolbuszowej Dolnej, Górnej i Weryni.

Pierwszy oddział założony w 1930 r. liczył około pięćdziesięciu członków czynnych i osiemdziesięciu członków wspierających. Członkami wspierającymi byli ludzie poważani, głównie inteligencja.

Komendantem pierwszego oddziału ZS został Mieczysław Weryński, rodem z Mielca, podchorąży lub podporucznik rezerwy wojskowej, pracownik Starostwa. Osiadł on na stałe w Kolbuszowej, zawarłszy związek małżeński z kolbuszowianką, p. Zofią Golis, nauczycielką. Żył w latach 1907-1992.

Komendantem drugiego kolbuszowskiego oddziału strzeleckiego został Wojciech Maciąg z Weryni, podporucznik rezerwy i student prawa.

Jednym z członków drugiego kolbuszowskiego oddziału Związku Strzeleckiego był, urodzony w 1912 r., Franciszek Dudziński z ulicy Narutowicza, mający ukończone gimnazjum i czekający na otrzymanie pracy. Dostał ją później w Sądzie.

Założycielami oddziałów strzeleckich we wsiach powiatu zostawali przeważnie nauczyciele, koledzy Władysława Wiśniowskiego. Na instruktorów szkoleniowych zgłaszali się zaś młodzi podoficerowie rezerwy, synowie chłopscy szukający zarobku i pragnący służyć ojczyźnie.

Każdy początek jest ciężki, ale z czasem mozolna praca daje rezultaty. I tak do września 1939r. w mieście Sokołów, w Majdanie Królewskim, Raniżowie i prawie każdej wsi powiatu powstał oddział Związku. Władysław Wiśniowski, wspominając po latach czasy Związku Strzeleckiego z rozrzwinięciem wymawiał nazwiska współpracowników: Jana Augustyna z Kolbuszowej Górnej, Władysława Wilka z Kolbuszowej Dolnej, Józefa Staszalka z Cmolasu, Antoniego Kościółka z Dzikowca, Jana Sarapuka z Trzęsówki, Kazimierza Welichowskiego z Majdanu, sierż. Tomasza Pytkę z Sokołowa i wielu innych.

Por. Władysław Wiśniowski rozwijał w powiecie działalność Związku Strzeleckiego, ciesząc się poparciem władz powiatowych i miejskich. Te, jak i władze państwowe miały nadzieję, że wychowają liczny i mądry aktyw społeczny troszczący się o dobro państwa, który weźmie górę nad oponentami.

Komenda Związku Strzeleckiego w Kolbuszowej miała silne kontakty ze starostwem i ze znaczącymi ludźmi w powiecie. Ludzie ci byli członkami wspierającymi związek, należąc prawdopodobnie do Koła Przyjaciół Związku. Należeli do niego ziemianie z powiatu, inteligenci, a czasem i mieszcianie. Każdy wspierał organizację jak mógł.

Władysław Wiśniowski, zaraz na początku pracy w Związku, zapragnął stworzyć przy Komendzie Powiatowej orkiestrę, uświetniającą muzyką uroczystości. Sam grał na skrzypcach. Komenda Związku miała wielu uzdolnionych muzycznie strzelców, którzy z chęcią przynależeli do kapeli. Starania o kolbuszowską orkiestrę, osiągnęły cel. Część instrumentów, w tym trąby i bębny orkiestra otrzymała od Komendy Straży Pożarnej, pozostałe sukcesywnie dokupywano.

Orkiestra występowała podczas uroczystości państwowych, kościelnych i strzeleckich. Przed dniem uroczystości państwowych, czyli przed dniem 3 Maja

i 11 Listopada (Święto Niepodległości) maszerowała ulicami miasta, koncertując, wzniecając dumę i radość.

*Pracownicy Starostwa Powiatowego w Kolbuszowej w roku 1938.
W srodu siedz Starosta Sienkiewicz*

Uroczystości wymienionych świąt zaczynały się od nabożeństwa w kościele, po czym odbywała się defilada, ciągnąca się do „Sokoła”, gdzie odbywała się akademicka, referat okolicznościowy i wstępy artystyczne. Referat okolicznościowy wygłaszano przeważnie z balkonu do zebranego tłumu. W czasie defilady grano „Warszawiankę”, Hymn Strzelecki, „Pierwszą Brygadę” i inne marsze.

Po roku 1936 życie gospodarcze w Małopolsce zaczęło się ożywiać. Budowano zakłady przemysłowe w Nowej Dębie, Rzeszowie, Dębicy i Hutę Stalowa Wola. Rozwijała się działalność społeczna, rozwijał się i Związek Strzelecki. W Kolbuszowej jego Komenda uzyskiwała na świetlicę jeden z budynków Jerzego Marii Tyszkiewicza, obok ulicy J. Piłsudskiego. Tutaj odbywały się szkolenia strzelców i ich spotkania towarzyskie. Musztra, ćwiczenia w strzelaniu i inne zajęcia odbywały się, przeważnie w sobotnie popołudnia i niedzielne przedpołudnia na Stadionie, w świetlicy, otwartej w określonych dniach i godzinach tygodnia. Tam znajdowało się także radio, gazety, gry towarzyskie, można było porozmawiać, rozerwać się, miło spędzić

czas. Poza Kolbuszową, w innych miejscowościach, Strzelcy brali udział w marszach, alertach i zlotach.

Dla zdobycia pieniędzy zarządy urządzały w czasie karnawału zabawy w dużej sali „Sokoła”, a w piękne letnie niedziele festyny i zabawy na Stadionie, urozmaicane loterią fantową, pocztą, wyścigami w workach, wspinaczką po słupach do kielbasy oraz wędką szczęścia.

W okresie II Rzeczypospolitej Polskiej rozwijał się proces emancypacji Polek. Wiele z nich pragnęło zdobywać zawód, pracować poza domem i dorównać mężczyznom. Władze założyły „Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet”. Komórka jego działała i w Kolbuszowej, przy Towarzystwie Gimnastycznym „Sokół”. Pod opieką Endecji, partii prawicowej, garnęły się do niego inteligentki. Dziewczęta mieszczańskie należały do Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży Żeńskiej i zaczęto przyjmować je do żeńskiej, samarytańskiej sekcji Straży Pożarnej. W drugiej połowie lat trzydziestych XX wieku, Komenda Główna ZS postanowiła tworzyć przy oddziałach męskich, także strzeleckie oddziały kobiece. Władysław Wiśniowski zorganizował w Kolbuszowej oddział kobiecy, do którego przyłączyło się kilka nauczycielek z powiatu. Komendantką oddziału strzelczyń została p. Natalia Babko, nauczycielka ze Szkoły Żeńskiej, urodzona w 1900r. w ukraińskim Stryju, harcmistrzyni, zasłużona organizatorka żeńskiego Harcerstwa. Ściśle z nią współpracowała koleżanka Maria Gruszka, też nauczycielka Szkoły Żeńskiej. Strzelczynie również miały zbiórki i ćwiczenia, także i z zakresu pielęgniarstwa. Ich mundurami były bluzy i spódnice, czapki okrągłe, strzeleckie maciejówki.

Komenda Główna Związku Strzeleckiego stworzyła, przy oddziałach strzeleckich, oddziały chłopców ze szkoły powszechnej. Formacji tej dano nazwę „Orlęta”, na pamiątkę Orląt Lwowskich, które broniły Lwowa przed Ukraińcami, na przełomie 1918 i 1919r. Władysław Wiśniowski również miał oddział „Orląt”, który stanowiła liczna grupa chłopców.

Por. Władysław Wiśniowski sprawiwszy orkiestrze strzeleckiej werble, postawił przed strzelcami dwa nowe zadania. Jednym było zrobienie sztandaru Komendzie Powiatowej Związku, a drugim zakupienie dwóch ciężkich karabinów maszynowych dla 17 pułku piechoty, stacjonującego w Rzeszowie. Strzelcy zgodzili się na to i podjęto szeroko zakrojoną akcję zbiórki pieniędzy.

Zrobienie sztandaru dla Organizacji jest rzeczą normalną, ale robienie wojsku prezentu z broni jest rzeczą niesłychaną i niespotykaną.

Strzelcy kolbuszowscy sprawili sobie sztandar zwany po wojskowemu chorągwią, a Kolbuszowianie kupili dwa ciężkie karabiny maszynowe do rzeszowskiej Siedemnastki. Poświęcenie obydwóch inwestycji i ich wręczenie odbyło się podczas przepięknej uroczystości na Stadionie, w dniu 5 czerwca 1938r.

Władysław Wiśniowski za pracę społeczną został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi. W kwietniu 1939 r. powołano go do stałej służby wojskowej. Po dziesięciu latach zakończył więc pracę nauczyciela i komendanta Powia-

towego Związku Strzeleckiego. Wcielono go do 38 pułku piechoty z Przemyśla i oddelegowano do miasta Mościska na komendanta WF i PW oraz na komendanta i organizatora Batalionu Obrony Narodowej. Obiecano mu awans do stopnia kapitana. Waleria Wiśniowska została z córkami w Kolbuszowej.

W sierpniu 1939r. władze polskie ogłosiły mobilizację. Na Kresach Wschodnich rozpoczęły się wystąpienia Ukraińców przeciwko Polakom, napady na plebanie i domy prywatne. Władysław Wiśniowski i kompania „Mościska” zostali wysłani na ochronę mobilizacji w Bieszczadach. Kompania, stacjonując w Rzepedzi, obejmowała swoją ochroną rozległy teren od Łupkowa do Przelęczu Dukielskiej.

Tymczasem tragedia II Rzeczypospolitej Polskiej była już blisko. W dniu 23 sierpnia przedstawiciele Niemiec i ZSRR zawarli w Moskwie jawny układ o wzajemnej współpracy i pomocy oraz tajny układ dokonujący rozbioru II Rzeczypospolitej. Niemcy mieli zająć zachodnią część Polski po Wisłę, Sowieci zaś tereny za Wisłą.

W tydzień później, w dniu 1 września, potężne armie niemieckie wkroczyły do Polski z północy, zachodu i południa. Wojsko polskie podjęło obronę granicy, ale siła niemieckiego uderzenia była miazdząca. Polaków raziły działa niemieckich dywizji pancernych, wspieranych nalotami z powietrza. Polscy wojskowi mogli ginąć albo oddawać się do niewoli niemieckiej. Dowództwo podjęło decyzję o wycofaniu ich w głąb kraju, licząc na koncentrację większych sił i skuteczniejszą walkę z najeźdźcą.

W Bieszczadach, do miejsca gdzie stacjonował Władysław Wiśniowski z kompanią „Mościska”, w dniu 6 IX zbliżyła się jakaś jednostka niemiecka ale nie zatrzymała się. W. Wiśniowski dowiedziawszy się o obronie Lwowa ruszył z kompanią w jego kierunku. Pod Gródkiem Jagiellońskim spotkał się z Niemcami, stoczył walkę, w której kompania poniosła duże straty i wróciła w Bieszczady. Wieczorem 17 IX Władysław Wiśniowski usłyszał ogłoszoną przez radio Dyrektywę Marszałka i rozkaz przechodzenia za granicę. Sam jednak uważał, że nie może udać się na emigrację, bo musiał troszczyć się w czasie wojny o utrzymanie żony i dzieci w Kolbuszowej. Podzielił się więc swoimi myślami z żołnierzami, którzy z nim byli i polecił im robić, co uważają za słuszne. Sam zaś ruszył ostrożnie w drogę do domu i rodziny.

W okolicach Kolbuszowej w dniu 9 IX 1939r. odbyła się bitwa żołnierzy polskich z przybyłymi Niemcami. Polacy mieli karabinki, Niemcy zaś czołgi i działa. Zginęło około stu Polaków, którzy spoczęli na kolbuszowskim cmentarzu.

Powiat kolbuszowski znalazł się w Generalnym Gubernatorstwie, którego stolicą był Kraków. W urzędach obowiązywał język niemiecki i polski, który był dopuszczalny.

Por. Władysław Wiśniowski wspominał kilka lat po wojnie, że na początku 1939 r., wkrótce po jego powrocie z kampanii wrześniowej, przyszło do jego mieszkania dwóch nieznanych mu mężczyzn. Nieznajomi podawali się za

przedwojennych oficerów wojskowych, powołując się na wspólnego znajomego, majora Ochęduszkę i proponowali, aby zajął się tworzeniem w Kolbuszowej w powiecie kolbuszowskim konspiracyjnej organizacji wojskowej. Przybyli pochodzili z Niska, a ich organizacja nazywała się „Orzeł Biały”. Władysław Wiśniowski zgodził się. W późniejszym czasie „Orzeł Biały” wszedł w skład ZWZ. W. Wiśniowski miał kontakt z wieloma oficerami, którzy bywali u niego. Jeździł na spotkania z nimi, poznawał ich wiadomości i poglądy. Duże znaczenie dla jego przyszłości miała znajomość zawarta w Rzeszowie, w połowie grudnia 1939r.

W Rzeszowie mieszkały dwie jego siostry, Anna za mężem Możdżanowa i Jadwiga, później Niewolakowa. W połowie grudnia 1939 roku jedna z sióstr listownie zaprosiła Władysława na spotkanie w mieszkaniu Anny Możdżanowej. Po przyjeździe zastał u niej pięciu mężczyzn, oficerów polskich, w cywilnych ubraniach. Wybierali się oni w potajemną drogę na Węgry, a stamtąd do wojska polskiego we Francji. Siostry Władysława zaszywały im pod podszewką płaszczy pieniądze.

Najmłodszy z mężczyzn, podporucznik Łukasz Ciepliński, pseudonim Antek, nawiązał z Władysławem rozmowę. Poinformował go, że jest adiutantem obecnego tam podpułkownika Kazimierza Rawicza Hailmana, który dowodził do czasu klęski wrześniowej 62 pułkiem piechoty z Bydgoszczy. Wiedzieli oni o konspiracji tworzonej w kraju, lecz chcieli się przedostać do armii polskiej we Francji. Łukasz Ciepliński, „Antek”, młody i bardzo patriotyczny oficer przyjął Władysława Wiśniowskiego do konspiracji. Zaprzysiął go pod przybranym pseudonimem i zachęcił do rozwijania działalności konspiracyjnej w powiecie kolbuszowskim. Wiśniowski przyrzekł zająć się tym. Gdy wrócił do Kolbuszowej skontaktował się z byłymi strzelcami i wciągnął ich do działalności konspiracyjnej.

W obliczu klęski wrześniowej przestały istnieć wszystkie polskie przedwojenne organizacje, w tym Związek Strzelecki. Sztandary i ich dorobek uległy zniszczeniu. Strzelcy jednak pragnęli działać dla sprawy odbudowy Polski.

Pod koniec 1939r. i na początku 1940r. Władysław Wiśniowski pozyskał dla ZWZ Stefana Deca, będącego przed wojną starostą powiatowym na Śląsku, braci Jana i Stanisława Augustynów z Kolbuszowej Górnej, p. Braglewicza - leśniczego z Przyłęka, Antoniego Kościółka - nauczyciela z Dzikowca, Tadeusza Kozę - prawnika z Kolbuszowej, Jana Leśniewicza - nauczyciela ze Szkoły Męskiej, Gabriela Marka - kolegę Zdzisława Zacha, syna kolbuszowskiego restauratora, Michalinę Settmayer - nauczycielkę z Trzęsówki, Władysława Wilka i Stanisława Żywca, przedwojennych instruktorów strzeleckich i wielu innych. Zwerbowani uznawali go za komendanta powiatowej konspiracji. Informacja ta przetrwała do czasu powojennego i została zapisana przez Andrzeja Zagórskiego, pierwszego historyka Armii

Krajowej na Rzeszowszczyźnie. Jednak Wiśniowski nie był mianowany komendantem powiatowym ZWZ – AK w Kolbuszowej.

Na początku 1940r. Władysław Wiśniowski dostał posadę w szkole im. Świętej Scholastyki w Rzeszowie. W tym okresie nocował u sióstr, a na niedzielę przyjeżdżał na rowerze do Kolbuszowej. W Rzeszowie odnowił znajomość z sierżantem Tomaszem Pytką, byłym instruktorem strzeleckim z Sokołowa, mieszkającym w Rzeszowie. T. Pytką miał już kontakty z tamtejszymi konspiratorami, a w domu ukryte radio. Niestety, został zdekonspirowany razem z innymi kolegami w kwietniu 1940r., aresztowany i rozstrzelany. W. Wiśniowski uniknął aresztowania jedynie dzięki sąsiadce, która powstrzymała go przed wejściem do mieszkania pp. Pytko.

W kwietniu w Rzeszowie w domu siostry, Anny Możdżanowej, W. Wiśniowski spotkał Łukasza Cieplińskiego „Antka”, który opowiedział mu o swojej wyprawie na Węgry i o pełnym przygód powrocie do Polski. Łukasz Ciepliński „Antek” został komendantem Inspektoratu Rejonowego Rzeszów, noszącego kryptonim „Rzemiosło”, obejmującego powiaty rzeszowski i dębicki. Ciepliński jako komendant używał wielu pseudonimów, najczęściej występował jednak pod pseudonimem „Pług”.

Władysław Wiśniowski był pierwszym i najbliższym znajomym „Pługa” w Kolbuszowej. Gdy „Pług” przyjeżdżał do Kolbuszowej zatrzymywał się w jego mieszkaniu, w domu Jadachów – Stryczków. Popierał W. Wiśniowskiego w jego działaniach w AK, wprowadził go do Komendy Obwodu AK „Kefir”, którego komendantem był Józef Rządcki „Boryna”.

W czasie wakacji 1940r. W. Wiśniowski załatwił sobie u inspektora Szwarca powrót do pracy w powiecie kolbuszowskim. Został kierownikiem szkoły we wsi Przedbórz. Pracował tam do końca wojny, mając pozwolenie na wstęp do niej, gdyż wieś należała do wysiedlonych. Jednakże we wschodniej jej połowie mieszkańcy mogli pozostać w domach i szkoła była otwarta.

Władysław Wiśniowski pracując w Rzeszowie i w Przedborzu w dalszym ciągu utrzymywał łączność z osobami, które zwerbował do ZWZ i interesował się sprawami konspiracji. Działal jednak zawsze bardzo ostrożnie, kontaktując się z ludźmi rozważnymi, pewnymi i znanymi sobie ze Związku Strzeleckiego.

Sprawa tajnej gazetki i aresztowań z przełomu 1940 i 1941r. rzuciła wielki postrach na mieszkańców Kolbuszowej i powiatu. Przeraziła również Władysława Wiśniowskiego.

W 1940 r. major Walerian Tumanowicz „Jagra”, komendant Inspektoratu Rejonowego ZWZ Mielec, kryptonim „Nowela”, utworzył na plebani wsi Ostrowy Tuszowskie, w gminie Cmolas, u księdza kanonika proboszcza Dominika Litwińskiego, załazek Komendy Obwodu /powiatu/ ZWZ Kolbuszowa. Obowiązków komendanta podjął się Edward Bawół „Wis”, nauczyciel z Ostrów Tuszowskich, będący podporucznikiem rezerwy. Szukał on członków do organizacji, głównie wśród ludowców. Wieść o utworzeniu tej Komendy rozeszła się po Majdańszczyźnie, Kolbuszowej i Sokołowszczyźnie

i dotarła także do Władysława Wiśniowskiego. Ten jednak utrzymywał kontakt z Łukaszem Cieplińskim „Pługiem” z Rzeszowa.

Na wiosnę 1941r. Niemcy wysiedlili Ostrowy Tuszowskie i „Wis” przeniósł się w okolice Tarnowa. „Jagra” powierzył wtedy komendanturę Obwodu ZWZ Kolbuszowa Stanisławowi Chomiczowi, przedwojnemu kapitanowi służby stałej na Kresach Wschodnich, który był wówczas w Chorzelowie koło Mielca. Ten przyjął funkcję i przyjechał do Kolbuszowej jako Jan Wiszniewski „Wisznia”. Dostał pracę kierownika kolbuszowskiej gorzelnii Jerzego Marii hr. Tyszkiewicza ale dla organizacji zrobił niewiele. Nie doszło do spotkania jego i Władysława Wiśniowskiego.

Ówczesny czas nie sprzyjał konspiracji. W czerwcu 1941r. Niemcy zerwali dotychczasowy sojusz z ZSRR, napadli na niego bez wypowiedzania wojny. Wybuch wojny niemiecko – sowieckiej i liczne przejazdy niemieckiego wojska skierowały uwagę wielu Polaków na wschód.

W powiecie kolbuszowskim konspiracja niepodległościowa rozwijała się słabiej niż w innych powiatach Generalnego Gubernatorstwa. Brakowało tutaj wybitnych, miejscowych, przedwojennych działaczy wojskowych. Najbardziej znaczącą postacią w naszym powiecie był Władysław Wiśniowski, który jednak mając na utrzymaniu rodzinę, starał się wiele nie ryzykować.

Energicznie natomiast działał w ZWZ AK w Rzeszowie Łukasz Ciepliński „Pług”. Chciał on rozciągnąć swoją działalność na powiat kolbuszowski, czyniąc starania o przesunięcie Obwodu Kolbuszowa z Inspektoratu Rejonowego Mielec do Inspektoratu Rejonowego Rzeszów. Uzyskał zgodę w lecie 1942r., w tym samym czasie, gdy inspektor „Jagra” pozyskał na stanowisko Komendanta Obwodu AK Kolbuszowa nowego, ambitnego oficera, dobrego organizatora, zaprawionego już w konspiracji, Józefa Rządckiego – Kordyszewskiego „Borynę” („Konara”). Inspektor „Pług” uznał tę decyzję.

W lecie 1942r. komendantem Obwodu AK Kolbuszowa został więc kapitan Józef Rządcki – używający w Kolbuszowej nazwiska Kordyszewski i Obwód ten został włączony do Inspektoratu Rejonowego Rzeszów, posiadającego już dwa obwody - Obwód Rzeszów kryptonim „Rtęć” i Obwód Dębica kryptonim „Deser”. Kordyszewski „Boryna” dał Obwodowi Kolbuszowa kryptonim „Kefir”.

„Boryna” przebywał w Kolbuszowej od 1942r. do jesieni 1944r. organizując tutaj struktury Armii Krajowej. „Boryna” i Obwód „Kefir” /Kolbuszowa/ podlegały inspektorowi „Pługowi”. „Pług” zapoznał „Borynę” i W. Wiśniowskiego namawiając ich do współpracy. Zastępcą „Boryny” został mianowany kpt. Ludomir Frąckiewicz „Mnich” („Rożan”), działający dotąd niezbyt ostrożnie w Obwodzie „Deser”. „Boryna” wybrał sobie w Kolbuszowej za adiutanta energicznego mężczyznę, znającego powiat, przedwojennego podporucznika rezerwy i studenta prawa, urodzonego w podkolbuszowskiej Weryni. Władysław Wiśniowski wszedł do tworzonej Komendy Obwodu jako oficer szkoleniowy i oficer wywiadu.

Władysław Wiśniowski wspominał po latach jak wraz z „Boryną” i J. Batorym „Argusem” (potem „Orkanem”) podzielili Obwód na placówki. Ze względu na to, że jedna trzecia wsi powiatu była wysiedlona, utworzyli tych placówek tylko sześć. Powstały placówki: Kolbuszowa Dolna - „Dolina”, Kolbuszowa Górna - „Góra”, Majdan Królewski - „Magnus” (albo „Masło”), Raniżów - „Rabuś” oraz dwie Placówki Sokołów: Sokołów - Górno - „Sosna I” i Sokołów - Nienadówka - „Sosna II”.

Placówki według Statutów SZP, ZWZ i AK miały obejmować po jednej dużej lub po kilka mniejszych wsi. Każda z nich miała komendanta, jego poczet, czyli komendę i wystawiała jeden albo więcej plutonów żołnierskich.

Por. Władysław Wiśniowski został dowódcą placówki Majdan Królewski pod pseudonimem „Chruściel”. Sam Majdan, w którym mieścił się obóz zagłady dla jeńców sowieckich i wsie należące do gminy Majdan były prawie całkowicie wysiedlone. Młodzi Polacy, którzy znaleźli pracę w Nowej Dębie często tam wychodzili w szeregi organizacji konspiracyjnych.

Dostęp do całej Placówki był niezmiernie trudny, stąd wynikały utrudnienia w pracy konspiracyjnej. Mimo to w Majdanie powstał pluton AK i „Chruściel” wraz z Leszkiem Popielem „Sulimą”, swoim zastępcą, prowadził jego szkolenie. W okolicy bardziej zorganizowana była „Chłostrą”, wojskowa organizacja ludowa, nazwana Batalionami Chłopskimi (BCh). Wiosną 1944r. doszło do scalenia obu organizacji w tej placówce, w czym brał udział „Chruściel” wraz ze swym zastępcą. W. Wiśniowski brał również udział w szkoleniach i pracach scaleniowych w innych placówkach.

Pracując w szkole na terenie włączonym do Obozu Heidelager, z którego ludzie zatrudniani byli w Pustkowie i we wsi Blizna, blisko Pustkowa, gdzie w jesieni 1943 r. Niemcy uruchomili wyrzutnie pocisków rakietowych, Wiśniowski interesował się sprawą wyrzutni. Raz udało mu się nawet dotrzeć do Blizny, gdzie Polaków nie było, ale opuszczone domy były utrzymywane tak, jakby nadal były zamieszkałe. Na płotach wisały nawet różne naczynia.

Place nauczycielskie w czasie wojny były głodowe i utrzymanie czteroosobowej rodziny państwa Wiśniowskich napotykało na trudności. Niektórym ludziom pomagała wtedy Rada Główna Opiekuńcza, na której utworzenie zgodzili się Niemcy, rozwiązawszy prawdopodobnie w 1940r. PCK. RGO utworzyli w Warszawie polscy arystokraci mający kontakty z Polonią amerykańską. Ta charytatywna organizacja dostawała od Polonii dary, głównie w produktach żywnościowych i rozdzielala je swoim placówkom, usytuowanym przy kościołach parafialnych. W Kolbuszowej również była taka placówka. Prowadzili ją księża i siostry zakonne. Osoby, które miały kontakt z placówką, korzystały z jej zasobów. Kierownictwo kolbuszowskiej RGO urządziło w lecie 1943r. w Kolbuszowej, w budynku gimnazjalnym, półkolonię dla dzieci uznanych za biedne, której kierownikiem został Władysław Wiśniowski. Niektóre dzieci z bogatszych domów żałowały, że nie mogły brać udziału w tej imprezie.

W tym czasie Władysław Wiśniowski zaczął nauczać tajnie, w swoim mieszkaniu, Wilhelma Hrycyszyna, syna swoich przyjaciół, oraz dwóch jego kolegów z zakresu pierwszej klasy gimnazjalnej. Wilhelm, późniejszy inżynier – architekt, miło wspominał te lekcje.

Na początku 1944 r. Armia Czerwona w pogoni za Niemcami przekroczyła przedwojenną wschodnią granicę Polski. Rząd ZSRR głosił, że wyzwala ona ziemie radzieckie. Rząd Polski w Londynie zaprotestował przeciwko temu na drodze dyplomatycznej, co faktycznie nie miało żadnego znaczenia. Równocześnie rząd opracował wytyczne postępowania AK wobec wycofujących się Niemców i wkraczających Sowietów. Opracował plan Akcji „Burza”. Podczas niej żołnierze AK mieli prowadzić wzmożone działania dywersyjne przeciwko Niemcom, uznawać wkraczających Sowietów za sojuszników, ale występować jako organa niepodległego Rządu Polskiego, będącego jeszcze w Londynie i jako gospodarze terenu. Termin rozpoczęcia Akcji „Burza” na różnych terenach miał w zależności od przesuwania się frontu. Rozkaz do akcji mieli wydawać komendanci okręgów czy inspektoratów rejonowych.

„Boryna”, komendant Obwodu AK Kolbuszowa, uważał, że jego podkomendni mają zbyt mało broni i starał się u władz polskich w Londynie o przysłanie do Obwodu pewnej jej ilości w formie zrzuć z samolotu. Zrzuty były wtedy wykonywane w różnych Obwodach. Zrzut dostał też Obwód Kolbuszowa. Komenda Obwodu, w której był Władysław Wiśniowski wybrała i przygotowała śródleśne pola zrzutowe, ludzi do ochrony terenu oraz parokonne furmanki do przewiezienia zrzutu. Przygotowania trwały jakiś czas, a cała akcja dostała kryptonim „Zegar idzie”. Zrzut w „Kefirze” odbył się w nocy z soboty na niedzielę na początku lipca w dwóch miejscach: w lesie koło wsi Kłapówka, koło Weryni oraz w lesie pomiędzy wsiami Poręby Kupieńskie a Widelka. Akcja przebiegła szczęśliwie, bez „wsypy”. Osoby odbierające i znajdujące się na polach oznaczonych latarkami elektrycznymi, patrzące na przybyły samolot, na jego znaki świetlne i na lecące białe czasze spadochronów, byli bardzo wzruszeni. Władysław Wiśniowski ochraniał zrzut w Kłapówce.

W niecałe dwadzieścia dni później Niemcy zaczęli uciekać z naszych stron. Zbliżała się Armia Czerwona. „Boryna” dostał rozkaz realizowania „Burzy” w Obwodzie „Kefir” i w dniu 24 lipca odbyły się zgrupowania żołnierzy. Około pięciuset AK-owców zgłosiło się w miejscach zbiórek. Inni opanowali magazyny „Liegenschaftów” w swoich okolicach. Nie obyło się bez strat.

W starciach z Niemcami poległo kilku młodych, ochotniczych żołnierzy.

Do niektórych rozkaz zbiórek nie dotarł. Niektórzy z ostrożności nie stawiali się, chodzili bowiem słuchy, że na Kresach Wschodnich przybyli Sowieci rozbijali akowskie ugrupowania, zbierali Polaków i odsyłali w głąb Rosji.

Władysław Wiśniowski, tuż przed rozpoczęciem Akcji „Burza”, dostał awans z Londynu na kapitana. „Boryna” mianował go akowskim komendantem Kolbuszowej na czas „Burzy”. Przebywał więc w mieście z białą – czerwoną

opaską na ramieniu. Będąc człowiekiem ostrożnym nie ubrał się, jak „Boryna”, w pieczołowicie przechowywany przedwojenny mundur wojskowy.

Żołnierze sowieccy wjechali do naszego miasta kilkoma czołgami przed niedzielą 30 lipca. Cały ich pancerny batalion wkroczył w poniedziałek, w południe, jadąc od strony Sokołowa, Raniżowa i Weryni. Przybywali od wschodu, przez wzniesienie pod Werynią, naprzeciw którego, z zachodniej strony Kolbuszowej leżącej w kotlinie, jest podobne wzniesienie pod Nową Wsią. Szosa idąca przez wzgórze pod Werynią, niczym nieosłonięta, jest dobrze widoczna ze wzgórza pod Nową Wsią. Cofający się Niemcy sprytnie wykorzystali to ukształtowanie terenu. Zatrzymali się na wzgórzu pod Nową Wsią i 31 lipca tuż po południu rozpoczęli silny, artyleryjski ostrzał Sowietów, będących na wzgórzu pod Werynią, robiąc wśród nich masakrę. Wywiązała się bitwa trwająca trzydzieści sześć godzin. Działa strzelały tak głośno, że wydawało się, że domy zapadną się w głąb ziemi. Pociski przelatywały nad miastem, nie robiąc w nim większych szkód. Od wstrząsów nie ocalała się ani jedna szyba w oknach. Zginęło dużo Sowietów, a całe dziesiątki odniosło rany. Życie straciło też kilkoro Polaków – cywilów. Strzały ucichły nagle we wtorek nad ranem. Niemcy cofnęli się, Rosjanie pozostali.

Kolbuszowska Komenda AK rozwiązała swoje zgrupowanie z okresu „Burzy” w dniu 2 sierpnia 1944r. Zawiedzeni, że nie udało im się przejąć kontroli nad miastem, z nadzieją słuchali wieści o wybuchu AK-owskiego powstania w Warszawie.

O różnych rozwiązaniach zaistniałej sytuacji rozmyślał mjr Łukasz Ciepliński „Pług”, Inspektor Rejonowy z Rzeszowa. Wyższy od niego rangą w Rzeszowie płk. Kazimierz Putek pseudonim „Zworny”, dowódca Podokręgu AK Rzeszów, utworzonego w 1943r., po przyjsciu Sowietów chciał się dogadać z nimi w sprawie utworzenia złożonej z AK-owców Rzeszowczyzny pułku czy nawet dywizji. Rozmowy te jednak spaliły na panewce. W tym czasie istniało już powołane przez PKWN Ludowe Wojsko Polskie (LWP) i 15 sierpnia PKWN powołał do niego najpierw cztery roczniki młodych Polaków, a wkrótce i nowe roczniki oraz wszystkich oficerów i podoficerów. Inspektor „Pług” był przeciwny wszelkim samodzielnym rozmowom z Sowietami uważając, że zachodni alianci powinni doprowadzić do jakiegoś porozumienia pomiędzy Rządem Polskim w Londynie a ZSRR, co do dalszych losów AK i wydawał rozkazy, zabraniające członkom AK wstępowania LWP. Afisze z rozkazami Akowcy rozwieszali nocami w miejscach publicznych. Wtedy były już u nas NKWD, UB i MO, niektórzy ubowcy znali akowców ze swoich miejscowości i zaczęli ich aresztować, przesłuchiwać i na podstawie zeznań poszukiwać innych.

Kapitan Władysław Wiśniowski nie zgłosił się do poboru do LWP, w którym Polacy byli oficerami do stopnia kapitana, wyższymi oficerami zaś Sowieci. Starał się zostać, tak jak przed wojną, nauczycielem kolbuszowskiej Szkoły Męskiej. Gdy zaczęły się pierwsze aresztowania AK-owców, wyjechał ukradkiem do swoich sióstr do Rzeszowa korzystając z Kenkarty, wojennego

dowodu osobistego, wydane go na przybrane nazwisko. Przedwojenne i wojenne papiery, w tym pasek bibuły, który zawiadamiał go w 1944r. o awansie na kapitana zawinął w szmatkę i ukrył pod węglem stojącej na podwórzu domu komórki.

*/ Zdjęcie/ Waleria Wiśniowska, córka Hania i Władysław Wiśniowski
w Dębowej Łęce.*

W Rzeszowie mieszkał parę miesięcy. Siostry zajęły się sprowadzeniem jego żony i dzieci. W tym czasie dowiedział się o tym, że w jesieni 1944r. ubowcy i enkawudyści aresztowali z miasta Kolbuszowa czterdzieści osób a z całego powiatu ponad dwieście pięćdziesiąt, głównie Akowców, i wywieźli do sowieckich obozów koncentracyjnych w ZSRR, gdzie przebywali w ciężkich warunkach zmuszani do niewolniczej pracy, czego wielu wywiezionych nie przeżyło. Wiśniowskiego też chciano ująć. Wyjeżdżając z Kolbuszowej uchronił przed tym siebie i rodzinę.

W listopadzie 1944r. front niemiecko – sowiecki stanął na Wisłoce i Wiśle. W styczniu 1945r. jego działania znowu zostały wznowione. Niemcy walczyli zaciekle, ale Sowieci byli liczniejsi i silniejsi. Szli do Berlina, niosąc ze sobą rewolucję komunistyczną w przekonaniu, że uszczęśliwią nią ludzkość. Polacy, którzy nie chcieli pogodzić się z tą nową formą polskiej wolności czy też nową formą niewoli XX wieku, byli bezwzględnie niszczeni przez komunistów. Ci, co mieli instynkt samozachowawczy podporządkowali się komunie, bolejąc duchowo nad zaistniałą sytuacją i integrowaniem Polski z ZSRR.

Władysław Wiśniowski należał do tej drugiej grupy Polaków, stanowiących zdecydowaną większość narodu. Córki jego rosły, a żona urodziła mu upragnionego syna. W jesieni 1945r. zgłosił chęć wyjazdu z rodziną na ziemie

zachodnie Polski Ludowej z transportem, organizowanym przez władze wojewódzkie Rzeszowa. Transport zajechał do województwa Leszno, na przedwojenne pogranicza Wielkopolski i Dolnego Śląska. Tam dostał piękne mieszkanie z ogrodem i pracę jako kierownik szkoły we wsi Dębowa Łęka w powiecie Wschowskim.

Władysław Wiśniowski i Halina Dudzińska, Kolbuszowa 4.IX.1981r.

W tamtym czasie władze komunistyczne domagały się od nauczycieli przynależności do partii politycznej. PPR, przekształcona w Polską Zjednoczoną Partią Robotniczą (PZPR) podporządkowała sobie Stronnictwo Ludowe i uznawała przynależność do niego. Władysław Wiśniowski wstąpił więc do SL, a swój zmysł pracy społecznej skierował na działalność w szkole, w gminie i w mieście powiatowym. W szkole prowadził chór i zespół amatorski. Był radnym gminnym i powiatowym, członkiem Kółka Rolniczego, ławnikiem w Sądzie Pojedynawczym. Dzieci jego uczyły się, a potem zakładały własne rodziny.

W 1970r. Władysław Wiśniowski przeszedł na emeryturę po czterdziestu latach pracy. Odbił kilka wycieczek po sąsiednich krajach socjalistycznych, głównie po Niemczech i Węgrzech. Dalej pracował społecznie.

W międzyczasie zmarł J. Stalin i w samym ZSRR mocno skrytykowano jego zbrodnicze rządy i ogłoszono powrót do „leninowskich zasad demokracji socjalistycznej”. Mieszkańców w kraju przybywało, warunki życia stawały się trudniejsze. W jesieni 1956r. Polacy po raz pierwszy zbuntowali się przeciw dyktaturze komunistycznej. Nastąpiła jej liberalizacja. Oczyszczono też Armię Krajową z za-rzutu „bandytyzmu”. Historycy zaczęli spisywać dzieje tego podziemnego wojska, wojska tragicznego, zaczęły się też pojawiać tablice pamiątkowe, upamiętniające zdarzenia związane z AK.

*Władysław Wiśniowski
w 1970 r.*

W 1977r. Akowcy z Rzeszowa umieścili swoją tablicę pamiątkową na murze swojego kościoła farnego. Przeżywał mocno te wydarzenia pan Władysław Braja, pseudonim „Irys”, przedwojenny i wojenny mieszkaniec Kolbuszowej, rodem z podkarpackiej Dukli.

W tym czasie autorka tych słów zebrała trochę pieniędzy od koleżanek i kolegów, byłych uczennic i uczniów Tajnego Nauczania Gimnazjalnego, prowadzonego w czasie II wojny światowej w Kolbuszowej przez magistra profesora Zygmunta Żytkowskiego, który był wspaniałym człowiekiem i patriotą. Za te pieniądze została wykonana tablica pamiątkowa, poświęcona Profesorom Tajnego Nauczania. Została ona umieszczona w dawnej kaplicy grobowej hrabiów Tyszkiewiczów na cmentarzu.

Gdy pan Braja ps. „Irys”, dowiedział się o tej tablicy, przyjechał do mnie i powiedział, żebym podjęła się zrobić, wspólnie z nim, tablicę ku pamięci kolbuszowskich żołnierzy AK i BCh. Zgodziłam się. Zebraliśmy pieniądze, tablice zostały wykonane i umieszczone w przedsionku kolbuszowskiego kościoła parafialnego pod wezwaniem Wszystkich Świętych. Piękną uroczystość poświęcenia tablic przygotowano na dzień 4 września 1981r.

Władysław Wiśniowski został przeze mnie zaproszony na tą uroczystość. Przejechał i był bardzo wzruszony się uroczystością, oglądaniem Kolbuszowej i spotkaniem z nielicznymi już, dawnymi znajomymi. Okolicznościowe przemówienie wygłosił Józef Rządcki „Boryna”. Wszyscy mocno przeżywaliśmy te chwile. Żałowaliśmy tych, którzy polegli abyśmy mogli „żyć wolni”. Odczuwaliśmy radość z tego, że żyjemy i doczekaliśmy czasu niosącego nadzieję na uzyskanie większego zakresu wolności.

Po Mszy Św. w Kościele udaliśmy się na cmentarz, aby oddać hołd żołnierzom AK z Kolbuszowszczyzny, poległym w 1944r. w czasie Akcji „Burza”.

Władysław Wiśniowski żył jeszcze przez pięć lat, ciesząc się dziećmi i wnukami, którym życie dobrze się ułożyło. W 1986 r. zachorował i zmarł w szpitalu miasta Wschowa i został pochowany na tamtejszym cmentarzu.

Wiktoria Wiśniowska zamieszkała u córki i jej rodziny we Wrocławiu.

Kapitan Władysław Wiśniowski przeszedł piękną, pracowitą i uczciwą drogę życiową, uwarunkowaną przez trudne losy Polskiej historii.

RODZINA POMORSKICH WE WSPOMNIENIACH

Od dawna w kręgu moich zainteresowań są dzieje dawnych kolbuszowskich, katolickich rodów mieszczańskich. Niestety nie znam dokładnie dziejów wszystkich rodzin.

Żyła niegdyś, w mieście Kolbuszowa, prawdopodobnie od XVII do XX wieku, rodzina Pomorskich, rodzina mieszczan i rzemieślników. Nie była ona tak rozwinięta jak rozległe rody Biesiadeckich, Dudzińskich, Ogonków czy Winiarskich. Wiadomo, że w 1832r. żyły w Kolbuszowej dwie rodziny Pomorskich - rodziny Tomasza i Jakuba. Byli oni rzemieślnikami, prawdopodobnie tokarzami, wytwarzającymi różne przedmioty z drzewa. Trochę później żyli w Kolbuszowej Józef i Kasper Pomorscy, również zajmujący się tokarstwem. Nie wiem, który z nich był ojcem Aleksandra Stanisława Pomorskiego. Żył on w latach 1864 – 1938, był bardzo godnym, honorowym, religijnym i pracowitym obywatelem. Był także ojcem kilkorga dzieci, jednak nie wszystkie cieszyły się dobrym zdrowiem i kilka z nich zmarło.

Aleksander Stanisław był w młodych latach cechmistrzem, czyli starszym, przewodniczącym kolbuszowskiego cechu szewskiego, a także burmistrzem miasta. W księgach cechu oraz w protokołach z posiedzeń Rady gminnej czy miejskiej zapisywany jest jako Stanisław Pomorski. Widocznie wolał swoje drugie imię niż pierwsze.

Wiadomo, że Aleksander Stanisław urodził się 6 lutego 1864r., jako syn Wojciecha i Magdaleny Winiarskiej. Na pewno skończył cztery klasy szkoły podstawowej, nazywanej ludową, po czym uczył się zawodu szewskiego u któregoś z wujków Burkiewiczów. Pewnie odbył służbę w armii austriackiej i pracował, chcąc czegoś się dorobić. Ożenił się przed trzydziestym rokiem życia. Pojął za żonę Honoratę Burkiewiczównę, młodszą od niego o siedem lat, córkę szewca, kobietę ładną, poważną i dzielną. Spełniała ofiarnie obowiązki żony i matki i zносиła z godnością życiowe trudności i nieszczęścia.

Nie wiem, czy Aleksander Stanisław i Honorata Pomorscy odziedziczyli po przodkach działkę przy ulicy 3 Maja, [noszącej dzisiaj nazwę Obrońców Pokoju] czy też kupili tę posesję. Mieli na niej swój dom, niewielki, drewniany, z wysokim dachem. Wyglądał jak dworek, podobnie jak i inne domy, stojące na północ od niego, w stronę rynku. W domach tych mieszkali jacyś urzędnicy i ulicę 3 Maja nazywano z tego względu ulicą Pańską.

Aleksander Stanisław miał w domu warsztat szewski, wyrobione obuwie sprzedawał na jarmarkach. Obrabiał również kawałek pola ornego znajdujący się koło jego posesji. Dzięki temu chowano w domu krowę, uznawaną wtedy za żywicielkę rodziny. Honorata Pomorska pomagała mu w gospodarstwie, rodziła

i wychowywała dzieci. Urodziła ich, w przeciągu pierwszych dwudziestu lat małżeństwa, jedenaścioro. Nie wszystkie jednak zostały przy życiu.

Bolesław, pierwsze dziecko Aleksandra Stanisława i Honoraty, urodził się w 1864r. miał ładną, delikatną twarz i był wysokim blondynem, jak ojciec. Ojciec wyuczył go swojego zawodu i chciał mieć z niego swojego następcę. Niestety, chłopiec zachorował na gruźlicę zwaną popularnie suchotami, straszliwą chorobę, gdyż nie znano wówczas sposobu jej wyleczenia. Bolesław Pomorski zmarł w wieku dwudziestu trzech czy dwudziestu czterech lat.

Drugie dziecko, córka Klotylda, urodziła się w rok po bracie. Wyrosła na zdrową, poważną pannę, pomoc matki w domu. Wyszła za mąż za Ludwika Dudzińskiego, pracownika Sądu, należącego do linii Dudzińskich, dawnych garncarzy. Młoda para zawsze mieszkała w domu rodziców Klotyldy. Mieli tylko jedno dziecko, córkę Marię urodzoną w 1924r. I tylko tą jedną wnuczkę miał w swoim życiu Aleksander Stanisław.

Kolejny syn, Marian Wojciech Pomorski, urodzony w 1897r. jak i jego siostra Janina, urodzona w 1899r. również zmarli w dzieciństwie. W 1900r. urodził się syn Michał. Żył szesnaście lat i zmarł w czasie I wojny światowej, w wyniku epidemii. Syn Władysław, urodzony w 1903r., zmarł już w następnym roku. Następny syn Mieczysław, urodzony w 1904r., też niedługo zmarł.

W 1906r. urodziła się córka Helena i chowała się zdrowo, przeżyła I wojnę światową i doczekała odrodzenia niepodległego państwa polskiego. Skończyła Gimnazjum i Studium Nauczycielskie w Tarnowie, wróciła do domu rodziców i pracowała jako nauczycielka w Nowej Wsi, dochodząc do pracy codziennie ponad dwa kilometry w jedną stronę. Była ładna, delikatna, inteligentna, bardzo grzeczna, obowiązkowa, patriotyczna. Niestety nie wyszła za mąż. Pracowała przez wiele lat.

Po niej, w 1908r., na świat przyszedł syn Jan Maciej, a w 1910r. syn Adam. Oni dorośli i zmarli w starszym wieku. Natomiast w wieku trzech lat zmarła, w czasie wojny, kolejna córka Irena, urodzona w roku 1913.

Mieli więc Aleksander Stanisław i Honorata Pomorscy chrzciny i pogrzeby. Aleksander Stanisław pracował w swoim warsztacie na utrzymanie rodziny i społecznie jako członek Zarządu Cechu Szewców i członek miejscowego samorządu, będącego okresami radą gminną, okresami radą miejską. Prawdopodobnie w roku 1911 czy nawet wcześniej, został cechmistrzem, przewodniczącym Zarządu Cechu i był nim przez kilka lat. W 1917r., w czasie I wojny światowej, wybrano go na burmistrza Kolbuszowej. Przed nim burmistrzem był Władysław Skowroński. Niestety w 1914r. Rosjanie, którzy tu przyszli, walcząc z Austrią, zabrali go wraz z kilkoma innymi kolbuszowianami jako zakładników i wywieźli w głąb Rosji. Władysław Skowroński, mężczyzna pięćdziesięciokilkuletni, zmarł w drodze, już w Lublinie i został tam pochowany. W Kolbuszowej został wtedy utworzony Komisaryczny Zarząd Miasta, złożony z trzech inteligentów. Nowego Burmistrza wybrano dopiero w 1917r. i został nim właśnie Aleksander Stanisław Pomorski.

Kiedy w listopadzie 1918r. zmartwychwstała wolna i niepodległa Polska, problemów i spraw do załatwienia było w niej co niemiara. Wojennej biedy było mnóstwo. Burmistrz Pomorski działał dobrze, rozsądnie, bo wybierano go na to stanowisko kilka razy z rzędu. Zdaje się, że następnym burmistrzem został dopiero w 1931r. Marcin Osiniak.

W 1931r. Aleksander Stanisław Pomorski miał już sześćdziesiąt siedem lat. Z jego rodziny żyli – żona Honorata i czworo dzieci. Wiadomo, że córka Klotylda wyszła za urzędnika Dudzińskiego, z którym miała jedno dziecko – Marysię. Druga córka Helena była niezamężna i pracowała jako nauczycielka. Do kolbuszowskiego Gimnazjum chodzili synowie, Jan i Adam.

Aleksander Stanisław, ojciec rodziny długo chorował. W lecie 1938r. rodzina, bojąc się jego kresu, spotkała się i zrobiła sobie pamiątkowe zdjęcie oraz zdjęcie ojcu.

Niedługo potem, w tym samym roku, Aleksander Stanisław Pomorski zmarł. W domu jego pozostały – żona Honorata, Klotylda Dudzińska z mężem i córką oraz Helena, nauczycielka. Synowie – Adam (wyższy i tęższy) i Jan, pracowali już w sądownictwie poza Kolbuszową.

W rok później, we wrześniu 1939r., Niemcy, a chwilę później i sprzymierzeni z nimi Rosjanie, napadli na Polskę, rozpoczynając II wojnę światową. W okresie pięcioletniej okupacji życie większości Polaków było bardzo ciężkie.

W domu Pomorskich wojnę przeżywali – pani Honorata, jej syn Jan, córka Klotylda z mężem Janem Dudzińskim oraz ich córka Maria, która jeszcze przed wojną, ukończyła dwie klasy gimnazjalne. Wszyscy poza p. Honoratą mieli jakieś zajęcia, ale wynagrodzenie za nie było głódowe. Maria została członkiem Armii Krajowej (AK), konspiracyjnego wojska polskiego, powołanego do życia przez emigracyjny Rząd Polski.

W lipcu 1944r. Armia Czerwona, walcząc z Niemcami, weszła na ziemie polskie, tworząc nowy komunistyczny rząd. Rozpoczęły się aresztowania sprzeciwiających się nowemu rządowi żołnierzy AK. Byli oni wywożeni w bardzo ciężkich warunkach, do łagrów, obozów niewolniczej pracy w ZSRR, skąd wracali tylko niektórzy. Wśród aresztowanych i wywiezionych z powiatu kolbuszowskiego była też dwudziestoletnia wówczas Maria Dudzińska, wnuczka Aleksandra Stanisława i Honoraty Pomorskich. Udało się jej przeżyć półtoraroczną deportację i szczęśliwie wróciła do domu.

W domu Pomorskich do roku 1944 nie przeżyli – pani Honorata i jej zięć Ludwik Dudziński, mąż pani Klotyldy. Żona Aleksandra Stanisława urodzona w roku 1871, zmarła w wieku siedemdziesięciu trzech lat, zaś Ludwik Dudziński miał tylko pięćdziesiąt trzy lata. Syn Jan szybko zamieszkał poza Kolbuszową, a po jakimś czasie osiedlił się aż na Mazurach, w Olsztynie. Tam ożenił się i miał tylko jedną córkę. Adam mieszkał w Krakowie już od czasów przedwojennych. Nigdy nie ożenił się, nie założył rodziny.

W domu Pomorskich pozostały – Klotylda Dudzińska, Helena Pomorska i Maria Dudzińska, która w 1946r. wróciła z deportacji do Polski. Pani Klotylda

płakała po rodzicach, po mężu i bała się o córkę. Ta w łagrze zakochała się w jakimś Polaku – więźniu i po powrocie do Kolbuszowej bolejąc, że nie może być razem z nim, nie szanowała swojego zdrowia w sposób należyty. Pracowała jako sekretarka w Gimnazjum i Liceum. Po pewnym czasie przeziębila się i zachorowała na gruźlicę. Z chorą już wziął ślub pewien kolbuszowski młodzieniec. Zmarła w roku 1956, bezdzietnie, mając trzydzieści jeden lat.

Pani Helena Pomorska pracowała jako nauczycielka w Nowej Wsi. Przed rokiem 1969 zachorowała. Lekarze stwierdzili nowotwór. Radzili szybką operację. Ona jednak ze stoickim spokojem stwierdziła, że nie podda się żadnej operacji. Zmarła w tym samym roku.

W domu pozostała już tylko pani Klotylda, ubierała się na czarno i płakała po swoich zmarłych. Mówiła nieraz – dlaczego jej córka nie miała chociażby jednego, nawet niesłubnego dziecka. Odwiedzał ją brat Jan. Mieli w domu wiele ładnych mebli zrobionych przez kolbuszowskich stolarzy, wiele ładnych, świętych obrazów i wartościowych książek. Szczególnie piękne było duże, stare wydania Pisma Świętego w obrazach okazałych, barwnych i wyrazistych.

Po śmierci pani Klotyldy, w roku 1976, Pan Pomorski rozdał niektóre z tych rzeczy przyjaciółom rodziny, niektóre zabrał ze sobą. Następnie sprzedał dom rodzinny Pomorskich, rodzinie Frankiewiczów. Posiadany kawałek pola, położony obok Szkoły Podstawowej numer 2, dawnej Szkoły Żeńskiej, wcześniej sprzedano tej szkole, z przeznaczeniem na podwórze. Jan wrócił do rodziny w Olsztynie, gdzie zmarł w roku 1992. Na Mazurach pozostała jego córka mająca dzieci. Niestety, nie znam daty i miejsca zgonu Adama Pomorskiego.

Tak zakończyły się losy rodu kolbuszowskich Pomorskich, pochodzenia drobnoszlacheckiego.

WSPOMNIENIE O PANI JADWIDZE Z WINIARSKICH OZIMKOWEJ

Żyła niegdyś po II wojnie światowej w drewnianym domu, stojącym na wschodnim skraju ulicy Nowe Miasto, pani Jadwiga Ozimkowa, razem z dwoma córkami, ich mężami i kilkorgiem wnucząt. Była osobą niewysoką, ze skłonnością do tycia, bardzo otwartą dla ludzi, rozmowną i serdeczną. Moja babcia, Maria Widuchowska, starsza od niej, nazywała ją zawsze „Jadźką Koguciną” od przydomka jej ojczyma, Stanisława Ogonka, nazywanego Kogutem. Lubiłam niegdyś rozmawiać z panią Jadwigą i nawet zapisałam sobie niektóre fakty dotyczące jej losów. Dzisiaj, w dwadzieścia pięć lat po jej śmierci, chciałabym podzielić się z Kolbuszowianami wspomnieniem o jej drodze życiowej.

Jadwiga Winiarska, później, za mężem Ozimkowa, urodziła się w 1901 roku w Kolbuszowej na Nowym Mieście, jako pierwsze i ostatnie dziecko Jana Winiarskiego, syna stolarza i Marii Augustynówny. W tym miejscu ulicy Nowe Miasto, osiedliło się w drugiej połowie XIX wieku, kilka rodzin Winiarskich, rzemieślników, głównie stolarzy i szewców. Jan, ojciec Jadwigi, zmarł niedługo po jej urodzeniu. Matka jej szybko wyszła za mąż za mieszczanina o nazwisku Ogonek, a przezwisku Kogut. Dzieci więcej nie miała.

Jadzia Winiarska ukończyła Szkołę Żeńską. Mając 18 lat wyszła za mąż za Jana Ozimka, syna rolnika z pobliskiej Nowej Wsi, starszego od niej o kilka lat. Był to pierwszy rok istnienia II Rzeczypospolitej Polskiej, dopiero co odrodzonej z długiej niewoli. Jan Ozimek został powołany do odbycia służby wojskowej, a po jej zakończeniu uzyskał możliwość pracy w policji. Tymczasem pani Jadwiga urodziła w 1920 r. pierwszego syna, Kazimierza. W roku 1922 na świat przyszedł drugi syn, Stanisław, a dwa lata później, w 1924 r., urodziła się córka Helena. Helena przyszła na świat już w nowym miejscu zamieszkania, w miejscowości Siergiejczyk, na Wileńszczyźnie, gdzie Jan otrzymał pracę sekretarza Posterunku Polskiej Policji Państwowej. W roku 1926 urodziła się druga córka, Maria. Na Litwę pojechała matka Jadwigi, aby pomagać w opiece nad dziećmi.

Żyło się rodzinie Ozimków na kresach wschodnich dobrze. W 1932 r. przenieśli się do białoruskiego miasta Holszany, znanego z tego, że na przełomie XIV i XV wieku przyszła tu na świat Zofia Holszańska, czwarta żona Władysława Jagiełły, króla Polski i wielkiego księcia Litwy. Następnie przeprowadzili się do miasta Oszmiana pod Wilnem.

Tutaj dzieci Ozimków poszły do Gimnazjum. Kazimierz skończył w czerwcu 1939 r. pierwszą klasę Liceum, Stanisław 4 klasy Gimnazjum, Helena 3 klasy, a Maria jedną.

Rodzina odwiedzała Kolbuszowę, gdzie pan Jan zbudował na miejscu starego domu nowy, duży, drewniany dom z gankiem. Stoi on do dzisiaj i mieszka w nim już tylko pani Helena, za mężem Mazurkiewiczowa.

W dniu 1.IX.1939 r. na Polskę napadli Niemcy, siedemnaście dni później nasze granice przekroczyła armia ZSRR. Siły polskie były zbyt małe by oprzeć się najeźdźcom.

Holszany zajęła armia czerwona, zabierając do niewoli polskich wojskowych i policjantów. Jan Ozimek żegnając się ze swoją rodziną powiedział, że gdyby stracili się z oczu, każde ma zmierzać do Kolbuszowej i tam czekać na siebie. Jadwiga została ze swoją matką i córeczkami.

Po jakimś czasie wrócił do Holszan najstarszy syn Kazimierz, wyrwawszy się jakoś na wolność. Jan Ozimek i syn Stanisław dostali się do niewoli sowieckiej i umieszczeni zostali, wraz z innymi policjantami, w obozie jenieckim w Ostaszkowie. Następnie trafili do obozu pracy na Uralu.

Tymczasem w lutym 1940 r., podczas trwania wyjątkowo ostrej zimy, Józef Stalin podjął decyzję o wywozie Polaków z zagarniętych ziem do azjatyckiej części ZSRR. Przesiedleńcy dostali godzinę czasu na spakowanie się, zabranie najpotrzebniejszych rzeczy i spakowanie do pociągów. Wieziono ich tygodniami w ciasnocie, głodzie, nie ogrzewanych wagonach, na wschód w nieznane.

Jadwiga Ozimkowa, jej matka, syn Kazimierz i dwie córki zostały zabrane z domu i wywiezione do Kazachstanu. Znaleźli się w miejscowości Karakandy, w kołchozie Iwanowki, w pracy przy hodowli owiec. Pani Jadwiga przez całe lata nie widziała męża i syna Stanisława, miała jednak nadzieję że udało im się dotrzeć do Kolbuszowej i są bezpieczni.

W maju 1941 r. Polaków z Iwanowki NKWD przewiozło dalej na wschód, do miejscowości Kaszmurun, gdzie budowano stację kolejową. W jednym baraku umieszczono po 30 Polaków i skierowano ich do pracy przy budowie nasypu kolejowego i budynków stacji. Pani Jadwidze udało się dostać pracę w kuchni pracowniczej, jako pomoc kucharki. Było to dla niej i jej bliskich bardzo pomyślne, bo czasem mogła zdobyć jakąś marchewkę, ziemniaka czy garść kwaśnej kapusty i zanieść najbliższym. Jej matka ze względu na podeszły wiek nie pracowała, pilnowała rzeczy w mieszkaniu. Zmarła w Kaszmurun w 1942 r. mając 79 lat. Została w tamtejszej ziemi.

W dniu 30 lipca 1941 r. generał Władysław Sikorski, premier Rządu Polskiego na emigracji, podpisał z Rządem Radzieckim umowę o tworzeniu armii polskiej na terenie ZSRR. Układ ten nazywany przez Sowietów „dogaworem” miał dla polskich więźniów olbrzymie znaczenie. Rząd Radziecki przywrócił im wolność osobistą. Miały powstać polskie placówki pomagające dotychczasowym więźniom. Mężczyźni mogli wstępować do tworzonej w ZSRR armii polskiej. Punkt zborny dla chcących wstąpić do polskiej armii ustanowiono w Buzułuku, niedaleko Morza Kaspijskiego. Dowódcą tej armii został generał Władysław Anders.

Kazimierz Ozimek, mając 21 lat, natychmiast wyruszył w niezmiernie męczącą drogę, by zaciągnąć się do armii generała Andersa. Chciał aby rodzina jechała razem z nim, jednak kierownictwo robót kolejowych nie pozwoliło na to. Udało mu się przedostać i wstąpić do tworzonego wojska, które w 1942 r. opuściło tereny ZSRR. Armia generała Władysława Andersa, wraz z Kazimierzem Ozimkiem, przebyła bardzo długi szlak bojowy, przez Iran i Bliski Wschód do Włoch, zdobywając po drodze wzgórze Monte Cassino. Po zakończeniu wojny Kazimierz znalazł się w Wielkiej Brytanii.

Jadwiga Ozimkowa i jej córki pracowały w Kuzmurn przez ponad 5 lat, nie wiedząc nic o swoich mężczyznach. 9 maja 1945 r. na ich osiedlu zawyła syrena, która zawsze rano wzywała do pracy. Zebrani ludzie dowiedzieli się o zakończeniu wojny w Europie. Wszyscy cieszyli się i mieli nadzieję na powrót do kraju. Miejscowe władze nie chciały ich jednak wypuścić i tym samym stracić siły roboczej.

Pozwolenie na wyjazd rodzina Ozimków otrzymała dopiero po roku starań. Na początku 1946 r. Jadwiga, Helena i Maria Ozimek wyjechały pociągiem z Kazachstanu do Moskwy, skąd dotarły do Białej Podlaskiej. Podróż ich trwała trzy tygodnie, ale jechały z nadzieją, że w Kolbuszowej czekają mąż Jan Ozimek i syn Stanisław. Niestety w Kolbuszowej ich nie było, nikt nie miał też żadnej o nich wiadomości.

Helena i Maria znalazły zatrudnienie w Kolbuszowej i starały się ukończyć szkołę średnią. Niedługo potem, w 1947 r. Helena wyszła za mąż za Romana Mazurkiewicza, który niedawno powrócił z przymusowych robót w Niemczech. Urodziła dwóch synów.

W 1949 r. Maria poślubiła Stanisława Janczyka, młodego nauczyciela. Niedługo później została matką córki i dwóch synów. Siostry mieszały nadal w swoim domu, podzielonym na dwie połowy. Pani Jadwiga prowadziła dom i pomagała w wychowaniu wnuków. W sercu jej wciąż nasuwało się pytanie co stało się z jej mężem i synami.

W Polsce Ludowej panował surowy reżim komunistyczny. Prześladowano jego przeciwników, nie utrzymywano stosunków dyplomatycznych z krajami zachodnimi, nie wolno było wyjeżdżać na zachód ani nawet słuchać zagranicznych stacji radiowych, wszelkie inne informacje były cenzurowane. Społeczeństwo żyło w atmosferze zastraszenia. Taki stan rzeczy trwał do śmierci Józefa Stalina, która nastąpiła w roku 1953. W roku 1956 w ZSRR potępiono rządy tyrana, a w Polsce rządząca partia przyznała się do popełnionych błędów, łamania swobód obywatelskich i złagodziła reżim. Można było korespondować z innymi krajami, pojawiła się możliwość kontaktu z bliskimi przebywającymi za granicą. Polski Czerwony Krzyż poszukiwał ludzi zaginionych w czasie wojny.

Kazimierz Ozimek, syn pani Jadwigi, osiedlony w Anglii po rozwiązaniu armii gen. W. Andersa, nawiązał w tym czasie kontakt z matką. Był już człowiekiem żonatym i ojcem dwóch synów. Pisał, przysyłał paczki, przyjechał

nawet do rodzinnego miasta z żoną Angielką. Powiedział, że szukał ojca i brata przez Międzynarodowy Czerwony Krzyż i zdobył tylko informację, że Jan Ozimek miał być w obozie jeńców – policjantów w Ostaszkowie na Białorusi, z którego został przetransportowany wraz z synem do innego obozu na Ural. Poszukiwania przez PCK również nie przyniosły rezultatu.

W grudniu 1976 roku, przyszła wiadomość z Anglii o nagłej śmierci syna Kazimierza. Pani Jadwiga ciężko przeżyła tą wiadomość. Zaczęła chorować i umarła w roku 1978. Jej grób znajduje się na skraju cmentarza, od strony ulicy Narutowicza. Kilka lat później zmarli obydwaj jej zięciowie i córka Maria. Dzisiaj żyje jeszcze Helena Mazurkiewicz i to ona opowiedziała mi kolejne losy swojej rodziny. Żyją wnuki i prawnuki Jadwigi Ozimek, rozproszone po Kolbuszowej i poza nią.

Ja zachowałam w pamięci postać miłej starszej Pani, której droga życiowa nie była łatwa.

OFICEROWIE – OFIARY ZBRODNI KATYŃSKIEJ

Wciąż pamiętamy, że przed sześćdziesięciu sześcioma laty spadła na Polskę, nazywaną II Rzeczypospolitą, zbrojna, żelazna nawała zaborczych sąsiadów, Niemców i Rosjan, określanych mianem Sowietów. Było to tym bardziej tragiczne, że II Rzeczypospolita odrodziła się dopiero przed dwudziestu laty z długiej niewoli niemieckiej i rosyjskiej. Zaborcy nie chcieli pogodzić się z tym faktem, pragnąc odzyskać utracone tereny polskie. W dniu 23 sierpnia 1939 r. zawarli ze sobą traktat Ribbentrop – Mołotow, planując rozbiór Rzeczypospolitej i podział pomiędzy siebie jej terenów.

Zgodnie z tym porozumieniem, armia niemiecka napadła na granice Polski już 1 września 1939 r. wiedząc, że od wschodu uczyni to ZSRR. Stalin wstrzymał jednak sowiecką agresję, chcąc by to wojska niemieckie rozbiły obronę polską i zajęły ziemie przyznane im w traktacie „Ribbentrop – Mołotow”. Armia Czerwona uderzyła na wschodnią część kraju w dniu 17 września 1939 r., zadając broniącym się Polakom cios w plecy. Pojmani przez Sowietów, cofający się żołnierze wojska polskiego traktowani byli jak jeńcy wojenni, chociaż ZSRR nie wypowiedział Polsce wojny. W czasie kampanii wrześniowej Rosjanie wzięli do niewoli około 230 tysięcy żołnierzy. Oficerowie wojska i policji stanowili około 10% jeńców i zostali przetransportowani do osobnych obozów.

Oficerowie polscy przetrzymywani byli w skandalicznych warunkach, przeważnie pod gołym niebem, o głodzie. Pieczę nad nimi sprawowali funkcjonariusze zbrodniczej NKWD.

Jeden z trzech wielkich obozów oficerów polskich umieszczony został w budynku poklasztornym w miejscowości Kozielsk, na południowy – wschód od miasta Smoleńsk na Białorusi. Drugi obóz mieścił się w Ostaszkowie, miejscowości leżącej na północ od Smoleńska. Trzeci obóz znajdował się w Starobielsku, na Ukrainie Zadnieprzańskiej, na południowy – wschód od Charkowa.

W Kozielsku zamknięto prawie 4500 oficerów, w tym 4 generałów, 100 pułkowników, 300 majorów, 1000 kapitanów, 2500 poruczników i podporuczników, reszta podchorążych. Połowa więźniów była oficerami rezerwy, w cywilu byli to profesorowie, księża, lekarze, prawnicy, nauczyciele, literaci, dziennikarze.

W obozie w Ostaszkowie zamknięto około 6500 więźniów, głównie oficerów Korpusu Ochrony Pogranicza, oficerów wywiadu, policji i służby więziennej.

W Starobielsku zamknięto prawie 4000 oficerów, wśród nich 8 generałów, 150 pułkowników, sporą liczbę majorów, 1000 kapitanów i setki poruczników. Wszyscy oni cierpieli obozową nędzę. Na początku 1940 roku pozwolono napisać im listy do rodzin. Byli niepewni swojego losu, ale nie spodziewali się

szybkiego kresu. Tymczasem Stalin i członkowie Biura Politycznego, podjęli w dniu 5 marca 1940 r. decyzję o „rozładowaniu obozów jeńców polskich, przez rozstrzelanie więźniów”. Głównym inicjatorem akcji miał być Ławrentij Beria, szef NKWD, gruziński Żyd.

Akcję rozpoczęto od obozu w Kozielsku, 3 kwietnia 1940 roku. Oficerom powiedziano, że będą przetransportowani w inne miejsce. Większość z nich miała przy sobie książeczki wojskowe, czasem inne dokumenty czy listy.

Zaraz potem wymordowano jeńców w innych obozach, w Kalinie i Charkowie. Ładowano więźniów do specjalnych pociągów i dowożono do stacji kolejowych, skąd już samochodami wieziono ich na egzekucję do lasów, gdzie czekały wykopane groby. Więźniom kępowano ręce i kneblowano usta. Gdy podchodzili do dołów, strzelano w tył głowy, kula wychodziła czołem. Tragedia Oficerów polskich trwała przez miesiące kwiecień i maj.

Ciała układano warstwami, przysypywano ziemią i sadzono drzewka, przeważnie brzozy.

Oficerów polskich z obozu w Kozielsku, w liczbie 4254 osób, rozstrzelano w lesie niedaleko wsi Katyń. Dotychczas odkryto tam osiem olbrzymich grobów, mających po kilkanaście warstw szkieletów. W 1943 r., w chwili odkrycia masowych mogił, szczątki zwłok miały jeszcze na sobie polskie mundury wraz z dokumentami.

Oficerów z obozu w Ostaszkowie, w liczbie ponad 6000, NKWD rozstrzelało w mieście Twer (dzisiejszy budynek Instytutu Medycznego), następnie wywieziono i zakopano we wsi Miednoje.

Istnieje raport, znany na zachodzie, który mówi o rozstrzelaniu dużej liczby Polaków w miejscowości Bologoje, na Smoleńszczyźnie.

Oficerów ze Starobielska rozstrzeliwano w więzieniach NKWD w Charkowie i w miejscach pochówku. Wymienia się wsie: Bykownia, dzisiaj część Charkowa, Dargaczi, Piatichatki.

Oprawcy rosyjscy sądzili, że dobrze ukryli ciała zabitych, a fakt masowych zabójstw pozostanie tajemnicą.

W 1941 r. Niemcy zerwali sojusz z ZSRR i zaatakowali wojska rosyjskie, wypierając je daleko na wschód i zajmując ogromne tereny. Ludność miejscowa zdradziła Niemcom sprawę mordu w lesie katyńskim. W dniu 13 kwietnia 1943 r. ogłosili światu odkrycie masowych grobów oficerów polskich. Gazety w Generalnym Gubernatorstwie opublikowały listy nazwisk zamordowanych oficerów.

Po ogłoszeniu niemieckich komunikatów Stalin oznajmił, że to właśnie Niemcy zamordowali Polaków w 1941 r., gdy zajmowali tereny ZSRR. USA i Wielka Brytania posiadały doskonały wywiad i wiedziały, kto dokonał owej zbrodni, jednak wiedzę tę skrzętnie ukrywały, zgodnie ze swoimi interesami (sojusz z ZSRR przeciw Niemcom). Ta zmowa milczenia rządów państw zachodnich trwa właściwie do dzisiaj.

Tajemnicę grobów oficerów w Katyniu i w innych miejscach odkrywali polscy patrioci. Adam Moszyński w trudzie ułożył „Listę Katyńską”, oficerów więzionych w obozach w Kozielsku, Starobielsku i Ostaszkowie. Ogłosił ją w 1949 r. w Londynie. Mord żołnierzy z tych trzech obozów, określił wspólnym mianem Katynia i nazwa ta funkcjonuje do dzisiaj.

W PRL w sprawie Katynia obowiązywała wersja sowiecka, głosząca, że oficerów polskich w ZSRR zamordowali Niemcy, ale przede wszystkim o tym się nic nie mówiło. Gdy patrioci z Warszawy utworzyli w którymś roku na cmentarzu powązkowskim pomnik z napisem „Katyń”, władze usunęły go. Oddały dopiero pod groźbą buntu. Tak było do roku 1989.

Pod koniec lat osiemdziesiątych, Ronald Reagan, prezydent USA starał się złamać potęgę finansową ZSRR. I sekretarz Komunistycznej Partii Związku Radzieckiego (KPZR), starając się o pożyczki w USA, zmuszony był zgodzić się na reformy w Rosji i krajach zależnych. Złagodzenie sowieckiej przemocy, pociągnęło za sobą wprost niepojętą lawinę przemian z lat 1989 – 1991. Już wcześniej zaczęła się w krajach bloku komunistycznego działalność opozycji antykomunistycznych, popierana przez zachód. Polska niepodległość odzyskała w 1989 r., dwa lata później przestał istnieć ZSRR. W odrodzonej Rosji, głową państwa miał być prezydent. Wprowadzono namiastkę zasad wolnego rynku, stworzono coś w rodzaju „kapitalizmu państwowego”.

Borys Jelcyń, późniejszy prezydent Rosji, już w 1988 r. wypowiedział się publicznie, że Oficerów Polskich w Katyniu wymordował aparat NKWD, za zgodą Józefa Stalina. Potwierdził swoje słowa w roku 1992, już jako prezydent Rosji.

Okres PRL skończył się w czerwcu 1989 r. Komuniści podzielili się władzą z dotychczasową opozycją. Kraj nazwano III RP i przywrócono kapitalizm. Dziesięć lat później Polska weszła w skład NATO.

Wraz z powstaniem III Rzeczypospolitej, członkowie rodzin Ofiar Katynia domagali się ujawnienia prawdy o morderstwie oficerów polskich w ZSRR, wydania sowieckich dokumentów i pozostałych list więźniów NKWD, możliwości prowadzenia badań, stawiania pomników na grobach pomordowanych Polaków. Wiele z tych żądań zostało zrealizowanych za prezydentury Borysa Jelcyna do roku 2001. W 1994 r. w lesie Katyńskim został poświęcony pomnik z inskrypcją w języku polskim i rosyjskim.

W roku 2001 następnym prezydentem Rosji został Władimir Putin, były wysoki funkcjonariusz KGB, który chłodno odnosi się do morderstw na Polakach, dokonanych w ZSRR. „Sprawy katyńskiej” nie chce uznać za zbrodnię ludobójstwa.

Już w 1989 r. została wydana książka „Lista Katyńska” Adama Moszyńskiego, ukazało się też wiele artykułów w prasie i informacji w mediach elektronicznych.

Ja, autorka tych słów, odszukałam nazwiska oficerów Ofiar Katynia, którzy urodzili się w Kolbuszowej lub blisko niej i starałam się uzyskać o nich wiadomości, które poniżej przedstawiam.

Z czasem poznałam też kilka nazwisk oficerów pochodzących z Sokołowa, o których również piszę. Byli to oficerowie czynni, wysokiej rangi, byli legioniści z I wojny światowej, niekiedy odznaczani Krzyżami *Virtuti Militari*. Oficerowie związani z Kolbuszową, poza dwoma, byli oficerami rezerwy.

Oto oni oficerowie rezerwy W.P. urodzeni w Kolbuszowej:

Witold Siedmiograj - inżynier, urodzony 13. VII. 1910 r. jako trzecie, najmłodsze dziecko Michała, geodety i Wandy z Grabowskich.

M i W. Siedmiograjowie przybyli do Kolbuszowej tuż po roku 1900 z Lwowa, nabyli parcelę i zbudowali dom. Starszymi ich dziećmi byli - córka Helena, później żona geodety Młyńskiego i syn Zdzisław, później profesor szkół średnich i wyższych. M. i W. Siedmiograjowie kształcili dzieci we Lwowie i po roku 1920 powrócili do niego, pozostawiwszy dom w Kolbuszowej H. i J. Młyńskim.

Witold Siedmiograj skończył we Lwowie gimnazjum i studia na Politechnice, uzyskując tytuł inżyniera. Odbył służbę wojskową, doszedłszy do stopnia podporucznika rezerwy. Pracował w fabryce zbrojeniowej w Skarżysku, przed rokiem 1938 przeniósł się do Lwowa, gdzie zawarł związek małżeński. W 1939 r. urodziła się jego córka Barbara. W sierpniu tegoż roku został powołany do wojska. W wyniku polskiej klęski wrześniowej znalazł się w niewoli rosyjskiej i trafił do obozu dla polskich oficerów w Kozielsku. W kwietniu 1940 r. został zamordowany w Katyniu.

Rodzina Witolda Siedmiograja, w 1940 r., została wywieziona z Lwowa do Kazachstanu. Przeżyli oni deportację. Wanda Siedmiograj zamieszkała u córki Heleny Młyńskiej w Kolbuszowej, tutaj zmarła i jest pochowana.

Mieczysław Władysław Franciszek Welfe – lekarz, porucznik służby sanitarnej. Urodził się w Kolbuszowej jako jeden z synów Henryka Władysława Welfe, nauczyciela oraz inspektora szkolnego i Wandy Kramarzyńskiej – nauczycielki. Gimnazjum ukończył w Mielcu, a studia medyczne w Krakowie na Uniwersytecie Jagiellońskim. W czasie studiów, na początku 1919 r., wstąpił jako ochotnik do odrodzonego wojska polskiego. W czasie służby wojskowej skończył Szkołę Podchorążych Rezerwy Sanitarnej w Warszawie, uzyskując stopień podchorążego, następnie skierowano go do Kadry Zapasowej 10 Szpitala Okręgowego w Przemyślu. W czasie studiów medycznych na Uniwersytecie Jagiellońskim zdobył tytuł doktora. W 1925 r. został skierowany na roczny kurs specjalistyczny w Instytucie Radowym w Paryżu. Instytut prowadzili sławni nobliści – Piotr i Maria ze Skłodowskich Curie. Po powrocie do kraju ożenił się w Kolbuszowej z Zofią Kełbińską, córką miejscowego urzędnika skarbowego.

W 1927 r. urodził się mu syn Władysław. W latach 1928 – 1934 Mieczysław Welfe pracował w Instytucie Kasy Chorych w Sosnowcu. W międzyczasie uzyskał stopień podporucznika i objął posadę kierownika Zakładu Rentgenologicznego Szpitala Ubezpieczalni Społecznej w Łodzi, gdzie zamieszkał wraz ze swoją rodziną. Tu urodziła się mu córka Zofia.

Za społeczną działalność w Sekcji do Walki z Gruźlicą PCK, został odznaczony Krzyżem Zasługi.

W sierpniu 1939 r. powołany został do służby w IV Szpitalu Okręgowym w Łodzi. Po niemieckiej agresji na Polskę, szpital został ewakuowany na wschód kraju, gdzie zagarnięty został przez Sowietów. W listopadzie 1939 r. dr Mieczysław Welfe znalazł się w obozie jenieckim w Kozielsku. Zdążył przesłać stamtąd trzy listy do rodziny. W maju 1940 r. przewieziony z kolegami do Katynia, rozstrzelany w tamtejszym lesie.

Rodzina dr Mieczysława Welfe pozostała w Łodzi. Jej los nie jest mi znany.

Franciszek Snopkowski – urodzony w Kolbuszowej, oficer Policji Państwowej. Komendant posterunku na Kresach Wschodnich. Jego losy nie są mi znane.

Władysław Ciepielowski – urodził się w lipcu 1893 r. we wsi Dzikowiec, jako jedno z dzieci Walentego i Kazimierzy z Majchrowiczów. Wyrósł w Sokołowie, lecz miejsce urodzenia pozwala kolbuszowianom uznawać go za swojego bohatera.

W chwili wybuchu I wojny światowej był on już absolwentem rzeszowskiego gimnazjum im. Stanisława Konarskiego. Wstąpił, jak wielu innych jego kolegów, z Leopoldem Lisem Kulą na czele, do odbudowywanych Legionów Polskich. Został kapralem w III Plutonie 3 kompanii I Pułku I Brygady Legionów, gdzie dowódcą był sam Józef Piłsudski, późniejszy naczelnik państwa i Marszałek. Władysław Ciepielowski przeszedł kampanię legionową, za co otrzymał Krzyż Virtuti Militari i Krzyż Walecznych. W listopadzie 1918 r. tworzył z kolegami, w Sokołowie, władzę polską, po czym wstąpił do służby w Wojsku Polskim i pozostał w nim jako oficer służby stałej.

W 1924 r. ożenił się, został ojcem. Zawsze interesował się życiem Kolbuszowej i Sokołowa. Na wiosnę 1938 r. został powołany na komendanta placówki Korpusu Ochrony Pogranicza w Czortkowie na Podolu, przy granicy z Rumunią. Tutaj we wrześniu 1939 r. dostał się do niewoli sowieckiej, a następnie trafił do obozu w Starobielsku. Na wiosnę został rozstrzelany w okolicach Charkowa.

Jan Maciąg – urodzony w końcu XIX wieku we wsi Hadykówka. Syn rolnika, kapitan służby stałej. W 1914 r. wstąpił do Legionów Polskich i przeszedł ich szlak. W odrodzonej Polsce pozostał w wojsku jako oficer służby stałej. W 1920 r. ożenił się z kolbuszowianką Eugenią Jabłońską. Jego pierwszy

syn Stanisław, urodził się w 1921 r. w Kolbuszowej, drugi – Włodzimierz, w 1925 r. w Brześciu nad Bugiem, gdzie Jan Maciąg, wtedy porucznik, stacjonował. Na kilka lat przed wrześniem 1939 r. został przeniesiony, w stopniu kapitana, do pracy w Lublinie. W kampanii wrześniowej dostał się do niewoli sowieckiej, niedługo potem został rozstrzelany w Katyniu.

Jan i Eugenia Maciągowie zbudowali dom w Kolbuszowej i mieli w nim zamieszkać po przejściu na emeryturę. Zamieszkała w nim sama pani Eugenia, która w czasie wojny straciła męża i starszego syna Stanisława, zabranego przez Niemców do obozu w Oświęcimiu, gdzie zmarł mając 21 lat.

Eugenia Maciągowa pracowała po wojnie w Kolbuszowej w Starostwie Powiatowym, społecznie zaś przez długie lata w Lidze Kobiet i jako skarbnik Towarzystwa Opieki Nad Zabytkami, które zmieniło nazwę na Regionalne Towarzystwo Kultury im. Juliana Macieja Gosłara. Spoczywa na tutejszym cmentarzu jej młodszy syn dr Włodzimierz Maciąg, polonista, profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Jan Walewicz – pracownik Polskiej Policji, urodzony w 1900 r. we wsi Niwiska, jako jedno z dzieci Romana i Karoliny z Załuckich. Ożenił się, lecz małżeństwo jego było bezdzietne. We wrześniu 1939 r. trwał na swoim posterunku, aż do przyścia armii sowieckiej. Wywieziono go do obozu w Ostaszkowie, a następnie rozstrzelano. Maria Walewiczowa zmarła w Stalowej Woli.

Wacław Broński – podporucznik rezerwy Wojska Polskiego, nauczyciel, urodził się w 1895 r. we Lwowie, jako syn Edwarda – szewca i Michaliny – położnej. Około roku 1900 rodzina Brońskich zamieszkała w Kolbuszowej. Wacław miał trzy siostry, razem chodzili do Gimnazjum w Łańcucie. W sierpniu 1914 r. jako ochotnik wstąpił do Legionów Polskich.

Udzielał się społecznie, należąc do Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”. W czasie I wojny światowej, pracował jako nauczyciel w kolbuszowskiej szkole męskiej. Po zakończeniu wojny i odrodzeniu się państwa polskiego, przeniósł się na kresy południowo-wschodnie. Uzupełnił wykształcenie nauczycielskie i pracował w szkole średniej w Krzemieńcu, na Wołyniu. W sierpniu 1939 r. został powołany do wojska w stopniu podporucznika.

Dostał się do niewoli sowieckiej, trafił do obozu w Kozielsku, następnie został zamordowany w Katyniu.

Trzy jego siostry, nauczycielki, zostały żonami nauczycieli i kierowników szkół. Maria została żoną Stanisława Przybyły, Natalia – Władysława Mazurkiewicza, Elżbieta – Juliana Jabłońskiego. Ich rodzice i one spoczywają na kolbuszowskim cmentarzu.

Jan Mac – nauczyciel, podporucznik rezerwy. Urodził się w 1907 r. w Boguchwale koło Rzeszowa. W Rzeszowie ukończył Seminarium Nauczycielskie

oraz Szkołę Podchorążych Piechoty, ze stopniem podchorążego. W latach 1931 – 1939 pracował jako nauczyciel w szkołach podkolbuszowskich wsi - najpierw w Kolbuszowej Górnej, potem w Widelce. Był patriotą, szanującym władzę państwową. Powoływany na ćwiczenia wojskowe, awansował do stopnia podporucznika. W 1938 r. ożenił się ze Stefanią Golis, również nauczycielką. Zmobilizowany w sierpniu 1939 r. do 17 Pułku Piechoty w Rzeszowie.

Nie wiadomo w jaki sposób dostał się do niewoli sowieckiej. Zginął w Katyniu w roku 1940.

Stanisław Maszewski – podporucznik rezerwy, farmaceuta. Urodzony w 1904 r. Na krótko przed II wojną światową, przybył wraz z żoną i córką do Kolbuszowej. Był dzierżawcą apteki. W sierpniu 1939 został powołany do wojska, następnie dostał się do sowieckiej niewoli, trafiając do Starobielska. Rozstrzelany w okolicach Charkowa.

Michał Sagański – nauczyciel, podporucznik rezerwy Wojska Polskiego, urodził się w 1905 r. we wsi Maziarnia w powiecie Nisko. Skończył Seminarium Nauczycielskie w Rudniku nad Sanem i Szkołę Podchorążych Rezerwy Piechoty w Jarosławiu. Wzywany na ćwiczenia, doszedł do stopnia podporucznika. Ożenił się z kolbuszowianką, Janiną Golis, również nauczycielką. Małżeństwo było bezdzietne. Michał Sagański powołany został do wojska w sierpniu 1939 r. Brał udział w „kampanii wrześniowej”, następnie dostał się do niewoli rosyjskiej i trafił do obozu w Starobielsku. Rozstrzelany w okolicach Charkowa.

Janina, jego żona wróciła do Kolbuszowej, żyła samotnie pracując jako nauczycielka. Tutaj zmarła.

Mieczysław Ornatowski – podpułkownik służby stałej Wojska Polskiego. Urodził się w 1894 r. w Jaworowie, w rodzinie inteligenckiej. Wybuch I wojny, w sierpniu 1914 r. zastał go jako studenta medycyny na Uniwersytecie Lwowskim. Tam został powołany do wojska, w Jarosławskim Pułku Piechoty Armii Austriackiej i wysłany na front włoski.

W 1919 r. wstąpił do odrodzonego Wojska Polskiego, służąc najpierw w Radymnie, potem w Grudziądzu i w Beniaminowie. Tutaj, po awansie na majora, został dowódcą batalionu.

Mieczysław Ornatowski odwiedzał Kolbuszowę, bo mieszkał tu jego stryj, tutaj poznał pannę Wandę Barańską, nauczycielkę i wziął z nią ślub w kwietniu 1932 r., w klasztorze na Jasnej Górze. Po ślubie oboje zamieszkali w Beniaminowie. Tam w 1933 r. przyszła na świat ich pierwsza córka, Barbara, w dwa lata później druga, Urszula.

Po urodzeniu się córek, mjr M. Ornatowski przyjął posadę zastępcy dowódcy Pułku Radiotelegraficznego w Warszawie. Zamieszkał wraz z rodziną na Żoliborzu, gdzie dobrze im się powodziło. Niestety w 1939 r. przyszedł tragiczny wrzesień. Mieczysław Ornatowski, awansowany w marcu tego roku do

stopnia podpułkownika, został skierowany do Tarnopola. Po wkroczeniu Sowieców został wzięty do niewoli. Początkowo trafił do Starobielska, tutaj po przesłuchaniach znalazł się w grupie oficerów przewiezionych do obozu w Kozielsku. Rozstrzelany około 11 kwietnia 1940 r.

Wanda Ornatowska wyjechała wraz z dziećmi za mężem do Tarnopola i również dostała się w ręce Rosjan. Udało się jej uwolnić i przedostać na teren okupowany przez Niemców. Wróciła do Cmolasu, gdzie żyła jej matka. Niedługo potem wynajęła mieszkanie w Kolbuszowej, następnie podjęła pracę nauczycielki w Kolbuszowej Dolnej. Doczekała się wnuków, którym przekazywała prawdę i pamięć o dziadku. Zmarła w Zielonej Górze w wieku 82 lat. Wnuki Mieczysława i Wandy Ornatowskich w III Rzeczypospolitej Polskiej są aktywnymi działaczkami Stowarzyszenie Rodzin Ofiar Katynia Polski Południowej.

Stanisław Zwierzchowski – technik, podporucznik rezerwy Wojska Polskiego. Urodził się 23.IX.1907 r. w Berdyczowie na ziemi kijowskiej, w rodzinie inteligenckiej. Ukończył szkołę średnią i powołany do odbycia służby wojskowej, podjął naukę w Szkole Podchorążych Saperów. Wzywany później na ćwiczenia, otrzymał stopień podporucznika.

W Brześciu poznał pannę Kazimierę Zach, córkę Władysława, właściciela restauracji i zarazem burmistrza Kolbuszowej. W 1935 r. odbył się w Kolbuszowej ślub Stanisława i Kazimieri. W następnym roku przyszła na świat ich córka Irena.

W marcu 1939 r. Stanisław Zwierzchowski został powołany, bądź wstąpił ochotniczo, do stałej służby wojskowej. 1 września 1939 r. wybuchła II wojna światowa, a już 17 września wschodnią część Polski napadły wojska sowieckie. Stanisław Zwierzchowski dostał się do ich niewoli i został osadzony w obozie za Charkowem na Ukrainie. Zamordowany wraz z innymi polskimi oficerami, na wiosnę 1940 r. w Starobielsku.

Wybuch wojny zastał Kazimierę Zwierzchowską i jej córkę w Kolbuszowej. W czasie jej trwania pozostała tu na utrzymaniu rodziców. Po wojnie pracowała jako kierowniczką Miejskiej Biblioteki Publicznej w Kolbuszowej.

Córka Stanisława i Kazimieri Zwierzchowskich w 1990 r. została członkiem Stowarzyszenia Rodzin Ofiar Katynia Polski Południowej.

W latach 1867 – 1975 do powiatu kolbuszowskiego należało miasteczko i gmina Sokółów Małopolski. Poniżej wymienię osoby z tych ziem, o których wiem, że zginęły podczas zbrodni katyńskiej.

Karol Hadała – podpułkownik odznaczony Krzyżem Virtuti Militari i Krzyżami Walecznych. Był legionista. Urodzony w 1894 r. jako syn stolarza, skończył Seminarium Nauczycielskie w Rzeszowie. Przeszedł cały szlak 1 Pułku I Brygady Legionów Polskich. W 1919 r. walczył z Ukraińcami w

Galicji Wschodniej. Potem oficer służby stałej w różnych jednostkach wojskowych, wspinający się po szczeblach kariery wojskowej. Ukończył wyższe szkoły i otrzymał odznaczenia: Krzyż Niepodległości, Złoty Krzyż Zasługi oraz inne. Mąż Zofii Długosz, ojciec rodziny. We wrześniu 1939 r. był dowódcą 49 pułku piechoty w Kołomyi, na południowym krańcu Rzeczypospolitej. Dostał się do niewoli sowieckiej i obozu jenieckiego w Starobielsku. Rozstrzelany w okolicach Charkowa.

Dwaj majorowie Pasierbowie – o imieniu Marcin, znajdują się na „Liście Katyńskiej” Adama Moszyńskiego w części dotyczącej ofiar z obozu mieszczącego się w Starobielsku. Sprawa ich imion jest skomplikowana i niejednoznaczna. Sokołowianie mówią o majorze Marcinie Pasierbie i Stanisławie Pasierbie – stryjecznych braciach, byłych legionistach I Brygady Legionów Polskich.

Marcin Pasierb – urodził się w Sokołowie w 1896 r. jako syn Andrzeja, rzemieślnika i Marii Smotryś. Będąc uczniem Gimnazjum w Rzeszowie, wstąpił z kolegami do I Pułku Legionów Polskich i brał udział w jego szlaku, otrzymując Krzyż Walecznych. W odrodzonej Polsce, jako oficer służby stałej doszedł do stopnia majora. Po wybuchu II wojny światowej wyruszył ze stryjczym bratem Pasierbem, któremu Sokołowianie przypisują imię Stanisław, na południe, pragnąc przedostać się przez Rumunię do Francji, dowiedziawszy się, że tam powstał Rząd Polski i organizuje wojsko polskie. Zostali jednak ujęci przy granicy przez Rosjan i umieszczeni w obozie jenieckim w Starobielsku. Rozstrzelani w okolicach Charkowa.

Stanisław (Marcin) Pasierb – major wojska polskiego, urodzony w 1896 r. w Sokołowie Młp. jako syn Wojciecha, rzemieślnika i Stanisławy z Darochów. Żył z kuzynem Marcinem Pasierbem jakby byli braćmi – bliźniakami. Razem uczyli się w rzeszowskim gimnazjum i poszli w sierpniu 1914 r. do Legionów Polskich, trafiając do IV Batalionu 1 Pułku. Przeszli jego szlak bojowy i wstąpili do odrodzonego wojska polskiego, otrzymując stopień majora służby stałej. Stanisław Pasierb służył na Wileńszczyźnie. Po klęsce wrześniowej wrócił do Sokołowa, gdzie spotkał się ze stryjczym bratem. Razem wyruszyli ku granicy rumuńskiej aby dostać się do Francji i wpadli w ręce Sowietów. Umieszczeni w obozie w Starobielsku, obaj rozstrzelani w okolicy Charkowa.

WSPOMNIENIA O DRODZE ŻYCIOWEJ FRANCISZKI Z CHODOROWSKICH DUDZIŃSKIEJ

Franciszka Chodorowska, za mężem Dudzińska, zmarła w dniu 23 marca tego roku w pięknym wieku prawie dziewięćdziesięciu jeden lat. Była to osoba o wielkim patriotyzmie, religijności i zainteresowaniu sprawami społecznymi, która zasłużyła, aby napisać o niej serdeczne wspomnienie. Wspomnienie przypomni też niejedną rzecz z Kolbuszowej, miłego nam miasta, naszej małej ojczyzny.

"Na Chałupkach"

Franciszka urodziła się 29 sierpnia 1912r. w Kolbuszowej, jako przedostatnie z sześciorga dzieci Józefa Chodorowskiego, mieszczanina, rzemieślnika – kowala i jego żony Marii Pałkoń, przybyłej do Kolbuszowej spod Sędziszowa. Przyszła na świat – „Na Chałupkach”. Nazwa ta utrzymuje się i dzisiaj. Oznacza ona obszar zaczynający się trochę na południe od zabudowań pierwszego, kolbuszowskiego folwarku, a kończący przy moście na Kolbuszówce, strudze sączącej się od południa, poprzez wieś Kolbuszowa Górna.

Droga prowadząca do Rzeszowa przecina ten teren, nazywany „Chałupkami”. Niegdyś, po obydwóch jej stronach stały małe biedne domki ludzi twardej pracy, pracowników wspomnianego folwarku nazywanego – Podsobnim. Tamte domy

już nie istnieją. Ostatnie z nich, znajdujące się już blisko mostu na Kolbuszówce, kryte słomianymi strzechami, zostały zburzone w latach siedemdziesiątych XX wieku.

Franciszka urodziła się w domu dziadka, Marcina Chodorowskiego, na skraju właściwych „Chałupek”. Dom był parterowy, czteroizbowy, o białych ścianach, mający ganeczki z obydwóch stron, od strony zachodniej czyli od frontu, od ulicy Rzeszowskiej i od podwórza. Marcin Chodorowski urodził się, chyba w roku 1825 w domu przy ul. Sędziszowskiej, obecnie J. Piłsudskiego. Został szewcem, bo rzemiosło szewskie najbardziej rozwijało się w Kolbuszowej, w drugiej połowie XIX wieku, po upadku słynnego stolarstwa i artystycznego meblarstwa. Ożenił się z Marią Narowską, mającą dom rodzinny na „Chałupkach”. Ojciec jej albo jego przodkowie, z pewnością byli pracownikami na folwarku Podsobnim. Marcin

Ślub Franciszki i Mieczysława, rok 1938.

w parę lat po ślubie wybudował dla siebie i swojej rodziny dom w ogrodzie Narowskich, pod bokiem posesji należącej dzisiaj do pp. Wojtasów.

Marcin i Maria Chodorowscy mieli czterech synów (Jan, Wojciech, Józef i Piotr) i dwie lub trzy córki. W tamtych czasach, w których poważni mężczyźni żenili się w „chrystusowych latach”, to jest około trzydziestki, synowie przejmowali zawód swojego ojca. W rodzinie Marcina Chodorowskiego chyba nie zawsze tak było. Józef, ojciec Franciszki, został kowalem i pracował, prawie przez całe życie, w kuźni na folwarku Podsobnim. Franciszka pamiętała, że jej stryj Jan pojechał, pod koniec XIX wieku na emigrację zarobkową do Francji. Pracował w jakiejś hucie żelaznej. Był kawalerem. Przy końcu I wojny światowej wstąpił do „Błękitnej Armii” generała Józefa Hallera. Wrócił z nią do Polski i zaginął w 1920 r. podczas wojny z komunistyczną Rosją. Wojciech Chodorowski osiedlił się pod Sędziszowem. Przez niego brat Józef poznał Marię Pałkoń ze wsi Czarna Sędziszowska i ożenił się z nią.

Józef i Maria z Pałkoniów Chodorowscy mieli sześcioro dzieci. Pierwszym był Jan, który dorósłszy, zamieszkał w Czarnej, na schedzie po Pałkoniach. Potem były cztery córki: Bronisława, Anna, Henryka i Franciszka. Franciszek, kolejny ich brat, urodził się dopiero w piętnaście lat po Franciszce. Trzy siostry, urodzone przed Franciszką, wyjechały około połowy lat trzydziestych za pracę do Francji. Wyszły tam za mąż i zostały na stałe.

Franciszka, urodzona dwa lata przed wybuchem I wojny światowej, przeżyła pierwsze swoje lata dziecięce w trudnych warunkach materialnych. Ojciec został powołany do armii austriackiej i służył w niej pięć lat, rzadko przyjeżdżając na urlop. Potem w roku 1919 i 1920 służył w odrodzonym Wojsku Polskim, biorąc udział w wojnie z bolszewikami. Po powrocie znowu dostał pracę w

Wielu mieszczan kolbuszowskich należało do miejscowego oddziału Ochotniczej Straży Pożarnej.

folwarcznej kuźni. Zmarł w 1936 r. W domu na „Chałupkach” zostali w czasie I wojny światowej – dziadek i babcia Marcinowie, mocno już starzy, Maria Józefowa z piątką dzieci i jeszcze ktoś z rodzeństwa Józefa. Gospodarowali wspólnie jak mogli, z tym, że dziadkowie najczęściej doglądali domu i wnuków, a Maria Józefowa, matka pięciorga dzieci, starała się zarobić coś pieniędzy czy produktów żywnościowych i najmowała się do pracy na folwarku czy po prywatnych domach, przyjmując każdą robotę. Gorzej zrobiło się w 1917, gdy dziadkowie zmarli wnet jedno po drugim, w czasie epidemii tyfusu czy czerwoni.

Nauka i praca

W odrodzonej Polsce, chyba we wrześniu 1920 r. Franciszka poszła na nauki do Szkoły Żeńskiej, znajdującej się przy ulicy 3 Maja, nazywanej popularnie ulicą Pańską, dzisiaj – Obrońców Pokoju. Przeszła w niej przez siedem klas. Franciszka była bardzo ładnym i zdolnym dzieckiem, dobrym, grzecznym. Miała gęste, jasno blond kręjące się włosy, splecione w warkocze, wyraziste rysy twarzy, głębokie, niebieskie oczy, z ciemnymi łukami brwi, orli nos, jasną cerę. Była inteligentna, bystra, dowcipna, miała silny czysty głos i bardzo lubiła śpiewać. Lubiała też życie towarzyskie. Byłaby bardzo dobrze się uczyła, gdyby mogła pójść do gimnazjum. Ale nie mogła, bo dom jej był biedny, rzemieślniczy. Franciszka chciała jak najszybciej zarabiać i postanowiła zostać krawczynią.

Naukę krawiectwa pobierała Franciszka od krawczyni Eleonory z Markusiewiczów, młodej kobiety, żony Jana Dudzińskiego, zamieszkałej przy ulicy Sędziszowskiej. Dom Janostwa Dudzińskich stoi do dzisiaj, dobrze utrzymany i mieszka w nim córka Helena, za mężem Augustynowa. Franciszka była uczennicą krawiectwa przez dwa i pół roku i otrzymała status czeladniczki. Ojciec dopomógł jej kupić maszynę do szycia. Pomału przychodziło zarabianie pieniędzy, także możliwość pomagania w utrzymaniu rodziny. Egzamin mistrzowski złożyła na wiosnę 1935 r. w wieku osiemnastu lat i została członkiem Cechu Zbiornego. Cechmistrzem - starszym cechu - był wówczas Ozjasz Arzt (Arct), żyd, zegarmistrz i jubiler.

Franciszka z czasem stała się bardzo dobrą krawczynią. Szyła Polkom – katoliczkom i Żydówkom. Zwłaszcza sąsiadkom z rodziny Weichselbaum i czterem kobietom z domu Zalela Orgla, bogatego właściciela młyna i tartaku, stojących „na Ogonkach”, to jest przy ulicy Sędziszowskiej. Poznała dobrze te rodziny. Starzy Weichselbaumowie żyli do września 1939 r., czyli do wybuchu II wojny światowej. Mieli oni syna o imieniu – Zyle i dwie córki, Ryfkę i Salkę. Zyle miał żonę Minę i pięciu synów i córkę Anę. Ryfka była żoną Dawida Schmidta, a Salka Józefa Susskinda. Franciszka opowiadała, jak przed szabasem stara Weichselbaumowa piekła od rana mace, z pomocą polskiej służącej i rozdawała je przychodzącym po nie biednym Żydom.

Rodzinę Weichselbaumów zniszczyli Niemcy w czasie II wojny światowej, jak i miliony innych rodzin żydowskich z ziem polskich. Weichselbaumowie, Schmidowie, Susskindowie, Orglowie, Sontagowie i inni Żydzi kolbuszowscy stracili w niej życie. Z pięciu synów Zalego Weichselbauma dwóch jakoś się

uratowało, trzech młodszych, których Franciszka nazywała Arek, Moniek i Mulek, zostało rozstrzelanych za budynkiem ich młyna. Budynek ten stoi do dzisiaj. Kiedy Żydzi z Kolbuszowej w 1942 r. zostali wywiezieni przez Niemców do getta w Rzeszowie, trzech wymienionych braci Weichselbaum ukryło się w budynku nieczynnego młyna. Ich dawna służąca przynosiła im żywność. Nie wiadomo, czy ona zachowała się nieostrożnie, czy ktoś inny doniósł Niemcom, dosyć, że ujęli oni trzech braci i zastrzelili.

Wielu mieszczan kolbuszowskich należało do miejscowego oddziału Ochotniczej Straży Pożarnej. W Kolbuszowej było wtedy dużo panien w domach mieszczańskich, nie mogących dostać pracy zawodowej i nie mających życia towarzyskiego. Komenda Powiatowa OSP zrobiła więc, pod koniec lat dwudziestych, kobiecy sanitarny oddział strażacki. Zapalonym strażakiem był Jan Dudziński, u którego żony Franciszka uczyła się krawiectwa i pewnie dzięki niemu została członkinią Oddziału Strażackiego OSP. Brała udział w jego pracach, w zbiórkach i ćwiczeniach. Także w spotkaniach towarzyskich.

Na Nowym Mieście cząc się krawiectwa i należąc do Cechu poznała, Franciszka Chodorowska Mieczysława Dudzińskiego, rzemieślnika – szewca, pięć lat od niej starszego. Po ślubie, zawartym w czerwcu 1938 r., Franciszka zamieszkała w domu męża na Nowym Mieście, w którym żyli także – Wiktoria, matka Mieczysława i jego młodszy brat, Władysław. Ta rodzina Dudzińskich miała przydomek – „Woźniak”.

W II Rzeczypospolitej były w Kolbuszowej trzy rody Dudzińskich, mających świadomość swojego pokrewieństwa, nazywający siebie nawet rodziną i byli domy, które już zerwały związki rodzinne. Był ród Dudzińskich garncarzy, zamieszkały na „Zakościelu”, czyli za kościołem parafialnym, był ród Dudzińskich „Babusiów” i ród Dudzińskich – „Szkiergietów”. Ten przydomek, związany z językiem węgierskim i powstał w drugiej połowie XIX wieku, gdy w Kolbuszowej stacjonował, szwadron huzarów, a biedne mieszczańskie dzieci podbiegały do nich i prosiły ich o „kiniar” – chleb i sachar – cukier.

Teściowie Franciszki, Stanisław i Wiktoria Dudzińscy gdzieś w końcu XIX czy na początku XX wieku, wybudowali swój rodzinny dom z mocnego drzewa i porządnie, ale chyba według starego, mieszczańskiego zwyczaju, według którego znalazły się, pod jednym dachem, dwie izby mieszkalne, za nimi komora, a za nią obora. Do południowej ściany obory, z czasem dobudowano chlewik. W domu tym Franciszka z Chodorowskich – Dudzińska przeżyła sześćdziesiąt lat swojego małżeńskiego życia. Połowę tych lat razem z rodziną Władysława, młodszego brata męża. Nie wiem, czy znalazłoby się, w tym czasie, w XX wieku, w całej Polsce, drugi taki przykład zgodnego, serdecznego współżycia, pod jednym dachem, dwóch braci, dwóch bratowych i jedenaściora ich dzieci.

Mieczysław, mąż Franciszki, urodzony w 1907 r., miał dwóch starszych braci, Kazimierza Józefa (Kazimierz, imię odziedziczone po dziadku, według tradycji panującej dawniej w polskich rodzinach), Jana i młodszego brata Władysława. Kazimierz Józef, urodzony w końcu XIX wieku, przeszedł w czasie I wojny

światowej, tułacz szlaki w wojsku austriackim i polskim. W odrodzonej Polsce służył jako podoficer stałej służby wojskowej w Kaliszu. Poświęcone mu wspomnienie znajduje się w trzecim numerze „Rocznika Kolbuszowskiego”. Jan został szewcem, jak jego ojciec i dwaj młodsi bracia. Ożenił się w dziesięć lat po zakończeniu I wojny światowej.

Ich ojciec, Stanisław Dudziński, zmarł młodo na jakąś epidemię w czasie I wojny światowej. Mieczysław nie miał wtedy dziesięciu lat życia. Prowadzenie domu przejęła matka, Wiktoria z Golińskich, bardzo zacna i religijna kobieta. Rodzina posiadała dwie czy trzy morgi pola, chowała dwie krowy. Mieczysław nauczył się szewstwa u Kazimierza Dudzińskiego, stryjecznego brata, starszego od niego o dwadzieścia lat. Żona Kazimierza była siostra Eleonory Dudzińskiej, u której Franciszka nauczyła się krawiectwa. Między domami Kazimierzy i Jana, kuzynów i szwagrów, były bliskie kontakty.

Gospodynią domu była matka Wiktoria, popularnie nazywana „Woźniaczką”. Decydowała o sprawach rodziny i małego gospodarstwa, a synowie bardzo ją szanowali.

Bracia razem robili obuwie przy wspólnym warsztacie, stojącym w kuchni pod oknem i razem pracowali w polu, zawsze w idealnej zgodzie. Posiadana krowa czy krowy były wypasane na gromadzkim pastwisku na „Błoniu”, w całym stadzie mieszczańskich krów, zaprowadzane tam i przyprowadzane przez gromadzkiego pastucha, którego w każdym dniu żywiła inna gospodyni domowa.

* * *

Związek małżeński Mieczysława i Franciszki został pobołogostawiony na wiosnę 1939 r. urodzeniem się córeczki, nazwanej na cześć babci Wiktoria – wołano ją Wisia. Ale w tym samym roku zaczął się ciężki, kilkuletni okres niemieckiej okupacji. Władysław Dudziński, brat Mieczysława, poszedł do pracy robotnika w niemieckiej placówce, w dotychczasowej Szkole Żeńskiej. Była to placówka wojskowa, coś jak gospoda dla Niemców przebywających w Kolbuszowej czy przejeżdżających przez nią, miejsce noclegów, stołówka, świetlica. Służące – Polki gotowały, prały, sprzątały, kilku polskich mężczyzn wykonywało różne roboty. Mieczysław gospodarował w domu, a z małego gospodarstwa rolnego trzeba było oddać Niemcom kontyngent, określoną ilość mleka, mięsa, ziemniaków. W 1941 r. Franciszka urodziła drugie dziecko, syna Józefa. Imię, zgodnie z tradycją, dostał na cześć dziadka Chodorowskiego. W tym samym roku Władysław ożenił się i zamieszkał z żoną, Marią Maciąg, w rodzinnym domu na Nowym Mieście.

W 1941 r. były w Kolbuszowej możliwości łatwego zdobycia mieszkania gdyż Niemcy przesiedlili Żydów do getta. Do opuszczonych domów ściągali Polacy z okolicznych wsi, wysiedlanych przez Niemców. W 1942 r. Niemcy wywieźli Żydów z kolbuszowskiego getta na stracenie i Polacy znowu zajęli

opuszczone przez nich domy. Przez te lata bracia Dudzińscy, ich żony i dzieci mieszkali razem w dwóch niezbyt dużych izbach. Franciszka wspominała, że przed wojną szyła wyprawy trzem córkom Zalela Orgła, młynarza, najbogatszego Żyda w Kolbuszowej, pannom gimnazjalistkom - Szajndzi, Gici i Blimci, że matka tych panien spotkała ją jakoś przed pójściem do getta i powiedziała, że Niemcy zjedzą Żydów na śniadanie, a Polaków na obiad.

Po urodzeniu syna Józefa, w roku szkolnym 1941-1942 była Franciszka instruktorką krawiectwa w działającej w budynku przedwojennego Gimnazjum, Publicznej Doksztalczącej Szkole Zawodowej. W 1943 r. w domu „Woźniaków” urodziła się Krystyna, druga córka Władysława i Marii, zaś klientką Franciszki Dudzińskiej została Twardoniowa, żona landrata, kolbuszowskiego starosty, bardzo okrutnego człowieka. Przybył do naszego miasta z zadaniem wyniszczenia tutejszych Żydów – i wykonał zadanie.

W pierwszym roku po wojnie, Franciszka Mieczysławowa urodziła syna Adama, a Maria Władysława urodziła trzecią córkę, Annę. W tym samym roku zmarła matka rodziny - Wiktoria z Golińskich Dudzińska. Podzieliła pomiędzy synów posiadane kawałki pola, a dom z podwórzem pozostał ich wspólną własnością. Odtąd bracia dalej wspólnie płacili podatek za dom, a osobno za kawałki pola, każdy miał swoją krowę, dalej chodzącą na pastwisko na Błonie, ale wspólnie pracowali na kawałkach pola, wspólnie zbierali plony. Razem zamieniali zboże na mąkę czy kaszę, natomiast każda gospodyni korzystała z tych produktów w miarę swojej potrzeby.

Bracia i bratowe bywali też nie raz, nawzajem, chrzestnymi ojcami i matkami swoich dzieci. A dzieci przybywało. W 1947 r. urodziła się Władysława, córka Władysława i Marii, w 1949 r. Barbara, córka Franciszki i Mieczysława. Później, w 1952 r. Franciszka urodziła ostatnie dziecko, córkę Marię, nazwaną Rysią. Maria Władkowa zaś urodziła w 1953 r. syna Antoniego, a w 1958 syna Jana. I ta jedenastka to były już wszystkie dzieci dwóch, a właściwie jakby jednej rodziny Dudzińskich na kolbuszowskim Nowym Mieście.

Wspomnę, że wnet po zakończeniu II wojny światowej władze komunistyczne, zwalczały prywatne rzemiosło i handel. Gnębiono podatkami i domiarami, milicjanci zamykali do aresztu rzemieślników, którzy wy-

Franciszka i Mieczysław z dziećmi.

szli na targ ze swoimi wyrobami. W 1953 r. przyszła odmiana. Założono fabrykę obuwia. O założenie jej postarał się Stanisław Kołodziej z Przedborza, który po wojnie osiedlił się w Katowicach, został aktywnym partyjnym i dyrektorem dwóch czy trzech tamtejszych fabryk obuwia. Ten regionalny patriota pomyślał o bezrobotnych szewcach w Kolbuszowej i przewiózł

Przed domem na Nowym Mieście. Franciszka Dudzińska z wnukami i Autorka.

do niej maszyny z jednej z katowickich fabryk. Mieczysław Dudziński „Woźniak” podjął pracę w tej fabryce i pracował w niej przez dwadzieścia lat.

W latach pięćdziesiątych, sześćdziesiątych i siedemdziesiątych XX wieku obydwie pary małżeńskie, Mieczysławowie i Władysławowie, pracowały intensywnie i posyłały swoje dzieci do szkół, pomagały im w wyborze zawodów, dróg życiowych, w usamodzielnianiu się. Wiktoria została, w dwudziestym roku życia żoną, matką i nauczycielką w Gdańsku. Chyba w tym samym roku życia wyszła też za mąż Stanisława, pierwsza córka Władysława i Marii. Za nią, wnet po maturach, wyszły za mąż jej siostry, Krystyna i Anna. Józef, syn Mieczysława i Franciszki, został technikiem drogowym i pracownikiem Powiatowego Zarządu Dróg Lokalnych, ale długo się nie żenił. Zrobił to po trzydziestym roku życia. Adam, jego młodszy brat, wstąpił po maturze do wojska i został oficerem służby stałej. Obecnie jest w stopniu majora, mieszka w Mrągowie na Mazurach i ma z żoną trzy córki. Barbara, druga córka Franciszki i Mieczysława, podjęła po maturze pracę w biurze Zarządu Gospodarki Komunalnej; najmłodsza Marysia pojechała po maturze do Gdańska, do siostry Wisi i tam wyszła za mąż.

W roku 1962 zmarła prawie dziewięćdziesięcioletnia Michalina Golińska, kuzynka „Woźniaków”, od której Władysław kupił dom, stojący przy ul. Obrońców Pokoju. W domu tym mieściła się, na początku zeszłego wieku kolbuszowska poczta. Władysław Dudziński przeprowadził się tam z rodziną, a na Nowym Mieście, została córka Krystyna z nowo poślubionym mężem.

Mieczysław Dudziński przeszedł na emeryturę w roku 1972. Franciszka dostała emeryturę w 1978 roku. Mieczysław chował krowę, kilka kur i czuwał nad całością spraw. Franciszka miała osłabiony wzrok i zarzuciła krawiectwo. On chodził do kościoła w niedziele i święta na sumę, ona codziennie na wieczorne msze św. Od wiosny do jesieni uprawiała swój ulubiony ogródek, osobny kwiatowy, a osobny warzywny. Została też członkiem „Klubu Seniora” przy miejscowym Domu Kultury.

Szczególnie wesoło spędzano tam spotkania noworoczne i karnawałowe. Wspominano dawne szopki bożonarodzeniowe, śpiewano kolędy, odchodzono też święta narodowe. Franciszka Dudzińska posiadała w domu starą szopkę, umiała odgrywać w niej przedstawienie według starego, kolbuszowskiego zwyczaju. Jeździła z członkami Klubu na wycieczki, pisała wiersze, śpiewała pieśni. Klub istniał chyba do burzliwego roku 1989.

W 1988 r. Mieczysław i Franciszka Dudzińscy odchodzili złoty jubileusz swojego związku małżeńskiego. Rok wcześniej dzieci urządziły ojcu Mieczysławowi uroczystość osiemdziesiątych urodzin. Podobną uroczystość zrobiły w pięć lat później mamie Franciszce.

W domu na Nowym Mieście pozostała z nimi na stałe tylko córka Barbara, a celem swojego życia uczyniła opiekę nad rodzicami i starym, rodzinnym domem. W tych sprawach wiernie pomagał jej brat Józef, często przychodzący do rodziców i siostry.

Mieczysław Dudziński zmarł w listopadzie 1999 roku, a Franciszka z Chodorowskich Dudzińska 23 marca 2003 r. Spoczywają w jednym grobie na naszym cmentarzu.

Przedruk z miesięcznika "Ziemia Kolbuszowska"
Nr 11-12 (listopad - grudzień.2003 r.)

Historia samorządu

SAMORZĄDOWY POWIAT KOLBUSZOWSKI W I KADENCJI (1999 – 2002)

W latach 1999 – 2002 byłem starostą powiatu kolbuszowskiego. Przedstawione informacje, pomimo próby ujęcia obiektywnego, siłą rzeczy mają charakter subiektywny. Niezależnie od tego, przywołują fakty, zdarzenia i mechanizmy władzy samorządowej, które odsłaniają trudne początki budowania samorządowego powiatu kolbuszowskiego.

Być może staną się one kiedyś przyczynkiem do kompleksowej oceny funkcjonowania samorządów i przemian społecznych, jakie od 1989 roku dokonują się w naszym powiecie.

CZY BĘDZIE POWIAT?

Mieszkańcy Kolbuszowej i najbliższych okolic w ogóle nie brali pod uwagę braku powiatu kolbuszowskiego na nowej mapie administracyjnej kraju. Świadczy o tym ich aktywność, w celu utworzenia wcześniej (w 1990r.) Urzędu Rejonowego w Kolbuszowej. Powstał dopiero w drugim rzucie (01.02.1991r.), kiedy Kolbuszowa była, od 01.09.1990r., już podporządkowana administracji państwowej z Urzędem Rejonowym w Mielcu. Stało się to po wielokrotnych interwencjach władzy samorządowej oraz przedstawicieli społeczeństwa w Warszawie. Starania o Urząd Rejonowy w Kolbuszowej wspierali też przedstawiciele parlamentu, m.in. senator Jan Draus i poseł Stanisław Mazan. Istnienie Urzędu Rejonowego w Kolbuszowej okazało się niezwykle ważne w staraniach o przyszły powiat.

Powiat kolbuszowski mógł być utworzony tylko przy przyjętym przez władze wariantie ponad 300 powiatów i spełnieniu przez władze miejsko – gminne miast, w których planowano utworzyć siedziby powiatów, kilku warunków, m.in: miasto powinno być siedzibą komend policji i państwowej straży pożarnej o zasięgu ponadgminnym, komórek administracji specjalnej o podobnym zasięgu, minimalnej sieci szkół ponadpodstawowych, szpitala powiatowego. W strukturę powiatu powinno wchodzić przynajmniej 6 gmin. Te warunki Kolbuszowa spełniała.

Miasto starające się o powiat miało stworzyć niezbędne warunki do funkcjonowania nowej administracji: zapewnić pomieszczenia, odpowiednią infrastrukturę biurową, wyposażenie w niezbędną łączność. Tę sprawę Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji w piśmie do samorządów miejskich i urzędów rejonowych (w czerwcu 1998r.) potraktował jako najważniejszą. Brak spełnienia tego warunku był jego zdaniem równoznaczny z niezaistnieniem powiatu.

Ówczesne władze Kolbuszowej, po bardzo krótkich konsultacjach ze środowiskami politycznymi, zapewniły MSWiA o spełnieniu tych warunków. Przyjęły niejako więc na siebie obowiązek pomocy powiatowi – jeśli ten powstanie.

Równocześnie przedstawiciele środowiska samorządowo – społecznego Kolbuszowej prowadzili nadal rozmowy z samorządem i wójtem Majdanu Królewskiego, chcąc aby tamtejsza rada podjęła uchwałę intencyjną o przynależności gminy do powiatu kolbuszowskiego.

Wójt Tadeusz Cebula chciał przynależności do powiatu kolbuszowskiego, a nie do tarnobrzeskiego. Miał jednak silną opozycję. Byli w niej również niektórzy późniejsi radni rady powiatu kolbuszowskiego, z gminy Majdan Królewski. Ostatecznie uchwała Rady Gminy Majdan Królewski o przynależności do powiatu kolbuszowskiego trafiła do MSWiA.

W stolicy targi o powiaty trwały do ostatniej chwili. W ostatnich dniach, przed przyjęciem mapy powiatów, informacje docierające do Kolbuszowej zmieniały się co kilka godzin. Napięcie rosło. W mieście (a i w terenie) niektórzy już zaczęli przebąkiwać, że im to jest już obojętne czy będzie powiat w Kolbuszowej czy nie. Tak jakby spodziewali się porażki i chcieli się do niej przygotować zawczasu.

Niewątpliwie dodatkowym atutem Kolbuszowej było również to, że miała wówczas swojego rodaka w roli rozdającego polityczne karty. Marian Krzaklewski, szef zwycięskiej w ówczesnych wyborach AWS, nie mógł zapomnieć o rodzinnym mieście – i jak wielu twierdzi – wraz ze swoją siostrą, posłanką Barbarą Frączek, zrobili wszystko, aby parlament przyjął ustawę z taką ilością powiatów, aby wśród nich był powiat kolbuszowski.

Na mocy uchwały Sejmu RP z dnia 5 stycznia 1998r. i rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 sierpnia 1998 r. utworzono 408 powiatów, w tym powiat kolbuszowski, o powierzchni 77 393 ha, zamieszkały przez 60 335 osób. Powiat objął 6 gmin samorządowych: Cmolas, Kolbuszowa, Majdan Królewski, Dzikowiec Stary, Niwiska i Raniżów.

Już od samego początku, jeszcze przed 1 stycznia 1999r. (dniem rozpoczęcia funkcjonowania), było wiadome, że powiat kolbuszowski jest powiatem ekonomicznie i ludnościowo słabym i może się nie utrzymać. W przypadku niewywiązywania się z ustawowych zadań, zostanie zlikwidowany, a jego funkcję przejmą powiaty: mielecki (gm. Cmolas, gm. Kolbuszowa, gm. Niwiska), rzeszowski (gm. Dzikowiec i gm. Raniżów) i tarnobrzeski (gm. Maj-

dan Królewski). To naznaczenie niepewnością od samego początku z jednej strony przeszkadzało przyszłej władzy, z drugiej zaś mobilizowało ją do tego, aby wykorzystując walory, które powiat kolbuszowski posiada, starać się dorównać innym powiatom.

WYBORY

Polityczna scena Kolbuszowszczyzny nie jest skomplikowana, jest bardzo czytelna. Zawsze wybory wygrywały ugrupowania legitymujące się jako prawicowe, mimo że liczące się partie, PSL i SLD, też mają tutaj dużo zwolenników. Wszyscy od wielu lat, tam gdzie to było zasadne, różnili się poglądami, zachowaniem, ale w wielu zasadniczych sprawach umieli się ze sobą porozumieć. Jeśli pojawiały się jakieś pęknięcia, to na ogół na prawej stronie, i to nie z powodów pryncypialno – ideologicznych, lecz zwykło – ludzkich.

Ostatnie lata pokazały, że wielu zapomniało już o uniesieniach i zapale roku 80 i 89, a do polityki zaczęto podchodzić bardziej pragmatycznie. Stawało się coraz bardziej oczywiste, że władza daje pieniądze, przywileje i miejsca pracy, co w ostatnich czasach stało się szczególnie ważne.

Mimo tych niepokojących zapowiedzi tzw. prawica wystawiła do wyborów samorządowych do powiatu, dwa znaczące Komitety Wyborcze: Akcji Wyborczej Solidarność i Ruchu Patriotycznego „Ojczyzna”. W samej AWS było kilka frakcji, skupionych koło kilku osób, mających swoją wizję przyszłych władz. Do rady powiatu weszli:

- z AWS: Marek Bryk, Dariusz Bździkot, Ryszarda Czapka, Eugeniusz Dec, Józef Kardyś, Stanisław Kopeć, Janusz Kosiak, Eugeniusz Lis, Mieczysław Maziarz, Aleksandra Niezgoda, Benedykt Popek, Tadeusz Posłuszny, Adam Przybyło, Bogdan Romaniuk, Jerzy Wilk, Elżbieta Wróbel, Marian Zieliński.

- RP „Ojczyznę” reprezentowali: Aleksandra Frączek, Zbigniew Lubera, Kazimierz Pieniek.

- PSL: Stanisław Mazan, Jan Niemczyk, Wacław Pogoda, Stefan Wrzask.

- SLD: Stanisław Augustyn, Jan Mierzwa i Władysław Mytych.

Na pierwszej sesji Rady Powiatu, która odbyła się 9 listopada 1999r., w świetlicy Szkoły Podstawowej nr 2 w Kolbuszowej, wybrano przewodniczącego rady – Dariusza Bździkota z Majdanu Królewskiego. Jego zastępcami zostali Aleksandra Niezgoda (Kolbuszowa) i Krzysztof Klecha (Dzikowiec).

Do urzędu starosty AWS zgłosiła dwóch kandydatów: Józefa Kardysia i Zbigniewa Lenarta.¹ W głosowaniu tajnym na starostę powiatu kolbuszowskiego wybrano Zbigniewa Lenarta (18 głosów). Józef Kardyś otrzymał 8 głosów. 4 radnych wstrzymało się od wyboru.

¹ Podział w AWS, który był tylko odczuwalny po wyborach, teraz stał się oczywisty. Przesądził o istnieniu w radzie opozycji „spośród swoich”.

Na kolejnej sesji (14.11.1998r.) wybrano wicestarostę, którym został Jerzy Wilk (Majdan Królewski) oraz czterech członków zarządu. Zostali nimi: Marek Bryk (gmina Cmolas), Benedykt Popek (gmina Raniżów), Adam Przybyło (gmina Kolbuszowa), Elżbieta Wróbel (gmina Niwiska).

Komisje problemowe rady wybrano 18 grudnia², zaś 26 stycznia 1999r. wybrano skarbnika powiatu – Małgorzatę Letniowską (gmina Majdan Królewski) i sekretarza powiatu. Został nim Bogdan Romaniuk z gminy Dziadowiec.³

ZOSTAŁO DWA MIESIĄCE

Nawet niepełne. Wybrany 9 listopada zarząd powiatu musiał zdążyć ze wszystkimi pracami, aby 1 stycznia 1999r. powiat kolbuszowski i jego organ wykonawczy - starostwo powiatowe, wraz ze wszystkimi służbami, rozpoczęło sprawne funkcjonowanie. Nie było budynku, środków finansowych.

Władze młodego powiatu same musiały wykonać zadania, które przed nimi postawiono. Nie liczył się czas, pora dnia czy nocy.

O tym, aby administracja powiatu mogła funkcjonować w byłym budynku powiatu, sprzed 1975 roku, nie było mowy. Zajmował go Urząd Miasta i Gminy i nie było możliwości na wydzielenie pomieszczeń dla powiatu. Pozostało wydzierżawienie pomieszczeń tanich i usytuowanych w miejscach w miarę korzystnych dla mieszkańców. Spośród kilku ofert (siedziba Urzędu Rejonowego, byłego POM-u, firmy „Sankro”, Centrali Nasiennej, Igłopolu i OBM) zarząd powiatu (26.11.1998) wybrał biurowiec firmy „Sankro”, przy ul. 11 listopada 11 i biurowiec byłego OBM – u przy ul. Handlowej 4. Było to rozwiązanie tymczasowe. Już wówczas myślano o budowie własnego budynku starostwa.

W trudnych dniach tworzenia administracji powiatowej, borykania się z różnymi trudnościami, mocnym atutem była kadra Urzędu Rejonowego, która z mocy prawa i woli władz powiatu stawała się podstawową kadrą administracyjną starostwa powiatowego. To dzięki dużemu zaangażowaniu 29 pracowników UR, na czele z kierownictwem: Ireną Kozimale i Kazimierzem Kretem (doświadczonymi pracownikami administracji), sprawnie pokonano kolejne trudności. Zagospodarowano wydzierżawione budynki, zbudowano łączność i całą infrastrukturę biurową. Stworzono Statut Powiatu, Regulamin

² Utworzono następujące komisje: Rewizyjna (przew. S. Mazan), Promocji i Rozwoju Gospodarczego Powiatu (przew. J. Kardyś), Gospodarki Mieniem i Finansów (przew. W. Mytych), Ochrony Środowiska, Gospodarki Wodnej i Leśnictwa (przew. T. Posłuszny), Pomocy Rodzinie i Spraw Społecznych (przew. Z. Lubera), Edukacji, Kultury, Sportu i Turystyki (przew. R. Czapka), Bezpieczeństwa i Porządku Publicznego (przew. K. Pieniek).

³ Bogdan Romaniuk zostając sekretarzem powiatu musiał zrezygnować z mandatu radnego. W jego miejsce do rady wszedł Eugeniusz Tokarz (gmina Dziadowiec), też z AWS.

Organizacyjny Starostwa i kilka innych dokumentów regulujących funkcjonowanie nowej jednostki samorządowej.

W poniedziałek, 4 stycznia 1999 roku, o godzinie 7¹⁵ nastąpiło skromne, aczkolwiek uroczyste, otwarcie starostwa powiatowego w Kolbuszowej. Odczytano akt powołania Powiatu Kolbuszowskiego, poświęcono budynki. Była lampka szampana i orkiestra dęta Stanisława Wrony z okolicznościowymi marszami. Były życzenia, wśród których jedno powtarzało się: „...niech się uda powiatowi i jego mieszkańcom”.⁴

O godzinie 8 wszyscy pracownicy starostwa powiatowego byli na miejscach pracy. Powiat kolbuszowski rozpoczął swoje samorządowe życie.

ZADANIA

Ustawa o samorządzie powiatowym określiła zadania wykonywane przez organy powiatu. Rada Powiatu – organ stanowiący - podejmuje uchwały w sprawach najważniejszych dla powiatowej społeczności; zarząd powiatu – organ wykonawczy powiatu – realizuje uchwały rady powiatu, gospodaruje mieniem, przygotowuje koncepcje, sposoby realizacji zadań proponując je do zatwierdzenia radzie oraz nadzoruje pracę starostwa.

Na co dzień zadania realizują poszczególne wydziały starostwa i jednostki organizacyjne powiatu.

Wydziały:

Wydział organizacyjny zapewnia organizację i funkcjonowanie starostwa, obsługę administracyjną rady powiatu, komisji rady i zarządu, organizację przyjmowania obywateli w sprawach skarg i wniosków, prowadzenie spraw kadrowych i szkoleniowych pracowników, prowadzenie spraw gospodarczych starostwa, spraw ochrony konsumenta, spraw obywatelskich, obronności, obrony cywilnej oraz promocji powiatu i kontaktów z mediami.

Wydział budżetowo – finansowy prowadzi sprawy związane z opracowywaniem projektu budżetu powiatu, zapewnia obsługę finansowo – księgową starostwa i innych jednostek organizacyjnych, wchodzących w skład administracji zespolonej powiatu, organizuje i nadzoruje prawidłowość prowadzenia rachunkowości przez inne jednostki organizacyjne powiatu, sporządza sprawozdania z realizacji zadań budżetowych.

⁴ W uroczystości uczestniczyli: władze powiatu wraz z pracownikami starostwa, ostatni kierownicy Urzędu Rejonowego: Irena Kozimala i Kazimierz Kret, ks. proboszcz Jan Gut, ks. dziekan Stanisław Wójcik, ks. Stanisław Bieszczad z Poręb Dymarskich, burmistrz Zbigniew Chmielowiec, komendant powiatowy policji Stanisław Zawisłak, komendant powiatowy PSP Józef Halat, dyrektor Liceum Ogólnokształcącego Wacław Leśniak, dyrektor ZSZ Edward Mazur, dyrektor ZSR w Weryni Tadeusz Kubiś, kierownik PUP Maria Wesołowska, dyrektor ZOZ Zbigniew Strzelczyk i inni.

Wydział architektury i budownictwa zapewnia obsługę w zakresie: udzielania pozwoleń na budowę i rozbiórkę obiektów, użytkowanie i zmianę sposobu użytkowania obiektów oraz przyjmowania zgłoszeń obiektów oddanych do użytku, prowadzenie inwestycji powiatowych.

Wydział komunikacji i transportu prowadzi sprawy związane z rejestracją pojazdów, wydawaniem i zatrzymywaniem dokumentów stwierdzających uprawnienia do kierowania pojazdami oraz wydawaniem zezwoleń na zarobkowy przewóz osób.

Wydział ochrony środowiska, rolnictwa, leśnictwa i ochrony przyrody zajmują się realizacją zadań wynikających z zakresu prawa wodnego, geologicznego, ochrony środowiska, ochrony przyrody, rybactwa śródlądowego, prawa łowieckiego i gospodarki leśnej, gospodarki odpadami.

Wydział geodezji, kartografii, katastru i gospodarki nieruchomościami realizuje zadania obejmujące gospodarowanie nieruchomościami, ochronę gruntów rolnych oraz realizację zadań państwowej służby geodezyjnej i kartograficznej.

Wydział edukacji i kultury zajmuje się organizacją szkół ponadpodstawowych, powiatowych bibliotek publicznych, upowszechnianiem i organizacją kultury, kultury fizycznej, sportu i turystyki oraz nadzorem nad stowarzyszeniami kultury fizycznej i związkami sportowymi.

Zespół radców prawnych świadczy pomoc prawną na rzecz starosty, zarządu i rady powiatu oraz opiniuje projekty, umowy, porozumienia, akty prawne powstające w starostwie i jego organach, zapewnia zastępstwo procesowe w sprawach dotyczących starostwa.

Jednostki organizacyjne:

- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
- Samodzielny Publiczny Zespół Opieki Zdrowotnej
- Szkoły i placówki opiekuńczo – wychowawcze
- Liceum Ogólnokształcące im. Janka Bytnara
- Zespół Szkół Zawodowych im. Bohaterów Września
- Zespół Szkół Rolniczych w Weryni
- Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna
- Powiatowy Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej
- Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna
- Zarząd Dróg Powiatowych.

Powiatowe służby, inspekcje i straże

- Komenda Powiatowa Policji
- Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej
- Powiatowy Inspektorat Nadzoru Budowlanego
- Powiatowa Stacja Sanitarno – Epidemiologiczna

Spółeczność powiatu kolbuszowskiego wiązała z jego powstaniem ogromne nadzieje. Na ogół tak się dzieje na całym świecie, że państwo przekazuje społecznościom lokalnym władzę, kiedy samo nie jest w stanie spełniać przyjętych na siebie zadań. Wcześniej część zadań oddano samorządom gminnym, obecnie powiatowym i wojewódzkim. Jeśli samorządy gminne już okrzepły i miały duże sukcesy, tak samorządy wojewódzkie i powiatowe, mając do wykonania zupełnie inne zadania niż gminy, musiały się uczyć wszystkiego, chcąc zaspokoić rosnące w szybkim tempie potrzeby oraz likwidować wieloletnie niedomogi i zaniechania. Najogólniej mówiąc, powiat musiał uruchomić mechanizmy sprzyjające powstawaniu nowych miejsc pracy, zapewnić podstawowe bezpieczeństwo mieszkańców, opiekę zdrowotną, zadbać o rozwój aspiracji kulturalnych i edukacyjnych (zwłaszcza młodych pokoleń), modernizację oraz przebudowę dróg powiatowych, których było 312 km.

Pierwszy projekt budżetu na rok 1999 nie wystarczał nawet na pobory dla minimalnej liczby pracowników starostwa, jednostek organizacyjnych, służb i inspekcji powiatowych.

Zarząd powiatu bardzo szybko dostrzegł, że głównym zadaniem tej kadencji będzie, oprócz integracji gmin i mieszkańców powiatu wokół wspólnych spraw, przede wszystkim poszukiwanie pieniędzy w budżecie centralnym i innych funduszach zewnętrznych oraz inwestowanie po to, aby zminimalizować koszty wykonywanych zadań i stworzyć mieszkańcom powiatu możliwość generowania miejsc pracy, pobudzać oraz wzmocnić aktywność i inicjatywę mieszkańców powiatu.

To, co wydawało się najważniejsze w listopadzie i grudniu 1998 roku, a mianowicie stworzenie merytorycznie sprawnej i życzliwej dla mieszkańców administracji, stało się oczywistością. Pracownicy na ogół dają z siebie wszystko, stają się coraz bardziej kompetentni w samorządowej rzeczywistości. Wszyscy wiedzą, że w tym przypadku wartością największą jest powiat. Jeśli uda się powiatowi, uda się pracującym na jego rzecz i wszystkim mieszkańcom powiatu. Przyjęto zasadę, aby „być pół kroku przed średnią statystyczną, pół kroku przed powiatami ekonomicznie podobnymi do powiatu kolbuszowskiego”. Nie wolno było bać się wyzwań. Należało wielokrotnie podejmować ryzykowne decyzje.

W pierwszych miesiącach 1999 roku proponowano wielu powiatom podpisywanie ze sobą porozumień i wspólne wykonywanie niektórych zadań, aby tym samym zminimalizować koszty. Władze powiatu kolbuszowskiego, pomimo niewystarczającej ilości środków finansowych, postanowiły, że muszą zrobić wszystko, aby powiat był samowystarczalny. Inaczej wcześniej czy później, jako słaby i nie wykonujący ustawowych zadań, może zostać zlikwidowany.

Ze wspomnianych względów, przez I półrocze 1999 roku, zadania zespołu uzgodnień geodezyjnych dla powiatu kolbuszowskiego i kilku innych powiatów wykonywał powiat rzeszowski. Do końca roku wydawał też pozwolenia na pracę dla cudzoziemców. Powiat mielecki wykonywał zadania inspekcji weterynaryjnej.

Wielość zadań do prawie równoczesnego wykonania, tworzenie Regionalnych strategii rozwoju sprawiają, że powiat kolbuszowski musi zadania hierarchicznie uporządkować i stworzyć strategię rozwoju powiatu. Także dlatego, aby zadania ujęte w strategii rozwoju powiatu kolbuszowskiego wprowadzić do strategii rozwoju województwa, ponieważ to gwarantuje możliwość pozyskania środków zewnętrznych na te zadania.

STRATEGIA ROZWOJU POWIATU

Przyjęta przez Radę Powiatu strategia rozwoju powiatu była tworzona w szerokiej współpracy samorządów powiatu i gminnych, środowisk gospodarczych, rolniczych, kulturalnych i edukacyjnych. Nawiązywała do ówczesnie tworzonych strategii rozwoju miasta, gmin i województwa

podkarpackiego. Zawierała m.in. 21 strategicznych projektów rozwojowych. Pokazywała silne i słabe strony powiatu kolbuszowskiego.

Profesor Klasik podczas spotkania z Radą Liderów powiatu kolbuszowskiego.

Silne strony (pierwszorzędne):⁵

- Walory przyrodniczo – krajobrazowe i kulturowe, w tym zbiornik Wilcza Wola, tereny leśne i obszary chronione, rezerваты przyrody, skansen, tradycje kulturalne.
- Infrastruktura sportowo – rekreacyjna (hala widowiskowa, kryta pływalnia, stadiony sportowe, korty tenisowe, ośrodek jeździecki, baza noclegowa).
- Kultura rolna, ekologiczne rolnictwo, produkcja i przetwórstwo zdrowej żywności, w tym rozwój przetwórstwa owocowo – warzywnego.
- Wzrost inicjatyw gospodarczych i rozwój przedsiębiorczości w społecznościach lokalnych, z wykorzystaniem zasobów finansowych, pochodzących z pracy zarobkowej za granicą.

Silne strony (drugorzędne):

- Zintegrowana społeczność oparta na mocnych więzach rodzinnych i religijnych oraz pomocy sąsiedzkiej.
- Występowanie na terenie powiatu zbiorników wód, podziemnych ujęć wodnych oraz stawów rybnych.
- Możliwe do dalszego przetworzenia zasoby drzewa.

⁵ Strategie rozwoju Powiatu. Kolbuszowa 2000, s. 14.

- Wysiłek inwestycyjny samorządów terytorialnych, na rzecz rozwoju infrastruktury technicznej i informatyki.

Słabe strony (pierwszorzędne)

- Niski standard techniczny infrastruktury drogowej, w tym zła jakość dróg powiatowych i gminnych.
- Nieatrakcyjny rynek pracy i brak możliwości zagospodarowania wykwalifikowanych zasobów ludzkich.
- Migracja zarobkowa młodych i przedsiębiorczych ludzi do dużych miast i zagranicę.

Strategia rozwoju powiatu określała jako podstawę wizji rozwoju powiatu następujące wartości:⁶

- Markowe produkty rolno – spożywcze wytwarzane przez rodzime gospodarstwa rolne i firmy przetwórstwa rolno – spożywczego, zorganizowane w grupy producenckie, posługujące się sprawnymi kanałami dystrybucyjnymi i sieciami handlowymi.
- Specjalistyczna wiedza, umiejętności i tradycje zawodowe, obecne w coraz szerszych kręgach społeczności lokalnych, umożliwiające zaangażowanie prężnego demograficznie potencjału ludzkiego do pracy i działania na rzecz rozwoju powiatu, do zakładania swoich biznesów, a nawet, jeśli to nieuchronne, do czasowej migracji zarobkowej.
- Zagospodarowane walory przyrodnicze i wykorzystane do zorganizowania ośrodka turystyczno – rekreacyjnego przy zbiorniku Wilcza Wola i zalewu w Świerczowie, walory gospodarstw agroturystycznych, zabytki przyrodnicze i kulturowe oraz zaplecze noclegowo – restauracyjne i urządzenia sportowo – rekreacyjne, oferowane mieszkańcom ośrodków przemysłowych oraz podróżnym i turystom przemierzającym przez ten obszar.
- Tereny inwestycyjne, o dobrej dostępności komunikacyjnej i telekomunikacyjnej, wyposażone w niezbędną infrastrukturę, umożliwiające przyciągnięcie inwestorów zewnętrznych i służące rozwijaniu aktywności gospodarczej przez miejscowych przedsiębiorców. Skuteczna promocja terenów inwestycyjnych, wykorzystująca kulturę i tradycję powiatu oraz jego walory przyrodnicze i krajobrazowe, pozwoli również na aktywizację środowisk wiejskich.
- Przedsiębiorczość i zaradność życiowa mieszkańców, inicjatywy społeczności lokalnych oraz poszczególnych środowisk społeczno – zawodowych, zadecydują o uruchomieniu mechanizmów rozwojowych powiatu. Ważna jest na tym polu wspólna polityka władz samo-

⁶ Ibidem, s.16.

rządowych gmin i powiatu. Jej celem powinno być wspieranie inicjatyw gospodarczych, opartych na lokalnych potencjałach.

- Estetyka zabudowy miasta Kolbuszowa, zabudowań na terenach wiejskich, ekspozycja centralnych miejsc i atrakcyjnych terenów powiatu, a także zorganizowana gospodarka odpadami i uregulowana gospodarka wodno – ściekowa.

Rada Liderów podczas wykładu profesora Klasika.

Stały się one celami, które powinny być osiągnięte przez realizację projektów strategicznych i operacyjnych, przy współdziałaniu wszystkich środowisk samorządowych, gospodarczych, edukacyjnych i kulturowych powiatu kolbuszowskiego. Cele te mogły być skutecznie realizowane tylko przy zapewnieniu odpowiedniej ilości środków finansowych samorządom gminnym i powiatowemu.

BUDŻET POWIATU⁷

Poniższe zestawienie pokazuje, że budżet powiatu kolbuszowskiego z roku na rok zachowywał tendencję wzrostową.

Rok 1999

Plan dochodów budżetu powiatu kolbuszowskiego, przyjęty uchwałą Rady Powiatu z dnia 30 marca 1999 roku:

⁷ Małgorzata Letniowska, Informacja skarbnika powiatu kolbuszowskiego o budżecie powiatu i wydatkach inwestycyjnych w latach 1999 – 2002, AWA (Archiwum Własne Autora).

- stanowił kwotę – **5.602.353 zł**,
- zwiększenia w ciągu roku budżetowego – **128.231 zł**,
- plan dochodów po zwiększeniach – **15.730.584 zł**, co stanowi wzrost o **0,82%**,
- wykonanie dochodów na dzień 31 grudnia 1999 roku – **15.653.306 zł** co stanowi – **99,51%**.

Rok 2000

Plan dochodów budżetu powiatu kolbuszowskiego, przyjęty uchwałą Rady Powiatu z dnia 20 grudnia 1999 roku:

- stanowił kwotę – **18.500.616 zł**,
- zwiększenia w ciągu roku budżetowego – **3.064.635 zł**,
- plan dochodów po zwiększeniach – **21.565.251 zł**, co stanowi wzrost o **16,57%**,
- wykonanie dochodów na dzień 31 grudnia 2000 roku – **21.570.886 zł**.

Rok 2001

Plan dochodów budżetu powiatu kolbuszowskiego, przyjęty uchwałą Rady Powiatu z dnia 26 marca 2001 roku:

- stanowił kwotę – **21.863.181 zł**,
- zwiększenia w ciągu roku budżetowego – **3.559.755 zł**,
- plan dochodów po zwiększeniach – **25.422.936 zł**, co stanowi wzrost o **16,12%** w stosunku do planu dochodów uchwalonego w dniu 26.03.2001r.,
- wykonanie dochodów na dzień 31 grudnia 2001 roku – **25.387.484 zł** co stanowi - **99,86%**.

Rok 2002

Plan dochodów budżetu powiatu kolbuszowskiego, przyjęty uchwałą Rady Powiatu z dnia 28 grudnia 2001 roku:

- stanowił kwotę – **21.071.409 zł**,
- zwiększenia w ciągu roku budżetowego – **1.521.984 zł**,
- plan dochodów po zwiększeniach – **22.593.393 zł**, co stanowi wzrost o **7,22%** w stosunku do planu dochodów uchwalonego w dniu 28.12.2001r.,
- wykonanie dochodów na dzień 31 grudnia 2002 roku – **22.168.838 zł** co stanowi - **98,12%**.

Łatwo zauważyć, że ostatni rok kadencji (2002) nie przyniósł dużego zwiększenia budżetu, w porównaniu z latami 2000 i 2001. Jednym z głównych powodów tej sytuacji była trwająca walka przedwyborcza.

INWESTYCJE⁸

Najważniejsze zadania inwestycyjne zostały określone przez zarząd powiatu już w pierwszym roku kadencji (1999). Rozpoczęto ich przygotowanie i realizację. Wszystkie zostały zakończone w założonych terminach, a niektóre nawet wcześniej (np. most na Łęgu w Spiach), z wyjątkiem największej - budynku administracyjnego starostwa. Budynek powinien być oddany w okolicach 10 grudnia 2002 roku i zasiedlony do Świąt Bożego Narodzenia. Władze powiatu I kadencji, zrobiły wszystko, aby termin został zachowany. Nowe władze już II kadencji, które zostały wybrane na początku grudnia 2002 roku przesunęły termin odbioru budynku na 2003 rok.

Tak, w skrócie, przedstawiają się wydatki inwestycyjne powiatu w poszczególnych latach:

Rok 1999

- Budowa kotłowni olejowo – gazowej w Zespole Szkół Rolniczych w Weryni – 11.956 zł.
- Budowa kotłowni gazowej w Zespole Szkół Zawodowych w Kolbuszowej – 79.004 zł.
- Budowa sali gimnastycznej w Liceum Ogólnokształcącym w Kolbuszowej – 37.845 zł.
- Budowa budynku Starostwa Powiatowego w Kolbuszowej – 7.526 zł.

Rok 2000

- Budowa mostu w miejscowości Spie – 980.000 zł.
- Dokończenie przebudowy mostu przez rzekę Przyrwa w miejscowości Mechowiec - 40.000 zł.
- Zakup samochodu osobowego marki Polonez dla potrzeb Zarządu Dróg Powiatowych w Kolbuszowej – 23.250 zł.
- Zakup przyczepki do samochodu oraz zągęszczarki mechanicznej – 10.338 zł.

⁸ Ibidem.

- Budowa kotłowni olejowo – gazowej w Zespole Szkół Rolniczych w Weryni – 279.074 zł.
- Budowa kotłowni gazowej w Zespole Szkół Zawodowych w Kolbuszowej – 342.672 zł.
- Budowa sali gimnastycznej w Liceum Ogólnokształcącym w Kolbuszowej – 1.471 zł.
- Budowa budynku Starostwa Powiatowego w Kolbuszowej – 94.398 zł.
- Zakup sprzętu komputerowego, kserokopiarki dla potrzeb Starostwa Powiatowego – 23.149 zł.
- Adaptacja pomieszczeń Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej PSK na PCK – 0.000 zł.
- Dotacja dla Samodzielnego Publicznego Zespołu Opieki Zdrowotnej w Kolbuszowej – 546.000 zł, z przeznaczeniem na:
 - za zakup aparatu USG i systemu intensywnego nadzoru kardiologicznego – 346.000 zł.
 - na modernizację kotłowni (budowa) i docieplenie obiektu szpitala (okna, ściany) – 200.000 zł.
- Dla potrzeb Uczelni – Uniwersytetu Rzeszowskiego – wyremontowano budynki Centrum Eksperymentalnego, budynek mieszkalny, budynek nr 5 i internat na łączną kwotę 219.990 zł, zakupiono wyposażenie dla potrzeb uczelni i pomoce dydaktyczne na kwotę 85.171 zł - łącznie – 305.161 zł.
- Dla potrzeb Liceum Ogólnokształcącego w Kolbuszowej zakupiono zestawy komputerowe oraz dokonano adaptacji sali lekcyjnej pod pracownię komputerową wraz z zakupem pomocy i programów na łączną kwotę 116.806 zł.

Rok 2001

- Kontynuacja budowy mostu w miejscowości Spie – 295.840 zł, (łączny koszt całego zadania – 1.235.845 zł).
- Przejęcie przez Zespół Szkół Zawodowych w Kolbuszowej zobowiązań po zlikwidowanych Warsztatach Szkolnych na łączną kwotę – 125.243 zł, z czego wszystkie zostały uregulowane.
- Dla potrzeb Uczelni – Uniwersytetu Rzeszowskiego – wyremontowano budynki adaptowane dla uczelni i internat wraz z zakupem wyposażenia i pomocy dydaktycznych na łączną kwotę – 229.490 zł.
- Zakup zestawu komputerowego dla Biura Obsługi Jednostek Samorządu Powiatowego – 9.269 zł.

- Nadbudowa i rozbudowa garaży o część biurowo – administracyjną i jedno stanowisko garażowe Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Kolbuszowej – 100.000 zł.
- Zakup samochodu służbowego dla starostwa powiatowego – 35.098 zł.
- Zakup centrali telefonicznej – 3.001 zł.
- Kontynuacja budowy sali sportowej dla Liceum Ogólnokształcącego w Kolbuszowej – 211.381 zł.
- Budowa budynku administracyjnego dla potrzeb Powiatu kolbuszowskiego – 900.000 zł.
- Budowa kotłowni gazowej w budynku przy ul. Sokołowskiej (POM) – 4.500 zł.
- Dotacja dla Samodzielnego Publicznego Zespołu Opieki Zdrowotnej w Kolbuszowej – 1.030.000 zł, z przeznaczeniem na:
 - 750.000 zł, na modernizację kotłowni i wymianę instalacji grzewczej,
 - 50.000 zł, na remont i modernizację Zakładu Opiekuńczo – Leczniczego,
 - 150.000 zł, na remont i modernizację Oddziału Dializoterapii i Nefrologii,
 - 80.000 zł, na program działań osłonowych i restrukturyzację w ochronie zdrowia.

Rok 2002

- Zakup samochodu osobowego dla potrzeb Powiatowego Inspektoratu Weterynarii w Kolbuszowej – 33.998 zł.
- Zakup zestawu komputerowego dla potrzeb Powiatowego Inspektoratu Nadzoru Budowlanego w Kolbuszowej – 3.500 zł.
- Kontynuacja budowy sali sportowej dla Liceum Ogólnokształcącego w Kolbuszowej – 49.908 zł.
- Kontynuacja budowy budynku administracyjnego dla potrzeb Powiatu kolbuszowskiego
 - 3.126.000 zł, (w tym kredyt – 2.500.000 zł):
 - budowa kotłowni gazowej w budynku przy ul. Sokołowskiej (POM) – 380.365 zł.
 - budowa kotłowni gazowej przy Centrum Kształcenia Praktycznego w Kolbuszowej – 289.550 zł (w tym środki z Powiatowego Funduszu Ochrony Środowiska – 136.634 zł).
- Dotacja dla Samodzielnego Publicznego Zespołu Opieki Zdrowotnej w Kolbuszowej – 140.000 zł, z przeznaczeniem na:
 - 10.000 zł, remont Ośrodka Zdrowia w Cmolasie i Ostrowach - Tuszowskich,

- 100.000 zł, na modernizację kotłowni,
- 30.000 zł, na remont i modernizację Oddziału Dializoterapii i Nefrologii.
- Nadbudowa i rozbudowa garaży o część biurowo – administracyjną i jedno stanowisko garażowe Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Kolbuszowej - 95.000 zł oraz zakup sprzętu pożarniczego na kwotę – 109.500 zł.
- Zakup okien i ich montaż w Liceum Ogólnokształcącym w Kolbuszowej na kwotę – 48.500 zł.
- Przebudowa i modernizacja dachu na budynku internatu Zespołu Szkół-Agrotechniczno – Ekonomicznych w Weryni na kwotę – 72.084 zł.
- Remont i wymiana okien w sali gimnastycznej w Zespole Szkół Technicznych w Kolbuszowej na kwotę – 44.300 zł.
- Remont i adaptacja pomieszczeń jednej hali pod potrzeby kształcenia praktycznego w kierunku budowlanym, w Centrum Kształcenia Praktycznego w Kolbuszowej na kwotę – 20.500 zł.

PRACE NA DROGACH POWIATOWYCH⁹

Rok 1999

Prace związane z utrzymaniem dróg realizowane przez Zarząd Dróg Powiatowych w ramach porozumień z gminami:

Gmina Cmolas – wartość 119.000 zł

- Wykonanie odnowy nawierzchni przez ułożenie dywanika:
326 Ostrowy Tuszowskie – Siedlanka, 0.3 km
322 Toporów – Ostrowy Tuszowskie, 0.2 km
- Remont cząstkowy nawierzchni żwirowych 400 t.

Gmina Dzikowiec – wartość 19.500 zł

- Przebudowa przepustu pod drogą 357 Cmolas – Dzikowiec 1 szt.
- Renowacja rowów przydrożnych:
361 Raniżów – Kopcie, 0.1 km
362 Kopcie – Bojanów, 0.4 km
- Remont cząstkowy nawierzchni żwirowych, zużyto 120 ton kruszywa.

⁹ Eugeniusz Szczepiwiłk, Zestawienie robót wykonanych na drogach powiatu kolbuszowskiego w latach 1999 – 2002. Zarząd Dróg Powiatowych, Kolbuszowa, ul. 11 listopada 10.

Gmina Kolbuszowa – wartość 235.000 zł

- Remont cząstkowy nawierzchni żwirowych, zużyto 1579 ton kruszywa.
- Powierzchniowe utwardzenie nawierzchni:
 - 352 Domatków – Przedbórz, 2.1 km
 - 353 Domatków – Bukowiec, 0.7 km
 - 354 Nowa Wieś – Domatków, 1.7 km
- Przebudowa chodnika przy ul. Obrońców Pokoju, 120 mb
- Renowacja rowów przydrożnych:
 - 376 Widelka – Budy Głogowskie, 0.3 km
 - 377 Bukowiec – Kupno, 0.8 km
 - 354 Nowa Wieś – Domatków, 0.5 km
- Ścięcie poboczy ziemnych:
 - 354 Nowa Wieś – Domatków, 1.7 km
 - 352 Domatków – Przedbórz, 2.1 km

Gmina Majdan Królewski – wartość 129.000 zł

- Półwzględne utwardzenie nawierzchni:
 - 725 Komorów – Huta Komorowska, 0.5 km
- Renowacja rowów przydrożnych:
 - 726 Potrąba – Ostrowy Tuszowskie, 4.4 km
 - 727 Podmurynia – Komorów 0.6 km
- Remont cząstkowy nawierzchni żwirowych, zużyto 694 ton kruszywa.

Gmina Niwiska – wartość 101.000 zł

- Odnowa nawierzchni przez ułożenie dywanika:
 - 353 Trześć – Domatków, 0.2 km
- Renowacja rowów przydrożnych:
 - 330 Rzechów – Przyłęk, 0.4 km
 - 351 Nowa Wieś – Hucisko, 1.4 km
 - 328 Niwiska – Kosowy, 0.8 km
- Remont cząstkowy nawierzchni żwirowych, zużyto 480 ton kruszywa.

Gmina Raniżów – wartość 98.000 zł

- Odnowa nawierzchni przez ułożenie dywanika:
 - 365 Wola Raniżowska przez wieś, 0.3 km
- Renowacja rowów przydrożnych:
 - 370 Korczowska – Mazury – Zielonka, 1.3 km
 - 368 Zielonka – Turka – Korczowska, 1.5 km

- Remont częściowy nawierzchni żwirowych, zużyto 79 ton kruszywa.

Łączna wartość wszystkich prac wykonanych na drogach powiatu kolbuszowskiego w 1999 roku: **701.500 zł.**

Rok 2000

Prace związane z utrzymaniem dróg realizowane przez Zarząd Dróg Powiatowych

- Zimowe utrzymanie dróg – 74.830 zł.
- Remonty częściowe nawierzchni bitumicznych – 358.659 zł.
- Remonty częściowe nawierzchni żwirowych – 72.900 zł.
- Renowacja rowu z przebudową zajazdów droga Nowa Wieś – Domatków – 5.983 zł.
- Renowacja rowu, oczyszczenie części przelotowych pod zajazdami, ścinanie poboczy przy drodze Bukowiec – Kupno – 9.150 zł.
- Ścinanie poboczy – droga Raniżów – Poręby Wolskie – 10.600 zł.
- Renowacja rowu przydrożnego droga Raniżów – Majdan – 4.946 zł.
- Mechaniczne koszenie trawy na poboczach dróg wg potrzeb – 6.000 zł.
- Zapłata za aktualizację map do celów projektowych – 32.730 zł.
- Zapłata za wykonanie dokumentacji technicznej na przebudowę dróg – 40.763 zł.
- Renowacja rowu przydrożnego z przebudową przepustu nad drogą Mechowiec – Dzikowiec – 7.009 zł.
- Montaż barier energochłonnych przy drodze Raniżów – Majdan w miejscowości Wola Raniżowska – 3.420 zł.
- Renowacja rowu z przebudową przepustu na drodze Przedbórz – Poręby Kupieńskie – 4.902 zł.
- Renowacja rowu z wykonaniem zajazdów przy drodze Widelka – Hucisko – 2.448 zł.
- Ścięcie zawyżonych poboczy przy drodze Kolbuszowa – Kopcie – 8.700 zł.
- Renowacja rowu z przebudową zajazdów (Lipnica) – 2.913 zł.
- Ścięcie zawyżonych poboczy przy drodze Kopcie – Bojanów – 9.932 zł.
- Renowacja rowu przydrożnego wraz ze ścięciem poboczy i wykonaniem zajazdów droga Mazury – Zielonka – 14.759 zł.
- Likwidacja lokalnych zastoisk wodnych przy drodze Przyłęk – Komorów – 5.000 zł.
- Montaż barier energochłonnych przy drogach Kosowy – Niwiska i Tuszymą – Kolbuszowa – 8.544 zł.

- Przebudowa mostu w miejscowości Spie – **980.000 zł.**

Otwarcie mostu w Spiach.

Nowy most w Spiach.

Prace wykonane w ramach porozumień z gminami:

Gmina Cmolas – wartość 58.774 zł

- Renowacja rowu przydrożnego za ścięciem poboczy, droga Tuszów – Ostrowy Baranowskie,
- Renowacja rowu przydrożnego z wykonaniem zajazdów na drogi zbiorcze, droga Mechowiec – Poręby Dymarskie,
- Ścięcie zawyżonych poboczy i odmulenie rowu po stronie prawej, droga Trzęsówka – Siedlanka,
- Remonty częściowe nawierzchni żwirowych dróg: 322, 326, 327, 359,
- Mechaniczne koszenie trawy na poboczach dróg, 46.600 m,
- Renowacja rowu przydrożnego z przebudową zajazdów i ścinaniem poboczy, droga Cmolas – Jagodnik,
- Odmulenie rowu i ścięcie zawyżonych poboczy, droga Cmolas – Trzęsówka.

Gmina Dzikowiec – wartość 31.307 zł

- Przebudowa chodnika dla pieszych przy drodze Lipnica – Dzikowiec,
- Wykonanie mostu objazdowego przez rzekę Przyrwa w m. Spie w ciągu drogi Krzątka – Spie.

Gmina Majdan Królewski – wartość 40.050 zł

- Renowacja rowu przydrożnego z wykonaniem zajazdów, droga od 860 – Trzosowa Ścieżka,
- Remont częściowy nawierzchni tłucznem, droga Komorów – Huta Komorowska,
- Remonty częściowe dróg o nawierzchni żwirowej pospółką nr 733, 734, 753,
- Mechaniczna koszenie trawy na poboczach wg potrzeb, 29.400 m².

Gmina Niwiska - wartość 48.644 zł

- Wykonanie remontów nawierzchni żwirowych,
 - Renowacja rowu przydrożnego ze ścięciem poboczy, droga Nowa Wieś – Zapole,
 - Mechaniczne koszenie trawy na poboczach dróg,
 - Renowacja rowu przydrożnego ze ścięciem poboczy, droga Kosowy – Niwiska,
 - Renowacja rowu, ścinanie zawyżonych poboczy, przebudowa przepustu pod drogą Niwiska – Kamionka.
- Łączna wartość wszystkich robót: **1.842.963 zł.**

Rok 2001

Gmina Cmolas – wartość 185.942 zł

- Odnowa nawierzchni poprzez ułożenie dywanika z masy min.– asfalt. w Ostrowach Tuszowskich na drodze 323 Przyłęk – Komorów w km 8+212-8+516, koszt 53.212 zł.
- Uzupełnienie brakujących poręczy na mostach i przepustach (koszt 6.400 zł) na drogach:
326 Ostrowy – Siedlanka. 3 przepusty,
323 Przyłęk – Komorów, 2 mosty,
- Mechaniczne koszenie trawy na poboczach na drogach o nawierzchni bitumicznej, koszt 3.100 zł.,
- Remont częściowy nawierzchni żwirowych, koszt 22.800 zł,
- Remont częściowy nawierzchni bitumicznych, koszt 100.430 zł.

Gmina Dzikowiec – wartość: 418.973 zł

- Odnowa nawierzchni poprzez ułożenie dywanika z masy mineralno – asfaltowej w m. Wilcza Wola na drodze 362 Kopcie – Bojanów 4+156-4+258, koszt 9.537 zł.
- Profilowanie nawierzchni w miejscu zaniżenia masą mineralno – asfaltową na drodze 362 Kopcie – Bojanów 3+326, koszt 1.958 zł.
- Wycinka krzaków z poboczy drogi oraz ścięcie zawyżonych poboczy ziemnych, uzupełnienie brakującego pobocza na drodze 362 Kopcie – Bojanów, koszt 11.362 zł.
- Odtworzenie rowu przydrożnego oraz wykonanie zjazdów do pól w m. Lipnica na drodze 361 Raniżów – Majdan 11+222-11+555, strona prawa, koszt 7.200 zł.
- Mechaniczne ścięcie zawyżonych poboczy ziemnych na drodze 360 Lipnica – Dzikowiec 0+100-2+747, koszt 15.136 zł.
- Mechaniczne koszenie trawy na poboczach na drogach o nawierzchni bitumicznej, koszt 3.200 zł.
- Remont częściowy nawierzchni żwirowych, koszt 4.900 zł.
- Remont częściowy nawierzchni bitumicznych, koszt 69.841 zł.
- Dokończenie przebudowy mostu w m.. Spie na drodze 363 Krzątka – Spie, koszt 295.839 zł.

Gmina Kolbuszowa – wartość: 147.519 zł

- Wykonanie nawierzchni z masy min. – asfalt. na zatoce autobusowej w Nowej Wsi, droga 355 Tuszymą – Kolbuszowa 18+906, strona lewa, koszt 2.500 zł.

- Profilowanie zaniżonej nawierzchni masą min. – asfalt. w Domatkowie, droga 353 Trześń – Bukowiec 6+130, strona prawa, koszt 2.095 zł.
- Ścięcie zawyżonych poboczy ziemnych wraz z wycinką krzaków z pasa drogowego, droga 356 Kolbuszowa Dolna – Kopcie 1+800-3+400, koszt 10.110 zł.
- Odtworzenie rowu przydrożnego oraz wykonanie zjazdów do gospodarstw, droga 357 Widelka – Hucisko 0+221-0+344, koszt 3.700 zł.
- Odnowa nawierzchni poprzez ułożenie dywanika z masy min. – asfalt. w Domatkowie, droga 353 Trześń – Bukowiec 5+084-5+284, koszt 42.749 zł.
- Mechaniczne koszenie trawy na poboczach na drogach o nawierzchni bitumicznej, koszt 3.300 zł.
- Remont częściowy nawierzchni żwirowych, koszt 40.494 zł.
- Remont częściowy nawierzchni bitumicznych, koszt 37.616 zł.
- Likwidacja zastoisk wodnych poprzez odmulenie rowu, wycinka krzaków z rowu przydrożnego, droga 377 Bukowiec – Kupno 1+036-3+056, koszt 2.200 zł.
- Ścięcie zawyżonych poboczy oraz odmulenie rowu na dł. 100 mb, droga 377 Bukowiec – Kupno 4+012-4+942, koszt 2.755 zł.

Gmina Majdan Królewski – wartość: 171. 211 zł

- Odnowa nawierzchni poprzez ułożenie dywanika z masy mineralno – asfaltowej w m. Rusinów, droga 733 Brzostowa Góra – Krzątka 1+160-1+320, koszt 16.456 zł.
- Profilowanie zaniżonej nawierzchni masą mineralno – asfaltową w miejscowości Brzostowa Góra, droga 729 Majdan – Brzostowa Góra 2+163, koszt 3.560 zł.
- Odnowa nawierzchni poprzez ułożenie dywanika z masy mineralno – asfaltowej w m. Huta Komorowska, droga 725 Komorów – Huta Komorowska, koszt 60.370 zł.
- Wymiana barier drogowych betonowych (zniszczonych) na energochłonne
- w obrębie przepustu w m. Wola Rusinowska, droga 730 Majdan – Raniżów 5+652, koszt 5.515 zł.
- Mechaniczne koszenie trawy na poboczach na drogach o nawierzchni bitumicznej, koszt 2.500 zł.
- Remont częściowy nawierzchni żwirowych, koszt 20.600 zł.
- Remont częściowy nawierzchni bitumicznych, koszt 62.210 zł.

Gmina Niwiska – wartość: 156. 558 zł

- Mechaniczne ścięcie zawyżonych poboczy ziemnych i karczowanie zakrzaczeń, droga 355 Tuszyna – Kolbuszowa 7+023-8+391, koszt 6.079 zł.
- Likwidacja zastoiska wodnego poprzez odtworzenie rowu i wykonanie zjazdów do pól, droga 355 Tuszyna – Kolbuszowa, początek zabudowy Niwisk od str. Tuszymy, koszt 1.950 zł.
- Mechaniczne ścięcie zawyżonych poboczy ziemnych na łukach wewnętrznych, droga 348 Niwiska – Leszcze 0+800-5+400, koszt 7.480 zł.
- Odtworzenie rowów przydrożnych obustronnie oraz wykonanie zjazdów do pól, droga 328 Kosowy – Niwiska 7+893-8+787, koszt 8.400 zł.
- Odtworzenie rowu przydrożnego po stronie lewej w m. Kosowy oraz wykonanie zjazdów do pól, droga 328 Kosowy – Niwiska 3+685-4+185, koszt 2.150 zł.
- Zakup materiałów i usług związanych z remontem chodnika dla pieszych, droga 328 Kosowy – Niwiska obok UG, koszt 7.814 zł.
- Mechaniczne koszenie trawy na poboczach na drogach o nawierzchni bitumicznej, koszt 3.500 zł.
- Remont cząstkowy nawierzchni żwirowych, koszt 8.700 zł.
- Remont cząstkowy nawierzchni bitumicznych, koszt 106.085 zł.
- Ustawienie dodatkowych barier energochłonnych na przepuście skrzynkowym w Ługnicy, droga 323 Przyłęk – Ostrowy Tuszowskie, koszt 4.400 zł.

Gmina Raniżów – wartość: 211. 948 zł

- Odnowa nawierzchni poprzez ułożenie dywanika z masy mineralno – asfaltowej w m. Stece, droga 364 Wilcza Wola – Wola Raniżowska 4+936-5+161, 5+922-6+091, koszt 40.018 zł.
- Odtworzenie rowu przydrożnego oraz wykonanie zjazdów do gospodarstw w m. Wola Raniżowska (Pozduć), droga 365 Wola Raniżowska przez wieś 1+849-2+173, koszt 7.700 zł.
- Odnowa rowu przydrożnego w Woli Raniżowskiej, droga Raniżów – Majdan 5+279-6+543, koszt 7.000 zł.
- Odtworzenie rowu przydrożnego, wykonanie zjazdów do gospodarstw, przebudowa zniszczonego przepustu pod drogą, droga 366 Raniżów – Poręby Wolskie 0+014-0+390, koszt 11.000 zł.
- Mechaniczne koszenie trawy na poboczach na drogach o nawierzchni bitumicznej, koszt 3.300 zł.
- Remont cząstkowy nawierzchni żwirowych, koszt 4.100 zł.
- Remont cząstkowy nawierzchni bitumicznych, koszt 138.380 zł.
- Łączna wartość wszystkich robót: **1.292.151 zł.**

Rok 2002

Gmina Cmolas – wartość: 556.722 zł

- Przebudowa drogi nr 327 Kosowy – Cmolas w km 6+377-7+277 za kwotę 501.554 zł.
- Odnowa nawierzchni drogi nr 327 Kosowy – Cmolas w km 2+693-2+875 za kwotę 49.968 zł.
- Odmulenie rowu i oczyszczenie zjazdów, droga 323 Przyłęk – Komorów w km 5+525-6+100 za kwotę 5.200 zł.

Gmina Dzikowiec – wartość: 85.884 zł

- Odtworzenie rowu, wycinka krzaków i zarośli, wykonanie zjazdów przy drodze 362 Kopcie – Bojanów na odcinku Spie – granica powiatu za kwotę 7.000 zł.
- Przebudowa drogi 362 Kopcie – Bojanów w km 0+000-0+100 za kwotę 61.234 zł.
- Udrożnienie rowów przy drodze 357 Cmolas – Dzikowiec w km 6+885-7+281 za kwotę 7.600 zł.
- Odtworzenie rowu z wykonaniem zjazdów przy drodze 373 Dzikowiec – Widelka i drodze 361 Raniżów – Majdan w km 9+552-9+718 za kwotę 10.050 zł.

Gmina Kolbuszowa – wartość: 199.012 zł

- Odnowa nawierzchni drogi nr 353 Trześń – Bukowiec w km 4+820-4+864 za kwotę 9.605 zł.
- Odnowa nawierzchni drogi nr 353 Trześń – Bukowiec w km 4+864-5+084 za kwotę 48.026 zł.
- Awaryjna przebudowa przepustu pod drogą nr 377 Bukowiec – Kupno w km 3+230 za kwotę 5.150 zł.
- Poszerzenie jezdni w obrębie skrzyżowania z drogą gminną drogi 377 Bukowiec – Kupno za kwotę 10.900 zł.
- Opracowanie projektu budowlanego na zatokę autobusową przy drodze 375 Widelka – Hucisko za kwotę 3.000 zł.
- Budowa zatoki autobusowej przy drodze nr 375 Widelka – Hucisko za kwotę 32.320 zł.
- Opracowanie projektu budowlanego na budowę chodnika dla pieszych przy drodze 355 Tuszymą – Kolbuszowa za kwotę 7.000 zł.
- Budowa chodnika dla pieszych przy drodze 355 Tuszymą – Kolbuszowa za kwotę 71.714 zł.
- Ścinanie poboczy, odmulenie rowu przy drodze 378 Przedbórz – Poręby Kupieńskie na odcinku 540 m. za kwotę 4.400 zł.

- Ścinanie poboczy przy drodze 349 Przedbórz – Leszcze w km 9+297-11+535 za kwotę 6.897 zł.

Gmina Majdan Królewski – wartość: 103.229 zł

- Przebudowa drogi nr 725 Komorów – Huta Komorowska wraz ze skrzyżowaniem z drogą nr 726 Potrąba – Ostrowy Tuszowskie:
 - 725 w km 0+019-0+450 za kwotę 74.230 zł,
 - 726 w km 0+036-0+076 za kwotę 21.999 zł,
- Poprawa odwodnienia przy drodze 730 Majdan – Ranizów w km 7+572-8+172 za kwotę 7.000 zł.

Gmina Niwiska – wartość: 85.101 zł

- Odnowa nawierzchni drogi 351 Nowa Wieś – Hucisko w km 2+730-2+945 za kwotę 46.930 zł.
- Powierzchniowe utrwalenie nawierzchni na drodze 350 Niwiska – Huta Przedborska w km 2+400-3+574 za kwotę 32.032 zł.
- Awaryjna odbudowa ścianki czołowej przepustu w km 0+718 przy drodze 328 Kosowy – Siedlanka w m. Ługnica za kwotę 6.139 zł.

Gmina Ranizów – wartość: 23.842 zł

- Powierzchniowe utrwalenie nawierzchni na drodze 366Ranizów – Poręby Wolskie w km 0+000-0+500 za kwotę 13.642 zł.
 - Odmulenie rowów przydrożnych przy drogach 361 Ranizów – Majdan w Woli Ranizowskiej i 370 Korczowiska – Zielonka w m. Mazury za kwotę 5.000 zł.
 - Odtworzenie rowu z wykonaniem zajazdów przy drodze 366 Ranizów – Poręby Wolskie w km 0+020-0+163 za kwotę 5.200 zł.
- Łączna wartość wszystkich prac: **1 053 790 zł.**

Wykazana wyżej ilość robót (i ich wartość) wykonanych na drogach powiatowych, w okresie I kadencji, przeczy twierdzeniom, że władze powiatu nie interesowały się drogami i niewiele na nich robiły.

Niezależnie od wymienionych prac, zarząd powiatu i Zarząd Dróg Powiatowych regulowali sprawy własnościowe dróg utrzymywanych przez powiat, przygotowywali wieloletnią strategię prac inwestycyjnych, zwłaszcza biorąc pod uwagę środki finansowe z Unii Europejskiej, które trzeba będzie zaabsorbować w bliskiej przyszłości. Przygotowano również plan zadań na lata 2003 – 2006, niezbędną dokumentację oraz złożono kilka dużych wniosków o środki zewnętrzne, przeznaczone do zainwestowania w drogi powiatu kolbuszowskiego.

OŚWIATA I KULTURA

W obliczu zbliżającego się niżu demograficznego oraz prowadzonej reformy ustroju szkolnego, wyzwaniem dla powiatu było stworzenie jak najlepszych warunków do kształcenia młodzieży i spowodowanie, aby większość absolwentów szkół podstawowych i gimnazjów z powiatu kolbuszowskiego wybierała szkoły prowadzone przez powiat.

Zmiany kierunków kształcenia, stworzenie nowych, uwzględniających zapotrzebowanie rynku pracy, poprawianie bazy dydaktycznej i jakości kształcenia (oferty edukacyjnej) sprawiło, że w roku 2000 i 2001 o 15% wzrósł nabór uczniów do już przekształconych szkół, w których wygaszano cykle kształcenia starych typów szkół, a zaczynało nowe tj. do Zespołu Szkół Agrotechniczno – Ekonomicznych w Weryni (przed reformą Zespół Szkół Rolniczych), Zespołu Szkół Technicznych w Kolbuszowej (dawniej Zespół Szkół Zawodowych) i Liceum Ogólnokształcącego w Kolbuszowej. Utworzono również Centrum Kształcenia Praktycznego.

Prowadzone przez powiat kolbuszowski szkoły skutecznie rywalizowały o uczniów z powiatu oraz z powiatów ościennych. Uczniowie ze swoimi nauczycielami, wychodzili z różnymi inicjatywami integrującymi środowiska oświatowe i kulturalne powiatu (konkursy, przeglądy, współzawodnictwa, jubileusze itp.). Wielu uczniów uzyskiwało wyróżnienia, tytuły finalistów i laureatów olimpiad przedmiotowych, konkursów, różnych zawodów i współzawodnictw.¹⁰

Powiat podejmował wiele działań, aby często przeprowadzać konkursy, zawody, różne współzawodnictwa stopnia powiatowego, podczas których spotykali się młodzi ludzie, ich nauczyciele, rodzice i wszyscy zainteresowani. Zawsze na ten cel przeznaczano środki finansowe (na nagrody, dyplomy i organizację), według możliwości powiatu, a w roku 2000 powołano – bodajże – jedną z pierwszych w Polsce placówkę koordynującą i stymulującą te działania, Powiatowe Centrum Kultury.

Godne podkreślenia jest również i to, że do tych przeróżnych form integracji środowisk i stwarzania dodatkowych możliwości edukacyjnych i wychowawczych włączały się gminne placówki kultury, Miejski Dom Kultury, stowarzyszenia, szkoły, różne środowiska zawodowe oraz Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna w Kolbuszowej, ze swoją doskonale funkcjonującą siecią placówek.

Już w 1999 roku, zarząd powiatu rozpoczął rozmowy z zarządem miasta Kolbuszowa, dotyczące podpisania porozumienia, mocą którego Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy Kolbuszowa realizowałaby również zadania biblioteki powiatowej. Porozumienie podpisano w 2 czerwca 1999 roku i odąd Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna w Kolbuszowej ułatwiała dostęp do swojego bogatego księgozbioru mieszkańcom całego powiatu.

¹⁰ Potwierdzają to dokumentacje osiągnięć uczniów prowadzone przez ZST, ZSA – E i LO.

Porozumienie podpisują: w imieniu Gminy Kolbuszowa, od lewej: Jan Zuba, Zbigniew Chmielowiec, ze strony Powiatu Zbigniew Lenart, Jerzy Wilk

Przekazanie tekstu porozumienia.

Również przy pomocy komputerów i Internetu, budowano sieć połączeń elektronicznych pozwalających zainteresowanym na szybki dostęp do zbiorów własnych biblioteki, zbiorów bibliotecznych w Polsce i na świecie.

Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna w Kolbuszowej, za sprawą jej dyrektora – świetnego menedżera – Andrzeja Jagodzińskiego i zespołu pracowników – pasjonatów, w wielu przedsięwzięciach (inicjatywach) nadawała tempo rozwojowi tego typu bibliotek na Podkarpaciu. Stąd bardzo często była wymieniana w rankingach krajowych i wojewódzkich jako wzorzec nowoczesnego bibliotekarstwa.

Władze powiatu myślały również o pomocy dla filii Wojewódzkiej Pedagogicznej Biblioteki w Kolbuszowej, potrzebie stworzenia biblioteki uniwersyteckiej i tzw. „kształcenia na odległość”. Te zamysły nie zostały jednak zrealizowane w I kadencji, ze względu na ciągły brak środków finansowych.

WYŻSZA UCZELNIA

Już starożytni Grecy i Rzymianie wiedzieli, że jeśli w jakimś mieście jest skupisko „mężów uczonych i prawych”, jest ono nobilitowane w specyficzny sposób, rozwija się dynamicznie i zachęca innych do jego odwiedzin, a nawet zamieszkania w nim. Gwar młodzieży uczącej się i studiującej oczywiście ożywia je i w fermentach merytorycznych dysput, popycha do szybszego rozwoju.

Ta oczywistość nakazywała władzom powiatu doprowadzić do stworzenia wyższej szkoły. Czas służył tej inicjatywie, podobnie jak wielu innym inicjatywom oświatowym, a ośrodek akademicki sprzyjałby rozwojowi powiatu kolbuszowskiego i co niezwykle ważne – uboższa młodzież z powiatu, która być może nigdy nie przekroczyłaby progu wyższej uczelni, mogłaby w swoim środowisku skończyć studia.

Idealnym miejscem do stworzenia ośrodka akademickiego był kompleks Zespołu Szkół Rolniczych w Weryni - dużo wolnych budynków, pomieszczeń, w tym internat i zaplecze rolnicze (zwierzęta, pola uprawne, sprzęt). Argumentem do podjęcia decyzji w tej sprawie była też zmniejszająca się liczba uczniów zainteresowanych kształceniem rolniczym. To wszystko sprawiało pilną potrzebę szukania alternatywy, ponieważ – stawało się to coraz bardziej widoczne – powiat sam nie udźwignąłby kosztów utrzymania tej bazy. Wcześniej czy później musiałby się tego balastu pozbyć.

Powiat – ze względów finansowych – nie był w stanie uruchomić mechanizmów, które stworzyłyby prywatną szkołę wyższą, pomimo, że takie propozycje zgłaszano często w środowisku. Wybrano więc drogę rozmów z uczelniami w miarę mocno osadzonymi w realiach ekonomicznych i cieszącymi się znaczną popularnością: Wyższą Szkołą Zarządzania w Przemyślu, Wyższą Szkołą Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie i Wyższą Szkołą Pedagogiczną w Rzeszowie, która dla powiatu była uczelnią najatrakcyjniejszą.

Kilkumiesięczne rozmowy i spotkania doprowadziły do tego, że 21 marca 2000 roku Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Rzeszowie i Powiat Kolbuszowski podpisały porozumienie o współpracy, na mocy którego rozpoczęto tworzenie

ośrodka akademickiego w Weryni. 4 października 27 studentów studiów dziennych, na razie licencjackich, złożyło ślubowanie i po raz pierwszy na ziemi kolbuszowskiej, w sali gimnastycznej Zespołu Szkół Rolniczych w Weryni, w obecności senatu WSP, władz powiatu, gmin, przedstawicieli środowiska, uroczystie zabrzmiał Gaudeamus.

W rozmowach, które dały szczęśliwy finał uczestniczyli: ze strony WSP prof. Włodzimierz Bonusiak, prof. Stanisław Krawczyk, prof. Waldemar Furmanek, prof. Zbigniew Kotylak, prof. Marek Koziorowski i mgr Maciej Lipski (dyrektor administracyjny WSP), ze strony powiatu: Zbigniew Lenart, Jerzy Wilk, Kazimierz Kret, Władysław Mytych, Kazimierz Czepiela i skarbnik powiatu Małgorzata Letniowska.

Niebawem, na bazie Wyższej Szkoły Pedagogicznej (2001r.), utworzono Uniwersytet Rzeszowski. Do końca 2002 roku dynamicznie rozwijał się ośrodek uniwersytetu w Weryni, przybywało studentów z różnych, nawet bardzo odległych stron Polski. Rok akademicki 2002/2003 rozpoczęło już 160 studentów. Działał już Instytut Biotechnologii ze swoimi zakładami: Fizjologii i Rozrodu Zwierząt (kier. prof. Marek Koziorowski), Genetyki i Mikrobiologii (kier. prof. Zbigniew Kotylak, dyrektor Instytutu Biotechnologii), Zakład Ekotoksykologii (kier. prof. Stanisław Sadło). Zaczęto opracowywać dalsze plany rozwoju ośrodka uniwersyteckiego i uruchamiać mechanizmy stymulujące jego rozwój. Temu celowi również miała służyć powołana z inicjatywy powiatu Fundacja Na Rzecz Rozwoju Oświaty, Kultury i Szkolnictwa Wyższego, którą założyli przedstawiciele Uniwersytetu Rzeszowskiego, samorządów – powiatowego i gminnych oraz osoby prywatne. Pierwszym prezesem rady fundacji został Zbigniew Lenart, zaś przewodniczącym zarządu Kazimierz Czepiela.

WSPÓŁPRACA Z SĄSIADAMI

Zbliżający się nieuchronnie moment przystąpienia Polski do Unii Europejskiej, zapowiedź możliwości pozyskiwania dużych pieniędzy na programy wspólnie pisane przez reprezentantów sąsiadujących państw oraz naturalna wola współpracy powiatu kolbuszowskiego z sąsiadami, przyspieszyły próbę znalezienia zagranicznych partnerów i podjęcia współpracy.

I tak przy pomocy Euroregionu Karpaty udało się, w ciągu kilku miesięcy, podpisać porozumienie o współpracy z powiatem Levoča na Słowacji.¹¹ Kolbuszowianin, misjonarz, ks. Ryszard Dziuba, pomógł nawiązać kontakty z miastem Dzierżyńsk w województwie Żytomierz na Ukrainie, gdzie delegacja zarządu powiatu podpisała stosowny dokument.

Rozpoczęły się regularne spotkania przedstawicieli różnych profesji z powiatu kolbuszowskiego i przedstawicieli środowisk zawodowych powiatu Levoča – w Polsce i na Słowacji. Wspólnie napisano program „Polak – Słowak dwa bratanki” do Euroregionu Karpaty. Program zyskał duże wsparcie finansowe i w jego wyniku przeprowadzono w Kolbuszowej, we wrześniu 2002 roku, 3 dniową imprezę kulturalną, podczas której zaprezentowano wystawę dzieł mistrza Pawła z Levočy, przygotowaną w porozumieniu z ministerstwem kultury Słowacji oraz zaprezentowały się zespoły folklorystyczne z Levočy i z powiatu kolbuszowskiego.

1 maja 2002 roku w Levočy dyrekcja Liceum Ogólnokształcącego im. Janka Bytnara w Kolbuszowej i dyrekcja Katolickiego Gimnazjum im. Św. Franciszka z Asyżu w Levočy podpisały porozumienie o współpracy i wymianie młodzieży.

Samorząd powiatu, samorządy gmin w powiecie oraz szkoły dokonywały wielokrotnie zbiorów sprzętu komputerowego, materiałów szkolnych i innych przedmiotów, aby przekazać je do środowisk polskich w Dzierżyńsku. Goszczono też przedstawicieli tamtejszych władz lokalnych oraz kilkudziesięcioosobową grupę Polaków, którzy z racji zawiłości historii musieli żyć na Żytomierszczyźnie.

Współpraca powiatu kolbuszowskiego z powiatem słowackim i rejonem ukraińskim rozwijała się dynamicznie. Z czasem zaangażowało się w nią coraz więcej osób i środowisk zawodowych. Władze powiatu zaczęły szukać kolejnych partnerów. Tym razem w Niemczech, Irlandii i Belgii. W 2002 roku przeprowadzono kolejne rozmowy, które powinny były zaowocować podpisaniem stosownych porozumień o współpracy w II i III kwartale 2003 roku.

OPIEKA ZDROWOTNA

Opiekę zdrowotną zapewniały mieszkańcom powiatu Samodzielny Publiczny Zespół Opieki Zdrowotnej w Kolbuszowej i Gminny Zespół Opieki Zdrowotnej w Majdanie Królewskim. Ta ostatnia placówka wydzieliła się z SP ZOZ w Nowej Dębie realizując, jeszcze przed powstaniem powiatów, program

¹¹ Porozumienie o współpracy 25.04.2001 podpisali: Zbigniew Lenart i Peter Turek.

pilotażowy usamodzielnień podstawowej opieki zdrowotnej. Jednostka ta zachowując odrębność z zakresie podstawowej opieki współpracowała z SP ZOZ w Nowej Dębie i SP ZOZ w Kolbuszowej.

W skład kolbuszowskiego SP ZOZ wchodziły: Szpital Powiatowy, Przychodnia Nr 1, Przychodnia Nr 2 w Kolbuszowej, gminne i wiejskie ośrodki zdrowia w Cmolasie, Ostrowach Tuszowskich, Raniżowie, Woli Raniżowskiej, Mazurach, Dzikowcu, Lipnicy, Wilczej Woli, Niwiskach, Siedlance, Widelce i Przedborzu. Pacjenci z powiatu – w zależności od potrzeb – byli też kierowani do specjalistycznych ośrodków w Rzeszowie i Mielcu. W samym kolbuszowskim szpitalu było 150 łóżek, zaś w kolbuszowskiej służbie zdrowia pracowało na początku 1999 roku około 850 osób.

Reformująca się polska rzeczywistość odcisnęła swe piętno i na służbie zdrowia w powiecie. Pojawiło się wiele koncepcji organizacyjno – rozliczeniowych mających obniżyć koszty opieki medycznej i zarazem ją poprawić. Trzeba jednoznacznie stwierdzić, że w tych bardzo labilnych czasach mieszkaniowie powiatu zawsze spotykał się z życzliwością i opieką lekarzy, pielęgniarek i całego personelu medycznego pomimo, że sytuacja pracowników ZOZ, zagrożonych zwolnieniami, przy drastycznie pogarszających się warunkach pracy i płacy, nie sprzyjała myśleniu o pracy w kategoriach służby.

Dyrekcja SP ZOZ oraz zarząd powiatu podejmowali starania, aby pomimo trudnej sytuacji, jednostka dostosowała się do wymaganych standardów i pozyskiwała nowy sprzęt, modernizowała bazę i szpitalną infrastrukturę.

W znacznej mierze udawało się to:

Rok 2000

- 346.000 zł – dotacja na zakup aparatu USG i systemu intensywnego nadzoru kardiologicznego.
- 200.000 zł – dotacja na modernizację kotłowni i docieplenie obiektu.

Rok 2001

- 750.000 zł – dotacja na modernizację kotłowni i instalacji grzewczej.
- 50.000 zł – dotacja na remont Zakładu Opiekuńczo – Leczniczego.
- 150.000 zł – dotacja na remont i modernizację oddziału dializoterapii i nefrologii.
- 80.000 zł – dotacja na program działań osłonowych i restrukturyzację.

Rok 2002

- 10.000 zł – dotacja na remont ośrodków zdrowia w Cmolasie i Ostrowach Tuszowskich.
- 100.000 zł – dotacja na modernizację kotłowni.
- 30.000 zł – dotacja na modernizację oddziału dializoterapii i nefrologii.

Wymienione kwoty zostały pozyskane przez powiat i przekazane kolbuszowskiemu Zespołowi Opieki Zdrowotnej.

Rok 2000 pokazał, że kolbuszowski ZOZ zaczyna odczuwać wzrastające trudności finansowe. Wydział finansowo – budżetowy starostwa zaczął więc dokonywać dokładnych analiz finansowych realizowanych modernizacji, remontów i inwestycji. W trakcie analiz stwierdzono, że prowadzona z rozmachem rozbudowa ośrodka dializoterapii (sztuczna nerka) jest prowadzona bez jakiegokolwiek dokumentacji. Kontrola przeprowadzona przez Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego potwierdziła brak dokumentacji, wskazała również inne zaniedbania. Ze względu na bezpieczeństwo przyszłych pacjentów i pracowników, realizacja samowoli budowlanej została wstrzymana do czasu usunięcia wszystkich uchybień i zapewnienia warunków gwarantujących bezpieczeństwo przyszłym użytkownikom.

Decyzja ta spowodowała trwający już do końca kadencji konflikt dyrekcji SP ZOZ i części radnych ze starostą, który odsunął na długi czas jakąkolwiek restrukturyzację w SP ZOZ. Placówka generowała coraz większe długi, lekarze nie tolerujący panującej atmosfery odchodzili do ościennych placówek, pielęgniarki, salowe, pracownicy obsługi byli zwalniani. Tą prostą drogą szukano oszczędności.

SP ZOZ w Kolbuszowej nadal realizował swoje podstawowe zadania. Pracownicy wiedząc co ich może czekać, lękali się o swe miejsca pracy – nigdy jednak nie zostawili pacjenta bez pomocy.

BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

PAŃSTOWA STRAŻ POŻARNA¹²

Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Kolbuszowej została powołana do życia z dniem 1 stycznia 1999 roku. Do tej pory, od 1 lipca 1992 roku (data powołania Państwowej Straży Pożarnej) na terenie miasta Kolbuszowa funkcjonowała jedynie Jednostka Ratowniczo-Gaśnicza PSP, która

¹² Józef Halat, Marek Babula, Informacja o działalności PSP w powiecie kolbuszowskim w latach 1999 – 2002, Komenda Powiatowa PSP, Kolbuszowa ul. Piekarska 2.

służbowo podlegała Komendantowi Rejonowemu PSP w Ropczycach i wchodziła w skład Rejonu Ropczyckiego. Z dniem 1 stycznia 1999 roku Podkarpacki Komendant Wojewódzki w Rzeszowie powierzył utworzenie Komendy Powiatowej PSP w Kolbuszowej dotychczasowemu dowódcy Jednostki Ratowniczo-Gaśniczej Józefowi Halatowi, który z dniem 15 marca 1999 roku, został powołany na stanowisko Komendanta Powiatowego PSP w Kolbuszowej.

Komendę Powiatową utworzono na istniejącej bazie lokalowo – sprzętowej oraz osobowej Jednostki Ratowniczo-Gaśniczej. Zgodnie z opracowanym, jeszcze w roku 1998, regulaminem organizacyjnym Komendzie przyznano łącznie 52 etaty mundurowe (35 etatów dla Jednostki Ratowniczo-Gaśniczej i 18 dla potrzeb administracji) oraz 1 etat cywilny. Faktycznie od 1 stycznia 1999 roku Komenda Wojewódzka PSP w Rzeszowie przyznała Komendzie jedynie 44 etaty mundurowe i 1 etat cywilny.

Lata 1999-2002 w statystykach strażackich zaznaczyły się wzrostem ilości zdarzeń. Sytuację tą przedstawiają tabele:

Tabela nr 1

Rok	Ilość zdarzeń			
	Ogółem	Pożary	Miejsce zagrożenia	Alarmy fałszywe
1999	237	105	127	5
2000	337	101	218	18
2001	378	142	228	8
2002	437	151	278	8

Tabela nr 1 to zbiorczy wykaz zdarzeń za lata 1999 – 2002, natomiast Tabela nr 2 obrazuje ilości zdarzeń w latach 1999 – 2002, w rozbiciu na poszczególne gminy powiatu kolbuszowskiego (tabela ta uwzględnia pożary i miejscowe zagrożenia bez alarmów fałszywych).

Tabela nr 2

Gmina	LATA											
	1999			2000			2001			2002		
	R-m	Pož.	MZ	R-m	Pož.	MZ	R-m	Pož.	MZ	R-m	Pož.	MZ
Cmolas	31	15	16	28	7	21	31	11	20	29	14	15
Dzikowiec	21	11	10	16	6	10	29	15	14	31	18	13
Kolbuszowa	112	44	68	178	45	133	188	62	126	227	62	165
Majdan Król.	33	20	13	44	26	18	44	21	23	59	28	31
Niwiska	18	9	9	21	5	16	27	9	18	34	12	22
Raniszów	17	6	11	32	12	20	51	24	27	49	17	32
Razem :	232	105	127	319	101	218	370	142	228	429	151	278

Kwalifikacje zawodowe i ogólne strażaków przedstawia Tabela nr 3:

Tabela nr 3

Kwalifikacje zawodowe	Ilość	Kwalifikacje ogólne	Ilość
Oficerskie	2	Wyższe II stopnia	2
Aspiranckie	12	Wyższe I stopnia	4
Podoficerskie	24	Średnie	30
Szeregowych	6	Zasadnicze zawodowe	7
		Podstawowe	1

Wyposażenie w pojazdy KP PSP Kolbuszowa przedstawia Tabela nr 4:

Tabela nr 4

Lp.	Nazwa jednostki	Typ samochodu	Marka samochodu	Nr rejestracyjny	Rok produkcji
1	JRG Kolbuszowa	SOp	FSO 1500	REC 8942	1988
2	JRG Kolbuszowa	Dostawczy	Lublin3	RKL C908	2000
3	JRG Kolbuszowa	Ford	SRt	REK 8098	1997
4	JRG Kolbuszowa	GBA 2,3/24	Star 1124	REK 2293	1994
5	JRG Kolbuszowa	GCBA 6/32	Jelcz 004	REB 5124	1993
6	JRG Kolbuszowa	GCBA 6/32	Jelcz 004	RZB 528S	1987
7	JRG Kolbuszowa	Dostawczy	Star 200	RZB 286N	1989
8	KP PSP Kolbuszowa	SOp	Polonez	REA 8891	1993

W dniu 29 sierpnia 2000 roku, z inspiracji Komendy Powiatowej PSP, w siedzibie starostwa powiatowego, zorganizowano naradę w zakresie budowanego systemu koordynacji i organizacji współdziałania służb, inspekcji i straży. W naradzie udział wzięli: Starosta Powiatowy, Powiatowy Inspektor Weterynarii w Mielcu, Komendant Powiatowy Policji, Powiatowy Inspektor Sanitarny, Powiatowy Inspektor Nadzoru Budowlanego, Wojewódzki Koordynator Ratownictwa Medycznego przy KW PSP w Rzeszowie, przedstawiciele Podkarpackiego Komendanta Wojewódzkiego PSP w Rzeszowie. W trakcie spotkania wspólnie wypracowano założenia do Planu Ratowniczego Powiatu Kolbuszowskiego oraz przedłożono sprawozdania z zaistniałych zagrożeń na terenie powiatu za 1999 rok.

W ramach nieodpłatnego szkolenia strażaków, na potrzeby jednostek OSP w 2000 roku, zgodnie ze złożonymi zapotrzebowaniami z terenu gmin naszego powiatu, KP PSP Kolbuszowa przeprowadziła następujące kursy :

- Kurs szeregowych OSP – termin 01.04.2000 – 29.04.2000r. gmina Kolbuszowa; liczba absolwentów 17 osób,
- Kurs szeregowych OSP – termin 01.04.2000 – 29.04.2000r. gmina Kolbuszowa; liczba absolwentów 23 osoby.

Rosnące przed Państwową Strażą Pożarną zadania wymuszały konieczność stałego podnoszenia kwalifikacji zawodowych przez funkcjonariuszy. W roku

2000 w ramach posiadanych środków finansowych oraz zgodnie z harmonogramem szkoleń przeszkolono :

- kurs ratownictwa medycznego – 5 osób
- kurs chemiczno-ekologiczny – 2 osoby
- kurs obsługi agregatów prądotwórczych – 2 osoby
- kurs podstawowy szeregowych – 1 osoba
- 2 kursy w zakresie kierowania ruchem drogowym podczas prowadzenia akcji ratowniczej – łącznie 39 absolwentów .

Dzięki oszczędnościom budżetowym oraz przy zaangażowaniu dodatkowych środków finansowych starostwa powiatu kolbuszowskiego, w listopadzie 2000 roku, na wyposażenie kolbuszowskiej jednostki trafił samochód dostawczy „Lublin”. Dotychczas posiadany samochód dostawczy „Żuk” został nieodpłatnie przekazany dla Ochotniczej Straży Pożarnej w Ostrowach Baranowskich.

W związku z otrzymaniem z budżetu Wojewody Podkarpackiego w 2001 roku dotacji na modernizację obiektów, w wysokości 100 tys. zł, podjęto decyzję o dokonaniu nadbudowy budynku warsztatowo-magazynowego z przeznaczeniem na pomieszczenia biurowo – administracyjne oraz rozbudowy o jedno stanowisko garażowe. Po otrzymaniu dotacji w II półroczu 2001 roku wykonano I etap zaplanowanej modernizacji, tj.: wykonano dokumentację projektową i dokonano stosownych uzgodnień, wykonano fundament pod stanowisko garażowe, wymurowano garaż i klatkę schodową, wykonano strop typu TERIVA.

W III i IV kwartale 2001 roku, z funduszu otrzymanego przez Komendę Wojewódzką na modernizację obiektów PSP, dokonano modernizacji dotychczas istniejącej kotłowni węglowej na kotłownię opalaną olejem.

W ramach poprawy stanu wyszkolenia wśród strażaków Ochotniczych Straży Pożarnych, w roku 2001 przeprowadzono nieodpłatnie 2 kursy dla:

- członków Młodzieżowych Drużyn Pożarniczych – gmina Niwiska - przeszkolono - 29 osób,
- szeregowych OSP – miasto i gmina Kolbuszowa – przeszkolono – 35 osób.

Po otrzymaniu z budżetu Wojewody Podkarpackiego w 2002 roku dotacji na modernizację obiektów w wysokości 90 tys. zł. kontynuowano inwestycję, tj.: nadbudowę budynku warsztatowo-magazynowego z przeznaczeniem na pomieszczenia biurowo – administracyjne oraz rozbudowę o jedno stanowisko garażowe. Ponadto starostwo powiatowe przekazało na w/w inwestycje dotację w wysokości 5 tys. zł. Otrzymana na powyższe prace kwota: 95 tys. zł. została wykorzystana w całości. Przetargi na wykonanie i zakup materiałów na wykonanie w/w prac zostały przeprowadzone zgodnie z ustawą o zamówieniach publicznych. Część prac, tj. transport i rozładunek piasku, pustaków oraz elementów stropu, wykonano środkami własnymi PSP. Ponadto w formie darowizny z Zakładów Ceramiki Budowlanej Hadykówka i Kupno straż

otrzymała 4000 szt. pustaków. Ogółem pozwoliło to obniżyć koszty inwestycji w porównaniu z wartością wyszczególnioną w kosztorysie o ok. 20%.

W celu utrzymania obiektów w odpowiednim stanie technicznym wydatkowano na materiały i wyposażenie do konserwacji i remontu nieruchomości 25.300,00 zł. Ponadto w formie darowizny Zakład Budowlano-Handlowy DREBUD z Huty Komorowskiej przekazał i zamontował w budynku komendy cztery okna na kwotę 3.569,07 zł.

W IV kwartale 2002 roku, z udziałem przedstawicieli Komendy Wojewódzkiej PSP w Rzeszowie, odbył się coroczny przegląd techniczny sprzętu transportowego, silnikowego i warunków bhp. Należy powiedzieć, że w wyniku prawidłowego i terminowego wykonywania przeglądu pojazdów i sprzętu specjalistycznego w roku 2002, na 484 wyjazdów do akcji w skali wszystkich samochodów, zanotowano tylko dziewięć awarii trwających powyżej 24 godz. niesprawności do akcji lub interwencji.

W celu poprawienia gotowości do działań ratowniczych i podniesienia ich skuteczności w 2002 roku zakupiono kolejny sprzęt: pompa Niagara - koszt: 3.950,00 zł, radiotelefon: 1.750,00 zł, zbiorniki na wodę: 1.300,00 zł, kompresor - dzięki któremu została wykonana instalacja na sprężone powietrze utrzymujące stałe ciśnienie w układach pneumatycznych samochodów - koszt: 2.445,00 zł, środek pianotwórczy ROTEOR - 1 tona - koszt: 2.300,00 zł, węże w-52 - 12 szt. - koszt: 1.860,00 zł. Podjęto też działania zmierzające do zakupu nowego samochodu ratowniczo-gaśniczego w ramach zakupów centralnych. Warunkiem otrzymania ww. pojazdu było zaangażowanie środków finansowych z budżetu własnego w wysokości 100 tys. zł. Pieniądze te przekazał starosta i niebawem PSP w Kolbuszowej otrzymała nowy wóz bojowy.

POLICJA

Transformacja jaka obejmowała wszystkie dziedziny życia wymuszała również przeobrażenia w zasadach funkcjonowania i metodach pracy policji. Ciężące na policji państwowej odium milicji z poprzedniego systemu ustrojowego nie ułatwiało dokonywania przeobrażeń, nie mogło zlikwidować od razu uprzedzeń społeczeństwa do policji i obaw policji przed społeczeństwem, któremu służyła.

Pomimo tych historycznych uprzedzeń policja powiatu kolbuszowskiego szybko zyskała społeczne zaufanie i często pomoc od statystycznych obywateli. Policji pomagały też samorządy gminne i powiatowy. Zainteresowani bezpieczeństwem publicznym rozumieli, że baza techniczna, sprzętowa policjantów jest niewystarczająca do coraz większych wyzwań i niebezpieczeństw codziennie czyhających na mieszkańców i policjantów.

Mimo tych utrudnień policja powiatu kolbuszowskiego, w latach 1999 - 2002, zawsze plasowała się na jednym z 3 pierwszych miejsc w województwie

podkarpackim, a powiat kolbuszowski był wskazywany jako jeden z niewielu bardzo bezpiecznych powiatów.

W okresie 1999 – 2002, w Komendzie Powiatowej Policji w Kolbuszowej, wykonano wiele prac remontowo – modernizacyjnych, dążąc do poprawy wyglądu estetycznego komendy, jak również poprawy warunków pracy policjantów.

Wykonano między innymi policyjną izbę zatrzymań. Pomieszczenia, które na nią adaptowano wymagały całkowitego remontu i przebudowy wnętrza (izba zatrzymań, sanitariaty, pokój lekarski). W izbie tej zamontowano monitoring, co ma duży wpływ na bezpieczeństwo osób izolowanych. Do tego czasu zatrzymanych odwożono do Rzeszowa. W tym samym czasie dokonano modernizacji pomieszczenia na centralę telefoniczną, wyposażając ją w nowe urządzenia, zbudowano sieć komputerową, co w znacznym stopniu przyczyniło się do efektywniejszej pracy.

Dążąc do poprawienia wizerunku policji przebudowano wejście główne do budynku, usuwając metalową kratę, zmieniając okienko przyjęć interesantów, a także wyposażono pomieszczenie oficera dyżurnego w nowy sprzęt łącznościowy oraz meble.

Wyremontowano także zabytkowy zegar na budynku komendy, który od kilkudziesięciu lat nie był sprawny. Ponieważ stan schodów zagrażał bezpieczeństwu przechodzących, dokonano ich remontu. Przeprowadzono modernizację sanitariatów.

Stworzono także „niebieski pokój”, który służył do przyjmowania w nim nieletnich ofiar przestępstwa, co pozwalało w jakimś stopniu na zmniejszenie stresu związanego z samym przestępstwem jak i braniem udziału w przesłuchaniach.

Celem poprawy jakości obsługi interesantów dokonano przebudowy świetlicy, uzyskując w ten sposób 4 dodatkowe pokoje, co pozwala na zachowanie anonimowości zeznań świadków i stron wobec osób postronnych, nie mających ze sprawą nic wspólnego.

Dążąc do poprawy zabezpieczenia samego obiektu komendy zakupiono i zamontowano kamery, umożliwiające monitorowanie wejścia do budynku i jego zaplecza bezpośrednio ze stanowiska kierowania jednostki.

Wykonano także dokumentację techniczną na remont pomieszczeń po byłym kasynie i projekt osuszenia pomieszczeń piwnicznych i fundamentów. Przygotowano projekt kapitalnego remontu budynku.

Znaczną część inwestycji udało się zrealizować dzięki właściwemu gospodarowaniu przydzielonymi środkami budżetowymi. Nie mniej jednak powstanie w tutejszej komendzie policyjnej izby zatrzymań czy też naprawa zabytkowego zegara nie byłyby możliwe, gdyby nie partycypacja w kosztach starostwa powiatowego w Kolbuszowej.¹³

¹³ Informacja Komendy Powiatowej w Kolbuszowej za lata 1999 – 2002.AWA.

CO (CZY) MOŻNA BYŁO WIĘCEJ?

Na obiektywną odpowiedź przyjdzie poczekać wiele lat. Dzisiaj jedni będą odpowiadać, że można było zrobić więcej, inni powiedzą, że przy uwarunkowaniach lat 1999 – 2002 zrobiono bardzo dużo. Jestem przekonany, że czas dany I kadencji wykorzystano maksymalnie dla budowy stabilizacji samorządowego powiatu i dla położenia podwalin pod jego przyszłość.

Zdaję sobie sprawę, że w roku 2002 można było pozyskać więcej pieniędzy z zewnątrz. Można było wykonać więcej pracy planistycznej. Wewnętrzne spory wśród AWS – owskich zwycięzców z 1998 roku, konflikty personalne, próby załatwiania spraw partykularnych, przygotowywanie się do kolejnych wyborów i II kadencji przez niektórych samorządowców powodowały, że praca w samorządzie stawała się chwilami koszmarna. Wyjątkowo odczuwali tę sytuację pracownicy starostwa, którzy pierwszy raz zetknęli się z samorządnością.

Do opozycji (nie politycznej - SLD i PSL twórczo współdziałały z zarządem), która ukształtowała się tuż po wyborach starosty i w styczniu 1999 roku utworzyła drugi klub radnych AWS¹⁴, doszli w 2001 roku inni, którym przewodził Benedykt Popek (były redaktor *Ziemi Kolbuszowskiej*) i przewodniczący rady powiatu Dariusz Bździkot, który po odejściu wicestarosty Jerzego Wilka na stanowisko wójta gminy Majdan Królewski, chciał w powiecie zająć jego miejsce. Starosta nie brał pod uwagę tej kandydatury, ponieważ uważał, że na stanowisku wicestarosty powinien być inżynier znający się na sprawach inwestycyjnych. Dariusz Bździkot, wraz z innymi niezadowolonymi z poczynań starosty, rozpoczął z nim otwartą walkę. Powiat kolbuszowski stał się znany w krótkim czasie w prasie lokalnej i regionalnej z samorządowego awanturnictwa.¹⁵

Nie podejmując się dalszej oceny – pozostawiam to innym – wspomnę, że próbowaliśmy wszystkimi możliwymi sposobami (internet, wydawnictwa, audycje radiowe i telewizyjne) pokazywać powiat kolbuszowski jako atrakcyjny, ciekawy, przyjazny inwestorom i posiadający bogatą historię. Wydaliśmy kilka publikacji: kalendarze, foldery, ulotki promocyjne i dwie książki: Macieja Skowrońskiego „Powiat Kolbuszowski”¹⁶ oraz album „Ziemia Kolbuszowska”¹⁷ z pięknymi fotografiami rzeszowskiego artysty – fotografa Tadeusza Budzińskiego, opatrzone wstępem Kolbuszowianina, prof. dr hab. Jana Drausa.

Album „Ziemia Kolbuszowska” stał się niejako artystycznym zapisem pejzażu i architektury lokalnej, które zastygają i odchodzą po to, by je bardziej kontemplować, myśląc o przyszłości właśnie w kategoriach twórczego nakazu.

¹⁴ Drugi klub radnych AWS stanowili: Aleksandra Niezgoda (przew.), Eugeniusz Dec, Józef Kardyś, Krzysztof Klecha.

¹⁵ Więcej o kulisach rozgrywek personalnych w pierwszej kadencji powiatu można przeczytać w: Michał Hański, *Anatomia upadku*. Kolbuszowa 2003. oraz w przygotowywanych do druku M. Hańskiego: *Anatomia kariery i Anatomia kolorów*.

¹⁶ Maciej Skowroński, *Powiat Kolbuszowski*, Krosno 2000.

¹⁷ Tadeusz Budziński, *Ziemia Kolbuszowska*. Rzeszów 2000.

Dzisiaj – z pełnym przekonaniem – mogę powiedzieć, że rada powiatu, zarząd, cała powiatowa administracja zespolona i pracownicy starostwa, w swojej doskonałej większości, wspólnie z życzliwymi mieszkańcami, właśnie w takim duchu – twórczego nakazu i służby – budowali ten pierwszy samorządowy powiat kolbuszowski. A że po drodze sypały się drzazgi, to trzeba przyjąć, że tak jest zawsze, gdy chce się zrobić coś więcej niż mogłoby wystarczyć.

ANEKS

Pracownicy Starostwa Powiatowego w Kolbuszowej w latach 1999-2002¹⁸

Organizacja Starostwa

Zbigniew Lenart – Starosta
Jerzy Wilk (Łeptuch Ryszard) – Wicestarosta
Małgorzata Letniowska – Skarbnik
Bogdan Romaniuk – Sekretarz

Kryczka Magdalena – Radca Prawny
Mieñkowska Lidia – Radca Prawny

Wydział Organizacyjny

1. Kazimierz Kret – Dyrektor Wydziału
2. Czyżewska Maria – Inspektor
3. Pas Elżbieta – Inspektor
4. Wąsik Leszek – Inspektor
5. Stec Stanisław – Inspektor
6. Czyżewski Wincenty – Kierowca
7. Białek Daniela – Sprzątaczką
8. Czachor Ragan – Anna – Inspektor
9. Piekarz Agnieszka – Referent
10. Rzaśa Maria – Referent
11. Czepiela Kazimierz – Specjalista
12. Płoch Robert – Informatyk
13. Trętowicz Robert – Inspektor
14. Mierzwa Mirosław – Inspektor
15. Bańka Andrzej – Referent
16. Rusin Mirosław – Referent
17. Stobierska Agnieszka – Młodszy Referent
18. Żarkowska Agnieszka – Młodszy Referent
19. Leśniowska Wiesława – Sprzątaczką
20. Skowron Marta – Referent

Wydział Edukacji i Kultury

1. Koźmic Władysław – Dyrektor Wydziału
2. Mokrzycki Robert – Inspektor
3. Mendoń Anna – Referent

¹⁸ Kazimierz Kret, Informacja dyrektora wydziału organizacyjnego starostwa powiatowego o zatrudnieniu w latach 1999 – 2002. AWA.

Wydział Komunikacji i Transportu

1. Wachnicki Władysław - Dyrektor Wydziału
2. Panek Stanisław – Inspektor
3. Pytlak Stanisława – Inspektor
4. Jakubczyk Halina – Inspektor
5. Kiwak Jolanta – Referent
6. Bańka Beata – Referent

**Wydział Ochrony Środowiska, Rolnictwa, Leśnictwa
i Ochrony Przyrody**

1. Ziemiański Grzegorz - Dyrektor Wydziału
2. Wójcik-Nieznańska Monika - Inspektor
3. Marut Jolanta- Inspektor
4. Łagowski Grzegorz- Inspektor

**Wydział Geodezji i Kartografii, Katastru
i Gospodarki Nieruchomościami**

1. Stępień Zdzisław (Bosek Antoni) – Dyrektor Wydziału
2. Fryc Barbara – Inspektor
3. Adameczyk Marian – Inspektor
4. Drewnicka Janina – Inspektor
5. Drewnicki Jan – Inspektor
6. Saj Grzegorz – Referent
7. Cyran Mariusz – Referent
8. Kałuski Tadeusz – Inspektor
9. Pyra Stanisław – Inspektor

Wydział Architektury i Budownictwa

1. Preneta Julian – Dyrektor Wydziału
2. Bryk Wacław – Inspektor
3. Januszek Bogusław – Inspektor
4. Malinowski Stanisław – Inspektor

Wydział Budżetowo – Finansowy

1. Mokrzycka Kwaśnik Małgorzata – Księgowy
2. Brześ Barbara – Młodszy Referent
3. Cebula Zofia – Inspektor
4. Kaczor Alina – Inspektor
5. Sudoł Andrzej – Inspektor
6. Nowak Barbara – Inspektor
7. Opalińska Dorota – Podinspektor
8. Rolek Ewa – Inspektor
9. Świder Agnieszka – Referent

10. Wiewióra Andrzej – Referent

JEDNOSTKI POWIATOWE

Zakład Uzgodnień Dokumentacji Geodezyjnej

Cichoń Grażyna - Kierownik

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

Kozimala Irena (Magryś Iwona) – Kierownik

Powiatowe Centrum Kultury

Cesarz Katarzyna – Dyrektor

Powiatowy Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartografii

Bełz Franciszek – Kierownik

Górecki – Z-ca Kierownika

Biuro Obsługi Jednostek Samorządowych

Bryk Bogusława - Kierownik

Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna

Mikołajczyk Elżbieta – Dyrektor

Powiatowy Inspektorat Weterynarii

Futyma Józef – Powiatowy Inspektor Weterynarii

Powiatowy Inspektorat Nadzoru Budowlanego

Stąpor Janusz – Powiatowy Inspektor Nadzoru Budowlanego

Powiatowa Stacja Sanitarno – Epidemiologiczna

Rudczyńska Władysława (Bałamut Henryk)

– Powiatowy Inspektor Sanitarny

Sondej Michał – Z-ca

Powiatowy Zarząd Dróg

Szczebiwilk Eugeniusz – Dyrektor

Basta Wojciech - Z-ca

Powiatowa Komenda Państwowej Straży Pożarnej

Halat Józef – Komendant

Babula Marek - Z-ca Komendanta

Powiatowa Komenda Policji

Zawiślak Stanisław, Bator Witold, Głowacki Zbigniew - Komendant
Margański Mieczysław – Z-ca Komendanta

Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna w Kolbuszowej

Andrzej Jagodziński - Dyrektor

Zespół Szkół Rolniczych

Kubiś Tadeusz – Dyrektor
Oślizło Barbara – Wicedyrektor

Liceum Ogólnokształcące

Leśniak Waław – Dyrektor
Lenart Jolanta – Wicedyrektor

Zespół Szkół Zawodowych

Mazur Edward – Dyrektor
Margański Marian - Wicedyrektor
Chmielowiec Adam - Wicedyrektor

Centrum Kształcenia Praktycznego

Kogut Ireneusz – Dyrektor
Rauch Roman – Wicedyrektor

Samodzielny Publiczny Zespół Opieki Zdrowotnej

Strzelczyk Zbigniew – Dyrektor
Maziarz Mieczysław – Z - ca

Powiatowy Urząd Pracy

Wesołowska Maria – Kierownik
Kapusta Elżbieta – Z - ca

Oświata

LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE IM. JANKA BYTNARA W KOLBUSZOWEJ NA PRZEŁOMIE XX I XXI WIEKU (1999–2003).

Liceum od początków jego powołania, tj. od 1912 roku, jest jedyną średnią szkołą ogólnokształcącą na terenie powiatu kolbuszowskiego. Jest placówką, wokół której koncentruje się życie kulturalno – oświatowe mieszkańców miasta i ziemi kolbuszowskiej.

Absolwenci okolicznych szkół podstawowych bez uprzedzeń wybierają dla dalszego swojego awansu właśnie tę szkołę. Dyrektor Zbigniew Lenart (objął stanowisko w 1990 roku) dbał o to, aby czas edukacji licealnej nie był dla ucznia czasem straconym. Szkoła zajmuje wysokie miejsca w rankingach. Kwitnie życie kulturalno – oświatowe. 1 stycznia 1999 roku Z. Lenart rezygnuje z dalszego kierowania szkołą, obejmuje urząd Starosty Powiatu Kolbuszowskiego. Nowymi dyrektorami szkoły zostają Waław Leśniak (dyrektor) i Jolanta Lenart (wicedyrektor).

ORGANIZACJA SZKOŁY

W analizowanym okresie liczba uczniów szkoły rokrocznie przewyższa możliwości lokalowe. Klasy są przepełnione, większość z nich liczy po 39 – 42 uczniów. Podczas przerw na korytarzach jest tak ciasno, że przemieszczanie staje się bardzo utrudnione i zajmuje dużo czasu.

Znaczny procent uczniów to młodzież wiejska, skromnie sytuowana. Najbiedniejsi uczniowie korzystają z pomocy materialnej, w formie stypendiów. Największe kwoty, 12 – 25 tys. zł, pochodzą z ministerialnego programu wyrównywania szans kształcenia uczniów z terenów wiejskich. Są to kwoty niewystarczające, gdyż potrzeby są ogromne. Każdorazowo podania składa około 150 uczniów. Tym najbardziej potrzebującym przeznaczają się więc ma-

ksymalnie 240 zł¹ (pomoc jest wypłacana dwa razy w roku). Kilkunastu uczniów, których rodzice lub dziadkowie pracowali kiedyś w PGR – ach, pobiera stypendia w wysokości 2.500 zł rocznie z AWRSP. Inną formą pomocy są kanapki w bufecie szkolnym, które potrzebującym uczniom finansuje Rada Rodziców.

Co roku zdolni uczniowie rywalizują o stypendia z Funduszu dla Dzieci Zdolnych, Prezesa Rady Ministrów i Ministra Edukacji Narodowej.

Nauczanie jest realizowane w sprofilowanych klasach. Do dyspozycji uczniów są dobrze przygotowani nauczyciele i ciągle modernizująca się baza szkolna.

Studniówka w 2002 r.

W latach 1999 - 2003 w szkole zatrudnionych jest na stałe około 35 nauczycieli oraz około 10 niepełnozatrudnionych. Wszyscy uczący mają ukończone studia wyższe. Z tytułem licencjata przyjmuje się do pracy tylko nauczycieli języków obcych.

6 kwietnia 2000 roku wchodzi w życie rozporządzenie dotyczące awansu zawodowego nauczycieli. Daje ono możliwość doskonalenia umiejętności zawodowych na różnych poziomach. Mobilizuje do stałego podnoszenia kwalifikacji i zdobywania kolejnych stopni awansu zawodowego, co ostatecznie skutkuje znacznymi gratyfikacjami finansowymi.

¹ Środki finansowe na wyrównywanie szans kształcenia uczniów z terenów wiejskich szkoła otrzymywała dwa razy w roku.

ROK SZKOLNY 1998/1999

Nauczyciele pełnozatrudnieni

1.	Lenart Zbigniew
2.	Leśniak Waław
3.	Lenart Joalanta
4.	Cebula Aleksandra
5.	Ks. Chmura Jan
6.	Czachor Maria
7.	Czartoryska-Sziler Ewa
8.	Drałus Halina
9.	Jasińska Wanda
10.	Kloc Krystyna
11.	Kocur Jacek
12.	Kozubal Adam
13.	Koźmic Władysław
14.	Ks. Kurasz Janusz
15.	Leja Krystyna
16.	Łakomek Jadwiga
17.	Mazur Kazimierz
18.	Miąso Małgorzata
19.	Michalczyk Jadwiga
20.	Plis Anna
21.	Popielarz Marta
22.	Rybicka Walentyna
23.	Rychlicki Bogusław
24.	Salach Irena
25.	Serafin Anna
26.	Serafin Robert
27.	Smolak Maria
28.	Sondej Bronisława
29.	Tarka Ewa
30.	Wilk Krystyna
31.	Wojciechowska Małgorzata
32.	Zdeb Genowefa
33.	Lenart Zbigniew
34.	Leśniak Waław
35.	Lenart Joalanta
36.	Cebula Aleksandra
37.	Ks. Chmura Jan
38.	Czachor Maria
39.	Czartoryska-Sziler Ewa
40.	Drałus Halina
41.	Jasińska Wanda
42.	Kloc Krystyna
43.	Kocur Jacek

44.	Kozubal Adam
45.	Koźmic Władysław
46.	Ks. Kurasz Janusz
47.	Leja Krystyna
48.	Łakomek Jadwiga
49.	Mazur Kazimierz
50.	Mięso Małgorzata
51.	Michalczyk Jadwiga
52.	Plis Anna
53.	Popielarz Marta
54.	Rybicka Walentyna
55.	Rychlicki Bogusław
56.	Salach Irena
57.	Serafin Anna
58.	Serafin Robert
59.	Smolak Maria
60.	Sondej Bronisława
61.	Tarka Ewa
62.	Wilk Krystyna
63.	Wojciechowska Małgorzata
64.	Zdeb Genowefa
65.	Zembrowska Krystyna

Nauczyciele niepełnozatrudnieni

1.	Bujak Piotr
2.	Długosz Stanisław
3.	Kogut Ireneusz
4.	Kozubal Joanna
5.	Olszowy Tadeusz
6.	Styga Krystyna
7.	Wałek Anna
8.	Wrona Edyta
9.	Ziętek-Salwik Alina

ROK SZKOLNY 1999/2000

Nauczyciele pełnozatrudnieni

1.	Leśniak Waław – biologia, dyrektor szkoły
2.	Lenart Jolanta – psychologia, pedagogika, wicedyrektor szkoły
3.	Ks. Chmura Jan – religia
4.	Czachor Maria – matematyka
5.	Czartoryska-Sziler Ewa – język polski
6.	Drałus Halina – historia

7.	Jabłońska Bogusława – język niemiecki
8.	Jasińska Wanda – język polski
9.	Kardyś Krzysztof – informatyka
10.	Kloc Krystyna – matematyka
11.	Kocur Jacek – język polski
12.	Kozubal Adam – wychowanie fizyczne
13.	Kozubal Joanna – matematyka
14.	Ks. Kurasz Janusz – religia
15.	Leja Krystyna – bibliotekarz
16.	Łakomek Jadwiga – język angielski
17.	Mazur Kazimierz – język polski
18.	Mięso Małgorzata – historia
19.	Michalczyk Jadwiga – matematyka
20.	Plis Anna – chemia
21.	Popielarz Marta – język francuski
22.	Rybicka Walentyna – historia, wos
23.	Rychlicki Bogusław – wychowanie fizyczne
24.	Salach Irena – język francuski
25.	Serafin Anna – język angielski
26.	Serafin Robert – informatyka, fizyka
27.	Smolak Maria – urlop macierzyński (fizyka, informatyka)
28.	Sondej Bronisława – język rosyjski
29.	Tarka Ewa – urlop na poratowanie zdrowia (język niemiecki)
30.	Wilk Krystyna – biologia
31.	Wolak Małgorzata – język angielski, matematyka
32.	Wrona Ryszard – muzyka
33.	Zdeb Genowefa – geografia
34.	Zembrowska Krystyna - fizyka
35.	Ziętek-Salwik Alina – język polski, bibliotekarz

Nauczyciele niepełnozatrudnieni

1.	Bujak Piotr – geografia
2.	Ciszek Kazimiera – fizyka
3.	Koźmic Władysław – po, wychowanie fizyczne
4.	Mazurek Bożena – język angielski
5.	Olszowy Tadeusz – wychowanie fizyczne
6.	Spilarewicz Edward – chemia
7.	Starzec Wiesław – po
8.	Wałek Anna – biologia
9.	Zembrowska Magdalena – język angielski

ROK SZKOLNY 2000/2001

Nauczyciele pełnozatrudnieni

1.	Leśniak Waław – biologia, dyrektor szkoły
2.	Lenart Jolanta – psychologia, pedagogika, wicedyrektor
3.	Ks. Chmura Jan – religia
4.	Czachor Maria – matematyka
5.	Czartoryska-Sziler Ewa – język polski
6.	Czochara Izabela – język niemiecki
7.	Drańus Halina – historia
8.	Jajuga Swietłana – język angielski
9.	Jasińska Wanda – język polski
10.	Kardyś Krzysztof – informatyka
11.	Kloc Krystyna – matematyka
12.	Kocur Jacek – język polski
13.	Koźmic Władysław – po, wychowanie fizyczne
14.	Kozubal Adam – wychowanie fizyczne
15.	Kozubal Joanna – matematyka
16.	Ks. Kurasz Janusz – religia
17.	Leja Krystyna – bibliotekarz
18.	Łakomek Jadwiga – język angielski
19.	Mazur Kazimierz – język polski
20.	Miąso Małgorzata – historia
21.	Michalczyk Jadwiga – matematyka
22.	Plis Anna – chemia
23.	Popielarz Marta – język francuski
24.	Rybicka Walentyna – historia, wos
25.	Rychlicki Bogusław – wychowanie fizyczne
26.	Salach Irena – język francuski
27.	Serafin Anna – urlop macierzyński /urlop na poratowanie zdrowia
28.	Serafin Robert – informatyka, fizyka
29.	Smolak Maria - fizyka, informatyka
30.	Sondej Bronisława – język rosyjski
31.	Tarka Ewa – urlop wychowawczy
32.	Wilk Krystyna – biologia
33.	Wolak Małgorzata – urlop macierzyński
34.	Wrona Ryszard – muzyka
35.	Zdeb Genowefa – geografia
36.	Zembrowska Krystyna – fizyka
37.	Zembrowska Magdalena – język angielski
38.	Ziętek-Salwik Alina – język polski, bibliotekarz

Nauczyciele niepełnozatrudnieni

1.	Biesiadecka Magdalena – język angielski
2.	Bujak Piotr – geografia
3.	Ks. Kukulski Tadeusz – religia
4.	Lenart Zbigniew – język polski
5.	Olszowy Tadeusz – wychowanie fizyczne
6.	Panek Piotr – po
7.	Potoczna Elżbieta – biologia
8.	Salach Magdalena – język angielski
9.	Spilarewicz Edward - chemia
10.	Wąlek Anna - biologia

ROK SZKOLNY 2001/2002

Nauczyciele pełnozatrudnieni

1.	Jasińska Wanda – język polski, p.o. dyrektora szkoły
2.	Leśniak Wacław – urlop na poratowanie zdrowia
3.	Lenart Jolanta – psychologia, pedagogika, wicedyrektor szkoły
4.	Ks. Chmura Jan – religia
5.	Czachor Maria – matematyka
6.	Czartoryska-Sziler Ewa – język polski
7.	Drałus Halina – historia
8.	Huzyk Natalia – język angielski
9.	Kloc Krystyna – matematyka
10.	Kocur Jacek – język polski
11.	Kozubal Adam – wychowanie fizyczne
12.	Kozubal Joanna – matematyka
13.	Koźmic Władysław – po, wychowanie fizyczne
14.	Ks. Kurasz Janusz – religia
15.	Leja Krystyna – bibliotekarz
16.	Lewczenko Władimir – język angielski
17.	Łakomek Jadwiga – język angielski
18.	Mazur Kazimierz – język polski
19.	Miąso Małgorzata – historia
20.	Michalczyk Jadwiga – matematyka
21.	Plis Anna – chemia
22.	Popielarz Marta – język francuski
23.	Rybicka Walentyna – urlop na po ratowanie zdrowia
24.	Rychlicki Bogusław – wychowanie fizyczne
25.	Salach Irena – język francuski
26.	Serafin Anna – język angielski
27.	Serafin Robert – informatyka, fizyka
28.	Smolak Maria - fizyka, informatyka
29.	Sondej Bronisława – język rosyjski
30.	Tarka Ewa - język niemiecki

31.	Wałek Anna – biologia
32.	Wolak Małgorzata – język angielski, matematyka
33.	Wrona Ryszard – wychowanie fizyczne
34.	Zdeb Genowefa – geografia
35.	Zembrowska Krystyna – fizyka
36.	Ziętek-Salwik Alina – język polski, bibliotekarz

Nauczyciele niepełnozatrudnieni

1.	Bujak Piotr – geografia, przedsiębiorczość
2.	Spilarewicz Edward – chemia
3.	Wilk Krystyna – biologia
4.	Potoczna Elżbieta – biologia
5.	Michno Paweł - geografia

ROK SZKOLNY 2002/2003

Nauczyciele pełnozatrudnieni

1.	Leśniak Wacław – biologia, dyrektor szkoły
2.	Lenart Jolanta – psychologia, pedagogika, wicedyrektor szkoły
3.	Ks. Chmura Jan – religia
4.	Czachor Maria – matematyka
5.	Czartoryska-Sziler Ewa – język polski
6.	Drałus Halina – historia, woś, przedsiębiorczość
7.	Haptaś Marta – fizyka, informatyka
8.	Jasińska Wanda – język polski
9.	Kitrys Beata – język angielski
10.	Kloc Krystyna – matematyka
11.	Kocur Jacek – język polski
12.	Kozubal Adam – wychowanie fizyczne
13.	Kozubal Joanna – matematyka, informatyka
14.	Koźmic Władysław – po, wychowanie fizyczne
15.	Ks. Kurasz Janusz - religia
16.	Leja Krystyna – urlop na poratowanie zdrowia
17.	Łakomek Jadwiga – język angielski
18.	Mazur Kazimierz – język polski
19.	Miąso Małgorzata – historia
20.	Michalczyk Jadwiga – matematyka
21.	Plis Anna – chemia
22.	Popielarz Marta – język francuski
23.	Rybicka Walentyna – historia, woś
24.	Rychlicki Bogusław – wychowanie fizyczne
25.	Salach Irena – język francuski
26.	Serafin Anna – język angielski
27.	Serafin Robert – informatyka
28.	Szostak Ewelina – język angielski

29.	Sondej Bronisława – język rosyjski
30.	Tarka Ewa - język niemiecki
31.	Wilk Krystyna – biologia
32.	Wolak Małgorzata – urlop macierzyński
33.	Wrona Ryszard – wychowanie fizyczne
34.	Zdeb Genowefa – geografia
35.	Zembrowska Krystyna – fizyka
36.	Ziętek-Salwik Alina – język polski, bibliotekarz

Nauczyciele niepełnozatrudnieni

1.	Bujak Piotr – geografia, przedsiębiorczość
2.	Lewczenko Władimir – język angielski
3.	Michno Paweł – geografia
4.	Salach Magdalena – język angielski
5.	Sienkiewicz-Kopeć Urszula – wos
6.	Sowa Agnieszka – bibliotekarz
7.	Spilarewicz Edward - chemia
8.	Zembrowska Magdalena – język angielski

Dużą rolę w funkcjonowaniu szkoły spełniają również pracownicy nie-pedagogiczni.

Pracownicy administracji i obsługi (1999 – 2003)

1. Renata Grądzka – sekretarz szkoły
2. Krystyna Fedus – główny księgowy (od 1 stycznia 2001 roku przeszła na emeryturę)
3. Bożena Kardyś – referent (od 1 stycznia 2001 zatrudniona w BOJSP w Kolbuszowej)
4. Halina Wilk – referent (od 1 stycznia 2001 zatrudniona w BOJSP w Kolbuszowej)
5. Stanisława Mytych – woźna
6. Jan Mytych – woźny
7. Stanisław Wdowiak – konserwator
8. Stanisław Grądzki – konserwator (1/2 etatu, zatrudniony do końca roku szkolnego 1999/2000)
9. Małgorzata Pytlak – sprzątaczką
10. Marzanna Salach – sprzątaczką
11. Józefa Draus – sprzątaczką
12. Barbara Lubera – sprzątaczką
13. Zofia Grądziel – Dudek – sprzątaczką

**Liczbę uczniów w szkole ilustrują następujące zestawienia:
Rok szkolny 1998/1999**

Klasy I

Lp.	Klasa	Profil	Liczba uczniów	Dziewczęta	Chłopcy
1.	1a	matematyczno-informatyczny	40	21	19
2.	1b	matematyczno-informatyczny	39	20	19
3.	1c	biologiczno-chemiczny	33	27	6
4.	1d	pedagogiczny	39	34	5
5.	1e	ogólny	39	28	11
6.	1f	ogólny	39	25	14
RAZEM:			229	155	74

Klasy II

Lp.	Klasa	Profil	Liczba uczniów	Dziewczęta	Chłopcy
1.	2a	matematyczno-fizyczny	36	13	23
2.	2b	matematyczno-fizyczny	35	24	11
3.	2c	biologiczno-chemiczny	36	29	7
4.	2d	ogólny	33	20	13
5.	2e	ogólny	34	28	6
6.	2f	ogólny	37	33	4
RAZEM:			211	147	64

Klasy III

Lp.	Klasa	Profil	Liczba uczniów	Dziewczęta	Chłopcy
1.	3a	matematyczno-fizyczny	33	15	18
2.	3b	biologiczno-chemiczny	33	19	14
3.	3c	pedagogiczny	36	32	4
4.	3d	ogólny	32	24	8
5.	3e	ogólny	27	20	7
6.	3f	ogólny	28	16	12
RAZEM:			189	126	63

Klasy IV

Lp.	Klasa	Profil	Liczba uczniów	Dziewczęta	Chłopcy
1.	4a	matematyczno-informatyczny	35	14	21
2.	4b	matematyczno-informatyczny	38	26	12
3.	4c	biologiczno-chemiczny	32	25	7
4.	4d	ogólny	36	30	6
5.	4e	pedagogiczny	35	31	4
6.	4f	ogólny	28	21	7
RAZEM:			204	147	57

Razem

Lp.	Klasa	Liczba uczniów	dziewczęta	chłopcy
1.	I	229	155	74
2.	II	211	147	64
3.	III	189	126	63
4.	IV	204	147	57
RAZEM		833	575	258

Rok szkolny 1999/2000

Klasy I

Lp.	Klasa	Profil	Liczba uczniów	Dziewczęta	Chłopcy
1.	1a	matematyczno-informatyczny	34	16	18
2.	1b	matematyczno-informatyczny	36	17	19
3.	1c	biologiczno-chemiczny	36	30	6
4.	1d	pedagogiczny	35	33	2
5.	1e	ogólny	34	21	13
6.	1f	ogólny	36	24	12
7.	1g	ogólny	32	23	9
RAZEM:			243	164	79

Klasy II

Lp.	Klasa	Profil	Liczba uczniów	Dziewczęta	Chłopcy
1.	2a	matematyczno-informatyczny	40	21	19
2.	2b	matematyczno-informatyczny	36	19	17
3.	2c	biologiczno-chemiczny	34	28	6
4.	2d	pedagogiczny	40	35	5
5.	2e	ogólny	39	27	12
6.	2f	ogólny	39	24	15
RAZEM:			228	154	74

Klasy III

Lp.	Klasa	Profil	Liczba uczniów	Dziewczęta	Chłopcy
1.	3a	matematyczno-fizyczny	36	13	23
2.	3b	matematyczno-fizyczny	34	23	11
3.	3c	biologiczno-chemiczny	35	28	7
4.	3d	ogólny	33	20	13
5.	3e	ogólny	34	28	6
6.	3f	ogólny	37	33	4
RAZEM:			209	145	64

Klasy IV

Lp.	Klasa	Profil	Liczba uczniów	Dziewczęta	Chłopcy
1.	4a	matematyczno-fizyczny	33	15	18
2.	4b	biologiczno-chemiczny	33	19	14
3.	4c	pedagogiczny	36	32	4
4.	4d	ogólny	32	24	8
5.	4e	ogólny	27	20	7
6.	4f	ogólny	28	16	12
RAZEM:			189	126	63

Razem

Lp.	Klasa	Liczba uczniów	Dziewczęta	Chłopcy
1.	I	243	164	79
2.	II	228	154	74
3.	III	209	145	64
4.	IV	189	126	63
RAZEM:		869	589	280

Rok szkolny 2000/2001

Klasy I

Lp.	Klasa	Profil	Liczba uczniów	Dziewczęta	Chłopcy
1.	1a	matematyczno-informatyczny	29	18	11
2.	1b	matematyczno-informatyczny	36	12	24
3.	1c	biologiczno-chemiczny	36	29	7
4.	1d	pedagogiczny	36	32	4
5.	1e	ogólny z rozszerzonym językiem angielskim	33	23	10
6.	1f	ogólny	36	25	11
RAZEM:			206	139	67

Klasy II

Lp.	Klasa	Profil	Liczba uczniów	Dziewczęta	Chłopcy
1.	2a	matematyczno-informatyczny	33	15	18
2.	2b	matematyczno-informatyczny	35	17	18
3.	2c	biologiczno-chemiczny	36	30	6
4.	2d	pedagogiczny	31	29	2
5.	2e	ogólny z rozszerzonym językiem angielskim	34	21	13
6.	2f	ogólny	34	23	11
7.	2g	ogólny	31	23	8
RAZEM:			234	158	76

Klasy III

Lp.	Klasa	Profil	Liczba uczniów	Dziewczęta	Chłopcy
1.	3a	matematyczno-informatyczny	40	21	19
2.	3b	matematyczno-informatyczny	35	18	17
3.	3c	biologiczno-chemiczny	33	27	6
4.	3d	pedagogiczny	38	33	5
5.	3e	ogólny	40	28	12
6.	3f	ogólny	41	26	15
RAZEM:			227	153	74

Klasy IV

Lp.	Klasa	Profil	Liczba uczniów	Dziewczęta	Chłopcy
	4a	matematyczno-fizyczny	36	13	23
	4b	matematyczno-fizyczny	33	22	11
	4c	biologiczno-chemiczny	34	27	7
	4d	ogólny	32	20	12
	4e	ogólny	29	24	5
	4f	ogólny	34	31	3
RAZEM:			198	137	61

Razem

Lp.	Klasa	Liczba uczniów	Dziewczęta	Chłopcy
1.	I	206	139	67
2.	II	234	158	76
3.	III	227	153	74
4.	IV	198	137	61
RAZEM:		865	587	278

Rok szkolny 2001/2002

Klasy II

Lp.	Klasa	Profil	Liczba uczniów	Dziewczęta	Chłopcy
5.	2a	matematyczno-informatyczny	30	18	12
6.	2b	matematyczno-informatyczny	35	11	24
7.	2c	biologiczno-chemiczny	36	29	7
8.	2d	pedagogiczny	34	31	3
9.	2e	ogólny z rozszerzonym językiem angielskim	33	23	10
10.	2f	ogólny	37	25	12
RAZEM:			205	137	68

Klasy III

Lp.	Klasa	Profil	Liczba uczniów	Dziewczęta	Chłopcy
1.	3a	matematyczno-informatyczny	31	14	17
2.	3b	matematyczno-informatyczny	34	16	18
3.	3c	biologiczno-chemiczny	35	29	6
4.	3d	pedagogiczny	31	29	2
5.	3e	ogólny	33	20	13
6.	3f	ogólny	33	23	10
7.	3g	ogólny	31	22	9
RAZEM:			228	153	75

Klasy IV

Lp.	Klasa	Profil	Liczba uczniów	Dziewczęta	Chłopcy
1.	4a	matematyczno-informatyczny	40	21	19
2.	4b	matematyczno-informatyczny	35	18	17
3.	4c	biologiczno-chemiczny	33	27	6
4.	4d	pedagogiczny	38	33	5
5.	4e	ogólny	38	28	10
6.	4f	ogólny	41	26	15
RAZEM:			225	153	72

Razem

Lp.	Klasa	Liczba uczniów	Dziewczęta	Chłopcy
1.	II	205	137	68
2.	III	228	153	75
3.	IV	225	153	72
RAZEM:		658	443	215

Rok szkolny 2002/2003

Klasy I

Lp.	Klasa	Przedmioty wiodące	Liczba uczniów	Dziewczęta	Chłopcy
1.	1a	matematyka i informatyka	36	20	26
2.	1b	matematyka, informatyka i fizyka	35	13	22
3.	1c	biologia, chemia i fizyka	32	21	11
4.	1d	język polski i historia	33	28	5
5.	1e	biologia, geografia i wych.fiz.	31	15	16
6.	1f	język polski i język angielski	35	27	8
7.	1g	język polski i historia, wos	33	33	0
RAZEM:			235	157	78

Klasy III

Lp.	Klasa	Profil	Liczba uczniów	Dziewczęta	Chłopcy
1.	3a	matematyczno-informatyczny	28	18	10
2.	3b	matematyczno-informatyczny	35	11	24
3.	3c	biologiczno-chemiczny	35	28	7
4.	3d	pedagogiczny	32	29	3
5.	3e	ogólny z rozszerzonym językiem angielskim	33	23	10
6.	3f	ogólny	38	26	12
RAZEM:			201	135	66

Klasy IV

Lp.	Klasa	Profil	Liczba uczniów	Dziewczęta	Chłopcy
1.	4a	matematyczno-informatyczny	31	14	17
2.	4b	matematyczno-informatyczny	34	16	18
3.	4c	biologiczno-chemiczny	35	29	6
4.	4d	pedagogiczny	31	29	2
5.	4e	ogólny	33	20	13
6.	4f	ogólny	32	22	10
7.	4g	ogólny	30	22	8
RAZEM:			226	152	74

Razem

Lp.	Klasa	Liczba uczniów	Dziewczęta	Chłopcy
1.	I	235	157	78
2.	III	201	135	66
3.	IV	226	152	74
RAZEM:		662	444	218

BAZA SZKOŁY I JEJ MODERNIZACJA

Od 1 września 1976 roku liceum zajmuje dwupiętrowy budynek przy ul. Janka Pawła II 8 (dawna ul. Świerczewskiego). Dysponuje 23 salami lekcyjnymi, biblioteką, gabinetem dentystycznym, świetlicą, sklepikiem szkolnym.

1 września 1998 roku nastąpiło oddanie hali widowiskowo – sportowej, połączone z wojewódzką inauguracją roku szkolnego. Od tej chwili szkoła dysponuje salą sportową dobrze zaopatrzoną w sprzęt sportowy i w siłownię.²

² Kronika Liceum Ogólnokształcącego im. Janka Bytnara w Kolbuszowej, dyrekcja szkoły.

Dyrektor szkoły Zbigniew Lenart wraz z uczniami (Katarzyna Smyraka i Krzysztof Andryś) przy wejściu do nowowypbudowanej hali sportowej.

Goście uroczystości: od lewej burmistrz H. Wilk, przedstawiciel UKFiT W. Zbrożek, przew. NSZZ „Solidarność” M. Krzaklewski, Ks. bp K. Górny, minister kultury J. Wais, wojewoda rzeszowski Z. Sieczkoś, kurator oświaty W. Rusin, w drugim rzędzie m.in. nauczycielka LO J. Ziolo, były dyrektor LO K. Grodecki, posłowie B. Frączek, Z. Pupa, przew. ZR NSZZ „Solidarność” W. Buczak

Przeniesienie szatni uczniowskich z pomieszczeń w suterrenach i zorganizowanie ich na korytarzach, w nowej części budynku, pozwoliło na uzyskanie 2 dodatkowych pomieszczeń dydaktycznych i 3 magazynowych, co było niezwykle ważne przy braku ilości pomieszczeń. Budynek był bowiem przewidziany dla 460 uczniów.

Wyposażenie klas i ich stan techniczny po wieloletnim funkcjonowaniu wymagał poprawy i modernizacji. Poprawa warunków nauki i pracy stała się ważnym zadaniem dyrektora szkoły Wacława Leśniaka.

W roku szkolnym 1999/2000 na korytarzach dwóch kondygnacji oraz w pracowni chemicznej w miejsce zniszczonego parkietu położono płytki gresowe (koszt ok. 16 tys. zł). Pomalowano większość klas, w kilku z nich zmieniono płytki PCV na wykładzinę podłogową. Dla ochrony parkietu hali widowiskowo – sportowej podczas imprez kulturalno – rozrywkowych za-kupiono wykładzinę za około 10 tys. zł.³ W roku następnym hala sportowa została wyposażona w niezbędne dla jej funkcjonowania nagłośnienie, którego koszt wyniósł ok. 40 tys. zł.⁴

Równolegle do tych inwestycji modernizowano klasopracownię fizyki dla potrzeb nowoczesnej pracowni informatycznej. Zakupiono jej pełne wyposażenie na 16 stanowisk oraz wymieniono w dotychczasowej sali informatycznej 8 komputerów na nowe. Koszt tej inwestycji wyniósł 110 tys. zł, z czego 20 tys. zł pochodziło ze składek uczniów na Radę Rodziców.⁵ W 2003 roku również mała pracownia komputerowa uzyskała dostęp do internetu.

W roku szkolnym 2000/2001 szkoła składa wniosek do MENIS i z początkiem nowego roku szkolnego wzbogaca się o kolejne 20 komputerów. Zostały one wykorzystane do unowocześnienia obydwu pracowni, jak również do uruchomienia 4 – stanowiskowej salki multimedialnej (funkcjonowała od roku szkolnego 2002/2003), z której w dowolnym czasie mogli korzystać uczniowie i nauczyciele.

Sukcesywnie wymieniano bardzo już zniszczone ławki i stoliki w salach lekcyjnych, zakładano żaluzje. Zakupiono nowe meble do pomieszczeń administracyjnych szkoły. Wyposażono pracownię w pomoce naukowe – zakupiono kilkanaście map geograficznych i historycznych, plansze pomocne przy nauce języka polskiego i języków obcych, dwa rzutniki pisma, dwie kserokopiarki, kilka odtwarzaczy CD, odczytniki do pracowni chemicznej, lektury i książki popularnonaukowe do biblioteki szkolnej.

Bardzo nagłącą potrzebą, sygnalizowaną od wielu lat przez wszystkich użytkowników szkoły, była wymiana bardzo nieszczelnych okien. Częściowo zadanie to udało się zrealizować na przełomie roku 2002/2003, kiedy to wymieniono 30 okien w salach lekcyjnych i w pokoju nauczycielskim (koszt ok. 35

³ Raport dyrektora szkoły z czerwca 2003 roku, dyrekcja szkoły.

⁴ Protokół z posiedzenia Rady Pedagogicznej z czerwca 2001 roku, dyrekcja szkoły.

⁵ Raport dyrektora szkoły z czerwca 2003 roku, dyrekcja szkoły. Pieniądze te zostały przekazane decyzją zarządu Rady Rodziców.

tys. zł).⁶ W roku szkolnym 2001/2002 zostały wykonane (zgodnie z przepisami przeciwpożarowymi) parkingi i drogi dojazdowe do szkoły, wyłożone kostką brukową. Wykonano również ogrodzenie na zapleczu obiektu szkolnego. Dołączona została elewacja hali sportowej oraz zainstalowano drugostronne zasilanie elektryczne obiektu (2001 r.). Podjęto także działania zmierzające do obsadzenia rozległych terenów szkolnych nietypowymi okazami drzew i krzewów. Przy wejściu do szkoły urządzono skalniaki i obsadzono je krzewami ozdobnymi (kwiecień 2003).⁷

Zadaniem o mniejszej skali (sygnalizowanym od kilku lat przez Sanepid) było doprowadzenie wody do gabinetu higienistki szkolnej. Zostało ono zrealizowane pod koniec roku szkolnego 2002/2003.⁸

Wykonanie tych inwestycji nie byłoby możliwe, gdyby nie było zrozumienia dla potrzeb szkoły ze strony władz powiatu kolbuszowskiego, które w ciągu tych 4 lat przekazały bardzo duże kwoty na poprawę funkcjonowania szkoły. Również szkoła wypracowała samodzielnie pewne sumy pieniędzy poprzez:

- Odpłatny wynajem hali sportowej w godzinach pozalekcyjnych oraz w soboty i niedziele:
 - W 2001 roku – 14 300 zł.
 - W 2002 roku – 11 455 zł.
 - W I kwartale 2003 roku – 5 895 zł.
- W roku szkolnym 2000/2001 od Rady Rodziców liceum uzyskało 20 tys. zł z przeznaczeniem na dofinansowanie urządzenia pracowni informatycznej.
- Dwukrotnie szkoła współorganizowała (z grupą charytatywną „Caritas”) bal sylwestrowy – dochód dla szkoły wyniósł ponad 14 tys. zł.
- Za osiągnięcia sportowe uczniów szkoła rocznie otrzymywała sprzęt sportowy. W ostatnich 3 latach wartość uzyskanego sprzętu wyniosła 9 250 zł. (2000/2001 – 3 450 zł, 2001/2002 – 3 200 zł, 2002/2003 – 2 600 zł).
- W roku 2002/2003 szkoła otrzymała od prywatnych sponsorów z Kolbuszowej i Rzeszowa sprzęt wartości ok. 2 tys. zł, niezbędny do przyłączenia drugiej pracowni informatycznej do sieci i doprowadzenia do niej internetu.
- Niewielkie dochody (ok. 1 tys. zł rocznie) szkoła uzyskuje z wynajmu pomieszczenia przez ajenta prowadzącego bar dla młodzieży oraz kiosk „Ruch” na terenie szkolnym.
- W 2002/2003 Rada Rodziców podjęła uchwałę, że połowa składek złożonych na jej funkcjonowanie pozostaje do dyspozycji

⁶ Protokół z posiedzenia Rady Pedagogicznej z lutego 2003 roku, dyrekcja szkoły.

⁷ Protokół z posiedzenia Rady Pedagogicznej z czerwca 2003 roku, dyrekcja szkoły.

⁸ Raport dyrektora szkoły z czerwca 2003 roku, dyrekcja szkoły.

poszczególnych klas. Pieniądze te uczniowie przeznaczają w części na poprawę estetyki klas lub zakup najpotrzebniejszego sprzętu szkolnego.

- Wiele prac remontowych (malowanie toalet, wykonanie lamperii na korytarzach, położenie wykładziny w dwóch salach) szkoła wykonała we własnym zakresie.⁹

PRZEOBRAŻENIA OŚWIATOWE (Reforma systemu oświatowego)

Przeobrażenia ustrojowe, zapoczątkowane w 1989 roku, powoli zaczynają stawiać przed polską szkołą odmienne niż do tej pory zadania. Przestaje obowiązywać stworzony przez władze PRL model kształcenia i wychowania, obowiązujący bez wyjątku każdą państwową placówkę oświatową. Socjalistyczny ideał wychowania kształtujący każdego człowieka według jednej i tej samej miary odchodzi w przeszłość. Uczeń staje się podmiotem wychowania, czyli żywą, aktywną jednostką mogącą decydować o sobie, swoim rozwoju, swoim losie. Szkoły zyskują pełną autonomię i nawet są do niej zobligowane. Mają wypracować swój własny, nowy wizerunek zgodny z potrzebami uczniów i środowiska.

Nauczyciele liceum przystępują do opracowania własnego **Programu Wychowawczego Szkoły**, który zaczyna funkcjonować pod koniec roku szkolnego 1999/2000. Najbardziej zaangażowane w tworzenie programu wychowawczego były nauczycielki: Maria Czachor, Joanna Kozubał, Krystyna Wilk, Krystyna Kloc, Krystyna Zembrowska i wicedyrektor Jolanta Lenart.¹⁰

Od początku roku szkolnego 1999/2000 zaczyna obowiązywać nowy **Wewnątrzszkolny System Oceniania Zachowania i Osiągnięć Dydaktycznych Uczniów**. Prace nad zbiorem tych przepisów trwały około 2 miesięcy. Przewodniczącą zespołu do opracowania WSO była wicedyrektor Jolanta Lenart. Z nauczycieli należy wymienić Krystynę Wilk, Krystyną Zembrowską i Wandę Jasińską.¹¹ Stworzone dokumenty były omówione i przedstawione Radzie Pedagogicznej, uczniom oraz rodzicom.

Nauczycielskie zespoły przedmiotowe, na początku roku szkolnego 2000/2001, przystąpiły do stworzenia przedmiotowych systemów oceniania, co również było sprawą obowiązującą. Po kilkumiesięcznej pracy większość regulaminów była gotowa, zostały one włączone do Wewnątrzszkolnego Systemu Oceniania. Funkcjonujące regulaminy i Program Wychowawczy Szkoły były przez cały czas monitorowane i na bieżąco wprowadzano w nich zmiany. Stałemu monitorowaniu przez władze szkoły podlegała również praca dydaktyczno – wychowawcza. Dyrekcja na początku każdego roku szkolnego

⁹ Raport dyrektora szkoły z czerwca 2003 roku, dyrekcja szkoły.

¹⁰ Protokół z posiedzenia Rady Pedagogicznej z sierpnia 1999 roku, dyrekcja szkoły.

¹¹ Protokół z posiedzenia Rady Pedagogicznej z czerwca 1999 roku, dyrekcja szkoły.

musiała bowiem opracować roczny Plan Mierzenia Jakości Pracy Szkoły zgodny ze standardami Podkarpackiego Kuratorium Oświaty.

Dla zapewnienia długofalowego rozwoju placówki nowym zadaniem szkoły stało się opracowanie 4 – letniego Planu rozwoju szkoły. Opracowany przez zespół nauczycieli: Jolanta Lenart – przewodnicząca zespołu, Adam Kozubał, Robert Serafin został zatwierdzony przez Radę Pedagogiczną w połowie roku szkolnego 2001/2002.¹²

Ujemnym następstwem przeobrażeń gospodarczych, kulturowych i oświatowych stał się wzrost przestępczości i demoralizacji wśród młodzieży. Dla zapobiegania tym zjawiskom zostało powołanych wiele placówek i instytucji. Główne miejsce w zwalczaniu nałogów i innych negatywnych zachowań wśród młodzieży przypadło jednak szkole. Pod koniec roku szkolnego 2001/2002 każda szkoła została zobowiązana do przygotowania Szkolnego Programu Profilaktycznego. W liceum do pracy nad tym dokumentem przy-stąpiła grupa nauczycieli: Jolanta Lenart – przewodnicząca zespołu, Krystyna Wilk, Małgorzata Miąso, ks. Janusz Kurasz. Prace nad programem zostały zakończone w listopadzie 2002 roku.¹³

Po kilkumiesięcznej pracy, w czerwcu 2003 roku, zespół w składzie: dyrektor Wacław Leśniak, wicedyrektor Jolanta Lenart oraz Walentyna Rybicka przedstawia Radzie Pedagogicznej znowelizowany statut szkoły uwzględniający funkcjonowanie starego 4 – letniego i nowego 3 – letniego liceum.¹⁴

W ten sposób, wysiłkiem dyrekcji szkoły i nauczycieli, kolbuszowskie liceum wkraczało na nową ścieżkę 3 – letniego liceum, funkcjonującego na odmiennych zasadach.

Już od roku szkolnego 2002/2003 jego uczniowie będą pobierać naukę w klasach z tzw. przedmiotami wiodącymi.

Dla potrzeb absolwentów gimnazjum Szkolna Komisja Rekrutacyjna opracowuje nowe kryteria przyjęć do liceum¹⁵. Przyjęto próg punktowy warunkujący przyjęcie – 100 punktów. Przedmioty premiowane to: język polski, język obcy, matematyka oraz czwarty przedmiot w zależności od wiodących przedmiotów w klasie, do której kandydat składa podanie. I tak do klasy z przedmiotami wiodącymi:

1. Matematyka, informatyka – przedmiot premiowany to informatyka
2. Klasa z matematyką, informatyką, fizyką – fizyka
3. Klasa z biologią, chemią, fizyką – biologia
4. Klasa z językiem polskim, historią, elementami wiedzy o prawie, przedsiębiorczością – historia
5. Klasa z wychowaniem fizycznym, biologią, geografą – wychowanie fizyczne

¹² Protokół z posiedzenia Rady Pedagogicznej z lutego 2002 roku, dyrekcja szkoły.

¹³ Protokół z posiedzenia Rady Pedagogicznej z grudnia 2003 roku, dyrekcja szkoły.

¹⁴ Protokół z posiedzenia Rady Pedagogicznej z czerwca 2003 roku, dyrekcja szkoły.

¹⁵ Protokół z posiedzenia Rady Pedagogicznej z lutego 2003 roku, dyrekcja szkoły.

6. Klasa z językiem polskim, językami obcymi – historia
7. Klasa z biologią, historią, językiem polskim, psychologią – biologia

Zasady przeliczania ocen ze świadectwa na punkty:

- Celujący – 20 punktów
- Bardzo dobry – 16 punktów
- Dobry – 12 punktów
- Dostateczny – 8 punktów

Maksymalnie uczeń może uzyskać 80 punktów za oceny z 4 w/w przedmiotów.

Premiowanie innych osiągnięć uczniów:

- Ukończenie gimnazjum z wyróżnieniem – 10 punktów
- Udział w konkursach organizowanych przez Kuratora Oświaty, co najmniej szczebla wojewódzkiego – 10 punktów
- Osiągnięcia sportowe lub artystyczne, co najmniej na szczeblu powiatowym – 5 punktów

W przypadku osiągnięć w kilku dziedzinach, łączna liczba przyznanych punktów nie będzie przekraczać 20.

Laureaci konkursów o zasięgu wojewódzkim i ponadwojewódzkim, z co najmniej jednego przedmiotu, przyjmowani będą poza obowiązującymi kryteriami.

Pierwszeństwo w przyjęciu do szkoły w przypadku kandydatów, którzy uzyskali równą liczbę punktów mają:

- sieroty, dzieci z placówek opiekuńczo – wychowawczych, z rodzin zastępczych
- kandydaci, którym ustalono indywidualny program lub tok nauki
- kandydaci z problemami zdrowotnymi z opinią poradni psychologiczno - pedagogicznej lub innej poradni specjalistycznej.

EFEKTY KSZTAŁCENIA

Rokrocznie kolbuszowskie liceum cieszy się dużym zainteresowaniem absolwentów szkół podstawowych, a następnie gimnazjów.

Wiele informacji na temat funkcjonowania szkoły otrzymują oni w ramach organizowanych spotkań z dyrekcją, a od 2001r. „Dni Otwartych LO”. Dla wielu gmach kolbuszowskiego „ogólniaka” nie jest obcy, ze względu na organizowane (prawie co roku) powiatowe konkursy i zawody sportowe, w których brali udział.

Szkoła ma do zaoferowania w miarę wysoki poziom kształcenia w klasach o różnorodnym nachyleniu programowym, dobre warunki lokalowe. Istnieje możliwość rozwijania swoich zainteresowań również w czasie pozalekcyjnym – funkcjonuje kilkanaście kół zainteresowań, które w większości są prowadzone przez nauczycieli społecznie: **koło biologiczne, chemiczne, fizyczne, matematyczne, wiedzy o Polsce i świecie współczesnym, języków obcych, recytatorskie, elektroniczno – krótkofalarskie, turystyczne oraz sportowe.**

Ta dodatkowa praca z uczniami jest bardzo ważna i przynosi zamierzone efekty w postaci prawie corocznych laureatów i finalistów olimpiad i konkursów przedmiotowych.

**Wykaz olimpijczyków i laureatów konkursów
w latach szkolnych 1998/99 - 2002/2003 ¹⁶**

Lp.	Nazwa olimpiady lub konkursu	Uzyskany tytuł	Imię i nazwisko uczestnika	Imię i nazwisko opiekuna
Rok szkolny 1998/99				
1.	Olimpiada Wiedzy o Prawach Człowieka	Finalista etapu centralnego	Marcin Mosiołek	Walentyna Rybicka
2.	Olimpiada Biologiczna	Finalistka etapu centralnego	Magdalena Zuba	Krystyna Wilk
3.	Konkurs „Europa w szkole”	I miejsce	Paweł Mazur	Wanda Jasińska
4.	Ogólnopolski Konkurs Wiedzy o Janie Pawle II	I miejsce II miejsce	Agnieszka Sondej Olga Bardan	Wanda Jasińska
5.	Międzynarodowy Konkurs Prac Uczniowskich z Fizyki	wyróżnienie	Paweł Mazur	Robert Serafin
Rok szkolny 1999/2000				
6.	Olimpiada Wiedzy o Polsce i Świecie Współczesnym	Finalistka etapu centralnego	Anna Batory	Walentyna Rybicka
7.	Olimpiada Wiedzy o Prawach Człowieka	Finaliści etapu centralnego	Anna Batory, Marcin Muniak, Mirosław Sudoł, Maciej Wąsik	Walentyna Rybicka
8.	Olimpiada Wiedzy o Unii Europejskiej	Finalista etapu centralnego	Michał Tokarz	Walentyna Rybicka
9.	Olimpiada Biologiczna	Finaliści etapu centralnego	Julia Guzek Paweł Mazur	Wacław Leśniak
10.	Konkurs „Seniorzy ku Międzynarodowej Solidarności”	II miejsce	Paweł Mazur	Wanda Jasińska
11.	Konkurs „Zbrodnia Katyńska”	wyróżnienie	Agnieszka Ragan, Jowita Mazurkiewicz	Halina Drałus
12.	Konkurs „Europa w szkole”	I miejsce	Paweł Mazur	Wanda Jasińska

¹⁶ Księga Osiągnięć Uczniów LO im. Janka Bytnara, dyrekcja szkoły.

Rok szkolny 2000/2001				
13.	Olimpiada Wiedzy o Polsce i Świecie Współczesnym	Finalista etapu centralnego	Ireneusz Giza	Walentyna Rybicka
14.	Olimpiada Wiedzy o Prawach Człowieka – Rządy Prawa	Finaliści etapu centralnego	Elżbieta Świętek Michał Tokarz	Walentyna Rybicka
15.	Olimpiada Wiedzy o Unii Europejskiej	Laureat etapu centralnego Finalista etapu centralnego	Ireneusz Giza Michał Tokarz	Walentyna Rybicka
16.	Olimpiada Języka Rosyjskiego	Finalistka etapu centralnego	Maria Puk	Bronisława Sondej
17.	Ogólnopolski Konkurs o Nagrodę Prezesa Rady Telewizji	I miejsce	Ireneusz Giza	Walentyna Rybicka
18.	Ogólnopolski Konkurs Wiedzy o Europie	Laureat stopnia centralnego	Ireneusz Giza	Walentyna Rybicka
Rok szkolny 2001/2002				
19.	Ogólnopolski Konkurs Wiedzy o Samorządzie Terytorialnym	III miejsce	Monika Łagowska	Halina Drałus
Rok szkolny 2002/2003				
20.	Olimpiada Języka Rosyjskiego	Finalistka stopnia centralnego	Beata Rusin	Bronisława Sondej
21.	Ogólnopolski Konkurs Recytatorski „Poezja i Proza na Wschód od Bugu”		Joanna Wlazło	Bronisława Sondej

W rankingu najlepszych 300 szkół średnich, organizowanym każdego roku przez „Perspektywę” i „Rzeczpospolitą”, szkoła ma bardzo dobre notowania.

- W 2000 roku (biorąc pod uwagę liczbę finalistów i laureatów olimpiad przedmiotowych w roku szkolnym 1998/99) szkoła zajmuje 201 miejsce w Polsce.
- W 2001 roku (za rok szkolny 1999/2000) – 96 miejsce w Polsce i 6 w województwie podkarpackim.¹⁷
- W 2002 roku (za rok szkolny 2000/2001) – 125 miejsce w Polsce.¹⁸

W lutym 2001 roku gazeta regionalna „Super Nowości” pisze o kolbuszowskim ogólniaku jako o jednej z najlepszych szkół w Polsce. „W opublikowanym ostatnio rankingu najlepszych 300 szkół średnich, kolbuszowskie Liceum Ogólnokształcące im. J. Bytnara znalazło się na 96 miejscu w Polsce i na 6 w naszym regionie. Szkoła ta w ubiegłym roku wykształciła aż 7 finalistów i laureatów olimpiad przedmiotowych”.¹⁹

¹⁷ Ranking Szkół Średnich. „Rzeczpospolita”, 5 stycznia 2001 r, s. A 9.

¹⁸ Ranking Szkół Średnich. „Rzeczpospolita”, 10 stycznia 2002 r, s. A8.

¹⁹ Sukces kolbuszowskiego liceum. „Super Nowości”, 7 lutego 2001 r. W latach 1992 – 1997 w rankingu wojewódzkim szkoła, biorąc pod uwagę ilość osób uczestniczących w olimpiadach przedmiotowych i

W kwietniu 2001 roku gazety lokalne i ogólnopolskie piszą o zdolnym uczniu z kolbuszowskiego „ogólniaka” Ireneuszu Gizie. Zacytuję fragment artykułu z „Nowiny”: „Licealista z Kolbuszowej zwyciężył w Ogólnopolskiej Olimpiadzie Wiedzy o Unii Europejskiej. Większość uczestników finału Olimpiady o Unii Europejskiej nawet nie wiedziała, w której części leży Kolbuszowa. [...] Nagrodą w poprzednim konkursie „Wiedzy o Europie” był wyjazd na mistrzostwa świata w lotach narciarskich w Lahti, gdzie startował Adam Małysz. Do Norwegii Irek pojechał w towarzystwie premiera Jerzego Buzka. W Lahti osobiście poznał Adama Małysza. [...] Nagrodami oprócz indeksu na dowolnie wybraną uczelnię w Polsce, jest zaproszenie na tydzień do Brukseli i laptop wart 28 tys. zł.”²⁰

Rok szkolny 2001/2002, pomimo znacznych sukcesów edukacyjnych, okazał się dla kolbuszowskiego liceum rokiem bardzo trudnym.

Dyrektor Waław Leśniak odchodzi na roczny urlop dla poratowania zdrowia. Pełnienie obowiązków dyrektora powierzono nauczycielce języka polskiego Wandzie Jasińskiej.

Jest to rok, kiedy po raz pierwszy szkoły średnie miały zmierzyć się z nową maturą. Przewodniczącą Szkolnego Zespołu Egzaminacyjnego do przeprowadzenia nowej matury zostaje wicedyrektor Jolanta Lenart. Przez cały poprzedni rok i podczas wakacji trwają intensywne prace przygotowujące szkołę do nowej formy egzaminu końcowego.

Na wrzesień 2001 roku jest zaplanowana matura próbna. Przewodniczącą SZE prowadzi intensywne szkolenia dla nauczycieli i uczniów. Z nowymi przepisami zapoznaje się również rodziców. Wszystkie dane dotyczące uczniów, zespołów egzaminacyjnych zostają wprowadzone do komputera. Szkoła za pośrednictwem poczty elektronicznej jest w stałym kontakcie z Okręgową Komisją Egzaminacyjną w Krakowie. Do próbnego egzaminu zewnętrznego przystępuje 225 uczniów klas IV. Sprawdzana jest ich wiedza z j. polskiego, j. obcego, matematyki i z przedmiotów do wyboru. Prace maturalne z matematyki i z j. angielskiego (poziom podstawowy) przekazuje się do poprawy do OKE w Krakowie. Prace z j. polskiego i j. angielskiego w zakresie rozszerzonym i przedmiotu wybranego są poprawiane przez nauczycieli w szkole.²¹

Średnie wyniki szkoły uzyskane z matury próbnej były następujące:²²

- J. angielski (poziom podstawowy) – 68.3 pkt/100
- J. rosyjski (poziom podstawowy) – 65.9 pkt/100
- J. francuski (poziom podstawowy) – 50.8 pkt/100
- Matematyka (poziom podstawowy) – 46.1 pkt/100

konkursach oraz ilość absolwentów, którzy dostawali się na studia, rokrocznie plasowała się między I a V miejscem.

²⁰ Gieroń Aneta, Irek jak Małysz. „Nowiny”, 12 kwietnia 2001r.

²¹ Przedmiotami obowiązującymi na pisemnym egzaminie zewnętrznym były: j. polski, j. obcy, matematyka i jeden przedmiot wybrany. Uczeń mógł dodatkowo wybrać jeden lub dwa przedmioty. Na ustnym egzaminie wewnętrznym uczeń zdawał: j. polski i j. obcy.

²² Archiwum Własne Autora (w dalszym ciągu opracowania AWA).

W dokumentach szkolnych znajdują się dokładne informacje na temat wyników egzaminów zewnętrznych, które były przekazywane przez OKE w Krakowie drogą elektroniczną. W niniejszym opracowaniu, przedstawiam tylko liczbę uczniów z poszczególnych klas, którzy zaliczyli egzamin próbny z określonych przedmiotów. Obrazuje to poniższa tabela.

Lp.	Nazwa przedmiotu	Poziom egzaminu	Klasa	Liczba zdających	Wynik pozytywny
1.	Matematyka	Podstawowy	4a	40	38
			4b	35	33
			4c	33	31
			4d	38	26
			4e	36	25
			4f	40	28
2.	Matematyka	Rozszerzony	Łącznie z wszystkich klas	109	3
3.	J. polski	Podstawowy	4a	40	36
		Rozszerzony		7	2
		Podstawowy	4b	35	35
		Rozszerzony		13	9
		Podstawowy	4c	33	32
		Rozszerzony		16	10
4.	J. angielski	Podstawowy	4d	38	32
		Rozszerzony		11	0
		Podstawowy	4e	36	35
		Rozszerzony		4	3
		Podstawowy	4f	40	38
		Rozszerzony		1	1
4.	J. angielski	Podstawowy	4a	36	35
		Podstawowy	4b	33	33
		Podstawowy	4c	26	25
		Podstawowy	4d	27	27
		Podstawowy	4e	22	21
		Podstawowy	4f	29	29
		Rozszerzony	Łącznie z wszystkich klas	99	30
5.	J. rosyjski	Podstawowy	4e	12	12
		Podstawowy	4f	7	7
		Rozszerzony	Łącznie z wszystkich klas	2	1
6.	J. francuski	Podstawowy	4c	3	3
		Rozszerzony	4c	3	0

7.	Biologia	Rozszerzony	Łącznie z wszystkich klas	75	5
8.	Historia	Rozszerzony	Łącznie z wszystkich klas	35	12
9.	Geografia	Rozszerzony	Łącznie z wszystkich klas	52	29
10.	Fizyka	Rozszerzony	Łącznie z wszystkich klas	9	2
11.	Chemia	Rozszerzony	Łącznie z wszystkich klas	7	2
12.	WOS	Rozszerzony	Łącznie z wszystkich klas	5	0
13.	Informatyka	Rozszerzony	Łącznie z wszystkich klas	18	2

Słabe wyniki próbnego egzaminu maturalnego, z niektórych przedmiotów, były spowodowane m.in. tym, że czwartoklasiści do matury próbnej przystąpili z marszu, prosto z wakacji. Nie mieli czasu na powtórkę materiału, obejmującego często cztery lata nauki w szkole. Paradoksalna sytuacja była z WOS-em; uczniowie pisali maturę próbną z tego przedmiotu, po zrealizowaniu tylko trzech godzin lekcyjnych.

Wrześniowy termin matury (próbnej) miał przede wszystkim za zadanie sprawdzenie procedur. Projektodawcy nowej matury zdawali sobie sprawę, że jej przygotowanie i przeprowadzenie nie jest sprawą łatwą. Wymaga ogromnej pracy ze strony przewodniczących Szkolnych Zespołów Egzaminacyjnych i nauczycieli. W kolbuszowskim liceum próba ta wypadła bez zakłóceń.

Rok 2001 był rokiem wyborów do parlamentu. Ugrupowania lewicowe, przede wszystkim SLD, zachęcają uczniów klas IV do głosowania na ich przedstawicieli. W zamian obiecują kilkuletnie przesunięcie nowej matury. Młodzież polska (prawdopodobnie!) skorzystała z tej propozycji. SLD wygrywa w wyborach, obejmuje władzę w rządzie. Nowa pani minister Krystyna Łybacka znosi „nową maturę”, do której przecież przygotowywała się młodzież od początku nauki w szkole średniej.

W listopadzie 2001 roku ukazują się przepisy przejściowe, w myśl których uczeń miał możliwość wyboru pomiędzy nową i starą formą egzaminu. Wszyscy są zdezorientowani. Najbardziej maturzyści. Decyzję jaką maturę będą zdawać, muszą podjąć do 30 listopada. Tych którzy zrezygnują ze zdawania nowej matury, trzeba będzie ekspresowo przestawić na zdawanie egzaminu wg starej formuły.

Na początku grudnia 2001 roku Podkarpacki Kurator Oświaty powołuje przewodniczącego Państwowej Komisji Egzaminacyjnej, do przeprowadzenia egzaminu dojrzałości (starej matury). Zostaje nią Jolanta Lenart.

W liceum spośród 225 uczniów klas IV, dwunastu zdecydowało się na zdawanie egzaminu maturalnego (nowej matury). Byli to:²³

- Kopeć Tomasz – kl. 4a
- Lechowska Elżbieta – kl. 4a
- Turek Przemysław – kl. 4a
- Wróbel Jakub – kl. 4a
- Zagórska Katarzyna – kl. 4a
- Zarecka Monika – kl. 4a
- Fryzeł Elżbieta – kl. 4d
- Sito Anna – kl. 4d
- Zagroba Agnieszka – kl. 4d
- Górka Jakub – kl. 4f
- Malinowski Tomasz – kl. 4f
- Wilk Ewelina – kl. 4f.

Pozostali uczniowie wybrali starą formę matury, czyli egzamin dojrzałości. Przez następne miesiące (do końca kwietnia), intensywnie pracowano z obydwoma grupami uczniów.

Na przełomie lutego i marca szkoła ponownie, w tym roku szkolnym, była zmuszona przeprowadzić próbne egzaminy. Tym razem dla uczniów, którzy wybrali egzamin dojrzałości.

Po tych wszystkich perypetiach władze oświatowe zdecydowały, że obydwie matury: „stara” i „nowa” (w części pisemnej) będą odbywały się w szkołach równolegle: j. polski – 9 maja 2002 roku, j. obcy – 10 maja, matematyka – 14 maja, przedmioty wybrane od 15 do 25 maja.²⁴

Egzamin wewnętrzny (ustny) z j. polskiego odbył się w liceum 23 maja, a z j. angielskiego – 24 maja (chodzi o nową maturę).

Cała dwunastka uczniów pomyślnie zdała pierwszy w dziejach szkoły egzamin maturalny zewnętrzny i wewnętrzny i otrzymała świadectwa wystawione przez OKE w Krakowie.

Bezpośrednio po zakończeniu części wewnętrznej „nowego” egzaminu maturalnego, szkoła przystąpiła do części ustnej „starego” egzaminu dojrzałości, który został zakończony 7 czerwca 2002 roku. Łącznie matura i egzamin dojrzałości trwały w tym roku prawie miesiąc (komisje egzaminacyjne pracowały ok. 10 godzin dziennie).

Kolejnym zadaniem, które realizowało liceum (podobnie jak inne szkoły średnie), była reorganizacja 4 – letniego liceum ogólnokształcącego w 3 – letnie

²³ AWA. W województwie podkarpackim byliśmy na II miejscu po I LO w Krośnie, biorąc pod uwagę liczbę zdających nową maturę.

²⁴ Serwis internetowy OKE w Krakowie, sekretariat szkoły.

liceum profilowane, zgodnie z założeniami Reformy Systemu Edukacji. Pewne zadania w tym zakresie, zostały już wykonane pod koniec roku szkolnego 2000/2001. Jednakże tu również władzom oświatowym zabrakło jedno-myślności. Pod koniec 2001 roku odchodzi się częściowo od tego pomysłu. Licea profilowane mają być tworzone na bazie techników i liceów zawodowych, przy zachowaniu szkół starego typu. Licea ogólnokształcące pozostają. Zmieniono tylko okres kształcenia w nich z 4 na 3 lata, przy rezygnacji z dotychczasowych profili kształcenia. Nauka ma się odbywać w oddziałach z tzw. przedmiotami wiodącymi. Pojawiają się nowe przedmioty nauczania – przedsiębiorczość (wprowadzona w poprzednim roku szkolnym) i wiedza o kulturze.

Od roku szkolnego 2004/2005 obowiązująca będzie „nowa matura”. Ma ona być równocześnie egzaminem wstępnym na wyższe uczelnie, przy uwzględnieniu dodatkowych zasad kwalifikacyjnych, wprowadzanych przez poszczególne szkoły wyższe.

Od tego roku rozpoczyna się nowy okres samodzielnego funkcjonowania 3 – letniego liceum ogólnokształcącego. Ostatnie klasy 4 – letniego ogólnokształcącego liceum z egzaminem dojrzałości opuściły mury szkoły 30 kwietnia 2004 roku.

PRACA WYCHOWAWCZA SZKOŁY

W latach 1998 – 2003 kolbuszowskie liceum było ważnym ośrodkiem życia kulturalnego w mieście i powiecie. Rokrocznie organizowało konkursy, które skupiały uczniów, nauczycieli i rodziców wielu okolicznych szkół podstawowych i miejscowych szkół średnich.

Jednym z pierwszych konkursów tego typu (w omawianym okresie) był konkurs poświęcony życiu i twórczości papieża Jana Pawła II, w 20 – lecie Jego pontyfikatu. Wzięło w nim udział ponad 100 uczniów z terenu przyszłego powiatu. Zwieńczeniem działań popularyzujących życie i dzieło wielkiego Polaka był uroczysty finał połączony z odsłonięciem tablicy Mu poświęconej, wmurowanej w ścianie szkolnej.²⁵ 23 października 1998 roku w uroczystości uczestniczyli: ks. Biskup Kazimierz Górny, burmistrz miasta Zbigniew Chmielewiec, wójtowie gmin, które od stycznia 1999 roku miały być w strukturze powiatu kolbuszowskiego, nauczyciele, młodzież szkolna, rodzice.

W ślad za tą pierwszą, jedyną wówczas na ziemi kolbuszowskiej, tablicą poświęconą papieżowi – Polakowi, w nieodległym czasie w ścianę korytarza kolbuszowskiego „ogólniaka” wmurowano następne:

- w 200 rocznicę urodzin Adama Mickiewicza
- w 150 rocznicę śmierci Juliusza Słowackiego²⁶

²⁵ Kronika Liceum Ogólnokształcącego im. Janka Bytnara w Kolbuszowej, dyrekcja szkoły.

²⁶ Tamże.

I w tych przypadkach uroczystości, przygotowane bardzo starannie, były poprzedzone konkursami tematycznymi, innymi działaniami poznawczymi i wychowawczymi, związanymi z tymi wielkimi postaciami.

W ten sposób zainicjowano tradycję tworzenia ściany pamięci, na której wraz z upływem lat miały się pojawiać inne tablice. W ścianie pamięci miało być również miejsce poświęcone nauczycielom szkoły, którzy odeszli na wieczną wartość, jak również zasłużonym dla miasta, powiatu i Polski wychowanków szkoły oraz jej dobroczyńców.

Również wobec innych obchodów rocznicowych liceum nie pozostaje obojętne. W 2000 roku, w 300 – lecie otrzymania praw miejskich przez Kolbuszową organizuje konkurs wiedzy i konkurs fotograficzno – plastyczny dla uczniów LO. Bierze w nim udział 53 uczniów. Finałisti konkursu szkolnego uczestniczą w 10 Edycji Turnieju Wiedzy Historycznej zorganizowanym przez Powiatową i Miejską Bibliotekę Publiczną w Kolbuszowej.²⁷

W Roku Reymontowskim (rok 2000) kolbuszowski „ogólniak”, wraz z Powiatowym Centrum Kultury, organizuje konkurs powiatowy poświęcony temu nobliście. Staje się on kolejną okazją do zaprezentowania szkoły w środowisku. Jego finał (8 grudnia 2000 r.) skupił dużą liczbę nauczycieli, uczniów, rodziców, przedstawicieli władz samorządowych. Starosta kolbuszowski Zbigniew Lenart wręczył nagrody wszystkim finalistom i wyróżnionym. Ważnym momentem tego wieczoru było otwarcie w liceum nowoczesnej pracowni komputerowej. Spotkanie zakończyła wieczerza po staropolsku.²⁸

Wspólnym pomysłem szkoły i Powiatowego Centrum Kultury był Powiatowy Konkurs o Tytuł „Mistrza Ortografii”, który rokrocznie był (i jest) przeprowadzany w liceum dla uczniów wszystkich typów szkół z terenu miasta i powiatu kolbuszowskiego.

*Strona tytułowa miesięcznika młodzieżowego
wydawanego przez uczniów LO w roku szkolnym
1997/98*

²⁷ Turniej Wiedzy Historycznej o regionie. "Ziemia Kolbuszowska" nr 5, 11 czerwiec 2000 r. (uczennica liceum Ewa Wąsik zajęła I miejsce, Ewa Stepor – wyróżnienie).

²⁸ Kronika Liceum.

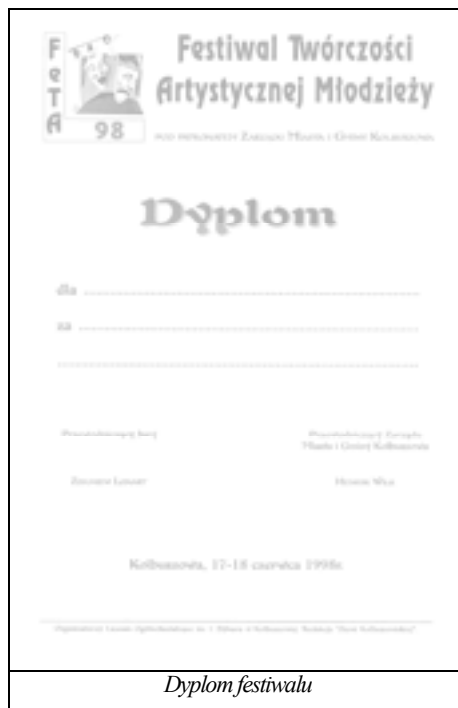
W roku szkolnym 1997/98 samorząd uczniowski liceum, pod kierunkiem jednej z jego opiekunek Jolanty Lenart (wówczas pedagoga szkolnego), podejmuje się, pod wpływem sugestii dyrektora Zbigniewa Lenarta, organizacji imprezy kulturalno – rozrywkowej (odmiennej od poprzednich) dla uczniów i młodzieży szkolnej z terenu przyszłego powiatu kolbuszowskiego. Imprezy, której celem będzie prezentacja całości dorobku artystycznego szkół oraz wspaniała zabawa podczas dwóch dni poprzedzających zakończenie roku szkolnego. Po wielodniowych i wielogodzinnych dyskusjach ustalono regulamin i formułę festiwalu²⁹.

W lutym do każdej szkoły przesyłane było zaproszenie i regulamin „Fety” czyli „Festiwalu Twórczości Artystycznej Dzieci i Młodzieży”. Szkoły w określonym terminie zgłaszały swój udział w różnego typu prezentacjach (śpiew, recytacja, inscenizacja, kabaret, taniec) oraz przekazywały prace plastyczne, serwety, gobeliny, rzeźby... oraz prasę szkolną³⁰.

Wszystko to było eksponowane w czasie festiwalu w salach i na korytarzach szkoły i oczywiście podlegało ocenie jury.

W pierwszym dniu „Fety” wszyscy uczniowie, nauczyciele, dyrektorzy szkół, zaproszeni goście uczestniczyli w barwnym korowodzie. Jego czoło stanowili jeźdźcy na koniach, za nimi bryczka zaprzężona w konie, a na niej przygrywająca szkolna kapela, następnie uczniowie różnorodnie poprzebierani i dorośli. Po obejściu miasta i zaproszeniu jego mieszkańców do udziału w festiwalu, następowało uroczyste jego otwarcie. Odbywało się ono przy współudziale władz miasta, a od 1999 roku również powiatu. Burmistrz miasta i starosta powiatu przejmowali co roku honorowy patronat nad imprezą i współfinansowali ją. Znaczna pomoc (pieniądze, słodycze, napoje, materiały) pochodziła od miejscowych przedsiębiorców.

Występy na świeżym powietrzu i w budynku szkoły trwały do późnych godzin wieczornych. Wieczorem prezentowały się młodzieżowe zespoły instrumentalne. W przerwach dzieci mogły

²⁹ Organizację i przebieg tej imprezy przedstawię nieco szerzej ze względu na to, że dała ona początek innym podobnym organizowanym przez okoliczne szkoły.

³⁰ Liceum również posiadało swoją gazetę „Ambaras” redagowaną przez uczniów (Joanna Golis, Magdalena Wiktor, Edyta Stobierska, Łukasz Pycior) pod opieką Jolanty Lenart.

skorzystać z przejazdów na koniach. Przez te dwa dni nie brakowało dla nich darmowych słodczy, owoców, napoi.

Jury festiwalu złożone z uczniów, nauczycieli różnych szkół, obradowało niekiedy do późnych godzin wieczornych.

W drugim dniu najlepsi otrzymywali dyplomy i nagrody, pozostali wyróżnienia i nieco skromniejsze nagrody. Nikt z biorących udział w przeglądzie nie odszedł bez dyplomu i choćby drobnego upominku.

Na uroczysty finał składały się również występy najlepszych uczestników festiwalu. Drugi dzień zabawy kończyła dyskoteka w stylu lat 50 – tych, która (gdy pozwoliła na to pogoda) odbywała się na dziedzińcu szkoły. W dyskotekę brało udział kilkaset osób. Do dyspozycji bawiących się był bogato zaopatrzony bufet polowy. W tym samym czasie odbywało się (w szkole) spotkanie wszystkich, którzy przyczynili się do organizacji i przebiegu festiwalu.

Festiwal Twórczości Artystycznej według wyżej opisanej formuły był organizowany przez trzy lata. Swój przebieg i charakter zmienił dopiero w 2001 roku, kiedy to ze względu na bardzo skromne środki finansowe zdecydowano się ograniczyć udział uczniów jedynie do młodzieży liceum. Swój dorobek artystyczny miały tym razem zaprezentować poszczególne klasy liceum. Zrezygnowano też z uroczystego korowodu.

Zadaniem każdej klasy stało się przygotowanie 15 – minutowej prezentacji swoich możliwości artystycznych w wybranej dziedzinie i hasła reklamowego promującego liceum. Klasy mogły również przygotować wystawę o dowolnej tematyce. Oprócz bardzo trafnych haseł, bardzo podobały się wszystkim przygotowane wystawy dotyczące np. profilaktyki nałogów czy uczniowskiego hobby.³¹

Wicedyrektor Jolanta Lenart i przew. Rady Miejskiej Jan Wiącek wręczają nagrody uczestnikom festiwalu („Feta 2000”).

³¹ Kronika Liceum.

Na temat naszej „Fety” pisała co roku prasa lokalna i regionalna.³²

Innym konkursem, który stał się pewnego rodzaju tradycją kolbuszowskiego liceum był coroczny „Konkurs im. Szulima Saleschutza o Życiu i Obyczajach Żydów Kolbuszowskich”. Podobnie jak w przypadku „Fety”, rocznie za jego organizację i przebieg była odpowiedzialna wicedyrektor Jolanta Lenart.

Jury festiwalu podczas oceny wystawy przygotowanej przez klasę II c („Feta 2001”).

Jak zrodził się pomysł tego konkursu? Otóż wiosną 1999 roku, Kolbuszowę odwiedził Rektor Uniwersytetu Pardue w Stanach Zjednoczonych prof. Robert Ringel. Złożył on m.in. wizytę władzom powiatowym. Tam mówił o swoim rodowodzie (jego dziadek Szulim Saleschutz pochodził z Dubasu) i o pomysle utworzenia fundacji im. Szulima Saleschutza, która nagradzałaby uczniów za udział w przedsięwzięciach upamiętniających bytowanie Żydów na Kolbuszowszczyźnie. Powiadomione o tym liceum podejmuje się zorganizowania odpowiedniego konkursu, opracowując jego regulamin i podając do wiadomości młodzieży licealnej i prof. Ringelowi. Finał I edycji tego konkursu, który odbył się 6 kwietnia 2000 roku miał bardzo uroczysty przebieg. Osobiście wziął w nim udział Rektor Robert Ringel wraz ze swoim zastępcą prof. Mirosławem Skibniewskim. Na uroczystości gościli również profesorowie Uniwersytetu

³² *Szkolna „Feta”*, „Nowiny rzeszowskie”, 18 czerwiec 1998 r, *Feta ‘99*, „Ziemia Kolbuszowska”, lipiec 1999 r, *Feta po raz drugi*, „Echo Podkarpacia”, 23 czerwiec 1999 r., *Feta 2000*, „Ziemia Kolbuszowska”, lipiec 2000 r.

Rzeszowskiego, Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie, władze samorządowe miasta i powiatu.³³

Profesorowie R. Ringel i M. Skibniewski odwiedzili kolbuszowskie liceum także w 2002 roku.

*Starosta Zbigniew Lenart i wicedyrektor Jolanta Lenart
podczas wręczenia nagród.*

³³ Kronika Liceum.

Prace konkursowe dotyczyły następujących zagadnień.³⁴

Lp.	Rok szkolny	Hasło konkursu	Tytuł pracy	Autor	Uzyskane miejsce w konkursie
1.	1999/2000	„Życie i obyczaje Żydów w powiecie kolbuszowskim w XIX i XX w.”	„Święto Paschy i życie codzienne Żydów kolbuszowskich”	Olga Bardan	I miejsce
2.			„Wybrane wątki z życia codziennego Żydów w powiecie kolbuszowskim w XIX i XX w.”	Jolanta Kopeć	III miejsce
3.			„Życie i obyczaje Żydów w Kolbuszowej i okolicach na przestrzeni XIX i XX w.”	Joanna Ziętek i Małgorzata Kwaśnik	wyróżnienie
4.	2000/2001	„Ślady życia i działalności Żydów na terenie powiatu kolbuszowskiego”	„Ciągłe żywy ślad”	Agnieszka Piórek	I miejsce
5.			„Ocalałe szalasy żydowskie budowane na Święto Kuczek”	Olga Bardan	II miejsce
6.			„Dom wieczności – cmentarz żydowski w Kolbuszowej”	Magdalena Hariasz	Egzekwo II miejsce
7.	2001/2002	„Znaczenie wzajemnego zrozumienia i wzajemnej akceptacji istnienia różnych religii w społeczeństwie demokratycznym”	„Izrael – państwo Żydów i Arabów – judaizm i islam”	Magdalena Hariasz	II miejsce
8.			„Prawa mniejszości narodowych w społeczeństwie demokratycznym”	Kamila Romaniuk	III miejsce
9.	2002/2003	j.w. oraz „Losy Polaków pochodzenia żydowskiego w czasie II wojny światowej na terenie powiatu kolbuszowskiego”	„Losy Polaków pochodzenia żydowskiego w czasie II wojny światowej na terenie powiatu kolbuszowskiego”	Antoni Więch	I miejsce
10.				Ewa Drzał	Wyróżnienie
11.			„Znaczenie wzajemnego zrozumienia i wzajemnej akceptacji istnienia różnych religii w społeczeństwie demokratycznym”	Jolanta Kopeć	III miejsce

³⁴ W 2000 roku nagrodę za uzyskanie I miejsca – 1000 zł ufundował prof. Ringel. Fundatorem pozostałych nagród był Starosta Kolbuszowski. Pula nagród była co roku zwiększana. W 2003 roku prof. Ringel sfinansował nagrody w wysokości 1850 zł. Wymienione w tabeli prace znajdują się w bibliotece LO.

Licealny konkurs został zauważony przez lokalną prasę. Tygodnik „Korso”, na temat wizyty prof. R. Ringela w kolbuszowskim liceum, pisał: „Do zgromadzonych gości i młodzieży przemówił prof. Ringel, który był wdzięczny za inicjatywę władz szkoły i samorządowych. Wręczając nagrody i wyróżnienia, profesor wspominał o życiu swojego dziadka, zwracając się bezpośrednio do zgromadzonej młodzieży. Mówił również o potrzebie pamiętania o historii dwóch narodów, które przed II wojną światową tworzyły losy Kolbuszowej”.³⁵ Natomiast „Super Nowości”, z kwietnia 2001 roku, informują, że: „Uczniowie z kolbuszowskiego ogólniaka szukali w swojej miejscowości śladów życia i działalności Żydów w XIX i XX w.”.³⁶

Opisując ten konkurs należy dodać, że rozwijał on pasje historyczne uczniów, tolerancję, wiedzę i pamięć o niedawnych współmieszkańcach Kolbuszowej. Doskonalił również umiejętności językowe – nagrodzone i wyróżnione prace musiały być przetłumaczone na język angielski.

*Spotkanie nauczycieli liceum z nauczycielami z zaprzyjaźnionego Lycée
La Mennais (Ploërmel, kwiecień 1996 r.).*

Możliwość praktycznego sprawdzenia swoich umiejętności językowych i poznawania kultury, warunków życia i nauki w innych krajach, stwarzały licealistom wyjazdy do Francji, w ramach podpisanej umowy o współpracy pomiędzy Lycée la Mennais w Ploërmel a naszą szkołą. W początkowym okresie wymiana była intensywna i stała. Polegała również na wzajemnej

³⁵ Goście w powiecie kolbuszowskim. „Korso”. 20 kwietnia 2000 r.

³⁶ Agnieszka Piórek najlepsza. „Super Nowości”. 11 kwietnia 2001 r. Niewielki artykuł na temat konkursu zamieszcza również „Ziemia Kolbuszowska” z maja 2001 r.

korespondencji zarówno uczniów, nauczycieli, jak i dyrekcji obydwu szkół. Co drugi rok gościliśmy przyjaciół z Francji. Co drugi rok grupa ok. 30 uczniów i kilku nauczycieli naszej szkoły była podejmowana przez rodziny francuskie. Podczas ponad tygodniowego pobytu można było podpatrzeć na jakich zasadach funkcjonuje szkoła we Francji, pochwalić się swoją wiedzą podczas lekcji, w których nasi uczniowie codziennie brali udział. Program, który każdorazowo przygotowywała dla nas zaprzyjaźniona szkoła był bardzo urozmaicony i oprócz zajęć dydaktycznych uwzględniał wyjazdy w atrakcyjne miejsca, których w Bretanii nie brakuje. Wspólne wieczory ze śpiewem i tańcami oraz wiele rozmów sprzyjało obopólnemu poznaniu się.

W ostatnich latach (mniej więcej od roku 2000) wymianę organizowano wspólnie z Zespołem Szkół Technicznych w Kolbuszowej, gdyż ze względu na wysokie koszty wyjazdu zmniejszyła się liczba uczniów (po obydwu stronach), którzy na taki wyjazd mogli sobie pozwolić. Wyjazdy odbywały się nieco rzadziej.

Spotkanie robocze z władzami powiatu Levoča w 2002 r.

W roku 2002 dyrekcja LO zaczęła nawiązywać kontakty z samorządowcami i nauczycielami z Levočy na Słowacji. Było to możliwe dzięki władzom naszego samorządu powiatowego, który nawiązał współpracę z tym miastem w 2000 roku. Po kilkukrotnych spotkaniach na terenie Levočy i Kolbuszowej pojawiła się możliwość podpisania umowy o współpracy pomiędzy kolbuszowskim liceum a Gimnazjum im. Św. Franciszka w Levočy. W tym celu, w dniu 1 maja 2003 roku, na dwudniową wycieczkę do Levočy wyjeżdża dyrekcja liceum i kil-

kunastu nauczycieli. Umowa została podpisana 2 maja. Ze strony słowackiej wola współpracy została wyrażona i podpisana przez dyrektora gimnazjum mgr Annę Spesową. Ze strony polskiej umowę podpisali mgr Wacław Leśniak i mgr Jolanta Lenart³⁷. W tym dniu odbyło się również spotkanie nauczycieli obydwu szkół. Można było też obejrzeć całą szkołę i porozmawiać z uczniami. Zaplanowano, że młodzież i nauczyciele z zaprzyjaźnionego gimnazjum przyjadą do Kolbuszowej w nowym roku szkolnym.

Tuż po podpisaniu umowy o wzajemnej współpracy. Od lewej: Jolanta Lenart, Anna Spesowa – dyr. gimnazjum, Wacław Leśniak.

Pozyskanie do współpracy drugiego zagranicznego partnera było dla naszej szkoły o tyle ważne, że dawało nam możliwość ubiegania się o dofinansowanie wymiany z Francją i Słowacją z funduszy unijnych.³⁸ Pisząc o Ploërmel i Levočy należy podkreślić ogromne walory turystyczne i krajobrazowe tych okolic oraz ogromną życzliwość i gościnność ich mieszkańców.

Pragnienie jak najlepszej promocji szkoły w środowisku i potrzeba utrwalania kultury lasowiackiej, doprowadziły do powołania w 1997 roku (z inicjatywy dyrektora Zbigniewa Lenarta) szkolnego Zespołu Pieśni i Tańca „Ziemia Kolbuszowska”. Kapela była prowadzona przez nauczyciela muzyki w liceum Ryszarda Wrone, opiekunem grupy tanecznej została Krystyna Mazurkiewicz (nauczycielka wychowania fizycznego w SP nr 1 w Kolbuszowej).

³⁷ Piotr Bujak *Liceum Ogólnokształcące im. Janka Bytnara w Kolbuszowej jest szkołą partnerską z Gimnazjum im. Św. Franciszka w Levočy (Słowacja)*. „Aspekt” nr 3 z czerwca 2003 r.

³⁸ Jednym z warunków skorzystania z pomocy finansowej w ramach programu *Sokrates Comenius* jest udokumentowana współpraca z dwoma szkołami z państw należących do Unii Europejskiej.

Po raz pierwszy kapela zaprezentowała się na szkolnym spotkaniu opłatkowym w grudniu 1997 roku. Skład kapeli był następujący:

1. Ryszard Wrona (akordeon, kierownik zespołu),
2. Jerzy Wrona (klarnet)
3. Łukasz Wrona (klarnet)
4. Jolanta Wrona (skrzypce sekund)
5. Artur Wrona (kontrabas)
6. Barbara Fedus (skrzypce I)
7. Olga Bardan (śpiew)
8. Joanna Lenart (śpiew)
9. Monika Malec (śpiew)
10. Magdalena Mutwa (śpiew)
11. Paulina Stępień (śpiew)

W niedługim czasie kapela zyskuje rozgłos w środowisku, jest zapraszana na liczne uroczystości. Janek Pospieszalski zaprasza ją do Telewizji Polskiej. Występ kapeli jest transmitowany w programie I TVP.

Dzięki pomocy finansowej sponsorów i Rady Rodziców kapela nagrywa swoją płytę pt. „Z Ciebie Ziemia Moja”.

Okladka płyty kompaktowej

Po kilkumiesięcznej pracy do występów była gotowa grupa taneczna w składzie:

1. Paulina Stępień i Krzysztof Weryński
2. Magdalena Mutwa i Paweł Kiwak
3. Joanna Lenart i Krzysztof Andryś
4. Monika Malec i Artur Wrona
5. Dorota Kiwak i Paweł Rola
6. Jowita Mazurkiewicz i Marcin Grabiec
7. Edyta Świątek i Andrzej Rząsa
8. Olga Bardan i Łukasz Kret
9. Monika Starzec i Przemysław Chmielowiec

*Zespół taneczny „Ziemia Kolbuszowska” wraz z opiekunką
Krystyną Mazurkiewicz.*

Pierwsze wspólne występy kapeli i zespołu tanecznego nagradzane były ogromnymi brawami. Zespół Pieśni i Tańca „Ziemia Kolbuszowska” jest od tej pory obecny na wszystkich ważniejszych uroczystościach na terenie szkoły, powiatu i niekiedy województwa. Bierze udział w licznych przeglądach i konkursach, gdzie zdobywa czołowe miejsca lub wyróżnienia. Wiosną 2001 roku zostaje zaproszony na występy do zaprzyjaźnionego Plöermel, gdzie bardzo się podobał. Niestety jest to już ostatni występ tego zespołu. Nie poszerzany o młodsze roczniki przestaje funkcjonować w czerwcu 2001 roku (wraz z odejściem większości jego członków ze szkoły).

Grupa muzyczna w zmieniającym się składzie przetrwała do końca roku szkolnego 2002/2003.

Skład zespołu muzycznego w latach 2000-2002:

1. Ryszard Wrona (akordeon, kierownik zespołu)
2. Łukasz Wrona (klarnet)
3. Artur Wrona (kontrabas)
4. Łukasz Noga (gitara)
5. Krzysztof Koźmic (keybord)
6. Jadwiga Fryc (skrzypce)
7. Jadwiga Chrzastek (skrzypce)
8. Edyta Wrona (śpiew)
9. Ewelina Wrona (śpiew)

Skład zespołu muzycznego w latach 2002 – 2003 (zespół na nowo przyjmuje charakter kapeli ludowej):

1. Ryszard Wrona (akordeon, kierownik zespołu)
2. Łukasz Wrona (klarnet)
3. Artur Wrona (kontrabas)
4. Jagoda Fryc (skrzypce)
5. Angelika Szalony (śpiew)
6. Anna Kopera (śpiew)
7. Danuta Lubera (śpiew)
8. Joanna Kostuj (śpiew)
9. Magdalena Kuryło (śpiew)
10. Sabina Lubera (śpiew)
11. Sylwia Adranowicz (śpiew)

Pisząc o zespole muzycznym, prowadzonym od 1997 roku przez Ryszarda Wronę, należy zaznaczyć, że zarówno on, jak i pozostali muzycy pracowali w nim prawie całkowicie społecznie.

W październiku 2002 roku dochodzi do reaktywowania grupy tanecznej, której prowadzenie powierza się instruktorce MDK w Kolbuszowej Agnieszce Pietras. Odnowiony Zespół Pieśni i Tańca „Ziemia Kolbuszowska” po raz pierwszy występuje na ogólnym zebraniu rodziców na wiosnę 2003 roku. W zespole tańczą:

1. Katarzyna Kołacz
2. Wioletta Wojda
3. Anna Kołacz
4. Joanna Serafin
5. Edyta Karkut

6. Izabela Wilk
7. Izabela Bańka
8. Agata Kardyś
9. Marcin Mokrzycki
10. Waldemar Mytych
11. Kamil Michalik
12. Robert Chmielowiec
13. Artur Zegar

W tym roku zespół dysponuje już własnymi strojami. Sześć kompletów strojów damskich i męskich zakupiono z pieniędzy przekazanych przez Zarząd Powiatu Kolbuszowskiego oraz pozyskanych przez szkołę od sponsorów i z organizacji balu sylwestrowego w 2001 roku.

Zespół ludowy rozpada się ostatecznie po odejściu ze szkoły Jolanty Lenart (od 1 września 2003 roku) i Ryszarda Wrony (od 1 września 2004 roku).

Młodzież, tańcząca w zespole w roku szkolnym 2003/2004, uczęszcza jeszcze na zajęcia sekcji tanecznej prowadzonej przez Agnieszkę Pietras w MDK w Kolbuszowej.

Przedstawiając pracę wychowawczą szkoły w latach 1999 – 2003, należy również wspomnieć o organizacji, która w sposób wyjątkowy wychowywała kolejne pokolenia Polaków. Mam na myśli harcerstwo. W latach 90-tych przeżywało ono znaczny kryzys. Było to odczuwalne również w kolbuszowskim „ogólniaku”, który przez wiele poprzednich lat funkcjonował w ścisłym zespole z ideałami bliskimi jego patronowi Jankowi Bytnarowi, będąc organizatorem licznych zlotów drużyn bytnarowskich, utrzymując stały kontakt z najwspanialszymi harcerzami Rzeczypospolitej.

W omawianym okresie w liceum udaje się powołać dwie drużyny harcerskie, których opiekunkami zostają Genowefa Zdeb i Małgorzata Miąso. Harcerze uczestniczyli w licznych akcjach, których celem była pomoc dzieciom chorym, biednym i uczniom szkół polskich na Ukrainie³⁹. Byli widocznymi na wielu uroczystościach szkolnych oraz uroczystościach organizowanych przez różne instytucje na terenie miasta i powiatu. Przynależność do harcerstwa dawała im także możliwość rozwijania sprawności fizycznej, poznawania różnych zakątków naszego kraju podczas pieszych wędrówek, biwaków i różnych wycieczek.

Od 2002 roku funkcjonuje w liceum także Szkolne Koło Turystyczne „Karak – a – Karak”, prowadzone przez nauczyciela geografii, Pawła Michno. Głównym powodem uczestniczenia młodzieży w tym kole była potrzeba wyjazdów na wycieczki krajoznawcze, udział w różnego typu wyprawach, przede wszystkim górskich, w marszach na orientację. Poza tym członkowie koła mieli

³⁹ Zaawansowane były prace w celu podpisania porozumienia o współpracy kolbuszowskiego liceum z polską szkołą w Żytomierzu. Działania te wspierali starosta kolbuszowski i ks. Ryszard Dziuba, kapłan z Kolbuszowej przebywający na placówce misyjnej na Ukrainie.

kontakt z młodzieżą z innych ośrodków, np. z Rzeszowa, Mielca, Radomyśla, co owocowało często zażyłymi kontaktami i przyjaźniami. Dodatkowym czynnikiem uatrakcyjniającym przynależność do koła była możliwość zdobywania odznak turystycznych⁴⁰

Do dobrej tradycji kolbuszowskiego liceum należą sportowe osiągnięcia uczniów w różnych zawodach stopnia wojewódzkiego, regionalnego i ogólnopolskiego. Z tej racji, że temu zagadnieniu można poświęcić odrębny, obszerny artykuł wymienię tylko najważniejsze osiągnięcia sportowe szkoły w latach 1999 – 2003, a to:

1998/1999

- I miejsce – Wojewódzkie mistrzostwa klas pierwszych w lekkiej atletyce

1999/2000

- II miejsce – Mistrzostwa województwa w piłkę ręczną dziewcząt
- VIII miejsce – Wojewódzkie sztafetowe biegi przełajowe

2000/2001

- III miejsce – Współzawodnictwo sportowe szkół ponad gimnazjalnych województwa podkarpackiego
- III miejsce – Mistrzostwa województwa w piłkę ręczną dziewcząt
- IV miejsce – Mistrzostwa województwa w piłkę ręczną chłopców
- VII miejsce – Wojewódzkie sztafetowe biegi przełajowe chłopców
- VII miejsce – Wojewódzkie sztafetowe biegi przełajowe dziewcząt

2001/2002

- I miejsce – Współzawodnictwo sportowe szkół ponad gimnazjalnych województwa podkarpackiego
- I miejsce – Wojewódzki konkurs „Sport dla każdego”
- II miejsce – Wojewódzkie sztafetowe biegi przełajowe chłopców
- IV miejsce – Mistrzostwa województwa w piłkę ręczną dziewcząt
- V miejsce – Mistrzostwa województwa w piłkę ręczną chłopców

2002/2003

- I miejsce – Współzawodnictwo sportowe szkół ponad gimnazjalnych województwa podkarpackiego
- I miejsce – Mistrzostwa województwa w piłkę ręczną dziewcząt
- III miejsce – Mistrzostwa województwa w piłkę ręczną chłopców
- III miejsce – Wojewódzkie sztafetowe biegi przełajowe dziewcząt

⁴⁰ Paweł Michno „*Turystyka w szkole.*” Aspekt” nr 4 z grudnia 2002 r.

Przedstawiony materiał tylko w pewnej części pokazuje znaną kolbuszowską placówkę oświatową na przełomie dwóch wieków. Eksponuje jej organizację, dostosowywanie się do potrzeb reformy ustroju oświatowego, entuzjazm młodzieży i kadry pedagogicznej w tworzeniu „Nowej szkoły”.

ANEKS

Plany nauczania (liceum 4 – letnie)

Profil biologiczno – chemiczny

Lp.	Przedmiot	I	II	III	IV
1.	Religia	2	2	2	2
2.	Język polski	4	4	4	4
3.	Język rosyjski	5	5	5	5
4.	Język francuski	5	5	5	5
5.	Język niemiecki	5	5	5	5
6.	Język angielski	5	5	5	5
7.	Matematyka	3	3	3	3
8.	Historia	2	2	2	2
9.	Wiedza o społeczeństwie	-	-	-	2
10.	Geografia	1	1	2	-
11.	Biologia z higieną i ochroną środowiska	2	3	4	2
12.	Fizyka z astronomią	2	2	2	1
13.	Chemia	2	2	2	2
14.	Psychologia	-	-	-	-
15.	Pedagogika	-	-	-	-
16.	Muzyka	2	-	-	-
17.	Elementy informatyki	1	2	-	-
18.	Informatyka	-	-	-	-
19.	Przysposobienie obronne	1	1	-	-
20.	Wychowanie fizyczne	3	3	2	2
21.	Godzina do dyspozycji wychowawcy	1	1	0,5	0,5
22.	Razem godzin	31	31	28,5	25,5

Profil matematyczno – fizyczny

Lp.	Przedmiot	I	II	III	IV
1.	Religia	2	2	2	2
2.	Język polski	4	4	4	4
3.	Język rosyjski	5	5	5	5
4.	Język francuski	5	5	5	5
5.	Język niemiecki	5	5	5	5
6.	Język angielski	5	5	5	5
7.	Matematyka	3	4	5	5
8.	Historia	2	2	2	2
9.	Wiedza o społeczeństwie	-	-	-	2
10.	Geografia	1	2	2	-
11.	Biologia z higieną i ochroną środowiska	2	2	2	-

12.	Fizyka z astronomią	2	2	3	3
13.	Chemia	2	1	-	-
14.	Psychologia	-	-	-	-
15.	Pedagogika	-	-	-	-
16.	Muzyka	2	-	-	-
17.	Elementy informatyki	-	-	-	-
18.	Informatyka	1	2	1	-
19.	Przysposobienie obronne	1	1	-	-
20.	Wychowanie fizyczne	3	3	2	2
21.	Godzina do dyspozycji wychowawcy	1	1	0,5	0,5
22.	Razem godzin	31	31	28,5	25,5

Profil pedagogiczny

Lp.	Przedmiot	I	II	III	IV
1.	Religia	2	2	2	2
2.	Język polski	4	4	5	4
3.	Język rosyjski	5	5	5	5
4.	Język francuski	5	5	5	5
5.	Język niemiecki	5	5	5	5
6.	Język angielski	5	5	5	5
7.	Matematyka	3	3	3	4
8.	Historia	2	2	2	3
9.	Wiedza o społeczeństwie	-	-	-	2
10.	Geografia	1	2	2	-
11.	Biologia z higieną i ochroną środowiska	2	2	2	-
12.	Fizyka z astronomią	2	2	2	-
13.	Chemia	2	1	-	-
14.	Psychologia	-	1	2	2
15.	Pedagogika	-	-	1	1
16.	Muzyka	2	-	-	-
17.	Elementy informatyki	1	2	-	-
18.	Informatyka	-	-	-	-
19.	Przysposobienie obronne	1	1	-	-
20.	Wychowanie fizyczne	3	3	2	2
21.	Godzina do dyspozycji wychowawcy	1	1	0,5	0,5
22.	Razem godzin	31	31	28,5	25,5

Profil ogólny

Lp.	Przedmiot	I	II	III	IV
1.	Religia	2	2	2	2
2.	Język polski	4	4	5	5
3.	Język rosyjski	5	5	5	5
4.	Język francuski	5	5	5	5
5.	Język niemiecki	5	5	5	5
6.	Język angielski	5	5	5	5

7.	Matematyka	3	4	4	3
8.	Historia	2	2	3	3
9.	Wiedza o społeczeństwie	-	-	-	2
10.	Geografia	1	2	2	1
11.	Biologia z higieną i ochroną środowiska	2	2	2	1
12.	Fizyka z astronomią	2	2	2	1
13.	Chemia	2	1	1	-
14.	Psychologia	-	-	-	-
15.	Pedagogika	-	-	-	-
16.	Muzyka	2	-	-	-
17.	Elementy informatyki	1	2	-	-
18.	Informatyka	-	-	-	-
19.	Przysposobienie obronne	1	1	-	-
20.	Wychowanie fizyczne	3	3	2	2
21.	Godzina do dyspozycji wychowawcy	1	1	0,5	0,5
22.	Razem godzin	31	31	28,5	25,5

Plany nauczania (liceum 3 – letnie)⁴¹
Klasa z przedmiotami wiodącymi: matematyka, informatyka

Lp.	Obowiązkowe zajęcia edukacyjne	Klasa I		Klasa II		Klasa III	
		Podstawowa liczba godzin	Nauczanie w zakresie rozszerzonym	Podstawowa liczba godzin	Nauczanie w zakresie rozszerzonym	Podstawowa liczba godzin	Nauczanie w zakresie rozszerzonym
	Język polski	4		5		5	
	Język angielski	3		3		3	
	Język francuski	0/2		0/2		0/2	
	Język niemiecki	0/2		0/2		0/2	
	Język rosyjski						
	Historia	2		2		1	
	Wiedza o społeczeństwie			1		1	
	Wiedza o kulturze			1			
	Matematyka	3	2	3	2	3	2
	Fizyka i astronomia	1 + 1*		1		1	
	Chemia	2		1			
	Biologia	2		1*		1	
	Geografia	2		1			
	Podstawy przedsiębiorczości					2	
	Technologia informacyjna						
	Informatyka	2			2		2
	Wychowanie fizyczne	3		3		3	
	Przysposobienie obronne	1		1			
	Godziny z wychowawcą	1		1		1	
	Religia/etyka	2		2		2	
Godziny do dyspozycji	Wychowanie do życia w rodzinie	(14*) 0,36		(14*) 0,36		(14*) 0,36	

⁴¹ AWA. Przedstawiona wersja szkolnych planów nauczania pochodzi z sierpnia 2003 roku.

JOLANTA LENART, *LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE...*

dyrektora 4 godz. w trzyletnim cyklu nauczania	Koła przedmiotowe: a) matematyczne b) informatyczne	24* (0,63)	43* (1,13)	43* (1,13)
Razem:		34	33,5	30,5

Klasa z przedmiotami wiodącymi: matematyka, fizyka, informatyka

Lp.	Obowiązkowe zajęcia edukacyjne	Klasa I		Klasa II		Klasa III	
		Podstawowa liczba godzin	Nauczanie w zakresie rozszerzonym	Podstawowa liczba godzin	Nauczanie w zakresie rozszerzonym	Podstawowa liczba godzin	Nauczanie w zakresie rozszerzonym
1.	Język polski	4		5		5	
2.	Język angielski	3		3		3	
3.	Język francuski	0/2		0/2		0/2	
4.	Język niemiecki	0/2		0/2		0/2	
5.	Język rosyjski						
6.	Historia	2		2		1	
7.	Wiedza o społeczeństwie			1		1	
8.	Wiedza o kulturze			1			
9.	Matematyka	3	2	3	2	3	2
10.	Fizyka i astronomia	1 + 1*		1	1	1 + 1*	
11.	Chemia	2		1			
12.	Biologia	2		1			
13.	Geografia	2		1			
14.	Podstawy przedsiębiorczości					2	
15.	Technologia informacyjna						
16.	Informatyka	2		2		1	
17.	Wychowanie fizyczne	3		3		3	
18.	Przysposobienie obronne	1		1			
19.	Godziny z wychowawcą	1		1		1	
	Religia/etyka	2		2		2	
Godziny do dyspozycji dyrektora 4 godz. w trzyletnim cyklu nauczania	Wychowanie do życia w rodzinie	(14*) 0,36		(14*) 0,36		(14*) 0,36	
	Fizyka	1					
		24* (0,63)		24* (0,63)		24* (0,63)	
Razem:		35		34		29	

Klasa z przedmiotami wiodącymi: biologia, chemia, fizyka

Lp.	Obowiązkowe zajęcia edukacyjne	Klasa I		Klasa II		Klasa III	
		Podstawowa liczba godzin	Nauczanie w zakresie rozszerzonym	Podstawowa liczba godzin	Nauczanie w zakresie rozszerzonym	Podstawowa liczba godzin	Nauczanie w zakresie rozszerzonym
1.	Język polski	4		5		5	
2.	Język angielski	3		3		3	
3.	Język francuski	0/2		0/2		0/2	
4.	Język niemiecki	0/2		0/2		0/2	
5.	Język rosyjski						
6.	Historia	2		2		1	
7.	Wiedza o społeczeństwie			1		1	
8.	Wiedza o kulturze			1			
9.	Matematyka	3		3		3	
10.	Fizyka i astronomia	1 + 1*	1	1	1	1	1
11.	Chemia	1	1	1 + 1*		1	1
12.	Biologia	1	2	1	2	1	1
13.	Geografia	2		1			
14.	Podstawy przedsiębiorczości					2	
15.	Technologia informacyjna	2					
16.	Informatyka						
17.	Wychowanie fizyczne	3		3		3	
18.	Przysposobienie obronne	1		1			
19.	Godziny z wychowawcą	1		1		1	
Religia/etyka		2		2		2	
Godziny do dyspozycji dyrektora 4 godz. w trzyletnim cyklu nauczania	Wychowanie do życia w rodzinie	(14*) 0,36		(14*) 0,36		(14*) 0,36	
	Biologia					1	
	Koła przedmiotowe: a) fizyczne b) chemiczne c) biologiczne	24* (0,63)		24* (0,63)		24* (0,63)	
Razem:		34		33		31	

Klasa z przedmiotami wiodącymi: język polski, historia, elementy wiedzy o prawie, przedsiębiorczość

Lp.	Obowiązkowe zajęcia edukacyjne	Klasa I		Klasa II		Klasa III	
		Podstawowa liczba godzin	Nauczanie w zakresie rozszerzonym	Podstawowa liczba godzin	Nauczanie w zakresie rozszerzonym	Podstawowa liczba godzin	Nauczanie w zakresie rozszerzonym
1.	Język polski	5		5	2	4	2
2.	Język angielski	2		2		2	
3.	Język francuski	3		3		3	
4.	Język niemiecki						
5.	Język rosyjski						
6.	Historia	2	1	2	1	1	2
7.	Wiedza o społeczeństwie			1		1	1
8.	Wiedza o kulturze			1			

9.	Matematyka	3		3		3	
10.	Fizyka i astronomia	2		1 + 1*			
11.	Chemia	2		1			
12.	Biologia	2		1		1*	
13.	Geografia	2		1			
14.	Podstawy przedsiębiorczości				1	2	
15.	Technologia informacyjna	2					
16.	Informatyka						
17.	Wychowanie fizyczne	3		3		3	
18.	Przysposobienie obronne	1		1			
19.	Godziny z wychowawcą	1		1		1	
Religia/etyka		2		2		2	
Godziny do dyspozycji dyrektora 4 godz. w trzyletnim cyklu nauczania	Wychowanie do życia w rodzinie	(14) 0,36		(14) 0,36		(14) 0,36	
	Elementy wiedzy o prawie			1		2	
Razem:		33,36		34,36		30,36	

Klasa z przedmiotami wiodącymi: wychowanie fizyczne, biologia, geografia

Lp.	Obowiązkowe zajęcia edukacyjne	Klasa I		Klasa II		Klasa III	
		Podstawowa liczba godzin	Nauczanie w zakresie rozszerzonym	Podstawowa liczba godzin	Nauczanie w zakresie rozszerzonym	Podstawowa liczba godzin	Nauczanie w zakresie rozszerzonym
1.	Język polski	4		5		5	
2.	Język angielski	2		2		2	
3.	Język francuski	0/3		0/3		0/3	
4.	Język niemiecki						
5.	Język rosyjski	0/3		0/3		0/3	
6.	Historia	2		2		1	
7.	Wiedza o społeczeństwie			1		1	
8.	Wiedza o kulturze			1			
9.	Matematyka	3		3		3	
10.	Fizyka i astronomia	2		1			
11.	Chemia	2		1			
12.	Biologia	1 + 1*		1 + 1*		1	
13.	Geografia	1	1	1	1	1	1
14.	Podstawy przedsiębiorczości					2	
15.	Technologia informacyjna	2					
16.	Informatyka						
17.	Wychowanie fizyczne	3	2	3	3	3	2
18.	Przysposobienie obronne	1		1			
19.	Godziny z wychowawcą	1		1		1	
Religia/etyka		2		2		2	

JOLANTA LENART, *LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE...*

Godziny do dyspozycji dyrektora 4 godz. w trzyletnim cyklu nauczania	Wychowanie do życia w rodzinie	(14 [*]) 0,36	(14 [*]) 0,36	(14 [*]) 0,36
	biologia			1
	Koła: a) sportowo-rekreacyjne b) geograficzne	24 [*] (0,63)	24 [*] (0,63)	24 [*] (0,63)
	Razem:	34	34	30

Klasa z przedmiotami wiodącymi: język polski, język angielski

Lp.	Obowiązkowe zajęcia edukacyjne	Klasa I		Klasa II		Klasa III	
		Podstawowa liczba godzin	Nauczanie w zakresie rozszerzonym	Podstawowa liczba godzin	Nauczanie w zakresie rozszerzonym	Podstawowa liczba godzin	Nauczanie w zakresie rozszerzonym
1.	Język polski	5		5	1	4	2
2.	Język angielski	3	1	3	2	3	2
3.	Język francuski	0/2		0/2		0/2	
4.	Język niemiecki	0/2		0/2		0/2	
5.	Język rosyjski						
6.	Historia	2		2		1	1
7.	Wiedza o społeczeństwie			1		1	1
8.	Wiedza o kulturze			1			
9.	Matematyka	3		3		3	
10.	Fizyka i astronomia	2		1 + 1 [*]			
11.	Chemia	2		1			
12.	Biologia	2		1 + 1 [*]			
13.	Geografia	2		1			
14.	Podstawy przedsiębiorczości					2	
15.	Technologia informacyjna	3					
16.	Informatyka						
17.	Wychowanie fizyczne	3		3		3	
18.	Przysposobienie obronne	1		1			
19.	Godziny z wychowawcą	1		1		1	
Religia/etyka		2		2		2	
Godziny do dyspozycji dyrektora 4 godz. w trzyletnim cyklu nauczania	Wychowanie do życia w rodzinie	(14 [*]) 0,36		(14 [*]) 0,36		(14 [*]) 0,36	
	Język angielski					1	
	Koła przedmiotowe: a) polonistyczne b) wos	24 [*] (0,63)		24 [*] (0,63)		24 [*] (0,63)	
	Razem:	34		34		30	

Klasa z przedmiotami wiodącymi: biologia, historia, język polski, psychologia

Lp.	Obowiązkowe zajęcia edukacyjne	Klasa I		Klasa II		Klasa III	
		Podstawowa liczba godzin	Nauczanie w zakresie rozszerzonym	Podstawowa liczba godzin	Nauczanie w zakresie rozszerzonym	Podstawowa liczba godzin	Nauczanie w zakresie rozszerzonym
1.	Język polski	4		5	1	5	1
2.	Język angielski	2		2		2	
3.	Język francuski	0/3		0/3		0/3	
4.	Język niemiecki	0/3		0/3		0/3	
5.							
6.	Historia	2	1	2	1	1	1
7.	Wiedza o społeczeństwie			1		1	
8.	Wiedza o kulturze			1			
9.	Matematyka	3		3		3	
10.	Fizyka i astronomia	2		1 + 1*			
11.	Chemia	2		1			
12.	Biologia	2	1	1	2	1*	2
13.	Geografia	2		1			
14.	Podstawy przedsiębiorczości					2	
15.	Technologia informacyjna	2					
16.	Informatyka						
17.	Wychowanie fizyczne	3		3		3	
18.	Przysposobienie obronne	1		1			
19.	Godziny z wychowawcą	1		1		1	
	Religia/etyka	2		2		2	
Godziny do dyspozycji dyrektora 4 godz. w trzyletnim cyklu nauczania	Wychowanie do życia w rodzinie	(14*) 0,36		(14*) 0,36		(14*) 0,36	
	Psychologia	1		1		1	
Razem:		34,36		34,36		29,36	

Absolwenci Liceum Ogólnokształcącego w Kolbuszowej 1999 – 2003

Rok szkolny 1998/1999

Lp.	
1.	Biesiadecki Grzegorz
2.	Borowiec Lidia
3.	Dec Ewa
4.	Garbacki Janusz
5.	Golis Joanna
6.	Ingram Agnieszka
7.	Janus Edyta
8.	Kabała Iwona
9.	Kretowicz Sebastian
10.	Kumor Łukasz
11.	Łakomy Łukasz
12.	Major Piotr
13.	Markusiewicz Radosław
14.	Micek Marcin
15.	Noga Maciej
16.	Pastuła Dariusz
17.	Plis Elżbieta
18.	Plis Wojciech
19.	Pycior Łukasz
20.	Rzepka Bogusław
21.	Sito Aneta
22.	Sito Piotr
23.	Skowroński Krzysztof
24.	Skóra Grzegorz
25.	Starzec Michał
26.	Stobierska Edyta
27.	Tetlak Bogusław
28.	Tokarz Paulina
29.	Tylutka Agnieszka
30.	Wąsik Mateusz
31.	Wiktor Magdalena
32.	Wiktoś Łukasz
33.	Wojda Zbigniew
34.	Zaracka Agata
35.	Zuba Ewelina
36.	Blicharz Agnieszka
37.	Byczek Iwona
38.	Durak Elżbieta
39.	Fitał Tomasz
40.	Furtak Bernadetta
41.	Gdowik Krzysztof
42.	Grabiec Elżbieta
43.	Halat Daniel

44.	Jadach Renata
45.	Jemioło Sabina
46.	Kasica Edyta
47.	Kubiś Piotr
48.	Kwaśnik Jacek
49.	Leśniowska Anna
50.	Margańska Anna
51.	Matuła Krzysztof
52.	Mazur Edyta
53.	Miazga Anna
54.	Niemczyk Ireneusz
55.	Nowak Adam
56.	Panek Anna
57.	Piechota Anna
58.	Piechota Małgorzata
59.	Pieniek Waldemar
60.	Poborcka Katarzyna
61.	Salamon Marta
62.	Serafin Bernadeta
63.	Sitko Anna
64.	Sowa Krzysztof
65.	Surdej Monika
66.	Śmieszek Magdalena
67.	Śpiewak Magdalena
68.	Wilk Alicja
69.	Bakaj Adam
70.	Bocheńska Marta
71.	Ciemielewska Anna
72.	Czepiela Małgorzata
73.	Draus Aneta
74.	Fitał Anna
75.	Flis Iwona
76.	Gul Magdalena
77.	Halibart Joanna
78.	Jaskot Renata
79.	Kochanowicz Rafał
80.	Labuda Igor
81.	Lubera Joanna
82.	Mazur Bernadetta
83.	Mazurek Elżbieta
84.	Pik Monika
85.	Pyrzak Wioletta
86.	Rembisz Ewelina
87.	Serafin Elżbieta
88.	Skawińska Maria
89.	Smolak Dorota

JOLANTA LENART, *LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE...*

90.	Sondej Katarzyna	140.	Durda Arkadiusz
91.	Stachnik Marcin	141.	Halat Izabela
92.	Stagraczyński Łukasz	142.	Hotłoś Katarzyna
93.	Stapor Barbara	143.	Jakubczyk Elżbieta
94.	Stepien Łukasz	144.	Jemioło Izabela
95.	Stróż Katarzyna	145.	Kosiorowska Małgorzata
96.	Tokarz Kinga	146.	Kowalczyk Barbara
97.	Wójcicki Marcin	147.	Kwaśnik Katarzyna
98.	Zuba Magdalena	148.	Lubera Dominika
99.	Cisek Małgorzata	149.	Maciąg Jolanta
100.	Chrzastek Magdalena	150.	Magda Małgorzata
101.	Czachor Agnieszka	151.	Mazur Ewa
102.	Czyżewski Paweł	152.	Mączka Marzena
103.	Drzał Monika	153.	Narowska Monika
104.	Gaweł Elżbieta	154.	Olech Beata
105.	Hałdaś Magdalena	155.	Płoch Maria
106.	Kosiorowska Ilona	156.	Przybyło Monika
107.	Książek Magdalena	157.	Rząsa Patrycja
108.	Kurdziel Aneta	158.	Rzeszutek Anna
109.	Mendoń Elżbieta	159.	Serafin Zofia
110.	Micek Monika	160.	Soja Wiesław
111.	Mosiółek Marcin	161.	Stanisławska Monika
112.	Ozga Monika	162.	Starzec Marzena
113.	Pakłos Anna	163.	Śpiewak Monika
114.	Puk Elżbieta	164.	Wilczyńska Urszula
115.	Puk Renata	165.	Woszczyna Mateusz
116.	Puzio Agnieszka	166.	Ziółkowska Katarzyna
117.	Pyra Iwona	167.	Żarkowska Iwona
118.	Serafin Małgorzata	168.	Bajor Małgorzata
119.	Serafin Tomasz	169.	Bąk Aneta
120.	Sikora Justyna	170.	Bomba Agnieszka
121.	Skowron Aneta	171.	Bigdoń Agata
122.	Skowroński Krzysztof	172.	Czachor Anna
123.	Smyrska Katarzyna	173.	Fieluba Waldemar
124.	Sudoł Anna	174.	Gancarz Elżbieta
125.	Ślęzak Monika	175.	Grabiec Daniel
126.	Świrk Łukasz	176.	Grzesiak Alicja
127.	Wachnicka Ewa	177.	Fila Agnieszka
128.	Wargacka Małgorzata	178.	Fila Łukasz
129.	Wilk Iwona	179.	Flis Katarzyna
130.	Ziętek Anna	180.	Kokoszka Agnieszka
131.	Zygo Wojciech	181.	Krzak Arkadiusz
132.	Żyła Bernadeta	182.	Orzech Anna
133.	Żyło Dorota	183.	Piechota Małgorzata
134.	Blicharz Jolanta	184.	Posiadły Iwona
135.	Brożyna Anna	185.	Rębisz Iwona
136.	Byczek Anna	186.	Rumak Bernadeta
137.	Cisek Piotr	187.	Skowrońska Joanna
138.	Czurko Magdalena	188.	Stolarz Agnieszka
139.	Dudzińska Katarzyna	189.	Stobierski Krzysztof

JOLANTA LENART, *LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE...*

190.	Surowiec Izabela
191.	Ślęzak Aneta
192.	Ślęzak Marek
193.	Świder Paweł
194.	Perlicka Alina
195.	Sałek Tomasz
196.	Posłuszna Agnieszka
197.	Wilk Janusz
198.	Zięba Kazimiera
199.	Gacek Wioletta
200.	Rebisz Teresa
201.	Możdzioch Iwona
202.	Olszowy Anna
203.	Muchowska Ewa

Rok szkolny 1999/2000

Lp.	Nazwisko i imię
1.	Adamczyk Robert
2.	Batory Joanna
3.	Bedanrz Ryszard
4.	Blicharz Agnieszka
5.	Burek Marcin
6.	Cebula Jacek
7.	Cieśla Justyna
8.	Drałus Piotr
9.	Draus Mariola
10.	Furmańska Agnieszka
11.	Grabiec Paweł
12.	Hałka Tomasz
13.	Haracz Marcin
14.	Jagodzińska Anna
15.	Kamiński Wojciech
16.	Karkut Michał
17.	Kotula Kinga
18.	Krutys Paweł
19.	Kwaśnik Anna
20.	Łakomy Paweł
21.	Małaczyński Marcin
22.	Mucha Małgorzata
23.	Muniak Marcin
24.	Olszowy Alicja
25.	Sitko Aneta
26.	Skowron Anna
27.	Trojan Anna
28.	Turek Damian
29.	Wilk Paulina
30.	Wrona Wojciech
31.	Wróbel Justyna
32.	Zieliński Piotr

33.	Zarkowski Krzysztof
34.	Batory Anna
35.	Blat Monika
36.	Chodór Jakub
37.	Darłak Anna
38.	Dziedzic Magdalena
39.	Dziuba Dominik
40.	Futyma Łukasz
41.	Grabiec Andrzej
42.	Grabiec Anna
43.	Gurdak Ewa
44.	Guzek Julia
45.	Guzior Magdalena
46.	Jędrzychowska Małgorzata
47.	Markusiewicz Paulina
48.	Mazur Adam
49.	Mazur Paweł
50.	Mokrzycka Anna
51.	Mytych Aleksander
52.	Popek Anna
53.	Puchalski Marcin
54.	Puzio Marcin
55.	Rauch Justyna
56.	Rauch Monika
57.	Reguła Damian
58.	Samojedny Katarzyna
59.	Serafin Lucyna
60.	Szadkowski Sebastian
61.	Wąsik Maciej
62.	Wiewióra Maria
63.	Wiktor Grzegorz
64.	Wilk Agata
65.	Zuber Magdalena
66.	Bąk Agnieszka
67.	Blat Aleksandra
68.	Blat Anna
69.	Chmiel Anna
70.	Fryc Teresa
71.	Gacek Monika
72.	Grądzka Dorota
73.	Hodór Monika
74.	Jasińska Bożena
75.	Kapusta Barbara
76.	Kosiorowska Jadwiga
77.	Kowal Dominika
78.	Lachtara Joanna
79.	Lubera Agnieszka
80.	Machno Katarzyna
81.	Magda Jacek
82.	Marut Paulina

JOLANTA LENART, *LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE...*

83.	Maziarz Marta	133.	Boruciński Łukasz
84.	Nowak Grzegorz	134.	Brożyna Iwona
85.	Nowak Joanna	135.	Draus Maria
86.	Obara Agnieszka	136.	Dziuba Angelika
87.	Panek Agnieszka	137.	Franuszkiewicz Lucyna
88.	Panek Aneta	138.	Frącz Dorota
89.	Petejko Teresa	139.	Frydło Iwona
90.	Rauch Maria	140.	Grzywacz Teresa
91.	Ryk Ewa	141.	Jadach Andrzej
92.	Siwec Iwona	142.	Kaczor Agata
93.	Siwec Sylwia	143.	Kapusta Krzysztof
94.	Skiba Dorota	144.	Koczara Sławomir
95.	Skiba Joanna	145.	Konefał Jerzy
96.	Starzec Tomasz	146.	Koniarz Marzena
97.	Stępień Anna	147.	Kret Izabela
98.	Sudoł Ewelina	148.	Kulig Wioletta
99.	Sudoł Mirosław	149.	Kwaśnik Alicja
100.	Surowiec Agnieszka	150.	Nicałek Izabela
101.	Winiarska Agnieszka	151.	Soja Andrzej
102.	Antosz Łukasz	152.	Stelmach Marta
103.	Bryk Rafał	153.	Tęcza Justyna
104.	Chmielowiec Monika	154.	Trębińska Urszula
105.	Chudzik Anna	155.	Turska Barbara
106.	Drapała Lucyna	156.	Twardowska Teresa
107.	Draus Katarzyna	157.	Tyburczy Joanna
108.	Dzik Anna	158.	Wiącek Maria
109.	Górak Agata	159.	Wisł Łukasz
110.	Górecka Lucyna	160.	Augustyn Katarzyna
111.	Iska Elżbieta	161.	Blat Beata
112.	Jakubczyk Stanisława	162.	Durak Andrzej
113.	Jędrzejowska Krystyna	163.	Fryc Wojciech
114.	Kaczmarek Renata	164.	Gaweł Anna
115.	Kawalec Piotr	165.	Grabowska Wioletta
116.	Koczur Krzysztof	166.	Jagodziński Paweł
117.	Konefał Mariusz	167.	Jarosz Mariusz
118.	Krystel Marzena	168.	Kołodziej Ewa
119.	Kurdiel Anna	169.	Kosiorowski Sławomir
120.	Lipa Wojciech	170.	Letniowski Łukasz
121.	Lidzikowska Alicja	171.	Lubera Bogumiła
122.	Nowak Anna	172.	Plaża Paweł
123.	Ofiara Grażyna	173.	Serafin Urszula
124.	Puzio Agnieszka	174.	Skoczek Lidia
125.	Rzeszutek Marzena	175.	Skura Marcin
126.	Skóra Magdalena	176.	Szymanek Agnieszka
127.	Starzec Maciej	177.	Szymanek Anna
128.	Turczyn Anna	178.	Tokarz Magdalena
129.	Wilczarska Agnieszka	179.	Wilk Iwona
130.	Wilk Tomasz	180.	Wit Grzegorz
131.	Zasowska Anna	181.	Wit Agnieszka
132.	Zybała Iwona	182.	Tokarz Krystian

JOLANTA LENART, *LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE...*

183.	Durak Ewelina
184.	Kochanowski Grzegorz
185.	Kosiorowska Katarzyna
186.	Wit Jacek
187.	Żołdak Aneta

Rok szkolny 2000/2001

Lp.	Nazwisko i imię
1.	Antosz Maciej
2.	Bańka Magdalena
3.	Borowiec Iwona
4.	Cacaj Bartosz
5.	Czyżewski Tadeusz
6.	Drzał Barbara
7.	Dziuba Barbara
8.	Kapusta Zdzisław
9.	Kopeć Przemysław
10.	Kumor Robert
11.	Kupczyk Krzysztof
12.	Kurdziel Barbara
13.	Lis Natalia
14.	Margańska Monika
15.	Margański Jacek
16.	Mazur Mateusz
17.	Mazurkiewicz Jowita
18.	Mazurkiewicz Paweł
19.	Micek Michał
20.	Minorczyk Monika
21.	Oślizło Marek
22.	Plis Piotr
23.	Ragan Agnieszka
24.	Safin Paweł
25.	Sito Jacek
26.	Skiba Katarzyna
27.	Starzec Łukasz
28.	Sudoł Radosław
29.	Szymko Jolanta
30.	Tomeczyk Paweł
31.	Wilk Tomasz
32.	Wróbel Bartłomiej
33.	Zuber Adrian
34.	Zuber Justyna
35.	Żądło Sławomir
36.	Andrys Krzysztof
37.	Bajek Iwona
38.	Blat Katarzyna
39.	Chociaj Paweł
40.	Chudzik Sławomir
41.	Cudo Krzysztof

42.	Czachor Barbara
43.	Dul Roman
44.	Gacek Dorota
45.	Gaweł Wojciech
46.	Grądzka Bożena
47.	Karkut Paweł
48.	Kolano Małgorzata
49.	Kosiorowski Tomasz
50.	Kozdęba Małgorzata
51.	Lubera Katarzyna
52.	Łagowska Joanna
53.	Mazur Agnieszka
54.	Olesiak Dorota
55.	Piotrowska Izabela
56.	Poborca Agnieszka
57.	Puk Katarzyna
58.	Puk Maria
59.	Rymanowska Paulina
60.	Schab Agnieszka
61.	Skiba Ewelina
62.	Świątek Elżbieta
63.	Wąsik Ewa
64.	Wdowiak Bożena
65.	Wilk Tomasz
66.	Ziembka Grzegorz
67.	Bardan Olga
68.	Bąk Elżbieta
69.	Blat Anna
70.	Bogacz Ewelina
71.	Brzyszc Agnieszka
72.	Burek Barbara
73.	Chmielowiec Przemysław
74.	Cynar Justyna
75.	Dragan Agata
76.	Drzał Magdalena
77.	Janusz Beata
78.	Korecka Dominika
79.	Kosiorowska Agata
80.	Kurdziel Helena
81.	Kwolek Iwona
82.	Lenart Joanna
83.	Magda Artur
84.	Malec Monika
85.	Mokrzycka Małgorzata
86.	Mutwa Magdalena
87.	Niemczyk Tomasz
88.	Olszowy Barbara
89.	Ryło Dorota
90.	Rząsa Andrzej
91.	Rzeszut Robert

JOLANTA LENART, *LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE...*

92.	Sondej Agnieszka	142.	Lubera Bogumiła
93.	Starzec Dominika	143.	Łakomy Tomasz
94.	Starzec Monika	144.	Matuła Anna
95.	Świątek Edyta	145.	Mazur Paulina
96.	Terlaga Agnieszka	146.	Nowak Krzysztof
97.	Typek Elżbieta	147.	Piórek Barbara
98.	Waltoś Barbara	148.	Posłuszna Agnieszka
99.	Wąsik Marek	149.	Rembisz Marta
100.	Wiącek Łukasz	150.	Rola Paweł
101.	Augustyn Marta	151.	Rzeszut Urszula
102.	Cieśla Krzysztof	152.	Serafin Justyna
103.	Drahus Monika	153.	Stagraczyński Ireneusz
104.	Fila Daniel	154.	Stapor Ewa
105.	Giza Ireneusz	155.	Stepień Paulina
106.	Kasica Michał	156.	Weryński Krzysztof
107.	Klubek Adam	157.	Zielińska Grażyna
108.	Kowal Anna	158.	Bełza Agnieszka
109.	Konefał Krzysztof	159.	Bieleń Ewelina
110.	Kubik Maciej	160.	Buczek Ewa
111.	Kwaśnik Anna	161.	Dydo Elżbieta
112.	Kwaśnik Jolanta	162.	Fabińska Aneta
113.	Łuszcz Krzysztof	163.	Fracz Anna
114.	Mazur Krystian	164.	Guzior Joanna
115.	Micek Magdalena	165.	Kardyś Iwona
116.	Panek Marta	166.	Kata Agata
117.	Puzio Marta	167.	Kocur Joanna
118.	Sitko Tomasz	168.	Kopeć Elżbieta
119.	Skóra Krzysztof	169.	Kochanowicz Katarzyna
120.	Szczepanek Jolanta	170.	Kosiorowska Agnieszka
121.	Szwakop Agata	171.	Krupa Katarzyna
122.	Szwanefeld Piotr	172.	Lipa Katarzyna
123.	Topinek Marta	173.	Lubera Magdalena
124.	Wiącek Agnieszka	174.	Maciąg Paulina
125.	Wilk Edyta	175.	Mazur Łucja
126.	Wit Joanna	176.	Mazur Magdalena
127.	Wit Katarzyna	177.	Miazga Teresa
128.	Zybert Agnieszka	178.	Michalek Krzysztof
129.	Żak Justyna	179.	Olesiak Barbara
130.	Żądło Justyna	180.	Ozimek Agnieszka
131.	Augustyn Bożena	181.	Pastuła Marcin
132.	Dul Anna	182.	Przybyło Łukasz
133.	Dziuba Agnieszka	183.	Rożek Izabela
134.	Godek Magdalena	184.	Serafin Joanna
135.	Grabiec Elżbieta	185.	Smyrska Monika
136.	Grabiec Katarzyna	186.	Szlachetka Katarzyna
137.	Gradowska Katarzyna	187.	Witas Katarzyna
138.	Halat Anna	188.	Wyparło Małgorzata
139.	Kaczmarska Anna	189.	Zawisza Dominika
140.	Konefał Joanna	190.	Zuba Katarzyna
141.	Kopeć Joanna	191.	Żarkowska Beata

JOLANTA LENART, *LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE...*

192.	Hodór Łukasz
193.	Snopek Barbara
194.	Tokarz Paweł
195.	Augustyn Małgorzata
196.	Wiktor Alicja
197.	Serafin Katarzyna
198.	Wilczek Ewelina

Rok szkolny 2001/2002

Lp.	Nazwisko i imię
1.	Barnaś Tomasz
2.	Biestek Marcin
3.	Błoński Paweł
4.	Dec Rafał
5.	Dryja Anna
6.	Fryc Ewelina
7.	Gad Aneta
8.	Grabiec Marcin
9.	Kiwak Paweł
10.	Kurdziel Joanna
11.	Łagowska Monika
12.	Magda Rafał
13.	Mikołajczyk Olga
14.	Mucha Justyna
15.	Mycek Joanna
16.	Niedzielska Alicja
17.	Pleban Agnieszka
18.	Salach Damian
19.	Serafin Dorota
20.	Skowrońska Marta
21.	Sondej Piotr
22.	Szydło Wojciech
23.	Szymko Paweł
24.	Tokarz Agnieszka
25.	Tokarz Michał
26.	Urban Katarzyna
27.	Wiącek Agnieszka
28.	Widelak Bartłomiej
29.	Wojda Marta
30.	Wrona Artur
31.	Wrona Edyta
32.	Zuba Piotr
33.	Żądło Paweł
34.	Zmuda Justyna
35.	Bąba Jan
36.	Błąd Dorota
37.	Borucińska Aneta
38.	Czachor Magdalena
39.	Darłak Magdalena

40.	Drzał Monika
41.	Grabiec Agnieszka
42.	Górniewicz Aldona
43.	Hałka Anna
44.	Kardyś Barbara
45.	Kubiak Urszula
46.	Kubiś Tomasz
47.	Kurdziel Ewelina
48.	Małek Arkadiusz
49.	Matuła Stanisław
50.	Mazur Jolanta
51.	Mokrzycki Łukasz
52.	Motyłski Łukasz
53.	Pastuła Łukasz
54.	Pazdro Karol
55.	Pietras Anna
56.	Pikor Paweł
57.	Przywara Paweł
58.	Rząsa Grzegorz
59.	Serafin Krzysztof
60.	Sitko Edyta
61.	Skowrońska Alicja
62.	Sokół Agnieszka
63.	Styga Damian
64.	Stypa Agnieszka
65.	Stypa Alicja
66.	Suszek Rafał
67.	Szczęch Piotr
68.	Warchoł Łukasz
69.	Ziębka Wojciech
70.	Augustyn Katarzyna
71.	Babiuch Monika
72.	Bomba Renata
73.	Borowski Kamil
74.	Chodór Katarzyna
75.	Chrzastek Jadwiga
76.	Dziopak Katarzyna
77.	Druzbicki Kacper
78.	Galek Mariusz
79.	Gil Małgorzata
80.	Gorzelan Dominika
81.	Hariasz Magdalena
82.	Kamińska Izabela
83.	Kasica Agnieszka
84.	Kiwak Marta
85.	Książek Justyna
86.	Kwaśnik Anna
87.	Margańska Ewa
88.	Micek Justyna
89.	Narowski Łukasz

JOLANTA LENART, *LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE...*

90.	Niezgoda Marcin	140.	Gołabek Łukasz
91.	Nowicka Anna	141.	Gul Barbara
92.	Plis Marcin	142.	Hodór Grzegorz
93.	Posłuszny Lucyna	143.	Jamróz Alina
94.	Romaniuk Kamila	144.	Kaczkowski Piotr
95.	Rozmus Iwona	145.	Kopeć Andrzej
96.	Ryszkiewicz Marta	146.	Kosiorowska Anna
97.	Samojedny Anna	147.	Kosiorowski Jacek
98.	Selwa Edyta	148.	Kostuj Ewelina
99.	Serafin Agnieszka	149.	Kubik Magdalena
100.	Sito Dorota	150.	Łuczowska Monika
101.	Szadkowska Anna	151.	Maciąg Ewa
102.	Wilk Beata	152.	Magda Marta
103.	Blat Magdalena	153.	Mokrzycka Monika
104.	Boroń Jadwiga	154.	Olech Monika
105.	Borowska Marzena	155.	Partyka Magdalena
106.	Chmielowiec Katarzyna	156.	Puk Barbara
107.	Chmielowiec Magdalena	157.	Rogoż Anna
108.	Dudek Anna	158.	Rokosz Natalia
109.	Gil Joanna	159.	Rusin Anna
110.	Hałdaś Andrzej	160.	Smyrska Magdalena
111.	Ingram Katarzyna	161.	Stanisz Karolina
112.	Kapusta Alicja	162.	Trojnacka Monika
113.	Kwaśnik Grzegorz	163.	Urban Justyna
114.	Kwaśnik Małgorzata	164.	Wiącek Dariusz
115.	Lubera Mirosław	165.	Wilk Bernadeta
116.	Magda Agnieszka	166.	Wilk Edyta
117.	Magda Katarzyna	167.	Wit Dominik
118.	Mikołajska Katarzyna	168.	Zięba Monika
119.	Mokrzycka Edyta	169.	Żak Dariusz
120.	Pastuła Anna	170.	Żołdak Krzysztof
121.	Pawełek Ewa	171.	Bajor Agata
122.	Pogoda Agnieszka	172.	Czuły Mateusz
123.	Ryło Maria	173.	Domino Renata
124.	Rząsa Kinga	174.	Drożdż Marzena
125.	Salach Anna	175.	Feret Anna
126.	Selwa Jakub	176.	Gaweł Marek
127.	Skowron Łucja	177.	Gola Agnieszka
128.	Tęcza Sylwia	178.	Grabiec Anastazja
129.	Wagner Magdalena	179.	Gul Iwona
130.	Wargacka Iwona	180.	Guzior Justyna
131.	Wójcicka Aneta	181.	Jachyra Maria
132.	Zawisza Katarzyna	182.	Jagodzińska Barbara
133.	Zięba Monika	183.	Jurczak Witold
134.	Ziętek Joanna	184.	Kawalec Anna
135.	Zygmunt Magdalena	185.	Kobylarz Jolanta
136.	Konefał Agnieszka	186.	Kotula Michał
137.	Bogacz Marta	187.	Kowalska Agnieszka
138.	Drożdż Jadwiga	188.	Kuca Bernadeta
139.	Gaweł Monika	189.	Lis Andrzej

JOLANTA LENART, *LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE...*

190.	Łączak Ewelina
191.	Micek Iwona
192.	Mazur Andrzej
193.	Posłuszny Lucyna
194.	Prych Alicja
195.	Przywara Rafał
196.	Rozek Marcin
197.	Różańska Iwona
198.	Sęk Sławomir
199.	Starzec Jakub
200.	Stapor Marcin
201.	Stec Seweryn
202.	Stępień Mariusz
203.	Sito Agnieszka
204.	Sondej Mieczysław
205.	Tokarz Agnieszka
206.	Wieclaw Edyta
207.	Wojciechowska Magdalena
208.	Wojton Anna
209.	Bajor Piotr
210.	Golis Grzegorz
211.	Kapusta Dorota
212.	Kopeć Tomasz
213.	Lechowska Elżbieta
214.	Turek Przemysław
215.	Zarecka Monika
216.	Zagórska Katarzyna
217.	Wróbel Jakub
218.	Fryzeł Elżbieta
219.	Sito Anna
220.	Zagroba Agnieszka
221.	Górka Jakub
222.	Malionowski Tomasz
223.	Wilk Ewelina

Rok szkolny 2002/2003

Lp.	Nazwisko i imię
1.	Biernacki Łukasz
2.	Cebula Marcin
3.	Czachor Witold
4.	Flis Wiktor
5.	Futyma Marcin
6.	Gołębiowski Damian
7.	Jaskot Ewelina
8.	Jędraszek Krzysztof
9.	Kosiorowski Łukasz
10.	Kubiś Łukasz
11.	Kwaśnik Anna
12.	Lubera Andrzej

13.	Łagowska Agnieszka
14.	Marek Artur
15.	Mazur Joanna
16.	Mazurek Marcin
17.	Pietras Tomasz
18.	Polek Katarzyna
19.	Rauch Sylwia
20.	Rębisz Agata
21.	Sito Adam
22.	Snopek Łukasz
23.	Starzec Justyna
24.	Stec Katarzyna
25.	Sudoł Lucyna
26.	Tęcza Ewelina
27.	Tomczyk Tomasz
28.	Warzocha Joanna
29.	Więclaw Marzena
30.	Wlazło Joanna
31.	Zarebski Michał
32.	Bajor Sebastian
33.	Bieleń Anna
34.	Bieleń Joanna
35.	Bujak Urszula
36.	Cwajna Michał
37.	Hałdaś Mateusz
38.	Hopek Agnieszka
39.	Jadach Grzegorz
40.	Janczyk Bartłomiej
41.	Kopeć Marek
42.	Kopeć Patrycja
43.	Kosiorowska Anna
44.	Koźmic Krzysztof
45.	Kupczyk Mateusz
46.	Lenart Sławomir
47.	Maliborska Marta
48.	Marek Grzegorz
49.	Maziarz Marcin
50.	Olesiak Szymon
51.	Opaliński Sławomir
52.	Plis Grzegorz
53.	Serafin Jolanta
54.	Skura Ewa
55.	Sowa Janusz
56.	Stępień Magdalena
57.	Stępień Szczepan
58.	Strzępka Beata
59.	Wąsik Justyna
60.	Wąsik Małgorzata
61.	Wilk Paweł
62.	Wisz Agata

JOLANTA LENART, *LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE...*

63.	Wit Paweł	113.	Kochanowska Justyna
64.	Wrona Justyna	114.	Kurdziel Jolanta
65.	Zięba Irena	115.	Kwas Anna
66.	Bogacz Tomasz	116.	Marek Anna
67.	Chruściel Piotr	117.	Margańska Anna
68.	Czachor Joanna	118.	Micek Aneta
69.	Darłak Elżbieta	119.	Olejarz Ewelina
70.	Drożdż Sabina	120.	Panek Agnieszka
71.	Drzał Justyna	121.	Pas Piotr
72.	Grabiec Anna	122.	Przyboś Jadwiga
73.	Kiwak Katarzyna	123.	Streb Monika
74.	Kopeć Jolanta	124.	Szpara Anna
75.	Kwaśnik Łukasz	125.	Tereszkiewicz Maria
76.	Lasota Magdalena	126.	Wiktor Małgorzata
77.	Lipska Monika	127.	Wójcik Marta
78.	Ludziak Anna	128.	Zagroba Elżbieta
79.	Maciąg Halina	129.	Zawisza Patrycja
80.	Maziarz Mirosław	130.	Bajek Grzegorz
81.	Mazur Magdalena	131.	Borc Aneta
82.	Mokrzycka Anna	132.	Cudo Anna
83.	Noga Łukasz	133.	Dubicka Magdalena
84.	Nowak Dorota	134.	Urak Marek
85.	Olszowy Elżbieta	135.	Fila Grzegorz
86.	Ozga Ewelina	136.	Fryszak Barbara
87.	Pawluk Joanna	137.	Furman Marcin
88.	Popek Michalina	138.	Gniewek Tomasz
89.	Popiel Marzena	139.	Hodór Bogusława
90.	Ptak Ewelina	140.	Hopek Piotr
91.	Puzio Ilona	141.	Janik Joanna
92.	Starzec Agnieszka	142.	Kołodziej Andrzej
93.	Starzec Katarzyna	143.	Kościółek Łukasz
94.	Stobierski Arkadiusz	144.	Książek Joanna
95.	Tomczyk Katarzyna	145.	Kubiś Elżbieta
96.	Wiącek Anna	146.	Kucharska Justyna
97.	Wilk Barbara	147.	Lenart Anna
98.	Wilk Ewelina	148.	Lubera Paulina
99.	Wrona Ewelina	149.	Micek Joanna
100.	Zielińska Anna	150.	Miodunka Łukasz
101.	Barłóg Urszula	151.	Niemczak Wojciech
102.	Bielń Agnieszka	152.	Niezgoda Agnieszka
103.	Borowska Monika	153.	Ragan Maria
104.	Chmielowiec Katarzyna	154.	Snopkowska Magdalena
105.	Cudo Wiesław	155.	Sobuś Edyta
106.	Czaja Marta	156.	Starzec Grzegorz
107.	Deptuch Paulina	157.	Synowiec Agnieszka
108.	Frankiewicz Magdalena	158.	Wiącek Ewelina
109.	Gorzelań Jadwiga	159.	Wit Marta
110.	Kardys Marzena	160.	Żak Paulina
111.	Karkut Justyna	161.	Batory Kinga
112.	Kasza Ewelina	162.	Błąd Grzegorz

JOLANTA LENART, *LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE...*

163.	Cieśla Maksymilian	213.	Świst Klaudia
164.	Draus Barbara	214.	Werstak Ewa
165.	Dzielińska Kinga	215.	Wilk Monika
166.	Fieluba Eliza	216.	Wos Katarzyna
167.	Fitał Alina	217.	Zajac Grażyna
168.	Fryc Ilona	218.	Ziajor Sabina
169.	Hartfelder Bernadeta	219.	Kuna Kidia
170.	Kosiorowski Sebastian	220.	Kwaśnik Dorota
171.	Kosiorowski Tomasz	221.	Jachyra Szymon
172.	Kozdęba Barbara	222.	Piórek Andrzej
173.	Krystel Grzegorz	223.	Popek Maria
174.	Kusik Katarzyna	224.	Rożek Danuta
175.	Kutyła Bartłomiej	225.	Stec Kamil
176.	Leśniak Magdalena	226.	Piotrowski Paweł
177.	Łagowska Urszula		
178.	Machno Paulina		
179.	Ozimek Małgorzata		
180.	Paluszek Joanna		
181.	Perlicki Krzysztof		
182.	Plis Artur		
183.	Płaza Jadwiga		
184.	Rzeszutek Iwona		
185.	Serafin Ilona		
186.	Syniec Renata		
187.	Tambor Agnieszka		
188.	Urban Maciej		
189.	Wrońska Angelika		
190.	Augustyn Justyna		
191.	Bajor Iwona		
192.	Bajor Mirosław		
193.	Blicharz Małgorzata		
194.	Boronowicz Joanna		
195.	Buczek Agnieszka		
196.	Chodór Filip		
197.	Draus Małgorzata		
198.	Feret Edyta		
199.	Gancarz Magdalena		
200.	Kolano Sebastian		
201.	Krupa Aneta		
202.	Kwaśnik Ewelina		
203.	Lenart Ewelina		
204.	Marut Dariusz		
205.	Maziarz Łukasz		
206.	Micek Aneta		
207.	Mycek Maciej		
208.	Mytych Magdalena		
209.	Oleniacz Katarzyna		
210.	Rzasa Agnieszka		
211.	Sokołowska Katarzyna		
212.	Stróż Rafał		

SPIS NAUCZYCIELI PRACUJĄCYCH W POWIECIE KOLBUSZOWSKIM W ROKU 1924.

W spisie użyto skrótów co do daty urodzenia, wyznania, narodowości, stanu cywilnego pracownika, daty rozpoczęcia służby, przerwy w niej, miejsca służby, charakteru służby i kwalifikacji zawodowych.

Wyjaśnienie skrótów, występujących po imieniu i nazwisku nauczyciela:

- Data: jest napisana dwoma ostatnimi cyframi. Np. Antosz Józef – 85 – czyli 1885, Babkówka Natalia – 00 – oznacza datę 1900
- Wyznanie: r - rzymskokatolickie, gk – greckokatolickie, ew – ewangelickie, orm – ormiańskie-katolickie, pr – prawosławne, m – mojżeszowe
- Narodowość: p – polska, r – ruska, n – niemiecka
- Stan cywilny: s- samotny, z – żonaty czy mężatka, kw – kawaler, w- wdowa
- Miejsce służbowe: D – Dolny, G – Górny, M – Mały, W – Wielki, N – Nowy, Krl. – Królewski, Nar – Narodowy, Niż – Niżny, Wyż – Wyżny
- Szkoła: ms – męska, żn – żeńska, gdzie niema znaku, szkoła jest koedukacyjna
- Charakter służbowy: dj – dyrektor, kr – kierownik, kt – katecheta, nr – nauczanie religii mojżeszowej, st – stały, tm – tymczasowy, kw – kwalifikowany, stw – skończone studia wyższe

W roku 1924 nauczycielami w powiecie kolbuszowskim byli:

Antosz Józef ks. – 85, rp, 1 – 12, 08, Wola Raniżowska, kt, wst.
Babkówka Natalia – 00, r, p, s, 1 – 9, 20, Cmolas, kw
Baczyńska Karolina – 87, gk, rs, z, 15 – 10, 18 – 9, 19 Trzebuska, kw
Baczyński Roman – 87, gk, rs, z, 1 – 9, 19, Trzebuska
Bielak Jan – 86, rps, 10 – 1 – 10, Trzeboś, kw, poseł na sejm
Bielakowa Józefa – 99, r, p, z, 1 – 2 – 20, Trzeboś, kw
Bojczuk Piotr – ok., rs, 1 – 9 – 22, Sokołów, egz. dojrz.
Brońska Elżbieta – 01, r, p, s, 1 – 9 20, Nowa Wieś, kw
Broński Wacław – 95, r, p, s, 1 – 9 19, Kolbuszowa
Brzuzówna Maria – r, p, s, 1 – 10 17 Wola Raniżowska, dj
Burkiewicz Leon Jan – 83, r, p, z, 1 – 6 Mazury kr, kw
Burkiewiczówna Julia – 87, r, p, z, 15 – 10 - 110, Mazury, kw
Bańska Florentyna – 89 r, p, z, 1 – 9 19, kw
Całyniuk Bazyl – 87 r, p, z, 1 – 9 06 Wola Raniżowska, kw.
Całyniakówna Julia ze Swaryczewskich – 00, gr, r s, z, 1 – 10 22, Wola Raniżowska, dj
Chodorowska Maria – 90, r, p, s, 1 – 9 10, Wólka Sokołowska, kw

Chodorowski Stanisław – 90, r, p, s, 1 – 8 10 Wólka Sokołowska, kr, kw
Czochara Anastazja – r, p, z, 1 – 9 – 99, Wilcza Wola, dj
Czerkawska Stefania – 79, r, p, s, 1 – 9 – 99 Sokołów
Dańczakówna Maria Zofia – 04, r, p, s, 1 – 9 – 23 Sokołów, kw
Dawiskibówna Stefania – 03, r, p, s, 1 – 9 – 21, Wola Raniżowska
Dobera Paweł – 87, gk, rs, z, 1 – 9 – 23 Siedlanka, dj
Dec Ignacy – 96, r, p, z, 10 – 9 – 14, 1 – 1 19, Sokołów, kw
Decowa Julia – 91, r, p, z, 10 – 11 Sokołów, kw
Decówna Irena Franciszka – 97, r, p, s, 1 – 1 18, Zarębki, kw
Doroszówna Stanisława – 93, gk, p, s 1 – 9 90 Sokołów, kw
Dziwiszowa Maria – 75 r, p, z, 1 – 10 95 Huta Komorowska, kw
Fartuch Maria – gk, r, s, 1 – 3 22 Mazury, dj
Frączek Józef – 66 r, p, z, 10 – 9 ? Kolbuszowa Dolna, kr, kw
Frączkowa Domicela – 90, r, p, s, 1 – 10 01 Kolbuszowa Dolna, kw
Frączkówna Maria Bogusława Marta – 03 r, p, s 1 – 9 22, Werynia, dj
Frankiewicz Julia Eleonora – r, p, s, 1 – 9 22 Raniżów, dj
Garbacki Jakub – 03 r, p, s, 1 – 8 04 Sokołów
Gardziel Karol – 50 r, p, z, 1 – 9 75 Sokołów, (emeryt)
Gawędzka Maria – 95 r, p, s, 1 – 4 23 Wieleśka, dj
Gdula Marcin – 55 r, p, z, 1 – 9 76 Raniżów kr, kw
Głodzik Roman – 99 r, p, s, 15 – 8 22 Raniżów, dj
Głodzikówna Maria – 95 r, p, s, 15 – 6 15 Raniżów, dj
Golisówna Eugenia Albina – r, p, s, 1 – 9 1 – 9 22 Trzęsówka, dj
Gorecka Maria Aniela – 03 r, p, z, 1 – 9 23 Sokołów
Gorecka Maria – 77 r, p, z, 1 – 9 95 Stanisławskie, kw
Gorecki Tadeusz – 66 r, p, z, 1 – 8 92, Stanisławskie, kr, kw
Gorzkowiczówna Anna – 98 r, p, s, Trzeboś, dj
Gorzowska Helena Józefa – 01 r, p, s, 1 – 1 22 Przyłęk
Gottwaldowa Zofia – r, p, z, 91 – 1 – 8 24 Kolbuszowa, kw
Gruszkówna Maria Aniela – 04 r, p, s 1 – 9 23 Kolbuszowa, dj
Hendlówna Felicja – 54 r, p, s, 1 – 9 82 Werynia, kr, kw
Hirna Katarzyna – 98 gk, rs s 1 – 2 21 Spie, dj
Iwańsków Izydor Andrzej – 85 gk, rs 1 – 6 06 Niwiska, kw
Jagielska Maria – 79 r, p, z, 13 – 9 97 Kupno, kw
Jagielski Modest – 01 r, p, s, 1 – 9 21 Kupno, dj
Jagielski Bronisław – 77 r, p, z, 1 – 8 90 Kupno, kr, kw
Janczykówna Pelagia – 04 gk, rs s 1 – 9 23 Huta Komorowska, dj
Januszewska Eugenia – 87 r, p, z, 1 – 2 11 Kolbuszowa, kw
Januszewski Wacław – 84 r, p, z, 1 – 9 05 1 – 9 05 Kolbuszowa
Jaworski Stanisław Antoni – 66 r, p, s 1 – 8 92 Sokołów, kr, kw
Jeziorkowska Maria – 69 r, p, s, 1 – 9 90 Dzikowiec, kw
Jeziorkowski Walerian Stanisław – 70 r, p, z, 1 – 9 90 Dzikowiec, kr, kw
Kaczmarska Irena Emilia – 02 r, p, s, 1 – 9 20 Kolbuszowa, dj
Kacańdowa Helena Petronela – 89 r, p, z, 1 – 9 09 Kolbuszowa, kw

Komar Sozonz – 02, rs s 1 – 1 23 Krzątka, dj
 Kozak Elias – 90 gk, rs s 1 – 1 24 Raniżów, dj
 Koziół Karol – r, p, z, 1 – 8 05 Kolbuszowa
 Koziółowa Helena – 93 r, p, z, 1 – 9 13 Kolbuszowa, kw
 Krwćówna Antonina – 92 r, p, s, 1 – 10 12 Brzostowa Góra, kw
 Krawiec Jan – 72 r, p, z, 1 – 9 91 Majdan, kr, kw
 Kryczkówna Ludwika – r, p, s, 1 – 10 13 Korczowiska ad Zielonka, kw
 Krzyska Władysław – 66 r, p, wd 1 – 9 87 Zielonka, kw
 Książek Jan Wojciech – 85 r, p, z, 1 – 8 87 Ostrowy Baranowskie, kr, kw
 Książkowa Jadwiga – 82 r, p, z 1 – 3 18 Ostrowy Baranowskie, kw
 Kucka Julia - 00 gk, r, s, 1 – 1 23 Klatki ad Krzątka, dj
 Kuczyńska Julia – 91 gk s 15 – 14 Lipnica, kw
 Kurondowa Albina – 89 r, p, s, 1 – 9 16 Kolbuszowa Górna, dj
 Kusierówna Maria - 89 r, p, s, 1 – 1 11 Lipnica, kw
 Langerowa Kazimiera – 84 r, p, s 1 – 2 04 Niwiska, kw
 Leśniewicz Jan – 90 r, p, z 1 – 12 20 Kolbuszowa, kw
 Ładosiówna Maria – 04 r, p, s, 1 – 9 23 Wola Raniżowska, dj
 Łęgowska Konstancja – r, p, wd 1 – 9 02 Werynia, kw
 Magdowa Zofia – 99 r, p, z, 1 – 9 13 Jagodnik, kw
 Magdzianka Zuzanna – 88 r, p, s, 1 – 9 11 Hadykówka, kw
 Marczyk Stanisław – 93 r, p, z, 20 – 9 12 Nienadówka, kr, kw
 Marczykowa Anna – 97 r, p, z, 1, 5 02 Nienadówka, kw
 Mazur Franciszek – r, p, s 1 – 11 20 Wola Raniżowska, kw
 Mazurkiewicz Władysław – 90 rpz 1 – 10 10 Przedbórz, kr, kw
 Mazurkiewiczowa Natalia – 98 r, p, z 1 – 9 19 Przedbórz, kw
 Miksiewiczowa Helena – 04 r, p, wd 1 – 12 05 Krzątka, kw
 Mruczek Józef – 75 r, p, s 1 – 11 20 Wilcza Wola, dj
 Mruczek Wojciech – r, p, z, 12 – 9 14 Kosowy, kw
 Mruckowa Maria Anna – 96 r, p, z, 1 – 1 17 Kosowy
 Mudryk Paweł – 92 gk rs s 1 – 9 11 Nienadówka Dolna, kw
 Nidziochówna Elżbieta – 00 r, p, s 1 – 9 20 Górno, kw
 Ogonkówna Maria Zofia – 85 r, p, s 1 – 10 06 Majdan, kw
 Ożóg Zofia – 04 rp s 24 Trzeboś, dj
 Palidwór Michał – 83 gr rs 1 – 8 05, 1 – 5 21 Komorów
 Panieczkówna Janina Maria – r, p, s, 1 – 9 22 Kolbuszowa
 Piekara Jan – 87 r, p, z, 7 – 10 08 Ostrowy Tuszowskie, kr, kw
 Piekarowa Józefa – 89 r, p, z, 10 – 12 06 Ostrowy Tuszowskie, kw
 Pielówna Katarzyna – 88 r, p, s, 1 – 9 06 Kolbuszowa Górna, kw
 Pośluszna Wanda Zofia – 94 r, p, z, 1 – 12 13 Przyłek
 Pośluszny Józef – r, p, z, 1 – 8 05 Przyłek, kw
 Przybyłski Wacław ks. – r, p, s, 1 – 9 18 Sokołów, kat, stw
 Przybyło Stanisław – 84 r, p, z, 1 – 11 07 Kolbuszowa, kr, kw
 Przybyłowa Maria – 95 r, p, z, 1 – 13 Kolbuszowa
 Przyniczyńska Józefa – 91 r, p, s, 1 – 9 13 Poręby Dymarskie

Prusiekówna Justyna – 04 gk, rs s 1 – 9 23 Mazury, kw
Radoszewska Michalina – 68 r, p, wd 15 – 12 97 Zarębki, kw
Rak Jan – r, p, s 1 – 9 96 Niwiska, kr, kw
Rampeltówna Janina Anton – 99 r, p, s, 1 – 9 09 Sokołów, kw
Ratajówna Stefania – 90 r, p, s 1 – 9 10 Kolbuszowa Górna, kw
Rokitowska Marta – 00 r, p, s 1 – 5 23 Komorów, dj
Romanowa Bronisława – 87 r, p, z 1 – 9 07 Dzikowiec, kw
Roszkiewicz Tadeusz – 74 r, p, z 1 – 9 Widełka, kr, kw
Roszkiewiczowa Adela - 86 r, p, z 1 – 10 06 Widełka
Roszkiewiczówna Anna – 72 r, p, s 09 1 – 9 Kopcie, kw
Rozmus Ignacy – 1 -9 89 Kolbuszowa Górna, kr, kw
Rozmusowa Katrzyna – 79 r, p, z, 1 – 3 98 Kolbuszowa Górna, kw
Rybianka Helena Emilia – 80 r, p, s 5 – 2 00 Górno, kw
Sajkiewicz Eljasz – 84 gk rsz 1 – 06 4 – 8 19 Mechowiec, kw
Setmajerówna Mihalina Hieron – 88 r, p, s 1 – 9 08 Trzęsówka, kr, kw
Siekierska Joanna – 92 r, p, s 1 – 11 Kupno, kw
Siekierska Józefa – 84 r, p, s 1 – 9 17 Werynia, kw
Słonina Wojciech ks. – r, p, s, 1 – 8 18 Kolbuszowa, kat, stw
Socha Władysław – 84 r, p, z 1 – 10 07 Krzątka, kr, kw
Sochowa – 87 r, p, z 1 – 9 05 Krzątka, kw
Solarzka Waleria – 87 r. p, s 1 – 10 05 Świerczów, kw
Stecówna Rozalia – 99 r, p, s 1 – 9 1 – 9 19 Płazówka, kw
Sudomir Grzegorz – 83 gk, rs s 1 – 9 03 1 – 9 21 Poręby Kupieńskie, kw
Swobodowa Emma – 80 r, p, z 1 – 602 Kolbuszowa, kw
Sywólkowa Seweryna – 97 gk rsz 15 – 2 18 Sokołów, kw
Urbanowiczówna Eufrozyna – 97 r, p, s 1 – 9 21 Sokołów
Szlamówna Henryka – 80 r, p, s, 1 – 8 99 Kolbuszowa, kw
Wałężyna Maria – 75 r, p, z 1 – 8 93 Nowa Wieś, kr, kw
Wawrzeszek Jakub – 56 r, p, wd 1 – 10 78 Lipnica, kr, kw
Welfowa Bronisława – r, p, z 1 – 8 94 Kolbuszowa, kw
Wereszczakowa Józefa – 82 p, z, 15 – 1 13 1 – 9 20 Majdan, kw
Woliński Władysław – 90 r, p, z 1 – 1 Sokołów, kw
Wrażeniówna Anna – 98 r, p, s 1 – 7 21 Widełka, dj
Wyka Antoni – 93 r, p, z 12 9 14 Cmolasy, kr, kw
Wykowska Maria – 98 r, p, z 13 – 9 19 Cmolasy

Inspektorat Szkolny Powiatowy w Kolbuszowej dn. 1. 4. 1924:

Inspektor – Radwański Stanisław – 78 r p wd. Przewodniczący
Rady Szkolnej Powiatowej.
Urzędnik – Ozimkówna Eugenia – 03 r p s 1 – 7 21, 5 klas powszechnych.
Niższy funkcjonariusz – Starzec Stanisław – woźnica.

Spis nauczycieli odpisany został z książki pt.: Spis Nauczycieli Publicznych Szkół Powszechnych i Państwowych Seminariorów Nauczycielskich oraz Spis Szkół w Okręgu Szkolnym Lwowskim, obejmującym województwa lwowskie, stanisławowskie i tarnopolskie. Opracował go Seweryn Lehnart. Wydany został we Lwowie w roku 1924 nakładem Wydawnictwa Książek Szkolnych Kuratorium Okręgu Szkolnego Lwowskiego. Spis ten odbito w drukarni Zakładu Narodowego Imienia Ossolińskich pod zarządem Józefa Ziemińskiego.

Odpis wykonała – Halina Dudzińska

PIĘĆ LAT OŚRODKA AKADEMICKIEGO W WERYNI – KOLBUSZOWEJ (2000 – 2005)¹

W dniu 21 marca 2000 roku zawarte zostało porozumienie między Wyższą Szkołą Pedagogiczną w Rzeszowie a Powiatem Kolbuszowskim, kończące pierwszy etap na drodze do stworzenia ośrodka akademickiego na kolbuszowszczyźnie, w Weryni - Kolbuszowej.

Porozumienie zostało podpisane w sali senatu Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie, przy ul. Rejtana 16c, przez rektora WSP prof. dr hab. Włodzimierza Bonusiaka, dyrektora administracyjnego WSP mgr inż. Macieja Lipskiego, starostę kolbuszowskiego mgr Zbigniewa Lenarta i wicestarostę kolbuszowskiego mgr inż. Jerzego Wilka, w obecności senatu i radnych rady powiatu w Kolbuszowej. Śmiało zakładało ono m.in., że pierwsi studenci studiów dziennych rozpoczną zajęcia w Weryni już 1 października tego roku.

Planowano uruchomienie w kompleksie Zespołu Szkół Rolniczych w Weryni: Szkoły Letniej Centrum Kultury i Języka Polskiego dla Cudzoziemców, ośrodka eksperymentalnego dla potrzeb Zakładu Fizjologii Zwierząt i Immunologii Instytutu Biologii i Ochrony Środowiska WSP, jako wyjściowej bazy dla Ośrodka Wdrażania Postępu w Hodowli Zwierząt i Terenowej Stacji Ekologicznej Instytutu Biologii i Ochrony Środowiska.²

W porozumieniu zapisano również: „Uczelnia zapewnia obsługę administracyjną i kadre naukową niezbędną do funkcjonowania studiów i planowanych instytucji”³ oraz ponosi „koszty [...] obsługi administracyjnej, utrzymania kadry naukowej i prowadzenia działalności w przekazanych budynkach i gruntach rolnych.”⁴

Bardzo ważny był zapis w paragrafie 5 umowy: „Organizacyjnie i finansowo działalność Uczelni w Zespole Szkół Rolniczych w Weryni wspierać będzie Fundacja na Rzecz Rozwoju Oświaty, Szkolnictwa Wyższego i Kultury w Powiecie Kolbuszowskim”.⁵ Stwierdzenie to zobowiązywało sygnatariuszy do dodatkowych działań wspierających rozwój ośrodka, oświaty i kultury w powiecie oraz integrację środowiska powiatu kolbuszowskiego i naukowo – dydaktycznego WSP wokół głównych celów porozumienia: wykreowania mocnego ośrodka akademickiego w powiecie kolbuszowskim, a tym samym zmaksymalizowanie szans rozwojowych powiatu oraz przekazanie WSP bazy dydaktyczno – badawczej, pozwalającej rozwijać nowe dyscypliny naukowe i wspierającej jej rozwój. Niebawem bowiem Wyższa Szkoła Pedagogiczna miała stać się filarem Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Rozpoczęto prace przygotowawcze. Do 1 października pozostało zaledwie sześć miesięcy. Determinacja władz powiatu i uczelni była wielka. Potrzeba było dużo

1 Autor dziękuje Paniom mgr Bronisławie Bazylskiej, mgr Katarzynie Kozioł i innym pracownikom Instytutu Biotechnologii za pomoc w zebraniu materiałów wykorzystanych w niniejszym opracowaniu.

2 Porozumienie. Archiwum własne autora (AWA)

3 Ibidem.

4 Ibidem.

pomysłów i pieniędzy. Znalazły się osoby chcące pomóc powstającemu ośrodkowi. Przeprowadzano modernizację pomieszczeń, gromadzono sprzęt, instalowano aparaturę. Zajęcia dydaktyczne (wykłady, ćwiczenia, konwersatoria) miały odbywać się w pałacu, sali szkolnej budynku głównego ZSR, w pracowniach specjalistycznych i laboratoriach budowanych w budynkach mieszkalnych i gospodarczych kompleksu folwarcznego Tyszkiewiczów. Przygotowano mieszkania dla studentów w internacie szkolnym. Również przygotowano salę operacyjną dla zwierząt i sprowadzono pierwsze zwierzęta do eksperymentów (dziki i świnię).

4 października 2000 roku 23 studentów biologii (specjalność agrobiologia) złożyło w sali gimnastycznej ZSR ślubowanie studenckie, zaś Gaudeamus i Gaude Mater Polonia odśpiewał chór młodzieży gimnazjalnej z Gminnego Ośrodka Kultury w Majdanie Królewskim. Uroczystość prowadził prorektor ds. organizacji i rozwoju, prof. dr hab. Waldemar Furmanek, a wykład inauguracyjny pt. „Tlen – życiodajny, ale i niebezpieczny” wygłosił prof. dr hab. Grzegorz Bartosz.

Ośrodek akademicki Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Weryni rozpoczął działalność. Zajęcia prowadzili pracownicy WSP w Rzeszowie oraz kilku nauczycieli z kolbuszowskich szkół średnich. W laboratoriach i pracowniach specjalistycznych rozpoczęto badania naukowe.

Zaczęto również organizowanie fundacji mającej wspierać ośrodek akademicki oraz rozwój oświaty i kultury w powiecie. Chętni do pracy i darczyńcy pojawili się od samego początku. Największe trudności były jednak natury formalno – prawnej. Organizatorom chodziło o to, aby fundacja w przyszłości miała szeroki zakres działania, łącznie z możliwością prowadzenia działalności gospodarczej, ustawa zaś bardzo ograniczała obszar aktywności członków fundacji. W końcu

– na wiosnę 2001 roku – Sąd Rejestrowy w Rzeszowie zarejestrował Fundację na Rzecz Rozwoju Oświaty, Szkolnictwa Wyższego i Kultury w Powiecie Kolbuszowskim. Radę Fundacji stanowili: prof. dr hab. Włodzimierz Bonusiak, prof. dr hab. Waldemar Furmanek, prof. dr hab. Jerzy Tocki, prof. dr hab. Marek Koziorowski, mgr inż. Władysław Mytych, Eugeniusz Galek, Piotr Skiba, mgr inż. Jerzy Wilk, mgr Krzysztof Klecha, mgr Teresa Piórek, inż. Kazimierz Czepiela i mgr Zbigniew Lenart, który pełnił funkcję prezesa fundacji. Rada Fundacji spośród siebie wyłoniła zarząd w osobach: prof. dr hab. Jerzy Tocki, prof. dr hab. Marek Koziorowski, prof. dr hab. Robert Ringel (USA – Uniwersytet w Pardue), mgr inż. Władysław Mytych i inż. Kazimierz Czepiela. Kazimierza Czepielę wybrano przewodniczącym zarządu fundacji.⁶

Problemów organizacyjnych i finansowych nie brakowało. Tworzący ośrodek chcieli zrobić dużo i szybko. Barrier czasu i finansowej w wielu sprawach nie można było ominąć. Jednak ówczesne władze powiatu potrafiły zawsze znaleźć niezbędne fundusze lub wspólnie z władzami uczelni sposób na rozwiązanie problemu. Każdy mijający miesiąc umacniał pozycję placówki, która coraz mocniej wrastała w środowisko. Przekonywali się do niej mieszkańcy Weryni, Kolbuszowej i powiatu.

Pełnomocnikiem rektora ds. ośrodka uczelnianego został prof. dr hab. Marek Koziorowski, zarazem kierownik Zakładu Fizjologii i Rozrodu Zwierząt. Swoją Zakład Genetyki i Mikrobiologii w Weryni rozwijał prof. dr hab. Zbigniew Kotylak. Powstawał Zakład Fizjologii Roślin. Definiowano potrzeby powstania nowych zakładów, pracowni, przygotowywano plany badań i eksperymentów. Dopracowywano koncepcję rozwoju ośrodka. Działające w Weryni zakłady i pracownie naukowe pozostawały w strukturach Instytutu Biologii i Ochrony Środowiska. Marzeniem profesorów tworzących placówkę uczelnianą w Weryni było, aby z czasem stała się samodzielnym instytutem, a kiedyś być może wydziałem.

Kiedy w 2001 roku Wyższa Szkoła Pedagogiczna weszła w struktury powołanego uchwałą sejmową Uniwersytetu Rzeszowskiego, wzrosły szanse, aby w Weryni powstał instytut. Tak też się niebawem stało. W Weryni rok akademicki 2002/2003 rozpoczął się już w ramach Instytutu Biotechnologii, będącego w strukturze Wydziału Matematyczno – Przyrodniczego UR. Dyrektorem Instytutu został prof. dr hab. Zbigniew Kotylak zaś wicedyrektorem dr Halina Miara.

Uniwersytetowi przybył też nowy obiekt dydaktyczny w Kolbuszowej, przy ul. Sokołowskiej 26 (były POM), przekazany wcześniej przez miasto i gminę Kolbuszowa powiatowi, aby ten z kolei przekazał go Uniwersytetowi na potrzeby dydaktyczne. Budynek został gruntownie wyremontowany i zmodernizowany, pod potrzeby dydaktyczno – badawcze, za pieniądze powiatu i uniwersytetu. Kiedy oddawano go do eksploatacji przedstawiciele Uniwersytetu wielokrotnie podkreślali,

⁵ Ibidem.

⁶ W 2005 roku mgr Zbigniewa Lenarta w fundacji zastąpił Bogdan Romaniuk, zaś mgr Krzysztofa Klechę – inż. Kazimierz Kret.

że spośród wszystkich budynków UR (ponad 50) budynek przy Sokołowskiej w Kolbuszowej posiada najwyższy standard.

Od czasu powołania Instytutu Biotechnologii aktywność naukowa placówki poświęcona była między innymi opracowaniu tematyki badawczej, związanej z praktyką regionu. Chodziło tu głównie o rozwijanie problemów biotechnologii roślin i zwierząt, jak również zastosowanie pewnych zmodyfikowanych mikroorganizmów w ochronie środowiska. Poszczególne zakłady rozwinęły swoje własne badania związane z możliwościami intelektualnymi pracowników oraz bazą techniczną.

I tak:

Zakład Genetyki i Mikrobiologii prowadzi:

- badania nad wpływem stresu termicznego na drożdże *Saccharomyces cerevisiae*. Celem było zastosowanie drożdży w przemyśle piekarniczym i fermentacyjnym. Prace mają charakter poznawczo – aplikacyjny. Polegają na analizie mutantów odpornych na podwyższoną temperaturę z równoczesnym zwiększeniem ilości wytwarzanego alkoholu. Planuje się charakterystykę fizjologiczną – genetyczną oraz ewentualne badania molekularne polegające na klonowaniu genów odpowiedzialnych za odporność. Taki sam charakter, tj. poznawczo – aplikacyjny, mają prace nad charakterystyką mutantów odpornych na metale ciężkie. Miałoby to zastosowanie praktyczne do usuwania metali ciężkich ze ścieków przez wykorzystanie takich mutantów;
- badania prowadzące do opracowania nowych enzymatycznych metod analizy formaldehydu i metanolu w ściekach przemysłowych. Prace miały na celu porównanie różnych metod analizy oraz wybranie metody najbardziej czułej i ekonomicznej.

Zakład Fizjologii Roślin

- bada czynniki fizyczne regulujące funkcjonowanie zegara biologicznego u grzybów;
- prowadzi analizę fizjologiczną patogenów przechowalniczych, bada wpływ grzybobójczy różnych form chitostanu na wczesne stadia rozwojowe patogenów;
- bada regulację wzrostu sinic na przykładzie *Microcystis aeruginosa* i *Anabaena* sp. przez naturalne ekstrakty uzyskane z różnych gatunków zbóż. Zajmuje się określeniem natury chemicznej czynnika regulującego wzrost i produkcję toksyn.

Zakład Fizjologii i Rozrodu Zwierząt zajmuje się hormonalną regulacją rozrodu zwierząt, a szczególnie bada:

- przeciwpłodowe przenikanie i zwrotny transport hormonów w obszarze naczyniowym jądra;
- sezonowe zmiany koncentracji hormonów steroidowych, ich receptorów w gonadach samca sarny w czasie sezonu rozrodczego;
- hormonalną regulację mammogenezy;
- aktywność antyoksydacyjną w obszarze układu rozrodczego.

Zakład Ekotoksykologii prowadzi:

- badania nad skutkami stosowania chemicznych środków ochrony roślin

i nawozów, ich wpływem na środowisko, rośliny następce oraz na zwierzęta i człowieka.

Instytutowi zostały przyznane dwa granty:

- Grant KBN (Komitetu Badań Naukowych): „Nowe enzymatyczne i biosensorowe metody monitoringu formaldehydu i metanolu w środowisku oraz systemy komórkowe do detoksykacji formaldehydu.” Wysokość środków finansowych na realizację tego projektu – 245 tys. zł;
- Grant zamawiany na zadanie badawcze „Sezonowe zmiany koncentracji hormonów steroidowych, tarczycowych, leptyny i czynników wzrostu we krwi obwodowej oraz ich receptorów w gonadach loszek krzyżówek świniodzika. Całkowita aktywność antyoksydacyjna”. Wysokość środków finansowych na realizację projektu badawczego - 150 tys. zł.

Instytut współpracuje z następującymi ośrodkami krajowymi:

- Uniwersytet Wrocławski – badanie zmian struktury mutantów w mikroskopie elektronowym;
- Uniwersytet Warmińsko – Mazurski w Olsztynie – Katedra Fizjologii Zwierząt – badania nad regulacją mammogenezy u świniodzików;
- Uniwersytet Łódzki – badania nad aktywnościami enzymatycznymi drożdży termofilnych;
- SGGW w Warszawie – Instytut Żywienia Zwierząt – badania w zakresie fizjologii zwierząt;
- Instytut Fizjologii Roślin PAN Kraków;
- Instytut Hodowli Zwierząt PAN Balice – Kraków;
- Instytut Rozrodu Zwierząt i Badań Żywności PAN Olsztyn;
- Instytut Zielaństwa i Roślin Leczniczych w Poznaniu.

Rozwija się również współpraca międzynarodowa, a mianowicie z:

- Akademią Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie;
- Akademią Medycyny Weterynaryjnej w Koszycach.

Instytut Biotechnologii nawiązał też kontakty z Uniwersytetem na Węgrzech - Szent Istan University w Gogollo oraz University of Oradea w Rumunii.

Do prowadzonych obecnie badań naukowych i badań planowanych potrzebna jest coraz lepsza aparatura badawcza i baza. Potrzebne są więc budynki o odpowiednim, wysokim, standardzie. Modernizując i remontując budynki w kompleksie podworskim Weryni nie zapomniano również o pięknym pałacu Tyszkiewiczów. Wymagał on kapitalnego remontu, który poprawiłby funkcjonalność i estetykę zabytkowej budowli. Intensywne starania o uzyskanie środków finansowych na remont rozpoczęto wiosną 2003 roku. Były to starania bardzo skuteczne. Ekipy remontowe weszły do Pałacu już w maju 2005 roku. Pieniądze na remont przekazał rektor Uniwersytetu i marszałek województwa (środki unijne ZPORR). Remont zostanie ukończony w czerwcu 2006 roku. Po nim przyjdzie czas na odbudowę i zagospodarowanie parku pałacowego, a później obiektów gospodarstwa.

Zwiększająca się z roku na rok ilość studentów, pracowników i zadań

badawczych, wymusza już u kierownictwa ośrodka akademickiego w Weryni – Kolbuszowej i władz Uniwersytetu Rzeszowskiego planowanie kolejnych inwestycji – budowy pomieszczeń dydaktycznych i socjalnych, przygotowanie rozwiązań, które studiowanie i życie towarzyskie w kompleksie uniwersyteckim w Weryni uczynią ciekawszym i atrakcyjnym.

Dom studencki (dawny internat ZSR) daje zakwaterowanie 142 studentom w pokojach 2,3 i 4 osobowych. Miejsc dla chętnych jednak brakuje. Wynajmują więc mieszkania w Weryni i Kolbuszowej.

1 października 2005 roku, w ośrodku akademickim w Weryni – Kolbuszowej, rozpocznie naukę 323 studentów na studiach dziennych licencjackich i magisterskich. Docelowo ma być ich 1500.

O ośrodku akademickim w Weryni – Kolbuszowej na jubileusz pięciolecia - powiedzieli jego twórcy:

Prof. dr hab. Marek Koziorowski (kierownik Zakładu Fizjologii i Rozrodu Zwierząt): *Dzięki bardzo dobrej bazie dydaktycznej, dobrze wyposażonym laboratorium była możliwość realizowania grantu Komitetu Badań Naukowych o wartości ok. 150 tys. zł. Wysoka jakość zwierząt doświadczalnych umożliwiła rozpoczęcie współpracy z liczącymi się placówkami badawczymi w kraju, m.in. z Uniwersytetem Warmińsko – Mazurskim w Olsztynie, Szkołą Główną Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Uniwersytetem Jagiellońskim i Instytutem Leków i Roślin Lecznicych w Poznaniu. Wstępne wyniki wspólnych badań rokują dobrze na przyszłość. Kadra naukowa, laboratoria, całe zaplecze badawczo – dydaktyczne, niebawem powinny zostać dostrzeżone na mapie naukowej Polski. [...] Niezbędne jednak jest dalsze inwestowanie w strukturę i zaplecze materialne zakładu. Konieczne jest stworzenie w najbliższym czasie pracowni izotopowej i laboratorium biologii molekularnej.[...]*

Moim marzeniem jest, aby stworzyć tutaj centrum, w którym prace eksperymentalne wykonywaliby naukowcy z Czech, Słowacji, Ukrainy i Polski. W ten sposób nasz ośrodek stanie się ważną placówką dydaktyczno – eksperymentalną, nie tylko w regionie karpackim, ale i w Polsce.

Prof. dr hab. Zbigniew Kotylak (dyrektor Instytutu Biotechnologii UR):

"Ośrodek Akademicki w Weryni stoi przed swoją największą szansą: stania się nowoczesną placówką badawczo-dydaktyczną w Polsce południowej i południowo-wschodniej, która będzie współpracować ze Słowakami i Ukraińcami. Jest także wzorem modelowej współpracy samorządów i władz Uniwersytetu. To bardzo dobrze rokuję na przyszłość."

Zbigniew Lenart

P.s. Od 1 października 2005 roku w Weryni - Kolbuszowej rozpoczął funkcjonowanie samodzielny Wydział Biotechnologii Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Cel został osiągnięty.

AN E K S

Porozumienie

Zawarte w dniu 21 marca 2000 roku w Rzeszowie
pomiędzy Powiatem Kolbuszowskim reprezentowanym przez
Zarząd powiatu, w imieniu którego działają:

1. Starosta – **mgr Zbigniew Lenart**
 2. Wicestarosta – **mgr inż. Jerzy Wilk**
- zwanym w dalszej części porozumienia **Powiatem**

a

Wyższą Szkołą Pedagogiczną w Rzeszowie
reprezentowaną przez:

1. Rektora – prof. dr hab. **Włodzimierza Bonusiaka**
 2. Dyrektora Administracyjnego – **inż. Macieja Lipskiego**
- zwaną w dalszej części porozumienia **Uczelnią**

§ 1

Przedmiotem umowy jest przekazanie wybranych obiektów Zespołu Szkół Rolniczych w Weryni w celu uruchomienia zajęć naukowo – dydaktycznych w ramach Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie.

§ 2

1. W ramach tego porozumienia Powiat przekaze notarialnie Uczelni jako darowiznę, odpowiednio przygotowane budynki:
 - a) Pałacu,
 - b) Ośrodka eksperymentalnego Zakładu Fizjologii Zwierząt i Immunologii,
 - c) Terenowej Stacji Instytutu Biologii i Środowiska, w których będzie prowadzona działalność naukowo – dydaktyczna i wychowawcza,
 - d) 5 ha gruntów rolnych dla działalności naukowo – dydaktycznej.
2. Powiat udostępni nieodpłatnie Uczelni dla celów dydaktycznych właściwie przygotowane miejsca w budynku głównym Zespołu Szkół Rolniczych w Weryni.
3. Powiat udostępni nieodpłatnie właściwie przygotowane miejsca w internacie Zespołu Szkół Rolniczych dla studentów oraz mieszkania dla pracowników Uczelni prowadzących zajęcia w Weryni.
4. Przedsięwzięcia, o których mowa w punktach 1 – 3 zostaną zrealizowane przez Powiat przed terminem rozpoczęcia działalności Uczelni.

§ 3

W ramach tego porozumienia Uczelnia zobowiązuje się do uruchomienia w kompleksie Zespołu Szkół Rolniczych w Weryni, począwszy od miesiąca października 2000 r.:

1. Studiów licencjackich stacjonarnych na kierunku biologia (specjalność: agrobiologia),
2. Szkoły Letniej Centrum Kultury i Języka Polskiego dla Cudzoziemców
3. Ośrodka eksperymentalnego dla potrzeb Zakładu Fizjologii Zwierząt i Immunologii Instytutu Biologii i Ochrony Środowiska WSP, jako wyjściowej bazy dla Ośrodka Wdrażania Postępu w Hodowli Zwierząt,
4. Terenowej Stacji Ekologicznej Instytutu Biologii i Ochrony Środowiska. Działalność ta będzie prowadzona według zasad obowiązujących w szkolnictwie wyższym, zgodnie z możliwościami Uczelni i zapotrzebowaniem społecznym. Nie wyklucza to uruchomienia nowych form działalności, ograniczenia (do likwidacji włącznie) lub przekształcenia form już istniejących. Działalność, o której mowa w § 1, będą też mogły prowadzić inne jednostki organizacyjne Uczelni na podstawie dodatkowego porozumienia.

§ 4

1. Uczelnia zapewnia obsługę administracyjną i kadre naukową niezbędną do funkcjonowania studiów i instytucji wymienionych w § 3.
2. Koszty tej obsługi administracyjnej, utrzymania kadry naukowej i prowadzenie działalności w przekazanych budynkach i gruntach rolnych ponosi Uczelnia.

§ 5

Organizacyjnie i finansowo działalność Uczelni w Zespole Szkół Rolniczych w Weryni wspierać będzie Fundacja na Rzecz Rozwoju Oświaty, Szkolnictwa Wyższego i Kultury w Powiecie Kolbuszowskim.

§ 6

Równolegle z zajęciami dydaktycznymi studentów przebiegać będzie proces dydaktyczny w Zespole Szkół Rolniczych w Weryni. Uczelnia – na podstawie dodatkowych porozumień – będzie sprawować opiekę nad tym procesem.

§ 7

Zmiana tego porozumienia wymaga zgody Powiatu i Uczelni podpisanej co najmniej sześć miesięcy przed terminem wejścia jej w życie.

§ 8

Porozumienie spisano w dwóch egzemplarzach, po jednym dla każdej z podpisujących stron.

W imieniu Uczelni

REKTOR
prof. dr hab. Włodzimierz Bonusiak

Dyrektor Administracyjny (pieczęć okrągła)
inż. Maciej Lipski

W imieniu Powiatu

STAROSTA
mgr Zbigniew Lenart

WICESTAROSTA (pieczęć okrągła)
mgr inż. Jerzy Wilk

PIERWSI STUDENCI (2000r.)

I PIERWSI ABSOLWENCI Z TYTUŁEM MAGISTRA (2005r.)

1. BARTUSIAK Paweł, Stróże
2. BIAŁEK Joanna, Sędziszów
3. CIEŚLA Mariola, Rakszawa
4. DYRDA Agnieszka, Rakszawa
5. FRYDRYCH Wioletta, Krościenko Wyżne
6. GREŃ Paweł, Basznia Dolna
7. GRZYWACZ Teresa, Werynia
8. HAMERSKA Dorota, Tomaszów Lubelski
9. JAREK Katarzyna, Zagorzyn
10. KRET Izabela, Kupno
11. KONEFAŁ Anna, Raniżów
12. KARABIN Elżbieta, Ropienka
13. MIKOŁAJCZYK Agnieszka, Alfredówka
14. MAGIEŁDA Agata, Głogów Małopolski
15. OLESZEK Monika,
16. SKICKA Anita, Jasło
17. SIKORSKA Anna, Jasło
18. SZEWC Aneta, Kąty
19. WIĄCEK Paweł, Przyłęk
20. WIKTOR Grzegorz, Huta Przedborska
21. ZACHARSKA Agnieszka, Jarosław
22. RUSIN Bronisława, Częstochowa
23. KALATA Maria, Łapsze Wyżne

**INWESTYCJE (remonty, modernizacje, zakup sprzętu)
w latach 2000 – 2005**

■ **POWIAT**

· Internat	-	247 000,00 zł
· budynek nr 503	-	28 000,00 zł
· sala chemiczna	-	18 000,00 zł
· budynek nr 26 (POM)	-	528 000,00 zł
· budynek nr 2	-	58 000,00 zł
· wyposażenie dydaktyczne	-	109 000,00 zł
ogółem nakłady powiatu:	-	988 000,00 zł

■ **UNIwersytet**

· budynek nr 26	-	95 000,00 zł
· sala operacyjna wraz z zapleczem socjalnym-		165 000,00 zł
· wyposażenie dydaktyczne	-	83 000,00 zł
ogółem nakłady UR	-	316 000,00 zł

■ remont pałacu Tyszkiewiczów	-	2 561 000,00 zł
--------------------------------------	---	-----------------

ZBIGNIEW LENART, PIĘĆ LAT OŚRODKA AKADEMICKIEGO...

W tym: UR - 640 000,00 zł,
Unia Europejska - 1 921 000,00 zł

■ wyposażenie zakupione

· przez Fundację - 101 134,00 zł

Dotacje dla Fundacji na Rzecz Rozwoju Oświaty, Szkolnictwa Wyższego i Kultury w Powiecie Kolbuszowskim w latach 2000 – 2005 (gotówka oraz zakup sprzętu)

1. Powiat Kolbuszowski	-	12 000,00 zł
2. Gmina Kolbuszowa-		67 239,00 zł
3. Gmina Majdan Królewski	-	15 600,00 zł
4. Gmina Dzikowiec	-	7 013,00 zł
5. Gmina Raniżów	-	5 000,00 zł
6. Spółdzielnia Zaopatrzenia i Zbytu w Kolbuszowej	-	2 000,00 zł
waga inwentarzowa-		1 000,00 zł
7. Fabryka Mebli w Kolbuszowej	-	
płyta paździerzowa dwustronnie laminowana	-	2 000,00 zł
8. Prefabet Kolbuszowa	-	1 000,00 zł
9. Stanisław Kościelny „Drebud” Huta Komorowska	-	2 000,00 zł
10. Firma FIN Kolbuszowa	-	500,00 zł
11. Bank PEKAO O/Kolbuszowa (komputery)	-	4 000,00 zł
Razem	-	119 352,00 zł

JEDNOSTKI ORGANIZACYJNE INSTYTUTU BIOTECHNOLOGII UNIWERSTYTETU RZESZOWSKIEGO W WERYNI - KOLBUSZOWEJ⁷

1. Zakład Genetyki	kierownik	prof. dr hab. Z. Kotylak
2. Zakład Mikrobiologii	kierownik	prof. dr hab. M. Błaszczyk
3. Zakład Biotechnologii	kierownik	dr hab. prof. UR I. Zubrzycki
4. Zakład Fizjologii Rozrodu Zwierząt	kierownik	dr hab. prof. UR M.Koziorowski
5. Zakład Ekotoksykologii	kierownik	dr hab. prof. UR S. Sadło
6. Pracownia Chemii Ogólnej	kierownik	dr H. Miara
7. Zakład Botaniki	kierownik	dr hab. prof. UR L. Puszkarski
8. Katedra Zoologii	kierownik	prof. dr hab. T. Puszkarski
9. Zakład Fizjologii Roślin Żebrowski	kierownik	dr hab. prof. UR Andrzej
10. Zespół Obiektów	kierownik	inż. Kazimierz Czepiela
11. Ośrodek Dydaktyczny – Doświadczalny	kierownik	mgr Zbigniew Lenart
12. Dom Studenta	kierownik	inż. Eligiusz Magda

⁷ Stan na 30 września 2005 r.

⁸ W wykazie odnotowano osoby pracujące w ośrodku w latach 2000 - 2005

**Kadra naukowa, dydaktyczna, inżynieryjno - techniczna, administracyjna
i obsługa ośrodka akademickiego w Weryni – Kolbuszowej⁸**

1. Prof. dr hab. Zbigniew Kotylak
2. Prof. dr hab. Marek Koziorowski
3. Prof. dr hab. Grzegorz Bartosz
4. Prof. dr hab. Tomasz Biliński
5. Prof. dr hab. Mieczysław Błaszczuk
6. Prof. dr hab. Janina Kaniuczak
7. Prof. dr hab. Krzysztof Kukuła
8. Prof. dr hab. Bernarda Piskorz – Bińczycka
9. Prof. dr hab. Lucyna Puszkarska
10. Prof. dr hab. Tadeusz Puszkarski
11. Prof. dr hab. Roman Reszel
12. Prof. dr hab. Stanisław Sadło
13. Prof. dr hab. Andrzej Sybirny
14. Prof. dr hab. Czesława Trąba
15. Prof. dr hab. Ewa Wałajtys – Rode
16. Prof. dr hab. Jhor Wirt
17. Prof. dr hab. Igor Zubrzycki
18. Prof. dr hab. Andrzej Żebrowski
19. dr Roman Hajduk
20. dr Kazimierz Jabłoński
21. dr Halina Miara
22. dr Tomasz Rumak
23. dr Włodzimierz Sybirny
24. dr Stanisław Właśniewski
25. lek. Wet. Józef Futyma
26. lek. wet. Anna Tabecka – Łończycka
27. mgr Bronisława Bazyłska
28. mgr Daniel Broda
29. mgr Elżbieta Bzdek
30. mgr Witold Cesarz
31. mgr Agnieszka Chudzik
32. inż. Kazimierz Czepiela
33. mgr Magdalena Duda
34. mgr Teresa Englert
35. mgr Przemysław Gilun
36. mgr Dorota Grabek – Lejko
37. mgr Małgorzata Grządka
38. mgr Bartosz Jagusztyn
39. mgr Julita Jasiewicz
40. mgr Agnieszka Jaźwa

41. mgr Edyta Jost
42. mgr Elżbieta Kapusta – Mierzejewska
43. mgr Ewelina Kowal
44. mgr Katarzyna Kozioł
45. mgr Donata Krogulec
46. mgr Małgorzata Kus- Liśkiewicz
47. mgr Renata Kwolek
48. mgr Jolanta Lenart
49. mgr Zbigniew Lenart

50. mgr Włodimir Lewczenko

51. inż. Eligiusz Magda
52. mgr Joanna Maślanka
53. mgr Anna Mazur
54. mgr Joanna Mazur
55. mgr Aleksander Myszka
56. mgr Anna Nicoś- Śtanek
57. mgr Joanna Niedźwiecka
58. mgr Marta Nowak
59. mgr inż. Bernadetta Oklejewicz
60. mgr Alina Owsiak – Teleon
61. mgr Natalia Potocka
62. mgr Leszek Potocki
63. mgr Damian Reguła
64. mgr Maria Romerowicz
65. mgr Alicja Rybak
66. mgr Agnieszka Sajdak
67. mgr Justyna Sąsiadek
68. mgr Marta Serafin
69. mgr Robert Serafin
70. mgr Marzena Skrzypa
71. mgr Agnieszka Stępień
72. mgr Małgorzata Styś
73. mgr Larysa Sybirny
74. mgr Teresa Śnieżek
75. mgr Marta Tomaszewska
76. mgr Ewa Węgrzyn
77. mgr Maciej Wnuk
78. mgr inż. Anna Żaczek
79. mgr Ewa Życzyńska
80. Stanisław Antos
81. Jan Bieleń
82. Stanisław Bieleń
83. Danuta Gancarczyk

84. Zygmunt Gancarczyk
85. Bernadetta Gul
86. Zbigniew Kardys
87. Helena Kitrys
88. Jan Kołodziej
89. Konrad Kubas
90. Władysław Maciąg
91. Bogusława Marut
92. Kazimierz Pytlak
93. Stanisława Sobolewska
94. Krystyna Starzec
95. Stanisława Starzec
96. Stanisława Wiącek
97. Ewa Wilk
98. Halina Wit
99. Paweł Wroński

Rozdział III

Z warsztatu nauczyciela
- konspekty lekcji edukacji regionalnej

Wstęp

Historia regionalna i lokalna, ze względu na swe liczne walory powinna być trzecim obok historii narodowej i powszechnej, członem szkolnej nauki historii. Propagowaniu tej idei służył kurs „Edukacja regionalna”, zorganizowany przez PODN – Oddział w Tarnobrzegu, we współpracy z MKL w Kolbuszowej. W kursie, który obejmował 60 godzin, uczestniczyło 30 nauczycieli szkół podstawowych, gimnazjów i szkół średnich. Zagadnienia edukacji regionalnej zainteresowały nie tylko nauczycieli historii ale brali w nim udział również poloniści, przyrodnicy oraz duża grupa nauczycieli nauczania zintegrowanego. Zajęcia organizowane w różnej atrakcyjnej formie obejmowały zagadnienia z archeologii, fizjografii, etnografii, historii sztuki, archiwistyki, heraldyki oraz metodyki nauczania regionalizmu. Nauczyciele rozwijali swoją wiedzę na temat przeszłości regionu, jak również poznawali osobliwości kulturowe i przyrodnicze naszej „małej ojczyzny”.

Nabyta wiedza i umiejętności posłużyły do wypracowania kilkunastu scenariuszy zajęć edukacyjnych, realizowanych w różnej formie: lekcji, wycieczek, uroczystości szkolnych. Zastosowane formy i metody nauczania dostosowane do rozwoju psychicznego i intelektualnego uczniów, umożliwiają wieloaspektowe spojrzenie na własny region, dostrzeżenie jego różnorodności i bogactwa oraz specyfiki. Umiejętnie przekazywana wiedza, tycząca „swoich korzeni”, oraz rozwijane umiejętności, wspomagają młodego człowieka w odnajdywaniu istotnych wartości w rodzinnym środowisku, a przez to w budowaniu własnej tożsamości. Owocem prawidłowo ukształtowanej silnej więzi emocjonalnej ze swoim regionem, będzie poczucie odpowiedzialności za jego przyszłość i podjęcie działań na rzecz jego rozwoju.

Organizatorzy kursu składają serdeczne podziękowania Panu Dyrektorowi MiPBP w Kolbuszowej A. D. Jagodzińskiemu za cenne uwagi oraz życząc, bezinteresowną pomoc w realizacji zajęć bibliotekarskich i informatycznych.

TEMAT: KOLBUSZOWIANIE NA PRZEŁOMIE XIX I XX WIEKU

Konspekt lekcji historii w klasie II gimnazjum. Czas – 2 godz.

I. Cel główny

Zaznajomienie uczniów z różnorodnymi aspektami życia społeczno-gospodarczego miasta Kolbuszowej na przełomie XIX i XX wieku.

II. Cele operacyjne

Uczeń:

- wie jak wyglądał dom mieszkańca Kolbuszowej w omawianym okresie,
- zna źródła utrzymania mieszkańców,
- wie jakie były instytucje i organizacje, które brały udział w życiu kulturalnym Kolbuszowej,
- zna sposoby spędzania wolnego czasu w mieście,
- przedstawia wygląd miasta z XIX wieku i porównuje go ze współczesnym, wskazuje różnice w wyglądzie domu urzędnika i rzemieślnika,
- potrafi wskazać różnice w strukturze zatrudnienia ludności chrześcijańskiej i żydowskiej,
- planuje i organizuje samodzielne uczenie się,
- potrafi poszukiwać wykorzystywać informacje z różnych źródeł,
- potrafi efektywnie współdziałać w zespole.

III. Metody

Rozmowa nauczająca, praca z tekstem źródłowym, pokaz, elementy dramy.

IV. Środki dydaktyczne

Teksty źródłowe i materiał ikonograficzny wyszczególniony w dalszej części konspektu.

V. Tok lekcji

1. Zaangażowanie

Zapoznajemy uczniów z tematem, celami i głównymi zagadnieniami lekcji.

Dzielimy klasę na cztery zespoły, którym rozdajemy materiały i przydzielamy zadania:

I. Wygląd miasta:

Zabudowa miasta (wygląd rynku – domy mieszczan, budynki użyteczności publicznej, budowle sakralne).

Materiały pomocnicze: fragmenty wspomnień J. S. Serednickiego z „Biuletynu Muzeum Regionalnego w Kolbuszowej” 1966, oraz E. Maciąg, maszynopis w

Muzeum Regionalnym w Kolbuszowej, kopie zdjęć miasta z przełomu wieków, współczesny plan miasta, papier, kolorowe pisaki.

Wybierzcie spośród siebie lidera, który będzie kierować pracą zespołu, sekretarza, który będzie zapisywać wasze wnioski i sprawozdawcę, który przedstawi efekty waszej pracy.

Wykorzystując zgromadzone materiały, fragmenty wspomnień oraz zdjęcia przedstawiające Kolbuszową na przełomie XIX i XX wieku narysujcie plan miasta. Zaznaczcie na nim rynek, kościół, synagogę, szkołę żeńską i męską i Dom Sokoła.

Dokonajcie porównania wyglądu dziewiętnastowiecznej Kolbuszowej z jej obecnym wyglądem.

II. Dom mieszczkański i jego wnętrze: różnica między domem urzędnika i rzemieślnika.

Wybierzcie spośród siebie lidera, który będzie kierować pracą zespołu, sekretarza, który będzie zapisywać wasze wnioski i sprawozdawcę, który przedstawi efekty waszej pracy.

Materiały pomocnicze: fragmenty wspomnień K. J. Dudzińskiego, *Przeżycia z okresu I wojny światowej*, „Rocznik Kolbuszowski”, 1994, Nr 3 oraz E. Maciąg, maszynopis w Muzeum Regionalnym w Kolbuszowej, *Kolbuszowa 300 lat miasta*, Materiały z sesji naukowej 6-7 X 2000r., Kolbuszowa 2001, papier, pisaki.

W formie tabeli wykażcie różnice między wyglądem domu rzemieślnika kolbuszowskiego i urzędnika. Zwróćcie uwagę na plan domu (usytuowanie warsztatu, pomieszczenie gospodarskie) i odmienne wyposażenie. Dokonajcie oceny warunków mieszkaniowych ludności miasta w końcu XIX i początku XX wieku.

III. Źródła utrzymania mieszkańców miasta.

Wybierzcie spośród siebie lidera, który będzie kierować pracą zespołu, sekretarza, który będzie zapisywać wasze wnioski i sprawozdawcę, który przedstawi efekty waszej pracy.

Materiały pomocnicze: E. Maciąg, maszynopis w Muzeum Regionalnym w Kolbuszowej, *Kolbuszowa 300 lat miasta*, Materiały z sesji naukowej 6-7 X 2000r., Kolbuszowa 2001, kopie zdjęć miasta z przełomu wieków, papier, kolorowe kartony, kolorowe pisaki.

Przedstawcie za pomocą symboli graficznych strukturę zawodową mieszkańców Kolbuszowej w omawianym okresie. Zwróćcie przy tym uwagę, które z zawodów wykonywane były przez ludność żydowską a które przez chrześcijańską. Na drodze dyskusji spróbujcie ustalić, czym spowodowane były różnice w strukturze zatrudnienia tych grup narodowościowych.

IV. Życie kulturalne.

Wybierzcie spośród siebie lidera, który będzie kierować pracą zespołu, sekretarza, który będzie zapisywać wasze wnioski i sprawozdawcę, który przedstawi efekty waszej pracy.

Materiały pomocnicze: fragmenty wspomnień J. S. Serednickiego z Biuletynu Muzeum Regionalnego w Kolbuszowej” 1966 oraz E. Maciąg, maszynopis w Muzeum Regionalnym w Kolbuszowej, Kolbuszowa 300 lat miasta, Materiały z sesji naukowej 6-7 X 2000r., Kolbuszowa 2001, kopie zdjęć miasta z przełomu wieków (Dom Sokoła).

Na podstawie zgromadzonych materiałów przygotujcie rozmowę „z napotkanym mieszkańcem dziewiętnastowiecznej Kolbuszowej” na temat sposobów spędzania wolnego czasu i życia kulturalnego w mieście. Zwróćcie przy tym uwagę na instytucje i organizacje, które brały czynny udział w życiu kulturalnym miasta.

2. Badanie i przekształcanie

Uczniowie pracują w grupach. Zapoznają się i analizują materiał ikonograficzny oraz teksty źródłowe przygotowane przez nauczyciela. Wykonują plakaty, scenariusz scenki i symbole graficzne.

3. Prezentacja

Sprawozdawcy przedstawiają wyniki pracy poszczególnych grup. Na ich podstawie uczniowie poznają życie codzienne i warunki bytowe mieszkańców miasta sprzed stu lat. Nauczyciel uzupełnia ich wypowiedzi i koryguje ewentualne błędy.

4. Podsumowanie i refleksja

Uczniowie dzielą się uwagami na temat pracy w grupie oraz pełnionych przez siebie ról. Podsumowaniem lekcji jest wspólne sporządzenie notatki, którą zapisują do zeszytu.

VI. Zadanie domowe

Na podstawie zdobytych w trakcie ostatnich lekcji wiadomości dotyczących Kolbuszowej, przygotujcie krótką informację do przewodnika turystycznego, która zachęci do odwiedzenia naszego miasta.

Opracowanie:

*Ewa Kłeczek, nauczyciel historii
w SP nr 1 im. Henryka Sienkiewiczaw Kolbuszowej;*

WALORY PRZYRODNICZO-HISTORYCZNE POWIATU KOLBUSZOWSKIEGO

I. Cel główny

Rozbudzanie i kształtowanie poczucia dumy z przynależności do swojego regionu.

II. Cele operacyjne

Uczeń:

- zna topografię regionu,
- wie, jakie obiekty historyczne i przyrodnicze znajdują się na terenie powiatu kolbuszowskiego,
- rozumie pozytywny wpływ walorów estetycznych dzieł sztuki na rozwój własnej wrażliwości,
- rozumie potrzebę korzystania z różnych źródeł,
- rozumie poszczególne etapy technologii obróbki kamienia,
- rozumie potrzebę propagowania atrakcji swojego regionu,
- rozpoznaje gatunki roślin,
- potrafi wymienić i pokazać na mapie swoją miejscowość i inne położone na trasie wycieczki,
- potrafi wskazać i opisać atrakcyjne pod względem przyrodniczym i historycznym miejsca w swojej okolicy,
- potrafi zbierać informacje i materiały oraz dokonywać jego analizy i selekcji,
- potrafi zaprojektować plakat promujący swój region,
- potrafi atrakcyjnie zaprezentować efekty swojej pracy.

III. Metody

Projekt edukacyjny.

IV. Formy

Indywidualna, praca w grupach, wycieczka.

V. Środki dydaktyczne

Mapa powiatu kolbuszowskiego, przewodniki turystyczno-krajoznawcze, przewodniki do oznaczania roślin i zwierząt, taśma miernicza, przybory do pisania, notatniki.

Termin: maj – czerwiec

Klasa: IV – VI

Czas trwania wycieczki: 5 – 6 godzin

Etap projektu	Przystanek	Zadanie dla ucznia	Cele edukacyjne	Przedmiot	Kształtowanie umiejętności
I. Etap wstępny – opracowanie wiadomości ogólnych na temat regionu.	Szkoła – Kosowy.	1. Określ położenie regionu i jego warunki naturalne. 2. Zaprojektuj trasę wycieczki. Odszukaj i wskaż na mapie miejscowości położone na tej trasie (Kosowy – Trzėsówka – Ostrowy Tuszowskie – Przyłęk – Kosowy). 3. Scharakteryzuj środowisko przyrodnicze powiatu kolbuszowskiego. 4. Zapoznaj się z obiektami historycznymi położonymi na trasie wycieczki.	Poznanie najbliższego środowiska i specyfiki jego regionu. Polożenie i różnicowanie przestrzenne elementów środowiska geograficznego regionu.	Historia i społeczeństwo Przyroda Edukacja regionalna	Uczeń potrafi: - wskazać na mapie określone miejscowości, - podać nazwę krainy geograficznej, w której znajduje się jego region, - czytać mapę, - wymienić obiekty historyczne i przyrodnicze znajdujące się na trasie wycieczki.
II. Etap zbierania informacji i materiałów – wycieczka.	Kosowy – zespoły roślinne, dęb szypułkowy.	1. Dokonaj pomiaru taśmą mierniczą obwodu pnia dębu szypułkowego. 2. Dokonaj oceny stanu zdrowia tego okazu i zaproponuj sposób konserwacji. 3. Rozpoznaj za pomocą przewodnika rzadkie gatunki	Fascynacja światem, jego różnorodnością i pięknem.	Przyroda	Uczeń potrafi: - przeprowadzić obserwację, - rozpoznąć gatunki roślin, - dokonać pomiaru, - ocenić stan drzewa (dębu).
	Trzėsówka – kościół parafialny z XVIII wieku, Park podworski z przełomu XVIII/XIX wieku. Kapliczka przydrożna.	1. Przeprowadź wywiad z księdzem na temat historii kościoła w Trzėsówce. 2. Rozpoznaj gatunki drzew rosnących w parku. 3. Dokonaj pomiaru obwodu rosnących w parku drzew. 4. Wykonaj zdjęcie kapliczki.	Poznanie zabytków architektury sakralnej.	Historia i społeczeństwo Przyroda	Uczeń potrafi: - skonstruować pytania do wywiadu, - poprawnie i z kulturą przeprowadzić wywiad, - prowadzić obserwację i trafnie rozpoznawać gatunki drzew.

		Ostrowy Tuszowskie – kościół neogotycki z początku XX wieku.	1. Zapoznaj się z historią kościoła – wykonaj notatkę podczas opowiadania nauczyciela. 2. Przedstaw w formie plastycznej kościół neogotycki.	Poznanie historii kościoła neogotyckiego i legend związanych z kultem NMP „Madonny z puszczy”.	Historia i społeczeństwo Sztuka	Uczeń potrafi: - wykonać notatkę, - opowiedzieć legendę.
		Przylęk – Zakład Obróbki Kamienia „Rogala” Rezerwat leśny „Buczyna” Kapliczka przydrożna z figurą św. Jana Nepomucena XVIII/XIX w.	1. Zapoznaj się z technologią obróbki kamienia i jego zastosowaniem. 2. Zapoznaj się z gatunkami roślin występującymi na ścieżce dydaktycznej. 3. Wykonaj zdjęcie kapliczki.	Poznanie technologii produkcyjnej jednego z zakładów przemysłowych regionu. Zdobycie umiejętności rozpoznawania roślin i dokonywania ich opisu. Zapoznanie się z regulaminem zachowywania się w rezerwacie.	Technika Przyroda Historia i społeczeństwo	Uczeń potrafi: - przedstawić technologie obróbki kamienia, - wymienić sposoby jego zastosowania, - samodzielnie rozpoznać i wymienić gatunki roślin występujących na ścieżce, - poprawnie zachowywać się w rezerwacie.
		Kosowy – kościół parafialny.	1. Kościół NSJ jako przykład współczesnego budownictwa sakralnego – zwiedzenie kościoła, rozmowa z księdzem proboszczem.	Zdobycie umiejętności poprawnego komunikowania się i sporządzania notatki.	Religia	Uczeń potrafi: - zebrać informacje i sporządzić notatkę.

III.	Etap opracowywania zebranych informacji i materiałów.	Kosowy – szkoła.	1. W oparciu o zebrane informacje i materiały wykonaj plakat obrazujący walory przyrodniczo-historyczne powiatu kolbuszowskiego. 2. Zaproponuj hasło swojej pracy.	Przygotowanie do prezentacji własnego regionu.	Sztuka Historia i społeczeństwo Przyroda	Uczeń potrafi: - dokonać selekcji materiału, - zaplanować i wykonać plakat, - współpracować w grupie.
IV.	Prezentacja.	Kosowy – szkoła.	1. Prezentacja plakatów. 2. Prezentacja efektów pracy uczniów (szkice, plany, zdjęcia, plakaty, wywiady) w formie wystawy.	Ukazanie piękna najbliższej okolicy.	Przyroda Historia i społeczeństwo Sztuka	Uczeń potrafi: - określić technikę pracy plastycznej, - prezentować zebrane przez siebie materiały w sposób ciekawy i komunikatywny.
V.	Ewaluacja.	Kosowy – szkoła.	Ankieta ewaluacyjna.	Ocena siebie i kolegów.		

MATERIAŁY POMOCNICZE

Karta pracy ucznia

Zadania dla ucznia

1. Dokonaj pomiaru obwodu pnia drzew na wysokości 130 cm.
 - dokonaj oceny stanu zdrowia,
 - wyniki zapisz w tabeli nr 1.

L.p.	Nazwa gatunkowa	Wymiary	Położenie	Stan zdrowia drzewa

2. Zaobserwuj rośliny i zwierzęta występujące na trasie wycieczki. Zwróć uwagę na gatunki chronione. Korzystając z atlasów i przewodnika rozpoznaj gatunki i przykłady zapisz w tabeli nr 2.

L.p.	Gatunek roślin	Gatunek zwierząt

3. Przeprowadź wywiad z księdzem na temat historii kościoła w Trzęsówce. Sporządź notatkę.
Proponowane pytania do wywiadu:
 - a. Jakie były początki parafii Trzęsówka?
 - b. Ile lat istnieje?
 - c. W jakim stylu jest wybudowany kościół?
 - d. Kto przeprowadził prace renowacyjne?
 - e. Czy kościół był przebudowywany?
4. Wykonaj szkice lub zdjęcia ciekawych okazów przyrodniczych i obiektów historycznych.

Kosowy to wieś położona na morenowych wzgórzach wśród lasów. Powstała przed 1578 rokiem w dobrach Hieronima Mieleckiego z Mielca a od roku 1616 należała wraz z folwarkiem do klucza kolbuszowskiego.

Kosowy należały początkowo do parafii Cmolas, następnie do ufundowanej przez Kuczkowskich (w 1786 roku) parafii filialnej w Trzęsówce. Stan taki utrzymał się aż do roku 1982, w którym utworzono we wsi samodzielną parafię p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa. Kościół parafialny zlokalizowano na wzniesieniu zwanym „Owsianka”, na styku trzech wsi: Hucinny, Kosów i Siedlanki. 24 grudnia 1988 roku konsekrował go biskup Władysław Bobowski z Tarnowa. Okręg parafii kosowskiej obejmuje: Kosowy, Siedlankę, Huciny i Kłodziny (przysiółek Trzęsówki).

Szkoła Podstawowa mieści się w budynku oddanym do użytku we wrześniu

1959 roku. Stoi on na tzw. „Rzesztówce”, tj. w obrębie dawnego założenia parkowo – dworskiego.

Na terenie dawnego parku dworskiego (naprzeciwko szkoły) rośnie wiekowy dąb szypułkowy o obw. 645 cm, wys. 25 m liczący około 410 lat. Ponadto we wsi rośnie kilka gatunków rzadkich roślin (podlegających ochronie) i stanowiących dużą atrakcję florystyczną, jak: rosiczka okrągłolistna, widłak torfowy, gnidosz rozesłany, bagno zwyczajne.

Przyłęk (pierwotnie Wola Przyłęcka), założył około 1578 roku Jan Mielecki, poczem przeszedł na jego syna Mikołaja, wojewodę podolskiego i hetmana wielkiego koronnego. Ponieważ zmarł on bez potomka męskiego w 1585 roku, wieś przejęła jego córka Zofia, której drugi mąż – Jan Karol Chodkiewicz, sprzedał ją w latach 1608 – 1611 Jerzemu Zbigniewowi Ossolińskiemu. Odtąd pozostała ona w rękach tej rodziny aż do połowy XIX wieku. W 1817 roku Józef Maksymilian Ossoliński, historyk literatury i bibliofil, uczynił z Przyłęka uposażenie Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. W 1890 roku Przyłęk z Huciną z przysiółkami: Poręby, Żabieniec, Podlesie, Staszówka, Biesiadka oraz dwoma obszarami dworskimi, należała do największych wsi w ówczesnym powiecie kolbuszowskim.

Wieś ciągnie się z północy, od przysiółka Ługnica, na południe pod tzw. Przyłęk Zgórką, gdzie w odległości około 3 km od przystanku PKS, rozciąga się najciekawszy w regionie ścisły rezerwat leśny im. prof. Dr Władysława Szafera „Buczyna na Płaskowyżu Kobuszowskim”.

Rezerwat „Buczyna” znajduje się na obszarze 20,8 ha. Obejmuje on fragment lasu liściastego o charakterze naturalnym w otoczeniu rozległych, sztucznych borów sosnowych oraz otwartych piaszczysk. Z takimi osobliwościami florystycznymi jak: kłokoczka południowa, wawrzynek wilczełyko, podkolan zielony, bluszcz pospolity. W obrębie rezerwatu przebywają dziki i sarny oraz żyje około 30 gatunków ptaków, wśród nich świstunka leśna, muchołówka żałobna, grzywacz, dzięcioł czarny i inne. W rezerwacie wyznaczono dla zwiedzających szlak turystyczny (ścieżkę dydaktyczną).

LEGENDY ZWIĄZANE Z POCZĄTKAMI KULTU NMP

I. Okoliczności powstania kościoła sanktuaryjnego.

„Znurzonemu polowaniem rycerzowi miała objawić się Matka Boża i przekazać swą wolę: Przyszłam tu z Włoch i tu mi postawisz swój kościół”.

II. Źródło wypływające w pobliżu świątyni.

Według legendy, polujący w niedzielę rycerz stracił wzrok, kiedy krew zabitego jelenia oblała mu oczy. Żałując za grzech – prosił Matkę Bożą o ratunek. Usłyszał wtedy głos, który nakazał mu grzebać w piasku dołek i obmyć się wodą, która wypłynie. Po obmyciu oczu wodą rycerz odzyskał wzrok.

Ankieta ewaluacyjna

Podkreśl wybraną odpowiedź.

1. Czy przeprowadzona wycieczka, była:
 - a) bardzo atrakcyjna,
 - b) ciekawa,
 - c) nudna.
2. Czy zdobyte przez ciebie umiejętności i wiedza będą przydatne w życiu codziennym?
 - a) tak,
 - b) nie.
3. Czy potrafisz przekazać zdobyte wiadomości kolegom?
 - a) tak,
 - b) nie,
 - c) nie wiem.
4. Czy potrafisz podzielić się wiadomościami z rodzicami (opiekunami)?
 - a) tak,
 - b) nie,
 - c) nie wiem.
5. Czy uważasz, że przeprowadzone zajęcia były dla ciebie:
 - a) przydatne,
 - b) nieprzydatne,
 - c) nie mam zdania.
6. Jak oceniasz swój udział w zajęciach:
 - a) bardzo dobrze,
 - b) dobrze,
 - c) wystarczająco,
 - d) nie angażowałem się,
 - e) nudziłem się.

Dziękuję za wypełnienie ankiety

*Śpiewak Helena SP Kosowy
Barbara Kania-Dziedzic SP Trześć*

TEMAT: CZY ZNASZ SWÓJ REGION?

Scenariusz lekcji edukacji regionalnej w klasie IV

I. Cel główny

Zapoznanie uczniów z bogactwem historyczno-przyrodniczym własnego regionu.

II. Cele operacyjne

Uczeń:

- zna nazwę stolicy regionu w którym mieszka, zna jej położenie geograficzne,
- umie przedstawić historię regionu,
- umie wybrać miejsca ciekawe pod względem turystycznym i historycznym w swojej miejscowości – regionie,
- rozumie i adekwatnie wykonuje polecenia zawarte w instrukcjach,
- dobiera odpowiednie argumenty w dyskusji,
- potrafi nanieść na plan mapki wycieczki lokalizację określonych obiektów, które warto zobaczyć,
- potrafi sporządzić trasę wycieczki po ciekawych zakątkach miejscowości – regionu,

III. Metody

Praca w grupach pod kierunkiem nauczyciela.

IV. Środki dydaktyczne

Mapa Polski, mapka regionu, ilustracje i zdjęcia przedstawiające zabytki miejscowości i regionu, przewodniki turystyczne, arkusze szarego papieru z naniesionym konturem powiatu kolbuszowskiego.

V. Tok lekcji

Czas: 45 minut

Instrukcja pracy w grupie:

1. Proszę nanieść na konturowej mapie powiatu kolbuszowskiego nazwę swojej miejscowości i zaznaczyć stolicę regionu.
2. Proszę sporządzić listę ciekawych miejsc swojego regionu pod względem historycznym i przyrodniczym, które chcielibyście pokazać swoim kolegom (do wykonania zadania wykorzystaj zgromadzone zdjęcia i ilustracje oraz przewodniki turystyczne). Przy wyborze miejsc zastanówcie się nad odpowiedzią na pytanie: Dlaczego te miejsca chcielibyście pokazać ?
3. Na konturowej mapie powiatu kolbuszowskiego proszę sporządzić trasę wycieczki po ciekawych miejscach regionu, które chcielibyście zobaczyć (wybrane ilustracje możecie nakleić na wyznaczonej trasie wycieczki). Uzasadnijcie swój wybór w kilku zdaniach.

Etapy lekcji	Przebieg lekcji	Umiejętności	Uwagi
Zaangażowanie 5 minut	Wprowadzenie do tematu. Podział klasy na grupy. Przypomnienie zasad pracy w grupie. Wybór lidera, sekretarza i sprawozdawcy.	Skuteczne współdziałanie i komunikowanie się w grupie.	Każda grupa otrzymuje identyczny tekst instrukcji.
Badanie (przekształcanie) 20 minut	Uczniowie przystępują do realizacji zadań zawartych w instrukcji: 1. Na arkuszu szarego papieru, na którym znajduje się kontur powiatu kolbuszowskiego uczniowie nanoszą nazwę swojej miejscowości i nazwę stolicy regionu. 2. Na kartce papieru sporządzają listę ciekawych miejsc, które chcieliby pokazać swoim kolegom. W tym celu wykorzystują zdjęcia i ilustracje wcześniej przygotowane przez uczniów oraz przewodniki po regionie. 3. Na arkuszu, na którym wcześniej zaznaczyli nazwę miejscowości i stolicę regionu, sporządzają trasę wycieczki i przygotowują uzasadnienie swojego wyboru.	Organizowanie pracy w grupie. Rozwiązywanie problemu w sposób twórczy. Skuteczne komunikowanie się w różnych sytuacjach.	Uczniowie uważnie czytają polecenia zawarte w instrukcji. Nauczyciel odpowiada i wyjaśnia ewentualne wątpliwości. Każdy uczeń ma możliwość wykazania własnej inicjatywy, dzięki odpowiedniej argumentacji może wpłynąć na decyzje swoich kolegów. Nauczyciel obserwuje pracę grupy.
Prezentacja 15 minut	Uczniowie sprawozdawcy każdej z grup przedstawiają efekty pracy grupy i argumentację dokonanego wyboru. Po prezentacji następuje wspólne podsumowanie będące odpowiedzią na pytanie zawarte w temacie lekcji i wybór najciekawszej trasy wycieczki po regionie. Na mapie geograficznej Polski uczniowie wskazują umiejscowienie swojego regionu.	Skuteczne komunikowanie się w różnych sytuacjach. Współdziałanie w grupie. Rozwiązywanie problemu w sposób twórczy.	Kartki papieru z listą ciekawych miejsc oraz arkusze ze sporządzoną trasą wycieczki zostają przypięte do tablicy. Następuje konfrontacja wyników pracy poszczególnych grup. Pomoc nauczyciela gdy wystąpią trudności przy omawianiu pracy grupy.

1. Na dzisiejszych zajęciach podobało mi się
2. Chętnie zmieniłbym
3. Domaluj do rysunku minkę, która będzie wyrażała stopień twojego zadowolenia z lekcji:

0 5 10

TEMAT: PLAN WYCIECZKI ROWEROWEJ NA TRASIE NIWISKA - KAMIONKA - OCIEKA - BLIZNA - NIWISKA

Edukacja regionalna i prozdrowotna.

**Wycieczka przeznaczona jest dla starszych klas gimnazjalnych
i szkoły średniej.**

I. Cel główny

Zapoznanie z walorami przyrodniczymi i kulturowymi regionu

II. Cele operacyjne

Uczeń:

- wie jakie jest dziedzictwo kulturowe regionu,
- zna historię najbliższej okolicy z okresu II wojny światowej,
- rozumie znaczenie historii regionalnej i jej roli w tworzeniu historii kraju,
- rozumie znaczenie poznawania zabytków dla kształtowania poczucia tożsamości narodowej,
- potrafi wskazać ciekawe, warte obejrzenia miejsca w najbliższej okolicy,
- potrafi pełnić rolę przewodnika po własnym regionie.

III. Metody

Wycieczka rowerowa.

IV. Środki dydaktyczne

1. Ł. Godlewski, Historia podziemia konspiracyjnego Armii Krajowej _ Obwód Kolbuszowa, kryptonim „Kefir” [w] Rocznik Kolbuszowski nr 4, rok 1994-2000, s. 28-30
2. M. Skowroński, Gmina Niwiska, s. 35-38

V. Przebieg wycieczki

Czas trwania wycieczki – ok. 6 godzin, liczba opiekunów 2 – 4 (w zależności od liczby uczestników).

Trasa ok. 40 km.

- Zbiórka pod szkołą w Niwiskach – 8:30
- Przypomnienie przez opiekunów zasad bezpiecznego poruszania się po drogach.
- Uformowanie kolumny rowerowej (1 opiekun na czele, 2 zamyka kolumnę).
- Wyjazd w trasę – 9:00 (Mapka trasy w załączeniu).

- Pierwszy postój w Kamionce przy zalewie(ok. 30 min.), zapoznanie uczniów z walorami miejscowości i roślinnością okolic.
- Przejazd z Kamionki do Ocieki, postój w Ociece, zwiedzanie młyna wodnego – zapoznanie się z pracą młynarza. Jak powstaje mąka? Jakie maszyny stosowane są dziś, jakie były kiedyś.(ok. 30 min.)
- Przejazd z młyna do bunkrów w Ociece. Wyznaczeni wcześniej uczniowie opowiadają o historii tych terenów w okresie II wojny światowej. Obejrzenie bunkrów(2 największe, najbliżej trasy).
- Przejazd z Ocieki poniemiecką trasą do Blizny, szukanie pozostałości po wyrzutniach V2.
- Omówienie przez nauczyciela tematu dotyczącego „cudownej broni” niemieckiej i historii z nią związanych. Wyjaśnienie dlaczego Blizna stała się miejscem prób z nową bronią.
- Ognisko i podsumowanie wycieczki.
- Wyjazd do Niwisk – powrót ok. 15:00, po powrocie do szkoły ocena prezentacji uczniów.

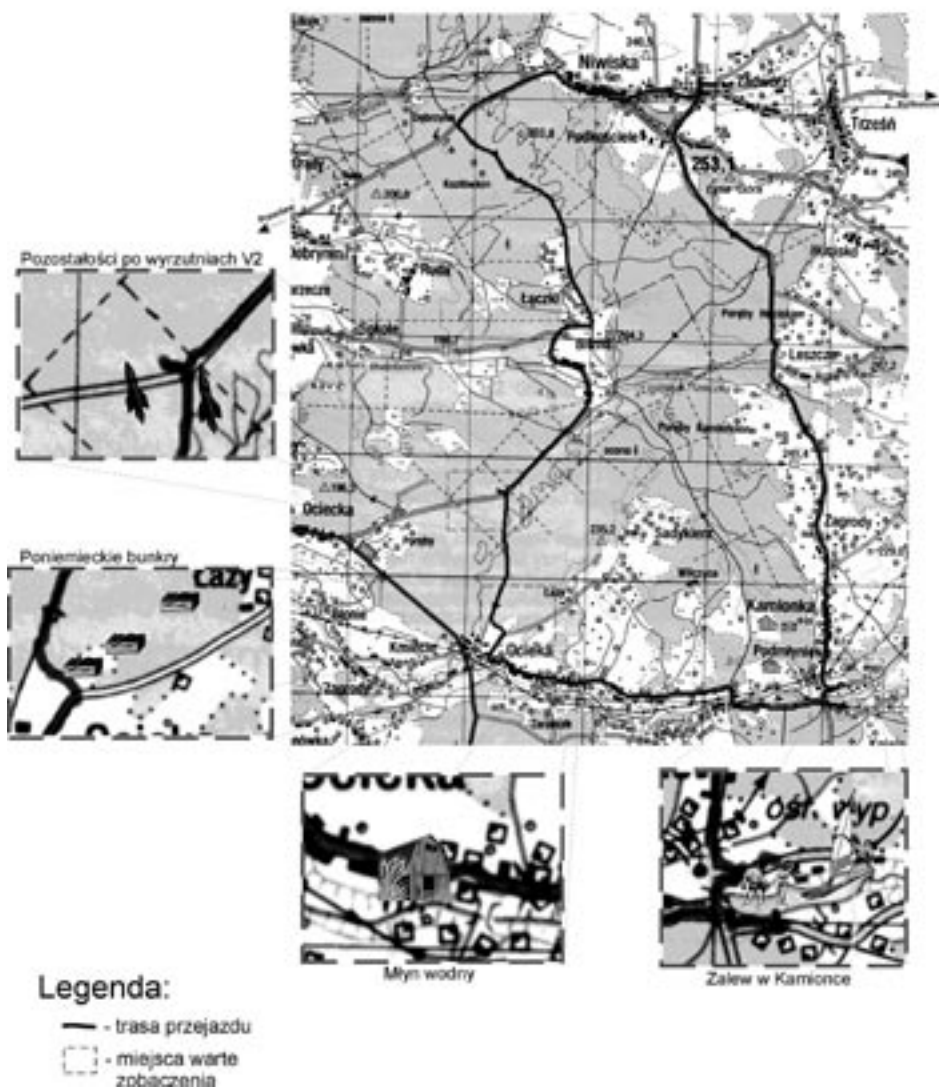
VI. Zadanie domowe

Ułóż krzyżówkę dotyczącą poznanych na wycieczce miejsc.

*Opracowanie: Publiczne Gimnazjum Niwiska
mgr Barbara Górka – Starzec
mgr Edward Dudziak*

Trasa wycieczki

Zawalony bunkier w Ociece

Okolice wyrzutni V2 w Bliznie

TEMAT: JAK TO DRZEWIEJ BYWAŁO...

NASZE RODZINNE TRADYCJE BOŻONARODZENIOWE I KARNAWAŁOWE

**Scenariusz lekcji regionalnej dla klas starszych szkół
podstawowych i gimnazjów.**

I. Cel główny

Rozbudzanie wrażliwości na piękno zachowanych zwyczajów i ich rolę w życiu współczesnego Polaka.

II. Cele operacyjne

Uczeń:

- wie jak jego przodkowie obchodzili Boże Narodzenie i karnawał,
- rozumie sens i potrzebę podtrzymywania rodzinnych tradycji świątecznych,
- potrafi opowiedzieć o domowych tradycjach, obrzędach świątecznych i karnawałowych,
- potrafi wykonać ozdoby bożonarodzeniowe typowe dla regionu lasowiackiego,
- potrafi wcielać się w rolę i wykonywać tradycyjne przyśpiewki.

III. Metody

Prezentacja, elementy dramy, pogadanka, elementy wykładu.

IV. Formy pracy

Indywidualna, praca w grupach, zbiorowa.

V. Środki dydaktyczne

Materiały plastyczne, opisy potraw lasowiackich, wróżb i tradycji świątecznych, zdjęcia, elementy strojów kolędniczych.

VI Tok lekcji

- Wprowadzenie do tematu (nauczyciel krótko przedstawia polskie tradycje świąteczne, uświadamiając uczniom jak ważną rolę odgrywał kiedyś w życiu wsi rok liturgiczny).
- Przygotowanie wspólnie z uczniami ozdób bożonarodzeniowych typowych dla regionu lasowiackiego (pajaki, światy).
- Omówienie przez wybranych wcześniej uczniów ich domowych zwyczajów świątecznych, połączone z opisem potraw wigilijnych (np. barszcz biały z grzybami).
- Wigilijne wróżby z naszego regionu (zebrane przez uczniów opisy).
- Wybrany wcześniej uczeń przedstawia znaczenie słowa „karnawał” i omawia tradycje z nim związane.

- Elementy dramy - uczniowie przebrani za kolędników śpiewają starą lokalną przyspiewkę „Szczodroki”.

*Piecone tu scodroki, kołoki powiadali nom,
Ślicna pani, grzeczna pani dejże i tyz nom
Jak nie dacie scodroka, kołoka, dejcie chleba krom
Zapłaci wom Pan Bóg z nieba i ten święty Jon.
Pan Jezus się narodził, po scodrockach rozchodził
A my Go tez witomy, pod kolanka chwyto my
Zawitajże Panie nas po scodrockach dzisiaj cas.
Scodrocorze mali kolondke wybrali, kolondecka nie laseczka
Abyście nom dali.
Jak wy nom nie dacie, to wy nos poznacie,
Wszystkie garczki wytłucewa co na szofie mocie.*

*Niech będzie pochwalony na ten Nowy Rok,
Niech się wom tu rodzi kapusta i groch,
Zimioki jak poły, len do powały,
Pszenica jak rękawica, a na piecu siedzi dzieci kopica.
Żeby wom się udawało proso, żeby wasza gospodyni nie chodziła boso.*

- Podsumowanie lekcji – uzmysłowienie uczniom potrzeby kultywowania tradycji szczególnie w drodze do Europy.
- Ocena pracy uczniów.
- Zadanie pracy domowej – Czy nasze tradycje ludowe należy chronić przed zapomnieniem?

*Opracowała: mgr Barbara Górka – Starzec
Gimnazjum Publiczne Niwiska*

TEMAT: ŚLADAMI PRZESZŁOŚCI PO NOWEJ DĘBIE

I. Cel główny

Rozwijanie postaw obywatelskich i patriotycznych, poczucia przynależności do wspólnoty lokalnej, regionalnej i narodowej.

II. Cele operacyjne

Uczeń:

- zna wydarzenia historyczne: historię bitwy pod Grunwaldem, znaczenie uchwalenia Konstytucji 3 Maja, okoliczności powstania hymnu narodowego,
- zna losy Polaków na Wschodzie w czasie II wojny światowej, bitwę o Westerplatte,
- dostrzega rolę postaci historycznych w wymienionych wydarzeniach: Stanisław Małachowski, S. August Poniatowski, Józef Wybicki, Jan Gryczman,
- rozumie i posługuje się pojęciami i terminami: Ustawa Rządowa, Pieśń Legionów Polskich we Włoszech, Głgota Wschodu,
- posługuje się mapą,
- współpracuje w zespole zadaniowym,
- potrafi dokonać selekcji informacji pochodzących z różnych źródeł, w celu przygotowania referatu,
- potrafi wykorzystać posiadaną wiedzę do wyrażania własnej opinii.

III. Metody

- praca z tekstem źródłowym,
- praca z mapą,
- rozmowa nauczająca,
- praca w grupie.

IV. Środki dydaktyczne

- „Nasze Sprawy” – pismo Samorządu Miasta i Gminy Nowa Dęba,
- Zeszyty NTSK nr 1 „Virtuti Militari”,
- „Miasto i Gmina Nowa Dęba” – informator gospodarczo- - krajoznawczy,
- mapa Nowej Dęby,
- referaty uczniów.

V. Tok lekcji

1. Przygotowanie lekcji

Podzielenie klasy na 5 grup, które przygotowują referaty na następujące tematy:

- Historia i tradycje Pomnika Grunwaldzkiego.
- Upamiętnienie 200-setnej rocznicy uchwalenia Konstytucji 3 Maja.

- Upamiętnienie 200-setnej rocznicy powstania Mazurka Dąbrowskiego.
- Uczczenie ofiar Golgoty Wschodu.
- Postać majora J. Gryczmana i jego udział w II wojnie światowej.

2. Wprowadzenie

Dzisiejsza lekcja będzie poświęcona zebraniu i uporządkowaniu wiadomości na temat najważniejszych miejsc pamięci narodowej w naszym mieście.

3. Rozwinięcie

Praca w grupach z mapą – wyznaczanie trasy wycieczki (załącznik nr 1) i miejsc pamiątkowych tablic (pierwsza tablica w szkole upamiętniająca 200-setną rocznicę powstania Mazurka Dąbrowskiego, druga tablica poświęcona mjr J. Gryczmanowi na Alei Zwycięstwa, trzecia i czwarta tablica w Kościele Matki Bożej Królowej Polski) oraz Pomnika Grunwaldzkiego przy ul. Ks. H. Łagockiego.

4. Trasa wycieczki

- Tablica na II piętrze ZS nr 1 – referat o historii „Mazurka Dąbrowskiego”.
- Przejście pod pamiątkową tablicę poświęconą majorowi J. Gryczmanowi – przedstawienie postaci obrońcy Westerplatte.
- Tablice w Kościele MBKP – ukazanie znaczenia Konstytucji 3 Maja i złożenie symbolicznej wiązanki kwiatów pod tablicą poświęconą ofiarom Golgoty Wschodu w 55 rocznicę.
- Zakończenie wycieczki przed Pomnikiem Grunwaldzkim – poznanie historii powstania pomnika.

5. Podsumowanie

Rozmowa na temat wartości wyniesionych z lekcji.

VI. Zadanie domowe

Napisz swoje refleksje na temat miejsca pamięci, które cię najbardziej poruszyło.

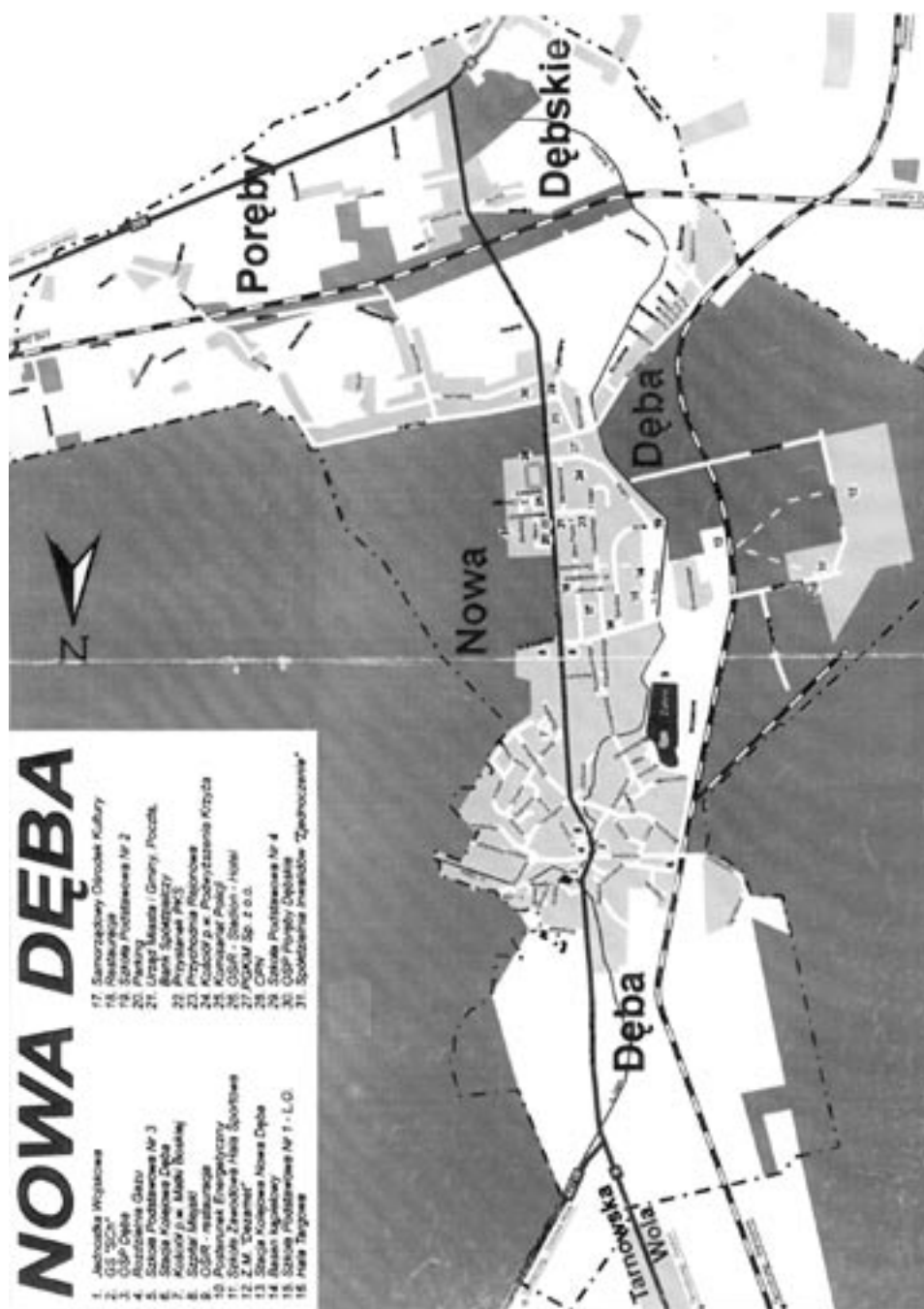
VII. Załączniki

- Mapa Nowej Dęby – oznaczenie trasy.
- Zdjęcia tablic i pomnika.

*Opracowały:
Zespół Szkół nr 1 Nowa Dęba
Marzena Zięba, Anna Babula, Beata Gajom*

ZAŁĄCZNIKI

1. Mapa Nowej Dęby
2. Zdjęcia tablic i pomnika

TEMAT: KARDYNAŁ ADAM KOZŁOWIECKI

- ZAKONNIK, WIĘZIEŃ, MISJONARZ

I. Cel główny

Pogłębienie i rozwinięcie wiedzy na temat postaci kardynała Kozłowieckiego oraz zrozumienie jego roli i znaczenia dla regionu, kraju i świata.

II. Cele operacyjne

Uczeń:

- zna najważniejsze fakty z biografii kardynała Kozłowieckiego,
- zna historię regionu jako „kraju lat dziecińczych” kardynała,
- rozumie jaki wpływ miały wydarzenia polityczne owego czasu na losy bohatera lekcji,
- dostrzega rolę wybitnej postaci dla regionu kraju i świata,
- aktywnie pracuje w zespole zadaniowym,
- analizuje teksty i materiały źródłowe,
- formułuje własne wnioski,
- potrafi dokonać selekcji informacji pochodzących z różnych źródeł przekazu, w celu przygotowania referatu

III. Metody

- praca z tekstem źródłowym
- wywiad
- rozmowa nauczająca
- praca grupowa, zbiorowa i indywidualna

IV. Środki dydaktyczne

- Książki autorstwa kardynała np. „Ucisk i strapienie”.
- Zdjęcia
- Wywiady uczniów
- Referaty uczniów
- Kaseta z filmem „Kardynał z buszu”.
- Strona internetowa gminy Majdan Królewski: <http://www.majdankrolewski.pl>

V. Tok lekcji

1. Przygotowanie lekcji:

Podzielenie klasy na zespoły:

- Pierwszy zespół przygotowuje wywiady z osobami znającymi kardynała: z księdzem dziekanem W. Włodarczykiem, księdzem dziekanem M. Wolaninem i z najstarszymi mieszkańcami Huty Komorowskiej: panem S. Wójcikiem i panią M. Filą, notuje, wypożycza zdjęcia, książki i inne materiały
- Drugi zespół przygotowuje reportaż zdjęciowy z miejsc związanych z kardynałem: z Huty Komorowskiej i Majdanu Królewskiego.

- Trzeci zespół zapoznaje się z książkami autorstwa kardynała i przygotowuje krótkie ich fragmenty do prezentacji dla klasy.
Nauczyciel przed lekcją spotyka się z uczniami, przegląda, porządkuje materiał zebrany przez uczniów.

2. Wprowadzenie

Dzisiejsza lekcja będzie poświęcona zebraniu i uporządkowaniu wiadomości na temat jednej z najważniejszych postaci naszego regionu Kardynała Adama Kozłowieckiego

3. Rozwinięcie

Uczniowskie prezentacje:

- Pierwszy zespół - przedstawia kolejne życie kardynała : pochodzenie z rodziny hrabiowskiej, uczęszczanie do szkoły jezuickiej, wstąpienie do zakonu, pobyt w obozach w czasie II wojny światowej, wyjazd na misje. Prezentuje zdjęcia rodziny, dworku, zdjęcia z czasów wojny, pracy na misjach i wizyt Kozłowieckiego w rodzinnych stronach. Przytacza wspomnienia najstarszych mieszkańców Huty Komorowskiej związane z rodziną Kozłowieckich.
- Drugi zespół – przedstawia materiał zdjęciowy z parku podworskiego w Hucie Komorowskiej, z kaplicy cmentarnej w Majdanie Królewskim, gdzie spoczywa ojciec Kardynała
- Trzeci zespół – zapoznaje klasę z wybranymi fragmentami książek autorstwa kardynała, zawierającymi dedykacje i autograf autora

Uczniowie pod kierunkiem nauczyciela formułują notatki na temat bohatera lekcji i znaczenia jego osoby dla regionu kraju i świata .

4. Podsumowanie

Obejrzenie filmu: „Kardynał z buszu”.

VI. Zadanie domowe

Zaplanowanie wycieczki rowerowej do Huty Komorowskiej i ogniska na terenie parku

VII. Załączniki

- zdjęcia kardynała z różnych okresów życia
- zdjęcia z terenów Huty Komorowskiej i Majdanu Królewskiego
- wycinki prasowe na temat kardynała

*Opracowały:
Zespół Szkół nr 1 Nowa Dęba
Anna Babula, Beata Gajos, Marzena Zięba*

ZAŁĄCZNIKI

Zdjęcia Kardynała z różnych okresów życia.

Dom rodzinny Kozłowieckich w Hucie Komorowskiej

Jezuici, więźniowie po wyzwoleniu obozu w Dachau w 1945 r.

Otwarcie domu parafialnego w Kabwe (1954 r.)

Konsekracja Kozłowieckiego na biskupa. Lusaka, 9 IX 1955 r.

Kościół w Mpunde. Obecna placówka arcybiskupa Kozłowieckiego

Jubileuszowy toast na 60-lecie kapłaństwa

2. Wycinki prasowe:

„Dziadowski chleb kardynała”

Arcybiskup Adam Kozłowiecki, 87-letni misjonarz z Zambii, został podniesiony do godności kardynalskiej. Nowy kardynał pochodzi z Huty Komorowskiej koło Majdanu Królewskiego w Tarnobrzelskiem.

Jego ojciec miał tam majątek ziemski. Do dzisiaj żyją w Hucie ludzie, którzy pamiętają dziedzica Kozłowieckiego i jego synów.

Kozłowieccy mieli przed wojną kilka tysięcy hektarów pól i bogatych w zwierzyńę lasów. Kiedy w 1929 roku Adam wstąpił do zakonu jezuitów w Starej Wsi. jego ojciec, także Adam, założył fundację szkolną. Przekazał na nią prawie cały majątek: trzy tysiące hektarów ziemi. Wtajemniczeni mówią, że fundacja była zemstą za to, że syn postanowił wbrew woli ojcowskiej zostać zakonnikiem, a potem księdzem. Jeden z paragrafów statutu fundacji zabrania korzystania z profitów majątku osobom, które włożyły szaty duchowne. Ojciec nie zmienił zapisu do śmierci w 1949 roku w Zakopanem. Podobno sam kardynał Kozłowiecki mówi żartem, że czuje się wydziedziczony.

Pół wieku w dworskim kurniku

- Jak przyszliśmy tu mieszkać w 1945 roku, to już Kozłowieckich nie było, ale pałac stał. Były tartak, cegielnia, a pod lasem stały murowane stajnie - wspomina Władysław Gancarczyk wycierając ręce w przybrudzony fartuch. Pałac został rozkradziony, mury rozebrano na cegłę, z której powstała szkoła. Na resztówce dworskiej, w rozległym parku gospodaruje Ochotnicza Straż Pożarna, obok stoi piętrowy budynek oficyny dworskiej. Minioną świetność przypominają ceglane kikuty, resztki gzymsów i pękające filary piwnic, wśród których ganiają się szczury. Remizę wzniesiono na ocalałych murach stajennych. Po tartaku, cegielni i innych budynkach nawet ślad nie pozostał. Rodzina Gancarczyków żyje od półwiecza w dworskim kurniku, który po wojnie wyremontowali ich rodzice.

- Jak już kur nie było, o tu, w kuchni, weterynarz zacielał krowy. A teraz my mieszkamy - śmieje się gospodyni.

Po francusku gadali

O majątku Kozłowieckich krążą w okolicach mity. Mówi się, że pałac miał kilkaset pokoi, liczną służbę, bogate wnętrza, obrazy, antyki, dywany.

- Nie słuchaj pan - kręci głową Stanisław Wójcik, osiemdziesięciolatek, najstarszy bodajże mieszkaniec Huty Komorowskiej. Było ze trzydzieści pokoi, fontanna, ładny park z magnolią i bzami. Chodzili po tym parku i gadali po francusku, żeby ich nikt nie rozumiał.

Egzotyczne drzewa parkowe przetrzebili najpierw Niemcy. Po wojnie park wycinała na opał Armia Czerwona, a dokończyli rzeź miejscowi, kiedy rozbierali pałac około 1955 roku. Do dziś zachowały się regularny układ alejek i trochę starych drzew.

Wyposażenie pałacu było raczej skromne, przynajmniej w porównaniu do

pobliskich magnackich posiadłości. Sam budynek przypominał raczej duży dwór polski, zbudowany był z kruchej cegły swojskiego wyrobu. Drzwi gościom otwierał jeden lokaj. Był w kuchni jeden kucharz, w stajni cugowej koniuszy, kilku fernali - i tyle.

- Kozłowieccy to nie byli bogacze i daleko im do Potockich z Łańcuta i Dolińskich z Baranowa Sandomierskiego. I skąpi byli bardzo. Jak pogorzelnicy przyszli po wsparcie, to dali złotówkę - mówi Wójcik, któremu pamięć jeszcze nieźle służy.

Dworski las, dworskie jagody

- Adam senior najbardziej o las dbał. Jak kto drzewo ukradł, to trafiał do sądu. Tutejszy las żywił i był powodem do dumy. Jesienią i zimą organizowano polowania, na które przyjeżdżali znajomi z innych majątków, głównie z Dzikowa i Baranowa. Kto się z chłopów najął do nagonki, mógł zarobić nawet dwa złote dziennie. Można za to było kupić dwa kilo cukru.

Zarobić można było także na dworskich łąkach. Dziedzic za koszenie trawy, grabienie i suszenie płacił sianem. Kto wysuszył trzy kopki, to jedną mógł sobie zabrać do stodoły, ale do końca nie wiedział, która będzie jego. To był dobry pomysł, bo każdy robił tak, jak na swoim.

Skup płacił za jagody, które - podobnie jak dzisiaj - szły na eksport do Europy Zachodniej. Ale jagód w pańskim lesie nie wolno było zbierać na sprzedaż.

- Raz mnie gajowy złapał. Pamiętam jak dzisiaj, niedziela była - mówi pan Stanisław. - Rozbił mi dzbanek i kazał ojcu powiedzieć, żeby więcej dzieci na cudze nie puszczał.

Brat Johna Kennedy'ego

Wójcik mieszka, jak wielu innych, na podworskiej parceli, a dom wybudował z cegieł po rozebranych tartaku. Adama i jego braci znał przed wojną.

- Było ich trzech: Adam - który dostał imię po ojcu, Jurek - najstarszy, a imienia trzeciego nie pamiętam - mruży oczy Wójcik.

Adam junior w roku 1937 otrzymał święcenia kapłańskie. Na mszy prymicyjnej w swej parafii w Majdanie Królewskim byli obecni prawie wszyscy mieszkańcy Huty, chłopci i fernali. Był też osiemnastoletni wówczas Stanisław Wójcik.

- Sam Adam mówił, że poszedł na dziadowski chleb, bo żywot księdza to nieustanna żebrania - pamięta Wójcik.

Jerzy Kozłowiecki, brat Adama, był oficerem. Po klęsce 1939 roku przedostał się do Anglii. Korespondował z bratem długo. Po wojnie mieszkał w Kanadzie pod nazwiskiem John Kennedy. Trzeciego brata, Czesława, zastrzelili Niemcy na początku wojny między Zagórzem a Sanokiem. Z niemiecką pedanterią zawiadomili rodzinę, zwracając przy okazji kożuch, w który był ubrany zmarły.

Przyjaźń z wnukami

W kwietniu roku 1970 Adam junior, już arcybiskup, po raz pierwszy przyjechał

z Afryki do rodzinnej wsi. Pan Stanisław pamięta, że wpadł na krótko, żeby zobaczyć, co zostało z majątku. Chwilę rozmawiali z sobą.

- Powiedział mi, że jego ojciec zakopał tu trochę złota. Pod jakimś krzakiem miało leżeć to złoto, ale krzaka już dawno nie było. więc rozejrzał się i pojechał z powrotem - mówi Wójcik.

Od Końca lat siedemdziesiątych Adam Kozłowiecki towarzyszył papieskim pielgrzymkom do Polski. Zawarł przyjaźnię z synami i wnukami swych dawnych znajomych, a wśród nich z Edwardem Kopciem, leśnikiem, regionalistą i wydawcą pisma „Majdańszczyza”. Z wieloma ludźmi wymienia ciepło listy.

Drobna postać kardynała jednoczy tutejszych ludzi. Od kilku lat Majdan stał się ostoją „Solidarności”, a odsetek głoszących na opcję narodowo-katolicką sięga tu 90 procent. Przed każdymi wyborami zaglądają do tego miasteczka głodni poparcia przywódcy związku. Ostatnio, jesienią ubiegłego roku, gościł tu przewodniczący „Solidarności” Marian Krzaklewski.

Piotr Piasek

Arcybiskup Adam Kozłowiecki wśród ziomków

Wielki dzień przeżywała gmina Majdan Królewski 12 czerwca. Rodzinne strony odwiedził arcybiskup Adam Kozłowiecki, niezwykle człowiek, jezuita. Okazja ku temu była szczególna. Rada Gminy bowiem nadała sędziemu kapłanowi (w tym roku ukończył 86 lat), honorowe obywatelstwo gminy Majdan Królewski. Uroczystość zgromadziła w majdańskim ratuszu władze samorządowe, mieszkańców gminy i zaproszonych gości. Wśród nich był również wojewoda tarnobrzeński Paweł Stawowy, a także parlamentarzyści Polskiego Stronnictwa Ludowego naszego regionu oraz reprezentanci samorządu Nowej Dęby - Czesława Zych i Mieczysław Kozdęba. Przewodnicząca RG w Majdanie Królewskim Janina Wojtowicz wręczyła dostojnemu gościowi, akt nadania honorowego obywatelstwa, a wójt Tadeusz Cebula przekazał życzenia.

Później arcybiskup poświęcił nową przepompownię wody pitnej w Hucie Komorowskiej i odprawił uroczyste nabożeństwo w miejscowym kościele. W koncelebrze towarzyszyli mu licznie księża z dekanatu.

Oprawę artystyczną tej wzruszającej uroczystości zapewniła nowodębska orkiestra dęta.

Kilka zdań o tym niezwykłym człowieku. Urodził się 1 kwietnia 1911 roku w Hucie Komorowskiej w rodzinie ziemiańskiej. Uczył się w gimnazjum w Chyrowie i Poznaniu. Następnie wstąpił do Zakonu Towarzystwa Jezusowego. Odbił studia filozoficzne w Krakowie i teologiczne w Lublinie. W 1937 roku otrzymał święcenia kapłańskie. W listopadzie 1939 roku został aresztowany i całą okupację był więziony w obozach koncentracyjnych. Wiele lat później napisał o tym straszliwym okresie - dwukrotnie wydaną książkę "Ucisk i strapienie". Po wojnie wyjechał na misję do Afryki. W 1955 r., został biskupem, a następnie arcybiskupem w Lusace (Zambia - dawniej Rodezja Płn.). Ten okres utrwalał w książce "Wśród ludu Zambii". Obecnie ksiądz Adam Kozłowiecki nadal mieszka w Afryce i jest

wikarym. W ostatnich latach był już kilka razy w Polsce i w rodzinnych stronach. Cieszy się dobrym zdrowiem i wyjątkową jasnością umysłu - uczestników spotkania w Majdanie Królewskim i Hucie Komorowskiej zachwyciły mądre wystąpienia jubilata, będącego w kapłaństwie już 60 lat.

Józef Myjak

3. Najważniejsze fakty z biografii Kardynała

Urodził się 1 kwietnia 1911 roku w Hucie Komorowskiej w powiecie kolbuszowskim, jako syn Adama i Marii z domu Janocha.

Do dziesiątego roku życia przebywał w domu rodzinnym, intensywnie uczył się języków obcych. W 1921 roku został oddany do gimnazjum i konkwitu księży jezuitów w Chyrowie, a w 1926 do gimnazjum św. Marii Magdaleny w Poznaniu. Wbrew woli ojca po uzyskaniu świadectwa dojrzałości, wstąpił w 1929 r. do Towarzystwa Jezusowego. Nowincjat odbywał w Starej Wsi koło Brzozowa, pierwsze śluby złożył w 1931 r. Potem studiował filozofię w Krakowie (1931 - 33), przez rok był wychowawcą młodzieży w Chyrowie (1933 - 34). W latach (1934 - 38) studiował teologię w kolegium jezuitów „Bobolanum” w Lublinie. Świecenia kapłańskie przyjął 24 czerwca 1937 r. w Lublinie. Ostatnie stadium formacji, czyli stadium duchowości i prawa zakonnego odbył w roku akademickim 1938 / 39 we Lwowie.

Wojna zastała go w Chyrowie, 9 września udał się na tułaczkę najpierw na wschód, potem na zachód, 26 października dotarł do Krakowa. 10 listopada został aresztowany przez hitlerowców i więziony kolejno na Montelupiach, od 3 lutego 1940 r. w Wiśniczu, od 20 czerwca w Oświęcimiu i od 11 grudnia w Dachau. Zwolniony 29 kwietnia 1945 r. przebywał w kolegium jezuickim w Pullach.

Na zlecenie przełożonych zakonnych spisał z pamięci pamiętniki wydane w 1967 r. z skreślonymi cenzury państwowej pt. „Ucisk i strapienie. Pamiętnik więźnia 1939 - 1945”, wznowienie.

Już w Pullach otrzymał propozycję wyjazdu na misję do Rodezji Północnej (dzisiejsza Zambia). W Rzymie 15 sierpnia 1945 r. złożył ostatnie śluby zakonne, a 29 stycznia 1946 r. wyjechał do Zambii. Kozłowiecki posiadał wyjątkowe zalety charakteru, znajomość języków (gł. angielskiego), praktykę pedagogiczną, co ułatwiło mu pracę misyjną: zakładanie nowych szkół, budowę wiejskich kaplic i domów dla nauczycieli. Od 1948 r. był przełożonym czyli superiorem stacji misyjnej w Kosisi w pobliżu Lusaki, która obejmowała 300 wiosek. 15 lipca 1950 r. został mianowany wikariuszem apostolskim Lusaki.

W latach 1950 - 55 Kozłowiecki wiele budował, sprowadzał nowe zgromadzenia zakonne, zakładał szkoły i szpitale. W 1952 r. założył seminarium duchowne w Mpimie, które stało się z biegiem lat największym w kraju.

W 1955 r. Kozłowiecki został pierwszym biskupem Lusaki. Zambia stała się najważniejszą polską misją w Afryce. Biskup był wielkim orędownikiem równouprawnienia ras. Papież Jan XXIII w 1959 r. ustanowił niezależną prowincję kościelną, a Kozłowieckiego mianował arcybiskupem. Brał czynny udział w Soborze Watykańskim II. Odegrał dużą rolę w okresie uzyskiwania przez Zambię

niepodległości. Kozłowiecki sprowadził na misję jezuitów amerykańskich oraz polskich księży diecezjalnych.

Corocznie składał rezygnację ze swojego stanowiska, widział na swoim miejscu rodowitego Zambijczyka. Stało się to w 1969 r. kiedy mianowano pierwszego murzyńskiego arcybiskupa w Zambii Emanuela Milingo. Pozostał na terenie Zambii jako zwykły misjonarz. Następcą Milingi został Adrian Mungandu – wychowanek polskiej misji. Od chwili rezygnacji Kozłowiecki był kierowany do pracy w terenie, w murzyńskich wioskach: Chingombe (1970 – 1973, 1976- 1989), Mumbwa (1973- 1974), Chikuni (1975-1976), Lusace (1989 – 1990), Mulungushi (1990-1992) a obecnie w Mpunde. Został odznaczony wieloma orderami zambijskimi, jest członkiem Kongregacji Ewangelizacji Ludów, utrzymuje bliskie kontakty z Polonią afrykańską i światową.

W Polsce był kilka razy, zawsze zabiegał o promocję misji zambijskiej. W 1997 r. z okazji 60 –lecia kapłaństwa przybył do Polski i uczestniczył we mszy koncelebrowanej przez Jana Pawła II w Legnicy. W 1998 r. został podniesiony do rangi kardynała. Z tej okazji odwiedził Polskę i swoje rodzinne strony: Hutę Komorowską, Komorów i Majdan Królewski.

Nadal kontynuuje swoje dzieło wspierania i promocji Kościoła na afrykańskim kontynencie.

*Na podstawie książki „Moja Afryka, moje Chingombe „
Wyd.WAM, Kraków 1998.*

4. Wspomnienia Ks. Dziekana M. Wolanina i p. Stanisława Wójcika:

Moje spotkania z J.E. Kardynałem Adamem Kozłowieckim

Z J.E. Ks. abpem a obecnie kard. A. Kozłowieckim spotkałem się w sumie pięciokrotnie.

Po raz pierwszy zaraz na początku mojego pobytu w Seminarium Duchownym w Przemyślu. O ile pamiętam, była to Jego pierwsza podróż do Ojczyzny po wyjściu z obozu koncentracyjnego i pracy misyjnej w Zambii. Jego życie i działalność znane mi były z lektury książki "Ucisk i strapienie".

Drugi raz zetknąłem się z Nim niedługo przed przyjęciem święceń kapłańskich. Wówczas przyjechał ze swoim następcą, miejscowym Zambijczykiem murzynem, ks. bpem Milingo. Po raz pierwszy widziałem biskupa murzyna, co pod pewnym względem było swoista atrakcją, ponieważ nie było za wiele okazji, aby stykać się z ludźmi innego koloru skóry.

Trzecie spotkanie z ks. abpem Kozłowieckim miało miejsce w roku poświęcenia kościoła w Hucie Komorowskiej, a więc w miejscowości rodzinnych posiadłości, na ojcowiznie. Ks. abp dokonał wówczas poświęcenia kościoła wybudowanego staraniem ks. proboszcza z Majdanu Królewskiego Władysława Włodarczyka.

W tej Mszy św. i obrzędach liturgicznych uczestniczył także Ordynariusz diecezji przemyskiej, bo do niej w tym czasie należała Huta Komorowska.

Pamiętam do dziś pewną myśl wypowiedziana wtedy przez ks. abpa Kozłowieckiego, że tym razem odjedzie z Ojczyzny pełen radości, ponieważ tuż obok jego rodzinnego domu, gdzie przyszedł na świat, stanął kościół. Dom Boga. Dom ojca ziemskiego i Dom Boga Ojca.

Czwarte spotkanie było związane z poświęceniem kościoła w Komorowie.

Powitanie przed kościołem, rozmowa z przybyłymi księżmi. Dla każdego miał chwileczkę czasu, aby zamienić uścisk dłoni i wypowiedzieć choćby kilka słów. To było bardzo ważne, bo przecież i my kapłani nie często i nie każdy ma możliwość w swoim życiu, aby przywitać się z takim dostojnikiem kościoła jakim jest kardynał.

Piąte spotkanie było po Jego podniesieniu przez Ojca św. Jana Pawła II do godności kardynała. Podchodził do tej godności z poczuciem humoru. Zresztą ta radość ciągle Mu towarzyszyła, nawet wspominając swój pobyt w obozie koncentracyjnym, mówił o tym w sposób żartobliwy acz bardzo poważny. Z każdej życiowej sytuacji starał się wyciągać pozytywny wniosek, optymizm i radość. I chyba ten właśnie humor pomaga mu żyć w tak dobrej kondycji fizycznej i psychicznej.

Była także możliwość posłuchania Jego refleksji zarówno w Majdanie Królewskim, jak i w Hucie Komorowskiej na przyjęciu w szkole, która w tym dniu otrzymała imię kardynała Adama Kozłowieckiego.

Wspominał ks. dziekan Mieczysław Wolanin

***Wspomnienia p. Stanisława Wójcika ur. 1918 r. w Komorowie,
zamieszkałego w Hucie Komorowskiej***

Właścicielem okolicznych lasów i ziemi był dziedzic Dolański – stary kawaler. Hrabia Adam Kozłowiecki był jego siostrzeńcem i to jemu Dolański przepisał Komorów i Hutę Komorowską. Dolański miał dwór w Komorowie, ale po zniesieniu pańszczyzny przeniósł się do Huty.

Hrabia Kozłowiecki miał trzech synów, około 1000 ha lasów, z żoną i z dziećmi rozmawiał po francusku, synów wychowywał w dyscyplinie.

Najstarszy był oficerem, ożenił się i mieszkał z rodziną w Hucie. Przed wojną uciekł do Anglii, jego żona gospodarowała na folwarku w Poznańskim, potem mieszkała w Poznaniu, Krakowie i Zakopanem, gdzie rodzina miała swoją willę. Wnuczka hrabiego, córka najstarszego syna była w Hucie kilka lat temu, miała plany remontu zachowanej oficyny, ale nie doszły one do skutku.

Syn Adam ur. 1911 r. był drugi z kolei, trzeci syn został aresztowany przez Niemców w czasie ucieczki przez Rumunię czy Węgry i rozstrzelany.

Hrabia Adam Kozłowiecki przed wojną często wyjeżdżał do Lwowa, prowadził tam interesy, często jeździł do Dzikowca i Baranowa, przyjaźnił się z tamtejszymi dziedzicami.

Po wybuchu wojny wywiózł wszystkie meble właśnie do Baranowa. Pałac zajęli Niemcy. Była tu firma leśna Fiszer, kierował nią Szmidt. Na terenie parku

powstał obóz żydowski. Żydzi wycinali las pod poligon i na Strzelnicę, masowo wymierali na tyfus, byli wywożeni do obozów. Potem był to obóz dla Polaków, którzy uchylali się od pracy na rzecz Niemców.

Po wkroczeniu Armii Czerwonej Rosjanie i Polacy zniszczyli pałac, zerwali rynny i dach. Po wyzwoleniu mieszkało tam dwie rodziny: Trelów i Tomczyków. Za Bieruta pałac rozebrano. Zrobiła to jakaś firma z Kolbuszowej, zabrano materiał na remont miasta. Pomagali okoliczni ludzie w zamian za cegłę i w Hucie jest kilka domów z tej cegły.

Hrabia wrócił tu po wojnie, mieszkał pół roku u proboszcza Sępnia, po reformie rolnej wyjechał, podobno komuniści go aresztowali.

Został pochowany w kaplicy cmentarnej w Majdanie Królewskim, była ona otwarta, gdzieś w latach 70 – tych i widziałem tam 7 trumien. Kozłowiecki był siódmy i na razie ostatni.

Poświęcenie kościoła w Komorowie - ks. bp. Adam Kozłowiecki.

TEMAT: STRUKTURA I DZIAŁANIA ZWZ-AK W POWIECIE KOLBUSZOWSKIM

I. Cel główny

Rozbudzanie zainteresowań uczniów historią regionalną z okresu II wojny światowej.

II. Cele operacyjne

Uczeń :

- zna struktury organizacyjne ZWZ-AK;
- zna różnorodne formy działalności ZWZ-AK;
- umie przedstawić dzieje ZWZ-AK w powiecie kolbuszowskim;
- charakteryzuje cele i przebieg „Akcji Burza”;
- potrafi określić związki historii regionalnej z historią Polski;
- potrafi dokonać interpretacji źródeł;
- potrafi zlokalizować na mapie powiatu kolbuszowskiego omawiane działania;
- redaguje artykuł prasowy do gazetki konspiracyjnej;
- dokonuje oceny roli ZWZ-AK w życiu Polaków w okresie okupacji;

III. Metody

Praca z tekstem źródłowym, praca z mapą, elementy wykładu, praca w grupach.

IV. Środki dydaktyczne

- artykuł Łukasza Godlewskiego ”Historia podziemia konspiracyjnego Armii Krajowej – Obwód Kolbuszowa, kryptonim „Kefir” w „Roczniku Kolbuszowski” nr 4, rok 1994-2000;
- artykuł pani Haliny Dudzińskiej pt. Akcja „Zegar idzie”, „Przegląd Kolbuszowski”, 1994, nr 32;
- mapa powiatu kolbuszowskiego;
- wytyczne do planu „Burza”; materiał pomocniczy nr 4;
- mapa przedstawiająca strukturę terytorialną Armii Krajowej w roku 1944;
- flamastry, papier;

V. Tok lekcji

1. Nauczyciel przedstawia krótkie wprowadzenie dotyczące genezy i miejsca ZWZ-AK w strukturach Polskiego Państwa Podziemnego (jeżeli to zagadnienie było już omawiane można je potraktować jako rekapitulację wtórną).
2. Nauczyciel dzieli klasę na pięć grup. Wszystkim grupom rozdaje odpowiednio: grupie pierwszej – materiał pomocniczy nr 1, grupie drugiej – materiał pomocniczy nr 2, grupie trzeciej – materiał pomocniczy nr 3, itd. Nauczyciel

informuje, że – po uważnym przeanalizowaniu tekstu – zadaniem uczniów w grupach 1-4 będzie przekazanie zawartych w tekście informacji kolegom z innych grup.

3. Po zakończonej pracy nauczyciel dzieli klasę na nowe grupy w ten sposób, żeby w każdej nowej grupie znajdowali się uczniowie ze wszystkich 4 starych grup.
4. Nauczyciel prosi uczniów, aby po kolei informowali kolegów o wynikach swojej pracy w poprzednich grupach. Po zakończeniu tej czynności uczniowie wracają do pierwotnych grup.
5. Nauczyciel wybiera z każdej grupy co najmniej po jednym uczniu i prosi, aby kolejno przedstawili całej klasie informacje przekazane im przez kolegów. Jeśli w ich wypowiedzi zostaną pominięte istotne elementy omawianych zagadnień, nauczyciel uzupełnia je na bieżąco.
6. Grupa nr 5 przygotowuje i przedstawia krótki reportaż z akcji „Zegar idzie”.

VI. Zadanie domowe

Na podstawie podręcznika uzupełnij wiedzę zdobytą na lekcji na temat historii i działalności ZWZ-AK na ziemiach polskich w latach 1939-1945. Dokonaj oceny jej roli w życiu Polaków w okresie okupacji.

Grupa I

Na podstawie materiału źródłowego nr 1 przedstawcie w formie graficznej struktury organizacyjne ZWZ- AK na ziemiach polskich w latach 1939-1944.

Grupa II

Na podstawie materiału źródłowego nr 2 scharakteryzujcie formy działań AK w powiecie kolbuszowskim.

Grupa III

Na podstawie materiału źródłowego nr 3 scharakteryzujcie formy działań AK w powiecie kolbuszowskim.

Grupa IV

Na podstawie materiału źródłowego nr 4 określcie cele polityczne i militarne „Akcji Burza”.

Na podstawie materiału źródłowego nr 5 przedstawcie ich realizację w powiecie kolbuszowskim.

Grupa V

Na podstawie artykułu p. H. Dudzińskiej pt. Akcja „Zegar idzie” opracujcie reportaż z akcji do konspiracyjnego pisma „Na posterunku” (organu prasowego AK na Rzeszowszczyźnie). Pamiętajcie, że informacje zawarte w notatce nie mogą dekonspirować organizatorów i uczestników akcji.

Materiał pomocniczy nr 1

„Pierwsze struktury konspiracyjne na terenie Polski, zajętej przez okupanta niemieckiego powstały już we wrześniu 1939 roku.

27 września 1939 roku, w przeddzień kapitulacji Warszawy, została powołana do życia, przez gen. Tokarzewskiego-Karaszewicza, tajna organizacja wojskowa pod nazwą Służba Zwycięstwu Polski (SZP). Już w listopadzie 1939 r. rozkazem gen. Władysława Sikorskiego, zmieniono jej nazwę na Związek Walki Zbrojnej (ZWZ). Nazwa ta dotrwała do lutego 1942 r. W dniu 14 lutego 1942 roku rozkazem gen. Sosnkowskiego zmieniono tę nazwę na Armia Krajowa (AK), która była największą podziemną armią świata w II wojnie, liczącą w 1944 roku ponad 300 tys. żołnierzy.

Jak została podzielona pod względem wojskowym i administracyjnym II-ga podziemna Rzeczpospolita Polska, walcząca z okupantem niemieckim, obrazuje załączona mapka. Podział ten odpowiadał podziałowi administracyjnemu sprzed II wojny światowej. Okręgi to odpowiednik województw, inspektoraty - odpowiednik powiatów, obwody-to były mniejsze powiaty i placówka-odpowiednik gminy.

Powstanie struktur konspiracyjnych na terenie naszego powiatu, który był obwodem, nie było łatwe, wymagało dużej ostrożności, należało dobierać ludzi pewnych, co uprzednio należało sprawdzić. Przede wszystkim oparto się na wojskowych, którzy z kolei dobierali sobie ludzi do swoich drużyn czy oddziałów. Ruch oporu wobec okupanta był powszechny, masowy i samorządny. Różne organizacje młodzieżowe, szczególnie harcerze, zgłaszały się spontanicznie.

Zasadniczo w pow. kolbuszowskim do września 1940 r. ruch oporu był ciągle w stadium organizowania się. Powiat Kolbuszowa stał się Obwodem ZWZ o kryptonimie „Kefir” dopiero we wrześniu 1940, należąc początkowo do Inspektoratu Mielec krypt. „Nowela” i został podzielony na 8 placówek:

1. Placówka Sokołów miasto krypt. „Sosna I”, d-ca Franciszek Tupaj ps. „Kalina”.
2. Placówka Sokołów wieś krypt. „Sosna II”, d-ca Józef Guzenda ps. „Pszczółka”.
3. Placówka Ranizów krypt. „Rabuś”, d-ca por. Henryk Noga ps. „Żbik”, „Wilkołak I”, jego zastępcą ppor. Tadeusz Noga ps. „Wilkołak II”.
4. Placówka Kolbuszowa Dolna krypt. „Dolina”, d-ca por. Wojciech Maciąg ps. „Znicz”.
5. Placówka Kolbuszowa Górna krypt. „Góra”, d-ca por. Tadeusz Łykus ps. „Sokół”.
6. Placówka Cmolasy krypt. „Czeremcha”, d-ca por. Józef Micek ps. „Gustaw”.
7. Placówka Majdan Królewski krypt. „Magnus”, d-ca por. Władysław Wiśniowski ps. „Chruściel”.
8. Placówka Dzikowiec, na terenie której działały dwa ugrupowania konspiracyjne Armii Krajowej, dowodzone przez kierownika szkoły pana Kościółka i Bataliony Chłopskie, d-ca por. Franciszek Bieleń z Weryni ps. „Wóz”. BCH w sile batalionu liczyło około 150 ludzi, i ściśle współpracowało z AK.

Pierwszym komendantem Obwodu Kolbuszowskiego był Władysław Wiśniowski ps. „Chruściel”, oficer WP w kampanii wrześniowej, nauczyciel, komendant Związku Strzeleckiego w Kolbuszowej. Po aresztowaniach, które

miały miejsce na przełomie 1940-41, aby uniknąć dekonspiracji, Władysław Wiśniowski został przeniesiony do Rzeszowa.

Drugim komendantem Obwodu został mianowany kpt. Jan Wiśniewski ps. „Osa”. Było to jego przybrane nazwisko. Został fikcyjnie zatrudniony w majątku hrabiego Tyszkiewicza w Weryni, pełniąc funkcje komendanta Obwodu do lipca 1942, kiedy to znowu nastąpiła zmiana komendanta Obwodu. Od lipca 1942 komendantem został mianowany por. Józef Rządcki o przybranym nazwisku Kordyszewski ps. „Boryna” z zawodu nauczyciel, pracował w Kolbuszowej przy regulacji rzeki Nil...”

„...w skład dowództwa Obwodu wchodził poszczególni d-cy placówek. Na terenie miasta Kolbuszowa i w najbliższym jego otoczeniu, zostały utworzone punkty kontaktowe, w których przekazywano i odbierano za pomocą łączników tajną pocztę, rozkazy, broń, amunicję i inne rzeczy związane z konspiracją. Punkty kontaktowe były również miejscem przerzutu ludzi związanych z podziemiem, ale to odbywało się raczej rzadko.

Punkty kontaktowe to miejsca, gdzie zawsze przemieszczało się wielu ludzi w ciągu dnia. Były to m.in.:

- Warsztat p. Leona Zielińskiego, gdzie naprawiano rowery, maszyny do szycia oraz sprzęt gospodarstwa domowego. Tu co wtorek, i jeżeli zachodziła potrzeba, to w każdy dzień tygodnia przyjeżdżali łącznicy z poszczególnych placówek, pozostawiając rowery, a w nich pocztę. Pan Zieliński brał je do naprawy, dołączał nową pocztę, najczęściej chowając ją do kierownicy lub rury siedzeniowej, zaś pocztę otrzymaną szyfrował razem z Mieczysławem Godlewskim, który następnie przynosił ją do Kom. Obwodu. Pan Leon ps. „Wyspa” naprawiał również wszelkiego rodzaju broń dla organizacji. Po wojnie więzień łagrów ZSRR Borowicze.
- Restauracja p. Zdzisława Zacha była też idealnym miejscem na punkt kontaktowy, gdzie przemieszczało się wielu różnych ludzi, a przede wszystkim Niemców, którzy byli niewyczerpanym źródłem wiadomości.
- Leśniczówka Lenartów: p. Wojciech Lenart ps. „Gaj”, synowie, Stanisław ps. „Jawor”, Jan ps. „Rys”, córki – Stefania ps. „Jodła”, Eugenia ps. „Brzoza”, żona p. Wojciecha, należała również do konspiracji ps. „Sarna”. Pan Wojciech Lenart pracował u hr. Tyszkiewicza jako gajowy. Leśniczówka nadawała się idealnie dla celów konspiracji. Położona na skraju lasu, z dala od innych zabudowań, była miejscem spotkań całych grup żołnierzy AK, którzy tu odbywali szkolenia, ostre strzelanie, tu była przechowywana broń, również ze zrzutów, tu składali przysięgę nowo przyjęci akowcy.”
- Czwartym punktem kontaktowym było gospodarstwo Batorych. Prowadził je Stefan Batory, brat por. Józefa Batorego, który został zamordowany przez UB w 1951 roku za przynależność do WiN, Franciszka Batorego również aktywnego czł. WiN-u i Augusta Batorego, który zginął w czasie „Akcji Burza” w niewyjaśnionych do chwili obecnej okolicznościach. Siostry Stefana

były również zaangażowane w pracy konspiracyjnej. Tu również składano broń, spotykano się i odbywały się tu różnego rodzaju szkolenia.”

„Według stanu na koniec I-go kwartału 1944 r., Obwód liczył 1635 żołnierzy wraz z kadrą oficerską (wszyscy ci, co złożyli przysięgę), znajdujących się w 24-ech plutonach pełnych i 14-tu szkieletowych. W liczbie tej mieściły się: oddziały dywersyjne, specjalne wywiadu i informacji, służby sanitarne, duszpasterskie, Wojskowa Służba Kobiet (WSK), propagandowe, kolportażowe i inne. Już pod koniec 1943 roku, oddziały dywersyjne „Kedywu” liczyły 74 żołnierzy w 17-tu oddziałach. Byli to oficerowie, podoficerowie i żołnierze WP z kampanii wrześniowej 1939 roku. Powierzano im trudne i odpowiedzialne zadania do wykonania. Liczba żołnierzy w czasie „Akcji Burza” powiększyła się prawie dwukrotnie, kiedy wielu młodych ludzi wstępowało masowo do AK.”

Materiał pomocniczy nr 2

„Czwartym punktem kontaktowym było gospodarstwo Batorych. Prowadził je Stefan Batory, brat por. Józefa Batorego, który został zamordowany przez UB w 1951 roku za przynależność do WiN, Franciszka Batorego również aktywnego czł. WiN-u i Augusta Batorego, który zginął w czasie „Akcji Burza” w niewyjaśnionych do chwili obecnej okolicznościach. Siostry Stefana były również zaangażowane w pracy konspiracyjnej. Tu również składano broń, spotykano się i odbywały się tu różnego rodzaju szkolenia.

W wypadkach szczególnego zagrożenia, gdy zachodziła duża możliwość dekonspiracji, tworzone tak zwane skrytki kontaktowe, gdzie w wyznaczonym dniu i czasie pozostawiano tajną pocztę a ktoś inny ją odbierał. Miejsce i sposób kontaktów często zmieniano, szczególnie wtedy, gdy przekazywanie poczty odbywało się na wolnym powietrzu(np. ławka w parku, budka telefoniczna, restauracja, itd.).

Przekazywanie tajnej poczty wykonywali łącznicy. Przeważnie byli to ludzie młodzi obu płci. Musieli to być ludzie szczególnie zaufani, których obowiązkiem było wykonanie zadania ściśle z rozkazem, a nieraz w sytuacji szczególnie niebezpiecznej, musieli zachować spokój i opanowanie, gdyż wpadka powodowała nieobliczalne w skutkach następstwa dla całej organizacji. Każda najmniejsza komórka czy oddział, placówka, komenda obwodu, posiadały swoich łączników.”

„Bardzo ważną rolę w konspiracji w poszczególnych placówkach spełniały plebanie. Były one miejscem spotkań, szkoleń:

- w Sokołowie – ks. Alfons Chmielowiec ps. „Katana”, ks. Józef Pelc ps. „Juhas”,
- w Górnio – ks. Dziadek,
- w Mazurach – ks. Stanisław Bąk ps. „Wicek”,
- w Dzikowcu – ks. Jan Puzio,
- w Cmolasio – ks. Stanisław Stąsieć,
- w Majdanie Królewskim – ks. Stepień i wikary Rękas

Jak już zaznaczyłem, plebania w Kolbuszowej, gdzie proboszczem był ks.

kanonik Dunajecki, była ostoją konspiracji od chwili jej zawiązania do momentu rozbitcia ruchu wolnościowego przez rodzimych komunistów. Ks. Dunajecki niósł pomoc każdemu kto jej potrzebował.”

„Właśnie poczty, a szczególnie centrale telefoniczne, obsługiwane przez Polki, były niewyczerpanym źródłem ważnych wiadomości dla konspiracji, gdzie uzyskiwano je z podsłuchu rozmów niemieckich. Była to szalenie niebezpieczna praca ale bardzo potrzebna. Komenda Obwodu zdawała sobie dokładnie z tego sprawę i już na początku 1943 r. wszystkie centrale telefoniczne zostały opanowane przez członków konspiracji. W samym mieście Kolbuszowa pracownikami poczty byli Polacy, kierownikiem poczty był Stanisław Olkusz, a kierownikiem nadzoru teletechnicznego Niemiec, Peping.”

„Według stanu na koniec I-go kwartału 1944 r., Obwód liczył 1635 żołnierzy wraz z kadra oficerską (wszyscy ci, co złożyli przysięgę), znajdujących się w 24-ech plutonach pełnych i 14-tu szkieletowych. W liczbie tej mieściły się : oddziały dywersyjne, specjalne wywiadu i informacji, służby sanitarne, duszpasterskie, Wojskowa Służba Kobiet (WSK), propagandowe, kolportażowe i inne. Już pod koniec 1943 roku, oddziały dywersyjne „Kedywu” liczyły 74 żołnierzy w 17-tu oddziałach. Byli to oficerowie, podoficerowie i żołnierze WP z kampanii wrześniowej 1939 roku. Powierzano im trudne i odpowiedzialne zadania do wykonania. Liczba żołnierzy w czasie „Akcji Burza” powiększyła się prawie dwukrotnie, kiedy wielu młodych ludzi wstępowało masowo do AK.”

„W sąsiednim Obwodzie Dębica ks. „Deser”, Niemcy wybudowali w bardzo szybkim tempie, wśród lasów Pustkowa i Blizny, wyrzutnię rakiet V1 i V2. Była to ta nowa, groźna broń, o której mówił Hitler, a która miała zniszczyć Anglię i przechylić losy wojny na korzyść Niemców. Przy budowie tej wyrzutni w Bliźnie pracowało setki więźniów obozu w Pustkowie. Więźniowie ci często byli likwidowani, gdyż Niemcy obawiali się, że wywiad polski może się coś dowiedzieć. Jednak poza placem budowy samej wyrzutni, przy karczowaniu lasu, budowie dróg dojazdowych pracowali również robotnicy polscy, mieszkający w Niwiskach i innych wsiach, przylegających do poligonu.”

„Naczelne dowództwo AK otrzymało rozkaz rozpracowania wyrzutni rakiet... Na terenie Obwodów Kolbuszowa i Dębica przystąpiono szybko do organizowania siatki wywiadowczej. Do akcji tej zostały zwervowane organizacje AK i BCh. Kryptonimy tych akcji, które znam to „Trzeci Most” i „ Bór”. Jednakże najbardziej niebezpieczną robotę musieli wykonać ludzie, którzy pracowali na terenie poligonu w Bliźnie. Mieli oni specjalne przepustki upoważniające ich do przebywania na terenie wysiedlonym, tam pracowali i mogli dostarczyć części rakiet, które wybuchały na tym terenie.

Dowództwo Obwodu AK wspólnie z dowództwem BCh ustaliło plan działania. Odpowiedzialnym za zorganizowania siatki, która miała przekazywać wszelkie

wiadomości o latających rakietach V1 i V2, oraz zbieraniu części tych rakiet, był leśniczy Henryk Augustynowicz, który z kolei miał przekazywać je swemu bratu Józefowi z Kolbuszowej. Dostarczaniem wiadomości i części rakiet zajmowali się pracujący na terenie poligonu pracownicy leśni należący do AK i BCH. Kapral Zygmunt Jemioło wspominał o tej bardzo niebezpiecznej pracy. Zlecił on Piotrowi Klukowi, mieszkającemu wtedy w Niwiskach, obserwacje rejonu Blizny, a w razie upadku i wybuchu rakiety, zbieranie po lesie części i dostarczanie ich leśniczemu Augustynowiczowi. Zbieraniem tych części zajmowali się Piotr Kluk, Michał Kasza, Józef Świder i inni. J. Świder na wiosnę 1944 r. dostarczył H. Augustynowiczowi plan rozmieszczenia obiektów na terenie Blizny, który z kolei dostarczono natychmiast do Kom. Obwodu AK Kolbuszowa.

Zbieranie części po wybuchłej rakiecie było bardzo ryzykowne, trzeba było to robić bardzo szybko, aby uprzedzić Niemców, którzy zabezpieczali teren wybuchu i dokładnie wszystko co zostało z rakiety, zbierali. Znalezione części przekazywano natychmiast do Kolbuszowej, skąd specjalna grupa AK przewoziła je do Tarnowa lub na Lubelszczyznę, a następnie dostarczano samolotem do Anglii.

Dziadek mój opowiadał mi jak z p. Józefem Augustynowiczem, na strychu jego domu, segregowali te części. Należało to zrobić ostrożnie, gdyż przy większym nacisku, szczególnie na srubki, wybuchały, raniąc nieraz groźni.

Nad rozpracowaniem tajemnicy rakiet V2 pracowano również na terenie placówki AK Majdan Królewski.”

Materiał pomocniczy nr 3

„Osobną kartę historii w Obwodzie Kolbuszowa stanowi tajne nauczanie z zakresu szkoły średniej w czasie okupacji niemieckiej.

Prof. Zygmunt Żytkowski już w 1940 roku zaczął myśleć, w jaki sposób należy zacząć w warunkach okupacji niemieckiej, tajne nauczanie w zakresie szkoły średniej, które przerwała wojna. Już w jesieni 1939 r. przyjęto go na listę nauczycieli Szkoły Zawodowej Wieczorowej. Od stycznia 1940 zaczął uczyć w tejże szkole materiałoznawstwa i towaroznawstwa. We wrześniu 1940 r. otrzymał on zezwolenie od władz niemieckich na nauczanie języka niemieckiego, indywidualnie u siebie w domu. Pod przykrywką tego zezwolenia, już 20-go września, organizuje pierwszą czteroosobową grupę, zaś w październiku 40-go roku, drugą grupę uczennic. Początkowo nauka była prowadzona wg. własnych metod. Zasadnicze tajne nauczanie w oparciu o podręczniki szkoły średniej, z podziałem na grupy poszczególnych klas, zaczęło się od września 1941.”

„ Z chwilą zbliżania się frontu, należało przystąpić do walki z okupantem niemieckim („Akcja Burza”), nawiązując przy tym współpracę z Sowietami.

Na terenie Obwodu Kolbuszowa przystąpiono do likwidacji ludzi współpracujących z Niemcami. Jednym z nich był Włodzimierz Halicki, z pochodzenia Ukraińiec, pracownik tajnej policji sprzed 1939 roku, który po kampanii wrześniowej przeszedł na stronę niemiecką, pracując jako tajniak. Znając dokładnie teren i ludzi powiatu kolbuszowskiego, pomagał Niemcom gorliwie w

likwidowaniu szczególnie komunistów i ludzi podziemia. Już w 1943 roku został skazany na karę śmierci przez Wojskowy Sąd Okręgowy AK Kraków, ale dwa poprzednie zamachy nie udały się, kiedy to organizacja straciła dwie osoby.

Trzeci plan likwidacji Halickiego został opracowany bardzo starannie i powiódł się. Specjalny oficer dywersji, major Józef Lutak ps. „Dyzga”, przygotował starannie cały plan działania. Miejscem tym była ruchliwa ulica, gdy Halicki wracał do domu z pracy w godzinach południowych. Likwidacji kolaboranta dokonał „Sawa” w dniu 15-go marca 1944r.

Przy obstarwieniu miejsca zamachu brało udział kilku partyzantów – policjantów granatowych, samego „Sawę” ubezpieczali jego żołnierze z oddziału „Huragan”.

W dniu 24 marca 1944 r. akowcy zlikwidowali w Raniszowie niejakiego Józefa Dula, volksdeutscha, który wysługiwał się Niemcom.

W dniu 4-go maja został zlikwidowany przez AK targownik, niejaki Zdzisław Kaniasty, wysiedleniec z poznańskiego, który bardzo gorliwie służył Niemcom, zabierając nieraz ostatnią krowę rolnikom. Gdy Kaniasty wracał ze spędu zwierząt z Sokołowa na terenie Osiej Góry nastąpiła jego egzekucja.

Dzień 4-go maja był również dniem nieudanej akcji, próby zdobycia broni i amunicji w obozie niemieckim w Biesiadce.”

„Z 6-go na 7-go lipca 1944 r. miało miejsce ważne wydarzenie. Nastąpił wtedy zrzut broni i amunicji na terenie wsi Kłapówka, tak bardzo oczekiwany przez partyzantów.

Komenda Obwodu „Kefir” otrzymała polecenie przygotowania pola zrzutowego, jego oznakowania, przejęcia zrzutu i zabezpieczenia go. Wybrano miejsce, którym były pola między lasami Kłapówki, Kupna, Porębami Kupieńskimi i Budami Głogowskimi. Plany tego miejsca wykonali: Władysław Braja ps. „Irys” i Zdzisław Skrzypek ps. „Kszyk”. Zostały one przesłane do Londynu. Akcji tej nadano kryptonim „Zegar idzie”, zaś sygnałem wywoławczym, który miał być nadany przez radio Londyn w języku polskim, była piosenka na melodię „Pije Kuba do Jakuba...”, nadana w godzinach popołudniowych od 17-tej do 20-tej. Ta sama melodia nadana po raz drugi o ustalonej godzinie oznaczała rozpoczęcie lotu samolotów z transportem. Nasłuch radiostacji musiał teraz czuwać. W dniu 6-go lipca nasłuch przechwycił sygnał rozpoczynający zrzut. Sygnał przekazano natychmiast do Komendy Obwodu, a ta z kolei przekazała go telefonistce na pocztę. Z kolei telefonistka poczty Kolbuszowa przekazała sygnał „Zegar idzie” pocztom : Widełka, Dzikowiec, Raniszów. W akcji zrzutu wzięło udział ponad 100 ludzi z placówek : Dzikowiec, Kolbuszowa Dolna i Górna, Widełka i Raniszów. Każdy oddział miał przydzielone zadanie, zrzut odbywał się nocą”.

„Dzień 20 lipca 1944 r. był również bogaty w wydarzenia. W Nienadówce akowcy rozpędzili spęd bydła, zaś w Widełce w czasie dokonywania spędu T. Rożek „Sawa” zastrzelił dwóch targowników, mleczarza Waleriana Dębowskiego i Wincentego Kaniastego.

Również w nocy z 20 na 21 lipca, grupa akowców spaliła całą dokumentację

magistratu sokołowskiego, dotyczącą nie zrealizowanych zobowiązań Polaków wobec okupanta.

W dniu 22 lipca, rozbito młyn w Kolbuszowej, który przed wojną był własnością Orgla. Wzięto na potrzeby organizacji zapasy mąki oraz zniszczono prasy transmisyjne, co później okazało się niestety błędem.

W nocy z 23 na 24 lipca, partyzanci zlikwidowali obóz przymusowej pracy, Baudienst w Świerczowie. W likwidacji obozu brali udział dywersanci z grupy „Sawy” i kilku junaków, którzy byli w tę akcję wtajemniczeni. Niemiec, komendant obozu zginął, zaś Jan Plis ps. „Jarząbek” został lekko ranny w nogę. Zasadniczo akcja na Baudienst miała być odwołana, gdyż 23 lipca do Kolbuszowej, wieczorem przyjechali Niemcy, na kilkunastu samochodach.

Nie wiadomo było, po co przyjechali. Następnego dnia rano, Niemcy rozpoczęli masowe aresztowania mężczyzn na terenie Kolbuszowej – zabrano około 130 mężczyzn i wywieziono do Rzeszowa, skąd na drugi dzień wszyscy powrócili do domów, uciekając z prowizorycznego obozu.”

Materiał pomocniczy nr 4

„Już 25 lipca rozpoczyna się koncentracja oddziałów AK w Porębach Kupieńskich. W tym samym dniu, w godzinach popołudniowych weszli do Sokołowa Młp. Sowietci, staczając z pozostałymi tam Niemcami potyczkę 27 lipca 1944 r.

W godzinach popołudniowych, niespodziewanie od strony Nowej Dęby przedzierają się dwa samochody z Niemcami i dochodzi do zaskoczenia oddziału dywersyjnego „Huragan” na rynku kolbuszowskim. Jednak po chwilowym zamieszaniu, nasi zaatakowali Niemców, dzięki przytomności cekaemisty, który nawet nieźle przetrzepał im skórę. Niestety, Niemcy zabili dwóch naszych żołnierzy: Jana Wojdę ps. „Wojan” i Arseniusza Bryka ps. „Węgier”, który zginął zupełnie przypadkowo.”

„28 lipca Niemcy podchodzą aż pod stawy na tak zwanych Ogonkach, dochodzi do bitwy. Oddział „Sawy” rozgromił Niemców, spalił jeden z dwóch samochodów niemieckich. Niemcy wycofali się. Wtedy został ranny Jan Prokop ps. „Ksawer”. Już w tej potyczce bierze udział jednostka sowiecka. Partyzanci zdobywają broń, amunicję i sprzęt.”

„Dzień 31 lipca 1944 był dniem przełomowym w „Burzy”. W godzinach popołudniowych do bazy w Porębach Kupieńskich przyszła wiadomość, że od strony Sędziszowa zbliżają się Niemcy. Przygotowano się do walki.

Od strony Sokołowa Młp. Ciągnęła pierwsza linia wojsk sowieckich, przemieszczając się przez Kolbuszowę, podchodząc już pod stadion, Kolbuszowę Górna i Kupno, chcąc odciąć bazę akowską w Porebach Kupieńskich, otaczając Kolbuszowę od strony południowej, a tym samym przeciąć drogi dostawy Sowiecom do przyczółka utworzonego na Wiśle pod Tarnobrzegiem. Rozgorzała zacięta walka, która trwała aż do końca 1-go sierpnia. W południe 1-go sierpnia, Niemcy podeszli aż pod samą leśniczówkę w Porębach Kupieńskich, gdzie była baza akowska. W bazie pozostały jeszcze 4 grupy bojowe: „Pochodnia” BCh

dowodzona przez ppor. Franciszka Bielenia (około 60-ciu ludzi), pchor. Leszka Popiela „Sulima”, ppor. Tadeusza Łykusa „Gryfa” i Czesława Cieślika „Agawy”. Po kilkudniowej walce, akowcy wycofali się, gdyż brakło im amunicji, a Niemcy zajęli leśniczówkę. Zginęli wtedy: Franciszek Kołcz „Dzielny”, Tadeusz Witas „Wierzbą” i Stanisław Czułyt.

W dniu 1-go sierpnia w Kolbuszowej, Sowietzi użyli „katiusz” i dopiero wtedy zmusili Niemców do wycofania się w kierunku Sędziszowa Małp. Bitwa o Kolbuszowę zakończyła zasadniczo Akcję „Burza”. Był to dzień 2-go sierpnia 1944 r.”

„Kolbuszowa została zajęta przez jednostki NKWD, drugiej linii przyfrontowej. Komendantem miasta Kolbuszowa został z ramienia władzy sowieckiej płk Saburow. Komendant Obwodu kpt. „Boryna” spotkał się z Saburowem. Ten zażądał od niego, aby akowcy złożyli broń i rozeszli się do domów, a ci, co podlegają służbie wojskowej mają wstąpić do wojska.”

„Boryna” wydał formalny rozkaz rozwiązujący oddziały AK, ale niektóre jednostki dostały polecenie zakonspirowania się i czekania na dalszy rozwój wypadków. AK w porozumieniu z BCh, ustaliła w ścisłej konspiracji, że należy starać się wejść do nowo tworzących się struktur administracyjnych. Młodzi ludzie chcąc uniknąć poboru do wojska, wstępowali do szkoły średniej.”

Materiał pomocniczy nr 5

1. Wszystkie nasze przygotowania wojenne zmierzają do działań zbrojnych przeciw Niemcom. W żadnym wypadku nie może dojść do działań zbrojnych przeciw Rosjanom wkraczającym na ziemie nasze w ślad ustępujących pod ich naporem Niemców, poza koniecznymi aktami samoobrony, co jest naturalnym prawem człowieka[...]
2. Cel i zadania Burzy:
Podkreślenie naszej woli bicia Niemców i to nawet w wypadku niekorzystnego dla nas stosunku sił, czyli wśród okoliczności nie zezwalających na podjęcie powszechnego powstania, oraz samoobrona przed wyniszczeniem nas przez wycofujących się Niemców.
3. Wykonanie Burzy.
Działania będą polegały na zaciętym nękanii cofających się straży tylnych niemieckich(ewentualnie nawet oddziałów tylnych straży tylnej), na silnej dywersji na całej głębokości terenu, w szczególności na komunikację.[...]

V. Stosunek do Rosjan

1. Znajdujących się na ziemiach naszych sowieckim oddziałom partyzanckim nie należy w żadnym wypadku utrudniać prowadzenia walki z Niemcami.[...]

HALINA DRAŁUS, MAŁGORZATA MIĄSO, *STRUKTURA I DZIAŁANIA ZWZ-AK...*

2. Wobec wkraczającej na ziemie regularnej armii rosyjskiej wystąpili w roli gospodarza. Należy dążyć do tego, aby naprzeciw wkraczającym oddziałom sowieckim wyszedł polski dowódca mający za sobą bój z Niemcami i wskutek tego najlepsze prawo gospodarza.[...]

*Opracowały: Halina Drałus, LO Kolbuszowa
Małgorzata Miąso, LOKolbuszowa*

Materiał pomocniczy nr 6

Struktura terytorialna i wojskowa państwa Aronii Krajowej w roku 1964.

TEMAT: NASZE DZIEDZICTWO - WYCIECZKA PO RANIŻOWIE

Uwaga!

Scenariusz przewidziany jest na 2 jednostki lekcyjne dla I klasy gimnazjalnej.

I. Cel główny

Zaznajomienie uczniów z historią i dziedzictwem kulturowym regionu, rozwijanie poczucia przynależności do wspólnoty lokalnej.

II. Cele operacyjne

Uczeń:

- zna położenie geograficzne Raniżowa,
- zna historię przynależności państwowej i osadnictwa w XIX i XX wieku,
- umie wymienić najważniejsze okresy historyczne, daty związane ze zwiedzaną miejscowością,
- rozumie potrzebę znajomości historii najbliższego otoczenia dla rozwoju świadomości narodowej i postawy szeroko pojętego lokalnego patriotyzmu,
- rozumie potrzebę walki o wyzwolenie narodowe i godność osobistą,
- rozumie potrzebę pielęgnowania tradycji i dbania o ślady przeszłości,
- potrafi wskazać położenie najważniejszych historycznych i przyrodniczych obiektów na terenie Raniżowa,
- potrafi wskazać cechy budowli, charakterystyczne dla określonego stylu architektonicznego,
- potrafi korzystać z mapy w terenie,
- potrafi pracować w grupie,
- potrafi dokonać syntezy i analizy zebranych wiadomości.

III. Metody

Praca z mapą, wycieczka, rozmowa nauczająca, praca z tekstem źródłowym.

IV. Środki dydaktyczne

Mapy (Raniżowa, samochodowa z okolicą Raniżowa), tekst źródłowy (Słownik geograficzny Królestwa Polskiego t. IX, str.526).

V. Tok lekcji

Część wstępna:

1. Sprawy organizacyjno - porządkowe.
2. Nawiązanie do tematu zajęć.
3. Przypomnienie zasad bezpieczeństwa w poruszaniu się po drogach.

Część zasadnicza:

1. Uczniowie otrzymują mapy, z których odczytują informacje:
 - położenie geograficzne Raniżowa,
 - większe miejscowości w pobliżu Raniżowa.
2. Przewodnik (nauczyciel) uzupełnia wiedzę uczniów przekazując informacje dotyczące położenia geograficznego i najstarszej historii miejscowości w kontekście dziejów Polski.

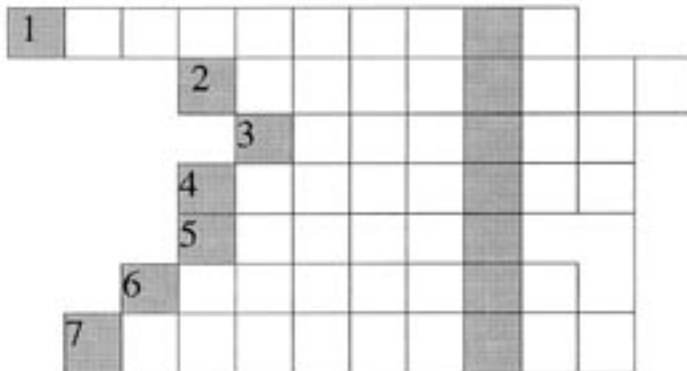
Raniżów - najstarsza miejscowość (istniała przed 1366r.) na Płaskowyżu Kolbuszowskim, który zajmuje środkową część Kotliny Sandomierskiej między dolinami rzek: Wisły, Wiśłoki i Sanu (w oparciu o mapę). Początki miejscowości nie są znane tak jak i nazwa (jest wiele hipotez). Najwcześniejsza wzmianka pochodzi z 1366r.(dokument lokacyjny osady Dubłowa).

3. Rozpoczynamy zwiedzanie:

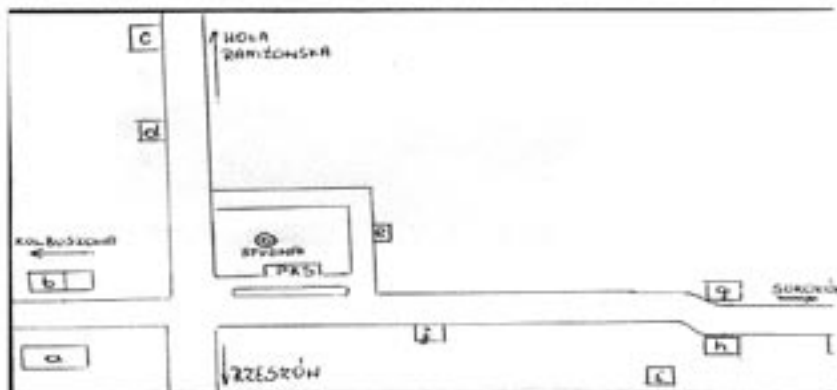
- a) cmentarz,
 - 2 groby nieznanymi żołnierzy z czasów II wojny św.,
 - ciekawe pomniki z XIX wieku,
 - kaplica cmentarna z XIX wieku.
- b) krótka historia OSP w Raniżowie,
 - historia fajermanów (straż grobowa),
 - księga pamiątkowa,
- c) wskazanie symbolicznego krzyża na miejscu dawnego cmentarza niemieckiego.
- d) Pastorówka (historia osadnictwa niemieckiego w Raniżowie),
- e) pomnik przyrody na „ulicy Wolskiej” (lipa),
- f) tablica pamiątkowa poświęcona żołnierzom AK wmurowana w ścianę budynku Urzędu Gminy,
- g) dawna organistówka,
- h) kościół rzymsko-katolicki z 1815r. z fundacji Sz. Kolasińskiego, p.w. Najświętszej Marii Panny Wniebowziętej, barokowo – klasycystyczny,
- i) plebania z 1894r.,
- j) spichlerz plebański z 1828r.,
- k) pomnik grunwaldzki z 1910r.
 - Raniżów nie posiada oficjalnych nazw ulic, ale funkcjonują one w nazewnictwie potocznym, wśród mieszkańców.

VI. Podsumowanie

1. Luźne wypowiedzi uczniów.
2. Omówienie sposobu wykonania albumu - rozdanie kart wpisu, przydział uczniom chętnym obiektów do opracowania.
3. Rozwiązanie krzyżówki.

1. Budynek do przechowywania zboża.
2. Dom mieszkalny proboszcza.
3. Upamiętnia wydarzenie z 1420r.
4. Wmurowana w ścianę Urzędu Gminy, upamiętnia wydarzenie z II wojny światowej.
5. Organizacja, której patronem jest św. Florian.
6. Miejsce modlitwy wiernych.
7. Część Kotliny Sandomierskiej, na której leży zwiedzana miejscowość.

VII. Ewaluacja zajęć przedmiotowych

- czy podobała się wam wycieczka, jeśli tak (nie) to dlaczego?
- co nowego dowiedziałeś(-aś) się w czasie tej wycieczki?
- co zmieniłbyś w programie?

VIII. Spodziewane efekty

Uczeń zna dzieje Raniżowa i potrafi o nim opowiadać łącząc wiedzę historyczną i geograficzną,

Wykonanie pracy zbiorowej w formie albumu zatytułowanego „Lista lokalnego dziedzictwa historycznego” (dla chętnych).

Scenariusz opracowały:

*Stanisława Maciąg - SP Raniżów, Władysława Stój - SP Raniżów,
Małgorzata Pasierb - SP Zielonka, Renata Zawartka - Gimnazjum w Raniżowie
Agnieszka Pustkowska - SP Zielonka,*

TEMAT: PRZYDROŻNE KAPLICZKI I KRZYŻE W MOJEJ MIEJSCOWOŚCI

Scenariusz zajęć 2 godz. w klasie VI (w ramach godziny wychowawczej
lub ścieżki międzyprzedmiotowej)

I. Cel główny

Rozbudzanie emocjonalnego związku ze swoją „Małą Ojczyzną”, poprzez ukazanie historii i tradycji przydrożnych krzyży i kapliczek.

II. Cele operacyjne

Uczeń:

- zna zabytki i ciekawe miejsca w swojej miejscowości,
- zna postać Jana Twardowskiego,
- umie poprawnie zinterpretować wiersz,
- rozumie, że należy poznawać swoją miejscowość i region oraz dbać o zachowanie tradycji,
- potrafi poprawnie przeprowadzić i zapisać wywiad, stworzyć opis,
- potrafi wcielić się w rolę przewodnika po swojej miejscowości.

III. Metody

Wycieczka, wywiad, praca z tekstem, pogadanka, elementy dyskusji, elementy projektów (gazetka).

V. Tok lekcji I

1. Nawiązanie do tematu. Prezentacja przez nauczyciela tomiku wierszy Jana Twardowskiego pt. „Krzyż na drodze” z fotografiami Piotra Cieśli. Swobodna rozmowa z uczniami na temat oglądanych fotografii.
2. Przeczytanie utworu Jana Twardowskiego:

*Święta dziewczynko z zapatkami
chroń nas przed strachami
co płaczą, że wszędzie zło
martwią się, że nas okłamią
nie mówiąc nam o tym,*

*a nacieszy pole różowe
kiedy wschodzi zboże
nagietek który przekwita w październiku
pszczoła dokładnie złota
leszczyna co wydaje jednocześnie kwiaty i orzechy
spotykamy się z Matką Boską w ogrodzie*

*żyjemy z kundlem na co dzień
czujemy niewidzialne ręce
widzimy dalej i więcej*

3. Krótka rozmowa z uczniami na temat wiersza.
 - Jaki jest jego nastrój?
 - Co jest tematem utworu?
 - Co was w nim zainteresowało, a może zaskoczyło?
 - Jak rozumiecie słowa:
„spotykamy się z Matką Boską w ogrodzie”
„widzimy dalej i więcej”?
4. N: Proponuję wam takie spotkanie i patrzenie „dalej i więcej”, jak mówi poeta. Wybierzmy się na wycieczkę po najbliższej okolicy, aby obejrzeć przydrożne krzyże i kapliczki, które są nierozzerwalnie związane z polskim krajobrazem.
5. Przygotowanie i zaplanowanie wycieczki.
Podział klasy na grupy według miejsca zamieszkania. Każda grupa przygotowuje materiał na temat krzyży i kapliczek w innej części Raniżowa i najbliższej okolicy.

Zadania dla grup:

- sprawdzić, gdzie znajdują się obiekty,
 - przeprowadzić wywiad ze starszymi mieszkańcami, właścicielami terenu lub sąsiadami
 - kiedy krzyż lub kapliczkę postawiono?
 - Czy widnieją na nich jakieś napisy, daty, itp.?
 - Czy są z tym miejscem związane jakieś legendy, pamięć o tragicznych wydarzeniach, wydarzeniach fundatorów?
 - Czy obecnie ktoś o te miejsca dba?
 - narysować lub sfotografować kapliczkę (krzyż),
 - przygotować się do roli przewodnika.
- 6. Ustalenie terminu wycieczki, np.: za dwa tygodnie.**

Zajęcia II

1. Wycieczka – przedstawiciele grup w roli przewodników prezentują efekty swojej pracy.
2. Podsumowanie pracy, sformułowanie wniosków:
Krzyże i kapliczki stawiano w miejscach, które kojarzono z zagrożeniem (rozstajne dróg, tam gdzie wydarzyło się coś tragicznego), miały chronić przechodzących lub przejeżdżających. Kapliczki na końcu wsi wyznaczały granice znanej i bezpiecznej przestrzeni dla człowieka. Niekiedy fundatorzy chcieli na przydrożnym krzyżu upamiętnić swoje nazwisko.

ZESPÓŁ NAUCZYCIELI W RANIŻOWIE, PRZYDROŻNE KAPLICZKI I KRZYŻE...

Najciekawsze kapliczki i krzyże na terenie Raniżowa to kapliczka przy drodze do Głogowa, pomnik grunwaldzki z 1910 roku niedaleko szkoły, krzyż na miejscu dawnego cmentarza niemieckiego.

VI. Ewaluacja zajęć przedmiotowych

Co dały mi te zajęcia?

VII. Spodziewane efekty

Po zajęciach uczniowie wykonują w klasie lub na korytarzu gazetkę ścienną prezentującą efekty ich pracy.

Opracowały:

*Stanisława Maciąg – SP Raniżów, Renata Zawartka – SP Raniżów
Władysława Stój – SP Raniżów, Małgorzata Pasierb – SP Zielonka
Agnieszka Pustkowska – SP Zielonka*

TEMAT: ZWYCZAJE ZWIĄZANE Z ODPUSTEM PARAFIALNYM. ŚWIĘTA KOŚCIELNE W MOJEJ MIEJSCOWOŚCI

Nauczanie zintegrowane – zajęcia z edukacji regionalnej – klasa II

I. Cel główny

Budzenie zainteresowania tradycją i kulturą swojego środowiska

II. Cele operacyjne

Uczeń:

- zna tradycje regionalne,
- wie jakie święta są obchodzone w rodzinie i lokalnym środowisku,
- zna nazwy roślin potrzebnych do wykonania „tradycyjnego ziela”,
- wie, co to znaczy zachowywać zwyczaje, jak kultywować tradycję,
- rozumie pojęcie odpustu parafialnego,
- rozumie znaczenie poszczególnych ziół w kulturze ludowej,
- rozumie, że należy dbać o naturalne środowisko,
- potrafi rozpoznać wybrane gatunki roślin i nazwać je,
- docenia wagę zwyczajów świątecznych w życiu rodziny i lokalnej społeczności,
- potrafi korzystać z wiadomości zawartych w różnych źródłach wiedzy.

III. Metody

Rozmowa kierowana, praca z tekstem, praca twórcza.

IV. Formy

Zbiorowa, indywidualna.

V. Środki dydaktyczne

Z.Libera, A.Paluch „Zielnik Lasowiacki”, VARIA Kolbuszowa 1993r.,
Artykuł „Madonna ziół i kwiatów”, WYCHOWAWCA, rok 2002, nr 7-8,
Plansze z okazami roślin używanych do wykonania „ziela”,
Farby plakatowe, pędzle, kartki papieru.

VI. Działalność uczniów w ramach poszczególnych edukacji

Edukacja polonistyczna z elementami kultury:

- rozmowa kierowana na temat świąt obchodzonych w rodzinach, w Kościele,
- wymienienie znanych obrzędów, zwyczajów, poznawanie nowych,
- zapisywanie nazw świąt i dat ich obchodzenia, pisownia wielką literą nazw,

- głośne jednostkowe czytanie fragmentów tekstu z „Zielnika Lasowiackiego” i artykułu „Madonna ziół i kwiatów”,
- wspólne redagowanie zdań o wiankach „ziela” na odpust parafialny.

Edukacja społeczno – przyrodnicza:

- zwyczaje i obrzędy kultywowane w parafii na podstawie własnych doświadczeń i wywiadów przeprowadzonych przez uczniów,
- ustalenie nazwy i daty obchodzenia święta parafialnego – „Zielnej” – czyli Wniebowzięcia NMP,
- ustalenie nazw roślin przedstawionych na kolorowych planszach i zapoznanie się z ich znaczeniem w kulturze ludowej na podstawie materiałów źródłowych,
- utrwalenie nazw, rozpoznawanie cech charakterystycznych.

Edukacja matematyczna:

- zapisywanie i czytanie dat,
- obliczenia kalendarzowe.

Edukacja techniczno – plastyczna:

- malowanie farbami – bukiet kwiatów, ziół i owoców na wianek odpustowy.

opracowała
Władysława Stój, Szkoła Podstawowa w Raniżowie

Madonna ziół i kwiatów

15 sierpnia w święto Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny, zwane w Polsce dniem Matki Bożej Zielnej, kobiety przychodzą do kościoła z bukietami ziół, by poświęcić je kapłan. Ta piękna tradycja sięga swymi początkami zarania chrześcijaństwa, a jej źródłem jest apokryf, według którego apostołowie na trzeci dzień po zainieściu Matki Bożej znaleźli zamiast Jej ciała wiązkę kwiatów i ziół.

Święto Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny ma być w Jerozolimie już około 450 roku, a w kręgu rzymskim pod koniec V stulecia. Nie wiadomo, kiedy dokładnie zaczęto je obchodzić i od kiedy dniem tej uroczystości stał się 15 sierpnia. Jednak w V wieku stał już w Jerozolimie kościół, zwany Getsemani, wzniesiony na miejscu, gdzie według apokryfu miało nastąpić zainieście Matki Bożej. W kręgu rzymskim święto to obchodzono już w VII wieku, zaś w całym Kościele zostało wprowadzone w 849 roku przez papieża Leona IV. Następne wieki były okresem burzliwych dysput teologicznych dotyczących istoty Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny, a samą uroczystość obchodzono jako pamiętkę tzw. Zainieścia Maryi. Dopiero w roku 1850 papież Pius XII ogłosił dogmat o Wniebowzięciu Matki Jezusa.

W polskiej tradycji ludowej od wieków w dniu Matki Bożej Zielnej święcono bukiety ziół. Układano je z różnego rodzaju roślin leczniczych, dodawano kłody zboża, niekiedy gałązki z owocami itp. W skład takiej wiązanek wchodziły przeważnie następujące rośliny: babka (babka lancetowata - *Plantago lanceolata*), barwinek (barwinek pospolity - *Vincetoxicum*), boże drzewko (bylica boże drzewko - *Artemisia absinthium*), bylica (bylica pospolita - *Artemisia vulgaris*), bylica piołun (*Artemisia absinthium*), chaber (chaber bławatek - *Centauria cyanus*), czosnek (Allium), dziurawiec (dziurawiec pospolity - *Hypericum perforatum*), krwawnik (krwawnik pospolity - *Achillea millefolium*), lubczyk (lubczyk lekarski - *Levisticum officinale*), mak (Papaver rhoeas), mięta pieprzowa (*Mentha piperita*), modrzew (*Larix laricina*), nagietek (nagietek lekarski - *Calendula officinalis*), szalwia (szalwia lekarska - *Salvia officinalis*), szczaw (szczaw pospolity - *Rumex acetosa*), tytułost (tytułost lekarski - *Symphytum officinale*), niekiedy też goryczka (goryczka żółta - *Gentiana lutea*); a nawet jęczmień, jak cebula, marchew, pietruszka czy koper. Gospodyni zawijała bukiet w chustkę, aby był poręczniejszy do niesienia. Po poświęceniu chowano go za sosen - belkę podtrzymującą strop w izbie, wieszano nad drzwiami domu lub wkładano za święty obraz. Ziola te strzegły obejścia przed pożarem, uderzeniem pioruna, czarami. Wrzucone do płonącego w piecu ognia miały, podobnie jak gromnica, chronić dom podczas burzy.

Ziola święcone w dniu Matki Bożej Zielnej używane też były powszechnie w ludowej medycynie. Okładano nimi dobytek i ludzi w razie choroby, zwłaszcza gdy podejrzewano, że jej przyczyną są czary. Wywar z tych ziół podawano do picia chorym ludziom i zwierzętom.

Święconemu zieleń przypisywano moc przeciwdziałania wszelkim złym siłom. Kładziono je więc do kołyski noworodka i wkładano pod głowę zmarłemu w trumnę. Ziarna z kłosek poświęconych w bukiecie dodawano do zboża przemaszonego na siew, aby zapewnić sobie dobre plony i ustrzec zasiewy zwłaszcza przed zniszczeniami spowodowanymi gradobiciem i burzą.

Ze świętem Matki Bożej Zielnej wiąza się w Karpatach ciekawe misteria tzw. Pogrzebu i Triumfu (Chwały) Matki Bożej, urządzone corocznie w sanktuarium maryjnym w Kalwarii Zebrzydowskiej, a na mniejszą skalę w Kalwarii Pacławskiej. W obu Kalwariach wokół bazylik mieszczącej cudowny wizerunek Madonny urządzone są tzw. Drożki Pańskie i Drożki Matki Bożej. Jest to zespół kaplic i kościołków upamiętniających stacje Męki Pańskiej i tajemnice z życia Najświętszej Maryi Panny. Na Drożkach Matki Bożej odprowadza się uroczyste procesje upamiętniające Zainieście i Wniebowzięcie Maryi, wraz z odpustem gromadzącym rzesze wiernych. Jeszcze w XIX stuleciu uroczystości te w Kalwarii Zebrzydowskiej zaczynały się w dniu Matki Bożej Zielnej, tj. 5 sierpnia. Obecnie całe misterium trwa od 13 do 15 sierpnia, zaczyna je misterium pogrzebu Matki Bożej. Koło południa 13 sierpnia pielgrzymi gromadzą się przy kaplicy zwanej Domkiem Matki Bożej (Loretanckim). Tu przybywa z bazyliki procesja i po odprawieniu modłów wyrusza na drożki maryjne; mężczyźni przedstawiający apostołów niosą trumienkę z figurą śpiącej Maryi. Orszak stanowią panny ubrane na biało, niosące berła, korony, wieńce i bukiety kwiatów. Procesja zatrzymuje się przy kolejnych kaplicach maryjnych, a na koniec, już w nocy, dociera do kościoła Grobu Matki Bożej. Tu trumienkę ustawia się w specjalnej krypcie i po odprawieniu modłów pielgrzymi się rozchodzą. 15 sierpnia ma miejsce podobna procesja, ale już o radosnym charakterze, upamiętniająca Wniebowzięcie Matki Bożej. Orszak wyrusza z kościoła Grobu Matki Bożej - na feretronie, pod baldachimem, apocryfni niosą stojącą figurę Wniebowziętej Maryi Panny. Towarzyszy im dziewczęcy orszak w białych welonach. Jedną z dziewcząt, królowa asysty, niesie najokazalszą z koron, tzw. koronę Matki Bożej. Procesja, zatrzymując się przy kaplicach maryjnych, dociera do głównej bazyliki, gdzie odprawiane jest uroczyste nabożeństwo kończące odpust.

URSZULA JANICKA-KRZYWA

URSZULA JANICKA-KRZYWA - doktor nauk historycznych, pracownik Muzeum Etnograficznego w Krakowie

TEMAT: OSOBLIWOŚCI I ZABYTKI NASZEJ MIEJSCOWOŚCI - WERYNIA

**Regionalna ścieżka dydaktyczna w Weryni
Projekt scenariusza lekcji w kl.VI do wykorzystania na języku polskim
lub historii.**

I. Cel główny

Poznanie najbliższego środowiska i dostrzeganie specyfiki kulturowej najbliższej okolicy.

II. Cele operacyjne

Uczeń:

- zna najważniejsze zabytki w swojej okolicy,
- wie jakie są cechy charakterystyczne stylu neogotyckiego,
- rozpoznaje gatunki drzew,
- potrafi wyszukać odpowiednie elementy architektoniczne zabytków,
- rozumie potrzebę ochrony pomników przyrody,
- umie odpowiednio zachować się na trasie regionalnej ścieżki dydaktycznej,
- potrafi prawidłowo wypełniać karty pracy,

III. Metody

Podająca, problemowa, praktycznego działania, obserwacyjna.

IV. Formy

Zajęcia w terenie. Przejście drogą 2000m. z nauczycielem z zachowaniem kolejnych przystanków.

V. Środki dydaktyczne

Atlas drzew polskich, album malarstwa i rzeźby, karty pracy, kartki, ołówki, wybrane opracowania Ziemi Kolbuszowskiej i Przeglądu Kolbuszowskiego.

VI. Tok lekcji

Ścieżka dydaktyczna została opracowana i zrealizowana na terenie miejscowości Werynia.

Właśnie tutaj zlokalizowano 3 przystanki ścieżki dydaktycznej. Pokonanie trasy ze względu na odległość i ukształtowanie terenu nie wymaga większego wysiłku fizycznego.

Na placu szkolnym omówiono trasę ścieżki i zapoznano uczniów z planem zajęć w terenie.

Przystanek 1

Park otaczający pałac Tyszkiewiczów

Kierujemy się na lewo wychodząc z budynku szkoły do parku, który w odległości 1 km od szkoły otacza pałac i budynek szkoły rolniczej. Uczniowie zatrzymują się przed największymi i najstarszymi okazami kilkusetletnich dębów, lipy i jesionu. Wymieniają się wiadomościami na temat tych gatunków. Wyszukują je w atlasie i uzupełniają swoją wiedzę (odczytują głośno wybrane fragmenty tekstu). Przykładają także białą kartkę do kory drzew i odrysowują kształt kory zachowując przy tym ostrożność, aby nie uszkodzić kory. Rysują liść i określają jego kształt.

Przystanek 2

Pałac Tyszkiewiczów

Uczniowie zatrzymują się przed dworem. Jest to dwór secesyjny byłych właścicieli wsi – Tyszkiewiczów wzniesiony w latach 1900-1904 według projektu znanego architekta krakowskiego, Tadeusza Styjeńskiego. Podziwiają architekturę pałacu, słuchają swoich kolegów, którzy przygotowali wiadomości na temat dziejów pałacu wg kolejności:

- właściciele pałacu i wsi,
- czas wzniesienia i jego architektura,
- dzieje pałacu od momentu powstania do czasów współczesnych,
- legendy: Legenda o Białej Damie.

Przystanek 3

Kaplica Dworska

Uczniowie kierują się w stronę kaplicy, o której wiadomości przekazuje nauczyciel:

Neogotycka, murowana kaplica stojąca na placu przed budynkiem głównym Zespołu Szkół Rolniczych, wzniesiona w 1873 r. z fundacji Zdzisława Tyszkiewicza, posiadająca wewnątrz cztery rzeźby Ojców Kościoła.

Uczniowie podziwiają piękno zachowanej budowli, zwiedzają wnętrze, wyszukują elementy stylu neogotyckiego. Porównują z albumem przedstawiającym budowle z tego okresu. Odnajdują cechy neogotyku (strzelistość budowli, okna ostrołukowe, element budowlany - czerwona cegła), które wypisują na kartę pracy.

VII. Wychowawcze i poznawcze znaczenie regionalnej ścieżki dydaktycznej

- poznanie najbliższego środowiska swojego regionu w korelacji z przedmiotami,
- zwrócenie uwagi na niepowtarzalne piękno krajobrazu (dostrzeganie, rozumienie, obserwowanie, kreatywne myślenie, porównywanie, wnioskowanie),
- kształtowanie praktycznych umiejętności (orientacja w terenie),
- przejście od wiedzy werbalnej i encyklopedycznej do pracy w terenie.

Opracowanie:

Bożena Salach, Bożena Janus, Agata Świętek, SP Werynia

TEMAT: HISTORIA I ZABYTKI CMOLASU

Może być realizowany na historii, plastyce, godzinie wychowawczej.
Czas jedna godzina lekcyjna, przeznaczony dla uczniów I-III gimnazjum.

I. Cel główny

Rozwijanie zainteresowań historią swojej miejscowości.

II. Cele operacyjne

Uczeń:

- zna położenie swojego regionu i jego topografię
- zna historię swojej miejscowości i dzieje osadnictwa na tym terenie
- zna historię zabytkowego kościółka w Cmolasie
- zna losy wybranych postaci związanych z historią Cmolasu (regionu)
- rozumie potrzebę korzystania z różnych źródeł
- rozumie wpływ wydarzeń historycznych na rozwój regionu
- potrafi samodzielnie gromadzić wiedzę
- potrafi wybrać i scharakteryzować najważniejsze wydarzenia dla rozwoju Cmolasu; wyszukuje cechy charakterystyczne dla danego stylu architektonicznego
- docenia piękno budowli drewnianych
- szanuje miejsca szczególne dla kultury regionu.

III. Metody

Rozmowa kierowana, wywiad, prezentacja.

IV. Formy

Indywidualne, zbiorowa, grupowa.

V. Środki dydaktyczne

Literatura dotycząca regionu, karty ksero- kościołek na pierwotnym miejscu, karton, ołówki, kredki, kartka papieru - mazaki.

VI. Tok lekcji

Część wstępna

1. Czynności porządkowo- organizacyjne (sprawdzenie obecności i wpisanie tematu, informacja nauczyciela, dotyczące dzisiejszej lekcji).
2. Udzielanie wskazówek o właściwym zachowaniu się na drodze.
3. Skierowanie się na dawne miejsce kościółka (obok kościoła murowanego). Nauczyciel objaśnia, że kiedyś stał tu kościółek.
4. Powołanie, grup i ich przewodniczących w celu spisania najważniejszych wydarzeń historycznych.

Część główna

1. Nauczyciel zapoznaje uczniów z historią Cmolasu:
 - Cmolas jedną z najstarszych miejscowości regionu, założoną na „surowym korzeniu” w I połowie XV w. przez Tarnowskich,
 - Wzmianka o Cmolasie przez Jana Długosza w „Liber Beneficiorum”,
 - Sprzedaż Cmolasu Hieronimowi Mieleckiemu, od 1616r. w rękach Stanisława Lubomirskiego,
 - Po ślubie Marii Lubomirskiej z Pawłem Sanguszką w rękach Sanguszków,
 - Po traktacie kolbuszowskim, uznaniu aktu darowizny, Cmolas przejęli Lubomirscy, a po ślubie Łucji z Jerzym znalazł się w rękach Tyszkiewiczów.
2. Skierowanie się na miejsce kościoła z XVII w.
3. Uczniowie zatrzymują się przed tablicą informacyjną.
4. Odczytanie przez jednego z uczniów wydarzeń.
5. Nauczyciel zadaje pytanie:

N: Czym na zewnątrz charakteryzuje się kościółek?(ogólny opis).

U: Jest to drewniana budowla:

- wybudowana na wzgórzu przy drodze.
- pokryta gontem;
- jest perełką regionu obok kościółka z Poręb Dymarskich,

N: Na tym miejscu stał kościółek również drewniany ufundowany przez Jana i Bernarda Mieleckich, ale został przeniesiony do Poręb Dymarskich w 1979r. (nauczyciel pokazuje ilustrację kościółka).

6. A teraz wybrani uczniowie przedstawia przygotowane wcześniej zagadnienia:
 - Historia kościoła.
 - Charakterystyka architektury.
 - Wystrój malarski i wyposażenie wnętrza.
 - Postać księcia Marcina Lubomirskiego i jego związek z Cmolasem.
- Nauczyciel dziękuje uczniom, którzy przedstawili zagadnienia.*

7. Nauczyciel zadaje pytanie:

N: Co was najbardziej urzekło w tej zabytkowej budowli?

Dowolne wypowiedzi uczniów:

- to, że cały jest drewniany,
- to, że wszystko jest takie samo, nic nie zostało zmienione,
- piękne malowidła.

N: Posłuchajcie prezentacji, zgadnijcie, co to za osoba?

Nauczyciel przedstawia życie Wojciecha Borowiusza. Zadaniem uczniów jest odgadnąć, co to za postać.

Urodzony w Cmolasie, w 1572r., w rodzinie szlacheckiej. Uczęszczał do szkoły parafialnej, a następnie od 1593r. studiował na Akademii Krakowskiej. Uzyskał tytuł magistra i doktora, następnie profesora i dziekana. W 1627r. został wybrany rektorem Akademii Krakowskiej. W tym też czasie przyjął

święcenia kapłańskie i został mianowany kanonikiem na Kleparzu, funkcję tę sprawował powtórnie. Zmarł w Krakowie i tam w Kościele Świętego Floriana został pochowany.

U: To był życiorys Wojciecha Borowiusza, któremu ukazał się Pan Jezus Przemieniony.

N: Tak. W XVII wieku, była tu droga piaszczysta. Trzynastoletni Wojtek wracał ze szkoły i zobaczył Pana Jezusa, w tym właśnie miejscu postanowił wybudować kościółek. On to 2 stycznia 1646r. utworzył dobroczynną fundację szpitala dla ubogich i kościoła szpitalnego oraz ufundował dom i kościółek.

Część końcowa

1. Przedstawienie chronologii wydarzeń:
 - Każdy z przewodniczących odczytuje zapisane wydarzenia w kolejności chronologicznej.
2. Ewaluacja - uczniowie wypowiadają się na temat pracy w grupach i przebiegu zajęć.
3. Nauczyciel dziękuje za udział uczniów w zajęciach, ocenia aktywnych, przygotowujących zagadnienia.

*Opracowała: mgr Anna Wilk
Publiczne Gimnazjum Cmolasy*

TEMAT: ŚLADY ARCHEOLOGICZNE I DZIEJE OSADNICTWA REGIONU

Może być realizowany na historii, godzinie wychowawczej.

Czas jedna godzina lekcyjna, przeznaczony dla uczniów I klasy gimnazjum.

I. Cel główny

Poznanie pozostałości archeologicznych regionu i dziejów osadnictwa na naszym terenie.

II. Cele operacyjne

Uczeń:

- wie gdzie znajdowały się najstarsze znaleziska archeologiczne regionu;
- zna cechy charakterystyczne kultur archeologicznych, których stanowiska odkryto na tym terenie;
- zna najstarsze miejscowości regionu;
- wie jakie rody przejmowały ziemie regionu;
- zna grupy etnograficzne zamieszkujące region;
- wie jakie były zajęcia ludności na poszczególnych etapach rozwoju osadnictwa;
- rozumie: pojęcie archeologii, osadnictwa, Lasowiacy;
- rozumie pochodzenie nazw niektórych miejscowości;
- rozumie związki wykonywanych czynności z zasobami naturalnymi;
- potrafi zaznaczyć na taśmie chronologicznej poszczególne epoki, wydarzenia;
- potrafi określić położenie wybranych miejscowości;
- potrafi wcielać się w role i odpowiednio demonstrować wykonywanie określonych zajęć;

III. Metody

Praca z mapą, praca z taśmą chronologiczną, rozmowa kierowana.

IV. Formy

Indywidualna, zbiorowa, grupowa.

V. Środki dydaktyczne

Mapa, taśma chronologiczna, plansze, ilustracje - Lasowiacy, karteczki samoprzylepne, mazaki.

VI. Tok lekcji

Część wstępna

1. Przedstawienie uczniom celów lekcji, zasad i form pracy.
2. Sformułowanie tematu i zapis na tablicy.

3. Odszukanie na mapce miejscowości sąsiadujących z Cmolasem.

Część główna

1. Zaznaczenie na taśmie chronologicznej śladów osadnictwa na naszych ziemiach 12000 p. n. e. – 8000 p. n. e. tj. plejstocen.
Nauczyciel informuje: W tym czasie występuje:
 - ocieplenie klimatu,
 - porost terenów brzozą,
 - główne zajęcia ludności - zbieractwo i łowiectwo,
 - posługiwanie się narzędziami krzemiennymi ok. 1200 p. n. e. – ok. 300 p. n. e.
2. Rozdanie mapek archeologicznych dawnego powiatu kolbuszowskiego. Grupy dostaną nazwy miejscowości i mają na karteczkach wypisać odkrycia archeologiczne.

Przewodniczący grupy przyklejają karteczki do mapki (w miejscu miejscowości).

3. Charakterystyka osady w Trzęsówce – dane (pokazanie miejscowości na mapie).
4. Nauczyciel rozdaje karty - ksero przedstawiające odkrycia archeologiczne z Trzęsówki.
Odczytanie fragmentu książki Kazimierza Moskwy pt.: „Pradzieje powiatu kolbuszowskiego”, str.15.
Nauczyciel stawia pytanie: Co archeologowie odkryli w Trzęsówce?
Przewodniczący grup prezentują odkrycia.
5. Zapoznanie uczniów z najwcześniejszym osadnictwem regionu.

N: Jak nazywano w przeszłości tereny położone między Wisłą a Sanem (pokazuje je na mapie).

U: Była to Puszcza Sandomierska.

N: We wczesnym średniowieczu nasze tereny były porośnięte gęstym lasem, który poprzecinany był licznymi bagnami i trzęsawiskami (pozostałościami są stawy rybne w Kolbuszowej). Słabe gleby sprawiły, że tereny puszczy były słabo zaludnione. Do najważniejszych osad lokowanych na surowym korzeniu należą (XIV w.) Przyszów, Raniżów, Wola Raniżowska, zaś w XV wieku w Ciemnylas (Cmolas). Na terenach puszczy władcy często organizowali polowania np. Jagiełło przed bitwą pod Grunwaldem. Najpóźniej zasiedlano ziemie piaszczyste, mało urodzajne. Do najstarszych osad łowieckich należały m.in. Baranów, Machów, Dzików i inne. W połowie XIV wieku z nadania królewskiego, ziemie otrzymują: Lelewici - Tarnowscy, Gryfici - Mieleccy, Ligęzowie. Cmolas z przyległymi miejscowościami początkowo należał do rodu Tarnowskich.

6. Każda grupa otrzymuje kartkę z nazwą zajęcia ludności, które ma zaprezentować klasie (nie używając słów). Klasa ma za zadanie odgadnąć nazwę zajęcia.
7. N: Inny charakter miało osadnictwo w XVII i XVIII wieku, związane ono było z wytopem żelaza, szkła, wyroby mazi, węgla drzewnego itp. Pozostałością są

1. Rozwiązanie krzyżówki z hasłem osadnictwo.

1. Zakładał ją pierwszy człowiek, żeby się osiedlić.
2. Przedstawiciel grupy etnograficznej, zamieszkującej między Wisłą i Sanem.
3. Jeden z rodów władających naszym regionem.
4. Służyła do wyrobu żelaza.
5. Pierwotna nazwa Cmolasu.
6. Inaczej zakładanie wsi, miasta.
7. Rodzaj kultury archeologicznej.
8. Młodsza epoka kamienna.
9. Tam odkryto pozostałości kultury łużyckiej.
10. Zajęcie ludności wczesnośredniowiecznej

1						O	S	A	D	A									
2				L	A	S	O	W	I	A	K								
3					T	A	R	N	O	W	S	C	Y						
4						D	Y	M	A	R	K	A							
5			C	I	E	M	N	O	L	A	S	5							
6		L	O	K	A	C	I	A											
7			L	U	Z	Y	C	K	A										
8			N	E	O	L	I	T											
9	T	R	Z	E	S	O	W	K	A										
10						L	O	W	I	E	C	T	W	O					

3. Zadanie domowe: Przedstaw dowolną techniką życie ludzi w Puszczy Sandomierskiej.
4. Nauczyciel dziękuje uczniom za udział w zajęciach, ocenia aktywnych.

TEMAT: ZWYCZAJE I OBRZĘDY ZWIĄZANE Z ZAPUSTAMI W MOJEJ MIEJSCOWOŚCI DAWNEJ I DZIŚ

Scenariusz imprezy szkolnej uczniów klas młodszych

I. Cel główny

Rozwijanie wartości rodzinnych związanych z wartościami kulturowymi wspólnoty lokalnej oraz kultywowanie tradycji i zwyczajów regionalnych.

II. Cele operacyjne

Uczeń:

- wie w jaki sposób kultywuje się tradycje zapustne w jego i sąsiednich miejscowościach,
- wie jak można ciekawie i aktywnie spędzać czas karnawału,
- rozumie pojęcia związane z zapustami,
- rozumie potrzebę podtrzymywania tradycji ludowych,
- docenia rolę tradycji we wzmacnianiu więzi rodzinnych, lokalnych i zachowaniu ciągłości kultury narodowej,
- potrafi wcielić się w rolę i zaprezentować z grupą rówieśników przygotowany program artystyczny przedstawiający miejscowy zwyczaj.

III. Metody

Czynnościowe, pokaz, inscenizacja.

IV. Formy

Grupowa, zbiorowa jednolita, grupowa zróżnicowana.

V. Środki dydaktyczne

Rekwizyty do scenek, makiety do scenografii, stroje przebierańców.

VI. Tok lekcji

1. Powitanie zebranych gości (rodziców, p. dyrektor, nauczycieli).
2. Nawiązanie do tematu imprezy (dziecko czyta tekst):

Istnieją w naszym kraju różne tradycje i zwyczaje, które są ciągle żywe. Jednym z takich zwyczajów jest „tłusty czwartek”, czyli ostatni czwartek karnawału. W wielu domach smaży się lub kupuje w tym dniu pączki i faworki, bez których trudno wyobrazić sobie tłusty czwartek. Puszyste kule drożdżowego ciasta z konfiturą smażone są na smalcu lub oleju.

Po odczytaniu tekstu dzieci prezentują przygotowane wiersze i scenki.

*Był sobie pączek, co nie miał rączek
i okrągłutki był jak misiaczek.
Miał lukrowaną złocistą skórę, a w środku
Dziurkę na konfiturkę.
Wszyscy go lubią – starsi i dzieci.
Na jego widok aż ślinka leci.
Lecz co naprawdę pączki są warte, to
Przed wszystkim wie...kto?*

(Dz. - ...tłusty czwartek)

Dz. A co to są faworki?

*Dz. Faworki są nazywane chrustem, ponieważ są zrobione z delikatnego
ciasta i łamią się tak samo jak suche gałązki.*

(Dzieci śpiewają i prezentują kolejny wiersz przebrane w stroje regionalne)

*Lasowiaczek jeden miał
Faworków siedem,
Kiedy sobie podjadł
Pozostał mu jeden.*

(melodia krakowiaka)

Tłusty czwartek

*Góra pączków, za tą górą tłuste róże z konfiturą, za
Różami, misa chrustu, bo to dzisiaj są zapusty.
Przez dzień cały się zajada, a wieczorem maskarada,
Janek włożył ojca spodnie, choć mu bardzo niewygodnie.
Zosia – suknię babci Marty i kapelusz jej podarty.
Franek sadzy wziął z komina, bo udawać chce Murzyna.
W tłusty czwartek się swawoli, później czasem brzuszki boli.*

Odczytanie informacji o zapustach.

Zapusty – zwyczaj ludowy ostatnich dni karnawału dawniej znany w całej Polsce, polegający na organizowaniu wesołej zabawy w przebraniu zwierząt np. niedźwiedzia, kozy, bociana.

(Zapust – rośli chłopak przystrojony w wysoką papierową czapę z kolorowymi wstęgami.)

Zapust jedzie na koniu z patyka. Cały czas wędruje po wsi od chaty do chaty skacząc, podrygując, płatając przeróżne figle.

(Troje dzieci mówi wiersz)

*Zapust jedzie drogą
Koń pod nim paradny,*

Łeb z patyków, ze lnu grzywa
To ci przystrój ładny!
Zapust jedzie drogą, a z nim przebierańce!
Koza, bociek, dwa niedźwiedzie pójdą z nami
W tańce!
Zapust jedzie drogą, schudł mu jeden boczek!
Wróć do was starzy, młodzi
Aż na przyszły roczek!

Wszyscy śpiewają:

Jak zabawa to zabawa!
Tańczy z życiem strona prawa.
Dzieci zgrabnie podrygują w takt muzyki podskakują!
A zajączki z lewej strony! To krok naprzód, to ukłony,
Słupka stają, w górę słuchy! Takie to są w tańcu ruchy.
Na pniu w środku niedźwiedź buri, na tancerzy patrzy z góry.
Na skrzypcach wciąż rzępoli
No tańczujcie! Czyja kolej?

Dz. Zapraszamy na przedstawienie według tekstu M. Kownackiej pt. „Pączki i faworki u babci Honorki”

Babcia: Jestem babcia Honoratka.

Oj, smaży moje rączki, najlepsze na świecie pączki!

No, a już faworki, to tylko u babci Honorki.

Florek: Powiedział nam Bartek, że dziś tłusty czwartek.

Ucałuję babci rączki, niech babcia usmaży pączki!

Babcia: Pączki? W głowie się przewraca.

Marsz, bo wezmę pogrzebacza.

Babcia: Azorek!, Azorek!

Piesek: Hau!, Hau!

Babcia: Piesku, piesku pilnuj domu.

Ja po mąkę po kryjomu polecę do młyna – choć wczesna godzina.

Będzie niespodzianka od samego ranka.

Pączki i faworki u babci Honorki.

Piesek: Hau!Hau! Ja też bym chciał.

Babcia: Dostanie piesek Azorek dwa pączki na podwieczorek.

Piesek: Hau!, Hau! Więcej bym chciał!

Florek: Azorek!, Azorek!

Gdzie babcia Honorka?

Piesek: Hau!, Hau! Babcia złapała worek i

Pobiegła po mąkę do młyna.

Florek: Oj, dobra nowina, dobra wieść (śpiewa).

*Będziemy z Azorkiem pączki jeść. Ja jeden,
Ty jeden, razem dwa.
Na pewno nam babcia pączki da.
Babcia: Młynarzu, młynarzu daj mączkę.
Młynarz: A na cóż tej mączki?
Babcia: Hej na pączki! Hej na pączki!
Młynarz: Nasypię pełen wór pękaty na pączki dla babci Honoraty!
Niech pączki urosną niczym banie i dla
Mnie choć jeden niech zostanie.
Piesek: Hau, hau, coś się święci, bo pieskowi w nosie
Kręci. Już tam pani gospodyni dobre pączki dla nas czyni.
Młynarz: Choć późna godzina przychodzę wprost z młyna,
Do babci Honorki na pączki i faworki.
Piesek: Idzie babcia Honorata.
Babcia: Jadą pączków całe fury.
Florek: Powiedział nam Bartek, że dziś tłusty czwartek,
A babulka uwierzyła furę pączków nasmażyła.
Wszyscy: A i wam życzymy smacznych pączków i faworków od
„czwartku tłustego”, aż do „zapustnego wtorku”.*

(Babcia, Florek, Młynarz (przebrane dzieci) stawiają na stołach talerze z pączkami i faworkami)

*Dz. Są to pączki niespodzianki, a takie zdarzają się tylko w tłusty czwartek.
Kto będzie miał szczęście, to tę niespodziankę znajdzie.
Po poczęstunku zapraszamy na ciekawy konkurs i zabawę przy muzyce.*

Konkurs dla dzieci i rodziców:

Zostają wybrane 2 grupy dzieci wraz z rodzicami. Mają za zadanie wykroić i zrobić z wcześniej przygotowanego ciasta jak najwięcej chrustu.

Dzieci podzielone są na 2 drużyny. Mają na kartce wypisać składniki potrzebne do wykonania pączków. Zadanie oceniają wyznaczone mamy.

Grupy 2 osobowe mają zawiązane oczy. Przed nimi na stole są pączki i chrust. Należy je ładnie i szybko ułożyć na tacy, tak aby jak najmniej pokruszyć.

Po zakończeniu konkursu dzieci wraz z rodzicami i nauczycielami bawią się przy muzyce.

*Opracowały:
mgr Grażyna Wołowiec SP Kupno
mgr Anna Matwijek SP Kupno*

TEMAT: CIEMNA NOC OKUPACJI W POWIECIE KOLBUSZOWSKIM – CZĘŚĆ I

I. Cel główny

Ukazanie metod i form polityki okupanta wobec ludności podbitej na obszarach powiatu kolbuszowskiego

II. Cele operacyjne

Uczeń:

- zna główne założenia polityki okupanta i wie jakie stosował metody i formy eksterminacji ludności polskiej,
- rozumie organizację i strukturę władz okupacyjnych,
- potrafi gromadzić informacje przydatne do opisu i oceny faktów
- potrafi przyporządkować uzyskane informacje do odpowiednich pól aplikacji
- potrafi budować własny obraz przeszłości na podstawie różnych przekazów źródłowych i wiedzy ogólnej,

III. Metody

Elementy wykładu, wywiadu, praca z tekstem źródłowym, ze źródłami symbolicznymi, praca w grupach, tworzenie aplikacji.

IV. Środki dydaktyczne

- Stanisław Zabierowski, Rzeszowskie pod okupacją hitlerowską, Rzeszów 1975, s.182-183.
- Halina Dudzińska, Kolbuszowianie w niemieckich obozach koncentracyjnych, (W:) Rocznik Kolbuszowski, nr 2, Kolbuszowa 1987, s. 81.
- Stanisław Zabierowski, Zarys struktury organizacyjnej i obsady stanowisk kierowniczych placówek żandarmerii niemieckiej we wschodniej części dystryktu krakowskiego, (W:) Studia nad okupacją hitlerowską południowo-wschodniej Polski, Rzeszów 1976, s.36.
- Marian Piórek, Polityka okupanta hitlerowskiego w stosunku do społeczeństwa polskiego w powiecie kolbuszowskim w latach 1939-1944, (W:) Rocznik Kolbuszowski, nr 3, Kolbuszowa 1994, s.225-239.
- Halina Dudzińska, W pięćdziesiąt rocznicę Holocaustu, (W:) Przegląd Kolbuszowski, nr 11, 20.09.1992 r., s.12.

- Marian Piórek, Szkice do dziejów Dzikowca i okolic, Varia Kolbuszowskie, Kolbuszowa 1995, s. 97-117,
- Kazimierz Skowroński, Wysiedlenie ludności polskiej w widłach Wisły i Sanu w latach okupacji 1939-1943, (W:) Studia nad okupacją hitlerowską południowo-wschodniej części Polski, Tom I, Rzeszów 1974.
- Janina Augustynowicz, Jacek w Ravensbrück, (W:) Biuletyn nr10, Kolbuszowa 1969, s. 165-190.
- Elżbieta Wilk, Dzieje szkoły i nauczania w Trzęsówce do 1995 roku, Rzeszów 2000, s. 81-90.
- Studia nad okupacją hitlerowską południowo-wschodniej części Polski, Pod red. Stanisław Zabierowski, Rzeszów 1976, s. 30, 36.
- Mapa: Wojna obronna Polski 1939r.

V. Tok lekcji

Załącznik nr 1

Treści:	Działania
<u>Nawiązanie:</u> Przedstaw na mapie i omów podział administracyjny ziem okupowanych Polski w czasie II wojny światowej. W jakim dystrykcie znalazł się powiat Kolbuszowski? W oparciu o przeczytany tekst wspomnień wyjaśnij jak wyglądały pierwsze dni okupacji w Kolbuszowej.	Praca z mapą. Uczniowie słuchają czytanego tekstu – (załącznik nr 1) i odpowiadają na pytania.
<u>Organizacja władz okupacyjnych na terenie powiatu kolbuszowskiego.</u> Kolbuszowa była siedzibą powiatu małego, określanego mianem landkomissariat i wchodziła do dużego powiatu rzeszowskiego. W Kolbuszowej okupacyjnym starostą-landratem był Stefan Polhał, którego później zastąpił Walter Twardoń, człowiek dobrze mówiący po polsku, słynny ze szczególnie surowego stosunku do ludności żydowskiej. W utrzymaniu karności Polaków landratowi pomagała granatowa policja, której posterunki znajdowały się w wielu miejscowościach powiatu. Liczebność sił posterunków policji i gestapo uzależniona była od stanu bezpieczeństwa, spokoju i porządku w podległych im rejonach oraz możliwości kadrowych okupanta. Niemcy hitlerowskie na terenie podbitym postępowały tak, aby maksymalnie wspomóc wysiłek militarny Rzeszy oraz dostarczyć ludności niemieckiej „przestrzeni życiowej”. Aby osiągnąć swoje cele Niemcy stosowali różne metody zniewolenia i eksploatacji.	Elementy wykładu.

<u>Polityka okupanta wobec ludności powiatu kolbuszowskiego.</u> Wymień metody: <i>Grupa I</i> - eksploatacji gospodarczej ziem. <i>Grupa II</i> - biologicznego wyniszczenia narodu polskiego. <i>Grupa III</i> - niszczenia kultury. Ewentualne odpowiedzi uczniów: <i>Grupa I - Eksploatacja gospodarcza ziem.</i> Niemieckie firmy budowlane – budowa umocnień (Górno, Nowa Dęba), fortyfikacji (Przyłęk), lotniska (Jasionka k/Rzeszowa), poligonów (Blizne, Pustków). Obozy pracy przymusowej dla młodocianych – Świerczów, Nowa Dęba, Przyłęk, Huta Komorowska, Biesiadka, Majdan Królewski, Poręby Dębskie. Wysiedlenia wsi i wywożenie dóbr materialnych do tworzących się majątków niemieckich (Trześń, Poręby Dymarskie) czy na opał do obozów. Pozyskiwanie siły roboczej do Niemiec. Przymusowe kontyngenty żywności i inwentarza, dostarczania podwód. Eksploatacja lasów. <i>Grupa II - Metody biologicznego wyniszczenia narodu polskiego.</i> Łapanki – Ranizów, Dzikowiec, Cmolasy, Poręby Dymarskie. Pacyfikacje wsi – pierwsza w 1942 r. w Ostrowach Baranowskich, Poręby Dymarskie, w rejonie Sokołowa. Wywózki, ekspedycje karne – Stanisławskie, Nienadówka. Rozstrzeliwanie – w 36 miejscowościach powiatu kolbuszowskiego. Wysiedlenia – ok. 24 tys. mieszkańców, co stanowiło 50% ludności powiatu. Tworzenie gett żydowskich (Kolbuszowa). Wywózka mieszkańców do więzień i obozów koncentracyjnych. <i>Grupa III - Formy niszczenia kultury.</i> Wywóz nauczycieli i księży na roboty do Niemiec – konferencja w Rzeszowie w X 1942 r., gdzie starosta niemiecki w Rzeszowie wydał zarządzenie, aby wszyscy nauczyciele stawili się do Rzeszowa na konferencję, na której wyznaczono wszystkich księży, nauczycieli do lat 35 na roboty do Niemiec. Zamykanie polskich szkół średnich i wyższych oraz wszystkich placówek kulturalnych. Wprowadzenie języka niemieckiego jako urzędowego. Niszczenie aktywu społecznego. Powstawanie instytucji niemieckich. Okrojenie programu nauczania (zakaz nauki historii Polski, geografii, literatury, pieśni polskich).	Podział klasy na grupy pracujące z tekstami źródłowymi, wywiadami przeprowadzonymi z uczestnikami wydarzeń, diagramami. Efekty pracy grupa zapisuje na małych kartkach i następnie przykleja je w odpowiednie pole schematu aplikacji (zał. nr 2).
---	---

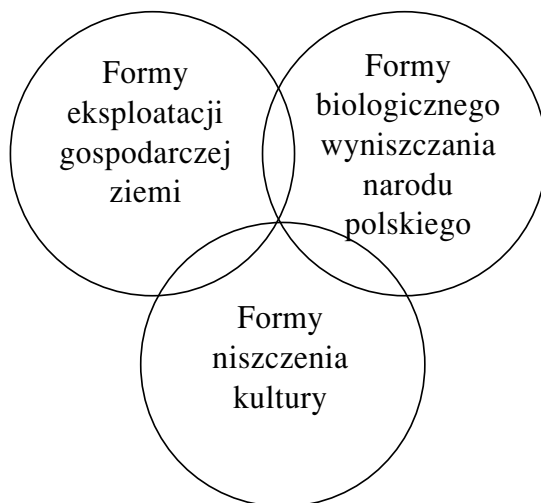
V. Podsumowanie. W okresie okupacji hitlerowskiej w powiecie kolbuszowskim zostało zamordowanych 357 osób.	Przedstawiciele grup omawiają metody eksterminacji ludności polskiej w oparciu o zamieszczone wcześniej informacje na planszy.
VI. Zadanie. Każda z grup przygotowuje się do przedstawienia przynajmniej dwóch przykładów eksterminacji ludności polskiej w najbardziej atrakcyjnej i ciekawej formie.	

W chwili inwazji niemieckiej, czyli wkroczenia agresorów do Kolbuszowej, nie było w niej jej dotychczasowych władz. Przebywali na uciekinierce. Zachodziła jednak potrzeba reprezentowania Kolbuszowian wobec Niemców, zajęcia się grzebaniem poległych i organizowaniem pomocy dla pogorzelców i uciekinierów. Wystąpiło więc wobec niemieckich przybyszy, samorzutnie, tuż po bitwie, kilku starszych Kolbuszowian i zajęło koniecznymi sprawami. Byli to ksiądz proboszcz Antoni Dunajecki, Marian Januszewski, Marcin Osiniak i Józef Koczoń. Mężczyźni ci, urodzeni i wychowani w okresie niewoli austriackiej, znali dobrze język niemiecki. Grzebaniem ofiar bitewnych kierowali ks. Józef Stal i Władysław Smoleń (...)

Niemcy zajęli w Kolbuszowej kilka budynków i jakieś oddziały ich wojska stałe w nich kwaterowały. Inne wciąż przez nią przechodziły. Dawne kolbuszowskie urzędy pozostały poddane pod niemieckie zwierzchnictwo. Powstały jeszcze instytucje pod niemieckie, posterunek żandarmerii, Urząd Pracy (Arbeitsamt) i inne. Żandarmeria prowadziła służbę patrolową wywiadowczą, nadzorowała polską policję, zatrzymaną jej do pomocy i wykonywała polecenia Gestapo. Najbliższa Kolbuszowej placówka tej ostatniej znajdowała się w Rzeszowie.

Halina Dudzińska, Kolbuszowianie w niemieckich obozach koncentracyjnych, (W:) Rocznik Kolbuszowski, nr 2, Kolbuszowa 1987, s 81, 82.

Załącznik nr 2

TEMAT: CIEMNA NOC OKUPACJI W POWIECIE KOLBUSZOWSKIM – CZĘŚĆ II

Motto:

*Łatwiej jest mówić o ojczyźnie
trudniej dla niej pracować
jeszcze trudniej cierpieć,
a najtrudniej umierać.*

I. Cel główny

Prezentacja i wizualizacja metod i form wynaradawiania ludności polskiej, eksploatacji gospodarczej i kulturalnej powiatu kolbuszowskiego, w okresie II wojny światowej.

II. Cele operacyjne

Uczeń:

- zna metody i formy eksterminacji ludności polskiej,
- rozumie związki historii lokalnej z historią narodu,
- rozumie konieczność rozwijania i pielęgnowania tożsamości narodowej,
- potrafi posługiwać się aktywnymi metodami prezentowania swoich wypowiedzi,
- potrafi analizować dokumenty i wyciągać twórcze wnioski,
- potrafi tworzyć i analizować tematyczne schematy i mapy,
- potrafi wcielać się w określoną rolę.

III. Metody

Drama, pantomima, pokaz filmu, wywiad, praca z mapą i ze schematami.

IV. Środki dydaktyczne

- Stanisław Zabierowski, Rzeszowskie pod okupacją hitlerowską, Rzeszów 1975, s.182-183.
- Halina Dudzińska, Kolbuszowianie w niemieckich obozach koncentracyjnych, (W:) Rocznik Kolbuszowski, nr 2, Kolbuszowa 1987, s. 81.
- Stanisław Zabierowski, Zarys struktury organizacyjnej i obsady stanowisk kierowniczych placówek żandarmerii niemieckiej we wschodniej części dystryktu krakowskiego, (W:) Studia nad okupacją hitlerowską południowo-wschodniej Polski, Rzeszów 1976, s.36.
- Marian Piórek, Polityka okupanta hitlerowskiego w stosunku do społeczeństwa polskiego w powiecie kolbuszowskim w latach 1939-1944, (W:) Rocznik Kolbuszowski, nr 3, Kolbuszowa 1994, s.225-239.
- Halina Dudzińska, W pięćdziesiąt rocznicę Holocaustu, (W:) Przegląd Kolbuszowski, nr 11, 20.09.1992 r., s.12.

- Marian Piórek, Szkice do dziejów Dzikowca i okolic, Varia Kolbuszowskie, Kolbuszowa 1995, s. 97-117,
- Kazimierz Skowroński, Wysiedlenie ludności polskiej w widłach Wisły i Sanu w latach okupacji 1939-1943, (W:) Studia nad okupacją hitlerowską Południowo-wschodniej części Polski, Tom I, Rzeszów 1974.
- Janina Augustynowicz, Jacek w Ravensbrück, (W:) Biuletyn nr10, Kolbuszowa 1969, s. 165-190.
- Elżbieta Wilk, Dzieje szkoły i nauczania w Trzęsówce do 1995 roku, Rzeszów 2000, s. 81-90.
- Studia nad okupacją hitlerowską południowo-wschodniej części Polski, Pod red. Stanisław Zabierowski, Rzeszów 1976, s. 30, 36.
- Mapa: Wojna obronna Polski 1939r.
- Mapka: „Wysiedlenia w powiecie kolbuszowskim”.
- Mapka: „Obozy pracy przymusowej”.

V. Tok lekcji

Nawiązanie

Celem naszej lekcji jest wyeksponowanie metod i form wynaradawiania ludności polskiej, eksploatacji gospodarczej i kulturalnej powiatu kolbuszowskiego w okresie II wojny światowej. Poszczególne grupy zaprezentują efekty swojej pracy domowej.

Grupa I.

Eksploatacja gospodarcza ziem powiatu kolbuszowskiego.

Proponowane formy pracy:

- a) - Ekspozycja planszy obrazującej sieć przymusowych obozów pracy ,
 - Ekspozycja zdjęć,
 - Odczytywanie relacji, w jakich warunkach pracowali mieszkańcy powiatu, w przymusowych obozach pracy.
- b) Pokaz filmu nagranego przez uczniów -wywiad z osobą pracującą na robotach przymusowych w Niemczech, bądź zaproszenie takiej osoby.
- c) Analiza oryginalnych dokumentów: Kenkarte, Arbeitsamt, itd.
- d) Odegranie scenki – odbieranie kontyngentów.

Grupa II.

Biologiczne wyniszczanie narodu.

Proponowane formy pracy:

- a) Pantomima – jeden dzień mojego obozowego życia w oparciu o wspomnienia Jacka Augustynowicza z Ravensbrück, syna leśniczego z Niwisk, wywiezionego w wieku 4 lat do obozu w Pustkowie, a później w Ravensbrück (zał. nr 1).
- b) Analiza oryginalnych dokumentów z pobytu w obozach wystawionych przez PCK.
- c) Odczytywanie wspomnień, fragmentów poezji pisanej przez więźniów.

- d) Ekspozycja i omówienie mapy obrazującej czas wysiedlenia i ilości wysiedlonych z danej miejscowości. Przy omawianiu przedstawienie relacji osób, które przeżyły wysiedlenie

Grupa III.

Formy zniszczenia kultury.

Proponowane formy pracy:

- a) drama obrazująca zaproszenie na konferencję nauczycieli i księży w X 1942 r. przez starostę rzeszowskiego i wywózkę osób do 35 roku na przymusowe roboty do Niemiec.
- b) Odczytanie kronik szkolnych, analiza świadectw, przedstawienie relacji o nauczaniu w okupacyjnej szkole
- c) Przedstawienie biogramu księdza Kozłowieckiego.
- d) Omówienie zmian nazw miejscowości np. Rzeszów – Rejshshof.

V. Podsumowanie.

Czy zgadzacie się ze słowami motta jednego z więźniów osadzonego w alei Szucha: <i>Łatwiej jest mówić o Ojczyźnie, trudniej dla niej pracować, jeszcze trudniej cierpieć, a najtrudniej umierać. Proszę uzasadnić swoje zdanie.</i>	Dyskusja
--	----------

VI. Zadanie domowe.

W oparciu o dostępną literaturę oraz na podstawie wspomnień ludzi, którzy pamiętają tragiczny okres II wojny światowej, przygotuj informację na temat przykładowej akcji zbrojnej, prowadzonej na terenie Powiatu Kolbuszowskiego

Załącznik Nr 1

PANTOMIMA

- I. Uczniowie przebrani w pasiaki (ustawieni w kształcie krzyża) odmawiają wieczorną modlitwę. Jedna osoba klęczy, całą noc piszą grypsy, modlą się, widać odznaki wycieńczenia. Z boku matka usypia małego czteroletniego chłopca „Jacka”.
- II. Ranek. Słychać gwizd, więźniowie z pośpiechem wychodzą na pole, biegają po śniegu, dzielą się kawałkiem chleba. Nagle jedna z więźniarek podbiega do Jacka i zabiera mu chleb. Matka widząc to oddaje synowi swoje własne okrucy. Jest zimno- słychać tupanie nóg i widać chuchanie w ręce.
- III. Apel – więźniowie wychodzą z podniesionymi rękami. Jedna z osób (ta,

która się modliła całą noc) upada, inni ją wynoszą. Rozpoczyna się bieg więźniów, następnie słychać gwizd, na który więźniowie dzielą się na dwie grupy. Jedna z grup wychodzi, druga pozostaje, aby nosić drwa (znów słychać tupot, chuchanie w ręce). Nagle pojawia się Kapo, który dokonuje chłosty. W tym czasie widać jak mały Jacek kradnie „margarynę” (kawałki karpiele). Kapo to dostrzega, odbiera mu i słychać kpiący śmiech. Po tym epizodzie więźniowie wychodzą. Pojawia się druga grupa, obok stoi stolik z przyrządami lekarskimi, potrzebnymi do eksperymentów. Do „lekarza” podchodzą więźniowie, którym jest wstrzykiwana jakaś substancja.

IV. Zakończenie scenki – ponowny wieczorny apel i odliczanie więźniów.

*Przygotowały:
Grażyna Pełka i Barbara Szafraniec
ZST Kolbuszowa*

TEMAT: ONI WALCZYLI O WOLNOŚĆ

I. Cel główny

Poznanie losów wybranych osób, wywodzących się z regionu kolbuszowskiego, walczących o wolność kraju w okresie okupacji i uświadomienie tragizmu tego okresu.

II. Cele operacyjne

Uczeń:

- zna najważniejsze fakty z biografii ludzi związanych z walką o wolność,
- rozumie tragizm młodego pokolenia,
- rozumie potrzebę budzenia szacunku dla osób stanowiących wzór do naśladowania,
- potrafi docierać do różnych źródeł informacji i precyzyjnie dobierać fakty,
- potrafi publicznie prezentować efekty swojej pracy,
- potrafi dokonać obiektywnej oceny postaci i zająć własne stanowisko.

III. Metody

- prezentacja sylwetek w dowolnej formie np. portret, film, wywiad, opis, fragmenty pamiętników,
- praca w grupach (każda z grup opracowuje biogram danej postaci),
- tworzenie słownika biograficznego.

IV. Środki dydaktyczne

- fragmenty filmu „Akcja pod Arsenalem”,
- zbiory zdjęć i pamiątek rodzinnych,
- Pamiętnik Teodora Mytycha, żołnierza AK ps. „Soplica”, [W:] Karta, nr 20, 1996, s. 119-137,
- Teodor Mytych ps. „Soplica” Zapiski, Wydawnictwo Niwa, 1991, s. 3,
- A. Gurianow, Polacy w Borowiczach, Karta, Nr 20, 1996, s.119,
- Janina Augustynowicz, Jacek w Ravensbrück, Warszawa, 1972,
- Aleksander Gella, Zagłada drugiej Rzeczypospolitej 1945-1947, 1998, s. 145-151,
- Halina Dudzińska, Kolbuszowianie w niemieckich obozach koncentracyjnych, [W:] Rocznik Kolbuszowski, nr 2, 1987, s. 65-139,
- Adam Kozłowiecki, Ucisk i strapienie. Pamiętnik więźnia 1939-1945, Kraków (brak roku wydania),
- Halina Dudzińska, Przywódcy AK w powiecie kolbuszowskim, [W:] Przegląd Kolbuszowski, nr 12, 1992, s.9,
- Wywiady przeprowadzone z Mieczysławem Godlewskim, Janiną Noga, Marią Kosiorowską i innymi,
- Aleksander Gella, Uwagi do pamiętnika Teodora Mytycha, żołnierza AK ps. „Soplica”, [W:] Rocznik Kolbuszowski, nr 4, Kolbuszowa, 2000, s. 39-48,

- Encyklopedia PWN,
- Andrzej Zagórski, Józef Rządcki ps. Boryna, Orzeł Biały, nr 5, 1996, s. 9,
- Wspomnienie o Janku Bytnarze „Rudym”, Pod red. Leszek Stanowski, Kraków 1978,
- Józef Sudół, Z dziejów historii Gimnazjum i LO im. J. Bytnara w Kolbuszowej, [W:] Ku dobru i mądrości, Varia Kolbuszowskie, Kolbuszowa 1998, s. 120 – 121,
- Zygmunt Żytkowski, Tajne nauczanie gimnazjalno – licealne w Kolbuszowej w latach 1941 – 1944, Kolbuszowa 1998,
- Zapisy dźwiękowe z Muzeum Kultury Ludowej w Kolbuszowej: Stanisław Augustynowicz - wspomnienia więźnia obozu koncentracyjnego w Ravensbrück,
- Zapisy dźwiękowe z Muzeum Kultury Ludowej w Kolbuszowej: Janina Augustynowicz- wspomnienia więźniarki obozu koncentracyjnego w Ravensbrück,
- Mapa: Akcja pod Arsenalem.

V. Tok lekcji

Każda z grup prezentuje wybrany przez siebie biogram postaci w dowolnej formie. Następnie uczniowie opracowują dane dotyczące prezentowanych postaci powiatu kolbuszowskiego według określonego schematu. Na podsumowanie kronikarze wpisują noty biograficzne do tworzonego słownika biograficznego (przedstawione poniżej biogramy postaci są jedynie naszą propozycją, która może być wzbogacona przez uczniów).

Grupa	Imię Nazwisko	Krótki biogram	Metoda pracy
I	Michał Mytych	Urodzony w Weryni w 1897 r., żołnierz BCH, współpracujący z AK „Kefir”, działacz ruchu ludowego. Pierwszy starosta Powiatowej Rady Narodowej w Kolbuszowej. Aresztowany 8 listopada 1944 przez UB i NKWD, wywieziony do łagrów do pracy niewolniczej w Borowiczach, Świerdłowsku. Wrócił w 1947r., zmarł w 1977r. w Weryni.	Praca z tekstem źródłowym, publikacjami, wywiadem, fotografią rodzinną.
II	Janek Bytnar „Rudy”	Urodzony w Kolbuszowej w 1933r., następnie wstąpił do harcerstwa. W czasie wojny w „Szarych Szeregach” przydzielony do „Małego Sabotażu” prowadzonego przez organizację podziemną „Wawer”. Dowodził grupą szturmową, batalionem „Zośka”. Aresztowany i uwięziony na Pawiaku, odbity w czasie „Akcji pod Arsenalem”. Jednak skatowany umiera 30 marca 1943r.	Praca z fragmentami pamiętnika, filmem, encyklopedią, mapką.

GRAŻYNA PEŁKA, BARBARA SZAFRANIEC, *ONI WALCZYLI...*

III	Stanisław Jacek Augustynowicz	Urodzony w Niwiskach w 1939r. Aresztowany przez Niemców wraz z rodzicami, wywieziony do Pustkowa, a stamtąd do Ravensbrück. Przeżył ciężkie obozowe dni. Wyjechał wraz z rodziną do Szwecji, po powrocie do Polski, ukończył studia medyczne i pracował w Tarnobrzegu.	Praca z fragmentami pamiętnika, filmem, zapisem dźwiękowym.
IV	Józef Batory	Urodzony w 1914r. w Weryni, studiował w latach 1937-39 prawo na UJ. W 1939r. walczył w szeregach II Pułku Strzelców Podhalańskich z Sanoka. Po powrocie współorganizował placówki, plutony AK. Był oficerem łączności. W 1944 ukrywa się przed NKWD i kolbuszowskim PUB. Następnie działał w WiN. Aresztowany przez UB w grudniu 1947r. w Warszawie i osadzony w Mokotowie. W październiku 1950 w słynnym procesie siedmiu otrzymał wyrok śmierci, który wykonano w 1951r.	Praca z literaturą popularnonaukową.
V	Mieczysław Godlewski	Urodzony w 1923r. w Kolbuszowej. W 1943r. przymusowo wcielony do Baudienstu. Żołnierz AK, w 1944r. aresztowany przez UB i wywieziony do łagru Borowicze, skąd powrócił w 1946r. Kilkakrotnie aresztowany i prześladowany przez UB. Prezes Światowego Związku Żołnierzy AK.	Wywiad, fragmenty wspomnień.
VI	Janina Noga	Urodzona w 1923r. w Kolbuszowej. W 1942r. wywieziona na roboty do Niemiec, do cukrowni w Elsnik, następnie do Kasfik Anchald (fabryka zapalek), gdzie pracowała do końca wojny. Następnie wróciła do Polski pod koniec maja 1945r. W 1949r. wyjeżdża z Kolbuszowej do Cerkwicy, gdzie mieszka 12 lat, po czym wraca do Kolbuszowej gdzie mieszka do chwili obecnej.	Wywiad.
VII	Maria Kosiorowska	Urodzona w 1915r. w Porębach Dymarskich, w rodzinie chłopskiej. W czasie wojny od 1942r. ukrywała 3 Żydów. W 1995r. otrzymała medal „Sprawiedliwy wśród narodów świata”.	Wywiad, analiza dokumentów
VIII	Michał Zenon Czartoryski	Urodził się w Czortkowie (tarnopolskie) w 1911r. Studiował w latach 1932 – 1937 na Uniwersytecie Lwowskim. W 1940r. zostaje złapany przez Rosjan i skazany na 5 lat robót w gułagu Komi ASRR. 19 września 1941r. wstąpił do	Praca z literaturą popularnonaukową.

		tworzącej się armii polskiej Andersa. Przydzielony do 64-go Pomorskiego Batalionu Piechoty 5 Dywizji II Korpusu przeszedł szlak od Tocka w ZSRR do Monte Cassino we Włoszech, gdzie 24 kwietnia 1944r. został ranny. W maju 1947 wraca do Polski w stopniu porucznika. 1 IX 1947r. podejmuje pracę nauczyciela języka polskiego w Liceum Ogólnokształcącym i Gimnazjum w Kolbuszowej. Umiera w 1986r.	
IX	Rządcki Józef „Boryna”	Komendant obwodu „Kefir”. Podczas okupacji nosił nazwisko Józef. Kordyszewski. Poszukiwany przez UB wyjechał z Kolbuszowej. Członek WiNu. Aresztowany w 1947r. został skazany na karę śmierci, zamienioną na dożywocie. Zwolniony w 1956r. Zmarł 10.04.1995r.	Praca z literaturą popularnonaukową.
X	Zygmunt Żytkowski	Powojenny profesor kolbuszowskiego gimnazjum. Brał udział w kampanii wrześniowej. W 1941r. zorganizował tajne nauczanie w zakresie gimnazjum. Od 1943r. stał na czele Powiatowej Komisji Egzaminacyjnej.	Praca z literaturą popularnonaukową.

VI. Podsumowanie

Kronikarze prezentują efekty pracy grup.

*Przygotowały:
Grażyna Pełka i Barbara Szafraniec
ZST Kolbuszowa*

TEMAT: PIERWSZE DNI WOLNOŚCI. RADOŚĆ Z WYZWOLENIA CZY PONOWNA OKUPACJA

I. Cel główny

Uświadomienie okoliczności przejmowania władzy po II wojnie światowej w powiecie kolbuszowskim.

II. Cele operacyjne

Uczeń:

zna strukturę nowo tworzonej władzy i okoliczności jej powstania
rozumie mechanizmy powstawania nowej rzeczywistości
rozumie związki i zależności między historią regionu a historią Ojczyzny
potrafi umiejętnie oceniać fakty,
potrafi dobierać odpowiednie fakty, logicznie dyskutować
potrafi wyjaśnić przyczyny ewolucji nowej władzy.

III. Metody

Praca z tekstem źródłowym,

Praca w grupach (uczniowie otrzymują karteczki z przydzielonymi zadaniami oraz potrzebne materiały).

Elementy dyskusji

IV. Tok lekcji

1. Nawiazanie

Nauczyciel odczytuje fragment tekstu – załącznik nr 1. mówiącego o wyzwoleniu Kolbuszowej i zadaje pytania:

W jakich dniach trwała walka Armii Radzieckiej z okupantem hitlerowskim?

Jakie oddziały brały udział w wyzwoleniu Kolbuszowej ?

2. Podział klasy na grupy i przydzielenie tematów:

Grupa	Polecenia	Metody	Środki dydaktyczne
I	Jak ocenia odzyskanie niepodległości żołnierzy kolbuszowskiej AK Teodor Mytych	Praca z tekstem źródłowym	Stanisław Wiśniewski, Powiat Kolbuszowski w latach 1944 – 1953. Represje i walka. Tropem zbrodni stalinowskich, Materiały ogólnopolskiego sympozjum. Zbrodnie stalinowskie wobec Polski. Chańcza 5 – 7. 10. 1990 r. pod red. M. Zarębskiego, Staszów 1992, s. 83
II	Kto organizował władzę na terenie Kolbuszowszczyzny i jaki był jej skład ?	Praca z artykułem prasowym	Halina Dudzińska, Powstanie władzy ludowej w Kolbuszowej – cz. 1, Niwa, nr 5, 1991, s. 4 - 6.

III	Dlaczego i jak zmieniał się skład osobowy władz miejskich i powiatowych ?	Praca z artykułem prasowym	Halina Dudzińska, op. cit., s. 4 – 6
IV	W jaki sposób władza ludowa rozprawiała się z przeciwnikami politycznymi ?	Praca z tekstem źródłowym i wspomnieniami	Stanisław Wiśniewski, op. cit., s. 83 – 84 Łukasz Godlewski, Historia podziemia konspiracyjnego Armii Krajowej – obwód Kolbuszowa kryptonim „Kefir” [W:] Rocznik Kolbuszowski nr 4, 1994 – 2000, s. 36 – 37
V	W jaki sposób nowa władza ludowa ugruntowywała swoją pozycję ?	Praca z artykułem prasowym	Franciszek Batory, Zbrodnia kainowa, Niwa nr 10, 1991, s. 5
VI	Jakie organy nowej władzy dokonywały aresztowań? Jakie metody stosowano w czasie przesłuchań ?	Praca z tekstem źródłowym	Stanisław Wiśniewski, op. cit., s. 86
VII	W jaki sposób komuniści likwidowali oddziały AK (z obozu w Trzebusce) w lesie turzańskim ?	Praca z tekstem źródłowym	Łukasz Godlewski, op. cit., s. 36 Henryk Solarewicz, Obóz NKWD Trzebuska, 1994 r., relacja prokuratora, Rzeszów 1996, s. 10, 11, fotografie s. 18, 19
VIII	Co Franciszek Batory nazywa „zbrodnią kainową” ?	Praca z artykułem prasowym	Franciszek Batory, op. cit., s. 5
IX	Jaki był bilans aresztowań AK z naszego obwodu ?	Praca ze wspomnieniami	Łukasz Godlewski, op. cit., s. 37

V. Podsumowanie - dyskusja

Czy wszyscy Polacy w nowej rzeczywistości politycznej mogli cieszyć się z faktu odzyskania wolności?

*Przygotowały:
Grażyna Pełka i Barbara Szafraniec
ZST Kolbuszowa*

Rozdział IV

Sprawozdania, recenzje

**Regionalne Towarzystwo Kultury
im. Juliana Macieja Goslara w Kolbuszowej
36-100 Kolbuszowa, ul. Kościuszki 6**

**tel./fax: 017/22 75 199 e-mail: rtk.kolbuszowa@wp.pl
www.rtk.kolbuszowa.pl**

Sprawozdanie z czteroletniej kadencji Zarządu Regionalnego Towarzystwa Kultury im. J. M. Goslara w Kolbuszowej (IX 2001 – X 2005)

Na XII Walnym Zebraniu Członków Towarzystwa w dniu 30 września 2001 r. wybrany został: Zarząd Towarzystwa, Komisja Rewizyjna i Sąd Koleżeński.

Zarząd Towarzystwa ukonstytuował się w składzie:

1. Andrzej Jagodziński – Prezes Towarzystwa
2. Halina Dudzińska – Z-ca prezesa
3. Barbara Szafraniec – Z-ca prezesa
4. Marian Piórek – Z-ca prezesa
5. Jacek Bardan – Sekretarz
6. Janina Stanisławska – Skarbnik
7. Danuta Gorzelany – Członek Zarządu
8. Barbara Kardyś – Członek Zarządu
9. Jan Malec – Członek Zarządu
10. Wojciech Mrocza – Członek Zarządu
11. Kazimierz Puzio – Członek Zarządu
12. Zofia Serafin – Członek Zarządu
13. Romana Starzec – Członek Zarządu
14. Wiesława Stawicka – Członek Zarządu
15. Józef Sudoł – Członek Zarządu

W skład Prezydium Zarządu weszli:

1. Andrzej Jagodziński – Prezes Towarzystwa
2. Halina Dudzińska – Z-ca prezesa
3. Barbara Szafraniec – Z-ca prezesa
4. Marian Piórek – Z-ca prezesa
5. Jacek Bardan – Sekretarz
6. Janina Stanisławska – Skarbnik

Komisja Rewizyjna:

1. Robert Mokrzycki
2. Cecylia Garbacka
3. Barbara Piekarz

Sąd Koleżeński:

1. Franciszek Batory – przewodniczący
2. Tadeusz Korzeniowski
3. Aniela Lenart

W czasie kadencji Zarządu odbyły się:

- 2 Walne Zebrania Członków Towarzystwa,
- 19 Posiedzeń Zarządu Towarzystwa,
- 5 Posiedzeń Prezydium Towarzystwa.

Walne Zebrania Członków Towarzystwa

1. 26 stycznia 2004 r. - XIII Walne Zebranie Członków Towarzystwa.

XIII Walne Zebranie Członków Regionalnego Towarzystwa Kultury odbyło się w sali odczytowej Miejskiej i Powiatowej Biblioteki Publicznej w Kolbuszowej. Przyjęto na nim zmiany w Statucie Towarzystwa, dotyczące walki z bezrobociem i promocji przedsiębiorczości, co pozwoliło Towarzystwu starać się o kolejne Programy związane z pomocą dla osób bezrobotnych oraz sektora Małych i Średnich Przedsiębiorstw. Odbyła się również promocja VII tomu „Rocznika Kolbuszowskiego”, wydanego pod redakcją Jacka Bardana.

2. 07 października 2004 r. XIV Walne Zebranie Członków Towarzystwa

XIV Walne Zebranie Członków Regionalnego Towarzystwa Kultury odbyło się w sali odczytowej Miejskiej i Powiatowej Biblioteki Publicznej w Kolbuszowej, a połączone było z promocją reprintu „Meble kolbuszowskie” Stefana Sienickiego. Przyjęto na nim Sprawozdanie z działalności Towarzystwa za okres styczeń-wrzesień 2004 r.

XIV Walne Zebranie Członków Towarzystwa.

XIV Walne Zebranie Członków Towarzystwa.

Posiedzenia Zarządu Towarzystwa							
L.p.	1	2	3	4	5	6	Razem
2001	24.10.2001						1
2002	24.01.2002	26.02.2002	11.04.2002	15.05.2002	25.07.2002	16.12.2002	6
2003	19.02.2003	14.05.2003	02.07.2003	29.10.2003	29.12.2003		5
2004	19.01.2004	21.06.2004	21.09.2004	16.11.2004			4
2005	04.01.2005	05.04.2005	21.07.2005	10.11.2005	02.12.2005		3
Razem posiedzenia Zarządu Towarzystwa w czasie kadencji w latach 2001-2005							21

Prezydium Zarządu zajmowało się bieżącymi sprawami Towarzystwa. Między innymi udzieliło upoważnienia dla Prezesa Towarzystwa i Skarbnika do podpisania umowy z Mielecką Agencją Rozwoju Regionalnego, na Program Dotacji dla Organizacji Wspierania Biznesu w ramach programu PHARE 2000 SSG.

DZIAŁALNOŚĆ ZARZĄDU REGIONALNEGO TOWARZYSTWA KULTURY W OKRESIE 2001-2005

I. SPRAWY ORGANIZACYJNE

Liczba członków Regionalnego Towarzystwa Kultury

W 2001 r. podjęto się aktualizacji spisu członków Towarzystwa. Ostatecznej weryfikacji liczby członków dokonano w styczniu 2004 r.

W sierpniu 2005 r. Regionalne Towarzystwo Kultury liczy 92 członków.

Nowi Członkowie Towarzystwa.

W poczet członków Towarzystwa przyjęto 18 nowych osób.

Nowi członkowie Towarzystwa przyjęci w czasie kadencji Zarządu						
Rok	2001	2002	2003	2004	2005	2001-2005
Liczba nowych członków	0	3	9	1	5	18

W 2002 r. opracowano nowy wzór legitymacji Towarzystwa, które zostały ponumerowane według stażu członkostwa w Towarzystwie.

Zmiany prawne dotyczące Towarzystwa

W związku ze zmianami prawa w 2002 r. nastąpiła **rejestracja Towarzystwa w Krajowym Rejestrze Sądowym**.

Postanowieniem Sądu Rejonowego w Rzeszowie z dnia 10 maja 2004 r., XII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego, **wpisano w Statucie Towarzystwa zmiany** przyjęte na XIII Walnym Zebraniu Członków RTK, w styczniu 2004 r., dotyczące wprowadzenia nowych zadań Towarzystwa: walki z bezrobociem i promocji przedsiębiorczości. Zmiany te podyktowane zostały nową misją Towarzystwa, które oprócz swojej dotychczasowej działalności podjęło się realizacji Programów skierowanych do osób bezrobotnych i wspierających przedsiębiorczość.

9 lutego 2005 r. **uzyskaliśmy status Organizacji Pożytku Publicznego**, który umożliwia przekazywanie 1% podatku na nasze Towarzystwo.

Zatrudnienie w Towarzystwie

W trakcie kadencji Zarządu Towarzystwo zatrudniało:

- 1) 12 osób na umowę o pracę:
 - 5 z tych osób zatrudnionych było w ramach Usługi Okresowego Zatrudnienia finansowanej z Programu Aktywizacji Obszarów Wiejskich i wykonywało prace remontowe na Skansenie w Kolbuszowej.
 - 7 osób zatrudnionych było przy realizacji zadań statutowych Towarzystwa i prowadzeniu poszczególnych Programów walki z bezrobociem i promocji przedsiębiorczości.
- 2) 2 osoby odbyło u nas staż.

Liczba pracowników RTK						Razem
Rok	2001	2002	2003	2004	2005	2001-2005
Liczba etatowych pracowników RTK	0	6	6	11	6	12
Liczba stażystów	0	0	0	1	1	2
Razem liczba osób, które pracowały w RTK						14

Nasza siedziba
Kolbuszowa, ul. Kościuszki 6

Towarzystwo, w związku z realizowanymi programami przeciwdziałania bezrobociu, od 01.08.2002 r., zaczęło wynajmować pomieszczenia w Kolbuszowej, przy ul. Jana Pawła II 8 (budynek Centrum Kształcenia Praktycznego). W 2004 r. wynajęliśmy dodatkowe pomieszczenie w Muzeum Kultury Ludowej, przy ul. Kościuszki 6, a z dniem 01.08.2005 r., przenieśliśmy tam całą działalność Towarzystwa: wydawnictwa i realizowane programy.

II.
DZIAŁALNOŚĆ POPULARYZATORSKA

Zarząd Towarzystwa kontynuował organizację Turnieju Wiedzy Historycznej o Regionie. W trakcie kadencji zorganizowane zostały 4 Turnieje:

1. **XII Turniej Wiedzy Historycznej o Regionie** pt. „Przeszłość Ziemi Kolbuszowskiej” - 24 kwietnia 2002 r.
2. **XIII Turniej Wiedzy Historycznej o Regionie** pt. „Zwyczaje i legendy mojej miejscowości” – 29 kwietnia 2003 r.
3. **XIV Turniej Wiedzy Historycznej o Regionie** - XIV edycja Turnieju pod nazwą „Życie w małej ojczyźnie może być pasjonujące!” odbyła się w ramach projektu językowego programu Socrates Comenius.
4. **XV Turniej Wiedzy Historycznej o Regionie** pt. „Kolbuszowa w okresie autonomii galicyjskiej” – 28 kwietnia 2005 r.

Nagrody wręczane były 3 maja – na uroczystych sesjach Rady Miasta i Powiatu Kolbuszowskiego

Czwartkowe spotkania

W 2005 r. rozpoczęto organizację czwartkowych spotkań w siedzibie Towarzystwa przy ul. Kościuszki 6. W ramach spotkań odbyły się:

02.06.2005

„Nazwiska i Przewiska Mieszkańców Parafii Kolbuszowa, w latach 1640 - 1700. Zanim Powstało Miasto”. Wystąpienie przygotował mgr Marian Piórek - historyk regionalista, autor kilku publikacji, między innymi jeszcze nie wydanej pracy o tym samym tytule. Osoby, które uczestniczyły w spotkaniu mogły zapoznać się z genezą powstawania i źródłosłowem nazwisk.

07. 07. 2005

„Metryki parafialne jako źródło historyczne” – prelekcja mgr Wojciecha Mroczi, historyka, członka Zarządu Regionalnego Towarzystwa Kultury, autora popularnej książki "Skąd nasz ród".

Czwartkowe spotkanie - prelekcja pana Wojciecha Mroczi.

III. DZIAŁALNOŚĆ WYDAWNICZA

Zarząd kontynuował wydawanie miesięcznika powiatowego „Ziemia Kolbuszowska”.

W czasie kadencji Zarządu ukazało się 46 numerów „Ziemi Kolbuszowskiej”.

Od 2002 r. ukazywała się nieregularnie wkładka do Ziemi Kolbuszowskiej - „Aspekt”.

Nowym Redaktorem naczelnym „Ziemi Kolbuszowskiej” (26.02.2002 r.) został Jacek Bardan.

W sierpniu 2004 r. ukazało **specjalne wydanie Ziemi Kolbuszowskiej** (dwujęzyczne: polsko-francuskie) poświęcone realizacji Programu „Życie w małej ojczyźnie może być pasjonujące”.

Liczba wydanych „Ziemi Kolbuszowskich” 2001-2005						
Rok	2001	2002	2003	2004	2005	2001-2005
Liczba nr ZK do IX 2005 (razem ze specjalnymi wydawnictwami)	3	11	12	12	8	46
Nr łączone ZK	0	VII/VIII	0	III/IV	VII/VIII	3
Specjalne wydawnictwa ZK	0	0	0	VIII	0	1

Liczba stron w „Ziemiach Kolbuszowskich” w latach 2001-2005						1100
Rok/miesiąc	2001	2002	2003	2004	2005	
styczeń	-	20	24	30	24	
luty	-	20	20	28	20	
marzec	-	24	20	24	26	
kwiecień	-	20	24		24	
maj	-	24	24	28	28	
czerwiec	-	18	20	28	24	
lipiec	-	24	20	24	30	
sierpień	-		20	24		
wrzesień	-	20	24	24	26	
październik	20	24	20	28	-	
listopad	20	22	28	24	-	
grudzień	24	20	28	24	-	
Wydanie specjalne	0	0	0	40	-	
Liczba stron w kolejnych latach	64	236	272	326	202	

Wyróżnienia dla „Ziemi Kolbuszowskiej”

W 2003 r. „Ziemia Kolbuszowska” zdobyła **wyróżnienie w II Konkursie dla Gazet Lokalnych**, mających największy wpływ na kształtowanie świadomości proekologicznej społeczeństwa w 2003 r., organizowanym na zlecenie Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej przez Stowarzyszenie Gazet Lokalnych.

27 maja 2004 r., w Domu Ludowym w Trzecie koło Rzeszowa, odbyło się I Podkarpackie Forum Prasy Samorządowej. W spotkaniu uczestniczyli dzien-

nikarze reprezentujący prawie 50 tytułów prasy samorządowej z Podkarpacia. Wybrano Radę Redaktorów i Wydawców Prasy Samorządowej woj. Podkarpackiego, w której teren Kolbuszowszczyzny reprezentował Marian Piórek. Wśród **wyróżnionych na Forum periodyków lokalnych** znalazła się „Ziemia Kolbuszowska”.

Wydawnictwa książkowe 2002

„Rocznik nr 5” (350 egz.)

„Kolbuszowa – 300 lat miasta” (600 egz.) wydana wspólnie z Miejską i Powiatową Biblioteką Publiczną oraz Muzeum Kultury Ludowej. Promocja książki odbyła się 31 stycznia 2002 r. w Miejskiej i Powiatowej Bibliotece Publicznej w Kolbuszowej. Wizualną oprawą spotkania była przygotowana przez pracowników Biblioteki wystawa o jubileuszu miasta – „Styczeń 1700 roku 300 lat później”.

2003

„Rocznik Kolbuszowski nr 6” (350 egz.) pod redakcją Mariana Piórka.

„Rocznik Kolbuszowski nr 7” pod redakcją Jacka Bardana (400 egz.) - styczeń 2004 r. Promocja książki odbyła się 26 stycznia 2004 r. na XIII Walnym Zebraniu Członków Towarzystwa.

2004

Wydanie wkładki do Rocznika nr 6 - W. Lenart „Z morwowych drzew – wspomnienia, powroty, anegdoty animatora kultury lata 1955-2002 r.” w liczbie 300 egz.

Wydanie reprintu „Meble kolbuszowskie” Stefana Sienickiego, 1936 r. (druk w Drukarni Narodowej w Krakowie - 300 egz.) – wrzesień 2004 r.

Na wydanie reprintu pozyskano środki z Urzędu Miejskiego w wysokości 7000 zł.

Jest to pierwszy przedruk tej książki od czasów jej wydania.

Wydanie reprintu to kolejny krok Towarzystwa mający na celu odtworzenie ośrodka meblarstwa artystycznego, na terenie powiatu kolbuszowskiego. Meble kolbuszowskie to bez wątpienia grupa mebli, którymi można się szcycić. Mając na uwadze, że ogólnie wzornictwo mebli jest ubogie, Towarzystwo stoi na stanowisku, że powinniśmy je objąć szczególną troską rozszerzając badania nad naszym dawnym meblarstwem. Książka jest ważnym przyczynkiem dla historii sztuki, konserwatorów, technologów do prowadzenia badań nad meblami kolbuszowskimi. Jest też znakomitą „katalogiem” dla kolekcjonerów i podręcznikiem dla wszystkich studiujących dzieje polskiego meblarstwa. St. Sienicki

pisał: „Wielu nie domyśla się lub nie docenia wartości tych okazów dla historii meblarstwa polskiego, niszczyją te resztki, z których można odbudować epokę meblarstwa w poszczególnych ośrodkach”.

2005

„**Rocznik kolbuszowski nr 8**” pod redakcją Barbary Szafranec.
Dofinansowanie książki „**Życie autorem**” Alicji Bober i książki Pana Mariana Piórka.

IV.
**REALIZOWANE PROGRAMY PRZECIWDZIAŁANIA BEZROBOCIU
I PROMOCJI PRZEDSIĘBIORCZOŚCI**

KOLBUSZOWSKI INKUBATOR PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

Finansowanie: Zarząd Województwa Podkarpackiego/Program Aktywizacji Obszarów Wiejskich

KIP	CZAS REALIZACJI		Środki otrzymane na realizację Programu (netto)	Dotacja na działalność KIP
	od	do		
1 etap	01.08.2002	31.12.2003	233 857 zł	100%
2 etap	01.01.2004	31.07.2004	37 852 zł	50%
3 etap	01.08.2004	31.12.2004	0,00 zł	0%
Razem			271 709,00 zł	

Kolbuszowski Inkubator Przedsiębiorczości rozpoczął swoje funkcjonowanie 1 sierpnia 2002 r. Było to pierwsze tego typu przedsięwzięcie w Polsce, realizowane na terenie miejsko – wiejskim, w miastach liczących do 20 tys. mieszkańców.

Celem tego projektu była pomoc osobom znajdującym się w trudnej sytuacji ekonomicznej oraz bezrobotnym na terenie powiatu kolbuszowskiego, w powiększaniu i wykorzystaniu ich potencjału, w odpowiedzi na nowe możliwości gospodarcze i potrzeby rynku pracy poprzez stworzenie korzystnych warunków ułatwiających wejście na rynek nowopowstającym firmom, poprzez udostępnienie powierzchni użytkowej oraz dostęp do pełnego zakresu usług, które wspomagają rozwój firmy w pierwszym okresie jej działalności. Założeniem In-

kubatora było osiągnięcie samowystarczalności finansowej beneficjentów, w zakresie podstawowych kosztów operacyjnych, po zakończeniu projektu.

Naszymi Beneficjentami były osoby bezrobotne, zakładające działalność gospodarczą lub firmy działające do roku czasu.

Przy projekcie Kolbuszowski Inkubator Przedsiębiorczości pracowało trzech pracowników.

W okresie 01.08.2002-31.12.2003 Towarzystwo otrzymywało 100% refundacji kosztów, związanych z funkcjonowaniem Inkubatora. Przez kolejne 6 miesięcy dotacja ta wynosiła 50% kosztów. Od 1 sierpnia 2004 r. KIP przeszedł na samofinansowanie. Beneficjenci Inkubatora zaczęli ponosić 100 % kosztów za wynajem pomieszczeń i media.

W dniu 31 grudnia 2004 r. w ramach Inkubatora funkcjonowało 14 firm, które ponosiły 100% kosztów wynajmu i opłat za media. Dziesięć z nich to Beneficjenci Inkubatora, którym udzielono pomocy w ramach Programu, a cztery to firmy, które od początku były na zasadach komercyjnych, bowiem nie spełniały wymogów dla Beneficjentów KIP (ponosiły pełną odpłatność za wynajem).

Towarzystwo nasze podjęło się tworzenia i prowadzenia Inkubatora m.in. ze względu na to, że na terenie powiatu kolbuszowskiego nie było na tyle silnej organizacji, która mogłaby się podjąć tego zadania. Kiedy w 2003 r. na terenie powiatu powstało Stowarzyszenie na Rzecz Powiatu Kolbuszowskiego „NIL”, pojawiła się inicjatywa, żeby prowadzenie Inkubatora przekazać nowemu Stowarzyszeniu, które mogłoby kontynuować dzieło Towarzystwa. W grudniu 2004 r. powołano grupę roboczą do kontaktów ze Stowarzyszeniem „NIL”, w celu uregulowania współpracy i przekazania zadań dotyczących prowadzenia Inkubatora. Pierwszych ustaleń dotyczących przekazania Inkubatora dokonano na spotkaniu 9 grudnia 2004 r. Na kolejnych spotkaniach ustalono szczegółowe zasady współpracy i przekazania KIP.

Kolbuszowski Inkubator Przedsiębiorczości został przekazany Stowarzyszeniu na Rzecz Powiatu Kolbuszowskiego „NIL”, z dniem 04.01.2005 r., na podstawie Uchwały Zarządu Towarzystwa. Uroczyste podpisanie Porozumienia w sprawie przekazania Inkubatora miało miejsce 3 lutego 2005 r.

Krótką historia powstania Inkubatora

24.01.2002 r.

Pan Jan Zuba został pełnomocnikiem Towarzystwa do spraw związanych z tworzeniem Kolbuszowskiego Inkubatora Przedsiębiorczości.

Zaproponowano organizację sekcji Towarzystwa dotyczącą prowadzenia Inkubatora.

26.02.2002 r.

Przyjęto organizację struktury Inkubatora.

Powołano sekcję Towarzystwa o nazwie Zarząd Administracyjny „Inkubatora Przedsiębiorczości” w składzie:

1. Danuta Gorzelany
2. Barbara Kardyś
3. Jan Malec
4. Jan Wiącek
5. Jan Zuba

Powołano komisję Towarzystwa o nazwie Rada Inkubatora Przedsiębiorczości w składzie:

1. Zbigniew Lenart
2. Zbigniew Chmielowiec
3. Henryk Bajek
4. Krzysztof Klecha
5. Piotr Skiba
6. Jerzy Wilk
7. Maria Wesołowska
8. Jan Świętek
9. Marek Ulatowski
10. Andrzej Tatuśko
11. Stanisław Duszkiewicz
12. Stanisław Kardyś
13. Edward Mazur
14. Ireneusz Kogut

11.04.2002 r.

Uzyskano gwarancję bankową na rzecz tworzenia Inkubatora Przedsiębiorczości.

25.07.2002 r.

Ukonstytuował się Zarząd Inkubatora w składzie:

1. Prezes Zarządu – Jan Zuba
2. Sekretarz Zarządu – Danuta Gorzelany
3. Członek Zarządu – Barbara Kardyś
4. Członek Zarządu – Jan Malec
5. Członek Zarządu – Jan Wiącek

Zatwierdzono Regulamin Inkubatora.

Zarząd Towarzystwa zatwierdził Pana Jacka Sitko na stanowisko Kierownika Inkubatora.

Otwarcie Inkubatora Przedsiębiorczości - IX. 2002 r.

Otwarcie Inkubatora Przedsiębiorczości - IX. 2002 r.

30.07.2002 r.

Podpisanie umowy na realizację Projektu Kolbuszowski Inkubator Przedsiębiorczości.

25.09.2002 r.

Uroczysta Inauguracja działalności KIP

25 września 2002 r. nastąpiła uroczysta Inauguracja działalności Kolbuszowskiego Inkubatora Przedsiębiorczości. Na uroczystości obecna była Telewizja Rzeszów i przedstawiciele lokalnej prasy. Uroczysta Inauguracja rozpoczęła się o godz. 11.30. Wstęgę przecięli zaproszeni goście: Christopher Hall (przedstawiciel Banku Światowego), Ryszard Malarski (Koordynator PAOW), Bogdan Rzońca (Marszałek Województwa Podkarpackiego), a także przedstawiciele lokalnych władz: Zbigniew Chmielowiec (Burmistrz Kolbuszowej), Zbigniew Lenart (Starosta Kolbuszowski) i Jan Zuba (Prezes Zarządu KIP – inicjator całego przedsięwzięcia). Na otwarciu byli również obecni przedstawiciele: Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Rzeszowie, Powiatowego Urzędu Pracy w Kolbuszowej, Podkarpackiego Klubu Biznesu w Rzeszowie, a także lokalni przedsiębiorcy i członkowie Zarządu Towarzystwa im. J. M. Gosłara.

(Materiał filmowy z uroczystego otwarcia Inkubatora ukazał się w Telewizji Rzeszów w dniu 25 września 2002 r. o godzinie 18.00, a także w dniu 26 i 29 września 2002 r.)

Spotkanie opłatkowe w Inkubatorze.

19.12.2002 r.

Spotkanie opłatkowe w Inkubatorze

19 grudnia 2002 r. odbyło się spotkanie opłatkowe w Kolbuszowskim Inkubatorze Przedsiębiorczości. Poświęcenia krzyży i pomieszczeń firm działających w Inkubatorze dokonał proboszcz parafii p. w. Świętego Brata Alberta ks. Jan Pępek. W spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele władz samorządowych, Dyrektor Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Rzeszowie, członkowie Zarządu Towarzystwa i przedsiębiorcy działający w Inkubatorze.

**Działania zrealizowane w ramach Programu
Kolbuszowski Inkubator Przedsiębiorczości**

W okresie swojego funkcjonowania Inkubator objął opieką 26 firm (w założeniu miało być tylko 15 firm). 12 z tych firm usamodzielniało się na tyle, że mogły rozpocząć samodzielne funkcjonowanie na rynku. 4 firmy nie przetrwały na rynku i zlikwidowały działalność.

Wyniki KIP	Ilość Beneficjentów
Beneficjenci, którym Inkubator udzielił pomocy od początku trwania Programu	26
Firmy, które usamodzielniały się i funkcjonują poza Inkubatorem	12
Firmy, które zlikwidowały działalność	4
Firmy, które funkcjonowały w KIP na dzień 31.12.2004	10

Uczestnicy Programu – Beneficjenci w okresie 01.08.2002-31.12.2004

Liczba beneficjentów KIP w okresie 01.08.2002-31.12.2004				
Kolejny m-c Realizacji Programu	Dotacja na działalność	Miesiąc	Liczba Beneficjentów	Dodatkowi najemcy KIP
1	100 %	IX-02	10	0
2	100 %	X-02	14	0
3	100 %	XI-02	15	0
4	100 %	XII-02	15	0
5	100 %	I -03	15	0
6	100 %	II-03	15	0

7	100 %	III-03	15	0
8	100 %	IV-03	15	0
9	100 %	V-03	15	0
10	100 %	VI-03	15	0
11	100 %	VII-03	15	0
12	100 %	VIII-03	16	0
13	100 %	IX-03	16	0
14	100 %	X-03	16	0
15	100 %	IX 03	16	0
16	100 %	XII-03	16	0
17	50%	I-04	15	0
18	50%	II 04	15	0
19	50%	III-04	15	1
20	50%	IV-04	15	1
21	50%	V-04	14	1
22	50%	VI-04	15	1
23	50%	VII-04	14	2
24	0%	VIII-04	13	3
25	0%	IX-04	11	3
26	0%	X-04	10	3
27	0%	XI-04	10	4
28	0%	XII-04	10	4

Dzięki naszemu Programowi powstały m.in. firmy: „GROMAR”, Firma Wiklina, „ALPOL”, STARPLAST, AUTO NAPRAWA BOGDAN, które do dzisiaj działają na rynku.

Działalność na rzecz Beneficjentów

W zakresie swojej działalności KIP, oprócz wynajmu pomieszczeń i całego zaplecza z tym związanego, świadczył na rzecz swoich Beneficjentów usługi doradcze:

- doradztwo ogólne z zakresu prowadzenia działalności gospodarczej: rozpoczynanie działalności gospodarczej, formalności związane z zakładaniem firmy itd.,

- porady księgowe,
- doradztwo finansowe – źródła finansowania działalności,
- inne.

W ramach swojej działalności KIP pomagał również Beneficjentom w działalności reklamowej:

- Wykonano konstrukcję metalową przy budynku Inkubatora, gdzie firmy umieściły swoje reklamy.
- Artykuły o działalności KIP i jego firm ukazały się w „Ziemi Kolbuszowskiej”, „Nowinach”, „Super Nowościach”.
- Odbyła się akcja promująca KIP i jego firmy w powiecie kolbuszowskim, poprzez rozwieszanie plakatów reklamowych na terenie powiatu i kolportowanie ulotek informacyjnych.
- Pomagano również firmom przy wykonaniu plakatów i ulotek reklamowych reklamujących ich towary i usługi.
- Współpracowaliśmy ze Spółdzielnią Zaopatrzenia i Zbytu „Samopomoc Chłopska” w Kolbuszowej (styczeń – czerwiec 2003 r.). W miesiącu styczniu przygotowana została ekspozycja z ofertą firm Inkubatora w DH SEZAM w Kolbuszowej. Wystawione zostały tam produkty oferowane przez firmy KIP oraz ulotki reklamujące ich usługi. Dzięki tej współpracy wiele osób dowiedziało się o istnieniu KIP i firm będących jego Beneficjentami. Firmy biorące udział w wystawie nawiązały kontakty z odbiorcami swoich usług i zdobyły nowych klientów.
- W dniu 02 maja 2003 r. KIP wziął udział w Eurofestynie na Stadionie, w ramach obchodów Dni Kolbuszowej. Przygotowane zostało stoisko Inkubatora, gdzie pracownicy Towarzystwa udzielali informacji o działalności KIP i firmach będących jego Beneficjentami. Dostępne były ulotki i folder z reklamą wszystkich Firm Inkubatora.
- W dniu 31 sierpnia 2003 r. zorganizowano Jarmark Uliczny w Kolbuszowej na ul. Mickiewicza, który Inkubator przygotował wspólnie z Domem Kultury w Kolbuszowej. Było to przedsięwzięcie, którego celem była promocja i prezentacja firm sprzedających wyroby rzemieślnicze, rośliny ozdobne i starocie. Jarmarkowi towarzyszyły występy miejscowych zespołów muzycznych.
- Przygotowano stronę Internetową prezentującą firmy będące w KIP.

Remonty

W ramach pozyskanych funduszy wykonane zostały remonty pomieszczeń, wynajmowanych przez Towarzystwo, na działalność Inkubatora. Pomieszczenia te znajdują się w Kolbuszowej, przy ul. Jana Pawła II 8, (budynek Centrum

Kształcenia Praktycznego w Kolbuszowej). Większość z nich to pomieszczenia produkcyjne. Przy naszym udziale wyremontowana została sala konferencyjno-szkoleniowa Centrum Kształcenia Praktycznego (m.in. zakupiliśmy nowe drzwi do sali i panele podłogowe).

Na swoje potrzeby Towarzystwo przeznaczyło trzy pomieszczenia biurowe, w których mieściło się Biuro Inkubatora i Centrum Wspierania Przedsiębiorczości.

Sprzęt

Ze środków Inkubatora zakupiono m.in.:

2 zestawy komputerowe, 2 drukarki: laserową i atramentową, centralę telefoniczną, skaner, fax, xero, meble i inne wyposażenie do biur.

Sieć Internetowa i telefoniczna

Wykonana została sieć Internetowa i telefoniczna w pomieszczeniach wynajmowanych przez KIP, która została przekazana wraz z Inkubatorem Stowarzyszeniu na Rzecz Powiatu Kolbuszowskiego „NIL”.

Sponsorzy

Część środków na funkcjonowanie KIP zostało pozyskane od sponsorów, m.in. płyty meblowe, wyposażenie łazienki, farby do elewacji zewnętrznej i renowacji powłok malarskich.

CENTRUM WSPIERANIA PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

Finansowanie: Zarząd Województwa Podkarpackiego/Program Aktywizacji Obszarów Wiejskich

Edycja CWP	Czas realizacji		Środki otrzymane na realizację Programu (netto)
	Od	Do	
I edycja CWP	01.11.2002	31.10.2003	130 777 zł
II edycja CWP	01.04.2004	31.10.2004	89 120 zł
Razem:			219 897 zł

Centrum Wspierania Przedsiębiorczości w Kolbuszowej rozpoczęło swoją działalność 01 listopada 2002 roku, na podstawie umowy zawartej pomiędzy Regionalnym Towarzystwem Kultury im. J. M. Gosłara i Marszałkiem Województwa Podkarpackiego.

Celem tego programu było wspieranie przedsiębiorczości i tworzenia nowych miejsc pracy. Dlatego też zadaniem Centrum Wspierania Przedsiębiorczości było przygotowywanie osób bezrobotnych do rozpoczęcia działalności gospodarczej oraz zwiększanie ich aktywności i przedsiębiorczości.

Oferta Centrum skierowana była do osób bezrobotnych oraz osób, które założyły własne firmy i działały na rynku nie dłużej niż rok.

Centrum świadczyło usługi bezpłatnych szkoleń i specjalistycznego doradztwa w zakresie m.in.: tworzenia własnych firm, opracowania biznes planów, przygotowania wniosków kredytowych, porad podatkowych, prawnych oraz marketingowych.

Podsumowanie I i II Edycji Centrum Wspierania Przedsiębiorczości

Szkolenia zrealizowane przez Centrum Wspierania Przedsiębiorczości			
	Szkolenia I edycja CWP	Szkolenia II edycja CWP	Razem
Liczba beneficjentów	155	112	267
Liczba szkoleń	8	7	15
Doradztwo zrealizowane przez Centrum Wspierania Przedsiębiorczości			
	Doradztwo I edycja CWP	Doradztwo II edycja CWP	Razem
Liczba beneficjentów	80	38	118
Liczba godzin doradztwa	440	230	670
Roczna obsługa księgowa dla firm	15	0	15

Działania Centrum Wspierania Przedsiębiorczości w trakcie I Edycji

1) Szkolenia

W trakcie I Edycji CWP zorganizowano 8 szkoleń dla 155 Beneficjentów.

Rodzaj szkolenia	Liczba szkoleń	Ilość beneficjentów
Jak założyć i prowadzić własną działalność gospodarczą	5	100
Szkolenie BHP	1	19
Szkolenie dotyczące produkcji mebli kolbuszowskich	1	21

SPRAWOZDANIE TOWARZYSTWA...

Produkcja wyrobów z wikliny i tworzenie firm wikliniarskich	1	15
Razem	8	155

2) Doradztwo

Udzielono 440 godzin doradztwa dla 80 beneficjentów, dotyczącego następujących tematów:

- tworzenie własnych firm, w tym firm branży meblarskiej i wikliniarskiej,
- opracowywanie biznes planów dla własnej działalności gospodarczej,
- przygotowanie wniosków kredytowych,
- porady prawne, podatkowe i księgowe,
- porady dotyczące rozeznania rynku oraz marketingu.

3) Obsługa księgowa

Prowadzono stałą roczną obsługę księgową 15 nowo powstałych firm.

Efekty:

Efektem rocznej działalności I edycji Centrum Wspierania Przedsiębiorczości, w dziedzinie szkoleń i doradztwa dla osób bezrobotnych, jest powstanie 15 nowych firm, co stanowi 6,8% obsłużonych beneficjentów CWP.

W ramach I edycji CWP zakupiono następujący sprzęt:

1. Dwa zestawy komputerowe,
2. Drukarka,
3. Meble do wyposażenia Biura.

II edycja Centrum Wspierania Przedsiębiorczości

W trakcie II edycji kontynuowano zadania Centrum Wspierania Przedsiębiorczości. Prowadzono szkolenia i doradztwo dla osób, które chciały rozpocząć działalność gospodarczą.

Działania zrealizowane w ramach II edycji CWP		
Rodzaj działania	Ilość beneficjentów	Ilość godzin
Szkolenia	112	176
Doradztwo	38	230
Razem	150	406

Szkolenia w ramach II edycji CWP				
L.p	Miesiąc	Tytuł szkolenia	Ilość osób	Godz. szkoleń
1	Kwiecień 2004	„Będę przedsiębiorcą”	12	24

SPRAWOZDANIE TOWARZYSTWA...

2	Kwiecień 2004	„Produkcja wyrobów z wikliny”	16	24
3	Maj 2004	„Komputer w własnej firmie”	14	24
4	Maj 2004	„Komputer w własnej firmie”	12	24
5	Sierpień 2004	„Przedsiębiorczość drogą do własnej firmy”	33	24
6	Wrzesień 2004	„Mebel kolbuszowski- produkcja we własnej firmie”	12	32
7	Październik 2004	„Jak zostać przedsiębiorcą”	13	24
Razem			112	176

Doradztwo w ramach II edycji CWP				
Doradztwo	Osoby	Godz. płatne	Godz. bezpłatne	Razem Godz. doradztwa
Kwiecień 2004	15	72	8	80
Maj 2004	2	15	0	15
Czerwiec 2004	2	14	0	14
Lipiec 2004	0	15	0	15
Sierpień 2004	3	18	7	25
Wrzesień 2004	7	23,5	23	46,5
Październik 2004	9	17,5	17	34,5
Razem	38	175	55	230

PUNKT AKTYWIZACJI ZAWODOWEJ

**Finansowanie: Zarząd Województwa Podkarpackiego/Program
Aktywizacji Obszarów Wiejskich**

Program	Czas realizacji		Środki otrzymane na realizację Programu (netto)
	Od	Do	
Punkt Aktywizacji Zawodowej (PAZ)	01.08.2003	15.09.2003	21 471 zł

Celem tego programu była pomoc osobom bezrobotnym i zagrożonym utratą pracy w poruszaniu się po rynku pracy i zdobywaniu zatrudnienia. W ramach

tego Programu otrzymaliśmy fundusze na organizację szkoleń i doradztwa dla takich osób.

Program Punkt Aktywizacji Zawodowej realizowany był w dwóch miejscach: Kolbuszowej i Majdanie Królewskim. Przeszkolono 60 osób w 3 grupach: 2 grupy w Kolbuszowej, a 1 w Majdanie Królewskim.

Zakres szkoleń obejmował:

- wsparcie psychologiczne,
- planowanie kariery zawodowej,
- informacje o rynku pracy,
- metody poszukiwania pracy,
- wyszukiwanie ofert pracy w Internecie.

Doradztwo realizowane w ramach Programu obejmowało m.in.:

- wsparcie, porady psychologa,
- doradztwo zawodowe,
- poradnictwo socjalne,
- poradnictwo z zakresu prawa pracy.

Działania zrealizowane w ramach PAZ		
Rodzaj usługi	Ilość godzin	Ilość beneficjentów
Szkolenia	96	60
Doradztwo	60	60

Oprócz szkoleń i doradztwa każdy uczestnik Programu uzyskał pomoc w zakresie pisania dokumentów dla pracodawcy, a także pomoc w obsłudze komputera i wyszukiwaniu ofert pracy w Internecie. Udzielano informacji o usługach Urzędów Pracy i innych instytucjach ułatwiających zatrudnienie.

12 września 2003 r. na zakończenie programu, zorganizowana została „Giełda Twoich Możliwości”, która pokazała Beneficjentom możliwości, jakie mają w dalszym kształceniu czy przekwalifikowaniu się. W giełdzie tej wzięli udział zaproszeni goście z instytucji działających na terenie powiatu na rzecz walki z bezrobociem, a także przedstawiciele instytucji szkolących z regionu: Powiatowego Urzędu Pracy, Zakładu Doskonalenia Zawodowego, Towarzystwa „ALTUM”, firmy „Oriflame”.

W efekcie realizacji naszego Programu cztery osoby znalazły pracę, a kolejne cztery wzięły udział w programie staży.

PROGRAM DOTACJI DLA ORGANIZACJI WSPIERANIA BIZNESU (OWB 1)

**Finansowanie: Mielecka Agencja Rozwoju Regionalnego: Program Dotacji
Dla Organizacji Wspierania Biznesu finansowanego z funduszy Wspólnot
Europejskich – Program PHARE 2000 SSG**

Program	Czas realizacji		Środki otrzymane na realizację Programu (netto)
	Od	Do	
Program Dotacji Dla Organizacji Wspierania Biznesu (OWB 1)	31.08.2003	30.06.2004	98 782 zł

Od 31 sierpnia 2003 r. RTK realizowało projekt finansowany ze środków Wspólnot Europejskich, pod nazwą Program Dotacji Dla Organizacji Wspierania Biznesu. W ramach tego programu przeszkoleni zostali pracownicy RTK zarządzający i administrujący programami realizowanymi przez Towarzystwo. Przeszkolenie pracowników RTK pozwoliło na wprowadzenie dodatkowych usług doradczych i szkoleniowych dla Przedsiębiorców. Przygotowane zostały ujednolicone standardy pracy Krajowego Systemu Usług w świadczeniu usług doradczych, szkoleniowych i informacyjnych.

Projekt zakończył się uroczystą konferencją pt. „Wprowadzenie nowych usług dla przedsiębiorców z terenu Powiatu Kolbuszowskiego”, na której zaprezentowano ofertę nowych usług doradczych i szkoleniowych, jakie może świadczyć Towarzystwo dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw (MŚP), w wyniku realizacji programu. Informację o możliwościach dofinansowania sektora MŚP przedstawiła Grażyna Gajek, Dyrektor Biura Obsługi Funduszy Pomocowych z Agencji Rozwoju Regionalnego „MARR” S.A., natomiast Grzegorz Kapusta, reprezentant Urzędu Marszałkowskiego, przedstawił możliwości korzystania z Funduszy Strukturalnych Wspólnot Europejskich przez przedsiębiorców i Organizacje Wspierania Biznesu z terenu województwa podkarpackiego.

W ramach programu zakupiono 7 zestawów komputerowych z oprogramowaniem i zestaw biurek pod komputery.

**PROGRAM DOTACJI DLA ORGANIZACJI WSPIERANIA BIZNESU
(OWB 2)**

**Finansowanie: Mielecka Agencja Rozwoju Regionalnego: Program
Dotacji Dla Organizacji Wspierania Biznesu finansowanego z funduszy
Wspólnot Europejskich – Program PHARE 2000 SSG**

Program	Czas realizacji		Środki finansowe otrzymane w ramach Programu (netto)
	Od	Do	
Program Dotacji Dla Organizacji Wspierania Biznesu (OWB 2)	01.05.2004	15.08.2004	82 353 zł

Od 1 maja 2004 r. realizowaliśmy drugi Program Dotacji Dla Organizacji Wspierania Biznesu, finansowanego z funduszy Wspólnot Europejskich – Program PHARE 2000 SSG. Powstałe w ramach Programu Centrum Obsługi Inwestora przygotowało kompleksową informację dla inwestorów o obiektach i terenach inwestycyjnych z terenu powiatu. Opracowany został przewodnik inwestycyjny w formie katalogu oraz prezentacji multimedialnej. Przewodnik ten został rozdysponowany wśród Urzędów Gmin powiatu kolbuszowskiego i Starostwa Powiatowego.

Utworzyliśmy Powiatowy Bank Informacji Gospodarczej, który posiada m.in. zestawienie regionalnych przedsiębiorstw, produkowanych przez nich wyrobów i świadczonych usług oraz zestawienie rezerw lokalowych, sprzętowych i produkcyjnych. Bank taki ma na celu szybkie i sprawne przekazywanie informacji dotyczących kooperacji, współpracy handlowej, targów, linii kredytowych, itp. W ramach realizowanego Programu wzbogaciliśmy posiadaną przez Towarzystwo ofertę szkoleniową i doradczą o nowe programy szkoleniowe, dostosowane do potrzeb sektora MŚP w naszym regionie (przeprowadziliśmy w tym celu badania ankietowe wśród przedsiębiorców z terenu powiatu kolbuszowskiego). Przygotowane zostały również materiały szkoleniowe. W ramach otrzymanej dotacji zakupiliśmy komputer osobisty, sprzęt audio-wizualny oraz meble konferencyjno-szkoleniowe.

USŁUGI OKRESOWEGO ZATRUDNIENIA

**Finansowanie: Zarząd Województwa Podkarpackiego /Program
Aktywizacji Obszarów Wiejskich**

Program	Czas realizacji		Środki otrzymane na realizację Programu (netto)
	Od	Do	
Usługi okresowego zatrudnienia	01.05.2004	31.10.2004	33 587 zł

W ramach tego Programu Towarzystwo zatrudniło 5 osób, które wykonywały prace remontowe w Parku Etnograficznym w Kolbuszowej (Skan-sen). Były to głównie drobne prace remontowe jak np. naprawa ogrodzenia. Zatrudnione osoby pomagały również przy montażu koła wodnego przy młynie, impregnowaniu zabezpieczeń dachów gontowych i wielu innych pracach. W sumie 5 osób przepracowało 4520 roboczogodzin. Jedna z tych osób została zatrudniona w Muzeum Kultury Ludowej na dalsze 6 miesięcy.

„AKTYWIZACJA DZIAŁALNOŚCI ZAWODOWEJ W WYBRANYCH OBSZARACH WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO”

**Finansowanie: Program Program Phare 2002 - „Integracja społeczna
i zawodowa grup zagrożonych wykluczeniem” - Aktywne Formy zapobie-
gania bezrobociu nr umowy PL 2002/000-580-06.01.04-02-45**

Program	Czas realizacji		Środki otrzymane na realizację Programu (netto)
	Od	Do	
„Aktywizacja działalności zawodowej w wybranych obszarach województwa podkarpackiego” (OAZ)	01.01.2005	31.07.2005	80 569 zł

Projekt realizowany był w partnerstwie w oparciu o umowę konsorcjum zawartą w dniu 17 grudnia 2004 roku w Rzeszowie, pomiędzy Podkarpackim Klubem Biznesu a Regionalnym Towarzystwem Kultury im. J. M. Gosłara w Kolbuszowej, Powiatowym Forum Gospodarczym z siedzibą w Strzyżowie, Stowarzyszeniem „Porozumienie Samorządowe”, z siedzibą w Sędziszowie.

Celem projektu było stworzenie szans osobom zagrożonym trwałym wykluczeniem z rynku pracy w powiecie rzeszowskim, strzyżowskim, rop-

czycko-sędziszowskim i kolbuszowskim na zintegrowanie z lokalnymi rynkami pracy (znalezienie miejsca pracy/źródła dochodu), poprzez przeprowadzenie cyklu szkoleń (adaptacja społeczno-zawodowa) oraz zorganizowanie dla wybranych uczestników projektu szkoleń w miejscu pracy w przedsiębiorstwach z terenu realizacji projektu.

W ramach projektu utworzone zostały w poszczególnych powiatach Ośrodki Aktywizacji Zawodowej (OAZ)

Grupę beneficjentów projektu stanowili: osoby bezrobotne powyżej 6 miesięcy, osoby niepełnosprawne bezrobotne, osoby opuszczające zakłady karne z terenu województwa podkarpackiego.

Regionalne Towarzystwo Kultury im. J. M. Gosłara realizowało projekt na terenie powiatu kolbuszowskiego. Przy realizacji programu pracowało 5 osób. Z otrzymanej dotacji zakupiliśmy komputer osobisty.

Efekt programu:

103 osoby z terenu powiatu, po zrealizowaniu szkoleń zawodowych uzyskało kwalifikacje i umiejętności, umożliwiające im podjęcie pracy zarobkowej. Programy szkoleniowe dopasowane zostały do potrzeb beneficjentów i do potrzeb lokalnego rynku pracy.

Działania zrealizowane w ramach programu:

1. Szkolenia zawodowe
2. Doradztwo:
 - Psychologa,
 - Konsultanta.
3. Szkolenia w miejscu pracy

Zrealizowane szkolenia zawodowe:

Szkolenia składały się z dwóch części:

1. część adaptacyjno – społeczna „Moje drogi poszukiwania pracy” - była to część, którą obowiązkowo musieli przejść wszyscy Beneficjenci OAZ w Kolbuszowej. Od tej części rozpoczynały się wszystkie szkolenia,
2. część zawodowa.

W miesiącach marzec-czerwiec zrealizowano 7 szkoleń. W szkoleniach wzięło udział 103 osoby.

Szkolenia organizowane były przez RTK. Do prowadzenia szkoleń zatrudnialiśmy trenerów z terenu naszego powiatu. Szkolenie ze spawalnictwa: „Kurs Podstawowy Europejskiego Spawacza”, 18 kwietnia - 03 czerwca 2005 r. (190 godz. szkolenia), zrealizowało dla nas Centrum Kształcenia Praktycznego w Kolbuszowej.

Szkolenia	„Obsługa kas fiskalnych” „Moje drogi poszukiwania pracy” „Podstawy obsługi komputera i Internetu” „Techniki aktywnej sprzedaży i obsługa kas fiskalnych” „Obsługa kas fiskalnych” „Podstawy obsługi komputera i Internetu” „Kurs Podstawowy Europejskiego Spawacza”		
Ilość dni w sumie: 56 dni	1-6) 25 dni „Kurs Podstawowy Europejskiego Spawacza” 31 dni		
Ilość godzin w sumie: 390 godz.	1-6) 200 godz. „Kurs Podstawowy Europejskiego Spawacza” 190 godz.		
	Wszyscy	Kobiety	Mężczyźni
Liczba uczestników szkolenia	103	88	15

Beneficjenci, którzy ukończyli szkolenia w Ośrodku, otrzymali **Certyfikaty** poświadczające odbycie danego szkolenia zawodowego. Dodatkowo uczestnicy kursu spawalnictwa uzyskali Książeczki Spawacza wydane przez Instytut Spawalnictwa w Gliwicach wraz ze świadectwami uprawniającymi do spawania na terenie całej Unii Europejskiej.

W ramach programu prowadzone były również usługi doradcze.

Konsultant Ośrodka prowadził **indywidualne doradztwo podstawowe**, było to głównie doradztwo z zakresu metod poszukiwania pracy, pisania dokumentów do pracodawcy itd.

Porady Konsultanta	Wszyscy	Kobiety	Mężczyźni
Liczba uczestników doradztwa	43	38	5

W miesiącach kwiecień-czerwiec odbywało się doradztwo specjalistyczne „Indywidualne konsultacje z Psychologiem”

Doradztwo to miało na celu głównie psychiczne wzmocnienie osób bezrobotnych i uświadomienie im posiadanych przez nich umiejętności i predyspozycji do odpowiedniej dla nich pracy. Było to niezbędne do pełnego zaktywizowania się beneficjentów do poszukiwania pracy.

W doradztwie specjalistycznym wzięło udział 102 osoby

Rodzaj doradztwa	Indywidualne konsultacje z Psychologiem		
Ilość dni	20		
Ilość godzin	160		
	Wszyscy	Kobiety	Mężczyźni
Liczba uczestników doradztwa	102	87	15

Szkolenia w miejscu pracy

Szkolenia te miały na celu praktyczne przygotowanie zawodowe beneficjentów do pracy w zakresie, w którym wcześniej przeszli szkolenie zawodowe. W ramach organizowanych szkoleń, w miejscu pracy co miesiąc, beneficjenci mieli wypłacane dodatki szkoleniowe.

Szkolenia w miejscu pracy odbyły się w okresie: 01 maja 2005 r. – 30 czerwca 2005 r. Każdy beneficjent uczestniczył średnio w 42 dniach szkolenia.

15 beneficjentów uczestników szkoleń w miejscu pracy	Wszyscy	Kobiety	Mężczyźni
Liczba uczestników szkolenia	15	14	1

Miejsca, w których zorganizowano szkolenia w miejscu pracy:

1. Gminna Spółdzielnia „SAMOPOMOC CHŁOPSKA” w Dzikowiecu, 36-122 Dzikowiec
2. Urząd Gminy Dzikowiec, 36-122 Dzikowiec 2
3. Zespół Placówek Oświatowych w Mazurach, 36-130 Raniżów
4. Usługi Remontowo Budowlane Produkcja-Handel, Ryszard Rembisz, Zielonka 39, 36-130 Raniżów
5. Spółdzielnia Usług Rolniczych, 36-130 Raniżów, ul. Słoneczna 4
6. Przedsiębiorstwo Handlowe „EWA”, Ewa Dwojak, Edyta Jagoda, 36-110 Majdan Królewski, ul. Rynek 12
7. PHU „OSKAR”, J. Zieliński i G. Zieliński, 36-100 Kolbuszowa, Plac Wolności 48
8. Odzież Obuwie Wyroby ze Srebra i Złota, Joanna Gdowik, 36-100 Kolbuszowa, ul. 11 Listopada 9 - 2 osoby na szkoleniu
9. Sklep Wielobranżowy-Mała Gastronomia, Robert Kaczuba, Bukowiec 36A, 36-100 Kolbuszowa
10. Biuro Rachunkowe Marzena Bryk, Ul. Różana 7, 36-100 Kolbuszowa
11. Urząd Miejski w Kolbuszowej, 36-100 Kolbuszowa, ul. Obrońców Pokoju 21
12. Muzeum Kultury Ludowej, 36-100 Kolbuszowa, ul. Kościuszki 6 - 3 osoby na szkoleniu

Wszystkie 15 osób ukończyło szkolenia w miejscu pracy. Każdy beneficjent otrzymał Zaświadczenie o odbyciu szkolenia w miejscu pracy wraz z opinią od pracodawcy.

Badanie efektywności projektu

Na dzień 22 sierpnia 2005 r. 3 z beneficjentów OAZ znalazło pracę i podpisano z nimi umowę o pracę. 2 osoby, które uczestniczyły w szkoleniach

w miejscu pracy rozpoczynają, w miesiącu sierpniu, staże refundowane z Powiatowego Urzędu Pracy.

Badanie efektywności projektu będzie prowadzone w kolejnych miesiącach.

KULTURA I OCHRONA DZIEDZICTWA

Finansowanie: Urząd Miejski w Kolbuszowej (5000 zł)

Program	Czas realizacji		Środki otrzymane na realizację Programu
	Od	Do	
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego poprzez organizację turnieju wiedzy o regionie, przygotowanie wydawnictwa „Rocznik Kolbuszowski”, oraz digitalizację materiałów źródłowych do historii Kolbuszowej i okolic.	01.03.2005	15.12.2005 r.	5000 zł

W ramach programu założono:

- 1) Przeprowadzenie XV edycji Turnieju Wiedzy Historycznej o Regionie dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych,
- 2) Przeniesienie do formy elektronicznej materiałów źródłowych do historii miasta i regionu w postaci Archiwum ks. Ludwika Ruczki (znajduje się w Archiwum Państwowym w Krakowie) oraz 6 numerów Biuletynów wydawanych przez Muzeum Regionalne w Kolbuszowej,
- 3) Wydanie przez Towarzystwo 350 egz. „Rocznika Kolbuszowskiego nr 8”, dotyczącego historii miasta i regionu.

Laureaci XV edycji Turnieju Wiedzy Historycznej o Regionie.

Stan prac nad realizacją projektu we wrześniu 2005 r.:

- Zrealizowano XV edycję Turnieju Wiedzy Historycznej o Regionie „Kolbuszowa w okresie autonomii galicyjskiej” dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Odbył się on 28 kwietnia 2005 r. Wręczenie nagród miało miejsce 3 maja 2005 r. na uroczystej sesji Rady Miasta i Powiatu Kolbuszowskiego.
- Prowadzone są prace nad przeniesieniem do formy elektronicznej materiałów źródłowych do historii miasta i regionu, w postaci Archiwum ks. Ludwika Ruczki oraz 6 numerów Biuletynów wydanych przez Muzeum Regionalne w Kolbuszowej.

MEBLE KOLBUSZOWSKIE

Działalność na rzecz przywrócenia ośrodka meblarstwa artystycznego

Od dłuższego już czasu Towarzystwo, we współpracy ze Starostwem i Urzędem Miejskim w Kolbuszowej, podejmowało się wielu starań w zakresie odbudowania kolbuszowskiego ośrodka meblarstwa artystycznego, który zajmuje istotne miejsce w planach samorządów - powiatowego i miejskiego oraz naszego Towarzystwa.

Warsztaty „Mebel Kolbuszowski”. Od lewej Barbara Kardyś - Koordynator Centrum Wspierania Przedsiębiorczości z prof. Ireną Swaczną z SGGW w Warszawie wraz z uczestnikami.

W grudniu 2001 roku odbyły się warsztaty „Komoda Kolbuszowska” (4-6 grudnia 2001 r.) w których oprócz Towarzystwa wzięli udział: Powiatowe

Centrum Kultury, Urząd Miejski w Kolbuszowej, Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych. Warsztaty prowadzone były przez prof. Irenę Swaczynę z SGGW w Warszawie. Warsztaty praktyczne z udziałem stolarzy, instruktorów praktycznej nauki zawodu, uczniów Centrum Kształcenia Praktycznego w Kolbuszowej, osób niepełnosprawnych doprowadziły do powstania szkieletu komody kolbuszowskiej.

Komoda Kolbuszowska.

Kolejnym krokiem Towarzystwa mającym na celu odtworzenie ośrodka meblarstwa artystycznego, na terenie powiatu kolbuszowskiego, było wydanie we wrześniu 2004 r. **reprintu książki „Meble kolbuszowskie”** Stefana Sienickiego z 1936 r.

Szkolenie dotyczące produkcji mebli kolbuszowskich

W ramach Centrum Wspierania Przedsiębiorczości we współpracy z Centrum Kształcenia Praktycznego, zorganizowane zostały dwa szkolenia dotyczące produkcji mebli kolbuszowskich: 4 – 5 września 2003 r. i 20 – 23 września 2004 r.

Zajęcia szkoleniowe skierowano do osób bezrobotnych – stolarzy, głównie absolwentów Technikum Drzewnego z terenu powiatu kolbuszowskiego. Tematyka zajęć objęła zagadnienia: konstrukcji, zdobnictwa oraz konserwacji zabytkowych mebli. Z technologią wyrobu mebli zapoznała słuchaczy prof. dr hab. Irena Swaczyna z SGGW, będąca specjalistą w dziedzinie technologii,

obróbki i konserwacji drewna oraz znawcą mebli kolbuszowskich. Warsztaty, prowadzone przez Panią Profesor oraz mgr Zbigniewa Borowskiego, pozwoliły stolarzom na praktyczne zapoznanie się ze sposobem zdobienia metodą intarsji tradycyjnych mebli kolbuszowskich.

Znak towarowy „Meble kolbuszowskie”

W październiku 2004 r. Towarzystwo nasze dokonało zgłoszenia znaku towarowego „Meble kolbuszowskie” w Urzędzie Patentowym Rzeczypospolitej Polskiej. Znak ten przeznaczony jest m.in. do oznaczania stolarstwa meblowego a także organizowanych kursów, konferencji, wystaw dotyczących mebli kolbuszowskich i nauczania o nich.

Plany dotyczące „Mebli kolbuszowskich”

Nadal prowadzone będą działania mające na celu odtworzenie ośrodka meblarstwa artystycznego w powiecie kolbuszowskim.

PODSUMOWANIE DANYCH DOTYCZĄCYCH ZREALIZOWANYCH PROGRAMÓW WALKI Z BEZROBOCIEM W LATACH 2001-2005

Otrzymane środki w ramach zrealizowanych programów w latach 2001-2005	
Program	Środki otrzymane na realizację Programu (netto)
Kolbuszowski Inkubator Przedsiębiorczości	271 709 zł
Centrum Wspierania Przedsiębiorczości I i II edycja	219 897 zł
Punkt Aktywizacji Zawodowej	21 471 zł
Program Dotacji dla Organizacji Wspierania Biznesu (OWB1)	98 782 zł
Program Dotacji dla Organizacji Wspierania Biznesu (OWB2)	82 353 zł
Usługi okresowego zatrudnienia	33 587 zł
Aktywizacja działalności zawodowej w wybranych obszarach województwa podkarpackiego (OAZ)	80 569 zł
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego 2005	5 000 zł
Razem	813 368 zł

Dane dotyczące zrealizowanych szkoleń w latach 2001-2005					
Szkolenia	CWP I	CWP II	PAZ	OAZ	Razem
Liczba beneficjentów	155	112	60	103	430
Liczba zrealizowanych szkoleń	8	7	3	7	25
Liczba godzin szkoleń	176	176	96	390	838

Dane dotyczące zrealizowanego doradztwa w latach 2001-2005					
Doradztwo	CWP I	CWP II	PAZ	OAZ	Razem
Liczba beneficjentów	80	38	60	102	280
Liczba udzielonych godzin doradztwa	440	230	60	160	890

Inna pomoc udzielona dzięki zrealizowanym programom

Kolbuszowski Inkubator Przedsiębiorczości	
Opieka w ramach Inkubatora	26 osób

Centrum Wspierania Przedsiębiorczości I edycja	
Roczna obsługa księgowa dla firm	15 firm

Usługi okresowego zatrudnienia	
Refundowane zatrudnienie	5 osób

Kontrola realizowanych Programów

W 2003 r. przeprowadzona została kontrola Urzędu Kontroli Skarbowej realizowanych przez Towarzystwo Programów Aktywizacji Obszarów Wiejskich, tj. Kolbuszowskiego Inkubatora Przedsiębiorczości i Centrum Wspierania Przedsiębiorczości. W toku kontroli nie stwierdzono większych nieprawidłowości w realizacji tychże Programów. Stwierdzone uchybienia związane były z niejasnymi zapisami, dotyczącymi realizacji Programu Aktywizacji Obszarów Wiejskich i różnicami w ich interpretacji ze Strony Urzędu Kontroli Skarbowej i Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Rzeszowie.

Nowe projekty

7 października 2005 r. złożyliśmy w Wojewódzkim Urzędzie Pracy wniosek o dofinansowanie projektu, w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego, pt. „Znajomość języka angielskiego osób pracujących z terenu powiatu kolbuszowskiego szansą rozwoju regionu”. W projekcie zaplanowaliśmy bezpłatną naukę języka angielskiego (240 godzin) dla 120 osób z terenu powiatu kolbuszowskiego.

9 listopada 2005 r. otrzymaliśmy decyzję o przyjęciu do dofinansowania projektu przez Wojewódzki Urząd Pracy w Rzeszowie.

V. PROMOCJA TOWARZYSTWA

Strona Internetowa

W 2004 r. utworzona została strona Internetowa Towarzystwa

www.rtk.kolbuszowa.pl

Tutaj znajdują się informacje o naszym Towarzystwie i działaniach, które podejmujemy.

Pisali o nas

Artykuły o Towarzystwie i naszych działaniach ukazały się m.in. w: „Ziemi Kolbuszowskiej”, „Przeglądzie Kolbuszowskim”, „Nowinach”, „Super Nowościach”.

Informacje o nas ukazały się również w Telewizji Rzeszów.

Odwiedzili nas

6 listopada 2003 r. gościliśmy siedmioosobową **delegację z włoskiej prowincji Veneto**, która przebywała na Podkarpaciu na zaproszenie Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Rzeszowie. Włosi zapoznali się z funkcjonowaniem prowadzonych przez Towarzystwo Inkubatora Przedsiębiorczości i Centrum Wspierania Przedsiębiorczości.

W ramach zorganizowanej przez IMC Polska Sp. z o.o. wizyty w dniu 3 marca 2004 r. Kolbuszową odwiedziła delegacja z Turcji, w skład której wchodził, m.in. przedstawiciel Ministerstwa Przemysłu i Handlu, Organizacji Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw SMIDO, menadżerowie Inkubatorów Przedsiębiorczości oraz Centrów Wspierania Przedsiębiorczości. W ramach wizyty, którą w Kolbuszowej zorganizowało Towarzystwo, uczestnicy zwiedzili Gminne Centrum Informacji „INFOBIBNET”. Odwiedzili również Powiatowy Urząd Pracy w Kolbuszowej, gdzie zapoznali się z jego fun-

kcjonowaniem. Wizytę zakończyło spotkanie z przedsiębiorcami funkcjonującymi w ramach Kolbuszowskiego Inkubatora Przedsiębiorczości. Uczestnicy wizyty zapoznali się z kulisami powstania i funkcjonowania Inkubatora Przedsiębiorczości w Kolbuszowej oraz usługami, które świadczyło na rzecz swoich Beneficjentów.

Spotkania, warsztaty i inne ważne wydarzenia

W dniach 4-6 grudnia 2001 r. wzięliśmy udział w warsztatach „Komoda Kolbuszowska”.

26 sierpnia 2003 r. wzięliśmy udział w podsumowaniu Projektu Phare „Wspieranie Lokalnych Porozumień na Rzecz Zatrudnienia”

23 września 2003 r. zorganizowaliśmy spotkanie przedsiębiorców z terenu powiatu kolbuszowskiego, z przedstawicielami władz samorządu terytorialnego z Gminy i Powiatu. Spotkanie to odbyło się z inicjatywy Urzędu Miejskiego w Kolbuszowej, a było efektem realizacji projektu „Wspieranie Lokalnych Porozumień Na Rzecz Zatrudnienia”, finansowanego ze środków Programu Phare 2000 SSG. W ramach spotkania przedstawiono „Informację z badań ankietowych przeprowadzonych wśród osób bezrobotnych i pracodawców powiatu kolbuszowskiego” oraz wyniki tych badań. Celem badania było ukierunkowanie działań podejmowanych w ramach Lokalnego Porozumienia na Rzecz Zatrudnienia, na terenie powiatu kolbuszowskiego. Na spotkaniu gościli przedstawiciele Mieleckiej Agencji Rozwoju Regionalnego, którzy omówili programy pomocowe dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw i środki w ramach nich dostępne.

Firmy należące do Kolbuszowskiego Inkubatora Przedsiębiorczości, funkcjonującego w ramach Towarzystwa, wzięły udział w Regionalnych Targach „Przedsiębiorczość 2004”, które odbywały się w dniach 4-6 czerwca 2004 r., w Centrum Wystawienniczo-Promocyjnym SCK w Mielcu. Obok naszych firm w targach udział wzięły firmy i inkubatory z woj. podkarpackiego i obwodu lwowskiego, co było znakomitą okazją do nawiązania współpracy transgranicznej. Z naszej strony w Targach zaprezentowały się: Firma Handlowo – Usługowa „ALPOL”, Firma „Wiklina”, Kowalstwo Tradycyjne i Artystyczne, Zakład Produkcyjno Handlowy „CAMEL”, Firma Handlowa „Gromar”, Zakład produkcji drzewnej oraz Firma Antyki.

Podpisane deklaracje 2003

„Kolbuszowskie porozumienie na rzecz zatrudnienia” – 19 listopada 2003 r. Deklaracja współpracy podpisana została w Miejskim Domu Kultury w Kolbuszowej, w ramach I Spotkania Kolbuszowskiego Porozumienia Na Rzecz Za-

trudnienia (Projekt „Wspieranie Rozwoju Lokalnych Porozumień Na Rzecz Za-trudnienia” - program Phare Spójność Społeczna i Gospodarcza).

2004

W czerwcu 2004 r. podpisaliśmy list intencyjny, w sprawie współpracy inkubatorów przedsiębiorczości, którego celem jest rozszerzenie zakresu i form współpracy pomiędzy okręgiem lwowskim a województwem podkarpackim. Współpraca nawiązana została pomiędzy naszym Towarzystwem a Agencją Rozwoju Regionalnego „MARR” S.A., Inkubatorem Przedsiębiorczości „IN-MARR”, Tarnobrzeską Agencją Rozwoju Regionalnego, Stowarzyszeniem „Porozumienie samorządowe” z Sędziszowa Małopolskiego i Podkarpacką Izbą Gospodarczą.

Nawiązana współpraca dotyczy m.in. wymiany informacji, rozwoju kontraktów handlowych, a także wspólnego aplikowania do funduszy Pomo-cowych, z projektami dotyczącymi współpracy inkubatorów.

Staże naszych pracowników 2004

Konieczność rozwoju gospodarczego oraz integracja europejska wymaga nawiązania szerszej współpracy transgranicznej. Położenie województwa pod-karpackiego a tym samym powiatu kolbuszowskiego, graniczącego z Ukrainą jest szansą, którą trzeba wykorzystać w celu poszerzenia współpracy, zwiększenia obrotu towarowego z naszymi sąsiadami oraz podniesienia rangi tych regionów na arenie międzynarodowej. Celowi temu służyła realizacja projektu współfinansowego przez Agencję Rozwoju Regionalnego MARR S.A, jak i przez Program PHARE 2001, wdrażany przez Stowarzyszenie na Rzecz Euroregionu Karpackiego EURO-KARPATY w Rzeszowie. W ramach tych działań pracownicy powstałej sieci Inkubatorów odbyli 10-cio dniowe staże w Instytucjach wspierania Biznesu okręgu Lwowskiego. Regionalne Towarzystwo Kultury reprezentował Kierownik Inkubatora Jacek Sitko.

W ramach współpracy ze Stowarzyszeniem na Rzecz Rozwoju Powiatu Kolbuszowskiego „NIL”, kierownik biura Anna Pastuła wzięła udział w 5-dniowym stażu w Holandii. Wyjazd ten dotyczył wymiany doświadczeń związanych z walką z bezrobociem i tworzeniem firm socjalnych, a odbył się w ramach Programu Leonardo da Vinci, realizowanego przez Stowarzyszenie „NIL”.

Współpracujemy m.in. z:

- Urzędami Gmin z terenu Powiatu,
- Powiatowym Urzędem Pracy w Kolbuszowej,

- Wojewódzkim Urzędem Pracy w Rzeszowie
- Centrum Kształcenia Praktycznego w Kolbuszowej,
- Stowarzyszeniem na Rzecz Rozwoju Powiatu Kolbuszowskiego „NIL”,
- Podkarpackim Klubem Biznesu w Rzeszowie,
- Mielecką Agencją Rozwoju Regionalnego

Inicjatywy członków RTK 2003

H. Dudzińska – propozycja zrobienia ogólnego, stałego i trwałego grobu Katynia na cmentarzu parafialnym. W celu realizacji tego zadania powołano zespół w 4 osobowym składzie.

J. Jagodziński – propozycja wystąpienia z apelem o insygnia dla Burmistrza Kolbuszowej.

Inne inicjatywy:

- Propozycja umieszczenia płaskorzeźby z kamienia dr Kazimierza Skowrońskiego przed wejściem do Biblioteki.
- Stworzenie i wydanie Słownika Rodzin Kolbuszowskich.

Wybór kandydatów na ławników ludowych 2003

Z ramienia Towarzystwa zgłoszono 2 kandydatów na ławników ludowych.

VI. MAJĄTEK TOWARZYSTWA

W trakcie kadencji Zarządu, dzięki zrealizowanym Programom zakupione zostały środki trwałe i wyposażenie na kwotę blisko 91 882 zł netto

Majątek Towarzystwa środki trwałe i wyposażenie	
91 882 zł (netto)	
11 komputerów	Rzutnik pisma
2 laptopy	Ekran
Centrala telefoniczna	Kserokopiarka
3 drukarki	58 krzeseł
Skaner	20 stolików konferencyjnych
Bindownica	Meble biurowe: szafy, regały itd.
Aparat cyfrowy z wyposażeniem	11 biurek
Dyktafon	2 grzejniki
Fax	Termosy, szklanki, czajniki ok.
Projektor multimedialny	Inne wyposażenie biurowe

Użyczenie sprzętu

Przekazując Kolbuszowski Inkubator Przedsiębiorczości Stowarzyszeniu na Rzecz Powiatu Kolbuszowskiego „NIL”, użyczyliśmy mu sprzęt niezbędny do prowadzenia Inkubatora, m.in. zestaw komputerowy, centralę telefoniczną i meble biurowe o wartości ok. 6196,00 zł netto, do końca grudnia 2005 r.

Zgodnie z Uchwałą Zarządu Towarzystwa z lipca 2005 r., 34 krzesła i 20 stolików konferencyjnych zostały przekazane w bezpłatne użyczenie Miejskiej i Powiatowej Bibliotece Publicznej w Kolbuszowej na okres 1 roku. W zamian za to nasze Towarzystwo będzie mogło nieodpłatnie korzystać z sali konferencyjnej w Bibliotece.

Remonty budynków Centrum Kształcenia Praktycznego w ramach otrzymanych dotacji

W ramach pozyskanych funduszy wykonane zostały remonty pomieszczeń biurowych i produkcyjnych wynajmowanych przez Towarzystwo, na działalność Inkubatora i Centrum Wspierania Przedsiębiorczości. Pomieszczenia te znajdują się w Kolbuszowej, przy ul. Jana Pawła II 8, (budynek Centrum Kształcenia Praktycznego w Kolbuszowej). Przy naszym udziale wyremontowana została również sala konferencyjno-szkoleniowa Centrum Kształcenia Praktycznego (m.in. zakupiliśmy nowe drzwi do sali i panele podłogowe)

Remonty budynków Centrum Kształcenia Praktycznego w Kolbuszowej przy ul. Jana Pawła II 8
67 277,17 zł netto

RECENZJA PRACY MARIANA PIÓRKA
„PRZEZWISKA I NAZWISKA MIESZKAŃCÓW
PARAFII KOLBUSZOWSKIEJ W LATACH 1640-1700”

Wykaz opublikowanych prac, które dotyczą nazwisk i dziejów rodów zamieszkujących region kolbuszowski jest jak do tej pory bardzo ubogi. W zasadzie poza artykułem Kazimierza Skowrońskiego „Kolbuszowskie „przydumki”- nazwiska i przydomki” oraz obszerną pracą Wojciecha Mroczi „Skąd nasz ród. Zarys dziejów 51 lipnickich rodów” nie mamy, jak do tej pory, innych publikacji poświęconych całkowicie tej tematyce. Dobrze się więc stało, że spod pióra znanego badacza dziejów kolbuszowszczyzny Mariana Piórka, wyszła kolejna praca, która w całości jest poświęcona nazwiskom mieszkańców kolbuszowskiej parafii, w latach 1640-1700. Jest to pierwsze takie opracowanie, w którym znajdziemy prawie pełny wykaz mian osób sprzed ponad 300 lat, które zamieszkiwały w miejscowościach tworzących wtedy kolbuszowski okręg parafialny.

Podstawową bazę źródłową do napisania tej pracy stanowiły metryki kolbuszowskiego Kościoła, a konkretnie księgi ochrzczonych i zaślubionych w tym kościele. Na podkreślenie zasługuje fakt, że są to najstarsze tego typu źródła historyczne na kolbuszowszczyźnie, gdyż sięgają 1640 r. W żadnej innej parafii, w regionie kolbuszowskim, nie zachowały się tak stare księgi metrykalne. Jest to więc bardzo cenne źródło historyczne, które jednak jak do tej pory było w bardzo małym stopniu wykorzystane i to nie tylko przez miejscowych regionalistów, ale również tych badaczy dziejów, którzy na historię patrzą szerzej niż przez pryzmat przeszłości tylko jednego regionu.

Zapisy zawarte w najstarszych kolbuszowskich księgach metrykalnych zawierają mnóstwo danych statystycznych i onomastycznych, a w szczególności pozwalają na uchwycenie liczby chrztów, ślubów, częstotliwości występowania poszczególnych nazwisk, imion oraz umożliwiają na częściowe prześledzenie procesów kształtowania się niektórych mian chłopskich oraz kontaktów między mieszkańcami poszczególnych miejscowości. Są one także niezastąpionym źródłem przy odtwarzaniu genealogii poszczególnych rodów. Pozwalają nam również na uchwycenie w pewnym stopniu procesów osadniczych, jakie tu zachodziły oraz zapoznanie się ze zmianami w nazewnictwie niektórych miejscowości. Należy jednak zaznaczyć, że w tych najstarszych kolbuszowskich metrykach brak jest takich danych jak: wiek osób zawierających związek małżeński, numerów domów, określenia dokładnego kondycji społecznej ludności chłopskiej. Nie mamy określenia czy to byli rzemieślnicy, komornicy, zagrodnicy, wyrobnicy, żebracy czy pełni rolnicy tj. kmiecie. W metrykach ślubów nie są odnotowani rodzice małżonków. Nie można przeoczyć i tego, że te najstarsze kolbuszowskie metryki nie zachowały się w komplecie. Otóż brakuje ksiąg zmarłych, co powoduje, że nie

mamy możliwości prześledzenia na tym terenie takich zjawisk jak: długość życia ówczesnych mieszkańców kolbuszowszczyzny, przyczyny zgonów, śmiertelność w poszczególnych grupach wiekowych, występowanie epidemii. Mimo tych ograniczeń należy jednoznacznie stwierdzić, że stanowią one mimo wszystko niezastąpione źródło do badań historycznych, a szczególnie tych związanych z problematyką z dziedziny onomastyki i genealogii.

Praca M. Piórka zatytułowana „Przezviska i nazviska mieszkanców parafii kolbuszowskiej w latach 1640-1700” składa się z dwóch rozdziałów. Pierwszy rozdział stanowi bardzo krótka część opisowa, która zawiera ogólne informacje dotyczące nazvisk. Drugi rozdział to szczegółowe wykazy nazvisk z poszczególnych wsi kolbuszowskiego okręgu parafialnego, które zostały odnotowane w metrykach, w latach 1640-1700. Wykazy są sporządzone alfabetycznie, jest w nich odnotowana obecna forma zapisu danego nazviska oraz to pod jakimi zostało ono zapisane w metrykach, rok kiedy dane miano zostało po raz pierwszy w tym źródle wymienione, a także próba wyjaśnienia jego etymologii. Pod każdą tabelą zawierającą wykaz nazvisk z danej wsi jest krótka informacja dotycząca początków dziejów danej osady oraz wykaz nazvisk, których źródłosłów jest trudny do ustalenia. Praca zawiera również alfabetyczny wykaz mian tych mieszkańców miejscowość spoza kolbuszowskiej parafii, którzy w latach 1640-1700 zawierali tu związki małżeńskie, chrzcili w kolbuszowskim kościele swoje dzieci, byli świadkami ślubów tu zawieranych i rodzicami chrzestnymi chrzczonych w tym kościele osób. Ten rozdział pracy zakończony jest tabelą z alfabetycznym wykazem tych miejscowości, które w latach 1640-1700 zostały w kolbuszowskich metrykach odnotowane. Okazuje się, że w ciągu tych 60 lat kontakty z kolbuszowską parafią miały osoby aż z 117 miejscowości spoza tej parafii. Praca kończy się aneksem, w którym mamy zamieszczone 14 tabel z wykazem chrztów i ślubów w poszczególnych dziesięcioleciach, z lat 1640-1700, z dwóch najstarszych miejscowości kolbuszowskiej parafii, tj. Kolbuszowej i Weryni.

Praca M. Piórka, jak już zaznaczyłem wyżej, jest oparta na źródle, które jak do tej pory było prawie niewykorzystane w badaniach historycznych. Autor włożył wręcz benedyktyński trud, w opracowanie alfabetycznego wykazu nazvisk mieszkanców kolbuszowskiej parafii z lat 1640-1700. Jest to pierwszy tak kompletny wykaz mian rodzin zamieszkujących wtedy Kolbuszowę i jej najbliższą okolicę. Ponieważ w pracy mamy również wykaz nazvisk spoza tej parafii wielu badaczy z innych regionów będzie mogło także wykorzystać zawarte w niej dane do badań onomastycznych na swoim terenie. Praca ta jest przede wszystkim nieocenionym źródłem do badań nad dziejami rodów zamieszkujących kolbuszowską ziemię. Stanowi wręcz zachętę, aby podjąć się trudu opracowania nie tylko dziejów rodów mieszczańskich Kolbuszowej i chłopskich z okolicznych wiosek, ale również zająć się tematyką badawczą poświęconą procesowi kształtowania się nazvisk mieszkanców kolbuszowszczyzny. Dane zawarte w niej są cennym źródłem, które może być wykorzystane w pracy dydaktycznej przez nauczycieli historii z terenu nie tylko kolbuszowskiej gminy, zwłaszcza przy realizacji tematyki z edukacji regionalnej. Ważną sprawą jest również to,

że ułatwi ona wielu mieszkańcom powiatu kolbuszowskiego znaleźć odpowiedź na pytanie - czy ich ród był związany z tą ziemią już w XVII w. i czy trwa on nadal w tej samej miejscowości, a jeżeli nie, to gdzie należy szukać jego korzeni.

Praca jest wysoce specjalistyczna, niezwykle szczegółowa, której trzon stanowią tabele z wykazami nazwisk. Jest ciekawie skonstruowana. Tabele i aneksy przynoszą wiele nowych, dotąd nieznanych danych o nazwiskach i imionach mieszkańców kolbuszowszczyzny, sprzed ponad 300 laty.

Nie mam zbyt wiele poważnych uwag krytycznych pod adresem Autora, którego opracowanie z pożytkiem poszerza naszą wiedzę, ale należy zaznaczyć, że nie jest ono wolne od drobnych usterek. W kilku przypadkach wątpliwości może budzić dokładność i poprawność odczytania zapisu danego miana. Nie do końca jest przekonywująca podana przez Autora etymologia między innymi takich nazwisk jak: Bełt, Bieleń, Pacyna, Płaza, Stec, Stryczek, Zuba.

Powyższe uwagi krytyczne nie mogą pomniejszać znaczenia tej pracy, która wnosi wiele nowych danych do naszej wiedzy o nazwiskach mieszkańców kolbuszowszczyzny i zasygnalizowane przeze mnie wątpliwości mają, mimo wszystko li tylko, znaczenie podrzędne. Należy też mieć nadzieję, że Autor nie zakończy swych badań nad tym ciekawym źródłem historycznym, jakim są kolbuszowskie metryki parafialne i w oparciu o nie stworzy kolejne dzieła.

Wojciech Mroczka

RECENZJA PRACY MARIANA PIÓRKA
„PRZEZWISKA I NAZWISKA MIESZKAŃCÓW
PARAFII KOLBUSZOWSKIEJ W LATACH 1640-1700”

Sobór trydencki (1545-1563), którego początek przypada na trudny etap dziejów Kościoła katolickiego, rozpoczął dzieło jego odnowy. Dokonała się ona na wielu płaszczyznach, a wiele jej skutków trwa nadal. Swoistym novum soboru było polecenie, aby w parafiach dokładnie prowadzić dokumentację związaną z przyjęciem sakramentu chrztu św. i małżeństwa oraz zgonami parafian. Dzięki prowadzonym do dnia dzisiejszego księgom, można odtworzyć szereg procesów zachodzących w danych społecznościach.

Jednak niewielu historyków sięga po księgi tego typu, bowiem analiza danych, które one zawierają, wymaga erudycji i pracowitości. Do grupy takich uczonych należy niewątpliwie p. Wojciech Mroczka, autor pionierskiej w historiografii książki o lipnickich rodach (*Skąd nasz ród. Zarys dziejów 51 lipnickich rodów*, Lipnica 2004). Obecnie dołączył do niego znany regionalista p. Marian Piórek, ze swą publikacją „Przezviska i nazviska mieszkanców parafii kolbuszowskiej w latach 1640-1700”.

Podstawą do jej napisania były księgi ochrzczonych i zaślubionych, zgromadzone w Archiwum Parafii Farnej w Kolbuszowej. Zebrany materiał źródłowy, wzbogacony ustaleniami zaczerpniętymi z opracowań, został przepracowany metodycznie poprawnie. Recenzowana praca stanowi niewątpliwie kompendium wiedzy na temat nazwisk ówczesnych parafian, dotyczy społeczeństwa nie tylko Kolbuszowej, która przed 1700 r. przekształciła się w organizm miejski, ale również okolicznych miejscowości.

Mieszkańcy Kolbuszowej i okolicy otrzymują ciekawą i rzetelną publikację na temat swych przodków. Będzie ona nie tylko pomocą w poszukiwaniu korzeni poszczególnych rodów, ale również wzorcem dla opracowań tego typu dla innych miejscowości. Książka jest również cennym prezentem Autora na zbliżający się jubileusz 500-lecia kolbuszowskiej parafii farnej (2010).

Jestem przekonany o wartości naukowej recenzowanej książki i rekomenduję ją do druku.

ks. Sławomir Zych - doktorant KUL

Prof. dr hab. Irena Swaczyna
Zakład Konstrukcji i Technologii Wytrobów z Drewna
Wydział Technologii Drewna
SGGW Warszawa

RECENZJA KSIĄŻKI STEFANA SIENICKIEGO
PT. „MEBLE KOLBUSZOWSKIE”, WYDANEJ PRZEZ
WYDAWNICTWO ZAKŁADU ARCHITEKTURY POLSKIEJ
I HISTORJI SZTUKI POLITECHNIKI WARSZAWSKIEJ
W WARSZAWIE W 1936 ROKU

Recenzja dotyczy książki Stefana Sienickiego, wydanej dawno, bo w 1936r., w której Autor opisał meble zdobione intarsją, pochodzące z południowej części Polski, gdzie znajduje się Kolbuszowa – ośrodek wytwarzania tych mebli.

Kolbuszowa jako osada, powstała na przełomie XV i XVI wieku. Należała do dóbr szlacheckich Tarnowskich z Żochowa. Od 1616 r. Kolbuszowa przechodzi w posiadanie Lubomirskich z Wiśnicza¹, którzy uczynili z niej centrum administracyjne swoich dóbr. Pałac wybudowany przez Stanisława Lubomirskiego i ostatecznie urządzony przez Aleksandra Michała Lubomirskiego przyczynił się do tego, że Kolbuszowa po 1642 roku stała się, obok Wiśnicza, ważną rezydencją Lubomirskich. Dworskie prace budowlane i urządzenie Pałacu niewątpliwie przyczyniły się do rozwoju miejscowego rzemiosła, przede wszystkim stolarskiego. W 1690 roku Jan III nadaje Kolbuszowej prawo do organizowania cotygodniowych targów i 5 dorocznych jarmarków. Przywilej ten wydany był już (prawdopodobnie) nie osadzie lecz miastu Kolbuszowa.

Powyższe fakty oraz położenie Kolbuszowej, blisko puszczy sandomierskiej dostarczającej drewno i bliskość dróg wodnych dorzecza Wisły, umożliwiły rozwijanie tu produkcji mebli. Powstawały meble bogato intarsjowane, których wspólne cechy konstrukcyjne i zdobnicze mogły kwalifikować je do określenia „meble w typie kolbuszowskim”.

Meble te zainteresowały Stefana Sienickiego, który w 1936 roku opisał je w książce pt. „Meble kolbuszowskie”. Autor napisał: „Nikłe światelko, przetrwałe do naszych czasów tradycji Meblarstwa kolbuszowskiego, jakie mi przy-

¹ Półćwiartek J., 2001: Panowie Feudalni na Kolbuszowej i ich majątność w XVII – XIX wieku. Kolbuszowa. 300 lat miasta. Materiały z sesji naukowej 6 – 7 X 2000 r. Wyd. Towarzystwo Kultury im. J.M. Gosłara. Miejska i Powiatowa Biblioteka publiczna, Muzeum Kultury Ludowej w Kolbuszowej.

świecało na początku długiej drogi badań i poszukiwań, rosło w miarę zagłębiania się w źródła archiwalne i rozszerzania terenu poszukiwań, by w końcu zajaśnić blaskiem chwały stu lat polskiego rzemiosła meblarskiego w Kolbuszowej.”²

Treść książki składa się ze: Wstępu (s.9 – 12), Rozdziału I. pt. Rzemiosło stolarskie w Polsce w XVIII w. (s. 13 – 32), Rozdziału II. pt. Sprzęt w Polsce w XVIII w. (s. 33 – 74), Rozdziału III. pt. Meble kolbuszowskie (s. 75 – 122), wyjaśnień do załączników (s. 123 – 145). W języku francuskim (s. 147 – 157) znajdują się: Meble kolbuszowskie, Spis treści i Wykaz fotografii i tablic. Na końcu książki zamieszczono na nienumerowanych stronach Tablice sprzętu polskiego w XVIII w., od 1 – 12, oraz Tablice mebli kolbuszowskich od 13 – 52.

We „Wstępie” Autor uzasadnia treść rozdziałów, ich kolejność i zakres. Wyjaśnia też znaczenie nazewnictwa, którego używa.

W Rozdziale I. „Rzemiosło stolarskie w Polsce w XVIII w.”, Autor opisuje dzieje cechów w Polsce, które były prawną formą organizacji rzemiosł. Wspomina o cechach zbiorowych, partactwie (tj. o rzemieślnikach uprawiających rzemiosło poza cechami) i o zasadach w nich panujących.

Na tle tych dziejów Sienicki pisze o stolarstwie kolbuszowskim starając się dociec czy w Kolbuszowej istniał cech stolarzy. Autor napisał, że w końcu XVIII w. w księgach najstarszego cechu – krakowskiego – istnieją zapiski o zatargach z kolbuszowianami. W Pilźnie, które było miastem powiatowym, istniały już cechy od 1587 r., w tym cech stolarski. Do tego powiatu należała także Kolbuszowa. Ponadto produkcja mebli kolbuszowskich rejestrowana jest – jak podaje Sienicki – w tzw. taksach, które obowiązywały w XVIII w.

Sienickiemu nie udało się jednak ustalić istnienia cechu stolarskiego lub cechu zbiorowego w Kolbuszowej. Píše jednak: „Stolarze miejscowi oddali dokumenty cechowe podczas wojny światowej do przechowania Starszemu wspólnego cechu rzemieślniczego – piekarzowi i dokumenty te, w czasie zajęcia Galicji przez wojska rosyjskie, zaginęły. Na zasadzie przykładów organizacji cechowych w miastach okolicznych należy przypuszczać, że i w Kolbuszowej istniały cechy rzemieślnicze” (s. 27). Sienicki nie zamyka sprawy istnienia cechu stolarskiego w Kolbuszowej w XVIII w. Sugeruje, że odpisy cechowych dokumentów mogą się znaleźć w archiwach rodzin Lubomirskich lub Sanguszków, w których posiadaniu była Kolbuszowa i zachęca do dalszych poszukiwań.

W Rozdziale II. „Sprzęt w Polsce w XVIII w.”, poprzedzającym opis mebli kolbuszowskich, zawarty w następnym rozdziale, Sienicki wprowadza czytelnika w epokę panowania Sasów i Stanisława Augusta. Treść rozdziału jest bardzo cenna, gdyż opis mebli w oderwaniu od wnętrza i obyczajów ówczes-

² Sienicki S., 1936: Meble kolbuszowskie. s.5. wydawnictwo Zakładu Architektury polskiej i Historji Sztuki politechniki Warszawskiej.

snego Polaka, tj. od jego życia towarzyskiego i domowego byłby suchy i mało zrozumiały. Sienicki wprowadza nas w stosunki społeczne w XVIII wiecznej Polsce i analizuje wpływ „sarmatyzmu i cudzoziemczyzny” na życie szlachty i magnaterii oraz na przemiany jakie zachodzą we wnętrzach dworów i pałaców. Píše, że głównie szlachta i magnaci tworzyli kulturę wnętrz i kulturę życia w tym czasie w Polsce. Mamy więc szczegółowe i urocze opisy wyposażenia wnętrz dworskich i pałacowych. Podane są rodzaje mebli, ich przeznaczenie i staropolskie nazewnictwo, a także wymienione są inne sprzęty umilające życie ówczesnym mieszkańcom. Sienicki wylicza je na podstawie rejestrów ruchomości zamożnych domów. W tych rejestrach także można się natknąć na prace kolbuszowian. Na przykład, wymieniając „warcabnicę znajdującą się w rejestrach Radziwiłłów (Nieśwież, 1735 r. – A 112)” Sienicki píše: „Obok tych sprzętów spotykamy na odległych kresach na „robotę kolbuszowską” (A. 114, A. 115)”, (s. 39) lub opisując szkatułki – „Najczęściej wymieniana jest w XVIII w. „robotą kolbuszowską” szkatulek ...” (s. 62). Niektóre sprzęty czy meble są już zapomniane, np. korzeniczki czy puzdra, dają jednak informacje o potrzebach i sposobie bycia naszej szlachty.

Koniec rozdziału Autor poświęca materiałom, z jakich sprzęty i meble były wykonywane. Bardzo interesujące są tu opisy dawnych sposobów wykańczania powierzchni mebli i innych drewnianych przedmiotów. Treść tego rozdziału na pewno dostarczy Czytelnikowi dużo przyjemności i także wiedzy o dawnych obyczajach i sprzętach, w XVIII wiecznej Polsce lub może być wykorzystywana przez konserwatorów mebli.

Rozdział III. „Meble kolbuszowskie” jest najważniejszy w tej książce. Sienicki najpierw charakteryzuje Kolbuszowę (jako ośrodek meblarski) opisując jej początki, położenie, przynależność do polskich rodów i znaczenie już jako miasta. Następnie opisuje rodzaje rzemiosł. Najcenniejsza jest analiza tzw. „roboty kolbuszowskiej” zwanej dalej „meblami kolbuszowskimi”. Z cytowanego przez Sienickiego Kuropatnickiego³ (s. 80) dowiadujemy się, że: „Miasto nawięcey ma stolarzów, którzy wysadzaną swą robotą i od tutejszych kutą ślusarzów swą handlują robotą po całej Galicyi Polsce i Litwie i daley”. Sienicki przytacza inne wzmianki o meblach kolbuszowskich. Analizuje na podstawie danych archiwalnych początki powstania i rozwój roboty kolbuszowskiej, od początku XVIII w. do początku XIX w., podając przyczyny jej upadku. Wreszcie przechodzi do opisu mebli. Są to różne typy mebli np. kredensy, praski, biurka, praski z szafkami, biblioteki, pułtynki, stoliki i inne meble o dużych powierzchniach elementów, które zdobiono piękną intarsją. Wykonane wyłącznie z drewna drzew krajowych, meble kolbuszowskie często prezentowały dwa lub więcej stylów, np. kredens Wielopolskiego.

Sienicki podzielił opisane meble na trzy grupy: ze zbiorów Jerzego hr. Tyszkiewicza (6 szt.), ze zbiorów Franciszka hr. Potockiego (3 szt.) i z różnych zbiorów (30 szt.), łącznie opisał 39 mebli. Uwzględniając meble zamieszczone

³ Sienicki, s. 80 za Kuropatnickim E. *Geographia albo dokładne opisanie Królestw Galicyi i Lodomerji*, 1786 r.

w rozdziale II, Sienicki opisał 56 mebli ilustrując je fotografiami lub rysunkami bądź jednym i drugim (załącznik 3, s. 143 i 144).

Meble ze zbiorów Jerzego hr. Tyszkiewicza, wykonane w latach 1820 – 40, „są resztkami dawnego umeblowania (s. 90) wykonanego przez stolarzy kolbuszowskich dla pałacu w Weryni (2 km od Kolbuszowej), co stwierdził na piśmie i ustnie sam Jerzy hr. Tyszkiewicz” (s. 88). Prezentują styl biedermeier ale z interpretacją kolbuszowian, widoczną zwłaszcza w zdobnictwie, szczególnie w kółeczkach podzielonych promieniście.

Meble ze zbiorów Franciszka hr. Potockiego znajdowały się, w czasie kiedy Sienicki je opisywał, w pałacu Jabłonowskich w Krakowie, który był wówczas w posiadaniu Hrabiego. Meble te były wykonane dla Jana hr. Wielopolskiego, wojewody Sandomierskiego. Do województwa Sandomierskiego należała też Kolbuszowa (s. 90).

Pozostałe meble, pochodzące z różnych zbiorów, Sienicki kwalifikuje jako kolbuszowskie, na podstawie cech roboty kolbuszowskiej, zastosowanych gatunków drewna i oświadczeń właścicieli o pochodzeniu mebla. Są to meble różnych typów, pochodzące głównie z XVIII w., służące przede wszystkim do „przystrajania” wnętrz dworów i dworów szlacheckich.

Na stronach od 108 do 116 Sienicki opisuje cechy „roboty kolbuszowskiej”, rozumiejąc pod tym określeniem „meble kolbuszowskie”. Nie będę opisywała cech tej „roboty”. Odsyłam Czytelnika do opisu Sienickiego, gdzie każde zdanie w tym opisie jest cenne. Znajdziemy tu informacje dotyczące rodzaju drewna użytego do wykonania mebli, ich konstrukcji, wzorów intarsji i technik wykonania – okleinowania, intarsjowania i wykańczania powierzchni.

W końcu rozdziału Sienicki charakteryzuje meble kolbuszowskie, na tle mebli europejskich, wykazując ich podobieństwo do mebli austriackich w stylu Marii Teresy.

Na stronach od 123 do 129 znajdują się wyjaśnienia do załączników, które potem następują i tablice prezentujące meble w różnych widokach. Ponadto pokazane są szczegóły najładniejszych i najbardziej typowych motywów dekoracyjnych intarsji, okuć, a także zarys profilów gzymsów, obrzeży płyt wierzchnich a nawet konstrukcja – choć pokazana bardzo prowizorycznie.

Jaka dzisiaj jest wartość książki Sienickiego? Można powiedzieć, że ogromna. Mimo iż od czasu wydania książki (1936 r.) minęło dużo czasu i była wojna światowa, w czasie której wiele rzeczy zostało zniszczonych, to zainteresowanie meblami kolbuszowskimi, które rozbudził Sienicki istnieje nadal. Trwały dyskusje czy są to meble kolbuszowskie czy nie? Opisywano je. Mimo wszystko grupa tych mebli wymaga prowadzenia dalszych badań. Od 1936 roku wiele z nich zaginęło, wiele zmieniło miejsce przechowywania (np. kredens Wielopolskiego znajduje się obecnie w Muzeum Narodowym w Warszawie), wiele się odnalazło takich, o których Sienicki nie pisał, inne zostały rozpoznane o innym pochodzeniu. Książka jest ważkim przyczynkiem dla histo-

ryków sztuki, konserwatorów, technologów do prowadzenia badań na meblami kolbuszowskimi. Jest też znakomitą „katalogiem” dla kolekcjonerów.

Jest to, bez wątpienia, grupa polskich mebli, którymi można się szczycić. Mając na uwadze, że wzornictwo naszych mebli jest ubogie, w stosunku do np. angielskiego czy francuskiego, powinniśmy je objąć szczególną troską, rozszerzając badania nad naszym dawnym meblarstwem.

Sienicki pisał (s. 11) o meblach dawnych „Wielu nie domyśla się lub nie docenia wartości tych okazów dla historii meblarstwa polskiego, niszczy te resztki, z których można odbudować epokę meblarstwa w poszczególnych ośrodkach”.

Te słowa Sienickiego, powiedziane przed 68 latami, wydają się wciąż bardzo aktualne i godne wprowadzenia w życie.

prof. dr hab. Irena Swaczyna

Rozdział V

Z żałobnej karty

DROGA ŻYCIOWA MGR WIESŁAWY STAWICKIEJ (1924- 2005).

W dniu 2.XI.2005 r. zmarła, a w dniu 4. XI. została pochowana na kolbuszowskim cmentarzu parafialnym mgr Wiesława z Rutów Stawicka, długoletnia mieszkanka Kolbuszowej, działaczka, zasłużona dla naszego miasta. Przypomnijmy Jej drogę życiową.

Wiesława urodziła się 11.III.1924 r. w Niwiskach koło Kolbuszowej, jako pierwsze dziecko Stanisława i Anny z Wojciechowskich, małżonków Rutów. Stanisław Ruta, żołnierz z pierwszych lat II Rzeczypospolitej Polskiej, został policjantem i w chwili narodzin Wiesławy pracował jako zastępca komendanta niwiskiego posterunku Polskiej Policji. I on i jego małżonka posiadali wysoki wzrost oraz szlachetne charaktery i cechy te przekazali swoim dzieciom.

Po Wiesławie przysłała na świat jeszcze trójka dzieci, dwóch synów i córka.

Wiesława Rutówna cztery klasy szkoły powszechnej skończyła w Niwiskach. Następnie, w latach 1934-36, uczęszczała do Publicznej Szkoły Powszechnej im. Św. Kingi w Mielcu. Tam również kontynuowała naukę w Państwowym Liceum i Gimnazjum im. Stanisława Konarskiego, do roku 1939.

Wyrastała na osobę przystojną, zdolną, ambitną, nadającą się do pracy kierowniczej. W roku 1938 zmarł młodo Stanisław Ruta, a Anna Rutowa znalazła się w naszym mieście i tutaj przeżywała przypadające jej koleje losu. Losu pełnego pracy i dźwigania się wzwyż.

Lata II wojny światowej nie były łatwe. Wiesława dzielnie pomagała matce w gospodarstwie domowym. We wrześniu 1944 r., po zakończeniu u nas niemieckiej okupacji, u progu kształtowania się Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, Wiesława skończyła w Kolbuszowej Gimnazjum i Liceum, uzyskując maturę w lipcu 1946 r. W roku 1956 rozpoczęła studia w Zawodowym Studium Administracyjnym UMCS w Lublinie. Ukończyła je w 1962 r. W latach 1970-72 kontynuowała naukę uzyskując tytuł magistra.

Pracę zawodową rozpoczęła w 1946 roku w Radzie Powiatowej, nazywanej wówczas Powiatową Radą Narodową (PRN), w jej referacie organizacyjno - prawnym. Związała się z tą najważniejszą władzą powiatu kolbuszowskiego na cały okres swej pracy zawodowej, poznała wszystkie jej tajniki, jej zmieniające się struktury, jej przedstawicieli, doszła do najważniejszego w niej stanowiska. Zawsze starała się czynić dobro dla naszej ziemi, pozyskała powszechny szacunek i uznanie.

Władze PRL często reformowały polską administrację, zawsze rzekomo zbliżając ją do „ludu pracującego”. Do roku 1950 działały w Polsce władze rządowe i samorządowe. W 1950 r. zostały zniesione terenowe organy władzy rządowej, a rady narodowe, wojewódzkie, powiatowe, miejskie i gminne otrzymały

pełnię władzy państwowej. Organami wykonawczymi stały się - prezydia, odpowiednio powołane, z przewodniczącymi na czele.

W czasie tej reformy Wiesława Rutówna przeszła z pracy w PRN do pracy w wydziale prawno-administracyjnym kolbuszowskiego Prezydium PRN. W roku 1963 została przewodniczącą powiatowej komisji planowania gospodarczego przy Prezydium PRN.

Od roku 1949 związała się z ruchem ludowym. Przez długie lata wchodziła w skład Powiatowego Komitetu ZSL. Przez okres dwóch kadencji reprezentowała powiat kolbuszowski we władzach województwa. Dwukrotnie brała udział w kongresach. Pierwszy raz w 1957 roku podczas, którego na ręce Prezesa naczelnego Komitetu ZSL składała memoriał w sprawie budowy kolei Rzeszów-Kolbuszowa-Nowa Dęba, drugi raz w 1971 r.

Przewodniczący Prezydium PRN, zastępujący byłych starostów, często się zmieniali. Wiesława pracowała, zdobywała doświadczenie i uznania.

W kraju było, w okresie realnego socjalizmu, wiele trudnych, bolesnych spraw. Władze centralne wciąż reformowały administrację. Reforma z 1954 r. zniósła po wsiach władze gmin i podzieliła powiaty na gromady. Utworzyła gromadzkie rady narodowe i ich prezydia. W osiemnaście lat później, w 1972 r., przywróciła gminy zbiorowe i ich rady i prezydia. Przewodniczący wszystkich prezydiów otrzymali nazwę naczelników. W powiecie kolbuszowskim znowu powstało kilka gmin. Kolbuszowa została miastem i gminą.

Pani Wiesława przez wiele lat, począwszy od roku 1956, społecznie pracowała jako sekretarz Społecznego Komitetu budowy linii kolejowej Rzeszów-Kolbuszowa - Nowa Dęba.

W 1975 r. komunistyczne władze polskie przeprowadziły kolejną w naszym kraju nową, tym razem poważną reformę. Zniósł powiaty, istniejące w Polsce od XIV wieku. Pozostawił województwa i gminy, pod rządami naczelników.

W miejsce siedemnastu utworzono czterdzieści dziewięć województw. Reformy wstrząsnęły Polską, w której rozpoczął się duży kryzys finansowy i niezadowolenie szerokich rzesz społecznych z systemu rządów. Powstała opozycja, która zaczęła prowadzić walkę o stworzenie niezależnego, samorządowego związku zawodowego. Akcja strajkowa, będąca główną formą walki, dezorganizowała i wyniszczyła kraj. W sierpniu 1980 r. Stanisław Kania, ówczesny przywódca partii komunistycznej, rządzącej w Polsce, zgodził się na zalegalizowanie utworzonego Niezależnego Samorządowego Związku Zawodowego „Solidarność”. Jednak, w rok później, w dniu 13.XII.1981 r. generał Wojciech Jaruzelski, nowy I sekretarz PZPR i premier rządu podjął walkę ze wzburzonym społeczeństwem i z „Solidarnością”, wprowadzając stan wojenny. W tych dramatycznych chwilach, w trzy dni po wprowadzeniu stanu wojennego, władze powołały Wiesławę, noszącą się już od kilku lat nazwisko Stawicka, na funkcję naczelnika Miasta i Gminy Kolbuszowa.

Wiesława pełniła obowiązki naczelnika przez całe cztery lata, działając dla dobra środowiska. Za największe osiągnięcie w swojej pracy uważała dokończenie budowy wodociągów w Kolbuszowej i doprowadzenie do nich wody z ujęcia w

Cmolasie. Sprawa wodociągów została zapoczątkowana za naczelnika Stanisława Szczęcha. Zaczynym czynem pani naczelnik Stawickiej było postaranie się przez Nią o fundusze na budowę nowego, trwałego grobu zbiorowego Żołnierzy Polskich 1939 r., pochowanych się na naszym cmentarzu.

Za swoją prawie czterdziestoletnią pracę została nagrodzona odznaczeniami: Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Srebrny Krzyż Zasługi, Odznakę za Aktywną Pracę i Odznakę Zasłużonych dla Województwa Rzeszowskiego.

Nie potrafiła całkowicie zrezygnować z aktywności zawodowej i społecznej. Na trzy lata znalazła zatrudnienie w szpitalnej bibliotece. Potem przewodniczyła miejscowemu Zarządowi Związku Emerytów i Rencistów. Przez szereg lat była członkiem Zarządu Regionalnego Towarzystwa Kultury im. Juliana Gosłara i aktywnie uczestniczyła w jego zebraniach, służąc swoją olbrzymią wiedzą i doświadczeniem. Bardzo Ją cieszyły osiągnięcia i sukcesy Towarzystwa.

Wiesława była wielką entuzjastką śpiewu chóralnego. Uczęszczając do mieleckiego gimnazjum, w drugiej klasie, została zakwalifikowana do żeńskiego i mieszanego chóru „Melodia”, działającego do dziś, którego założycielem i pierwszym dyrygentem był prof. Stanisław Lachman. Po wojnie należała do chóru mieszanego działającego w PDK w Kolbuszowej. Jego dyrygentem, w okresie największej świetności, był prof. gimnazjum Julian Jabłoński.

W roku 2003 rozpoczęła walkę z podstępą i zdradliwą chorobą, która uniemożliwiła jej aktywne uczestnictwo w życiu ukochanego miasta, dla którego długo i tak owocnie pracowała. Odeszła od nas w dniu 2 listopada 2005 r.

Tłum krewnych, przyjaciół i znajomych, poczty sztandarowe po Mszy Świętej odprawionej w kościele Świętego Alberta odprowadził Zmarłą na miejsce wiecznego spoczynku na kolbuszowskim cmentarzu. Spoczęła w ziemi, dla której przez całe życie pracowała i którą tak ukochała. Grób Jej przykryły kwiaty.

Halina Dudzińska
(koleżanka Pani Wiesławy z lat szkolnych i licealnych).

